ROMANIA
(1843—1859)

DOMNIA

LUI

BIBESCU

LEGI ȘI DECRETE

1843—1848

RĂSVRĂTIREA DIN 1848

ISTORIA ȘI LEGENDA

DE PRINȚUL

GHEORGHE BIBESCU

CORESPONDINTE AL INSTITUTULUI FRANȚII

TRADUS DE B. FLORESCU

TOMUL AL DOILEA

BUCURESCI

TYP. CURȚII REGALE, **F. GÖBL FII,** STRADA REGALĂ, No. 19.

1894

DOMNIA LUI BIBESCU

DE ACELAȘ AUTOR:

BELFORT, REIMS, SEDAN, *Campania din 1870.* Al 7-lea corp al armatei de la Rin. A 5-a edițiune, 1 vol. în 8° cu trei hărțĭ, 1872 (fran.) 8 lei.

CORPUL LUI LORENCEZ ÎNAINTEA CETĂȚII PUEBLA (5 Mai 1862), a 3-a edițiune 1872 (fran.) *epuizat.*

ISTORIA UNEI FRONTIERĬ, *Romînia pe țărmul drept al Dunărei* 1 vol. in 8°, cu hărțĭ 1883, edițiune franceză și edițiune romînă 8 lei.

RETRAGEREA CELOR ȘASE MII (ÎN MEXIC ÎN 1862.) 1 vol. în 8° cu 23 desemnurĭ de JAZET și 4 hărțĭ, 1887 (fran.) 20 lei.

(Curonat de Academia franceză, premiul Bordin)

CULEGERE, *Politică, Religiune, Duel,* 1 vol. 8° în 1888, edit. franț. și romînă 6 lei.

AVANT—PENDANT—APRÈS. Exposition universelle de 1889, Roumanie. Un vol. in 8°, illustré de nombreux dessins de GUILLAUME, Prix 10 fr.

RĂSPUNS LA MEMORIUL ÎMMÎNAT SENATULUI DE MEMBRII FAMILIEI GHICA; tip. Göbl Bucureștĭ 1893.

IGNORANȚĂ SAU REA CREDINȚĂ, Librăria Georg și C-ie Geneva 1893.

NEOFIT, MITROPOLIT AL UNGRO-VLAHII JUDECAT PRIN SCRIERILE ȘI FAPTELE SALE Georg și C-ie Geneva, 1894.

Corespondenţa diplomatică a unui suveran, scrisorile-i intime, — această credincioasă oglindire a cugetului săŭ, — dau certitudine istoriei în ce priveşte ţinta politicii acestui Prinţ şi caracterul săŭ; — ele i arată ei taina luptelor pornite, foloaselor dobîndite, înfrîngerilor suferite, amăgirilor smulse de scaeţii politicii.

Legile cu care un Prinţ îşĭ înzestrează ţara, precum şi faptele lui, întăresc opera condeiului săŭ; ele alcătuesc, cînd sunt vrednice de posteritate, monumentul domnirii lui.

In acest al II-lea volum al operiĭ noastre, am întrunit legile şi decretele cele mai însemnate ale domnii lui Bibescu; discuţiile iscate, în 1843 şi 1844, de vrăjmăşia cu care priimea Camera orĭ ce măsură mare, binefăcătoare propunea Coroana; ofisurile Domnitorului către Adunările din 1846 şi 1848, şi adresele entuziaste ale acestor Adunărĭ către Suveranul lor. Aceste paginĭ conţin, în mai mult, alăturĭ de piesele autentice, — în afară de care nu fiinţează adevăr, — cutezanţele fabuloase ale unei calomniĭ triumfătoare

de aproape o jumătate de veac, şi istoricul mişcării răsvrătitoare din 1848 în Ţara-Romînească, al cauzelor şi al urmărilor ei. Se sfîrşesc prin arătarea situaţiunei în care s'ar găsi Romînia în faţa unui răsboiŭ, care ar răpi de o dată Europa înarmată în mijlocul unei furtune de focurĭ, de ruine şi de jale; în faţa acelui răsboiŭ de care lumea se teme de la 1870, şi care este din ce în ce mai temut, din ce în ce mai ameninţător pentru odihna lumii!

CÎTE-VA ACTE

DINAINTEA SUIREI LUI BIBESCU PE TRON

(ANUL 1831)

CESTIUNĬ PRIVITOARE

LA

ÎNDREPTAREA REGULAMENTULUI ORGANIC

ÎMMÎNATE DE G. BIBESCU, PE CÎND ERA SECRETAR DE STAT LA DEPARTAMENTUL DREPTĂŢII, E. S. GENERALULUI KISSELEFF, GUVERNATOR GENERAL AL PRINCIPATELOR.

EXPUNERE

Cînd fu sfîrşită, în 1831, lucrarea regulamentului organic, guvernatorul general al Principatelor dunărene, Paul Kisseleff, îl supuse judecării Înaltei Porţĭ şi Rusii. După ce însă această operă de căpetenie trecuse prin cercetarea Curţilor Suzerane şi Ocrotitoare, şi priimise preschimbărĭ din parte-le, generalul Kisseleff mai băgă încă de seamă că multe articole trebuea să fie iară-şĭ revăzute.

Gheorghe D. Bibescu fu însărcinat cu o parte a lucrării. Bucata ce reproducem este produsul observaţiunilor lui şi preschimbărilor ce propuse E. S. Guvernatorului General.

Articolul 203 şi observaţiunile trecute în capitolul al VII-lea, sunt vrednice de o aproape luare 'n seamă. La articolul 203 din capitolul al III-lea, G. Bibescu combate pretenţiunea Înaltei Porţĭ de a supune la *alte tribunale* de cît ale ţării, *pe streinii care ar intra pe teritoriul Ţării-Romîneştĭ fără a face carantină,* şi isbuteşte a o înlătura. Observaţiunile

ce face la capitolul al VIII-lea, spun neted, că «*a lăsa* ca cestiunĭ de simple amănunte să figureze în regulamentul organic și să fie declarate *de sfinte. ar fi a opri de tot mersul guvernului și al afacerilor.*»

Lucrarea tînărului secretar de Stat arată, în întregimea sea, îngrijirea-i de a nu lăsa să fie călcate drepturile țării, și de-a dobîndi un cîmp mai larg pentru acțiunea puterei suverane.

DOCUMENT IN LIMBA FRANCEZĂ [1])

Anul 1831.

1⁰ Preschimbările aduse de misiunea împărătească la Constantinopol cată oare să treacă în redacțiunea Regulamentului? În acest caz, pe ce trebue oare să mă bizuesc, ne-avînd în această privință nicĭ un ordin de mai sus, care să-mĭ acopere răspunderea și să 'ndrituească aceste preschimbărĭ?

2⁰ Prin aceste de mai sus zise preschimbărĭ, sunt de tot șterse secțiunea a II-a a capitolului finanțelor, privitoare la cheltuelile statului, ca și tablourile de subt Lit. A și B, unul care hotărește numărul funcționarilor ce țin de fie-care ramură a administrațiunii, și remunerația fie-căruia; cel-alt care arată adusul aproximativ al fie-cărei rămure de veniturĭ. Această ștergere este pe deplin întemeiată și chiar neapărată, căcĭ toate cifrele arătate acolo sunt supuse la preschimbărĭ, și prin urmare cată să nu figureze într'un trup de dispozițiunĭ regulamentare; de altă parte, această ștergere ar avea neajunsul de a lăsa afară din lege numărul funcționarilor hotărîțĭ pentru fie-care ramură de administrațiune, și remunerațica hotărîtă pentru fie-care din ei, precum și mai multe dispozițiunĭ folositoare ce-șĭ găsesc locul în diferitele paragrafe ale acestei secțiunĭ și ale acestor tablourĭ.

[1]) Orĭ-ce piesă tradusă din limba franceză în cea romînească va fi precedată de vorbele, DOCUMENT SAU TEXT ÎN LIMBA FRANCEZĂ.

În cazul, însă, că tabloúrile de mai sus ar trebui păstrate, ce cifre va trebui să fie puse într'însele? Va trebui să lăsăm pe cele adoptate de Adunarea de Revizie? Dar cele mai multe au şi fost preschimbate. Cată oare să punem în locul lor pe acele ce le-au înlocuit de atuncĭ? Dar atuncĭ la ce sumă trebue dusă casa de rezervă apreciată în § 21 al secţiunei a II-a la 1,666,552 lei, pe temeiul presupunerei că ocnele ar urma să dee suma de 4,558,000 de lei? şi această din urmă sumă va rămînea oare aceaşĭ în tabloul de veniturĭ, sau va fi scăzută prin aproximaţie?

3⁰ La capitolul carantinelor, s'aŭ făcut mai multe preschimbărĭ şi adaosurĭ, atît în ce priveşte măsurile sanitare, cît şi însuşirile diferitelor funcţionarĭ, şi aceste preschimbărĭ au fost făcute numai în puterea unui proces-verbal al sfatului extra-ordinar, fără ca ele să fi trecut prin Obşteasca Adunare. Ce e de făcut în privinţa acestui capitol? Să-l lăsăm ast-fel cum este? Este a ne expune ca în practică să păşim în contra disposiţiunilor dintr'însul. Să-l preschimbăm? Dar în puterea a cărui act?...

4⁰ Articolul 203 [1]) al capitolului de mai sus, grăeşte la § 1-iu: «CEI CE VOR INTRA ÎN PĂMÎNTUL ŢĂRII ROMÎNEŞTĬ fără a face «carantină, se vor trimite la ocnă [2]) pentru toată a lor viaţă».

In locul acestui text, preschimbările aduse la Constantinopol, au pus: «PĂMÎNTENII CE VOR INTRA ÎN PĂMÎNTUL «ŢĂRII ROMÎNEŞTĬ fără a face carantină, se vor trimite la ocnă «pentru toată viaţa lor, IAR CEI-L'ALŢĬ SE VOR JUDECA DE «CĂTRE DREGĂTORIILE DE CARE VOR SPÎNZURA.»

Orĭ ce crimă însă făptuită pe pămîntul Ţăriĭ Romîneştĭ, n'a fost, pînă azĭ, judecată de cît de legea şi de judecătorii ţării, orĭ care ar fi de altmintrelea caracterul şi naţionali-

[1]) La art. 205 (fait 203), citim nota următoare: *Acest paragraf s'a îndreptat potrivit cu comunicaţia generalului consulat al Rusii.*

[2]) Ocnele, sau muncă silnică.

tatea vinovatului. Dispozițiunile de mai sus ar fi deci o însemnată vătămare adusă unui drept de care țara s'a bucurat în veci, și care ar putea să mai aibă de urmare să facă ca întemeiarea carantinelor să nu-și mai dee foloasele.

5⁰ Inființarea Curții de Revizie, care alcătuește un al patrulea grad de jurisdicțiune, n'a fost întărită de E. Sa, de cît în mod vremelnic, lăsînd ca experiența să-i fi arătat folosul.

Incercarea făcută în timp de doi ani a arătat din nenorocire că această instituțiune este departe de a-și atinge ținta. Cată oare, prin urmare, dispozițiunile privitoare la dînsa, să fie trecute în Regulamentul Organic?

6⁰ Art. 380 din Regulament, privitor la miliție, ast-fel cum a fost preschimbat la Constantinopol, glăsuește ast-fel: «Se «întocmește în Principatul Valahii miliția națională, spre «paza bunei orînduelĭ și a obșteștei liniștĭ, și întru care «Stăpînirea să'șĭ poată odihni credința.» Această definițiune s'ar potrivi mai bine corpului *Dorobanților*, miliția fiind anume însărcinată de siguranța carantinelor, de paza hotarului, de temnițele Statului și de poliția interioară a capitalei.— Ar fi chiar de temut că, de se priimește definițiunea de mai sus, să nu se bizuiască cum-va pe dînsa cei ce ar vrea să ne mărginească numai la acest corp de miliție, care n'ar putea nicĭ o dată îndeplini cerințele diferitelor serviciurĭ.

7⁰ Preschimbările aduse la Constantinopol nimicesc toate dispozițiunile privitoare la miliție, cuprinse în articolele 388 și următoare, precum și toate tablourile anexate la sfîrșitul regulamentului militar.

Ce se vor face cu aceste dispozițiunĭ, precum și cu toate acele ce au fost în urmă priimite de Obșteasca Adunare, și privitoare la recrutare, la paza hotarelor, la siguranța carantinelor, ș. c. l. Cu toate aste, în cazul că aceste dispozițiunĭ ar fi păstrate în noa lor redactare, se va lăsa oare art. 421 astfel cum

este azĭ, de vreme ce zice că «Spătarul, [1]) după împrejurărĭ şi după băgările de seamă ce urmează a face locurilor, poate împuţina şi adăoga, în voe, părţile de oştirĭ din toate punturile Principatului», sau va fi preschimbat acest articol potrivit cu spiritul observaţiunilor misiunei care declară pe Hospodar capul suprem al miliţii, cea ce presupune că nicĭ o mişcare de trupe nu se va putea face fără învoirea lui?

8° În preschimbările aduse la Constantinopol, stă scris că «toate acele dizvălitoare măsurĭ sau schimbărĭ, care ar fi «urmat în vremea ocupaţiei acestui Principat de către oştile «împărăţiei Rosiei, vor avea putere de pravilă şi se vor cu- «noaşte ca parte din însuşĭ trupul Reglementului. In viito- «rime orĭ-ce schimbare Domnul ar vroi să facă în Regle- «mentul organicesc, nu va putea să aibă loc, nicĭ a se pune «în lucrare de cît după înadinsă împuternicire a Înaltei Porţĭ «cu împreună unire a Curţii Rosiei.» [2])

Printre dispoziţiunile Regulamentului organic, sunt unele fundamentale, care prin urmare cată să fie declarate de sfinte şi nevătămate, cum sunt, de pildă, cele privitoare la principiile Obşteştei Adunărĭ, la aşezarea şi perceperea impozitelor, la drepturile reciproce ale proprietarului şi ale ţăranului, la cele trei grade de jurisdicţiune, la înfiinţarea carantinelor, la instituţia miliţiei, şi altele asemenea; dar se află de asemenea multe ce nu sunt de cît simple dispoziţiunĭ de amănunte, dispoziţiunĭ care, la urma urmelor, nicĭ n'ar trebui să figureze într'un Regulament organic, ci ar putea fi supuse la toate preschimbările pe care timpul şi experienţa le-ar arăta folositoare şi neapărate. A declara toate aceste dispoziţiunĭ drept sfinte, ar fi a opri de tot mersul guvernului şi al afacerilor.

Subsemnat: G. BIBESCU

[1]) Spătar: ministru de răsboiu.

[2]) Reglementul Moldaviei, art. 435 (articolul din urmă).— No. tr.

IN PRIVINŢA ALEGEREI LUI G. D. BIBESCU

CA DOMNITOR AL ŢĂRII ROMÎNEŞTI

Cînd după depunerea lui A. Ghica-Vodă, *Căimăcămia* întocmi lista boerilor marĭ ce aveau dreptul de-a-şĭ pune candidatura la tron, numele lui Gheorghe-Dimitrie Bibescu nu fu trecut într'însa. Se crezuse că el nu avea patru-zecĭ de anĭ împliniţĭ, vîrstă cerută de regulamentul organic.

Bibescu se adresă Camerii, care se făcu tîlmaciul tînărului deputat al Craiovei, pe lângă *Căimăcămie* [1]) şi-i sprijini reclamaţiunea.

Adresa Obsteştei obicĭnuitei Adunărĭ către cinstita Căimăcămie.

27 Noembre 1842 (No. 13).

D-lui logofătul Gheorghe Bibescu, în protestul ce au dat către Adunare la 21 ale curgătoarei Noemvrie, arată că în Buletinul publicat la 9 ale aceleiaşĭ lunĭ sub No. 90, nu se află însemnat şi numele D-sale între candidaţii de domnie, potrivit cu art. 26 din Regulamentul organic şi că această lipsă ar fi pricĭnuită din bănuiala ce D-lor Caimacamii ar fi avut asupra vîrstei Dumisale [2]), arătînd D-lui logofătu Bibescu că îndestul ar fi socotit pentru depărtarea unei asemenea bănuelĭ, alegerea D-sale de deputat la Obşteasca Adunare al oraşului Craiova, în anul 1831, şi priimirea Dumisale de către Adunarea de atuncĭ, ca unul ce avea toate calităţile, prin urmare şi vîrsta de 30 anĭ; cu toate aceste însă

[1]) Căimăcămie : locotenenţă domnească.

[2]) Actele stării civile nu există în România de cît de la 1861. Pîn'atuncĭ naşterile erau trecute de preoţĭ pe registrele lor particulare. Pentru candidaţii la Domnie, se cerea vîrsta de 40 de anĭ împliniţĭ.

Dumnealui, logofătul Bibescu, mai alăturînd încă doo înscrisurĭ unul subt iscăliturile a mai multor boerĭ din oraşul Craiovei, şi altul subt iscăliturile a mai multor boerĭ din oraşul Tîrgu-Jiului, prin care mărturiseşte că cunoaşte în adevăr că D-lui logofătul Bibescu este născut în luna lui Aprilie, anul 1802, cere a se îndrepta greşeala din Buletin şi a se trece şi D-lui între candidaţĭ.

Adunarea, în seanţa sa din 21 Noemvrie, luînd în băgare de seamă mai întîiu cuvintele D-sale logofătului Bibescu şi al II-lea pomenitele înscrisurĭ şi găsindu-le netăgăduite, după chibzuirea făcută, cu cinste roagă pe cinstita Căimăcămie să bine-voiască a înscrie pe D-lui logofătul Bibescu între candidaţii la Domnie.

Aceasta fiind chibzuirea Adunării, secretariatul cu cinste o supune la cunoştinţa cinstitei Căimăcămii [1]).

«*Preşedintele Obşteştei Adunărĭ :* NEOFIT, Mitropolitul Ungro-Vlahiei;— *Secretarĭ :* A. VILARA, C. G. FILIPESCU;— *Ajutorĭ :* C. N. FILIPESCU; TH. POPESCU.

Căimăcămia încuviinţă cererea Obşteştei adunărĭ ; numele lui Bibescu (Gheorghe-Dimitrie) fu trecut pe lista boerilor celor marĭ candidaţĭ la tron.

Duminică la 20 Decembre 1842 [2]), după programa dată în formele cerute prin Regulamentul organic, toţĭ Domniĭ alegătorĭ în număr de 179, la 7 ceasurĭ şi jumătate de dimineaţă, s'au dus la Sf. Mitropolie şi la 8 ceasurĭ, intrînd în catedrală, au ascultat Sfînta Liturghie. Prea Sfinţia Sa Mitropolitul în veşt-

[1]) *V. Albina Romînească,* No. 99 din 13 Decembre 1842.
[2]) I-ŭ Ianuarie 1843 după calendarul gregorian. E o depărtare de doospre-zece zile între amîndoo calendarele.

minte archiepiscopeştĭ, au rostit următoarea rugăciune pentru deslegare de jurămînt:

«Impărate a tot puternice! Tu care înalţĭ şi darapenĭ îm«părăţiile pentru ale Tale ascunse şi tainice sfîrşiturĭ; milo«stiveştete şi asupra nenorocitului norod al Romînilor! Insuflă «Doamne, duhul Tău tutulor acestora care astăzĭ sunt chemaţĭ «a hotărî asupra soartei acestei pravoslavnice ţărĭ! Curăţeşte «şi luminează inimile lor, ca alegerea ce vor face, să fie spre «fericirea-i şi Ţie plăcută! Iartă, Doamne, pe toţĭ aceia care, «din amăgire sau din înfricoşare, vor fi luat numele Tău în «zădar, legînd mai dinainte prin jurămînt cugetul lor, şi «priimeşte jurămîntul ce acum vin să facă înaintea sfîntului «Tău altar! Revarsă milostivirea Ta asupra acelor ce-l vor «păzi cu inimă curată, iar urgia Ta să cază pe capul acelora «care îl vor călca.

«În numele Domnului, voi toţĭ care veţĭ fi făcut vre o fă«găduială prin jurămînt asupra votului ce astăzĭ sunteţĭ chie«maţĭ a da, sunteţĭ deslegaţĭ de acel jurămênt ca să vă legaţĭ «acum cu altul de care nicĭ o putere duhovnicéscă nu va «putea să Vă mai deslege». [1]

Merseră apoi în sala şedinţelor unde, după o cuvîntare a Mitropolitului [2] care 'mboldi pe Adunare să aleagă pe cel mai vrednic, se păşi la alegerea Domnului. Gheorghe D. Bibescu fu proclamat Domnitor al Ţării Romîneştĭ, cu aproape unanimitatea glasurilor [3].

[1] Vezĭ t. I, p. 40.

[2] *Bul. of.* No. 103, 20 Decembre 1842.

[3] Vezĭ t. I, p. 41 şi 42.—La t. I, p. 42, linia 5, să se citească Ştefan Bălăceanu în loc de Ştefan Bălceanu.

PARTEA ÎNTÎIA

1843 — 1848

ANII 1843 ȘI 1844

DUPĂ ALEGERE:
PROCLAMAȚIUNI ȘI CUVÎNTĂRI

PROCLAMAȚIUNE

Noi Gheorghe Dimitrie Bibescu V. V.; cu mila lui Dumnezeu Domn a toată Țara Romînească.

Locuitorilor de prin Orașele, tîrgurile și satele Prințipatului Țării Romînești.

Prima faptă a Domnului, luînd puterea este, – după ce a constatat că Curțile Suzerană și Ocrotitoare au recunoscut țării vechiul ei drept suveran de a-și alege pe Capul statului [1] — să afirme țăranilor că plîngerile lor nu vor rămânea zadarnice ca în trecut, și să făgăduiască tutulor domnirea legei [2]).

[1]) Țara perduse, în fapt, acest drept, într'un mod definitiv de la numirea de către Poartă a Domnilor Greci la tronurile Principatelor, adicătele de la 1711 pentru Moldova, de la 1716 pentru țara Romînească Cu toate că reintraseră în posesiunea acestui drept, în 1829, mulțumită tratatului de la Adrianopol, subsemnat între Rusia învingătoare și Turcia, Romînii nu fură volnici să se slujească de dînsul decît cu prilejul alegerei lui Bibescu în 1842.

[2]) Diferitele legi sau decrete ale lui Bibescu, în demersul domniei sale, în cestiunile privitoare la țărani, vor arăta cum M. S. s'a ținut de cuvînt.

30 Ianuarie/11 Februarie 1843 (*Bul. of. No. 8*).

Dreptul cel strămoşesc al ţării de a-şĭ alege însuşĭ pe stăpînitori săĭ, statornicindu-se acum de isnoavă, prin făcătoare de bine punerĭ la cale a Înaltelor două Curţĭ, ne-am văzut Domnia Noastră cinstiţĭ cu oblăduirea acestui Principat prin alegerea Naţiei şi Înalta întărire.

Acum dar, luînd în mîinile noastre cîrma oblăduirei, vă facem ştiut că cunoaştem suferinţele subt care aţĭ gemut, şi că plîngerile, mai ales ale voastre, sătenilor, au fost cele mai multe zadarnice, nedobîndindu-se îndestulare.

Am dat Domnia Noastră cele maĭ straşnice poruncĭ ca pravilile şi legiuirile întocmite să se păzească cu cea mai mare sfinţenie. Vom fi cu cea mai ne-adormită priveghere ca nicĭ un dregător să nu se abată din datoriile sale. Nu vom pregeta a pune toată silinţa şi strădania a vă asigura o vieţuire liniştită şi nebîntuită de ne-orînduelĭ înpotrivitoare legilor.

Iar daca şi după aceasta veţĭ cerca năpăstuirĭ şi asuprirĭ, părintescul sîn este tot d'auna deschis şi gata să priimească cu îndurare şi dragoste plîngerile cele drepte, şi să facă cea după pravilă îndreptare, căcĭ statornica noastră voinţă şi hotărîre este să vă puteţĭ îndeletnici în pace la meseria vă fiecare, să vă bucuraţĭ de un viitor mai fericit, şi să nu vi să facă cea mai mică bîntuire în potriva drepturilor ce vi s'au chezăşuit de legiuirile ţării.

Tot de o dată însă, cerem şi poruncim ca şi voi să îndepliniţĭ datoriile voastre cu aceeaşĭ scumpătate şi nepregetare, să ascultaţĭ de poruncile stăpînireĭ, şi să le urmaţĭ, să fiţĭ supuşĭ pravililor şi Dregătoriilor şi să vă feriţĭ de orĭ-ce faptă vătămătoare societăţii şi concetăţenilor voştri; căcĭ, precum plîngerile voastre cele drepte vor afla îndestulare, asemenea şi cea mai mică abatere din legiuitele voastre da-

torii, nu numai nu se va trece cu vederea, ci se va pedepsi după toată strășnicia pravililor.

Fițĭ dar întocmai următorĭ acestii povățuirĭ părinteștĭ și poruncĭ Domneștĭ, și pătrundeți-vă de deplina încredințare că Domnul Vostru nu va înceta de a îngriji cu stăruire de a voastră bună petrecere, îndestulare și fericire.

PROCLAMAȚIUNE

Noi Gheorghe Dimitrie Bibescu VV. cu mila lui Dumnezeu Domn a toată Țara Romînească.

Către Sfatul Administrativ extra-ordinar.

Prințul nădăjduește că toțĭ funcționarii Statului vor pune în îndeplinirea funcțiunilor lor, zel, cinste și devotament.

30 Ianuarie (11 Februarie), 1843. (*Bul. of.* No. 8).

Glasul Patriei și bine voința Înaltelor doă Curțĭ, Ne-au chemat a lua cîrma oblăduirei acestui Principat.

Această înnaltă încredere, nădejdile unui viitor fericit, și cele în ființă prețioase instituții ale țării, pun asupră-ne îndatorirĭ povăroase, și tot de o dată foarte strașnice.

Ca să ne arătăm vrednicĭ acelei încrederĭ, să conrăspundem la acele nădejdĭ și să aducem la întocmai îndeplinire legiuirile, urmează neapărat pe de o parte a da înșine pilda unei desăvîrșite îndeplinirĭ a datoriilor noastre, și unei nepărtinitoare păzirĭ a dreptății, iar pe de alta a priveghea cu cea mai nepregetată luare aminte ca și toțĭ dregătorii să păzească datoriile lor cu scumpătate, ferindu-se de orĭ-ce

abatere, și mărginindu-se fie-care în ocolul atribuțiilor ce sunt prescrise.

De aceea, îndată dupe luarea cîrmei oblăduirei în mîinile noastre, de trebuință am socotit a da în cunoștința tutulor dregătoriilor judecătorești Administrativo și Ostășești, marĭ și micĭ din tot coprinsul Principatului ca fie-care fără osebire să se pătrunză de datoriile însușite postului săŭ; să le împlinească cu ceruta dreptate și grăbnicie, și să fie osîrduitor la căutarea trebilor ce intră în căderile sale. Căcĭ precum meritul se va prețui, pre cît vom avea mulțumire a răsplăti slujba cea rîvnoasă și cinstită, ca una ce este aducătoare de folos obștei, și cinstitoare pentru stăpînire, cu atît mai tare călcarea legilor nu se va trece cu vederea, și vom fi silițĭ a pedepsi fără părtinire abaterile, ca unele ce aduc vătămare obștei, și dreaptă bulă stăpînirei de vor rămînea nepilduite.

Această hotărîre este nestrămutată; nicĭ un fel de considerații nu o vor putea să o preschimbe, căcĭ avem a da răspuns de faptele noastre lui Dumnezeu, către Patrie, către Înaltele doă Curțĭ, și către chiar cugetul nostru, cu care dorim a fi tot d'a una în odihnă.

Nu suntem dar la îndoială că toțĭ dregătorii de orĭ-ce ramură și treaptă, avînd pururea în vedere aceasta a noastră neclintită hotărîre, se vor strădui a-șĭ împlini datoriile cu cea mai mare scumpătate ca, cu aceasta să merite mulțumirea și răsplătirea stăpînirei, și să se apere de a cădea subt urgia ce strășnicia pravililor va trage asupră-le.

Sfatul Administrativ extra ordinar va da acestei poruncĭ și proclamații cea mai mare publicitate, spre deplina cunoștință a tuturor dregătoriilor.

BIBESCU

Secretarul Statului, C. SUȚU.

ORDIN DE ZI CATRE ARMATĂ

14/26 Februarie 1843.

OSTAŞILOR !

Aţĭ dobîndit de curînd un nou frate de arme, care, de şi au încins sabia de puţine zile, dar cu inima şi cu sufletu au fost tot-d'auna între voi.

Cînd după un veac şi jumătate un glas prieten şi ocrotitor drepturilor Patriei Noastre s'a ridicat în mijlocul vostru. chemînd pe fii săi sub arme, am fost unul din cei dintăĭ a răspunde la acel glas ; dar împrejurărĭ neatîrnate de a Mea voinţă, mi'au închis o carieră către care Mă simţeam pornit de a mea aplecare şi de pilda părintească. Nu v'am perdut însă nicĭ un minut din a Mea vedere.

Cu falnică mulţumire am întîmpinat de la început măreaţa voastră iubire, ca o norocită prevestire a unui viitor statornic şi mai fericit. Am urmat cu aţintare toate mişcările voastre, bucurîndu-Mă de orĭ-ce faptă putea să reînfiinţeze aducerea aminte a răsboinicului duh al strămoşilor noştri, şi întristîndu-Mă de orĭ-ce împiedecare întîmpinaţĭ la a voastră înaintare.

Dumnezeasca Pronie, cunoscînd adîncul inimei Mele, şi urările cîte cu necontenire am făcut pentru voi, a bine voit să-Mĭ încredinţeze acum a voastră comînduire şi soartă.

Ostaşilor ! cunosc ostenitoarea slujbă ce sunteţĭ chemaţĭ a săvîrşi către Patrie, şi părinteasca Mea îngrijire nu va înceta de a priveghea fără preget pentru a voastră bună petrecere. — Voi stărui cu ne-adormire a se păzi cea mai straşnică dreptate întru împărţirea răsplătirilor după slujbele şi destoinicia fieş-căruia.

Nădăjduiesc că şi voi vă veţĭ sili a răspunde la această din parte-Mĭ bună cugetare, şi că nu Mă veţĭ aduce nicĭ o dată

în mîhnitoarea posiţie de a întrebuinţa asprimea pravililor ostăşeştĭ.

Fiţĭ dar credincioşĭ datorielor voastre, supuşĭ mai marilor voştri, următorĭ orînduelilor bunei disciplinĭ, blajinĭ în înclinările ce veţĭ avea cu concetăţeni voştri, îndrăsneţĭ la primejdie, şi groaza vrăşmaşilor bunei orînduelĭ şi a linişteĭ obsteştĭ, ca să fiţĭ tot-d'auna cea mai mare fală a mea şi a patrieĭ noastre.

CUVÎNTAREA MĂRIEI SALE

PREA ÎNALTULUI NOSTRU DOMN LA SUIREA SA PE TRON

Domnul zice Adunării că «*e vreme să scape Patria de năpraznicele năravurĭ ce s'au încuibat în sînul ei...*» Povăţueşte pe vinovaţĭ să se pocăească; «*mîine*, adaogă el, *se va înălţa glasul pravilelor mai presus de cît al meu şi voi fi silit a stărui din toată virtutea ca a lor voinţă să se aducă în cea mai deplină săvîrşire*».

14/26 Febr. 1843.

DOMNILOR !

Poziţia întru care M'a ridicat dragostea compatrioţilor Mei, şi încredinţarea a doă Înaltelor Curţĭ, pompa şi cinstele care Mă înconjoară, acest scaun pe care Mă aflu suit; iar mai presus de cît toate, bucuria cea plină de nădejde care văz în ochii tutulor, sînt, Domnilor, împrejurărĭ care ar trebui să mişte înnăuntru Meu numai o veselă simţire, şi într'adevăr alta nu ar fi, dac' aş putea să Mă încrez numai la curăţenia cugetărilor Mele, la călduroasa dragoste ce a-pururea am hrănit către patria Mea, şi la statornica hotărîre ce am a merge pe calea dreptăţii, fără a mă abate nicĭ într'un

chip. Dar cunoaşteţĭ toţĭ, Domnilor, grelele împrejurărĭ întru care iau cîrma oblăduirei, şi aceasta este neodihna sufletului Meu în mijlocul atîtor prilejurĭ de bucurie. Nu socotiţĭ însă că acea neodihnă este de fire a Mă descuraia şi a-Mĭ ridica orĭ ce nădejde pentru îmbunătăţirea soartei Patriei noastre. Nu, Domnilor, nicĭ o dată n'am avut prilej de a avea mai multă credinţă în viitorime. Destul este să ne aducem aminte ce eram acum un an, şi ce suntem astăzĭ, cît de jos căzuţĭ ne aflam în opinia lumei, şi cît de sus ne-am ridicat acum.

Să fim înţelepţĭ, să ştim preţui politiceasca noastră poziţie, bucurîndu-ne cu liniştire de facerile de bine care suntem datorĭ la o înaltă şi generoasă îngrijire, să ne desbrăcăm de orĭ ce patimă personală, unindu-ne cu toţii pentru unul şi singurul sfîrşit al binelui obştesc, şi putem fi încredinţaţĭ că vom avea un viitor mai frumos de cît am fi putut aştepta. Pentru ceea-ce se atinge de Mine în parte, nicĭ rîvna nu va lipsi, nicĭ ostenelile, nicĭ jertfele ce va cere neîndemînatica Mea poziţie şi fericirea Patriei. Domn voi fi ceea ce m'aţĭ cunoscut Ministru şi Mădular al Obşteştei Adunărĭ. Drept către toţĭ, nu voiu trece cu vederea nicĭ binele spre a-l răsplăti, nicĭ răul spre a'l pedepsi.

Este vreme, Domnilor, să scăpăm Patria noastră de năprasnicile năravurĭ ce s'au încuibat în sînul ei, şi amerinţă de a seca orĭ ce isvor de fericire, de nu se va lua straşnice măsurĭ spre a lor grabnică precurmare.

Astăzĭ pentru cea după urmă oară să ridică glasul Meu a îndemna spre pocăinţă pre cei rău năraviţĭ, iar mîine se va înălţa glasul pravililor mai pre sus de cît al meu, şi voi fi silit a stărui din toată virtutea că a lor voinţă să se aducă în cea mai deplină săvîrşire.

Domnilor, întorcîndu-vă în sînul familiei, faceţĭ cunoscute principurile Domnului vostru, cinstiţĭ pravilile şi oblăduirea care are trebuinţă de ajutorul celor spre bine aplecaţĭ, ca să

îndeplinească bunele sale cugetărĭ, şi daţine prilej prin fapte lăudate spre a vă putea arăta ca un oblăduitor toată dragostea care am către voi.

CUVÎNTUL MĂRIEI SALE

PREA ÎNĂLŢATULUI NOSTRU DOMN LA DESCHIDEREA OBŞTEŞTII ADUNĂRĬ

Domnul nădăjdueşte că Adunarea i va da tot sprijinul trebuincĭos pentru îndeplinirea proiectelor Sale.

19 Feb., 13 Martie 1843 *(Bul. of.* No. 14).

Domnilor Deputaţĭ ai Obsteştei Adunărĭ !

Chemîndu-vă astăzĭ ca să vă îndeletnicițĭ la obicĭnuitele Dumneavoastră lucrărĭ, nu voi cerca a vă arăta ceia ce simţ în adîncul sufletului Meu, văzîndu-Mă earăşĭ în mijlocu acelora pe care erĭ încă aveam mulţumirea de a-i numi ai Mei tovareşĭ, şi la locul de unde glasul Meu să ridica împreună cu al lor, cerînd o uşurinţă la pătimirile patriei noastre. — Frumos a fost, Domnilor, pentru Obşteasca Adunare anul ce de curînd a trecut, şi va rămînea de vecĭnică pomenire în analele Istoriei nóstre, pentru înţeleapta linişitire, patriotismul şi dignitatea ce aţĭ arătat. — Ear pentru Mine, va fi cea mai falnică aducere aminte, căcĭ întru acele cumplite împrejurărĭ am putut fi unul din conlucrătorii Domnielor-vóstre.

Tot acel duh, însuflat prin impulsia ce aţĭ fost dat, a preziduit negreşit şi la înţeleptele lucrărĭ acelei din urmă Obsteştĭ Adunărĭ extra-ordinare, care alegînd pe unul iarăşĭ din

sînu-vă, a voit cu acésta să arate cea către Domnia-voastră obștească mulțumire din partea tutulor treptelor de locuitorĭ.

Facețĭ, Domnilor, ca, și de acum înainte purtarea Dumnea-voastră să răspunză la acest vrednic de laudă început, și la buna opinie ce ațĭ cîștigat în lume. Sarcina Dumnea-voastră va fi ușoară pre cît va spînzura de oblăduire, căcĭ vețĭ dobîndi din parte-i tot ajutoru ce vețĭ dori potrivit cu pravilele, precum și ea nădăjduește a avea din partea Dumnea-voastră tóte înlesnirile ce se cuvin bunelor sale cugetărĭ. — Dară, Domnilor, Mă mîngîi cu dulcea încredințare că cele dintre Noi relațiĭ de și s'aŭ schimbat în firea lor, vor fi însă întru aceiașĭ bună înțelegere ca și mai nainte, și că cuvêntul Oblăduitorului va afla în această Adunare aceiașĭ bună priimire cu care în anul trecut se cinstea cuvîntul secretarului ei.

Nu voi vorbi, Domnilor, de prințipurile Mele, socotind că le cunoaștețĭ în destul; dar vă voi încredința că vor fi nestrămutate. Nu voi face descrierea celei de astăzĭ stărĭ a țăriĭ, căcĭ ațĭ făcut-o Dumnea-vóstră fórte pe larg în adresa anului trecut, și de atuncĭ vremelnica posiție a lucrurilor nu a putut aduce de cît nouă neîndemânărĭ. Nădăjduesc încă că la sesia viitoare voi fi îndestul de norocit a vă putea împărtăși îndeplinirea celor mai multe din dorințele Dumnea-voastră și din nădejdiile obștiĭ.

Citind cu băgare de seamă această cuvîntare, îțĭ pare că Domnul presimțea de atuncĭ *opozițiunea sistematică* a Camerii, — înși-șĭ dușmanii M. S. o vor mărturisi-o în scrierile lor, — la proectele de reformă cele mai folositoare pentru țară. Este însă lucru neapărat de a spune și de a proba, înnainte de a păși mai departe, că presimțirile lui Vodă nu erau decît prea întemeiate. Chiar în acest an, care era să fie însemnat cu o întipărire de tot umană, liberală și morală prin legile

asupra desrobirii Ţiganilor Statului şi Ţiganilor particularilor, prin legile despre zestre şi despre cercetarea minelor, D. D. Ioan Ghica, Nicolae Bălcescu şi *doă alte persoane* dintre prietinii lor, făceau, în cîmpul de la Filaret, jurămîntul de a pune toate în mişcare spre *a dărîma* pe Bibescu, pe Alesul naţiunii [1].

[1]) Vezĭ *Amintirĭ din Pribegie* de D. Ioan Ghica, p. 40.

DESFIINȚAREA ROBIEI

(LEGEA D'ÎNTIIU DE LA 22 MARTIE 1843)

ISTORICUL CESTIUNEI

DESFIINȚAREA ROBIEI

ISTORICUL CESTIUNII

Erau altă dată în Țara Romînească trei felurĭ de robĭ țiganĭ: 1° Țiganii de lae (nomazĭ), cunoscuțĭ subt numirile de *lingurarĭ, rudarĭ, aurarĭ* sau căutătorĭ de aur, care-șĭ plăteau darea cu aurul ce scoteau mai ales din Olt; 2° Țiganii pușĭ subt atîrnarea Mitropoliei, a mănăstirilor, a bisericilor, a tutulor stabilimentelor publice; 3° Țiganii particularilor.

Adunarea din 1831, votînd regulamentul organic, pusese un articol (articolul 95) privitor la Țiganĭ, la 'mpărțirea lor în categorii, la darea ce fie-care categorie avea de plătit, la așezămîntul *vătașilor* (sau *vătafilor*) însărcinațĭ de a priimi dăjdiile și de a le da subt-administratorilor țiganilor, la scutirea de dăjdii a acestor impiegațĭ pușĭ pe aceașĭ treaptă cu *purcălabii* satelor a căror sarcină era cam aceeașĭ [1])

In anul 1832, în ședința din 5 Noembre, D. Mare Vestiar

[1]) Vezĭ, în ce privește *așezarea Țiganilor lăeți ai Statului, ai mănăstirilor și al particularilor, menită a deprinde pe aceștĭ nomazĭ cu lucrarea pămîntului,* și în ce privește *dăjdiile la plata căror vor trebui să fie supuși,* discuțiunea și votul ce a urmat, în ședința din zioa de Marțĭ 28 Aprilie 1831 (la Bucureștĭ); în ședința Adunării obsteștĭ extraordinare de Revisiune, din zioa de 14 Martie 1831, (la Bucureștĭ), *(Annale Parlamentare,* anul 1-iŭ, vol. 1-iŭ, 1831, p. 11, No. 9); în ședința din 20 Martie 1831 (*Annale Parlamentare* anul I-iŭ, vol. I, p. 8, 10, și p. 558, No. 83).

(ministru de finanțe), Alexandru Nenciulescu, aduse înaintea cinstiteĭ Obșteștĭ Adunărĭ extraordinare, oficiul E. S. D-sale Președinte plenipotențiar al Divanurilor, aghiotant, general Kisseleff. Acest ofis era datat din zioa de 3 Noembre, No. 752, și însoțit de un proiect privitor la un nou mod de așezarea dăjdiilor Țiganilor Statuluĭ [1]).

Cele cincĭ articole d'întîiu din *secțiunea I-a*, se ocupă de Țiganii aurarĭ; hotărăsc taxa ce vor avea de plătit pe viitor, — adică 55 de lei pe an, din care 50 pentru vistierie și 5 pentru orașul în care se găsesc, — și condițiunile impuse Țiganilor ce ar cere să intre în această categorie. Articolul 6 supune orĭ ce altă familie de Țiganĭ ai Statului la un impozit de 30 de lei pe an, afară de zeciueală, adică de 33 lei, ca și orĭ ce alt birnic. Plătind aceasta, țiganul are dreptul de a se îndeletnici cu orĭ ce meserie va vrea, în afară de cercetarea aurului, păstrată numai pentru aurarĭ. Articolul 7 menține subt ascultarea starostielor breslelor,— în conglăsuire cu § 2 al art. 95 al Regulamentului organic,— pe Țiganii ce se îndeletnicesc cu diferite meserii și locuesc în oraș.

Secțiunea a II-a vede de percepțiunea și de împărțirea dăjdiei Țiganilor Statului.

Articolele 12 și 13 se ocupă de cumpărarea pe viitor de Țiganĭ, în folosul Statului.

ART. 12.— *Orĭ-cîțĭ alțĭ banĭ vor mai prisosi peste această cheltuială a vătașilor, adică din numărul aurarilor cîte lei patru pe an de un aurar, și din numărul celor-l'alte numirĭ de țiganĭ cîte lei doui iarășĭ pe an, — nu se vor cheltui subt nicĭ un fel de cuvînt, de cît numai în cumpărăturĭ de țiganĭ. spre a înmulți numărul acestora în folosul Statului printr'o adăugire treptelnică.*

ART. 13.— *Spre acest sfîrșit, Vornicul temnițelor este în-*

[1]) Annale parlamentare, t. III: *Țara Romînească* 1832—1833, p. 126—132 (No. 59).

datorat unde va auzi sau va simți vînzare de țiganĭ orĭ de vatră sau de lae să stăruiască prin toate chipurile a-i cumpăra și a-i număra numai de cît între dajnicii țiganĭ ai Statului. Asemenea sunt chemate și toate tribunalurile de întîia cercetare ca pentru orĭ-cîțĭ țiganĭ se vor pune la vînzare de mezat numai de cît să înștiințeze pe vornicul temnițelor.

Acest proiect, pus la studiu, votat în zioa de 12 Decembre (No. 77) de Adunare, fu întărit de Președinte la 3 Ianuarie 1833 (Ofisul generaluluĭ Kisseleff, No. 853).

In scurt nu găsim în aceste disposițiunĭ de cît o măsură bănească. Țiganul, rob al Statului, era de sigur mai liber de cît cel rob al particularilor, dar tot rob era.

Subt domnia luĭ Alexandru Ghica-Vodă, legea din 18 Martie 1840 îmbunătățește soarta țiganilor mănăstireștĭ, *ajunșĭ a se impila după discresia fie-cărui arendaș*, și întinde asupra lor măsura impozitului de 33 de lei pe an ce plăteau Țiganii Statului. De la 1846, acest impozit era să fie dus la 40 de lei, din care 4 lăsațĭ ca plată strîngătorilor de dijmă [1]).

D. Nicolae Blaremberg dă lui Alexandru-Vodă-Ghica prima pornire pentru treptata desrobire a țiganilor. «*Se începu*, zice el, *prin desrobirea celor ce aparțineau Statului*», și-șĭ sprijinește zisele prin această pagină din cartea D-lui A. L. de Grammont, mareșal al Palatului în timpul domniei acestui Domn. «Spre a-i scoate din starea de ticăloșie și de mizerie în care zac, și a-i face să se lase de viața rătăcitoare și adesea de tîlhării la care se dedeau, administrațiunea actuală a dat, în 1837, desrobirea celor care aparțineau Statului, și a poruncit ca ei să fie așezațĭ pe moșiile particularilor [2])».

[1]) E de însemnat că din dijma fie-cărui Țigan nu rămînea de cît un leu pe an pentru răscumpărarea de Țiganĭ.

[2]) *Despre administrațiunea provizorie rusească în Țara Romînească,* de vicontele A. L. de GRAMMONT, p. 84—85. V. BLAREMBERG, *Încercări* etc. p. 550.

La p. 539 a aceiaşĭ opere, D. N. Blaremberg mai aduce tot despre acest fapt, următoarele dintr'o carte a d-lui F. Colson[1]), prin care apreţiază autorul actul lui Vodă-Ghica.

«Ţiganii Statului al căror număr era în Ţara Romînească de 27,910, au fost anul trecut chemaţĭ la starea de ţăranĭ. Ei n'au fost aşezaţĭ pe moşiile Statului, ci, printr'o dibăcie care este spre ruşinea lui Vodă-Ghica, i-a dat unor proprietarĭ, susţiitorii săi politicĭ, sau unor familii pe care vroea să le cîştige. Să nu credeţĭ că a fost călăuzit de vr'un simţimînt de umanitate, cum un ziar plătit din Germania a îndrăsnit să o spue. Ţiganii Statului nu plăteau vistieriei de cît de la 35 la 50 de lei. Meseria lor le dădea cu ce trăi; aveau de ajuns pentru sine. Azĭ datoresc guvernului o contribuţiune tot atît de mare, sau mai mare, şi, în mai mult, plătesc proprietarilor moşiilor pe care sunt aşezaţĭ, dările cele multe ale unui ţăran. In acest tîrg, văd că numai boerii au cîştigat: şi-au îndoit veniturile.»

Făr'a stărui asupra acestei cestiunĭ, vom arăta numaĭ că atît D. de Grammont, mareşal al curţiĭ luĭ Vodă-Ghica, cît şi D. Colson, cad într'o rătăcire de căpetenie. A spune într'adevăr că *ţiganiĭ chemaţĭ la starea de ţăranĭ*, — să fi pornit lucrul dintr'un simţimînt de umanitate sau dintr'un interes politic, — au fost ***în număr de 27.000***, nu e ceva mai exact de cît de a spune că ***în 1837***, ***administraţiunea a dat desrobirea ţiganilor Statului.*** Numai patru mii dintr'înşiĭ au fost aşezaţĭ pe moşii particulare. Probă este legea lui Bibescu din 22 Martie 1843.

Să ajungem la domnia lui Bibescu, care preschimbă legile

[1]) *Starea de faţă şi viitorul Moldovei şi Ţării Romîneştĭ* de D. F. Colson, Paris, 1839.

fiscale privitoare la ţiganĭ în legĭ umanitare, care 'ncepe prin a desrobi pe Ţiganii statului, prin a lărgi foarte mult cadrul *desrobirii Ţiganilor robĭ ai particularilor*, şi care, în 1847, va nimici robia, desrobind pe Ţiganii Sf. Mitropoliĭ, episcopiilor, tutulor mănăstirilor, metohurilor, bisericilor şi tutulor stabilimentelor publice, fără deosebire, ce fiinţau în Principatul său.

De mult îngrijit de această reformă umanitară, vrînd ca o suflare de libertate să salute, ca un semn bun, zorile suirii sale pe tron, dar în lipsă de mijloace neapărate pentru a săvîrşi opera desrobirii pe care o va făptui in 1847 [1], şi care va fi piatra de căpetenie, piatra de la colţ a edificiului domniei Sale, — Vodă Bibescu hotărăşte singura măsură ce-i sta în putinţă, lărgirea cadrului desrobirei Ţiganilor robĭ ai particularilor, şi, pentru a-i asigura făptuirea, face o economie de căpetenie. Cum, de la 1832, fiinţa o casă, zisă de rezervă, menită de Regulamentul Organic, să răscumpere pe Ţiganii robĭ, casă ce primea dăjdia saŭ capitaţiunea ce orĭ-care Ţigan rătăcitor trebuia să plătească pînă 'n zioa în care, aşezîndu-se pe o moşie, intra în clasa ţăranilor plugarĭ, şi se preschimba prin acest fapt în contribuabil al Statului [2], Vodă hotărî ca Ţiganii de lae, atîrnînd de administraţiunea *Vornicii* [3] temnicelor, să treacă subt a ocărmuitorilor.

Această măsură, care aducea desfiinţarea funcţionarilor din biurourile Vorniciei temniţelor, — carĭ erau însărcinaţĭ cu percepţia capitaţiunei, — dădu de o dată o economie de 47,600 de lei. M. S. hotărî că Statul va mări fondul casei de rezervă cu jumătatea acestei sume, punînd la foloasele sale

[1]) Vezĭ legea din 1847 despre desfiinţarea robiei, la sfîrşitul volumului.
[2]) Făcîndu-se ţăran plugar, ţiganul plătea casei comunale impozitul ce plăteau şi cei-l'alţĭ ţăranĭ.
[3]) Direcţiunea temniţelor.

cea-l'altă jumătate, adică 23.800 de lei, şi că în ziua în care ţiganii rătăcitorĭ vor fi devenit ţăranĭ plugarĭ, şi vor fi încetat să plătească contribuţiunea, Statul va da pe an caseĭ de reservă suma întreagă de 47,800 de lei.

Nu se poate opri cineva de a admira nu numai partea umană a aceste legĭ, care îngădue lui Bibescu să 'ndoească pe fie care an numărul desrobiţilor, ci şi partea eĭ financiară. Intr'adevăr, legea din 2 Martie făptueşte o economie definitivă pentru Stat de o sumă do 47,600 de lei, din care jumătate 23,800 de lei) măreşte fondul Casei Statului; cea-l'altă jumătate măreşte fondul Casei de desrobire. Nu-i numai atît; în ziua în care ţiganii robĭ devin ţăranĭ plugarí, Statul dă acestei case cele 23,800 de lei ce reţinuse din suma de 47,600: această casă nu pierde decĭ nimic. Din parte-i, casa Statului înlocueşte cele 23,800 de lei, pe care-i dă, prin contribuţiunea ce plătesc ţiganii deveniţĭ ţăranĭ.

În scurt, această lege dă o economie de 47,600 de lei, şi un folos înfăţişat de contribuţiunea tutulor ţiganilor aşezaţĭ pe moşii.

LEGEA DIN 22 MARTIE 1843

(DECRETUL 233)

DESFIINŢAREA ROBIEI ŢIGANILOR STATULUI

Prin legiuirea din anul 1843 Martie 22 toţĭ dajnicii de subt administraţia Vorniciei Temniţilor (ţiganii Statului) s'au trecut subt d'a dreptu ad-

ministraţie a cîrmuitorilor de judeţe, cu care această măsură s'au desrobit puindu-se în rîndul birnicilor rumînĭ [1]. (Brăiloi, p. 22).

Această lege creează o economie de 47,600 lei în favoarea casei de desrobire şi un folos pentru Stat înfăţişat prin contribuţiunea tuturor Ţiganilor aşezaţĭ pe moşii.

ART. 1. Toţĭ dajnicii de sub administraţia Vorniciei Temniţilor vor trece d'adreptul subt administraţia Cîrmuirilor de Judeţe de la întîia zi a trimestrului în care se va legiui acest proiect, cu aceleaşĭ orînduelĭ ce s'au aflat şi subt Vornicia Temniţilor, adică capitaţia lor hotărîtă prin Art. 5 şi 6 din legiuirea cu No. 6 din 1832, se va împlini de sub-cîrmuitorii plăşilor iarăşĭ prin vătaşii lor, pînă la începutul viitorului al 4-lea period catagraficesc (dacă pînă atuncĭ se va cunoaşte bine îmbunătăţită soarta lor şi bine statorniciţi), şi prin urmare toată cancelaria financiară a Vornicii Temniţilor, precum şi sub-cîrmuitorii despărţirii lor, se vor desfiinţa cu totul, şi banii ce se strîngea de Vornicia Temniţilor din zeciueala capitaţii lor, asemănat Art. 10, 11 şi 12 din sus pomenita legiuire, se vor păstra în casa Vistierii, şi va îndeplini Şeful Departamentului Vistierii disposiţiile Art. 12, 13, 14 şi 15 din aceeaşĭ legiuire, precum şi condiţiile prescrise în Art. 15 pentru răscumpărătorĭ de ţiganĭ, se vor închipui cu iscălitura şefului departamentului vistierii, şi pecetluindu-se cu pecetea Domnului, se vor supune la cercetarea atingătoare de regulile obşteştilor dispoziţii pentru socotelile Statului.

ART. 2. Fiind-că dintr'această măsură se face o economie pe tot anul în folosul casii rezervei de lei 47,600, apoi dintr'această sumă, fondurĭ pentru răscumpărătoarea de ţiganĭ, pînă la a lor întrupare într'o tablă cu plugarii sătenĭ, vor fi o zeciuială ce dau acum şi 23,800 lei ce au să dea din Vistie-

[1] Vornicie: ministerul de interne.—In fraza de aci, vornicie însemnează Direcţiune.

rie, adică pe jumătate din acei lei 47,600 de economie; iar la vremea întrupării lor lipsind fireşte zeciuiala ce intră în cutiile satelor, se vor statornici fondurĭ numai lei 47,600 din Vistierie, cîţĭ adică se fac acum economie cu desfiinţarea cancelarii lor.

DEPARTAMENTUL TREBILOR DIN NĂUNTRU

(MINISTERUL DE INTERNE)

Dispoziţiunĭ cu privire la aşezarea Ţiganilor rătăcitorĭ, aparţinînd particularilor.

28 August 1843 *(Bul. oficial* No. 80).

Luîndu-se în băgare de seamă că dintre ţiganiĭ feţelor particolare, mulţĭ se află încă în vieţuire rătăcită şi nestatornică, preumblîndu-se cu corturile din loc în loc, fără să fie cunoscut locul locuinţei.

Ca să se aducă dar la îndeplinire punerea la cale ce este făcută de către stăpînire, pentru obşteasca statornicire a unui asemenea rînd de oamenĭ, se dă printr'aceasta în cunoştinţă de obşte, ca toţĭ proprietariĭ de ţiganĭ dintr'acest principat, în curgere de opt-spre-zece lunĭ, socotite de la darea acestei publicaţiĭ, să îngrijască a'şĭ aşeza pe proprietăţıle orĭ ale dumnealor, orĭ ale altora, şi a le statornici cu desăvîrşire a lor locuinţă în case de şedere [1]) ca şi ceĭ-l'alţĭ locuitorĭ;

[1]) Puterea tradiţiuneĭ şi a obiceiului fu atît de mare că la început ţiganiĭ îşĭ puneaŭ porciĭ în casă şi-şĭ ridicaŭ cortul alăturĭ.

căcĭ dacă şi după acest soroc se vor mai găsi în coprinsul principatului niscaivaşĭ ţiganĭ preumblătorĭ, verĭ ai cui vor fi, atuncĭ stăpînirea va lua măsurĭ pentru a lor statornicire.

APROBAREA SOCOTELELOR

PE 1844

Acest document e privitor la funcţionarea regulată a legei din 1843. Vodă aprobă în 1846 socotelile casei de desrobire pe anul 1844.

Bucureştĭ 27 Decembre 1846 (No. 474).

Noi Gheorghe Dimitrie Bibescu VV.,

Văzînd raportul cu No. 208 ce ni s'a înfăţişat subt iscălitura preşedintelui şi a secretariĭ cinstitei Obşteştĭ Adunărĭ, prin care supune la a noastră cunoştintă că, cercetîndu-se socotelile fondurilor orînduite pentru răscumpărarea ţiganilor dupe la particularĭ — pe anul 1844, — s'au găsit potrivite cu lămurirea făcută lor de obştescul control, şi întocmai dupe cum se văd încheiate cu o reservă de lei 1641, banĭ 114 dupe acoperirea cheltuelelor.

Noi, pe temeiul art. 49 din Regulamentul Organic, întărim acele socotelĭ aşa precum s'aŭ încuviinţat de către acea cinstită Obştească Adunare.

D. Şeful Departamentului Vistieriei este însărcinat cu citirea acestui ofiţ.

ANEXĂ LA RAPORTUL N. 474 DIN 27 DECEMBRE 1846

VENITURI

1) Act aflat la 1 Ianuarie 1844 asemănat cu socoteala încheiată cu cercetarea pe anul 1843			15,301	89
2) Adunațĭ din zeciuiala dăjdiilor Statului ín cursul anuluĭ 1844.				
Pe trimestrul Ianuarie	3,114	60		
Idem Aprilie	3,143	15		
Idem Iunie	3,119	30		
Idem Octombre . . .	3.163	30		
In total			12,540	35
3) După budgetul anului 1844			23,800	—
			51,641	124

CHELTUELI

1) Dațĭ pentru 221 ființe țiganĭ cumpărate de la D-lui marele vornic Barbu Știrbei cîte 12 galbenĭ fie-care. Suma orînduită după tocmeală a se răspunde în acest an din lei 83,538 cuvenițĭ (afară de lei 33,538 orânduițĭ a se rĕspunde în anul 1845 [1]).		50,000	—
2) Mai rămîn necheltuițĭ la zintîi Ghenarie 1845 însă: în act la casa cinstitei vistieriei lei	1,612,114		
în rămășiță a se primi de la județul Dolj	29		
Adică		1,641	124
		51,641	124

[1]) Această sumă va fi dată creditorului pe exercițiul anului 1845.

CESTIUNEA MINELOR

(1843 — 1844)

Vom întruni, în decursul acestei lucrărĭ, într'un singur grup toate documentele privitoare la una și aceașĭ cestiune.

CESTIUNEA MINELOR

ISTORIC

In Martie 1843, D. Trandafiloff, reprezintant al unei societăţĭ ruseştĭ, adresa guvernului lui Vodă Bibescu o cerere arătînd dorinţa societăţii de a cerceta minele de metalurĭ ce s'ar putea afla în Carpaţĭ. Această societate cerea întîiu pentru inginerii săi autorizarea de a străbate şi studia munţii, spre a găsi culcuşurile mineralelor, apoi dreptul de a încheia contracte prin bună înţelegere cu proprietarii posesorĭ de mine. Lua obligaţiunea de a plăti Statului, conform cu Regulamentul Organic, taxa la care acesta avea drept.

In ce privea pe proprietarĭ care ar fi putut să nu aibă mijloacele de a-şĭ exploata minele, sau care n'ar fi vrut să-şĭ închirieze moşia, societatea ruga pe Vodă să-i îngădue a lua locul Guvernului în ce privea drepturile ce recunoştea acestuia Art. 179 din Regulament. Dar, în opunere cu acest articol, cererea, oare-şĭ cum nelămurită, părea că vrea să facă să se numere termenul de 18 lunĭ lăsat proprietarilor spre a-şĭ începe lucrările de exploatare, din zioa în care va fi fost dată autorizarea de a descoperi minele, pe cînd Regulamentul lămurea, în folosul proprietarilor, că acest termen de 18 lunĭ împlinite, trebuea numărat de la descoperirea fiecărei mine în parte. Durata concesiunei fusese mărginită de

Vodă la termenul de 12 anĭ, şi acest termen iĭ fusese de sigur impus de un simţimînt de înaltă prevedere naţională.

Atras de priveliştea îmbucurătoare de a mări, mulţumită acestei societăţĭ, veniturile Statului şi pe ale particularilor, Domnul trimise cererea lui Trandafiloff la sfatul administrativ extra-ordinar, atrase toată băgarea-i de seamă asupra însemnătăţii cererei, şi-l pofti să-I arate fără 'ntîrziere părerea.

Sfatul, luînd în considerare foloasele ce Statul şi particularii puteau trage din propunerea Trandafiloff, chibzui să se dee *„voie orînduiţilor domnĭ mineralogĭ a se preumbla pretutindenĭ prin munţii ţării, ca să urmeze verĭ-ce cercărĭ pentru descoperirea de mine“* — şi să le fie îngăduit de a încheia apoi contracte cu proprietarii minelor care se vor învoi; *pentru cei însă care n'ar voi să facă contracte, Guvernul să pue la cale dispoziţiunile art. 179*[1]).— Sfatul primi termenul de 12 anĭ, dar stărui asupra punctului rămas nelămurit în cererea lui Trandafiloff, că *sorocul legal are a se socoti de la iscălirea contractuluĭ pentru fiecare mină în parte.* In urma acestui proces-verbal, Domnul, crezînd că a îndritui pe inginerii lui Trandafiloff a studia munţii, şi a respinge cererea-i de a pune societatea ce reprezinta în locul Guvernului, în cazul că n'ar putea proprietarii să-şĭ exploateze înşi-şĭ minele, era a se potrivi cu spiritul şi cu litera Regulamentului, — judecînd de altă parte că o asemenea întreprindere îndrituea de tot o concesiune de 12 anĭ, M. S. întări părerea sfatului, şi porunci marelui Vornic[2]) să dee afacerei urmărirea obicĭnuită.

Cu toate acestea, în contra orĭ-cărei aşteptărĭ, răspunsul Adunării către M. S.—din 6 Februarie 1844, — fu opus în-

[1]) Art. 178 şi 179. (V. p. 44.)
[2]) Mare Vornic: ministru de interne.

treprinderii Trandafiloff.— Pe ce motive se întemeia această opunere, de vreme ce Domnul avusese grijă de a observa cu sfințenie legea, și de a păzi nevătămat dreptul de proprietate? Adunarea o întemeia, nu pe ofisul Domnului, ci pe un proiect de contract, pe care, în acest timp, Trandafiloff luase asupră-șĭ să-l adreseze publicului (în 17 Februarie 1844), arătîndu-i condițiunile în care compania era gata să cerceteze minele, par'c'ar fi și dobîndit această voie. El nu avea însă în mînă nicĭ chiar voia ce ceruse pentru inginerii săi de a străbate munții spre a descoperi minele. De altmintreli, acest act, venind de la un particular, nefiind întărit prin nici o sancțiune, nu avea, prin aceasta chiar, nicĭ o putere. Cu toate astea, Adunarea nu se opri la această considerațiune; îșĭ luase hotărîrea; nu era să se abată cîtu-șĭ de puțin din voința-i de a face o îndărătnică opoziție [1]).

Intr'adevăr, în adresa sa, ea reaminti articolele 178 și 179 din Regulament; se miră «că s'a lăsat să fie împrăștiate «exemplare tipărite, *ce înfățișează caracter de contract* «*întemeiate pe slobozenia ce a dobîndit Compania a* «*descoperi și a lucra mine, în temeiul jurnalului Sfa-* «*tului administrativ extraordinar*, încheiată la 19 August «1843, și întărit de Inălțimea sa; ea adaogă că *de și între-* «*prinderea lor nu este următoare* înțelesului celor pre- «citate doo articole din Regulament, TOTUȘI SFATUL LE-A «LUAT DE TEMEI; amestecă, ca dinadins, exploatarea vo- «luntară a minelor, cu cea prevăzută la art. 179 din Regu- «lament, și sfîrși *rugînd plecat* pe Domn, *să desputerniceze* «pe aceste motive, *jurnalul Sfatului, ca neconglăsuind cu* «*legiuirile în ființă*.»

In scurt, toate observațiunile Adunării, fără a escepta vre una, erau greșite, căcĭ Guvernul respectase cu sfințenie ar-

[1]) Adunarea făcu Domnului o opozițiune sistematică (Xenopol, pag. 175, *Istoria Românilor*, t. VI).

ticolele 178 și 179; nu dădese de cît o singură autorizare, voie adică inginerilor de a studia munții. Nu se ocupase de cît de contractele consimțite, și respinsese cererea lui Trandafiloff privitoare la exploatarea minelor proprietarilor care n'ar putea să le exploateze înși-și.

La toate greșelile făptuite, Adunarea adăogase lipsa de respect către Domn, cerînd M. S. să nimicească un act ce purta semnătura Lui, și să dea oare-și cum, el însu-și, o lovire prestigiului coroanei.

Simțindu-se lovit de raportul Adunării, judecînd folositor de a da pe față mișeleștile insinuări răspîndite în public, reaua voință care cătase a rătăci publicul asupra măsurilor luate de Sfatul administrativ extraordinar,—măsuri conforme cu articolele 178 și 179 ale Regulamentului Organic,—M. S. porunci, prin ofisul său din 14 Februarie 1844, să se tipărească fără întîrziere, cererea lui Trandafiloff, rezoluțiunea Domnului, și procesul-verbal ce purta întărîrirea sa, «*că să cunoască fie-care simțimintele de care a fost îndemnată oblăduirea, care n'avea de cît o singură țintă, că un nou izvor de bogăție s'ar putea aduce Statului și proprietarilor. Datoria capului Statului ar fi fost aceia-și către ori-care altă societate de cît a lui Trandafiloff.*»

Apoi, adresîndu-se Obșteștei Adunări, — în ofisul de la 15 februarie, — Prințul o învinui «*de a fi eșit din hotarele întru «care se mărginește prin ale sale atribuțiuni, de a fi căl«cat toate regulele bunei cuviințe și a căzutului către «Inalta Oblăduire respect.*» — «*Adunarea ar fi trebuit*, «zice Domnul, *să fi citit cu luare aminte jurnalul Sfatului, «și ar fi văzut că este întemeiat pe înseși acele articole «ale Regulamentului de care ea se reclamă, și că acest «jurnal se mărginea la voia dată de a străbate munții «pentru a face numai cercetări*».— Prevederea guvernului mersese pîn'a hotărî pentru exploatare termenul de 12 ani,

ca să oprească pe mulţĭ proprietarĭ fără experienţă de a cădea în marea rătăcire de a face un contract pe timp nemărginit.

Sfîrşitul ofisului Domnesc aducea mult cu o ameninţare: după ce observa că «*o asemenea purtare din partea Adu-«nării nu se putea tălmăci de cît printr'o întristătoare «pornire,* M. S. o poftea *a fi în viitor mai cu măsură şi «în cuvinte şi în lucrările sale*, şi 'i reamintea *că viitorul «ei este legat de ajutorul ce cu bună credinţă şi cu inimă «curată va aduce oblăduirei.*»

Obşteasca Adunare, simţi foarte bine că era greşită, dar nu vru să o mărturisească, şi adresa cea noă către capul Statuluĭ, — din 14 februarie, — nu fu mai isbutită de cît cea d'întîi, de vreme ce destăinui în modul cel mai limpede îndărătnicia opoziţiunei ei. Ne mai putînd, în faţa ofisului Domnesc, să mai reproducă criticele-i fără obiect, se mărgini, — protestînd totuşĭ de respectul săŭ, — să roage pe M. S. *să desputerniceze*, în procesul-verbal de la 19 august, «*tot ce nu era potrivit cu legile în fiinţă*», şi, apucînd ca o armă termenul de 12 anĭ hotărît pentru concesiune de către Domn,—făr'a vrea a vedea că această condiţiune era, din partea Suveranului, un act de prevedere, — ea spune «*că «trebuia adăogită această dispoziţiune la lege, ca un anex, «după formele legĭuite de regulament...*» In sfîrşit, ne vrînd să lase vorba din urma capului Statului care o ameninţase în viitorul ei, ea răspunsese că «*credea să poată găsi o de-«plină mulţumire a se mîngîia de nădejdea că fiinţa şi «locul ce înfăţişează staŭ subt ocrotirea amîndorora prea «Înaltelor Puterĭ suzerană şi ocrotitoare.*»

In ziua de 4 martie 1844, Domnul închise Adunarea.

S'ar putea crede că Domnul, scăpat de Cameră, tare prin sprijinul Porţii, prin al Rusii, — al cărei amor-propriu, interesat în isbînda lui Trandafiloff, fu jicnit de o opunere îndreptată în mod vădit în contra Puterei ocrotitoare, — că

Domnul, zicem, nu era să aibă nimic mai grăbit de cît să mulțumească Rusia, priimind cererea lui Trandafiloff. Dar ar fi trebuit pentru aceasta să fi fost călăuzit Domnul de vre-un alt simțimînt de cît acela de a *face binele*, de vr'o altă dorință decît aceea de a-și împinge țara pe calea propășirii și a avuției. A se lăsa 'n pornirea unor simțiminte de ținere aminte de răŭ, ar fi fost nevrednic de firea lui; a acorda concesiunea,— în starea de sperieciune în care *mișeliile* răspîndite în vileag aruncase mințile, — pentru a face numai plăcerea cabinetului din Sîn-Petersburg, ar fi fost nevrednic de patriotismul lui. Domnul cercetă cu răceală situațiunea, și se hotărî să respingă cererea lui Trandafiloff.

Puțin mai în urmă, cavalerul Ignaț Iancovencu, cerînd de la Guvern voia de a putea păși la cercetarea minelor ce s'ar putea găsi pe moșiile proprietăților aparținînd autorităților bisericeștĭ, îșĭ văzu asemenea cererea respinsă [1]).

[1]) ART. 178 ȘI 179 DIN REGULAMENTUL ORGANIC

ART. 178. — Cînd se va descoperi niscai-va mine în pămîntul vre unui particular, acesta slobod va fi să le lucreze singur orĭ să le închirieze altuia, după voința lui, dînd stăpînirei a zecea parte în natură sau plătind vistieriei a zecea parte din cîștig, scoțînd mai întîiŭ la amîndoo întîmplările toate cheltuelile lucrărei.

ART. 179. — Iar de se va dovedi că stăpînul moșiei unde s'au găsit aceste mine, după sorocul de opt-spre-zece lunĭ ce-i va da Domnul,— nu va avea mijloc de a le lucra singur, nicĭ va voi a le închiria altuia, atuncĭ Domnul, împreună cu obicĭnuita Obștească Adunare vor chibzui de vor găsi cu cale, mijlocul spre a lucra acele mine, dînd stăpînului moșiei a zecea parte din cîștig, — după ce se vor scoate toate cheltuelele lucrărei,— și pe lîngă aceasta despăgubindu-se după cuviință pentru stricăcĭunea ce vor fi pricinuit moșiei sale săpatul și lucrarea minelor. — (Vezĭ *Analele Parlamentare* pag. 264).

DOCUMENTE

Cererea lui Alexandru Trandafiloff, către M. S. S. Domnitorul [1]

Martie 1843.

O societate din imperiul Rusiei, de către care sub-iscălitul sunt însărcinat, încredințîndu-se că această de D-zeu blagoslovită țară, după drepturile ce i-a hărăzit atît prea puternicul Împărat al Rusiei, cît și Înalta Poartă, și-a ales un Domn drept, înțelept și folositor întru toate obștiei, a hotărît să jertfească un capital însemnător, spre a încerca exploatațiĭ de orĭ-ce metal s'ar putea găsi în pîntecele munților Carpațĭ ai acestei țărĭ, învoindu-se mai întâiu prin bună tocmeală cu proprietarii și plătind Statului cea ce este legiuit prin Regulament.

Dar fiind-că această societate a socotit mai întâiu de trebuință de a trimete vre-o cîțĭ-va mineralogĭ a se preumbla prin munții țării, rog plecat pe Înălțimea Voastră de a da poruncă unde se cuvine, ca acestor mineralogĭ, a căror nume le voi da în scris la cinstita Mare Vornicie, să li se dea voie a se preumbla pretutindenĭ, și orĭ-ce fel de ajutor, de care vor avea trebuință de autoritățile locale.

Impreună cu aceasta, dacă proprietarii în pămîntul cărora

[1] După acest text cam nelimpezit, Trandafiloff ar fi vrut ca termenul de 18 lunĭ să se numere nu de la descoperirea fie-cărei mine în parte, și de la notificarea către proprietarul fie-cărei minĭ, ci, în mod obștesc, de la autorizarea de exploatare dată de Domn.

se vor găsi metalurile, în *curgerea de 18 lunĭ* — legiuite prin Regulament,— nu vor avea mijloace a le lucra singurĭ, sau nu se vor întocmi pentru lucrarea acelor mine cu societatea prin contracturĭ legiuite, la asemenea întîmplare societatea să fie încredințată despre partea stăpânirei, că dreptul însemnat prin art. 179 din Regulament, va rămînea pe seama Societățiĭ mai puțin de 12 anĭ, după întocmirea ce se va face în vreme după sus arătatul soroc de 18 lunĭ, care se începe din zioa slobozirii poruncilor pentru care societatea roagă acum pe Inălțimea Voastră.

Nădăjduesc, Prea Înălțate Doamne, că cererea Societățeĭ va fi priimită cu bucurie de Înălțimea Voastră, căcĭ și Statul va dobîndi un venit însemnător, fără a cheltui ceva, și proprietarii se vor folosi, cum și locuitorii din partea munților, unde se vor lucra minele, îșĭ vor întrebuința zilele cu plata nădăjduită.

Subsemnat : TRANDAFILOFF.

M. S. Domnitorul către Sfatul administrativ extraordinar.

Domnul recomandă cercetării sfatului cererea lui Trandafiloff.

Martie, 1843.

Trimițînd această jalbă în cercetarea Sfatului administrativ extraordinar, Noi chemăm din parte-ni toată luarea aminte ce meritează cererea ce ni se face, ca una ce se atinge de chiar desvoltarea veniturilor Statului și a particularilor, și cerem pe cît va fi cu putință mai în grabă, raport deslușitor temeiurilor ce ar putea să iee întru aceasta, cînd întreprinderea propusă s'ar cunoaște cu putință de a aduce întru săvîrșire.

Jurnalul Sfatului administrativ extraordinar.

19 August, 1843.

Astăzĭ Joi 19 August, anul 1843, în seanţa Sfatului administrativ extraordinar, luîndu-se în băgare de seamă rezoluţia M. S. Prea-Înălţatului nostru Domn, pusă asupra jălbii înfăţişate M. S. din partea Domnului Alexandru Trandafiloff, atingătoare de propunerea ce au făcut ca să ĭ se dee voie să exploateze prin bună tocmeală şi învoĭală cu proprietarii verĭ-ce metal ar putea găsi pe munţii prinţipatului, plătind şi Statului ceea ce este legiuit prin art. 179 din Regulament;

Sfatul au chibzuit cele următoare:

1° Cererea însemnatei societăţi ce se înfăţişează stăpînirei prin organul Domnului Trandafiloff asemănat bunei voinţe a M. S. Domnitorului, meritînd toată luarea aminte a Stăpînirei, ca o lucrare ce se atinge de desvoltarea venitului Statului şi al particularilor, Sfatul o priimeşte de bună şi chibzueşte a se da slobozenie să se aducă la îndeplinire, dîndu-se adică voie orînduiţilor domni mineralogĭ a se preumbla pretutindenĭ prin munţii ţării ca să urmeze verĭ-ce cercărĭ pentru descoperire de mine, îngrijind a nu se pricinui vre-o vătămare şi pagubă proprietarilor.

2° Prin poruncile departamentului dinnăuntru către cîrmuirile judeţelor, să li se încunoştiinţeze slobozenia ce s'au dat acestor mineralogĭ orînduiţĭ din partea mai sus însemnatei societăţĭ, ca să facă tot felul de încercărĭ pentru descoperirea şi dovedirea minelor, puindu-li-se înainte folosinţa ce isvoreşte pentru proprietarĭ cu descoperirea minelor de subt pămînt ce vor rămînea în vecĭ necunoscute fără cercetărĭ făcute cu grele cheltuelĭ şi prin oamenĭ cu osebită ştiinţă.

3° După cererea ce se va face de către numiţii mineralogĭ, D. Trandafiloff se îndatorează, — prin orĭ-ce mijloace va socoti

mai potrivite,— a se tocmi și a se învoi negreșit cu proprietarii acelor moșii unde se vor găsi niște asemenea mine, dînd Stăpînirei o listă anume atît de proprietarii ce vor priimi a se învoi, cît și de cei ce nu ar primi a se tocmi, ca pentru cei d'întîi făcîndu-se cunoscut Stăpînirii, precum s'au zis, să poată dobîndi slobozenia Stăpînirei îndată spre a urma exploatația; iar pentru cei d'al doilea să pue la cale Guvernul asemănat dispozițiilor art. 178 și 179 ale reg. org.

4° Sorocul ce se cere a i se da de 12 anĭ întru urmarea exploatației, are a se socoti, pentru fieşte-care mină în parte, din zioa în care vor da pentru aceasta voie; căcĭ din anul ce i se sloboade pentru o mină este dator a începe și lucrarea ei.

Coprinderea acestui jurnal se va supune la cunoștința M. S. Prea-Înălțatului nostru Domn și după deslegarea ce se va da, se va aduce la îndeplinire prin departamentul dinnăuntru.

Ofisul Domnitorului către Departamentul din lăuntru

Domnul întărește jurnalul Sfatului administrativ extraordinar și poruncește să i se dea, fără întîrziere, urmarea-i obicĭnuită, adică să fie supus Camerei împreună cu cererea lui Trandafiloff.

21 octombre, 1843 (No. 653).

Văzînd Domnia Noastră jurnalul Sfatului administrativ extra-ordinar, încheiat la 19 ale trecutului August, ce ni s'a supus pe lîngă raportul No. 1982,

Luînd în băgare de seamă chibzuirea și părerea ce dă asupra propunerilor cuprinse în jalba ce ni s'a înfățișat de către D-l Alexandru Trandafiloff, de a i se da voie să esploateze prin bună tocmeală și învoială cu proprietarii, verĭ ce metal ar putea găsi prin munții Principatului, plătind și Statului cea ce este legiuit prin art. 179 din Regulamentul Organic.

Noĭ îmbunătăţim găsirea cu cale a Sfatului descris în pomenitul jurnal şi poroncim a se pune îndată în lucrare măsurile obicĭnuite într'această înprejurare.

Marele vornic al trebilor din lăuntru este însărcinat cu întocmai executarea a ofisului de faţă.

Proectul de contract publicat şi împărţit de Trandafiloff fără învoirea guvernului.

(1843).

Jos iscălitul încredinţez printr'acest contract, că pe temeiul articolelor 178 şi 179 din Organicescul Regulament şi în urma slobozeniei date prin întărirea Măriei Sale Prea Inălţatului nostru Domn Gheorghe Dimitrie Bibescu, asupra raportului Sfatului administrativ extraordinar, la 21 octombre a anului trecut 1843, sub No. 653, dau drept ca compania alcătuită pentru descoperirea presărăturilor şi a vinelor de aur şi a altor metalurĭ, să'şĭ urmeze căutările şi cercările sale pe cuprinsul tuturor moşiilor ce sunt proprietăţĭ ale.... aicĭ în Ţara Romînească: şi întîmplîndu-i-se a descoperi vre-un fel din cele mai sus zise metalurĭ sau mineralurĭ, să'şĭ săvîrşească chiar lucrările sale la a lor scoatere,—dînd legiuita prin Regulament o a zecea parte în folosul averilor...—şi o altă asemenea parte în venitul Statului, din tot cîştigul ce va dobîndi numita companie după scoaterea cheltuelilor, potrivit cu coprinderea mai sus arătatelor articole; orînduind şi din partea..., de va voi, spre o mai bună încredinţare de acel cîştig, un într'adins înputernicit, ca să se afle faţă cînd compania va începe la scoaterea pomenitelor metalurĭ şi mineralurĭ, cu condiţiile următoare:

1) Imputerniciţii din partea pomenitei companiĭ sau cei rînduiţĭ de către Dumnealor, să fie volnicĭ ca făr' de nicĭ o împedicare, numai aceştia singurĭ, să'şĭ urmeze căutarea vinelor şi presărăturilor de aur, şi a celor-l'alte metalurĭ prin munţĭ sau luncĭ şi în lungimea rîurilor pe moşiile..., fără a pricinui vre-o vătămare la morĭ şi la alte acareturĭ, ce se vor afla pe acest moşii sau în vecinătate, şi fără a aduce cea mai mică smăcinare şi pagubă locuitorilor sau stricăcĭune holdelor şi livezilor, pentru care pagubă vor fi răspunzătorĭ; şi aflîndu-le să săvîrşască descoperirea lor pe toată întinderea acelor vine şi presărăturĭ pe locurĭ coprinse de către locuitorĭ, cu sădirĭ şi nemestii pe dînsele, compania va da de ştire împuternicitului... ca să'i înlesnească cea prin putinţă învoială pentru cuviincĭoasa despăgubire.

2) Imputerniciţiĭ din partea companiei pot să-şĭ facă după a d-lor chibzuire la faţa locului cu cheltuelile sale o fabrică pentru spălatul aurului şi casele ce le vor trebui pentru şedere, însă cu tocmeală că după ce îşĭ vor isprăvi lucrul dobîndirei aurului şi a celor-l'alte metalurĭ sau mineralurĭ, de prin presărăturĭ şi de prin vine, sau după sfîrşirea privilegiei ce li s'a dat d-lor pe doi-spre-zece anĭ, acea fabrică cu toate cele-l'alte binale ce vor fi făcute pe moşiile... să rămîie proprietarului fără de a li se întoarce cheltuelele întrebuinţate la ele; precum asemenea şi rîurile şi şanţurile şi cele-l'alte lucrărĭ vor rămîne nedesfiinţate tot într'aceaşĭ stare în care vor fi la isprăvitul sorocului.

Drept aceea cuprinderea tuturor mai sus însămnatelor condiţii o întind... şi la moştenitorii... spre a se păzi nestrămutat şi întru a lor întregime pe sorocul de doi-spre-zece anĭ, întru care această companie are voie a se îndeletnici întru esploatarea minelor din acest principat, socotindu-se acest soroc din ziua desvoltărei temeinicilor sale lucrărĭ spre acest sfîrşit. Asemenea vor fi îndatorate de a păzi aceste învoelĭ şi per-

soanele acelea, în stăpînirea cărora s'ar întîmpla a trece prin vre-un chip oare-care vre-o moşie a . . . [1]).

Pentru care sfîrşit s'au dat acest contract împuternicitului din partea pomenitei companii Domnului Rotmistra Trandafiloff.

Adresa Obşteştei Adunări către M. S. Domnitorul.

Adunarea se arată opusă întreprinderei lui Trandafiloff. — In graba-i de a o critica, nu bagă de seamă că greşelile în care cade, în adresa-i către Domn, învederesc că n'a studiat proiectul M. Sale.— Adresa poartă urmele acestor dispoziţiuni; e încurcată şi grea de înţeles [2]).

6 Sept. 1844 (No. 166)

Articolele 178 şi 179 din Regulamentul organic consfinţind în unire cu art 64 dreptul proprietăţii, întemeiat pe neschimbatele începuturi ale cuviinţei şi ale dreptăţii, au dat prin urmare şi căderea pentru lucrarea minelor sau pentru a lor închiriere, după voinţa proprietarilor, în al cărora pămînt s'ar descoperi ele, supuindu-i însă la îndatorirea de a osebi şi pe seama visteriei după scoaterea adivăratelor cheltueli, a zecea parte din curatul cîştig. Obşteasca Adunare avînd pe de o parte în vedere dreptul însuşit proprietarilor în temeiul acelor disposiţii legiuitoare, şi dorind pe de alta a vedea a lor îndeplinire pentru folosul ce de o potrivă se asigurează în fa-

[1]) In afară că e foarte descusut acest act ce 'ncepe cu oferta lui Trandafiloff şi se termină prin semnătura proprietarului minei, cată încă să observăm că Trandafiloff nu specifică, cum Prinţul are grijă de a o face, ca periodul de 12 ani să se numere *de la începutul exploatării fiecărei mine în deosebi.*

[2]) Criticile Adunării sunt greşite; amestecă exploatarea consimţită a minelor cu cea prevăzută de art. 179 al Regulamentului.

vorul pomeniţilor prin dreptele întocmirĭ, cuprinse în textul fie-căruia din prearătatele două articole, n'a aşteptat de cît iniţiativa din partea oblăduirei, de a fi adică chemată ca să'şĭ supuie a sa socotinţă şi chibzuire, cînd aceasta va privi la dovedita neîndămînare a vre-unor proprietarĭ despre mijloacele cerute neapărat la întreprinderea lucrării minelor descoperite în pămînturile lor, sau la lipsa voinţii din parte-le, nicĭ măcar a le închiria la alţii. Dar fiind că mai înainte de a se putea vedea îndeplinită o asemenea începere, întemeiată pe descoperirĭ, şi aşezată pe formalităţile prescrise, s'au întîmpinat fără nădejde (?) acum exemplare tipărite şi împrăştiate pe la mai multe feţe carĭ de şi s'au văzut într'un fel pregătitoré a încercărilor descoperirei, dar înfăţişează tot-odată şi caracter de contracte; unde pomenindu-se despre slobozenia ce a dobîndit o companie a descoperi şi a lucra mine, în temeiul jurnalului Statului administrativ extra-ordinar, încheiat la 19 a lunei lui August din încetatul an 1843 şi întărit de Inălţimea Voastră prin Ofisul No. 653 din acelaşĭ an, în urmarea raportului Departamentului dinnăuntru, pentru că cuprinderea lor s'a văzut că nu este următoare simplului înţeles al desluşirilor din prearătatele două articole, de şi sfatul precum se vede le-a luat asemenea de temeiŭ, a făcut să se zămislească o desăvîrşită neodihnă în inimile proprietarilor, nu cumva şi compania ce s'a arătat cu dorinţă de a descoperi şi a exploata mine, razămată cu încredinţare pe împuternicirea ce dobîndeşte în temeiul prezisului întărit jurnal, nu va priimi a asculta, nicĭ o propunere cît de dreaptă pravilnică, puind înainte după trecerea de 18 lunĭ espiraţia acestui soroc. Apoi pentru că din acele obştite esemplare se dovedeşte o mare şi nepotrivită neasemănare între dispoziţiile legiuirei, şi între a lor cuprindere, în cît şi de s'ar privi de sinele neputincĭoase a se îndeplini pentru depărtarea lor de la temeiurile pravilei, dar poate să-şĭ dobîndească vrednicia

după trecerea de 18 lunĭ ce s'ar socoti din ziua însemnată de publicatele esemplare, sub vre-o propoziţie că s'ar fi păzit legiuita formă, în vreme ce aceasta se cuvine să se îndeplinească în parte către fie-care proprietar lăsat în a sa voinţă slobodă, ca să încheie contract de închiriere, cu cine ar putea găsi şi precum şi folosul l'ar povăţui.

De aceea Adunarea roagă plecat pe Inălţimea Voastră ca bine-voind a lua în băgare de samă arătările espuse, să slobozițĭ înaltă poroncă, că pre cît acel jurnal nu se găseşte întru întinderea lui conglăsuind cu legiuirile în fiinţă, să rămîe desputernicit, precum şi să se desfiinţeze cu desăvîrşire acele tipărite exemplare, proprindu-se a nu mai circula, spre a putea prin urmare atît proprietăţile ce se vor fi privind avere a Statului cît şi particularii proprietarĭ, a-şĭ exersa slobod dreptul şi a se bucura despre legiuitele folosurĭ, potrivit cu căderea ce le-a dat Regulamentul Organic.

Ofisul Domnesc către Sfatul administrativ.

DECRET.

Domnul porunceşte să se publice toate actele privitoare la cererea lui Trandafiloff, ca să poată toată lumea să-şĭ dee seamă *de viclenele insinuărĭ ce s'au răspîndit în obşte spre a o înşela.*

14 Februarie 1844 (Arhiv. No. 15).

Din raportul ce ne-a adresat cinstita Obştească Adunare subt No. 166, atingător de exploataţia minelor, precum şi din viclenele insinuirĭ ce am auzit că s'ar fi răspîndit în obşte asupra măsurilor chibzuite întru aceasta de către acel Sfat, văzînd Domnia Noastră că un duh voitor de răŭ cugeta a aduce întru amăgire publicul şi a insufla neodihnă în inima proprietarilor: poruncim că atît jalba acei companii

ce ni s'a înfăţişat cu cerere de a fi volnică să se învoiască cu proprietarii, pe ale cărora moşii va putea descoperi mine, cît şi a Noastră rezoluţie dată la acea jalbă, şi jurnalul Sfatului, împreună cu a Noastră întărire, să se dee cît mai în grabă în tipar, ca să cunoască fie-care că oblăduirea, —îndemnată de singura nădejde, că un nou izvor de bogăţie s'ar putea aduce Statului, iar mai vîrtos proprietarilor, — n'a făcut de cît ceia ce datoria o povăţuia să facă către orĭ-care altă companie s'ar fi înfăţişat cu aseminea cerere: a i da adică voe de a se preumbla prin munţĭ spre descoperire de mine, consfinţind drepturile proprietarului pentru ceia ce se atinge de particularile învoelĭ, şi supuind orĭ-ce altă lucrare din partea acei companii la dispoziţiile articolelor 178 şi 179 din Regulamentul Organic.

Ba încă oblăduirea întru a sa părintească îngrijire, a fost cu atîta prevedere, în cît temîndu-se nu cum-va unii din proprietarĭ să se amăgească, din neesperienţă, a-şĭ îndatora moşiile pentru tot-deauna prin contracturĭ nemărginite, a mărginit pe acea companie a nu'şĭ putea însuşi, la nicĭ o împrejurare, dreptul exploataţiei pe un soroc mai îndelungat de doi-spre-zece anĭ.

Nădăjduim că aceasta va sluji de pildă isbăvitoare pe viitor, ca obştia să nu se lase a se amăgi lesne prin vorbirĭ viclene ci a fi încredinţaţĭ că singura noastră dorinţă şi cea mai dulce răsplătire a ostenelelor ce jărtfim, este şi va fi de a putea fie-care să se bucure în linişte de drepturile ce pravilele îi chezăşuesc.

Dumnealui Marele Vornic va îngriji pentru aducerea întru săvîrşire a acestei poruncĭ, şi tot de o dată va stărui, ca pravilnicile temeiurĭ hotărîte prin acel jurnal să se urmeze fără cea mai mică abatere din partea acei companii [1]).

[1]) Domnul avusese dar meritul prevederei de a impune termenul de 12 ani; Regulamentul nu prevăzuse nicĭ un termen.

Ofisul Domnesc către Obşteasca Adunare.

Domnul rechiamă Camera la respectul ce datoreşte Autorităţii supreme. Deplîngo *că ea n'a citit cu băgare de seamă* hotărîrea Sa, şi că *desnaturează cugetele Lui cele mai curate.* M. S. pofteşte pe Adunare să fie mai cu măsură şi în cuvintele şi în lucrările sale; i reaminteşte *că viitorul ei este legat de ajutorul ce cu inimă curată va aduce Oblăduirii.*

15 Februarie 1844 (No. 154).

Obşteasca Adunare nu numai a eşit din hotarele întru care se mărgineşte prin ale sale atribuţii, dar a şi călcat toate regulele bunei cuviinţe şi a căzutului către Înalta Oblăduire respect, cerînd prin al său raport No. 166 desfiinţarea unui jurnal ce s'a întărit de către Noi, fără a lua măcar osteneală de a se pătrunde de a lui cuprindere. Dacă Obşteasca Adunare ar fi voit întru adevăr a se lumina asupra măsurilor luate de către Oblăduire într'această împrejurare, ar fi citit cu luare aminte acel jurnal şi ar fi văzut, că este întemeiat pe însăşĭ acele articole, de care ea se reclamă; că nu să mărgineşte întru voia ce s'a dat a se dărăpăna, precum se zice în acel raport, dreptul proprietăţii ; din potrivă prin acest jurnal se consfinţeşte întru toată a sa întregime, prevăzîndu-se încă cu cea mai părtinească îngrijire şi amăgirile, întru care din neesperienţă ar fi putut cădea unii din proprietarĭ, supuind prin ale lor învoelĭ, la vecĭnică îndatorire, minele, ce s'ar descoperi pe ale lor moşii. De aceea s'a şi mărginit acea companie a nu-şĭ putea însuşi, la nicĭ o împrejurare, dreptul exploataţiei pe un soroc mai mult de 12 anĭ.

Noi nu putem găsi cuvinte destoinice spre a arăta dureroasa impresie ce a lăsat în sufletul Nostru citirea acelui raport, prin care Oblăduirea se învinovăţeşte, că ar fi călcat pravilele şi drepturile proprietăţei într'o împrejurare, întru care ea n'a făcut alt fără numai a îmbrăţişa cu acea rîvnă, ce o însuflă pentru orĭ-ce întreprindere de bine obştesc, na-

dejdea de a aduce un nou izvor de bogăţie Statului, iar mai ales proprietarilor.

Cu toate acestea, socotind că o asemenea urmare nu izvoreşte din partea celor mai mulţĭ din domnii deputaţĭ, de cît numai din amăgire, biruim dreapta Noastră mîhnire, şi povăţuim Adunarea a fi în viitor mai cu măsură şi în cuvintele, şi în lucrările sale; iar mai vîrtos a nu perde din vedere, că viitorul ei este legat de ajutorul, ce cu bună credinţă şi cu inimă curată va aduce unei oblăduirĭ care din minutul ce a luat cîrma, n'a dat dovadă, de cît de cele mai curate cugetărĭ şi de cea mai neobosită strădanie pentru binele obştesc.

Adresa Adunării către M. S. Domnitorul.

Adunarea se apără de învinuirea adusă ei de a fi călcat regulele bunei cuviinţe. Vrea să dovedească că a studiat cestiunea, îşĭ alege un tărîm altul, şi cade în alte rătăcirĭ. Aruncă oare-şĭ cum mănuşa Domnului, *mîngîindu-se cu nădejdea că se poate bizui pe ocrotirea acelor doo Înalte Curţĭ suzerană şi ocrotitoare.*

24 Februarie (7 Martie 1844) No. 205.

Obşteasca Adunare a văzut coprinsul Ofisului Înalţimei Voastre cu No. 154 ce aţĭ bine voit să'i adresaţĭ la Raportul cu No. 166, şi s'a pătruns de multă mîhnire pentru băgările de seamă ce-i faceţĭ, că ar fi eşit din hotarele atribuţiilor sale, şi că ar fi călcat regulele bune cuviinţe şi a căzutului către Înalta Oblăduire respect, cerînd prin al său raport desfiinţarea jurnalului încheiat de Sfatul administrativ estraordinar în privinţa esploatărei minelor şi întărit prin Ofisul Înălţimei Voastre ; mai adăogîndu-se şi că nu s'a pătruns de cuprinderea pomenitului jurnal, ce este întemeiat chiar pe dizpoziţiile articolelor acelora, cu care s'a slujit ea întru es-

punerea din raportul său atins de prezisa pricină. La aceasta, luînd Adunarea voe de la Înalţimea Voastră, Vă supune cu respect, că avînd subt vedere în toată vremea § de la art. 54, 56 şi § art. 57 al Regulamentului ce pe lîngă altele o îndatorează, ca să judece folosul tutulor măsurilor, ce s'ar lua în pricinĭ orĭ de obşte sau întîmplătoare; socoteşte că n'a păşit peste ale sale atribuţii, dacă, privind pricina minelor unul din obşteştile folosurĭ ale ţărei, a chibzuit potrivit cu îndatoririle la care a supus'o pravila organică, să roage pe Înălţimea Voastră,—în urmă desluşilor ce luase despre cuprinderea jurnalului,—ca să poruncițĭ a se desputernici, pe cît el nu se va fi aflînd coglăsuitor cu legiuirile în fiinţă ; precum şi a se desfiinţa tipăritele şi obştitele esemplare şi a se propri de a nu mai circula pentru depărtarea lor de la temeiurile pravilei, pe care nu le-ar socoti că ar putea însemna ceva, dacă nu le-ar fi recunoscut îmbrăcate cu caracter oficial.

Acestea au fost, Prea Înălţate Doamne, cuvintele pentru care Adunarea a întins plecata sa rugăcĭune doveditoare a singurei dorinţe, ca să vadă prescrise chibzuirile atingătoare de esploataţia minelor în lăuntru cercului articolelor 178 şi 179 a Regulamentului organic, avînd sub vedere, — osebit de alte consideraţiĭ ce privesc la măsurile cerute spre asigurarea venitului Statului, — şi darea sorocului de 12 anĭ, punct de căpătenie şi vrednic de a se lua în băgare de seamă, nefiind nicĭ cum coprins în pomenitele articole [1]: care soroc, pentru ca să se dea, de s'ar fi judecat folositor, trebuia cu o adăogire la pravilă, să se aşeze — după formele legiuite prin art. 58 al Regulamentului, — spre a nu se împedeca altmintrelea nicĭ sloboda dispoziţie a fie-căruia proprietar întru cele de bună-voie tocmelĭ.

[1]) Nu trebue să ne mirăm dacă aceaşĭ oamenĭ care făceau o crimă lui Bibescu că lua măsurĭ menite a chezăşui viitorul proprietarilor, porneau jălbi către Rusia, în contra Domnului.

Nu nădăjduia însă Adunarea a primi de la Înălţimea Voastră răspunsul, prin care, nu numai sentimentele sale se cunosc altele de cît cel adevărate şi respectoase către Înalta Oblăduire, ci şi îndatoririle puse asupra ei prin articolele 54, 56 şi 57 se lasă neluate în băgare de seamă.

Adunarea dar se mărgineşte şi acum întru a repeta plecata sa rugăciune, cerînd cu supunere cele cuprinse în raportul său No. 166.

In cît pentru cea ce priveşte la viitorul ei, — după cum bine aţĭ voit Înălţimea Voastră să-i adăogaţĭ în sfîrşit, — ea mai întîi socoteşte de netăgăduit a Vă încredinţa, că nu uită, nicĭ va uita vre-o dată datoriile sale către Înalta Oblăduire; avînd după aceasta deplină mulţumire a se mîngîia de nădejdea că fiinţa şi locul ce înfăţişează stau sub suzeranitatea şi ocrotirea amîndorora făcătorilor de bine prea înaltelor Puterĭ.

Jurnalul Sfatului administrativ.

Cavalerul rus Iancovenco cerînd, în anul următor, voia de a cerceta minele ce s'ar putea afla pe pămînturile supuse autorităţii bisericeştĭ, Sfatul administrativ extraordinar, însărcinat de Domn să studieze afacerea şi să-şĭ facă raportul, e de părere că trebue respinsă cererea cavalerului [1].

19 Februarie 1845.

In adunarea Sfatului administrativ extraordinar, luîndu-se în băgare de seamă înscrisa propunere înfăţişată ca din partea împuternicitului de către compania alcătuită pentru căutarea metalurilor în Valahia, cavalerul de al 3-lea clas, d. Ignatie Iancovenco, atingătoare de cererea ce face, ca să încheie contract cu Stăpînirea, pentru sloboda căutare a metalurilor de

[1]) Credem că acest act cu care se sfîrşeşte cestiunea minelor, deşi din anul 1845, trebuea să-şĭ găsească aci locul.

prin toate moșiile supuse duhovniceștei stăpîniri, adică ale Sfintei Mitropolii, Episcopiilor, tuturor mănăstirilor și metoașelor aflate în acest Principat, după condițiile închipuite prin proiectul alăturat pe lîngă prezisa propunere;

Tot într'o vreme luîndu-se în vedere și luminata rezoluție a Măriei Sale Prea Înălțatului nostru Domn, pusă asupra acestei adrese ;

Sfatul chibzuește cele următoare:

Că prin jurnalul de la 19 August, anul 1843, întărit cu Domnescul Ofis de sub No. 653, Sfatul a hotărît măsurile de cuviință asupra exploatației minelor, — potrivit dispozițiilor articolelor 178 și 179 din Regulamentul Organic, — dînd adică pomenitei companii toată slobozenia și voia de a face verĭ-ce cercărĭ pentru descoperirea și dovedirea minelor și de a încheia contracte prin bună învoire cu orĭ-ce particular pentru esploatația lor după moșia sa la întîmplare de a voi aceasta să-șĭ desedarișască dreptul său pe seama companiei prin îndeplinirea însă a condițiilor espuse în prezisul jurnal și prin neclintita păzire a principiurilor legĭuite prin articolele de mai sus ale Regulamentului Organic.

Că jurnalul încheiat iarășĭ la 28 Septembrie anul 1844 și întărit cu luminatul Ofis de sub No. 26, nu are nicĭ un fel de înclinare cu făcuta aci cerere, din partea împuternicitului de către sus zisa companie; căcĭ printr'acela se hotărăște de către Stăpînire numai soarta obiectelor și metalurilor, ce s'ar putea găsi după vremĭ sub pămînturile de obștie ale duhovniceștei stăpînirĭ, potrivit vechilor obiceiurĭ și legĭuirĭ întocmite, spre a nu se disputa vre-o dată sau a se lăsa la îndoială neclintirea drepturilor ce în toată vremea au avut și are stăpînirea asupra lor;

Că Sfatul extraordinar nu a fost nicĭ este în cădere a dispoza pentru asemene împrejurarĭ în felul condițiilor propuse de către împuternicitul din partea companiei, pentru că co-

vîrşeşte a lor închipuire şi legiuitoarele principiurĭ ale Regulamentului Organic şi puterea căderilor sale, puindu-se Sfatul cu aceasta într'o poziţie străină de dînsul, de a lua adică parte în operaţii însuşite numai obicĭnuitei Adunărĭ şi Înaltei Stăpînirĭ;

După acest cuvînt Sfatul în urma tutulor desbaterilor ce au avut în espusa împrejurare, se vede în neputinţă de a îndeplini cererea de mai sus, rămîind ca domnul împuternicitul companiei mineraloagă să se conformeze dispoziţiilor Stăpînirei hotărîte încă dinainte întru aceasta, şi sprijinite pe articolele 178 şi 179 din Regulament.

Dumnealui marele Vornic va supune acest jurnal la cunoştinţa Măriei Sale Vodă spre a da înaltă întărire.

Prin ofisul său către Departamentul Bisericesc din 18 Octombre 1845, Domnul întăreşte hotărîrile Sfatului administrativ extraordinar. Cererea lui Iancovenco este respinsă.

CUM SE SCRIE ISTORIA

Cestiunea minelor după DD. Elias Regnault, Ubicini, Vaillant, Héliade, Billecoq et Dumitru Sturza [1]).

D. ELIAS REGNAULT; *Istoria Principatelor Dunărene*, p. 240, 241 şi 242.

TRADUCERE

Împreună cu reîndoirea opunerilor Adunării, se văzură reîndoindu-se şi slugărniciile lui Bibescu pe lîngă Puterea ocrotitoare. Un agent rus, anume Trandafiloff, venise în Ţara

[1]) Punem dinadins în cursive părţile din citaţiunile ce aducem, care fac să reeasă mai vădit spiritul de născocire şi nepăsarea de adevăr a acestor autorĭ.

Romînească subt prilej de a înființa o mare exploatare a minelor. Bine priimit de Domn, recomandat de dînsul miniștrilor, dobîndise *concesiunĭ nemărginite*, fără să se fi ținut seamă de drepturile proprietarilor, și *spunea* pe față *că are să aducă din Rusia cincĭ mii de lucrătorĭ*. Era o adevărată *înstrăinare a pămîntului*; era maĭ mult, era întroducerea unei *garnizoane rusești*, subt prilejul unui pacĭnic contract. Toate aceste se făceau *făr'a lua sfat de la Adunare*, singurul judecător legiuit într'o cestiune *atingătoare tot de odată și de proprietate și de siguranța Statului*. Oamenii luminați se speriară.

Opiniunea publică, ațîțată, se ridică într'un glas în contra convențiunii Trandafiloff. Adunarea, răpită de mișcarea obștească, ceru lămurirĭ, și într'o adresă către Domnitor, I reaminti că nu era îndrituit de a face o asemenea concesiune, fără mai întîi a fi consultat țara.

Bibescu, pe care orĭ-ce opozițiune îl arunca în furii copilăreștĭ, făcu un răspuns în termenĭ necuviincioșĭ. «Privesc, zise, această Adunare ca nefiind în stare de a ține cum-va vr'o deliberare serioasă.» Tot de odată, porunci Adunării să-șĭ popească lucrările, cu toate că budgetul nu era încă votat.»

UBICINI, *Istoria Provinciilor Dunărene*, p. 184:

TRADUCERE

In decursul anului ce trecuse, guvernul concedase unui industrial rus, anume Trandafiloff, un privilegiu pentru exploatarea minelor Țării-Romîneștĭ. Consulatul mult se mișcase în favoarea acestui individ care sosise de la Sîn-Petersburg, ajutat de cele mai puternicĭ recomandărĭ, pe cînd corespondințe private, isvorîte tot de la persoane însemnate, îl înfățișau ca un om de bănuit și de care căta să se ferească lumea. Și guvernul, să fi fost părtaș sau înșelat, *subsemnase cu dînsul un contract* prin care i hărăzea dreptul exclusiv

de a cerceta pe seama sa, şi chiar prin expropriaţie, toate minele Ţăriĭ-Romîneştĭ, subt singura îndatorire de a plăti Vistieriei o dare de 10 la 100. — Acest privilegiu nemăsurat constitua, tot de odată, din partea puterei *care-l îngăduise* o atingere adusă proprietăţii şi *o nesocotire a Regulamentului* care cerea pentru acemenea concesiunĭ consimţirea de mai 'nainte a Obşteştei Adunărĭ. De privim urmările ce ar fi putut avea, afacerea devenea şi mai grea încă. Trandafiloff, care adusese cu sine din Rusia, vr'o sută de ajutoare şi de lucrătorĭ, *vorbea de-a aduce vr'o cincĭ mii alţii.* Ţara-Romînească se putea crede în ajunul unei *noi năvălirĭ muscăleştĭ.* Obşteasca Adunare luă de la sine în mînă afacerea, ca fiind singurul judecător într'o cestiune *atingătoare tot de odată şi de proprietate şi de siguranţa Statului.* Ea redactă o adresă către Domnitor spre a cere stricarea contractului.

....Guvernul se plecă şi Obşteasca Adunare, îmbărbătată de triumful său, *începu de atuncĭ să-i facă o opoziţiune sistematică, respingînd fără cercetare toate proiectele de legi ce-i erau înfăţişate.* Dar între aceste proecte de legĭ, erau unele care erau folositoare ţării, ca acel ce cerea o sporire a efectivului miliţii. Bibescu, mîniat de această opoziţiune, porunci să fie pe loc închisă Adunarea, ca nefiind în stare de a delibera cum-va serios.

VAILLANT, *Romînia*, p. 436—438. — (Artus-Bertrand, editor, 1844):

TRADUCERE

Aprinderea spiritelor în Adunare ia un caracter mai grav. Domnul e învinuit că s'ar sluji de măsurĭ arbitrare, şi cum *a luat asupră-Şĭ* de a contracta cu o companie rusească pentru exploatarea minelor ţării, Adunarea, care a recunoscut că această companie nu oferă *nicĭ un caracter de chiezăşie* cere ca *contractul încheiat fără voia ei* să fie pe loc desfiinţat.

Uşurinţa Hospodarului în această afacere fusese, într'adevăr, cît se poate de ne'nţeleasă, căcĭ ***îşĭ însuşise singur*** drepturile pe care Camera le'mparte cu dînsul. Această purtare, care nu trebue atribuită de cît gîndurilor celor mai bune, lăsase cu toate aceste să se aridice în contră-i cele mai supărăcĭoase bănuelĭ.. Compania rusă se arătă în curînd neunită, şi s'a şi împărţit în doă companii zise *Trandafiloff* şi *Zaparovsky*. De altmintrelea, nicĭ una nicĭ alta nu-şĭ arată capitalul, nicĭ firea lui, nicĭ unde e depus, nu-şĭ destăinueşte adevăratele pretenţiunĭ, şi nu ţine în sfîrşit nicĭ o seamă nicĭ de valoarea moşiilor, nicĭ de îndemnizărĭ, în caz de daune. Şi apoi, ***concesiunea pe 12 anĭ***, cum o cer ele, este un termen ***prea scurt*** ca să nu dee de temut repetirea ruinelor de la 1810 la 1812. În scurt, ele invederesc din doă una, sau că au venit cu gîndul ascuns de a pregăti guvernului lor întreaga ocupare a ţării, sau că sunt dintr'acele societăţĭ de industrialĭ care nu-şĭ întemeiază speculaţiunea de cît pe nevinovăţia acţionarilor şi lesnea credinţă a publicului.

De aceea, mulţumită nobilei purtărĭ a Camerei şi dibăciei Hospodarilor, compania rusească nu isbuti de cît pe jumătate, şi această jumătate de victorie fu perderea ei».

Vaillant este un ecou; vorbeşte de cestiunea minelor ca un om care n'o cunoaşte de loc, face aluziune, ca şi DD. E. Regnault, Heliade, Ubicini, la un contract ce ar fi fost subsemnat între guvern şi Trandafiloff, contract care n'a fiinţat vr'o dată. Deosebirea între Vaillant şi acei pe care-i copiază e că Vaillant e de bună credinţă. Proclamînd ***nobila purtare*** a Adunării, şi ***dibăcia*** Domnului, crede că a tratat cestiunea.

Pînă şi în cestiunea *concesiunei pe 12 anĭ* îl aruncă alţii într'o grosolană rătăcire: într'adevăr cu cît era mai scurt termenul, cu atît mai mult constitua el o chezăşie pentru proprietarĭ.

D. HELIADE RĂDULESCU, *Protectoratul Țarului,* p. 27.

TRADUCERE

Bibescu priimi cu bună voință pe Trandafiloff și pe ai săi și-i recomandă cu tot dinadinsul ministerului său. Acesta *încheiă contracte* cu exploatorul rus, porunci ocîrmuitorilor județelor să-i dee ajutor și ocrotire, adică *să silească pe proprietarii* din munți să-i priimească condițiunile, de tot în înțelesul comunismului căzăcesc: «Ce e al tău, e al meu; ce al meu nu e al tău.»

Trandafiloff care luase de *curînd în posesie* munții noștri *pe un timp nemărginit*, MAI AVEA ȘI DEPLINE PUTERI DE A CHIEMA DIN RUSIA 4, 5 MII DE LUCRĂTORĬ; și dacă aceștĭ oamenĭ erau soldațĭ sau saporĭ îmbrăcațĭ tiptil, atît mai bine, se zicea, căcĭ vor fi oamenĭ supușĭ și disciplinațĭ.

Acest act arbitrar, acest act care viola Regulamentul, etc.

Ast-fel se rostește, cu obicĭnuita-i bună credință, istoricul Heliade; în cît despre poet, el, găsind în situațiune un prilej de a-șĭ arăta avîntul, compuse o fabulă «Grădinarul și măceșul.» Fabula care a avut succes nu este de cît... un basm!

Să mai cităm încă pe D. Adolphe Billecoq, fost consul general al Franții la Bucureștĭ, pe care suntem silițĭ a-l privi — în fața afirmării mai multor autorĭ, — ca autorul cărții: *Principatul Țării Romîneștĭ subt Hospodarul Bibescu de B. A., fost agent diplomatic în Răsărit.* Acest *fost agent*, în aceiașĭ cărticică, insultă, ca un neștiutor, reamintirile istorice cele mai scumpe Romînilor, și vorbește de *Mihai Viteazul ca de o glorie romînească necunoscută istoriei,... de acest Mihai Viteazul dat ca hrană unor imaginațiunĭ bolnăvicĭoase pe care găsesc unii plăcere să le corumpă* [1]. Autorul

[1]) *Principatul Țării Romîneștĭ subt Hospodoratul Bibescu*, de B. A., fost agent diplomatic în Răsărit, p. 123.

acestei cărticele care n'a pierdut nicĭ un prilej de a afirma vrăjmășia-i în contra lui Vodă Bibescu, numește PREA RESPECTUOS și PREA DEMN [1]) răspunsul adresat de Adunare către M. S. la 24 Februarie/7 Martie 1844, pe cînd D. Xenopol înfierează *lipsa de tact, învinuirile greșite, reaoa-voință și insulta către Suveran* din acest răspuns [2]). D. A. Billecoq ne dă o ciudată idee de cea ce înțelege d-sa prin *respect* și *demnitate.*

În scurt, nu sunt de cît doă vorbe pentru a califica aceste atacurĭ: neștiință și rea credință.

Dar nu aci erau să se oprească atacurile îndreptate în contra cestiunei minelor, dar în fapt țintind în Domn și în Rusia. În 1888, anĭ mulțĭ după publicările autorilor ce am citat, D. Dumitru Sturza a crezut nimerit să reia cestiunea minelor, să reediteze calomniile, — pe care le-am dat pe față, grație documentelor privitoare la această afacere, — și învinuirile îndreptate de aproape o jumătate de veac în contra lui Vodă Bibescu [3]).

Se va 'ntreba lumea ce interes a mișcat și hotărît pe D. redactor al *Revistei noue* să aleagă această cestiune și să o trateze în acest organ de publicitate? A văzut aci un interes al politicei partidului. D. D. Sturza a vrut să aducă sprijinul său legendei din 1848, pe care de atît timp, cei interesațĭ au avut dibăcia să o facă să treacă drept istorie; a simțit dorința de a se supune acelei lozince a răsvrătirei din 1848: «Pe Bibescu și pe domnia lui!» A ponegri pe alesul din 1842, a înnegri faptele domniei lui, pe cele mai bune, fusese într'adevăr lucru privit de autorii resvrătirii, ca singurul mijloc de-a'ndreptăți în ochii posterității și a neștiinții, mișcarea din 23

[1]) *Principatul Țării Romîneștĭ subt Hospodoratul Bibescu*, de B. A., fost agent diplomatic în Răsărit, p. 131.

[2]) XENOPOL: p. 164.

[3]) V. t. 1 al acestei opere: *Domnia lui Bibescu, Corespondență.*

Iunie, şi de-a face să se uite una din cele mai jalnice epoce ale Istoriei Romîniei [1].

Poate iarăşĭ că prin publicarea studiului său despre cestiunea minelor, în Iunie 1883, D. D. Sturza a vrut să-şĭ răsbune asupra lui Vodă Bibescu pentru adevărurile ce fiul scrisese despre ministrul D. Sturza, în luna Ianuarie din acelaş an ? Cărticica noastră *Înainte de luptă*, fusese într'adevăr publicată la această epocă, adică puţine lunĭ înnainte de căderea DD. Ion Brătianu şi D. Sturza.

Purtarea d-lui D. Sturza, într'o altă împrejurare, face presupunerea noastră şi mai de priimit. Nu pentru cea d'întîia oară, de ne amintim bine, ne arată d-sa a sa ***bună-voinţă.*** Cu prilejul Expoziţiunii universale din 1889, s'a exprimat la Academie [2] asupra rolului pe care secţiunea romînească l'a jucat printre popoarele universului şi asupra cheltuielilor ce făcuse, cu nişte ast-fel de cuvinte că am fost nevoiţĭ să-l rechemăm la respectul adevărului şi să-i probăm, prin documente, contrariul celor ce înaintase.

Fostul-ministru al răposatului I. Brătianu nu e mai fericit în cestiunea minelor, căcĭ istoricul ce l-am făcut mai sus, întemeindu-ne pe documentele afacerii, pe corespondenţa lui Vodă Bi-

[1]) A se vedea mai departe capitolul intitulat: Răsvrătirea din 1848: *Istoria ei, legenda ei.*

[2]) Fără să'i pese de adevărul pe care-l cunoştea, nici de Academia Romînă, din care are onoarea de a fi membru, d. Dimitrie Sturza nu s'a sfiit să facă declaraţiunea următoare: *„S'aŭ cheltuit 500.000 de fr. pentru secţiunea romînă la Expoziţiunea din Paris, unde, cum mărturiseşte lumea întreagă, ţara a fost absolut de rău reprezintată* (Mon. Of. 15 Febr. 1890).» Această frază conţine doă afirmărĭ, una în dorul lelii, cea-l'altă constituind o calomnie. 1°. Secţiunea romînească n'a cheltuit de cît 396.000 de lei şi a realizat 65.000 de lei economie; situaţiunea Romîniei la Expoziţiune a fost una din cele mai pizmuite şi mai vrednice de a fi pizmuite, şi de are nevoie D. D. Sturza de o altă desminţire de cît aceia ce-i dă părerea obştească, să o caute în piesele oficiale ale acestei opere: va fi pe deplin mulţumit.» (Vezĭ p. 432 a cărţii despre Expoziţiunea Universală: *Avant, Pendant, Après,* de G. BIBESCU. Tip. Kugelmann, rue de la Grange-Batelière. Paris).

ibescu, pe care am publicat'o la începutul acestui an, și pe studiul conștiincios ce D. Xenopol,—membru al Academiei romîne și colegul d-lui D. Sturza, — a publicat de curînd în vol. al VI-ea al însemnatei sale opere: *Istoria Romînilor*, fac să reiasă în de ajuns nefolosința și neadevărul muncii d-lui redactor al *Revistei noue*.

Nu ajunge să aducĭ documente; cată încă să nu le facĭ să spună contrariul celor ce cuprind; nu ajunge să începĭ prin fraze sforăitoare ca aceasta: «*Nimic nu desvoltă conștiința națională mai mult de cît studiul istoriei naționale. Istoria Patriei ar trebui să fie pentru fie-care cetățean cartea de predilecție*, etc., [1] istoricul trebue să mai arate că are și conștiință și bună credință, să nu înfățișeze întîmplările, faptele, actele, după patima sa, sau în interesul unui partid; istoria trebue să fie numai și numai rostirea adevărului.

Ceva mai mult: în împrejurarea de față, însușirea de membru al Academiei romîne, — care onorează pe d. D. Sturza,— ca și subiectul ce și-a ales, și care, pînă'n ziua de astăzĭ, fusese tratat în cĭuda bunului simț și a adevărului, îĭ impuneau, ca o datorie, buna credință istorică și chiar originalitatea. D. redactor al *Revistei noue* adus-a oare în lucrarea sa spiritul de nepărtinire care era o datorie pentru dînsul? Scos-a el oare la lumină vre-o idee noă? ridicat-a vre-un punct nou de discuție? Nu. Totușĭ trebue să recunoaștem că articolul d-sale iese din drumul bătut. Autorul, publicînd documentele privitoare la afacerea Trandafiloff, dovedește o îndrăzneală fără seamăn, căci ne face să pipăim că nu-i mai greu pentru d-sa să descopere în ele ceia ce nu e, ca și să nu vadă ceia ce sare în ochĭ. Istoria și cititorul ar fi meritat mai multă considerație.

Și cu ce meșteșugire D. Sturza caută să cucerească spiritul cititorului, înainte chiar de a-i fi expus subiectul! Să-l

[1] Cestiunea Trandafiloff, de D. Sturza, *Revista nouă*, p. 241.

ascultăm: *Ce era el* [Domnul] *să facă, cînd Trandafiloff îi aducea din capul locului aminte, că el e ales Domn în virtutea drepturilor hărăzite ţării de către prea puternicul Impărat al Rusiei? Ce era el să facă, cînd Trandafiloff îi spune curat că el nădăjdueşte că «Domnul drept, înţelept şi folositor întru toate obştei, va primi cererea Societăţii cu bucurie?»* [1]) Se vede că D. D. Sturza nu dispreţueşte insinuările; dar, în fapt, aceasta era cu totul de prisos, tot răspunsul fiind purtarea Domnului; ea se cuprinde într'un cuvînt: *datoria*. D. Xenopol nu ne spune oare cum şi-a împlinit'o Bibescu pe a sa: *să mărginea strîns în limitele legii; nefăcînd nicĭ cea mai mică călcare a legii?* [2]).

De ce scrie D. D. Sturza: că *se observă mai întîi, că Trandafiloff considera în petiţiunea sa ca un drept necontestat al Societăţii ruseştĭ acea dispoziţiune a articoluluĭ 179 al Regulamentului?* Această pretenţie nu fiinţează nicăerĭ în documentul luat drept mărturie [3]).

Cum îndrăzneşte D. academician să adeverească că *deciziunea domnească era în contra glăsuirei Regulamentului, care statua, că asemenea hotărîrĭ să se ia de Domnitor şi de Obşteasca Obicĭnuită Adunare* [4])?

Nu e nevoie să fie cineva mare învăţat sau să fi fost odată profesor de drept înainte de a deveni istoric,—cum e cazul cu D. Xenopol, — pentru a se încredinţa că legea nu cerea nicĭ-de-cum ca Domnul să consulte Obşteasca Adunare pentru a da lui Trandafiloff voia de *a face cercetărĭ* în munţĭ.

D. D. Sturza vrea să vorbească de voia de a face contractărĭ? Dar ştie bine că cererea lui Trandafiloff a fost su

1) *Revista nouă* p. 242.
2) *Istoria Romînilor* de d. XENOPOL, p. 169.
3) A se vedea mai sus cererea lui Trandafiloff.
4) Vezĭ *Revista nouă*, p. 241.

pusă Obşteştii Adunărĭ, ca să-şĭ dea ea votul, de vreme ce însu-şĭ îşĭ dă osteneala, în această cestiune, de a aduce ca mărturie desbaterile acestei Adunărĭ şi respingerea de către dînsa a voii cerute!

Se mai susținea, urmează D. corespondent al Revistei D-lui Hăsdeu, *că dispozițiunile ofisului Domnesc jigniau și drepturile proprietății.* Acest argument fu arma de luptă pe care Obşteasca Adunare şi-o însuşi cînd, strîmtorată în vrăjmăşia ei prin consideraţiile aspre cuprinse în Ofisul Domnesc cu data de 15 Fevruarie, *„convinsă că se încurcase; totuși nevoind să recunoască că ar fi greșit* [1]", işĭ îndreptă năzuinţele împotrivirii sale pe un alt tărîm, adică asupra *sorocului de doi-spre-zece anĭ* hotărît de capul Statului în interesul chiar al proprietarilor. D. Xenopol laudă prevederea Domnului în toate măsurile luate de dînsul, pentru a ocroti pe proprietarii de mine; colegului saŭ îĭ place mai bine calea bătută de D-nii Elias Regnault, Ubicini, Billecoq, Heliade, care n'au scris un rînd asupra perioadei 1842—1849 fără a schilodi adevărul. Totuşĭ D. Ubicini,—trebue să-ĭ dăm această dreptate, — a fost răpit de nevoia de a'şĭ arăta părerea,—am adus'o mai sus,—în privinţa acestei Obşteştĭ Adunărĭ pe care *o opoziție sistematică o făcu să respingă, fără a le examina, niște proiecte care ar fi fost folositoare țării*, precum mărirea *efectivuluĭ miliției*, şi proiectul de lege asupra zestrii. D. Academician se face apărătorul acestei Obşteştĭ Adunărĭ [2]; el citează cu îngîmfare numele membrilor care aŭ iscălit adresele 166 şi 205 [3])!

[1]) *Istoria Romînilor*, de d. Xenopol, p. 173—74.

[2]) A se vedea în t. I, opiniunea D-lui Kisseleff asupra acestei obşteştĭ Adunărĭ.

[3]) Adresa No. 166, privitoare la afacerea Trandafiloff poartă următoarele iscăliturĭ:

Preşedinte: Ilarie Argeşiu.

Membrii: C. Cantacuzino, Al. Sc. Ghica, Const. G. Ghica, Ioan Vă-

Intr'o parte a lucrării D-sale, D. D. Sturza exclamă: *El'* [Bibescu] *nu avea nevoe să se oprească dinaintea emoţiunii generale a publicului romînesc. El nu avea a face cu aceste! Era reprezentantul unei idei şi urmărea această idee cu acea neşovăită îndîrjire, care caracterizează pe agenţii marĭ şi micĭ ai puternicii Impĕrăţii ruseştĭ* [1].— Această calomnie învechită deja în 1888 şi pe care D. D. Sturza a încercat s'o reîmprospăteze, şi' a trăit traiul [2]). Dar, fiind că D. academician nu se sfieşte de a căuta să tragă încă folos dintr'însa, spre a'şĭ face o armă contra Domnului, ar fi trebuit să se folosească de ea cu judecată. Căcĭ, una din doă: sau că Bibescu era, mai presus de toate, un agent al Rusiei, un Domn strein de emoţiunile poporului său, cum o spune D. D. Sturza în termenĭ lămuriţĭ,—şi în acest caz, purtarea sa era determinată: putea să-şĭ răzbune asupra Adunării,—a doa-zi chiar după disolvarea acestei Adunărĭ, pentru opoziţia-i sistematică, pentru

cărescu, Const. Şuţu, Alexandru Ghica, Gr. Cantacuzino, Scarlat Gr. Ghica, C. I. Filipescu, Nicolae Băleanu, I. Bălăceanu, Scarlat Creţulescu, C. Costescu, C. Filipescu, G. Popescu, D. Cezianu, A. Cocorescu, C. N. Brăiloiu, N. A. Nicolescu, G. Lipanescu, Gr. Bengescu, D. Drăgănescu, N. Izvoranu, P. Poenaru.

Adresa No. 205, privitoare la aceiaşĭ afacere e iscălită de:

Preşedinte: Mitropolitul Neofit.

Membrii: Ilarie Argeşiu, Ioan Văcărescu, Const. Gr. Ghica, Const. Şuţu, Alexandru Ghica, C. G. Filipescu, Gr. Cantacuzino, Scarlat Gr. Ghica, C. Filipescu, I. Slătineanu, I. Bălăceanu, A. Cocorescu, Ioan Cîmpineanu, N. A. Niculescu, C. N. Brăiloiu, C. Costescu.

Adresa No. 206 privitoare la cestiunea măririi miliţiei, poartă următoarele iscăliturĭ: Mitropolitul Nifon, Ilarie Argeşiu, Ioan Văcărescu, Const. Gr. Ghica, Scarlat Gr. Ghica, Gr. Cantacuzino, C. Şuţu. Alexandru Ghica, I. Bălăceanu, C. I. Filipescu, C. Filipescu, I. Slătineanu, A. Cocorescu, N. A. Niculescu, C. N. Brăiloiu, Ioan Cîmpineanu, C. Costescu. *(Doo iscăliturĭ nedescifrabile)*.

A se vedea *Revista nouă*, afacerea Trandafiloff, de D. D. Sturza.

[1]) A se vedea *Revista nouă*, p. 253.

[2]) A se vedea *Domnia lui Bibescu*, t. I şi II.—Vezĭ vol. VI din *Istoria Romînilor* de XENOPOL.— A se vedea *Quelques mots sur la Valachie*.

lipsa-i de respect către Suveran, și să dea Rusiei, protectoarea lui Trandafiloff, supărată de campania îndreptată mai cu seamă în contra ei, o mulțumire așteptată cu nerăbdare, adică voia, pentru inginerul rus, de a exploata minele romîneștĭ;— saŭ Bibescu se îngrijia mai presus de toate de interesele țării sale și atuncĭ putea numai să privească în mod rece situațiunea, să deplîngă, poate, emoțiunea supușilor săi, dar, ținînd seamă de dînsa, să respingă cererea lui Trandafiloff. Dar, oare nu la această din urmă hotărîre se opri Domnul? și nu era destulă cutezanță de a cășuna o ast-fel de desamăgire cabinetului din St.-Petersburg și de a-i înfrunta mînia? A pune această cestiune însemnează a o deslega: dar, tocmai aci D. D. Sturza îșĭ arată iscusința. D. corespondent al *Revistei noue* scapă cu această dilemă: *dacă lucrul* (cererea lui Trandafiloff) *nu izbuti, aceasta nu au fost din cauza relei voințe a lui Vodă Bibescu, ci pentru că pretențiunile lui Trandafiloff crescuse cu încetul ast-fel, în cît chiar* SFATUL ADMINISTRATIV *extraordinar se speriă de atîta sumeție și* PUSE ÎN FINE PICĬORUL ÎN PRAG [1].

Ast-fel în ochii D-lui D. Sturza, Domnul n'a avut nicĭ un amestec în această hotărîre. Deși tot-d'auna Domnul și Sfatul său au format una și aceiași persoană, deși acest fapt e și mai adevărat sub Domnia lui Bibescu care era în acelașĭ timp capul și brațul guvernului său, D. D. Sturza îi desparte pentru trebuințele cauzei. Înaintea acestei geniale copilării putem numai să ne închinăm și să trecem mai departe.

Nu ne vom opri mai mult asupra chestiunei minelor [2], aleasă într'adins, de vrăjmașii Domnului, căcĭ părea că înfățișează calomniei un bun tărîm de hărțuire; nu vom stărui

[1]) Vezĭ *Revista Nouă*, p. 253.

[2]) Nu aducem aci desbaterile sau mai bine procesele-verbale ale diferitelor ședințe consacrate acestei afacerĭ, fiind că ele nu prezintă nicĭ un interes după publicarea adreselor Obșteștei Adunărĭ către capul Statului.

nicĭ asupra declamaţiunilor D-lui D. Sturza, — reînnoite din cele vremurĭ,— despre primejdia grozavă care amenința ţara romînească prin cererea lui Trandafiloff: — n'ar fi fost vorba de nimic alt de cît de cucerirea-i de către Rusia! — nicĭ despre serviciul fără seamă ce opoziţiunea a adus ei. E o politică cunoscută: a născoci o primejdie, a face mare sgomot împrejurul acestei năpăştĭ atuncĭ scornite, pentru a pare a o fi înlăturat; a se arăta cine-va mîntuitor, patriot şi, la adică, a reclama drepturile ce pretinde a avea la recunoştinţa patriei! Lucrul nu e aşa de încurcat, cît pare: în tot-d'auna se prinde, dar pentru un cîrd de vreme numai; căcĭ adevărul, pe care aceştĭ cutezătorĭ izbutesc a-l pune subt obroc, prin învoirea prostească a unora şi prin nepăsarea celor-l-alţĭ, sfîrşeşte tot-d'auna prin a ieşi la iveală ca să-şĭ reia locul la lumina soarelui.

Ne vom mai opri încă numai asupra uneĭ greşelĭ de dată săvîrşite de corespondentul *Revistei noue* şi pe care cată să o arătăm, de oare-ce stărueşte asupră-i. Citim, adică, la pagina 251 a *Revistei noue*: *Adresele Obşteştei Adunărĭ fură votate şi subscrise în 29 Februarie. Patru zile mai tîrziu, în 4 Martie, Adunarea fu închisă prin Ofisul No. 300 publicat în* Buletinul Oficial, *din 6 Martie 1844 No. 22* [1]. Aceasta nu e exact: data de 29 Februarie este în capul răspunsului pe care Adunarea îĭ face la Ofisul Suveranului, care a învinuit'o că a respins proiectul de *lege asupra mărirei miliţiei*, şi i-a retras proiectele de lege care-i fuseseră supuse; — pe cîtă vreme data de 24 Februarie este aceia a răspunsului Adunării in cestiunea privitoare la mine. D. D. Sturza va găsi adeverirea acestora nu numai în documente, ci încă într'un număr din *Gazeta Transilvaniei* pe care-l reproducem mai

[1]) Se va vedea la pag. 129 şi 130, relativ la proiectul de lege asupra miliţiei, folosul ce D-nii Ubicini, Elias Regnault, Heliade Rădulescu şi Billecocq trag din acest amestec de date.

departe ca document curios, și care e datat din 23 Martie 1844.

A pune data de 29 Februarie răspunsului din 24 Februarie, cu observațiunea că *patru zile în urmă, Domnul pronunță închiderea Adunării*, e a da a se presupune că Alteța Sa, lăsîndu-se în voia mîniei, a răspuns prin închiderea Adunării la respingerea cererii lui Trandafiloff. Cu totul din contra, Bibescu, cu toată sfidarea conținută în adresa Adunării (24 Februarie), a știut să aștepte votul asupra cestiunii miliției, cu nădejdea de-a vedea întîmplîndu-se în opoziție o preschimbare patriotică. — Se știe că așteptarea-ĭ fu zadarnică.

OPINIUNEA D-LUI XÉNOPOL:

Sfîrșim aducînd încă ceva din cartea D-lui Xenopol, singurul autor care și-a dat osteneala de a studia cu conștiință și nepărtinire cestiunea minelor și domnia lui Bibescu.

În această cestiune, — scrie D. Xenopol,— *Camera căzu în mare greșeală de a răni adînc pe Principele care avea pentru el dreptul și legalitatea. Adunarea, în loc de a destăinui Domnului ceea ce credea a fi primejdios în concesiunea cerută, îi făcu o opozițiune sistematică, imputîndu-i cu tot atît de puțin tact cît și temeiu, că ar fi încălcat legea, ceea ce el nu făcuse întru nimic. Principele iritat cu drept cuvînt, vrea să dovedească lumii că el nu depășise nicĭ de cît Regulamentul și că imputările Adunării eraŭ făcute fără cunoștință de cauză, sau din un scop rău-voitor... Acest amor propriu din partea Principelui era pe deplin îndreptățit ; nu era vorba de nimic mai puțin de cît de prestigiul lui de cap al Statului* [1].

[1] *Istoria Romînilor*, v. VI, p. 174—175.

Gazeta Transilvaniei, 23 Martie 1844, (No. 24), p. 94

Acest articol din *Gazeta Transilvaniei*, ferit de patimile politice, e vrednic de a fi reprodus.

ȚARA ROMÎNEASCĂ

Olt, 8 Martie.

Mai 'nainte de a mă încerca să vă fac o mică descriere a cursului desbaterilor în Adunarea Obştească naţională din Bucureştĭ pe anul acesta, simţ trebuinţa de a vă însemna cîte-va nume ale deputaţilor, care stau în partea guvernului, cum și unele din oposiţie. Catargiu, Creţulescu, I. Oteteleșeanu, A. Filipescu, Ioan Văcărescu, M. Filipescu, P. Poenaru, Bengescu, Izvoranu, episcopul de Argeș, Jianu, Bujoreanu și încă alte cîte-va capete și caractere cunoscute din oposiţiile trecute, se învoesc cu proiectele guvernului și le cunosc de cele mai naţionale. In opoziţie vedem numele lui Suţu, Cantacuzino, cîţĭ-va mădularĭ din lăţita familiă Ghica și alţii mai mulţĭ. Mitropolitul Neofit ca prezident fu multă vreme cam bolnav și nu putu umbla la seanţe ; episcopul de Buzău nu s'au demarcat în destul.

Intre obiectele desbaterilor Adunărei era să fie, — afară de cercetarea bugetului ţărei, și ale altor lucrărĭ ministeriale obicĭnuite peste an, — cheltuelile întronărei și ale călătoriei la Constantinopol, cauza minelor de metalurĭ, îmmulţirea miliţiei pentru mărginele ţărei și uşurarea satelor ce păzesc pichetele la linia Dunărei și alte cîte-va proiecte ale Cabinetului.

Pentru ca să vă dau o deslușire amăruntă, asta nu stă în puterea mea; și așa mă văd silit a vă însemna numai puncturile de căpetenie asupra cărora guvernul și opoziţia nu se putură învoi. Din acestea putem numi pe cel dintîiu cauza minelor.

Aci însemnăm, că de la 1833 încoace s'au făcut de către mai mulţĭ miniștri propunerĭ capitaliștilor pămîntenĭ și străini-

lor englezĭ și francezĭ, ca să se apuce de săparea băilor, dar nu se află niminĭ, de cît H. Moscu, care într'aceea făcu bancherut. Se aflau tot-de-odată și de aceia în țară, cari ziceau, că n'ar fi încă vremea a arăta lumii ce cuprinde sînul pămîntului nostru. Diplomațiile străine știau aceasta foarte bine, pentru aceea eu nu știu dacă i-ar da mîna unui guvern a denega la unii aceia cu care au îmbăiat pe alții.

Articolii 178 și 179 din Regulamentul Organic cuprinde lămurit, că descoperindu-se mine în pămîntul vre-unui proprietar, acelașĭ poate să le lucreze singur, orĭ să le închirieze cui va vrea, dînd stăpînirei a zecea parte în natură; iar dacă stăpînul în soroc de 18 lunĭ ce-i va da Domnul Țării, nu va avea mijloc de a le lucra singur nicĭ va voi a le închiria altuia, atuncĭ Domnul dimpreună cu obicĭnuita Obștească Adunare vor chibzui de vor găsi cu cale mijloacele spre a lucra acele mine ș. c. l. ș. c. l.

Guvernul aflîndu-șĭ reazim în citații articolĭ de lege, dădu slobozenie unei societățĭ muscale (ai cărei agențĭ sunt Trandafilof, Zaporovski ș. c.), ca să cerceteze munții patriei noastre, dacă cum-va ar fi cuprinzătorĭ de metalurĭ, și să încheie contracturĭ cu acei proprietarĭ cari vor voi a încheia. Opoziția însă rezimată și ea pe numiții articolĭ de lege, nu vrea a recunoaște nicĭ atîta drept al guvernului și cerea nimicirea jurnalului eșit asupra acestui lucru de la Sfatul Administrativ extra-ordinar. Să zicem și atîta, că Romîniĭ noștri afară din opoziție, temîndu-se sărmanii de toată umbra, s'au speriat de întreprinderea propusă și așa opoziția avu astă dată opinia publică mai mult în partea sa.

Pînă la 1 Februarie, au fost numai dispute ușoare, iar la 1 și 3 se începu marea luptă. Domnul Țării se văzu silit a slobozi la 13 Februarie două ofisurĭ, din care unul sună pentru mine și după ce arată cu cîtă băgare de seamă a pășit guvernul, chiamă pe Adunare ca să fie mai cu măsurĭ în cuvintele

și purtările sale și adaogă aceste însemnătoare cuvinte: «*Iar mai vîrtos a nu pierde din vedere, că viitorul ei* (al Adunărei) *atîrnă de la ajutorul ce cu bună credință și cu inimă curată* vă aduce unei oblăduiri, care din minutul ce a luat cîrma nu a dat altă dovadă de cît de cele mai curate cugetări și de cea mai neobosită strădanie pentru binele obștei».

Am știre sigură că Domnul, mai nainte de a slobozi acest ofis, au suspinat adînc zicînd: Ah, eu sunt romîn ș. a. ș. a.

Joi la 17 era să se facă răspunsul Adunărei, dar opoziția pe semne n'a fost pregătită; ea adică zicea, că Prințul a înfruntat-o. Sîmbătă la 19 Februarie sala și galeriile erau atît de pline de oameni din toate clasele și aniile (vîrstele), în cît abia îți puteai trage sufletul. A fost o scenă parlamentară, ca care nu s'a mai văzut în Camera noastră. Dintre toți miniștrii Barbu Știrbeiu a apărat și pe guvern și pe minister cu toată inima și cu toată puterea elocuenței. Tot publicul îi dă dreptate de manevrele ce le-a întrebuințat cu deosebită iscusință spre apărarea vredniciei tronului, de puterea argumentelor cu care s'a silit a îndupleca pe opoziție.

Mai vorbiră și alți oratori pentru minister tot cu căldură, tot cu rîvnă, tot cu putere, dar în deșert. Orator mare pe lîngă Știrbeiu a fost Catargiu. Insă opoziția a stat într'ale sale ca să răspunză, că n'a meritat înfruntări și să se desființeze jurnalul Sfatului Administrativ asupra exploatației minelor. ***În mulți vorbiau și patimile.*** Ministerialii cu încetul se traseră din sală și așa nu se isprăvi nimic, devenind Adunarea necomplectă.

La 22 Februarie sala era înghesuită ca și la 19. Părintele mitropolitul, care fusese numai în doă seanțe la început, încă veni. Cel mai mare orator a fost iar Barbu Știrbeiu, care după ce apără cu mare elocuință pe guvern, în urmă făcu jurămînt, ca Romîn adevărat, că în cauza minelor nu se compromite si-

guritatea patriei! Mitropolitul s'a îmbiat de mijlocitoriu între Cameră și guvern; dar ministerul nu i-a primit condițiile.

In ziua aceasta se aflară pînă și copii de cîte 14 anĭ în sală, pînă și evrei. IN 24 FEBRUARIE, asemenea înghesuire mare, luptă înverșunată. D. B. Știrbeiu nu era de față. Ministerul ceru însușĭ balotație. Decĭ se făcu 22 voturĭ pentru oposiție, 18 pentru guvern, cei-l'alțĭ deputațĭ erau bolnavĭ.

REGIMUL DOTAL

PROECT DE LEGE

PROECT DE LEGE DESPRE REGIMUL DOTAL

EXPUNERE

Art. 17. (Partea III, cap. XVI) din Codul Caragia zice: *Zestrea ce se făgăduește se protimisește a se plăti mai întîi de cît cei ce au imprumutat pe făgăduitorul în urma făgăduelii zestrii, adecă, întîi aceea ce se înzestrează ia zestrea ce i s'a făgăduit ei, și apoi se răfuesc împrumutătorii celui ce s'a făgăduit.* Altmintrelea zis, în caz de cĭocnire între creditorul unei zestre făgăduite și proprii creditorĭ ai celui care a constituit-o, zestrea are precădere, și cei-l'alțĭ creditorĭ numai în urma ei îșĭ pot asigura dreptul.

Vodă-Bibescu se hotărî să preschimbe această lege care îngăduia de a adeveri prin marturĭ că făgăduiala de zestre era dată înainte de a se fi făcut cutare datorie, și să pună pe creditorul ipotecar la adăpost de reaua credință a datornicului. «E o dispozițiune care, după cum arată Vodă în ofisul său către Adunare, în starea lucrurilor de acum, e cerută tot atîta de moralul public cît și de interesele materiale ale țării».

După termenii proiectului de lege supus Adunării în ziua de 16 Martie 1843, trebuia pentru ca făgăduiala de zestre să se bucure de privilegiul legei asupra zestrei, ca ea «să

se afle trecută în foaia de zestre iscălită și adeverită cu formele cerute de prăvilile legii. «*Cînd muerea întrebată de judecătorie, va da înscris subt a ei iscălitură că nu are pretenții de lipsă de zestre asupra lucrului nemișcător dat de către soțul ei spre zălogire, nu va mai fi priimită subt nicĭ un fel de cuvînt a cere protimisia asupra acelui lucru, ci se va protimisi tot-d'a-una zălogașul.*»

In acelaș proiect, — art. 4,— Domnul ștergea, «*ca fiind în contra moralului* (adică bunelor moravurĭ), *și a stării actuale a civilizațiunii, capitolul* XVI, *art. 34, din Codul Caragia, care dă soției dreptul de a-șĭ înstreina zestrea ca să înalțe în rang pe soțul ei,*» precum și capitolul ce «*osîndea femeia necinstită la pierderea jumătății zestrii sale, în folosul bărbatului.*»

Preschimbarea § I punea capăt la o mulțime de procese, reînălța creditul public, mulțumea morala; preschimbarea § 4 se impunea prin rațiunele morale invocate în proiectul de lege.

Dar membrii divanului, în *îndîrjirea* lor [1] de opozițiune în contra Domnului, respinseră § 1, punct capital al proiectului de lege. Nu le venea de altmintrelea la socoteală ca declarațiunea nevestei, cerută de proiectul Domnului, să taie calea la orĭ-ce proces în viitor, și să nu mai lase portiță falșelor mărturii, fraudei în materie de act de zestre, nicĭ îngăduelelor vr'unui președinte de tribunal.

§ 4 fu priimit, dar preschimbînd § 5, D-nii deputațĭ nu băgară de seamă că amendamentul D-lor făcea să se nască o neegalitate între drepturile fetelor la zestre, fiind-că, spunînd că a zecea parte se va socoti tot-d'auna din starea rămasă în ființă după căsătoria fie-căreia din fete, reesea că

[1] V. Istoria Romînilor de XENOPOL, p. 175. — *Oamenii politicĭ* de ZOSIMA, unul din membrii răsvrătiriĭ din 1848.— UBICINI, *Istoria Principatelor Dunărene*, p. 184.—*Kisseleff* (t. 1-iŭ).

cea mai în vîrstă odată înzestrată, zestrea fie-căreia se va depărta cu atît mai mult de a zecea parte cu cît ele se vor naşte mai tîrziŭ.

Nemulţumit, Domnul răspunse Adunării printr'un ofis, din 18 Mai 1843. —Arătă părerile sale de răŭ că «*Cinstita Obştească Adunare ar fi perdut din vedere că scopul Oblăduirei trimiţînd acest proiect în cercetarea Adunării n'a fost altul de cît numai de a pune o stavilă la reaua credinţă ce se urmează astă-zi din partea celor ce se împrumută cu zălog şi de a da o asigurare împrumutătorilor*;— *că zestrea femeii cea nemişcătoare rămînea sfîntă şi neatinsă*, că proiectul guvernului o înconjura cu chiezăşuirĭ noi, că dispoziţiunile *ce o primejduiau erau nimicite*; — *că proiectul Oblăduirei nu tindea de cît numai spre întîmpinarea unui rău care, de se va mai urma, amerinţă societatea de o mare demoralizaţie, şi că va asigura pe împrumutătorĭ a înlesni tranzacţiunile. Obşteasca Adunare*, zicea Domnul scurt, *nu văzuse spiritul şi ţinta proiectului de lege.*»

DOCUMENTE

Adresa Adunării către Măria Sa Domnitorul.

Adunarea preschimbă proiectul de lege al Domnului.

16 Mai 1843 (No. 269, Arhiva Camerei).

PREA ÎNĂLŢATE DOAMNE,

In urma ofisului Înălţimei-Voastre de subt No. . . . intrînd Obşteasca Adunare în desbaterea proiectului atingător de unile dispoziţiĭ coprinse în pravila pămîntuluĭ la Cap. al 16-lea, partea 3-a, —*asupra zestrei*, — şi primindu-l cu modificaţiile ce au chibzuit;

Cu toată supunerea se alătură pe lîngă acest raport în scris pe o parte proiectul precum s'au trimis, iar pe alta cu modificaţiile ce s'au făcut, ca bine-voind Înălţimea Voastră, să i se dea Înalta întărire.

Acest proiect şi raport s'au priimit de Obşteasca Adunare după cele mai multe glasurĭ potrivit cu § 9 de la art. 48 din organicescul Regulament.

(Semnat): Prezidentul Obşteştei Adunărĭ.

Proiect de lege asupra zestrei

Proiectul tălmăceşte şi preschimbă unele dispoziţiunĭ conţinute în legea ţării, cap. XVI, a 3-a parte, *despre zestre.* Adunarea se fereşte de cestiunea de căpetenie a proiectului guvernului; se pune din adins în

afară de cestiune: rămîne credincioasă sistemului său de îndirjită opunere la orĭ-ce proiect de lege supus deliberaţiunilor sale [1]).

16 Martie 1843 —(Arh. Camerei No. 269, Reg. 92.)

PROIECTUL SFATULUI.	PROIECT DUPĂ CUM S'A INDREPTAT DE OBŞTEASCA ADUNARE.
1. — Zălogirea fiind o înstreinare precum şi vînzarea, cu osebirea numai că cea d'întîi este înstreinare cu condiţie, zestrea nu poate avea un drept mai mare asupra lucrului zălogit de cît cel ce i se dă de către pravilă la împrejurare de vînzare a vre unui lucru nemişcător din averea bărbatului. Aşa dar cînd muerea, întrebată fiind de judecătorie, va da în scris, subt a ei iscălitură, că nu are pretenţii de lipsă de zestre asupra lucrului nemişcător dat de către soţul ei spre zălogire, nu va mai fi priimită, — subt nicĭ un fel de cuvînt, — a cere protimisia asupra acelui lucru, ci se va protimisi tot-d'auna zălogaşul.	1.— *Cînd bărbatul va voi să zălogească un lucru al său nemişcător, tribunalul va fi dator să-i ceară foaia de zestre şi să o arate împrumutătorului, făcîndu-i cunoscut că pentru cîte lucrurĭ nemişcătoare sunt coprinse în acea foaie, va avea precădere femeia în potriva zălogaşului, ne-rămîind acestuia drept pentru datorie de cît numai asupra prisosului din preţul acelui lucru zălogit.*
2.— Zestrea se înţelege, după duhul pravilii, numai averea aceia mişcătoare sau nemişcă-	2.— Zestrea se înţelege, după duhul pravilei numai averea acea mişcătoare sau nemişcă-

[1]) In proectul îndreptat de Cameră punem în cursive toate preschimbările aduse proectului Sfatului.

toare care se află trecută în foaia de zestre iscălită și adeverită după formele cerute de pravilele ţării.

Așa dar străinii care, căsătoriţĭ fiind în ţărĭ streine, vor veni în urmă și se vor așeza într'acest pămînt, nu se vor putea folosi de protimisis ce pravila dă pămîntenilor, la împrejurare de lipsă de zestre, de cît numai cînd și aceștia după a lor venire se vor supune la legiuitele formalităţĭ, înfăţișînd foaia lor de zestre spre adeverire de către autorităţile locale. Însă la asemenea împrejurare, protimisis va începe numai din zioa adeveririi și nu se va putea împotrivi creditorilor ce vor fi naintea acei adeverirĭ.

3. — Orĭ-ce făgăduială de zestre, — spre a avea privilegiul care pravila dă zestrii,— trebue mai întîi să se înscrie și să se adevereze întocmai ca și foaia de zestre, și atuncĭ dacă acea făgăduială va fi lucru nemișcător, făgăduitorul nu va mai putea nicĭ să vînză nicĭ să zălogească acel lucru, ca unul asupra căruia nu se mai poate socoti stăpîn desăvîrșit, și atuncĭ

toare care se află trecută în foaia de zestre iscălită și adeverită după formele cerute de pravilele ţărei.

Așa dar străinii care, căsătoriţĭ fiind în ţărĭ streine, vor veni în urmă și se vor așeza întra'cest pămînt, nu se vor putea folosi de protimisis ce pravila dă pămîntenilor, la împrejurare de lipsă de zestre, de cît numai cînd și aceștia după a lor venire se vor supune la legiuitele formalităţĭ, înfăţișînd foia lor de zestre spre adeverire de către autorităţile locale. Însă la asemenea împrejurare, protimisis va începe numai din zioa adeveririi și nu se va putea împotrivi creditorilor ce vor fi naintea acei adeverirĭ.

3—. Orĭ-ce făgăduială de zestre, — spre a avea privilegiul care pravila dă zestrii, —trebue mai întîi să se înscrie și să se adevereze întocmai ca și foaia de zestre, și atuncĭ dacă acea făgăduială va fi lucru nemișcător, făgăduitorul nu va mai putea nicĭ să vînză, nicĭ să zălogească acel lucru, ca unul asupra căruia nu se mai poate socoti stăpîn desăvîrșit, și atuncĭ

înzestratul va avea protimisis asupra acelui lucru mai întîi de cît orĭ-care alt creditor în urma făgăduelii; iar dacă făgăduiala va fi în banĭ sau în lucrurĭ mişcătoare, acea făgăduială nu va avea nicĭ o dată protimisis asupra lucrului zălogit de către făgăduitor înaintea făgăduelii.

4. — Dispoziţia coprinsă în art. 34, cap. 16 care dă soţiei drept de a-şĭ înstreina zestrea ca să înalţe în rang pe soţul ei, precum şi acea coprinsă în art. 44, tot acel cap., prin care se osîndeşte femeea cea necistită la perderea jumătăţii zestrii sale, fiind în potriva moralului şi a celii de astă-zĭ stărĭ a civilizaţiei, se vor şterge din pravila pămîntului.

5. — Femeia, şi după desfacerea căsătorii, este de o potrivă datoare cu bărbatul său a contribui după a ei stare la

înzestratul va avea protimisis asupra acelui lucru mai întîi de cît orĭ care alt creditor în urma făgăduelii; iar dacă făgăduiala va fi în banĭ saŭ în lucrurĭ mişcătoare, acea făgăduială nu va avea nicĭ o dată protimisis asupra lucrului zălogit de către făgăduitor înaintea făgăduelii.

4. — Dispoziţia coprinsă în art. 34 cap. 16, care dă soţiei drept de a-şĭ înstreina zestrea ca să înalţe în rang pe soţul ei, precum şi cea coprinsă în art. 44, tot acel cap., prin care se osîndeşte femeia cea necinstită la perderea jumătăţii zestrii sale şi *bărbatul acel ce hrăneşte ţiitoare la plata preţului pe jumătate*, fiind în potriva moralului şi a celii de astă-zĭ stărĭ a civilizaţiei, se vor şterge din pravila pămîntului, iar *femeia prea curvă şi bărbatul ce hrăneşte ţiitoare se vor supune la osînda surghiunirii hotărîtă de art. 5, cap. 10, partea 6.*

5. — Femeia şi după desfacerea căsătorii, este de o potrivă datoare cu bărbatul său a contribui după a ei stare la

hrana și creșterea copiilor; cînd însă femeia nu va avea stare, acea sarcină rămîne asupra bărbatului. Asemenea datoare va fi femeia să contribueze împreună cu soțul săŭ la înzestrarea fetelor lor, și în vremea căsătoriei, și după desființarea căsătoriei. Însă la întîmplare de a nu se putea învoi între dînșii pentru partea ce urmează a da femeia, aceasta nu va putea fi îndatorată a contribui de cît cel mult cu a cincilea parte din starea ei, de va avea numai o fată, sau cu a zecelea parte pentru fie-care fată, de va avea mai multe. Dacă femeia nu va avea stare, atuncĭ sarcina înzestrărei va rămînea numai asupra bărbatului, care în toată vremea este dator a îngriji pentru înzestrarea și căsătoria fetelor sale. Iar la întîmplare ca reaoa voință să fie din partea acestuia, atuncĭ femeia,— saŭ rudele acestia, de nu va fi ea în viață,—vor cere a se îndatora bărbatul cel puțin la ceia ce mai sus s'a zis pentru femee.

hrana și creșterea copiilor, *potrivit cu cinstea și poziția familiei, fără să poată însă covîrși această contribuire, la întîmplare cînd vor fi mai mulțĭ copii, a treia parte a venitului ei din orĭ-ce stare va avea.* Cînd însă femeia nu va avea stare, acea sarcină rămîne asupra bărbatului. Asemenea datoare va fi femeia să contribueze împreună cu soțul său la înzestrarea fetelor lor, și în vremea căsătoriei și după desființarea căsătoriei. Însă la întîmplare de a nu se putea învoi între dînșii pentru partea ce urmează a da femeia, aceasta nu va putea fi îndatorată a contribui de cît cel mult cu a cincilea parte din starea ei, de va avea numai o fată, sau cu a zecelea parte pentru fie-care fată, de va avea mai multe. Dacă femeia nu va avea stare, atuncĭ sarcina înzestrărei va rămînea numai asupra bărbatului, care în toată vremea este dator a ingriji pentru înzestrarea și căsătoria fetelor sale. Iar la întîmplarea ca reaoa voință să fie din partea acestuia, atuncĭ femeia, — sau rudele a-

Toate dispozițiile coprinse la cap. 16, partea 3-lea, din pravila pămîntului despre zestre cîte nu s'au preschimbat printr'această legiuire, rămîne a se păzi pe deplin și în toată tăria lor.

cestia de nu va fi ea în viață,—vor cere a se îndatora bărbatul cel puțin la ceia ce mai sus s'a zis pentru femee; *iar a zecea parte să va șocoti tot-d'auna din starea rămasă în ființă după căsătoria fie-căreia din fete.*

Toate dispozițiile coprinse la cap. 16 partea 3-lea, din pravila pămîntului despre zestre cîte nu s'au preschimbat printr'această legiuire, rămîne a se păzi pe deplin și în toată tăria lor [1]).

---

[1])

PROPUNERE

Să se adaoge la proiectul asupra zestrei articolul următor:

«ART. 6. Cînd vor intra casnicii în judecată pentru desfacerea căsătoriei, bărbatul va fi dator să asigureze prin judecătorie zestrea și jumătate cel puțin din rodul zestrii, de va fi îndestul, pentru hrana femeei pînă la desfacerea căsătoriei; iar exoprica toată o va întoarce femeei dacă o va fi luat subt a sa ocîrmuire.

«După ce se vor desface bisericește, femeia își va lua zestrea în stăpînire, fără pricinuire, prin aceeași judecătorie unde se va fi dat asigurarea de mai sus. Bărbatul nu se va putea împotrivi, nici înainta în judecată de cît numai pentru lucrurile ce vor fi supuse la bănuială și prigonire.

Iancul Filipescu, C. Costescu, I. Slătineanu, C. N. Brăiloiu, Zamfir Sihleanu, Dimitrie Zianu.

Această propunere, din care un apărător *liberal* al Camerei *reacționare* moștenită de Bibescu de la Ghica, face un art. al legii, nu a fost luată în considerare și nici discutată, se pare.—N. tr.

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu V. V., cu mila lui Dumnnzeu Domn a toată Ţara Romînească,
Cinstitei obicinuitei Obşteştĭ Adunărĭ.

Domnul răspunde Adunării *că-i pare rău de a vedea că ea n'a recunoscut spiritul şi ţinta proiectului de lege.*

18 Mai, 1843 (Arh. No. 440).

Priimind raportul acei cinstitei Adunărĭ sub No. 269, împreună cu modificaţiile ce s'au făcut la dispoziţiile pravilei asupra zestrii, Noi vedem că Cinstita Obştească Adunare ar fi perdut din vedere că scopul Oblăduirei, trimeţînd acest proiect în cercetarea Adunărei, n'a fost altul de cît numai de a pune o stavilă la reaoa credinţă ce se urmează astă-zĭ din partea celor ce să împrumută cu zălog, şi de a da o asigurare împrumutătorilor care, încredinţîndu-se pe adeverirea judecătorilor, îşĭ primejduesc de multe orĭ starea, de unde se aduce o mare vătămare şi creditului şi moralului public.

Noi nu am voit a apăsa pe nicĭ unul din casnicĭ, căcĭ şi femeii iĭ lăsăm asigurată zestrea, pe cît cea de astă-zĭ pravilă a pămîntului i-a dat'o, şi bărbatului nu-i dăm vre-o mai mare slobozenie de a-şĭ putea întrebuinţa spre obştescul folos al căsniciei de cît pe aceia care a avut'o pînă astăzĭ.

Prin proiectul Oblăduirei, zestrea femeii cea nemişcătoare rămîne sfîntă şi neatinsă, neputînd soţul ei s'o înstreineze la nicĭ o împrejurare alta de cît la cele prevăzute de pravila pămîntului, dar încă şi din aceste împrejurărĭ, una, aceia care putea să primejduiască mai adesea orĭ zestrea femeii, cu cuvînt de înaintarea soţului ei în rang, s'au ridicat. Cît pentru averea cea mişcătoare a femeii,— care tot-d'auna s'a încredinţat mai mult pe cinstea bărbatului de cît pe a lui avere,—asemenea s'a lăsat şi acum; căcĭ pravila nu a oprit nicĭ o dată pe bărbat să vînză sau să zălogească, sau să dă-

ruiască parte sau tot din averea sa, pe cîtă vreme soţia sa nu va reclama, şi acesteia i-a dat drept de reclamaţie spre asigurarea zestrii atuncĭ numai cînd va dovedi pe soţul ei de risipitor.

Aşa dar proiectul Oblăduirei nu a schimbat întru nimic această stare a lucrurilor legiuite de către cea pînă acum urmată pravilă, de cît numai spre întîmpinarea unui rău care de se va mai urma, amerinţă societatea de o mare demoralizaţie;—a desluşit că precum pe femee nu o iartă pravila să ceară protimisie de zestre pe lucrul bărbatului ei, sau vîndut sau dăruit, asemenea fireşte urmează să nu o ierte a-şĭ cere protimisie, nicĭ asupra lucrului celui zălogit, cînd nu va fi fost protestaţie din parte-i la vremea zălogirei, căcĭ zălogirea este o adevărată înstrăinare cu condiţie.

Spre mai multă însă a ei asigurare, s'a adăogat într'acel proiect că, de cîte-orĭ bărbatul va voi să zălogească. să se dea de ştire femeii ca să poată, de va socoti de trebuinţă sau de va voi, să-şĭ ceară asigurarea potrivit cu slobozenia ce i se va da de către pravilă. Dintr'aceasta să dovedeşte învederat că proiectul Oblăduirei fără a ridica femei nicĭ una din asigurările cîte pravila, după al ei duh bine înţeles, iĭ dă pînă astă-zĭ, asigură tot odată şi împrumuturile spre înlesnirea transacţiilor şi încetarea relei credinţĭ, care precum s'a zis, acesta a fost şi scopul Oblăduirei şi neapărata trebuinţă ce a voit să întîmpine.

Dar Obşteasca Adunare, prin art. 1 al modificaţiilor sale, a mers cu totul în potriva acestui duh, şi acestui chip, şi. ca cum cele pînă de astă-zĭ piedicĭ întru desvoltarea obştescului credit nu ar fi destule, a adăugat şi altele! Iar pe bărbat îl supune la o dărăpănătoare îndatorire, — la care pînă acum pravila nu-l îndatora,— fără măcar cu aceasta să se adaoge vre-o siguranţă pentru zestrea femeii; căcĭ bărbatul avînd voe să vînză lucrul său, fără să întrebe pe nevastă, la vreme

de nevoe va vinde, neputînd zălogi, dar o va vinde la asemenea împrejurare cu paguba şi cu dărăpănarea sa.

Pentru aceste cuvinte dar, chiămăm o mai de aproape luare aminte a Cinstitei Obşteştĭ Adunărĭ, asupra art. 1 al acestui proiect; iar cît pentru cele-l'alte dispoziţii, noi ne unim cu Cinstita Adunare, socotim însă că § 2-lea adăogat la art. IV, nu este potrivit cu generozitatea ce s'ar putea înţelege, din modificaţiile art. 1-iŭ, că ar fi voit Obsteasca Adunare să arate către femei, şi încă putem zice, nicĭ întemeiat pe vr'o ameninţătoare trebuinţă. Asemenea şi modificaţia făcută la § 1-iŭ al art. 5, prin care se zice că femeia să contribuească pînă la a treia parte din venitul ei pentru creşterea şi ţinerea copiilor cînd vor fi mai mulţĭ, ni se pare că la unele împrejurărĭ va fi foarte apăsătoare pentru femei, şi mai vîrtos cînd va fi unul sau doi copii numai.

Socotim dar, fiind-că Cinstita Adunare a voit a intra în multă deslușire şi asupra acestii contribuirĭ, că ar fi de folos să se ia tot temeiul ce s'au luat pentru înzestrare, adică să se dea a cincea parte din venit cel mult, cînd va fi un copil numai, iar cînd vor fi mai mulţĭ, a zecea parte pentru fiecare copil, fără a putea vr'o dată covîrşi acea contribuire peste a treia parte din tot venitul.

Trebuinţa care simţim de a se priimi acest proiect în care sunt dispoziţii izbăvitoare, ne-au îndemnat a mai face aceste observaţii Cinstitei Adunărĭ, spre uşurarea de cuget.

(Urmează iscălitura Măriei Sale).

Acest proiect de lege a fost respins.

NEȘTIINȚĂ ȘI REA CREDINȚĂ [1]

Iată acum ce au născocit să scrie dușmanii lui Vodă Bibescu, care, spre a-și urma politica lor, au cutezat să dea drept cauză a actelor sale cele mai folositoare, simțimintele cele mai înjosite:

D. UBICINI, *Univers pittoresque: Valachie et Moldavie*, p. 163 și 169:

«Bibescu prezintă o lege ce tindea a preschimba regimul «zestrii într'una din dispozițiunile lui cele mai de căpetenie, «cea ce oprea pe bărbatul de a ipoteca averea nevestei sale. «Opiniunea se arată foarte speriată de această propunere, a «cărei pricină adevărată, o cunoștea de altmintrelea și care «ar fi răpit femeii chezășiile ce foarte înțelepțește i oferea «legea în contra risipei sau întreprinderilor primejdioase ale «bărbatului.» Și D. Ubicini adaogă: «*Veniturile zestrei Doam-«nei Zoe Brîncoveanu, soția sa, nu mai erau destul pentru «Bibescu; vruse să-și însușească capitalul, și acesta fusese «scopul tainic al preschimbării regimului zestrei pe care-l «înaintase Adunării.*»

D. ELIAS REGNAULT scrie într'o carte intitulată: *Istoria politică și socială a Principatelor Dunărene*, p. 228 și 229.

«O noă speculațiune a lui Bibescu, mai îndrăsneață de cît «cele de mai 'nainte, sili pe deputați să facă act de bărbăție. «O lege fu înaintată de Guvern pentru a preschimba legea «civilă despre regimul zestrei, dînd bărbatului dreptul de a «ipoteca bunurile nevestei sale. *Se vede că veniturile zestrii*

[1]) XENOPOL, p. 164 din *Istoria Romînilor*, t. VI.

«*Doamnei nu mai ajungeau lui Bibescu și că aceasta era* «*taina legii celei noi,* taină care de altmintrelea era cunos-«cută de toți, etc.»

D. A. BILLECOQ, *cu sinceritatea și buna credință de istoric,* pe care și-o recunoaște însuși (p 192 a pamfletului său: *Hospodoratul lui Bibescu*), afirmă că *proiectul era atît de absurd în cît ațîță învrăjbirea obștească. Era cunoscut că tristele certe ale Hospodarului cu nevasta și cu soacra sa, ca și hotărîrea-i de a se despărți și de a-și păstra tot de o dată starea lor, erau singura pricină care-l împingea să vie să schimbe o lege la adăpostul cărei trăiau în liniște interesele familiilor, din vremile de demult, lege altmintrelea conglăsuitoare cu principiile ce conduc materia.*

D. A Billecoq, care se declară (p. 154) *diplomat iscusit, cunoscător de oameni,* nu era de sigur cunoscător nicĭ în morală nicĭ în propășire: ne-a făcut aci, fără rușine, mărturisirea-i de credință. E adevărat că scriind pamfletul cu *care fusese însărcinat* [1], prietenul lui Vodă Alecu Ghica nu bănuia că într'o zi capricioasele D-sale afirmări erau să fie împroșcate prin strivitoare documente.

Armata calomniei, ai căror principalĭ capĭ i-am citat aci, ca tot-d'auna, spre a lovi în Bibescu, a ridicat de jos armele murdare a unei uricĭoase persoane ce se ascunde sub pseudonimul de Chainoi, și care scrie: «*Scopul Domnului propunînd* «*proiectul de lege din 16 Martie, era de a păstra pe sea-*«*mă-șĭ uzufructul zestrii Doamnii după despărțirea-i de* «*dînsa.*» (Vezĭ: *Cea din urmă ocupare a Principatelor*, p. 158).

Trebue însemnat că de altmintrelea aceste aprecierĭ sunt

1) «Boerii romînĭ..... ne-au rugat..... să-i ajutăm prin cooperațiunea noastră prin calea presei. N'am crezut că puteam să le réfuzăm cooperațiunea noastră. Am fost istoric credincĭos, sincer în toate, etc. etc». *Hospodoratul Bibescu* de B. A. (Citițĭ: Adolphe Billecoq), Bruxelles. 1848. Wouters frères, imprimeurs-libraires.

de tot streine de proiectul de lege; acei ce le au făcut, n'au avut alt scop de cît să răspîndească în streinătate, în contra Domnului, toate sgomotele ce puteau să arunce discredit asupra omului ca și asupra domniei lui. Ele însă ne-au impus o datorie, acea de a da o lămurire despre un obiect atît de grav. cu toate că e dureros pentru noi de a-l atinge, — și de a publica actul ce se găsește în *Buletinul Legilor* din 17 Noembrie 1844, neperitoare mărturie a delicateții lui Vodă și a vicleniii calomniatorilor săi.

Doamna Zoe fusese de mult atinsă de o boală cruntă care fusese declarată ca de netămăduit. Domnul hotărînd să se despartă, și Doamna *fiind în neputința morală de a-și administra averea*, Măria Sa luă măsurĭ necesare pentru a pune la adăpost starea nevestei sale și a copiilor eșițĭ din această căsătorie. Făcu să se propunțe interzicerea Doamnei *și numi o epitropie a averii ei.* Membrii care fură chemațĭ să compue această epitropie, fură aleșĭ printre persoanele cele mai cu greutate și cu cinste ale țării.

Eată actul de înființare a acestei epitropii:

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu VV., cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,
Către Departamentul Dreptățiĭ.

17 Noembrie 1844. (*Bul. of.* No. 14 [1]).

Asupra interdicției Măriei Sale Doamnei Zoe, a Noastră iubită soție, ce cere slăbiciunea minții și moraliceasca neputință întru care se află de atîția anĭ;

Văzînd raportul acelui Departament cu No. 4347;

Văzînd hotărîrea Înaltului Divan amîndoă secțiele împreunate, — cu No. 79 din 15 ale curgătoarei lunĭ, — prin care, pe temeiul îndestulării ce a luat Divanul din dovezile ce i s'au înfățișat, că boala Măriii Sale Doamnei este dintr'acelea care

după pravilă ridică puterea de a face vre-un act care să-şĭ aibă tăria sa şi că *după hotărîrea ce arătăm Noi de a nu mai ţinea în păstrare starea Măriei Sale Doamnei*, trebuinţa cere neapărat *a se orîndui o epitropie* care, aducînd întru toate obrazul bolnavei, *să îngrijească pentru interesurile sale, şi ale copiilor născuţĭ din căsătoria noastră*, pe temeiul pravilei pămîntului art. 2 de la cap. 4, partea I-ia, hotăraşte Divanul interdicţia Măriei Sale Doamnei, şi declară că orĭ-ce act s'ar face de către numita se va socoti drept nimic, rămîind la a Noastră îngrijire de a orîndui epitropĭ pe care vom găsi cu cale;

Luînd în băgare de seamă că hotărîrea aceasta este următoare pravileĭ pămîntului şi desăvîrşită după legiuirĭ;

Noi, — pe temeiul articolului 8 din legiuirea anului 1840 asupra hotărîrilor Divanurilor, — întărim mai sus zisa hotărîre a Înaltului Divan împreunate amîndoă secţiile, şi spre aducerea în lucrare a acestei hotărîrĭ, Noi orînduim epitropĭ pe Prea Sfinţia Sa iubitorul de Dumnezeu Episcop al Buzeului, şi pe D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ ai Domniei Noastre, Banul Alexandru Filipescu, Logofătul Manolache Băleanu, Logofătul Alexandru Vilara, precum şi Paharnicul Georgie Opran, *cu îndatorire ca mai întîiu d-lor să priimească de la casa Noastră toată starea Măriei Sale Doamna Zoe*, cîtă se află în mîinile Noastre, atît cea după foaia de zestre, cît şi după învoiala săvîrşită între Noi şi dumneaei Băneasa Brîncoveanca la anul 1838 Iulie 2, spre desăvîrşită a noastră desfacere despre aceasta; tot de o dată se vor îndeletnici fără zăbavă întru alcătuirea foilor de zestre a Luminăţiii Lor Domniţele Elisabeta şi Katinca născute din căsătoria Noastră cu Măria Sa Doamna Zoe, şi ajunse în vîrstă de a se căsători, pentru partea ce li se cuvine din averea maicii lor, osebit din aceia ce avem a le da şi Noi, care foi se vor supune şi la a Noastră cunoştinţă.

Dumnealor Epitropii, vor îngriji a strînge veniturile mo-

șiilor de la începerea anului viitor, păzind contractele de Noi făcute pînă la împlinirea soroacelor lor.

Din acele venituri se vor întrebuința mai întîi la cele trebuincioase către odihna și buna petrecere a Măriii Sale și cheltuelile cerute pentru educația copiilor Noștri, la care vom contribui și Noi, precum și alte cheltueli cît va cere trebuința pentru păstrarea și îmbunătățirea acestei stări, apoi prisosul se va păstra spre a se întrebuința la cumpărătoare de acareturi nemișcătoare în folosul nevîrsnicilor.

Dumnealor Epitropii vor îngriji iarăși ca la începutul fiecărui an, să alcătuiască budget de venituri și cheltueli, care se va supune la a Noastră întărire; asemenea la sfîrșitul fiecăruia an, Ne vor înfățișa socoteala cu arătarea cheltuelii.

Afară din cheltuelile prevăzute odată prin budgetul anului și priimite de Noi, Epitropii nu vor putea întrebuința nici o altă sumă subt nici un fel de cuvînt, pînă mai întîiu nu se va cere prin raport a Noastră deslegare.

Noi încredințînd la mai sus arătatele persoane această stare, a căreia păstrare împrejurări neapărate Ne silesc a lăsa din mîna Noastră, fără însă a ridica și privigherea ce i se cuvine din parte-Ne, avem toată încrederea că vor îngriji ca niște adevărați părinți, și se vor sili la toate cîte interesul aceștii averi va cere, pentru care vor dobîndi și a Noastră mulțumire și a copiilor recunoștință.

Dumnealui Șeful Departamentului dreptății va aduce la înplinire această a Noastră poruncă.

(Urmează iscălitura Mării Sale).

Marele Logofăt al dreptății: A. VILARA

După citirea acestui act atît de nobil prin simțimintele ce l'au dictat, și care mătură cu atîta vîrtoșie spre șanț tot noroiul de calomnie al unora Chainoi, Elias Regnault, Ubicini, Billecoq, n'ar mai fi nimic de adăogat. Cu toate aceste, nu

ne este îngăduit să trecem mai departe fără a da asupra acestei chestiunĭ părerea D-lui A. Xenopol. — I dăm cuvîntul:

„*Dizposițiunile proiectului lui Bibescu erau pe deplin îndreptățite, înaintea rațiunei și a echităței, și dacă ele întîlniră în Adunare o împotrivire aproape într'un glas*, EA NU-ȘI POATE GĂSI ALTA EXPLICARE DE CÎT ÎN INTERESUL PRIVAT AL DEPUTAȚILOR, A FAMILIILOR, SAU PRIETENILOR LOR, CARE VROIAU SĂ MĂNȚINĂ ÎN LEGIUIREA ȚĂREĬ REGULELE DESPOETOARE PE CARE PRINCIPELE DOREA SĂ LE ÎNLĂTURE» «*Ponegritorii principelui Bibescu care scriseră mai tîrziu asupra domniei lui, se slujiră mai ales de legea asupra regimului dotal pentru a-l ataca. Ei îl învinuiră că ar fi vrut prin acest proiect «să încuviințeze bărbatului dreptul de a ipoteca averea femeei lui»*. (*Vezĭ Principatele dunărene de E. Regnault* p. 238; și *Hospodoratul lui Bibescu*, de *Adolf Billecoq*, p. 129).—*Proiectul lui Bibescu nu conține nicĭ un cuvînt asupra unui drept atît de anormal și scriitorii carĭ atribue lui Bibescu atare iscodire*, SUNT SAU NEȘTIUTORĬ, SAU DE REA CREDINȚĂ. *Ei pun însă această pretinsă dispoziție în legătură cu afacerile particulare ale Domnului... Se impută Principelui că ar fi avut de scop a-șĭ ruina soția, înainte de a o lepăda. Găsim din potrivă pe Principe, imediat după constatarea legală a boalei femeei lui, lepădîndu-se de averea ei foarte însemnătoare,—și instituind asupra ei o epitropie care să îngrijască de interesul copiilor comunĭ, epitropie compusă din episcopul de Buzeu, marele ban Filipescu* [1]), *logofătul Băleanu, logofătul Vilara și paharnicul Opranu*. (Buletinul oficial, 1844, No. 140, p. 557).

«*Iată cum se scria istoria în acel timp de oarbă deslănțuire a patimilor*» [2]).

[1]) Numele lui Filipescu e adesea scris: Philippescu.

[2]) *Istoria Romînilor*, de D. XENOPOL, membru al Academiei romine, t. VI, p. 164.

LEGI ȘI PROECTE DE LEGI

DE LA 8 MARTIE 1843 PÎNĂ LA 23 FEVRUARIE 1844

LEGĬ ȘI PROECTE DE LEGĬ

DE LA 8 MARTIE 1843 PÎNĂ LA 29 FEBRUARIE 1844

Legea din 8 Martie 1843.

(Decretul No. 193.)

Pentru înfiinţarea postului de president la Sfatul Administrativ extraordinar [1]).

Articolul 148 al Regulamentului Organic hotărînd cine urmează a prezidui Sfatul Administrativ, iar art. 149 nedeslușind aceasta pentru Sfatul extraordinar de cîte orĭ se adună el pentru pricinĭ extraordinare, nu în ființa Domnului, și trebuința de un President la seanțele acestui Sfat de către unul din Boerii cei mai marĭ cu îndestulă iscusință și desăvîrșită experiență simțindu-se cu dinadinsul de către vremelniceasca Oblăduire, încă de la întocmirea Regulamentului, s'a fost și înființat prin deosebit ofis al fostului D. prezident, [2]) care aceasta s'au și reînoit în urmă și de către Prea Înălțatul nostru Domn, cu orînduirea dumnealui Banului Grigorie Băleanu într'acest post, — cu leafa de lei patru mii pe lună ce i s'au hotărît,— potrivit cu considerația cuvenită meritului, vîrstei și rangului

[1]) Sfatul administrativ extraordinar era un fel de consiliu de Stat care se 'ntrunea cînd Vodă credea necesar.

[2]) General Kisseleff.

Dumisale; așa dar socotindu-se acum înființarea acestui post de neapărată trebuință a se întocmi pentru tot-d'auna, se legĭuește cele următoare:

1⁰. Pe lîngă cele-l'alte mădulărĭ coprinse în art. 149 al Regulamentului Organic ce alcătuește Sfatul Administrativ Extraordinar, se va mai adăuga încă un mădular care va fi President al acelui Sfat la seanțele ce va avea el. spre cercetarea pricinilor ce i se supune de către fie-care Șef de Departament, care cer o obștească chibzuire și punere la cale a Sfatului extraordinar.

2⁰. Acesta se va alege de către Domn dintre Boerii cei mai în vîrstă și mai marĭ la rang, și care va fi dat dovezĭ de o desăvîrșită experiență de lucrările Statului.

3⁰. Acesta se va afla față și la seanțele ce se vor face înaintea Domnului, avînd de o potrivă loc ca și cei-l'alțĭ miniștri.

4⁰. Leafa acestuia va fi cîte patru mii lei pe lună, plătindu-se din vistierie din § lefilor.

Legea din 22 Martie 1843.

(Decret No. 236).

Pentru desființarea vremelnicească a treì escadroane de cavalerie, și înființarea a 1440 ostașĭ pedestri la cîte trele polcurile.

ART. 1.—Toate satele cîte de la anul 1833 s'au mai adăogat peste cele atuncĭ întocmite și s'au însărcinat cu paza picheturilor [1]) pe marginea Dunării, se vor slobozi de această însărcinare, și se vor păzi acele picheturĭ cu soldațĭ.

ART. 2.—Numărul de șase escadroane rămîind fără atingere, —precum se coprinde în art. 389 din Regulamentul Organic,—

[1]) Pichete: paznicĭ ai hotarelor, dațĭ de satele de pe marginea Dunării.

se va scădea vremelniceşte din fie-care escadron cîte doă plotoane cu ofiţerii lor, rămîind de fie-care escadron cîte trei ofiţerĭ, — iar un căpitan va comăndui doă escadroane; — şi viind în stare finanţa ţărei, atuncĭ iarăşĭ să se îndeplinească cadrele pe deplin, înfiinţîndu-se numărul lor prescris de Regulament; prin urmare se vor adăoga cîte 60 de oamenĭ pe fie-care roată, iar pe fie-care polc câte 480, care însemnează peste tot, socotiţĭ pe trei polcurĭ, oamenĭ una mie patru sute patru-zecĭ.

ART. 3.—Suma de lei 62,769 [1] ce lipsesc pentru adăugirea acestui mai sus arătat număr de oamenĭ la polcurĭ, se va plăti din vistierie, adăogîndu-se cu atîta pe tot anul budgetul miliţiei [2].

ART. 4.—Se vor slobozi din casa reservii pe acest an lei doă sute mii pentru cumpărătoarea din nou a 1440 de puştĭ, pe numărul soldaţilor ce din nou se adaogă, precum şi pentru remontul puştilor celor vechĭ.

Observaţie.— Constituirea picheturilor de pe Dunăre era o povară foarte grea pentru ţăranĭ. Domnul căută mijlocul de a scăpa de dînsa cîte-va sate, fără ca să sufere serviciul, şi făr'a pricinui cheltuelĭ prea marĭ Statului. Pentru aceasta mări numărul pedestrimii, cărei încredinţă acest serviciu, şi făcu o economie Statului prin desfiinţarea vremelnică a unei părţĭ a călărimii. Se regăseşte în această lege, ca în cea din 1843 despre ţiganĭ, acel spirit practic şi economic tinzînd la aceiaşĭ ţintă: uşurarea soartei claselor suferinde.

[1] Leul valora 0,33 de banĭ sau 40 de parale.

[2] Miliţia, adică armata.

ADUNAREA CĂTRE DOMN

Răspunsul Adunării la Ofisul Domnesc No. 83.

Adunarea constată că țăranii supuși la o dare în banĭ sau în natură, tind a înlocui numărul de zile de clacă datorite proprietarului, printr'o contribuțiune în banĭ. Face să reiasă primejdia unei ast-fel de stărĭ a lucrurilor, atît pentru țăran care se deprinde cu lenea, cît pentru proprietar care se vede amenințat de a nu avea destule brațe pentru exploatarea pămîntului. Cere ca măsurĭ să fie luate în scopul de a sili pe clăcaș să se plătească lucrînd cel puțin jumătatea zilelor de clacă la care e supus.

În potrivire cu Ofisul Domnului, Adunarea propune să se micșoreze dările de plătit de către familiile care plătesc proprietarului zilele legĭuite în banĭ, nu în natură.

3/15 Aprilie 1843 (Mon. No. 174).

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE,

Potrivit cu Înalt ofisul Măriei Voastre No. 83, Obșteasca Adunare, luînd în de aproape băgare de seamă recomandația ce i se face ca pentru următorul termen de trei ani să chibzuiască prețul zilei de clacă în analogie cu plata ce dobîndește țăranul muncind pe zioa de lucru, și în cumpănă cu dărăpănarea stărei de astă-zĭ a acestor țăranĭ, a cerut mai întîiu de la cinstitul Departament din lăuntru, table de prețul muncei pămîntului, după cum s'a urmat pe cei din urmă trei anĭ trecuțĭ, și, lăsînd la o parte prețul cel de mijloc ce putea să scoață din acele table, după povața Regulamentului a ales prețurile cele mai scăzute care s'au găsit în acele table și care se văd în destul covîrșitoare peste prețurile ce acum se plătesc de către locuitorii clăcașĭ, precum aicĭ se arată.

Zioa de lucru	cu mîinile	lei	2	par. 12.
Idem » »	cu doi boi	»	4	— 30.
Idem » »	cu patru boi	»	8	— 20.

Aceste dar prețurĭ, Obșteasca Adunare, puindu-le în cumpănă cu cea de astă-zĭ stare a locuitorilor țăranĭ, a cunoscut că meritase oare-care ușurare, din pricina multor suferințe defăimate în secsiile trecute, și chibzuește că, pe viitorul termen de trei anĭ, prețurile zilei de clacă, adică ale zilei de lucru cu mîinile, ale zilei de lucru cu caru cu doi boi și ale zilei de lucru cu caru cu patru boi, să se scază din ceea ce pînă acum plătea clăcașii cîtor trele stărĭ, rămîind a se plăti pe viitorul termen:

Zioa de lucru	cu mîinile	lei 1	par. 20.
Idem » »	cu doi boi	» 2	— 10.
Idem » »	cu patru boi	» 3	— 10.

Acest scăzămînt, analogisindu-se cu aproximație pe tot numărul familiilor ce sunt supuse la răspundere de plată, înfățișează în total o sumă peste doă milioane pe fie-care an, iar pentru trei anĭ peste șase milioane. Din care se lămurește că cu scăzămîntul ce astă-zĭ se face, plata la care se îndatorează clăcașul rămîne pe jumătate mai puțină de cît cele mai înjosite prețurĭ de ceea ce el dobîndește pentru zioa de lucru, luîndu-se cîte trei stările în totalul lor, după cum resultează din tabelele de mai sus pomenite.

Cu acest scăzut preț însă din cel curgător în deosebitele despărțirĭ ale Principatului, clăcașii,—alăturînd ceea ce ei dobîndesc de la altul cu ceea ce plătesc proprietarului,—se amăgesc a socoti că ei ar fi mai folosițĭ a plăti de cît a lucra: amăgire care le-ar aduce mai multă dărăpănare, pentru că cu nădejdea de a-șĭ plăti zilele de clacă în banĭ, se dau mai mult la lenevire și șezînd în nelucrare se păgubesc atît pe ei însușĭ, cît și pe proprietarĭ, fiind că aceștĭ din urmă, avînd clăcașĭ, nu-i pot dobîndi la vremea muncii. Din care urmează că cu cît se vor da prețurĭ mai scăzute din cele adevărate, cu atît munca pămîntului să înapoiază, în vreme ce, ca să ajungem la scopul dorit, ar trebui ca chiar prețurile să amerințe și să supue pe

muncitor la muncă, iar nu acestea să-i tragă la plata în banĭ și la lene de muncă.

Fiind că dar proprietarii în de obște au de temeiu lucru muncii pămîntului în natură,—iar prețul este dat numai spre a sluji la întîmplare pentru rămășița zilelor ce nu se vor încăputa în lucru,—și fiind că se nădăjduește[1]) fără îndoială că și administrația, ca un părinte obștesc, prețuind dorința proprietarilor și însemnata jertfă a lor, va supune pe clăcașĭ la îndeplinirea datoriei zilelor de lucru chiar în timpurile ce legiuește pravila, și tot-d'auna la vremea cerută de felurimea productelor, cînd proprietarii se mulțumesc a plăti pentru zioa de lucru nu 60 parale, ci îndoit, numa să nu le rămîe semănăturile nelucrate la vreme, din care pricină și lucrarea pămîntului se înapoiază, și clăcașul lăsîndu-se pe nădejdea plății, se văd de o dată,—după încetarea muncii,—împovărațĭ la plata zilelor nelucrate, a cărora răfuire nu este la a sa putință de a o coprinde atuncĭ de o dată, iar proprietarii rămîn nu mai puțin mîhnițĭ, unii pentru că au plătit,—în vremea lucrului,—zioa mai mult de îndoit de cît ceea ce priimesc de la clăcașĭ, alții pentru că dintr'această pricină le a rămas nesăvîrșit lucrul cîmpului la vreme[2]).

De aceea Obșteasca Adunare chibzuind că cea mai nemerită cumpănă a dreptului, este a se împlini datoria clăcii numai în lucru, — găsește cu cale:

1°. *Să se pue îndatorire clăcașului ca zilele de clacă să și le facă toate numai în lucru*, cel puțin jumătate, dacă proprietarul nu va avea trebuință a cere mai multe sau pe toate în lucru; tot de o potrivă, și tot d'o dată, să se pue îndatorire și asupra proprietarilor ca nicĭ ei să nu se îngăduiască a cere și a impila pe clăcașĭ la muncă de mai multe zile

[1]) Această frază la adresa Guvernului este o amenințare pe tăcute; se vede oare-șĭ cum într'însa țișnirea vrăjmășii acestei Camere.
[2]) Vezĭ Zosima, Xenopol, Kisseleff, Billecoq și Ubicini.

în timpurile acelea ce pravila le mărgineşte zile hotărîte, după analogia totalului datorii unui clăcaş, împărţit în trei timpurĭ din ale anului, după dispoziţiile art. 141; şi datoria fie-căruia clăcaş, să se răfuească în cursul fie-cărui an, orĭ în lucru, sau în banĭ, după preţul hotărît, dîndu-se spre acest sfîrşit ajutorul administraţii, precum pentru aceasta Adunarea a supus a ei chibzuire, şi prin raportul cu No. 130 din anul 1837, Iulie 14.

2°. Fiind că înapoerea muncii pămîntului s'a pricinuit pînă acuma şi din nepunerea în lucrare a dispoziţiilor §§-lor de subt art. 142 al Regulamentului ce s'au desluşit şi prin anexul 13, căcĭ obicĭnuindu-se clăcaşul a lucra la proprietar după răsărirea soarelui, cum urmează şi chiar în lucrul caselor lor, tot aceeaşĭ muncă tîrzie şi neîngrijită. Să se pue îndatorire clăcaşilor a-şĭ îndeplini datoria lor,—în zilele de lucru,— întocmai după măsura prevăzută şi legiuită prin Regulament; asemenea şi proprietarilor să li se pue îndatorire a-şĭ măsura locurile acelea ce le muncesc cu clacă în pogoane [1] legiuite, ca într'acest chip, cu aducerea la îndeplinire a reciproacelor îndatorirĭ între proprietarĭ şi clăcaşĭ, întocmai după Regulament, dobîndind şi unii şi alţii mai multă aplecare la muncă, să înainteze şi în acest Prinţipat lucrarea pămîntului ca şi în vecinătăţĭ.

Aceasta fiind chibzuirea Adunărei, Secretăria nu lipseşte plecat a o supune la cunoştinţa Măriei Voastre.

(Semnat): Prezidentul Obşteştei Adunărĭ)

[1]) Pogonul valorează 50 are, 12.

Ofisul M. S. Domnul Gheorghe Bibescu către Obicĭnuita Obşteascâ Adunare.

Domnul cere mai întîiu de toate ca proprietarii să aplice Regulamentul cu nepărtinire, și să nu mai îngădue abuzurile arendașilor. Cu această condiție făgăduește sprijinul bun-voitor al Oblăduirii. Camera, în răspunsul său către M. Sa, avea mai mult în vedere interesele proprietarilor; Domnul ia apărarea intereselor țăranilor.

5 Aprilie 1843 (*Bul. Of.* No. 303).

Văzînd raportul cinstitei Adunărĭ,— de subt No. 174,—atingător de prețul zilei de clacă, Noi i arătăm a noastră mulțumire pentru concesia ce a făcut către locuitorii clăcașĭ, cu scăzămîntul de zece parale ce au adus la prețul zilei de muncă; tot-de-odată, cunoscînd drepte și potrivite cu duhul Regulamentului și cu interesul reciproc atît ale proprietarului cît și ale clăcașului, dorințele ce cinstita Adunare ne arată prin acest al său raport, Noi vom stărui de a se împlini; însă întru aceasta Oblăduirea are trebuință de buna voință a tuturor proprietarilor a cărora cea de aproape priveghere spre a se păzi Regulamentul fără părtinire pentru o parte ca și pentru alta, este singurul mijloc de a se desrădăcina abuzurile ce pînă acum încă să uneltesc din partea arendașilor.

Noi avem cea mai bună încredințare că într'aceasta Domnii proprietarĭ care alcătuesc cinstita Obștească Adunare, vor fi cei d'întîi a da această isbăvitoare pildă, și pot fi încredințațĭ că vor găsi din partea Oblăduirii toate cele prin putință ajutoare și înlesnirĭ spre dobîndirea acestui sfîrșit.

(Urmează iscălitura Măriei Sale).

Ofisul M. S. Domnului Gheorghie Bibescu către Cinstita Obicĭnuită Obștească Adunare.

(Registrul Cancelarii Domneștĭ, p. 299).

Domnul propune Adunării să ridice o statue generalului Kisseleff, bine-făcătorului Romîniei.

5/17 Aprilie 1843 (*Bul. of.* din 13/24 No. 32).

O mare datorie de recunoștință națională a rămas încă neplătită,— cînd asemenea datorii sunt dintre acelea care nu priimesc îndelungată zăbavă, căcĭ, după graba ce se aduce la a lor plată, se judecă moralitatea unui norod și măsura simpatiei ce meritează a trage asupră-i. Un bărbat însărcinat cu o 'naltă și nobilă misie s'a arătat, sunt cîțĭ-va anĭ, în mijlocul nostru; cea d'întîi'a lui ivire între noi a fost un semn de nădejde și o prevestire de o noă ființă; cînd cele mai desnădăjduitoare împrejurărĭ ne înconjura, subt deprinsa și iscusita sa mînă toate se preschimbară în puține lunĭ; iar astă-zĭ numele acelui însemnat bărbat este tipărit în inimile tutulor Romînilor celor adevărațĭ, precum se află înscris și pe fie-care foaie a instituțiilor noastre.

Nicĭ o dovadă însă înființată nu vădește acest sintiment obștesc la ochii străinilor. Nicĭ un monument n'a consfințit însă pînă astă-zĭ una din cele mai însemnate epoce ale istoriei noastre, care de o potrivă cinstește atît pe acela ce i-a lăsat numele său drept moștenire neprețuită, cît și pe neamul Romînesc, pentru fireasca aplicare și îndemnateca pornire ce a arătat că are de a îmbrățișa toate cele spre bine și înaintare.

Dreptatea cere ca cinste să fie adusă Cinstitei Obicĭnuitei

Obşteştĭ Adunărĭ, căcĭ la leatul 1841, a propus rădicarea unui asemenea monument. Nu s'a luat însă atuncĭ nicĭ o măsură pentru punerea în lucrare a propunerei eĭ.

Vremea dar este a se îndeplini acum această dorinţă naţională, rădicîndu-se fără mai multă zăbavă, în Capitală statua prea iubitului nostru făcător de bine şi concetăţean conte Pavel Dimitrievicĭ Kiseleff, spre falnecă aducere aminte a acei fericite epocĭ, cum şi îndemnarea spre bine a celor ce după vremĭ vor fi chemaţĭ a oblădui acest Prinţipat.

Noi nădăjduim că va fi şi spre fericire pentru viitorime de a începe Oblăduirea Noastră prin îndeplinirea unei aşa de sfinte datorii, şi de a deştepta aducerile aminte ale unui trecut atît de strălucit.

De aceia poftim pe Cinstita Obştească Adunare a lua în de aproape băgare de seamă alăturatul proiect, şi a face grabnică chibzuire.

(Urmează iscălitura Măriei Sale)

Proiect pentru rădicarea monumentului Excelenţii Sale fostului Plenipotent Prezident Conte Kiseleff.

ART. 1.—Se va rădica o statuă Excelenţii Sale Contelui Pavel Kiseleff pe locul hanului Filaret spre vecĭnică pomenire a facerilor de bine ce acest bărbat a răvărsat asupra ţăriĭ Romîneştĭ.

ART. 2.—Hanul acesta fiind hotărît pentru zidirea institutuluĭ sîrmanilor copii, se va cumpăra cu plată din *paragraful rezervei,* un alt loc la o poziţie mai cuviincĭoasă şi mai potrivită cu sfîrşitul întocmirei acestuĭ institut.

ART. 3. — Vistieria va plăti [1] din partea Statuluĭ, gal-

[1]) Galbenul valora 11 lei, 75 banĭ.

benï, zece mii, care se vor lua din casa rezervei în anul 1844.

ART. 4.—Pentru Mitropolie, Episcopii şi Mănăstirï, se va da din casele acestora suma de galbenï cincï mii, cu analoghie potrivită pe venitul fie-căria.

(Urmează semnătura Măriei Sale).

Marele Vornic din năuntru:
T. VACARESCU.

Legea din 8/20 Aprilie 1843

(Decretul 315)

Despre veniturï noi adăogătoare veniturilor magistraţilor (municipalităţilor).

Legea hotărăşte darea de plătit pentru carele încărcate şi trăgătorii lor, pentru vinurile şi spirturile ce ar intra în oraş; pune dare pe cărţile de joc şi hotărăşte pedepsï în contra celor ce ar păşi în contra legii.

ART 1.—Toate carele şi alte asemenea trăsurï, —încărcate de orï-ce povară,— cu un trăgător, sau mai mulţï înhămaţï, precum şi caii cei încărcaţï cu poverï, vor plăti cîte patru parale bune de toată vita,—bou sau cal,—pe seama magistratului [2]), şi verï de cîte orï vor intra prin barierele politiei.

ART. 2.—Accizurile ce se plătesc la intrarea în oraş de fiecare bute cu vin, sau cu spirturï, să se îndoiască, plătindu-se în osebit, pentru trăgătorii acestor poverï, taxa prescrisă la art. 1-iŭ.

ART. 3.—Vînzarea cărţilor va fi slobodă, însă pentru fie-care pereche de cărţï, cei ce întrebuinţează acest negoţ vor plăti

[2]) *Magistrat* era numele ce se da administraţiunii municipale.

cîte un sfanțic [1]) taxă pentru pecetea ce se îndatorează magistratul a pune pe fieș-ce pereche. Fără acest semn, orĭ-cine va îndrăsni a vinde cărțĭ, se vor supune a plăti unii ca aceia taxa pecetii îndoită, pentru cîte cărțĭ se vor găsi prin prăvălie și casele unor asemenea vînzătorĭ.

Aceste veniturĭ vor fi obșteștĭ, și pentru toate cele-l'alte orașe slobode dintr'acest prințipat în folosul magistraturilor lor, cu osebire numai că plata pentru care se vorbește la art. 1-iŭ, va fi pentru cele-l'alte orașe în loc de patru parale de vită numai doă.

Această legiuire este a se pune în lucrare de la 1-iŭ a viitorului Iunie.

Legea din 13 Maiu 1843

(Decretul 431)

Deslușire a art. 163 și 164 din Regulamentul Organic, atingătoare de lucru ce este dator tot săteanul să facă pentru dregerea drumurilor.

ART. 1.—Tot săteanul, fără osebire, va lucra pentru facerea drumurilor șease zile pe tot anul, cu carul și cu boi, sau numai cu mîinile cel ce nu va avea vite.

ART. 2.—Nu se va putea depărta mai mult de trei poștii de la locul locuinței sale.

ART. 3.—Zilele se vor lucra în cursul anului, și nu va rămînea nicĭ odată rămășiță, nicĭ nu se vor ținea în seamă de cît numai zilele celui din urmă an ce vor fi rămas nelucrate.

[1]) Sfanțicul valora cam 0,80 banĭ.

Acest articol, ca şi toate faptele Domnuluí, arată nestrămutata-i îngrijire de ţăran, grija ce pune în a lupta în contra abuzurilor de care suferă el. Una din cele maí mărí angarale pentru ţăraní era îndatorirea de a forma cordoanele Dunăriĭ; de aceea vedem că Bibescu îşí pune toate silinţele spre a îndrepta acest rău; El va propune în acest scop un proiect de lege despre sporirea miliţiĭ, şi va atrage băgarea de seamă a Camerei asupra nevoiĭ de a-l vota ca să se oprească emigrarea ţăranilor. Nu vom fi surprinşí de a constata iarăşí că această Cameră din 1843 şi în 1844, supunîndu-se unui spirit jalnic de opoziţiune, va respinge orí-ce reformă.

Asta nu va opri calomnia de a trage pe Vodă la răspundere pentru lipsa de patriotism a D-lor deputaţí:

D-lui UBICINI i place să atribue emigraţiunea la lucrarea şoselelor şi la clacă mai bine de cît la îndatorirea de a forma cordoanele! «*Catagrafia* făcută în acest an, scrie d-sa, arătase o scădere îndestul de mare în populaţiunea cîmpenească, — din pricina emigrării a aproape patru-zecí de mii de familii pe care asuprirea clăcii şi a lucrării şoselelor le silesc să iasă din ţară [1].»

Vestita petiţie CĂTRE SULTAN [2], datată din Bucureştí 3/15 August 1848, şi subsemnată de N. GOLESCU, I. HELIADE, C. TELL, membrii Locotenenţii Domneştí, după ce a făcut, despre starea ţăranilor, tabloul următor, pe cît de îngrozitor, pe atît de închipuit: «Pămîntul pe care-l udă cu sudoarea sa, e sterp pentru dînsul; el nu se bucură de nicí unul din bunurile la a căror împărţire D-zeu a chemat pe toate făpturile sale: sleit de oboseală, sau doborît de desnădejde, el se culcă în brazda pe care a tras-o, şi nu se ridică nicí chiar sub biciul

[1]) D. UBICINI, *Valachie et Moldavie*, p. 169.

[2]) Petiţie către I. S. Sultanul.— Piese justificative ale drepturilor Moldo-Romînilor.

dorobanţului», — învinueşte pe Bibescu că ar fi oareşĭ-cum *legat pe ţăranul de pămînt!....*

«*El* (*Domnul*) *înfiinţă o clacă, de şase zile pe an, ce se puteau plăti şi în banĭ, sub prilej de a crea un sistem regulat de drumurĭ, menite să lege între dînsele oraşele de căpetenie din Prinţipat. Dar nicĭ un drum nu fu făcut, şi sumele marĭ eşite din acel impozit noŭ slujeaŭ a îmbunătăţi moşiile particulare ale lui Vodă şi ale favoriţilor săi, sau a executa lucrărĭ de înfrumuseţare fără folos obştesc.*»

Aşa dar secarea bălţilor Cismegiului preschimbate în grădină, şoseaua Kiseleff, magaziile de rezervă pentru cazurile de foamete, şoselele dintre Orşova şi Schela Cladoviĭ, dintre rîul Vadului, Căinenĭ şi Rîmnic, dintre Tomos şi Cîmpina, puntea pe Olt, privită orĭ cînd ca peste putinţă de a fi făcută, teatrul din Bucureştĭ, lucrările făcute la Ploeştĭ, Buzău, Craiova, Slatina, Piteştĭ, splaiurile zidite la Brăila şi Giurgiu nu *fiinţează* pentru D-lor, sau *sunt fără folos!*

Această petiţie către Sultan e foarte vrednică de acel guvern care a abdicat la Suveranitatea naţională, care a trîntit la picĭoarele Sultanului drepturile Statului romîn [1].

Legea din 15 Mai 1843

(Decretul 434).

Pentru orînduiala ce are a se păzi la darea locurilor cu embatic în viitor de către mănăstirile închinate şi neînchinate, precum şi de către schiturile cele slobode.

ART. 1. — Inscrierea locurilor cu embaticurĭ, de care se vorbeşte la art. 1-iŭ cap. 5, list. 24, a Prăvilii pămîntului, nu va

[1]) Vezĭ în acest volum, cap. IV al părţii a 2-a intitulată: *Răsvrătirea din 1848, Istoria şi legenda.*

fi slobodă, de cît pe la oraşe şi tîrgurĭ slobode; iar sfaturile orăşeneştĭ de printr'aceasta,—cînd vor găsi cu cale că nişte asemenea locurĭ ce se dau sunt trebuincĭoase, sau spre înfrumuseţarea lor, sau pentru alte folosurĭ obşteştĭ,—vor avea precăderea de a le popri cu aceleaşĭ tocmelĭ.

Drept aceia se şi îndatorează Logofătul Bisericesc, cînd i se înfăţişează asemenea zapise de embaticurĭ, să le facă cunoscute Sfaturilor orăşeneştĭ, care, în soroc de 40 de zile, să hotărască, şi sau să le poprească pe seama şi singura trebuinţă a oraşelor, sau să le sloboază. Peste acest soroc, vor fi slobozĭ contractanţii într'însele.

ART. 2.—Egumenii [1] mănăstirilor închinate şi neînchinate, precum şi îngrijitorii schiturilor sunt opriţĭ de a mai da locurĭ cu embaticurĭ de la sine şi fără ştirea Stăpînirei.

ART. 3. — Egumenii mănăstirilor, sau îngrijitorii schiturilor, vor fi datorĭ a face cunoscut la Departament cererile pentru asemenea închirierĭ şi condiţiile propuse din partea doritorilor.

ART. 4. — Sfînta Mitropolie, împreună cu Departamentul Credinţii, încheind un jurnal, vor supune a lor chibzuire la cunoştinţa şi deslegarea Înaltei Stăpînirĭ, după care dîndu-se voe a se face embaticarea, se vor adeveri înscrisele de către Departamentul Credinţii, păzindu-se regula arătată la Art. 1-iŭ [2].

[1]) *Egumen*, de la greceşte, care conduce, administrează (administrator). V. t. 1, *Cestiunea Locurilor Sfinte*, p. 59—144.

[2]) Scopul acestei legĭ este mai ales de a pune capăt iconomisirilor egumenilor. V. t. I, p. 59—144.

Legea din 5 August, 1843

Decretul 585, (*Bul. of.* No. 71).

Măsurĭ pentru a înlesni și a desvolta comerțul portului Brăilii, și pentru îmfrumusețarea orașului.

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, V.V., cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,

Către Departamentul afacerilor din năuntru.

După vizitarea ce am făcut portului Brăilei, Ne-am încredințat și mai bine de adevărul, că viitorul țărei e de aproape legat cu înflorirea acestui port, canalul nostru cel d'intîiŭ prin care agricultura și comerțul pot ajunge la desvoltarea cea de obște dorită. De aceea Noi chemăm cea mai de aproape luare aminte a acelui Departament asupra trebuințelor ce am dovedit, cerînd a lui chibzuire despre măsurile cele mai înlesnitoare spre îndestularea acelor trebuințe care mai jos se arată:

1. Clădirea drumului între Brăila și Galațĭ, spre a se putea uni centrurile cele mai însemnătoare de comerț, ale celor doo Prințipaturĭ;

2. Cuviincĭoasele lucrărĭ la port pentru apropierea corăbiilor de locul cel hotărît pentru încărcarea și descărcarea mărfurilor;

3. Apărarea de înecăcĭune a toatei întinderiĭ pe care se află clădite magaziĭ;

4. Statornicirea malului Dunăriĭ din partea orașului, care fiind bătut necontenit de apă, se surpă într'o progresie astfel în cît amerință astăzĭ și chiar zidirile care nu de multă vreme se afla foarte departe de dînsul;

5. Clădirea, în susul Dunăriĭ, între cele doo ostroave, de construcțiĭ destoinice a sfărîma sloiĭ iarna, și, amorțindu-le iu-

ţeala, a le da o slobodă trecere în matca Dunăriĭ, ca într'acest chip să se asigureze vaselor adăpostirea lor între cele doo ostroave.

Departamentul,—întru ale sale chibzuirĭ,—va prefera măsurile cele mai potrivite cu mijloacele ce avem. Aşa dar, întru ceea ce se atinge de port, precum şi de apărarea malurilor, va depărta orĭ-ce plan ar cere întrebuinţare de piatră cĭoplită, sau alte lucrărĭ cu mare cheltuială; căcĭ asemenea planurĭ mai presus de cît măsura mijloacelor celei de astăzĭ a noastrei stărĭ, au fost stavilă de nu s'au început nicĭ una din îmbunătăţirile ce cer trebuinţele acestui oraş.

Osebit de lucrările de mai sus, sunt altele care nu cer nicĭ vreme, nicĭ cheltuială însemnată, şi care nicĭ amînare mai pot îngădui, precum :

1. Prelungirea şoselei despre port, care nefiind săvîrşită, nu iartă ca apele, ce vin din oraş, să se verse în Dunăre, dar se întind pe lîngă magazii, pricinuind noroaie şi bălţĭ ce împiedică comunicaţiile într'acel ocol al portului;

2. Poprirea de a îndrăsni cinevaş a se sluji în viitor, pentru înălţarea locurilor, cu pămînt luat după malurĭ;

3. Poprire de a se mai arunca între cele doo ostroave, unde vasele găsesc astăzĭ un adăpost, lestul ce le prisoseşte; căcĭ de nu se vor lua într'aceasta cele mai straşnice măsurĭ, peste puţin nu se va mai afla într'acel loc adîncimea cerută pentru vase de mărimea acelora ce vin în portul Brăilei. De aceea Departamentul va chibzui, pe de o parte un ştraf în potriva tuturor acelora cari vor mai îndrăzni a arunca lestul într'acel loc de adăpostire; iar pe de altă parte va îngriji de a se hotărî un loc unde să poată corăbieriĭ să depue lestul, spre a se întrebuinţa la înălţarea locurilor şi apărarea malurilor.

Pe lîngă aceasta au venit la auzul Nostru că mulţĭ proprietarĭ stăpînesc mai mult pămînt de ceea ce li-se cuvine,

după cumpărătoarea ce au făcut.—Departamentul va porunci ca, făcîndu-se cercetare fără zăbavă, unii ca aceea să se supue la plată, saŭ la întoarcerea acelui prisos.

Asemenea Ni s'au făcut plîngerea de către magistratul acelui oraş, că mulţĭ particularĭ, unii şezătorĭ în Brăila, iar cei mai mulţĭ şezătorĭ printr'alte oraşe, ţin locurĭ fără a le întrebuinţa, aducînd astfel împedicare la înfrumuseţarea şi sporirea acestui oraş. Acestora se va da soroc de un an, spre a începe a clădi după plan regulat şi potrivit cu poziţia locului.—Iar dacă într'acest soroc nu vor începe a clădi, magistratul le va întoarce înapoi banii acelor locurĭ şi le va lua pentru trebuinţele sale, sau le va vinde la alţĭ doritorĭ de a se statornici într'acel oraş.

Oraşul Brăila are neapărată trebuinţă de clădirea unei închisorĭ şi unui spital, pentru care chemăm asemenea luarea aminte şi chibzuire a Şefului Departamentului din năuntru, ale căruia întinse cunoştinţe, îndelungată esperienţă şi neobosită rîvnă către cele spre folos obştesc, Ne dau încredinţare că toate aceste lucrărĭ vor lua subt a Domniei Sale stăruire şi priveghere, plăcutul sfîrşit.

Cu acest prilegiu, Noi însărcinăm pe Dumnealui marele Vornic [1]) a arăta a noastră mulţumire Polcovnicului Iacompson, pentru dovezile ce am dobîndit de ale sale bune purtărĭ şi dreaptă ocîrmuire a judeţului ce-i am încredinţat, precum şi neîndoiala întru care ne aflăm că numitul Polcovnic, cunoscînd că desvoltirea oraşului şi portului Brăilei, este una din cele mai marĭ ale noastre dorinţe, se va sili în tot-d'auna a corăspunde printr'ale sale urmărĭ, nădejdilor ce punem într'însul.

(Urmează iscălitura Măriĭ Sale).

Secretarul Statului, M. BĂLEANU.

[1]) Ministru de interne.

Ibraila,— azĭ Brăila,— orĭ cînd populată de străinĭ, n'a încetat de a fi un focar de comploturĭ în contra Guvernului. Uneltirile eteriilor greco-slave din acest oraş au pricinuit, între altele, multe supărărĭ Domnilor Romînĭ (v. t. I, p. 205, 213, 217). Subt Domnia luĭ Alexandru Ghica, o mişcare a isbucnit la Brăila şi a fost energic strivită. Bibescu, tot acolo, a năbuşit şi el un complot în 1843.

Vorbind de aceasta, D-l Ubicini, tot-d'a-una greşit cînd povesteşte cele întîmplate în Ţara Romînească,— scrie, p. 105 din cartea sa: *Principatele Dunărene: „Cînd se vorbi în Cameră de afacerea resvrătiţilor din Brăila al căror proces se cercela de aproape un an înaintea Curţiĭ criminaliceştĭ intrunită cu Inaltul Divan (Inalta Curte), Marele Logofăt Hrisoscoleu, poreclit Buzoianu, puse cap discuţiunei zicînd: „Toate astea, D-lor, sunt din fapturile împăratului Nicolae; cel care a legat nodul să-l şi deslege". Aflînd această vorbă îndrăsneaţă, Hospodarul, după cererea D-lui Daschkoff, dete pe Buzoianu în judecată; amîndoi însă se deteră îndărăt înaintea plîngerilor boerilor, pe care le făcea şi mai neliniştitoare nemulţumirea obştească, şi nu se dete urmare afacerei".*

D-l Ubicini şi cei de seama sa au un mod de a povesti istoria care constă în a afirma fără a dovedi. Domnia luĭ Vodă Bibescu ne arată dimpotrivă că de i s'ar putea aduce vre-o învinuire, ar fi mai mult că nu s'a dat nicĭ-odată îndărăt cînd trebuia să apere drepturile ţării. Nu vom da despre aceasta altă probă de cît purtarea-i în afacerea Trandafiloff. De altmintrelea pe cine o să facă D-l Ubicini să crează că Domnul,—care era să respingă cererea lui Duhamel de a surghiuni pe Heliade, — *ar fi dat în judecată* pe un mare boer pentru nişte vorbe puse în orĭ-ce ţară la adăpostul imunităţii parlamentare ?

D. Adolf Billecoq, — fostul prieten al lui Vodă Ghica, —

crede că *lucrările făptuite* de Bibescu, sunt nefolositoare (p. 158), că *splaiul de la Brăila e sărăcăcios făptuit*, şi că *îmbunătăţirile vestite cu fală* n'au dat de cît o grădină aproape nefolositoare capitaliĭ, — Cişmegiul — (p. 147). D. Billecoq, însărcinat de Romînii-fanarioţĭ să publice la Bruxelles pamfletul sau *Hospodorul lui Bibescu* (v. p. 192), găseşte nefolositor de a vorbi de cele-l'alte lucrărĭ ale Domnului şi de a zice că Cişmegiul era, în dricul capitalei, o baltă mare, obîrşie statornică de frigurĭ rele.

Legea din 29 Octombre 1843

(Decretul 680 *Bul. of.* No. 97)

Domnul poruncește să se publice Firmanul care recunoaște vămilor romîneștĭ dreptul de a lua 5 la sută, în loc de 3 la sută, de la orĭ-ce marfă ce intră în Prinţipat, și nu supune de cît la aceiașĭ dare de 5 la sută produsele romîneștĭ ce intră în Turcia. Firmanul scutește de orĭ-ce dare sarea, ca și mărfurile ce trec în transit prin Împărăția turcească [1].

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu V. V. prin mila luĭ Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Ţara Romînească,

Către Sfatul administrativ ordinar.

Interesurile ţării fiind singurul sfîrşit la care au privit strădăniile Noastre, pe cîtă vreme Ne-am aflat în capitala Împărăţieĭ otomane, Mărirea Sa Împăratul şi al nostru Suzeran, luînd în băgare de seamă stăruitoarele arătărĭ ce am făcut asupra dărăpănăreĭ ce s'ar aduce negoţuluĭ acestuĭ Principat, de s'ar supune productele romîneştĭ a plăti vama la care,

[1] V. t. 1 de la p. 148 la p. 174, expunerea acesteĭ cestiunĭ, corespondenţa diplomatică a Domnului, la dinsa privitoare, şi Firmanul.

prin nouile întocmirĭ şi tractate, se supun locuitorii Împărăţieĭ otomane, au bine-voit a slobozi alăturatul în original şi în tălmăcire Ferman, prin care se recunoaşte dreptul de a plăti numai cincĭ la sută pentru productele ce se vor exporta din Prinţipat spre a se duce în Turcia, potrivit cu ceea ce se urmează şi pentru mărfurile ce se importează din cele-l'alte State străine; şi aceasta cu dreptul de reciprocitate, adică de a lua şi noi iarăşĭ cincĭ la sută, în loc de trei ce luam pînă acum, de la mărfurile ce din ţărĭ străine s'ar aduce la noi; şi cu păzirea unui alt drept cu mult mai însemnat, de a nu plăti nicĭ un fel de vamă la mărfurile şi productele ţării cîte prin transit vor trece prin Staturile Turciei ca să meargă spre vînzare în alte locurĭ. Asemenea a bine-voit Mărirea Sa a recunoaşte şi a conforma tot prin acest Înalt Ferman şi dreptul ca sarea să rămîe pe viitor cu totul apărată de orĭ-ce plată de vamă.

Poruncim dar acelui Sfat a depune originalul şi tălmăcirea acestui Ferman la archiva Statului spre a sta în păstrare; şi tot-de-odată a-l publica prin Buletin şi cele-l'alte gazete spre ştiinţa obştei.

Subsemnat: BIBESCU.

Secretarul Statului,
M. BĂLEANU.

D. Xenopol, vorbind de acest fapt însemnat, reaminteşte că „*Vodă fu priimit la Constantinopol cu cinste şi bunăvoinţă şi legăturile în care el intră cu deosebiţii marii demnitarĭ ai Porţii, îĭ uşurară mai tîrziŭ negoţiările mai multor afacerĭ, mai ales acea de o mare însemnătate a vămilor Ţării* [1]). *Ceea ce era mai însemnat încă de cît cîşti-*

[1]) *Istoria Romînilor* de XENOPOL, t. VI, p. 165.

gul material, recunoașterea dreptului Țărilor Romîne de a spune și ele cuvîntul lor, cînd era vorba de a lor interese, drept ce fusese îngropat de atîta timp prin despotismul Turcilor și după aceea înghițit de protectoratul rusesc. [2]"

[2]) *Id.* p. 180.

DESPRE SPORIREA MILIȚII

PROECT DE LEGE, FEBRUARIE 1844.
OFISUL DOMNULUI CARE RETRAGE CAMERII PROECTELE DE LEGE GATA A FI DISCUTATE
RĂSPUNSUL ADUNĂRII, 29 FEBRUARIE 1844.

DESPRE SPORIREA MILIȚII

EXPUNERE

Acest proiect este urmarea operei întreprinse prin legea din 22 Martie 1843.

Intr'adevăr, Regulamentul Organic încredințează unor sate de pe malul Dunărei grija cordoanelor în schimbul unor scutiri. Mai tîrziu numărul acestor sate fu mărit. Această indatorire era o ruină pentru țăranĭ și Domnul se gîndi să scape de dînsa toate satele căror fusese impusă prin măsurĭ ivite în urma Regulamentului, și însărcină cu această pază 1.440 soldațĭ chemațĭ a mări cadrele pedestrimii, pe cînd tot de o dată desființa Domnul o parte a călărimii v. p. 102, 103 din acest volum).

De rîndul ăsta, Măria Sa vru să descarce de paza cordoanelor chiar satele căror era impusă de Regulament. In afară de această măsură de un interes superior, legea lui Bibescu mai avea încă alte doo ținte: mărea puterea armată a țării, și nimicea, printr'o reformă interioară, un articol din Regulament. Era un act de neatîrnare foarte folositor nației.

Nu trebue să uităm că nu era departe acel timp în care predecesorul său, Ghica, fusese silit să îngadue adăogirea la Regulamentul Organic, a unui articol final [1] pe care îl res-

[1]) Atuncĭ fu urzit în contra prințului Ghica complotul la care luară parte Filipescu, Vaillant, N. Bâlcescu, și unii din prietenii lor. Fură descoperițĭ, și osîndițĭ. Bălcescu fu iertat de Ghica ca minor; Filipescu și amicii săi obținură iertarea la suirea pe tron a lui Bibescu. Lui Vaillant i se dete mai tîrziu voie să se întoarcă în Bucureștĭ.

pinsese Camera,—care fu disolvată, pe loc după acest act de patriotism, în urma cererii consulului general al Rusiei, — articol după ale cărui termenĭ nicĭ o schimbare nu se putea face în Regulament fără îngăduirea Curţii ocrotitoare. Bibescu ales pe viaţă de naţiune, bizuindu-se pe Suveranitatea Sa care nu mai era lăsată în voia unei Camerĭ sau a unei supărărĭ a uneia din Puterile Suverană sau Ocrotitoare, se sili de la începutul Domniei Sale să mănţină protectoratul Rusiii în legiuitele-i hotare, fără să supere această Curte. I să întîmplă de mai multe orĭ, în chestiunĭ administrative, — ca în chestiunea minelor, ca în a alegerilor din 1846, în a instrucţiei publice în 1847, — să aducă schimbărĭ Regulamentului, fără a mai raporta Înaltei Curţĭ.

O Cameră care ar fi fost însufleţită de aceleaşĭ simţiminte ca şi Suveranul Său, şi-ar fi pus de sigur toată sîrguinţa ca să-l ajute în această cale. Camera însă din 1843 şi 1844,—moştenire a Domnii de mai nainte,—se purtă de tot alt-fel, şi o regăsim, în chestiunea sporirei miliţii, ceia ce fu în a minelor, o Cameră de obstrucţiune. Îşĭ aduce aminte cititorul că cu acest prilej ea îndrăsni să protesteze în contra prevăzătoarei măsurĭ a celor doi-spre-zece anĭ, impuse de Domn lui Trandafiloff, — ca termen al contractelor de esploatare de făcut cu proprietarii, — sub cuvînt că *această măsură nu era în Regulament* [1]. Acelaş duh rău împinse pe D. Ioan Ghica şi pe prietenii săi să îndrepteze NUMAI către Ţar, în contra Domnului, o jalbă care nu căzu de cît prin neînvoirea lui Grigorie Grădişteanu de a subsemna un act care era lăpădarea drepturilor Ţării [2].

[1] Adresa către Domn cu data de 24 Fevruarie/7 Martie 1844.
[2] V. Zossima p. 12 şi Nota 5 p. 61.

Ofisul Domnului către Obşteasca Adunare.

Obşteasca Adunare respingînd proectul de lege asupra sporirii miliţiii, Domnul o încunoştiinţează că, neputînd aştepta de la dînsa nicĭ o deliberaţiune serioasă, i retrage proiectele de lege ce i-au fost supuse.

(Februarie 1844 N. 166).

În urma încredinţării ce am luat prin miniştrii noştri că acea cinstită Adunare a lepădat prin balotaţie proiectul asupra adăogirii miliţii pentru izbăvirea satelor după linia Dunării despre dărăpănitoarea sarcină ce le apasă, proect cerut prin doă ale sale raporturĭ către Înalta Oblăduire, în vremĭ încă cu mult mai liniştite de cît cele de astă-zĭ, cînd toate popoarele ce se învecinează despre Dunăre, se află în neastîmpăr, cînd cete de 4 şi 500 tîlharĭ se plîmbă în vederea hotarelor noastre, cînd cercărĭ de comploturĭ au adus şi aduc neodihnă chiar în sînul acestei ţărĭ, şi cînd 12,000 familii ne ameninţă, — precum mărturiseşte însă-şĭ Obşteasca Adunare în anul 1842, — a ne lăsa, trecînd peste Dunăre, şi pe care, de am putut popri pînă astă-zĭ, a fost numai prin singura nădejde ce li s'au dat, că peste puţin se vor izbăvi de acea nesuferită a lor sarcină; — proect pe care aveam tot cuvîntul a-l socoti că este dintru acelea ce tot Romînul urma nu numai a le priimi cu bucurie, dar şi a le cere cu stăruinţă, dacă Stăpînirea n'ar fi avut grijă, întru asemenea împrejurărĭ, de a le înfăţişa ;

Noi, neputînd aştepta o mai serioasă chibzuire asupra celor-l'alte proecte, cîte au mai rămas în cercetarea Cinstitei Obşteştĭ Adunărĭ, am poruncit miniştrilor noştri a le trage pe toate, rămîind ca acea Adunare să se'ndeletnicească numai în cercetarea socotelilor şi a budgetului şi a condiţiilor de arenduire şi alte asemenea obicĭnuite lucrărĭ, care nu se pot socoti proecturĭ de pravilă.

Adresa Adunării către Măria Sa

Adunarea caută a arăta motivul care a hotărît-o să respingă proectul privitor la sporirea miliţii; pune înainte raţiunĭ ce sunt streine de chestiune. Grăirea-i, subt o înşelătoare arătare de respect, *era cu puţin tact* [1], zice d. Xenopol; destăinueşte pe faţă *o opoziţie sistematică* [2], un *non possumus* opus la orĭ-ce propăşire propusă de coroană.

Din coprinderea ofisului Înălţimei Voastre cu No. 166 înţelegînd Obşteasca Adunare toate cele ce aţĭ judecat de cuviiţă a-i pune înainte în urma încredinţării ce aţĭ luat de la D-lor Miniştrii că proiectul de adăogirea miliţii nu s'a primiit, plecat Vă aduce la cunoştinţă cuvîntul cel mai de căpetenie ce a povăţuit-o de a nu se putea uni cu propusa adăogire.

Un asemenea cuvînt nu s'a întemeiat de cît pe marea şi netăgăduita trebuinţă a nu se mai împovăra cu vre-o noă sarcină locuitorul ţăran, care, *sărăcit şi ticăloşit din administraţia trecută*, meritează după dreptate a se bucura acum de uşurinţă, şi a-şĭ vedea preschimbată soarta, spre a se putea folosi din acest bine, potrivit cu încredinţatele sale nădăjdii. De aceia, în urma unui adevăr ne-supus la nicĭ o îndoială şi cunoscut în deştul şi Înălţimii Voastre, precum şi în urma statornicirii măsurilor propuse de Înalta Oblăduire în sesia trecută pentru facerea şi ţinerea drumurilor din Prinţipat, măsurĭ îmbrăţişate şi priimite de Adunare atuncĭ cu toată dovedita rîvnă, care însă nu s'ar putea tăgădui că au adăogat— oare-cum—împovărare asupra săteanului de obşte peste cercate desele suferinţe, apoi tot n'a îndrăsnit să mai fie lui pricĭnuitoare de adăogire de o noă sarcină; ci de şi a ştiut recomandată de către Înălţimea Voastră apărarea şi a familiilor ce mai rămăseseră supuse la strejuirea linii Dunăriĭ,

[1]) Vezĭ *Istoria Romînilor* de XENOPOL, t. VI, p. 175.
[2]) Vezĭ XENOPOL, p. 175; UBICINI, p. 166, *Provinţiĭ Romîne;* ZOSSIMA, p. 11; KISSELEFF t. I, p. 222.

după cum şi în pomenitul ofis se coprinde, dar a judecat că, de o cam dată, se cuvine a se da precădere uşurinţii părţii cei marĭ a locuitorilor, care urma neapărat să se supue, după dispoziţiile proiectului, la darea de un însemnător număr de recruţĭ, în vreme ce, pe de altă parte, avea în vedere că familiile coordonase mărginilor, stînd în paza orînduitelor pichetur̆, după înţeleapta întocmire aşezată de oblăduirea vremelnică şi bucurîndu-se în adevăr de apărările legiuite în favorul lor, nu vor să ţie şi pe viitor de cît pe rînd şi mai rar însărcinarea pusă asupră-le.

Întru ceia ce se atinge de însoţirile făcătorilor de rele din partea dreaptă a Dunăriĭ despre care împrejurare Înălţimea Voastră, prin acel ofis, aţĭ bine-voit a da în cunoştinţă, ca despre un punct din cele însemnătoare ce cerea priimirea proiectului,—de şi Adunarea a aflat aceasta cu mîhnire, ia însă nădăjdueşte că, şi acum ca şi înainte, asemenea întîmplărĭ miliţia pămînteanească cu cunoscuta ei vitejie şi îndrăsneală, va îmbrînci nişte încercărĭ de năvălirĭ.

Iar apoi pentru ceea ce priveşte la cele din lăuntru comploturĭ pomenite în acelaş ofis, Adunarea este încredinţată că suirea Înălţimei Voastre pe scaunul Domnesc, după obşteştile bune nădejdii de care s'a umplut sufletile tuturor Romînilor, este singura chezăşuire a plăcutului lor viitor; precum şi că priveghierea (despre care nu se îndoeşte) asupra eczactei şi întregii păzĭ a pravililor în fiinţă,—va sluji de pavăză apărătoare, osebit de ocrotire despre partea ostăşescului ajutor, în cît nicĭ o dată nu se crede că să vor putea ivi asemenea încercărĭ în lăuntru ţărei, a căria supuşĭ locuitorĭ de obşte, nu osebesc numele Înălţimei Voastre întru cinstea şi respectul lor, de acela al politicescului lor aşezămînt legiuitor, unui dar atît de mare şi preţuitor ale bine făcătoarelor doă prea Înalte Puterĭ

După acestea mai văzînd Adunarea din coprinderea ofisului

Înălţimei Voastre, că ne mai aşteptîndu-se nicĭ o serioasă chibzuire din parte-i, aţĭ găsit de cuviinţă a porunci D-lor Miniştrilor ca să tragă înapoi proiectele cîte zic că au fost rămase ne cercetate, apoi ea plină de întristare pentru despreţuirea ce se face deliberaţiilor sale şi dreptatea sentimentului ce o povăţueşte în lucrărĭ, s'a mărginit a să îndeletnici cu silinţă în cercetarea obiectelor ce i s'a prescris: şi anume a socotelilor, a budgetului şi a condiţiilor, fără însă a lăsa întru ne-băgare de seamă şi sfintele sale datorii ce isvorăsc din articolile 54, 56 şi 57 a Regulamentului Organic, ci, ca o înfăţişătoare a obştii, se va face în verĭ-ce împrejurare respectuos şi credincĭos tîlmăcitor către Înălţimea Voastră, al plîngerilor obştii şi păzitor dreptăţilor ţării.

Acest raport s'au priimit de Obşteasca Adunare după cele mai multe glasurĭ potrivit cu § 9 de la articolul 48 din Regulament.

(Semnaţĭ): Presidentul Obşteştii Adunărĭ,
CONST. GR. GHICA, CANTACUZINO,
SCARLAT GR. GHICA, I. SLĂTINEANU,
I. BĂLĂCEANU, C. T. FILIPESCU,
A. COCORESCU, N. A. NICOLESCU.

Iată de sigur un cĭudat mod de a se interesa de siguranţa ţărei: Vodă înştiinţează Camera de năpădirile tîlharilor şi de comploturile ce se urzesc, şi aceasta-i răspunde că faptul este fireşte de plîns, dar că ea se bizueşte pe voinicia miliţiei; şi departe de a vota sporirea-i cerută, propune de a rări rîndul de slujbă impus pentru cordoanele de pe malul Dunărei. Nu ştiĭ de ce să te mirĭ mai mult, de neruşinarea sau de lipsa de patriotism a acestei Camerĭ.

D. XENOPOL nu vorbeşte de proiectul de lege despre miliţie; vom observa că el dă adresei ce Camera trimise lui

Vodă în privinţa minelor, data de 29 Februarie, şi nu cea adevărată de 24 Februarie 1844, No. 205.—Data de 29 Februarie este a Adresei aceleeaşĭ Camere către Domn ca respuns la Ofisul prin care Măria Sa învinueşte Adunarea că a respins legea despre sporirea miliţiĭ.

Această eroare de dată se explică prin izvorul la care a alergat D. Xenopol,— atît de exact în deobşte;— citim într'adevăr la pagina 174 al vol. VI din *Istoria Romînilor*, această anotare: D. *Sturza, Chestiunea Trundafiloff, Revista Nouă* (I, p. 242 şi următoare). Insă această dată îşĭ are însemnătatea sa, căcĭ îngădue de a se constata că Domnul, neînchizînd această Cameră,— sistematic opusă la orĭ-ce reformă, — pe loc după sfîrşirea chestiunei minelor, ci, cu toată sfidarea aruncată Măriei Sale, încercînd Ea din contra să o readucă la bine şi supuindu-i proiectul de lege despre miliţii, a dat proba unei îngăduiri fără seamăn.

Vom înţelege interesul de a reaminti că Adresa Camerei privitoare la sporirea miliţiei,— 29 Februarie 1844,— vine în urma Adresei privitoare la chestiunea minelor,—24 Februarie 1844,— cînd vom fi aruncat o ochire asupra judecărilor următoare ale D-lor Ubicini, E. Regnault, Heliade-Rădulescu, Billecocq şi D. Sturza.

D. UBICINI îşĭ uită un moment înverşunarea în contra lui Bibescu, pentru a vorbi în termenĭ puţin măgulitorĭ,— le-am pus cînd cu cestiunea minelor,— de opoziţiunea sistematică a acestei Camere care *respinse, aproape fără a le cerceta, proiecte de lege folositoare ţăriĭ, ca proiectul despre sporirea miţiii.* Dar D. Ubicini nu urmează mult timp acest fir al adevărului istoric; cîte-va liniĭ mai jos, adaogă aceste vorbe: «*Camera fu disolvată înaintea votărei budgetului*», ceea ce nu este exact, ci este desminţit de chiar răspunsul Adunării.

D-LUI ELIAS REGNAULT (p. 241, din *Istoria Principate-*

lor Dunărene), îĭ place mai bine să nu vorbească de proiectul de lege despre miliţie, pentru a da a crede că şedinţele Camerei au fost închise în urma chestiunei minelor. Şi D-sa afirmă *că Adunarea a fost închisă înainte de votarea budgetului.*

D. HELIADE-RĂDULESCU, în partea adresei către M. S. Sultanul,—3 (15) August 1848,—care e privitoare la această cestiune, merge şi mai departe cu inexactităţile: «*Hospodarul Bibescu isbuti, lucrul nepomenit, să întreacă Regulamentul Organic în sîlnicie şi bun plac. Ast-fel o Adunare s'a găsit ce părea voitoare să-i* CONTROLEZE CU ASPRIME *actele.* EL O SDROBI PE LOC..»

In sfîrşit, D. BILLECOQ scrie la pag. 135 din pamfletul său publicat la Bruxelles, *Hospodoratul lui Bibescu*: «*Adunarea fu* DIN NOU *închisă*», — ar fi fost în mare încurcătură de i s'ar fi cerut să spue cînd a fost închisă pentru cea dintîiŭ oară,— «*şi de rîndul ăsta fără brumă de prilej*».

Pentru D. Billecoq ordinea cronologică nu fiinţează; pune cestiunea miliţiĭ înainte de cestiunea minelor, ceea ce-i îngădue să lase să se crează că Bibescu ar fi închis Camera din pricina chestiuneĭ minelor. Era o lozincă.

Gazeta Transilvaniei, pe care am citat-o mai sus, se rosteşte ast-fel, în număru-i din 23 Martie 1844, despre *„Răspunsul opoziţiei“ :*

„Iată-l mai în scurt“ zice dînsa *„Fiind că satele sunt „acuma îngreunate cu facerea drumurilor, adunarea nu „poate să-i mai îngreueze cu recruţĭ! Va să zică, noi nicĭ „o dată să nu avem miliţie: căcĭ recruţii se privesc ca o „îngreuiere a poporului şi aceasta fireşte va rămânea tot„d'auna.—Ce se atinge de cetele hoţilor şi de neastîmpărul din dreapta Dunării, opoziţia zice: Cunoscuta vitejie şi îndrăsneală a miliţiei pămînteneştĭ va fi în stare a îmbrînci orĭ-ce năvălirĭ!“*

DECRETE

DE LA 29 FEBRUARIE 1844 PÎNĂ LA 1-IŬ DECEMBRIE 1846

DECRETE

DE LA 29 FEBRUARIE PÎNĂ LA 1-IU DECEMBRIE 1846.

Domnul, retrăgînd Camerii, la 29 Februarie 1844, toate proiectele de legĭ care erau discutate spre a o pedepsi de *opozițiunea-i sistematică*, și proorogațiunea fără termen a acestei Adunărĭ fiind pronunțată la 22 Octombre din acelaș an, periodul de la Februarie 1844 la Decembrie 1846 nu e însemnat prin nicĭ o lege.

In ăst răstimp, Vodă slobozi mai multe decrete, foarte însemnate, între altele cel pentru clădirea unui teatru la Bucureștĭ, cel care declara desputernicită așa zisa epitropie a S-tului Mormînt, cel care poruncește isgonirea a doi egumenĭ, cel care poruncește să fie făcute fîntînĭ în Bucureștĭ și cel care îngrijește de secarea bălții Cismegiului așeḑate în dricul Capitalii și preschimbarea ei într'o grădină publică.

De acest period s'a slujit asemenea capul Statului pentru a pregăti marele proiecte de legĭ ce se vor înfățișa Camerii celei noi în timpul sesiunilor din 1847 și 1848.

Decret din 10/22 August 1844 (No. 374), privitor la focul din Iașĭ.

Domnul poruncește să se deschiză o subscripție în Țara Romînească, spre a veni în ajutorul incendiaților din Iașĭ. Măria Sa contribue însă-șĭ cu suma de zece mii de lei [1]). Mai 'nainte, cînd cu focul din Ploeștĭ, Domnul dedese naștere prin ofisul Său către Adunare (*Bul. of.*, 1843, No. 30),—la o subscripție în capul căreia se înscrisese cu șase mii de lei. (*Bul. of.*, 1843, No. 79).

(*Bul. of.*, No. 92).

Î. M. S. Domnul Bibescu către Departamentul din Năuntru.

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu VV, cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpânitor a toată Țara Romînească :

Fireștele legăturĭ ce ne unesc cu vecinii și frații noștri din Moldova, nu Ne pot lăsa nesimțitorĭ la cumplita nenorocire ce acum li s'au întîmplat cu arderea unei marĭ părțĭ din orașul Iașĭ.

Cu toate dar că Oblăduirea Moldaviei, cu a sa părintească durere și îngrijire, au luat măsurile cuvenite spre îndulcirea soartei și mîngîerea nenorociților carĭ au rămas astă-zĭ fără adăpostire și fără mijloacele viețuirei, am dori însă ca și din partea Noastră să li se dea o dovadă de frățească compătimire.

Decĭ, spre a înlesni mijloacele la cei iubitorĭ de omenire, carĭ, pătrunșĭ de o asemenea restriște, ar dori să-șĭ aducă fie-

[1]) Acest ajutor dat fraților moldovenĭ, făr'a fi un act politic, este cu toate aceste întîiul pas spre unirea Principatelor, unire spre care împinge inimele. În curînd, prin desființarea vămilor între cele doă țărĭ, prin înlesnirile ce Domnul va da Moldovenilor spre a deveni cetățenĭ Romînĭ, înlesnirĭ mai marĭ de cît cele ființează azĭ pentru Rominii din Transilvania care cer a deveni cetățenĭ ai Regatului Romîniei, — Măria Sa va pregăti această unire a celor doă Țărĭ surorĭ.

care ajutorul ce-i va fi prin putinţă; poruncim Departamentului din năuntru să facă cunoscut prin publicaţie că, atît cei din oraşul Bucureştĭ, cît şi cei de prin judeţe, să se îndrepteze la cîrmuirile locale, unde, depuind a lor mic prinos, se va înscrie al lor nume spre a se publica prin gazetă.

Tot de o dată trimitem şi din parte-Ne în priimirea acelui Departament o sumă de zece mii lei, ca împreunîndu-se cu cei ce se vor mai putea aduna, să se îndrepteze la Iaşĭ către comiteturile întocmite pentru adunarea unor asemenea ajutoare.

(Urmează iscălitura Mării Sale).

Secretarul Statului:
M. BĂLEANU

Ofisul Domnului către Sfatul administrativ extraordinar. (No. 565).

Domnul înfinţează o comisiune pentru ridicarea unui teatru pe piaţa Kisseleff.

19/31 Iulie 1843.

Obşteasca Adunare chibzuind, în sesia trecută, după a Noastră cerere, ca locul pe care astăzĭ este zidit hanul Filaret, să se întrebuinţeze pentru clădirea unei Pieţe unde s'ar rădica monumentul fostului deplin împuternicit Prezident, pentru care s'a şi hotărît suma de galbenĭ 13,000;

Noi orînduim o Comisie alcătuită de Dumnealor Marele Vornic Barbu Ştirbei, Marele Logofăt Ioan Filişeanu şi Logofătul Vladimir Blaremberg [1], inginerul Statului, cu încredinţare de a îngriji cît mai în grabă pentru toate pregăti-

[1]) Tata D-lui Nicolae Blaremberg, elocintele orator al Camerii şi autor al mai multor opere de istorie şi de legislaţiune. D. N. Blaremberg a fost ministru al justiţii ; e comandor al Legiunii de Onoare.

toarele lucrări ale acelei Piețĭ, care se va numi Piața Kisseleff, spre a se întocmi cu toată desăvîrșirea corăspunzătoare dignităţii numelui ce este destinată a purta.

Noi dorind a însoți tot de odată cu aducerea aminte a acestui nume și îndeplinirea unei alte dorinţĭ obșteștĭ, mai punem asupra acestei Comisii toată îngrijirea și însărcinarea de a chibzui asupra măsurilor trebuincĭoase pentru clădirea unei sălĭ de Teatru tot pe acel loc al Hanului Filaret, făcînd și toate pregătirile ca la viitoarea primăvară să se poată începe lucrările.

Acum însă deocamdată Comisia se va îndeletnici a pune în lucrare dărîmarea clădirilor ce se află pe acel loc, și potrivirea-le, folosindu-se pre cît va fi în putinţă cu materialul ce va eși din acele clădirĭ; apoi, ridicînd planul locului, va coresponda din vreme cu vre un arhitect din cei mai cunoscuțĭ din părţile Europei, ca să se chibzuească și planul Teatrului, după temeiurile cele mai priincĭoase, și să se hotărască chipul după care va fi să se pue în lucrare această clădire.

Pentru aceasta punem de o cam dată la dispoziția Comisii suma de lei . . . ce se află pînă acum adunată la Casa Sfatului Orășenesc ; iar pentru întocmirea și înfrumusețarea Pieții, se va cheltui din sumele chibzuite de Obșteasca Adunare, din care cincĭ mii galbenĭ se află depușĭ în Casa Centrală.

Sfatul administrativ va da acest ofis al nostru în cunoștința numiţilor mădularĭ ai acestei Comisii, pe lîngă care Noi mai adăogăm și pe D. Clucer [1]) Petrache Poenaru, spre ajutor, pe Arhitectonul Orașului și pe Aghiotantul Nostru Parucicul Florescu [2]).

[1]) Unul din titlurile de nobleţă cele mai modeste. Petru Poenaru a fost director al Colegiului Sf. Sava, și membru al Eforii Școalelor. E unul din autorii dicționarului francezo-romîn care poartă numele lui.

[2]) Locotenentul Florescu va deveni mai tîrziu ginerile Domnului și general.

Raportul comisiunei înființate pentru construcțiunea Teatrului național

Comisiunea dă seamă Domnului de lucrările sale.

13/25 Aug. 1843 (*Bul. of.* No. 77, p. 307 și 308).

Î. M. S. Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod [1] *Domn Stăpînitor a toatei Țării Romîneștĭ.*

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE,

In urma lumitatului [2] ofiț al Măriei Voastre de subt No. 565, prin care această comisie a fost însărcinată a se îndeletnici întru pregătirea locului de piață care era să poarte numele Kisseleff, precum și întru îngrijirea pentru clădirea unei sălĭ de Teatru tot pe acel loc, dîndu-se acum în cunoștința Comisiei un alt ofiț subt No. 611, prin care Măria Voastră încunoștiințațĭ cinstitului sfat administrativ cà, potrivit cu dorința Ecselenției Sale Contelui Kisseleff, poruncițĭ ca acea sumă de cincĭ-spre-zece mii galbenĭ ce s'au votat de către Obșteasca Adunare pentru monument, să se întrebuințeze în facerea cișmelelor, ca una din lucrările de folos obștesc ce Excelența Sa dorește drept singurul monument ce i-ar fi cu plăcere a i se rădica în aducerea aminte a Romînilor, Comisia asemănîndu-se celor coprinse în acest din urmă ofiț al Măriei Voastre, rămîne a se îndeletnici acum numai cu lucrarea pentru zidirea Teatrului.

Spre acest sfîrșit, Comisia chibzuind despre întinderea locului ce ar cere așezarea unei asemenea zidirĭ, găsește că

[1] Voevod, în Ungaria, vice-rege al Transilvaniei sau al Banatului, titlul luat de aceste fețe ca fiind capii oastelor. Acest titlu a fost adoptat de Domnii romînĭ.

[2] Această vorbă de *luminat* e o rămășiță a formulelor turceștĭ. Tot ast-fel fiilor de Domnĭ li se zicea altă dată: *Luminăția ta*

locul hanului Filaret nu este în destul, ci ar trebui a se adăoga pe lîngă aceasta și locul de alăturea al Merișeștilor. Cu această chibzuire, comisia, făcînd socoteală de sumele ce-i rămîn a se dispoza în trebuința zidirei Teatrului, găsește :

362,500	lei în fondurile ce sunt a se aduna pentru Teatru la Sfatul orășenesc pînă la sfîrșitul anului 1845;
52,000	lei în suma lăsată prin diată de reposatul Constantin Manu, pentru ajutor la clădirea Teatrului Național, și care sumă se află asigurată în niște munțĭ ce s'au cumpărat cu aceștĭ banĭ.
414,500	lei sau aproape la 13,000 galbenĭ.

Pe de altă parte Comisia, făcînd socoteală cu apropiere și despre cheltuiala ce poate să meargă la clădirea Teatrului, găsește că trebuesc :

1,800	galbenĭ	pentru cumpărătoarea locului Merișeștilor ;
2,500	»	pentru nivelarea locului Filaret ;
14,000	»	pentru zidirea Teatrului ;
2,000	»	pentru mașinele trebuincĭoase la decorațiĭ și pentru mobilarea Teatrului.
20,300	galbenĭ.	

Dintr'această socoteală se dovedește dar trebuința de a mai se adăoga 7,000 galbenĭ pe lîngă cei 13,000 ai Sfatuluĭ Orășenesc, de care Comisia ar putea dispoza pînă la sfîrșitul anului 1845, vreme întru care se chibzuește că ar putea lua sfîrșit zidirea Teatrului. Comisia, supuind Măriei Voastre această a ei chibzuire, face plecată rugăcĭune de a-i se da înaltă deslegare să cumpere din fondurile Sfatului Orășenesc locul Merișeștilor, să înceapă lucrarea înălțărei locului Filaret, și să închie contracturĭ pentru pregătirea materialului trebuincĭos, îndeletnicindu-se într'aceasta numai pentru sfîrșitul clădirei Teatrului, după un plan ce se va chibzui potrivit cu coprinderea ofițului Măriei Voastre No. 565. Iar pe de altă parte să se dea luminată poruncă ca în bugetul vistieriei să se

treacă acei 7,000 galbenĭ ce Comisia propune a i se mai slobozi spre ajutor pentru săvîrşirea acestei clădirĭ, însă 3,000 galbenĭ în anul 1844 şi 4,000 galbenĭ în anul 1845.

Iscăliţi: B. ŞTIRBEI, IANCU FILIPESCU
P. POENARU, BLAREMBERG.

Decretul din 15 August, 1843 (No. 1)

Răspunzînd raportului comisiunii înfiinţate pentru clădirea Teatrului, Domnul priimeşte măsurile propuse pentru cumpărarea locului, pentru clădirea Teatrului şi gătirea lui cu mobile şi decorurĭ. «*Clădirea unui teatru în Bucureşti,* scrie Domnul în josul decretului său, *e un lucru care priveşte nu numai la folosul acestui oraş, dar totului neamuluĭ Romînesc, prin influenţa izbăvitoare ce va avea atît asupra bunelor năravurĭ, cît şi asupra desăvîrşirii limbei naţionale şi desvoltarea literaturii Romîneşti.*»

Am fi dorit că acel Teatru să se săvîrşască numai cu capitalul de 13,000 galbenĭ, care se va aduna pe seama acestei clădirĭ pînă la sfîrşitul anului 1845, şi chemăm iarăşĭ întru aceasta toată osîrdia şi privigherea comisiei, de a se face pe cît va fi cu putinţă iconomie mai multă; cunoscîndu-se însă în curgerea lucrăriĭ neapărată trebuinţă a se adăoga şi acea sumă de 7,000 galbenĭ, ce covîrşaşte peste venitul Teatrului pînă la 1845, se vor slobozi negreşit şi aceia, sau din sumele Magistratului, de se va putea, sau din § extraordinar al Visteriei. Clădirea Teatrului în oraşul Bucureştĭ fiind un lucru care priveşte nu numai la folosul acestui oraş, dar a totului neamului Romînesc, prin influenţa izbăvitoare ce va avea atît asupra bunelor năravurĭ cît şi asupra desăvîrşirei limbii naţionale şi desvoltarea literaturii Romîneştĭ [1]), deci Comisia se

[1]) Asta, pentru D. Heliade-Rădulescu, însemnează *a isbi limba romînească.* (Vezĭ *Protectoratul Ţarului,* p. 28). Pentru DD. Ubicini şi Elias Regnault, copiştĭ fără sminteală a pamfletarului Chainoi, această grijă

va îndeletnici fară zăbavă întru pregătitoarele lucrări, ca la primăvara viitoare să se înceapă și rădicarea Teatrului [1]).

a Domnului pentru propășirea limbei naționale, e sinonim cu *a goni limba romînească din școlĭ, a făptui un atentat în contra naționalității.* (M. UBICINI, *Provincii romîne*, p 170. D. ELIAS REGNAULT *Istoria principatelor romîne*, p. 249.— *Anonimul Chainoi*, p. 249.— A mai vedea și p. 202 din acest volum.

[1]) Nu ne-a fost cu putință să avem la timp toate actele ce ar fi trebuit să fie în această publicare; iată de ce aceste trei din urmă, care sunt din 1843, se găsesc numai aci.

REGULAMENT

ASUPRA

CUTIILOR SATELOR

REGULAMENT

DESPRE

CUTIILE SATELOR

Acest regulament oprește pentru viitor dările nelegale ce se cereau de la țăranĭ pentru trebuințele neprevăzute ale comunei și pune cutiile satelor sub autoritatea aleșilor, a preotului și a primarului

DEPARTAMENTUL TREBILOR DIN NĂUNTRU

Circulară către ocîrmuitorii județelor

6 Oct. 1844. *(Bul of.* No. *118*).

Adevăratul duh al legiuirilor la întocmirea cutiilor de sate a fost acesta: ca precum trebuința orașelor se întîmpină și se îndestuleză din casele magistraturilor, — asemenea și trebuințele sătenești să se întîmpine de cutiile satelor, — ca cu acest chip să fie săteanul apărat de bîntuirea cisluirilor ce se urma mai înainte, precum se dovedește din dispozițiile articolelor 104, 105 și 106 ale Regulamentului Organic, și din legĭuirea anului 1832 No. 5.

Departamentul dorind ca acest făcător de bine duh al legĭuirilor să se aducă la îndeplinire în toată a lui întregime, și să se bucure tot săteanul de folositorul luĭ rod, a chibzuit ca, cu începerea celui de acum period al catagrafiĭ, să se

urmeze pe la toate satele Prinţipatului, ca nişte regulĭ generale şi nestrămutate, cele următoare:

1. Proprietarii se însărcinează a face acum, — împreună cu preotul, aleşii, şi pîrcălabii satelor, — o catagrafie ecxactă de tinerii, — cîte unul din fie-care casă de văduvă, — cari avînd vîrsta de doă-zecĭ de anĭ, şi fiind vrednicĭ de muncă, se cuvine după legĭuire să răspunză cîte lei cincĭ la trimestru, — în folosul cutiei, — precum şi de verĭ-care alt s'ar cuveni a intra în acest ajutor al cutiei; care catagrafiă subt-iscălindu-se de toţĭ aceştĭ lucrătorĭ, se va trimite la subt-cîrmuirile plăşilor, oprind şi satelor o întocmai copie ca să slujească de temeiŭ la alcătuirea socotelilor cutiilor, cu începere de la trimestru lui Ghenarie anul viitor 1845.

2. Se orîndueşte cu hotărîre statornică, ca pe viitor nimenea din tăblaşii satelor să nu se erte de bir şi subt numire de nevolnic să i se plătească birul din cutia satului, fără anume deslegare a Cîrmuirii judeţului, care va fi întemeiată pe recomandaţia preotului, a juraţilor şi a aleşilor, şi totd'auna prin încredinţarea subt iscălitura proprietarului moşiei, sau a orînduitului împuternicit din parte-i, după încredinţarea ce toţĭ aceştia vor dobindi, în urma uneia cu amăruntul cercetărĭ, că acel sătean pentru vre-o betejicĭune adevărată, saŭ sărăcie, nu va mai fi în stare să-şĭ plătească dajdia şi ar merita ajutorul satului.

3. Se întrebuinţează aleşii satelor, — subt de aproape stăruire şi privighere a proprietarului moşiei, — sau a însărcinatului de dînsul, ca să păzească pe viitor negreşit legĭuirile pentru ispăşanie şi pripasurĭ în toată a lor întindere; drept aceia se va înfiinţa cîte un obor în fie-care sat, şi fie-care din aleşĭ pe rînd va fi însărcinat, — în cursul de doă săptămînĭ, — cu strîngerea vitelor ce se vor prinde făcînd stricăciune, sau de pripas, şi cu primirea legĭuitei plăţĭ pe seama celui ce va fi de rînd, şi pe seama cutiei satului; fiind către aceasta înda-

torați ca, pentru banii cuveniți cutiei, să dea socoteală lămurită la eșirea lor din rîndul slujbei, proprietarului, preotului și cutierilor.

După această orînduială, la satele cele marĭ, rîndul fie-căruia din șease aleșĭ va cădea pe fie-care trei lunĭ odată, iar la cele micĭ, unde aleșii sunt numai trei, rîndul fie-căruia va fi la șase săptămânĭ odată. Iar acei din arendașĭ sau isprăvnicei de moșii ce se vor dovedi că, prinzînd vre-o vită făcînd stricăciune, orĭ de pripas, nu o vor duce la oborul satului,— ca să se îndatoreze proprietarul ei la răspunderea părții legĭuite, —unul ca acela se va supune prin stăruirea și a subtcîrmuirei, de va cere trebuința, ca să răspundă acea plată îndoită în folosul alesului de rînd și a cutiei satului.

4. Logofeții satelor se îndatorează ca pe viitor prin vătășeii ce se trimit în toate Duminicile la subt-cîrmuitorii plășilor cu osebite înștiințărĭ din partea satului, să trimită și ei subtcîrmuitorilor o însemnare întemeiată pe științele ce vor aduna, arătătoare cine anume din tăblașĭ a încetat din viață în cursul acei săptămînĭ, cîțĭ s'au însurat, sau au ajuns în stare de a se prenumăra între spornicii satului cu plata de lei cincĭ în folosul cutiei, ce vite au intrat în obor, ale cui anume, și cîțĭ banĭ s'au luat în folosul cutiei și de se află cutia satului în bună stare și nebîntuită; acele înștiințărĭ se vor păstra de sub-cîrmuitorĭ, pentru fie-care sat osebit, pînă la sfîrșitul trimestrului, ca să le confrunteze atuncĭ cu socotelile, — ce vor priimi de la sate, — pentru veniturile și cheltuelile cutiilor, și ca să aibă cunoștință de veniturile ce s'ar cuveni cutiilor la trimestrurile viitoare.

5. La sfîrșitul fie-căruia trimestru, proprietarul moșiei, sau împuternicitul din parte-i, aleșii satului și preotul, adunîndu-se la casa de adunare a satului, sau la a proprietarului, vor priimi de la pîrcălabĭ socoteala venitului cutiei și a urmatelor cheltuelĭ, precum și banii ce ar prisosi, și după aceasta, împreună

iarăşĭ cu toţii, vor aşterne socotelile acelui trimestru, care se vor face în doă exemplare, pe hîrtii tipărite ce se vor trimite de către cinstita Vistierie la fie-care sat, potrivit cu numărul familiilor; aceste socotelĭ subt-iscălindu-se de toţĭ sus însemnaţii, se vor înainta la subt-cîrmuirile plăşilor negreşit pînă la 15 zile ale lunii dintîiu a trimestrului viitor. Subt-cîrmuitorii le vor cerceta îndată cu deamăruntul, confruntîndu-le cu înştiinţările de săptămînă ce au priimit de la logofeţii satelor în cursul trimestrului trecut, şi de vor găsi că nicĭ la adevăratele veniturĭ nu mijloceşte vre-o lipsă, nicĭ la cheltuelĭ vre-un prisos peste cele orînduite şi prevăzute de legĭuirĭ, atuncĭ le vor adeveri şi ei cu iscăliturile lor; un exemplar îl vor întoarce satului ca să stea în păstrarea aleşilor epitropĭ, iar cel-l'alt îl vor înainta la cîrmuirea judeţului împreună cu toate acele înştiinţărĭ de săptămînă alcătuite în delă, ca să alcătuiască şi ea după dînsele şi să trimiţă cinstitei Vistierii prescurtare de socoteală, după instrucţiile ce are. Cînd însă sub-cîrmuitorii vor vedea şi prin cercetare se vor încredinţa că la acele socotelĭ mijloceşte vre-o necuviinţă, atuncĭ vor însemna în josul acelor exemplare lipsa sau prisosul ce au dovedit cu desluşită vorbire, spre a putea fi cunoscut cît anume,—în urma acei dovedirĭ,—însumează venitul acelui trimestru, şi cît cheltuelile, şi le vor înainta la sate şi la cîrmuirea judeţului, precum mai sus s'au zis,—ca să slujească de temeiŭ la inchcerea socotelilor trimestrului curgător.

6. Cînd sub-cîrmuitorii plăşilor, după priimirea socotelilor, vor bănui că la vre-un sat mijloceşte neorînduelĭ şi vicleşug asupra drepturilor cutiei, atuncĭ vor fi datorĭ a merge îndată la acel sat, unde, adunînd la casa proprietarului, sau la casa de adunare, pe aleşĭ, pe preotul şi pe proprietarul moşiei, sau pe împuternicitul din parte-i, vor cerceta acele socotelĭ în fiinţa lor cu amăruntul, şi vor face cuvenita îndrep-

tare cu chipul prezis la art. al 5-lea; la întîmplare de o asemenea bănuială, sunt datorĭ subt-cîrmuitoriĭ a revizui și cutiile, ca să se încredințeze de este capitalul în ființă și nebîntuit, tot-d'auna însă în ființa tutulor pomeniților mădularĭ, cerînd ca înșușĭ ei să deschiză cutia și să facă numărătoarea, și iarășĭ înșușĭ ei să depue banii într'însa, fără a pune mîna subt-cîrmuitorul pe banĭ.

7. Proprietarii moșiilor și obștea satelor vor îngriji de aproape ca la îndatorirea aceasta de aleșĭ, să aleagă tot-d'auna pe fie-care an din cei mai fruntașĭ și cu stare. Sunt îndatorațĭ ca tot atuncĭ înșușĭ obștea sătenilor să hotărască la care anume din acei șease aleșĭ, sau din proprietar, orĭ din preot să se încredințeze păstrarea cutiei, subt privigherea și răspunderea proprietarului și a obștii sătenilor. Nicĭ odată nu se va deschide cutia satului pînă nu vor fi de față proprietarul sau împuternicitul din parte-i și preotul, țiitorii cheilor cutiei, cel puțin doă părțĭ din cei-l-alțĭ aleșĭ, și logofătul satului, ca tot-d'auna în ființa lor să se numere capitalul dintr'însa, sau să se depue banii ce ar prisosi din veniturile trimestrului, orĭ să se scoată ceea ce pentru trebuință sau pentru vre-o neajungere ar trebui spre acoperirea cheltuelilor; și la fie-care asemenea lucrare, logofătul satului va alcătui, înaintea tutulor, doă însemnărĭ de totalul banilor ce sunt în cutie, din care una să se pue în cutie, și alta să o ție păstrătorul cutiei, ca să cunoască și el ceea ce are în păstrarea sa, și această lucrare are a se îndeplini după trebuință Dumineca după eșirea bisericii, cînd se pot aduna cu înlesnire.

Aceste măsurĭ, pentru care Departamentul a făcut punerea la cale a se obști și prin toate foile publice, cinstita Cîrmuire le va da în grabă în cunoștința subt-cîrmuitorilor precum și a tutulor locuitorilor județului, îngrijind apoi cu neadormire pentru a lor întocmai și cu nestrămutată păzire de către toțĭ de care se atinge, atît slujbașii, cît și proprietarii

şi sătenii; iar acum de priimire va întoarce Departamentului răspuns.

Marele Vornic, B. ŞTIRBEI.

Cuvîntarea Înalt Măriei Sale către Obşteasca Adunare

Domnul arată starea în care o oposiţiune *sistematică* şi vrăjmaşă către capul Naţiunii şi care se slujeşte de *mijloacele cele mai viclene pentru a rătăci inimile şi minţile supuşilor Săi*, pune Ţara şi pe al ei Suveran. Măria Sa declară că e hotărît de a nu mai îngădui pe viitor nicĭ uneltirile celor ce n'au alt scop de cît să pue pedicĭ mersului guvernului, nicĭ scrierile defăimătoare, nicĭ lipsa de la respectul datorit.

Această cuvîntare a fost rostită cînd cu prorogarea Camerei, închisă din luna Martie.

22 Octombre, 1844.

«Prea Sfinţilor Părinţĭ Arhierei şi cinstiţĭ Boerĭ,

«Dacă poate fi vre-o mîngîere la adînca mîhnire ce Noi cercăm întru cea de astăzĭ împrejurare, aceasta este numai nădejdea de a întoarce din calea rătăcirei pe acei ce au socotit că le va fi slobod pînă în sfîrşit să urmeze netrebnice uneltirĭ în potriva Oblăduirii, şi să calce fără sfială peste orĭ-ce cuviinţă.

«Datoria, poate, ar fi cerut a înfrîna straşnic dintru început pe unii ca aceia. Puterea nu Ne lipsea nicĭ atuncĭ, avînd, precum şi acum, în parte-Ne, încrederea neamului şi a amîndurora Inaltelor Curţĭ. De Ne-ar fi lipsit numai un minut, n'am fi priimit să mai ţinem cîrma unei oblăduirĭ, pe care

nicĭ am dorit'o, nicĭ am cerut'o, [1]) precum toţĭ cunoaşteţĭ.

«Am socotit însă să facem parte slăbiciuniĭ omeneştĭ, şi să lăsăm patimilor, care fireşte se nasc în mijlocul împrejurărilor ce atuncĭ ne încungiura, vremea de a se potoli cu încetul, mărginindu-Ne a le preveghia de departe, şi a împotrivi răbdarea la împiedecările ce Ne aducea întru înaintarea binelui obştesc.

«Ca să puteţĭ preţui cît de mare şi de cîtă durere însoţită a fost acea răbdare, ar trebui să vă pătrundeţĭ de toate neîndemănările şi primejdiile ce lasă uneĭ oblăduirĭ ce se ridică oblăduirea care cade, şi să puteţĭ simţi ceea ce simte în adîncul sufletului săŭ un Stăpînitor cînd, înväpăiat de dragostea patriei şi de a ei fericire, îşĭ vede ale sale sudorĭ în parte zădărnicite prin voinţe răŭ cugetătoare care se silesc, cu cele mai viclene mijloace, a depărta de la dînsul duhurile şi inimele supuşilor.

«Din nenorocire, acea răbdare unii, întru orbirea patimilor [2]), au tălmăcit-o drept slăbiciune, ba încă şi drept temere, fără să gîndească că un Oblăduitor care în toată vremea este gata a se înfăţişa şi înaintea lui Dumnezeŭ şi înaintea oamenilor cu fruntea curată şi cu mîna pe cuget, nu poate avea nicĭ o temere.

«Domnilor, o oblăduire slabă, şi care nu va şti să-şĭ apere a sa dignitate, este la toate neamurile cea mai mare nenorocire, iar maĭ vîrtos la acela care ar fi într'acea poziţie morală şi politică întru care noi ne aflăm astăzĭ. Acolo nu se va putea aştepta nicĭ liniştire în vremea de acum, nicĭ vre-o înaintare în viitor.

[1]) Îşĭ reaminteşte, într'adevăr, cititorul că Domnul, printr'o rară modestie, vroise ca susţiitorii săi să voteze pentru fratele săŭ mai mare B. Ştirbei: dinşii nu vroiră (T. I, p. 48 şi 49).

[2]) V. în acest volum *(Răsvrătirea din 1848)*, jurămîntul de la Filaret.

«Noi dar nu vom priimi a cădea subt vina unei asemenea slăbiciunĭ, și am hotărît a nu mai suferi nicĭ acele mișcărĭ cu care unii se muncesc a împiedeca lucrările Oblăduireĭ, nicĭ acele plăsmuirĭ defăimătoare cu care caută neîncetat a amăgi duhurile și a turbura cugetele norodului, nicĭ acele abaterĭ de cuviințe prin care se silesc a dovedi că nu le-ar păsa de Inalta Stăpînire, și că ar fi iertat să se atingă fără frică de a ei dignitate.

«Domnilor, Noi uităm toate cele trecute. Voința Noastră a fost să vă arătăm hotărîrea ce avem pe viitor, hotărîre cu atît mai statornică, cu cît este rezultatul unei îndelungate chibzuirĭ, și povățuită de o datorie sfîntă. Am voit tot-d'o dată să nu lăsăm cea mai mică bănuială că Ne-ar lipsi mijloacele de îndeplinire.

«Din această prevestire puteţĭ cunoaște dorința ce avem de a întîmpina întrebuințarea acelor mijloace, și mîhnirea ce am cerca dacă am fi aduşĭ la o asemenea trebuință. Această prevestire însă pentru un număr foarte mărginit, iar către cea mare parte a boerilor și către toată cea-laltă obște, cea mai adîncă a Noastră mulțumire pentru dragostea, încrederea și supunerea ce necontenit Ne-aŭ arătat, și care aŭ fost, precum vor fi, cea mai dulce răsplătire a ostenelelor Noastre și cea mai mare încuragiare de a Ne putea lupta pînă în sfîrșit cu nevoile și neîndemănările ce înconjoară posiția unde Ne aflăm.»

În aceeașĭ ședință se citi Înaltul Firman Împărătesc dat pe la mijlocul lunei Gemozuil-Ahir, în anul hegirei 1260. Acest firman începe cu solemnitatea orientală a timpului: «Laudă a Domnilor din neamul lui Mesia! Cel întîiu din cei mai însemnațĭ ai seminții lui Iisus, Domn al Țăriĭ Romîneștĭ, Gheorghe Bibescu! vecĭnicească-se treapta întru care te afli!»

Apoi grăește ast-fel: «*Grabnica silință ce ai pus la închiderea obșteștii Adunări, s'a cunoscut de Sultan bine chibzuită și potrivită cu trebuința împrejurărilor și interesurilor Țării..*» Apoi aprobă închiderea Camerei și adaogă, lăsînd viitorul în grija lui Vodă: «*Către aceasta, deschiderea Obșteștii Adunări se va amîna pînă cînd vei socoti că duhurile cele rătăcite s'au întors iarăși pe calea cea dreaptă,* ȘI PÎNĂ LA VREMEA CARE TU VEI CHIBZUI-O DE CUVIINȚĂ.»

DESFIINȚAREA AȘA ZISEI EPITROPIE

A SFÎNTULUI MORMÎNT.

ISGONIREA A DOI EGUMENI.

DESFIINȚAREA AȘA ZISEI EPITROPIE

A SFÎNTULUI MORMÎNT

Decret din 11 Ianuarie 1845, No. 4.

Domnul declară neîndrituită ființarea așa zisei Epitropii a Sfîntului Mormînt, care se încumetește a-șĭ însuși unele drepturĭ în contra regulamentelor și obiceiurilor strămoseștĭ ale Puterei Domneștĭ.

(*Vestitorul Romîn*, 23 Ianuarie 1845, No. 7.)

Noĭ, Gheorghe D. Bibescu,
Către Departamentul trebilor bisericeștĭ,

Văzînd raportul Logofătului bisericesc însoțit de jurnalul încheiat împreună cu Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit, luînd în deaproape băgare de seamă coprinderea acelui jurnal, cunoscînd că vechile pravilĭ și obiceiurĭ ce din început s'au păzit întru ocîrmuirea Sfintelor locașurĭ celor închinate, tot acelea se află și astăzĭ întru toată a lor tărie, căcĭ nu s'au adus la aceasta nicĭ o preschimbare prin alte pravilĭ mai noi ; înțelegînd că acea epitropie, ce se zice a Sf. Mormînt, ce voește să-șĭ însușească drepturĭ împotrivitoare atît acelor pravilĭ și vechiurĭ obiceiurĭ, cît și drepturilor oblăduirei, este și ea una din acele abuzive (inovații) înoirĭ care s'a introdus întru ocîrmuirea mănăstirilor închinate, în aceștĭ din urmă anĭ, Noi desputernicim ființa unei asemenea nepravilnicĭ și

nepilduite epitropii [1], și poftim Prea Sf. Sa Părintele Mitropolit, precum asemenea poruncim Logofătului bisericesc, de a fi cu îngrijire ca pe viitorime acele pravilĭ și obiceiurĭ, la care din vechime sunt supuse acele sfinte locașurĭ, să se păzească atît întru ceea ce se atinge de orînduirea egumenilor cu cuvenitele calitățĭ [2], cît și de ocîrmuirea averilor mănăstireștĭ.

Vor îngriji tot odată a Ne încunoștința toate trebuințele acestor Sfinte locașurĭ, ca să se poată chibzui cele de cuviință și respectul către cele sfinte ar cere să se facă spre a lor întîmpinare.

Către acestea poruncim ca nicĭ o arînduire să nu se poată face pe un soroc mai mare de cît de ani trei, nicĭ cu alte condiții de cît a celor ce s'au primit de către Noi pentru mănăstirile cele neînchinate.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Șeful departamentului,
M. FLORESCU.

Decretul din 2 Februarie 1845.

Domnul poruncește isgonirea a doi egumenĭ care n'au vrut să se supue poruncilor Domnului și Mitropolitului.

(*Vestitorul Romîn* din 6 Februarie)

Noi, Gheorghe D. Bibescu,
Către Departamentul credinței,

Văzînd jurnalul ce au încheiat Prea Sf. Sa Părintele Mitropolitul cu D-lui Șeful acestui departament,— și care ni s'a su-

[1]) Această Epitropie va fi reînființată de fostul Domn Al. Ghika, cînd, în 1855, după resboiul Crimei, va fi numit de Poarta Caimacam al Țării Romîneștĭ (V. BOLEAC).

[2]) Vezĭ *Domnia lui Bibescu*, t. I p. 64.

pus pe lîngă raportul departamentului No. 296,— atingător de Egumenii a doă mănăstirĭ închinate, și anume Sfînta Ecaterina din Bucureștĭ și Rîmnicul din județul Slam-Rîmnic, carĭ au îndrăsnit a se împotrivi prin cuvinte nemăsurate și neertate supunerii ce sunt datorĭ a avea în tot-d'a-una către Stăpînire și către Sfînta Mitropolie, nevoind a cunoaște obșteștele condiții ce s'au hotărît pentru arenduirea tutulor moșiilor mănăstireștĭ, spre a lipsi pe viitor orĭ-ce neorînduială și abuzurĭ ce se urma din pricina deosebitelor în parte condiții;

Luînd în băgare de seamă că o asemenea împotrivă urmare este cea dintîiŭ ce a putut vedea Oblăduirea țării și ierarhia Sf. Mitropoliĭ în pricinĭ mănăstireștĭ din partea Egumenilor, încă și cu însușire de drepturĭ ce nicĭ odată nu le-au avut după așezămînturile și orînduelile ctitorilor și a Domneștilor întăritoare hrisoave;

Văzînd părerea din pomenitul jurnal, că niște asemenea oamenĭ îndărătnicĭ și nesupușĭ nu se cuvine a se afla mai mult ocîrmuitorĭ de mănăstirĭ, fiind aceasta de pildă foarte bîntuitoare și împotrivitoare drepturilor ierarhiei ce urmează a se păzi mai cu osebire la ceata bisericească;

Noi ne unim cu părerea coprinsă într'acest jurnal, și poruncim ca acei doi călugărĭ, pentru nepilduita lor nesupunere, să se întoarcă la urma lor peste hotar, și D-lui Logofătul bisericesc se va înțelege atît cu Prea Sf. Sa Părintele Mitropolitul pentru ceea ce se atinge despre asigurarea zestrei acelor mănăstirĭ, cît și cu D-lui Vel Aga pentru depărtarea acelor călugărĭ din Principat. Tot odată se va da de știre către Prea Sfințitul Efor Sf. mănăstirĭ Sina, cu arătarea învinovățirii acelora, și cu poftire de a trimite alțĭ Egumenĭ cu frica lui Dumnezeu și cu cuvenitele calitățĭ spre a putea fi primițĭ Stăpînirii, ca nicĭ interesele Sf. locurĭ de jos să se vatăme, dar și drepturile mănăstirilor celor de aicĭ

să se păzească nestrămutate. Iar pînă atuncĭ Prea Sf. Sa Părintele Mitropolit și D-lui Logofătul bisericesc vor avea îngrijire de a orîndui vremelnicește îngrijitorĭ la acele mănăstirĭ, aleșĭ din partea bisericească din cei mai cu purtărĭ bune și cu respectu către cele sfinte, ca să caute cu durere de inimă de acele mănăstirĭ, pînă cînd vor veni cei de jos Egumenĭ. Veniturile însă se vor strînge și se vor păstra la Sfînta Mitropolie.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Șeful Departamentului,
M. FLORESCU.

CUM SE SCRIE ISTORIA

Starițul mănăstirii Sf. Gheorghe din Bucureștĭ își pierduse titlurile moșiilor ce erau proprietățĭ ale acestor mănăstirĭ, în focul ce arse, în 1847, o parte însemnată a orașului. Ceru ca copiile acestor titlurĭ să fie legalizate. Dar i se răspunse că nu i se va da subsemnarea neapărată de cît de se va dărui o moșie care să dea 65,000 de lei. Fu nevoit să se supue a da acest grozav bacșiș. Cerințele îngreuindu-se din zi în zi, călugării fură din nou silițĭ să alerge la ocrotirea Muscalilor.

Ast-fel vorbește D. Elias Regnault (p. 328) și, ca în tot-d'auna, este călăuzit din cinstitul anonim Chainoi, la cartea cărui-a trimite pe cititor (*Principatele Dunărene*).

D. Ubicini vorbește asemenea, venind la această cestiune, *de spolierile lui Bibescu care siliră pe egumenĭ să ceară din nou ocrotirea Rusiei* (p. 178).

Am dat, în primul nostru volum, scrisoarea lui Vodă

Bibescu care povestea amicului său de Cambyse, cum a descoperit între cărţile expuse de un librar, *pamfletul*: «*Principatele Dunărene*» de Regnault, *grosolană ţesătură de urîcioase minciunĭ şi 'ngrozitor amestec de citaţiunĭ ce se bat în cap*. Şi Prinţul adaogă: *Şi de ţi'aş spune cine este acest pretins autor!* Cît dispreţ în aceste cîte-va vorbe!

In această scrisoare, Domnul povesteşte convorbirea sa cu stariţul de la Sf. Gheorghe şi sfîrşeşte prin aceste vorbe: *Dar condiţiunea ce pusei la consimţimîntul meu fu că va începe pe loc reclădirea bisericiĭ, după planul ce-i voi trimite, căcĭ acest stariţ era unul din acei egumenĭ grecĭ, care lasă să se dărapene mănăstirile încredinţate supravegherei lor, pentru a-şĭ însuşi întregimea veniturilor. Nu adăogai la această condiţiune de cît făgăduinţa de a contribui cu banii mei la ridicarea şi împodobirea altarului celui mare* [1]).

[1]) T. I. p. 367, 368, 369.

Decret din 28 Ianuarie 1845, No. 47.

Domnul poruncește înființarea fîntînelor în Bucureștĭ, și, pentru aceasta, cumpărarea a doă mașinĭ ridicătoare și înălțarea clădirilor celor maĭ trebuincĭoase.

(*Bul. of.* No. 16, 30 Ianuarie).

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, V. V., cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,

Către Departamentul trebilor din 'Năuntru.

Din alăturatul pe lîngă raportul acelui Departament cu No. 330 jurnal, ce au încheiat Sfatul administrativ extraordinar la 23 ale curgătoarei lunĭ, în urma deliberațiilor sale asupra proiectului ce au înfățișat D. Marsilion, inginerul idrotec, pentru înființarea fîntînelor în capitala Noastră Bucureștĭ,— și prin ofisul Nostru cu No. 18, i s'au trimis spre chibzuire,— văzînd că Sfatul, după cercetarea ce au făcut arătatului proiect prin carele se propune facerea acelor fîntînĭ în doă chipurĭ, unul prin aducere de apă din izvoare în cătățime mărginită numai la 1,200,000 oca, în curs de 24 ceasurĭ, și cu cheltuială pînă la 81,160 galbenĭ,— și altul prin luarea apei din rîul Dîmboviței cu mașină cu foc în cătățime de 3,000,000 oca apă în curs de 24 ceasurĭ, și cu cheltuială de 41,286 galbenĭ, — a rămas de părere ca, și pentru scăderea cheltuelii, și pentru maĭ îndestulătoarea cătățime a apei ce poate avea orașul, să se dea precăderea înființării acelor fîntînĭ cu luarea apei

din Dìmboviţă, şi aşa pe de o parte preţuind mijloacele în fiinţă spre întreprinderea aceştiĭ lucrărĭ, iar pe de alta voind ca din cercare să se ia o mai de aproape cunoştinţă de lucrarea aceasta, au chibzuit ca înfiinţarea acelor fîntînĭ să se facă treptelniceşte, aşezîndu-se, — în curgătorul an, — numai cîte-va din cele hotărîte a fi pe uliţa Mogoşoaiei; Noi avînd în băgare de seamă temeiurile pe care păşind Sfatul a fost povăţuit către aceste ale sale părere şi chibzuire, Ne unim şi Noi cu părerea asupra precăderii ce a dat proiectului înfăţişat de a se înfiinţa fîntînele în capitala Noastră prin maşine idraulice, care vor ridica şi vor răspîndi apa Dîmboviţii în toată întinderea oraşului, şi cu chibzuirea de a se face această lucrare treptelniceşte, şi pentru neajungerea mijloacelor ce acum avem întru a noastră dispoziţie, şi pentru ca tot o dată să ne putem folosi de experienţa ce ne va lăsa o lucrare mai nepripită şi mai bine chibzuită.

Priimind dar chibzuirea Sfatului administrativ extraordinar coprinsă în acel jurnal al său, poruncim ca Departamentul din 'Năuntru să ia toate măsurile spre a putea fi în stare să se înceapă lucrarea aceştii folositoare şi de toată obştea oraşului doritei întreprinderĭ, încă în curgerea acestui an.

Spre acest sfîrşit dar, suma de doă-spre-zece mii patru sute şase-zecĭ şi opt galbenĭ, care a rămas din cea hotărîtă pentru ridicarea monumentului Excelenţii Sale generalul Kisseleff,—şi pe care Excelenţia Sa au bine-voit, întru a sa dragoste pentru lăcuitorii acestui oraş, să o afierosească la un lucru folositor lor,—se va întrebuinţa spre cumpărătoarea acelor doă maşine cu strecurătorile cele trebuincĭoase şi cumpărătoarea urloaelor, mărginindu-se întru aceasta pentru cel d'întîi an numai pe cît întinderea uliţii Mogoşoaea va cere; precum şi la zidirea clădirilor celor de neapărată trebuinţă. Daca însă acea sumă va înfăţişa vre-o lipsă care nu va putea fi însemnată, după mărginirea ce s'au dat aceştii lucrărĭ

într'acest d'intîi an, Sfatul Orășenesc va răspunde acea lipsă din casa sa, ca unul ce are a se și folosi din venitul ce fireşte urmează a se aştepta din această lucrare, cînd îşĭ va lua a ei săvîrşire. Fiind însă că Sfatul nu va putea acoperi acum această cheltuială cu din veniturile sale, avînd încă a răspunde datorii din anii trecuțĭ, Vistieria va veni într'al său ajutor cu împrumutarea ce îi va face de suma trebuincĭoasă spre acoperirea acei lipse.

Iar cît despre cheltuiala ce se mai cere pentru aducerea întru deplină desăvîrşire a aceştii lucrărĭ, după cum s'au chibzuit, rămîne ca din experiența celor d'întîi lucrărĭ dovedindu-se adevăratele cheltuelĭ ce vor trebui, să se hotărască atît suma cu care Sfatul Orășenesc se cuvine a contribui din parte-i, cît şi fondurile din care are a se lua cea-l-altă sumă trebuincĭoasă spre acoperire; Dumnealui Şeful Departamentului din 'Năuntru, prin înțelegere cu cei de cuviință, va aduce la îndeplinire această a Noastră poruncă.

(Urmează iscălitura Măriei Sale).

Secretarul Statului : M. BĂLEANU.

Răspunsul lui Vodă Bibescu, în zioa de inaugurare a fîntînelor din Bucureştĭ, la cuvîntarea de recunoştință a Municipalității.

Poruncile date de Vodă pentru înființarea de fîntînĭ în Bucureştĭ,— *binefacere în zadar aşteaptă sub guvernele de mai 'nainte,* — şi'aŭ priimit făptuirea. Studiile făcute, proiectele aprobate, Oblăduirea a adus din Paris maşinĭ idraulice cu abur, cu persoanele trebuincĭoase pentru a conduce serviciul, şi în 1846 fîntînele capitalii au fost înaugurate.

TRADUCERE [1])

30 Ianuarie 1845.

. . . Da Domnilor, Dumnezeu a vrut ca în mijlocul muncii

[1]) *Quelques mois sur la Valachie.*—Nu s'a găsit textul romînesc.—*N. tr.*

stăruitoare şi a grijilor nedespărţite de poziţiunea în care a fost voinţa sa să Ne ridice, să fie şi unele momente de mîngăere şi de fericire. Acele momente nu sunt, precum ziceţĭ, cele în care Mă găsesc singur cu conştiinţa Mea în tăcerea nopţii; căcĭ atuncĭ se deşteaptă în adîncul sufletului Meu dorul cel mai viu şi cea mai călduroasă dorinţă pentru fericirea Ţării noastre; şi gîndul Meu, fără a se stînjeni vr'o dată de puţinul ce s'a făcut, merge spre ce e de făcut, comparînd cu desnădejde nemărginirea nevoilor cu micimea mijloacelor noastre.

Momentele de mîngîere şi de fericire sunt cele în care văd, că astă-zĭ aci, precum acum cîte-va zile pe malul Oltului, semnele de viaţă şi făgăduelile de viitor ce pe fie-care zi dă în mai mult un popor ce părea osîndit prin suferinţele sale la o vecĭnică nemişcare. Adevăratele Mele momente de fericire sunt acele în care vă văd veselĭ împrejurul Meu, aducîndu-Mĭ, în numele poporului, asigurarea că gîndurile şi năzuinţele Mele sunt apreţuite. Plin atuncĭ de veselie şi de recunoştinţă, uitînd grijile Mele, Îmĭ zic că orĭ cît de chinuitoare ar fi ele, resplata va fi frumoasă de ajung să pregătesc, pentru scumpa noastră ţară, soarta pe care Mă rog lui Dumnezeu să i-o dea, şi să-i las, pentru timpul cînd nu voi mai fi, ceva semne ale iubirei ce am pentru dînsa.

Ordinul Domnului către departamentul treburilor din 'Năuntru

Exproprierea proprietăţilor vecine de balta Cişmigiului şi secarea acestei bălţĭ ce se afla în dricul oraşului Bucureştĭ.

15 Fevruarie 1845 (*Bul. off.*, No. 23 din 15 Fevruarie)

Din raportul cu No. 107, ce Ne au îndreptat Comisia orîn-

duită de către Noi în anul trecut, spre îndeplinirea chibzuitei măsurĭ pentru stîrpirea bălţii Cişmegiu, văzînd Domnia Noastră că această Comisie, cercetînd documentele atît ale proprietarilor împrejuraşĭ ai acei bălţĭ, cît şi ale Sf. mănăstirĭ Sărindaru, către care cei d'intîiŭ s'au cunoscut că plăteau embatic pentru stăpînirea locurilor ce au acolo, a dovedit că din vechime toată acea baltă cu locurile ce o împrejoară, au fost locurĭ Domneştĭ, şi că apoi numai locul numit Fîntîna-Boului s'aŭ dat de către cei mai dinainte fraţĭ Domnĭ milă atît la mănăstirea Sărindarul, cît şi la alţii, cu întindere însă numai pînă în baltă, care a rămas tot Domnească, dovedindu-se aceasta şi din chiar documentele unora din împrejurătorĭ proprietarĭ, că stăpînirea lor cu embatic merge pînă în marginea bălţii ; luînd către aceasta în băgare de seamă şi părerea ce-Mĭ adaogă zisa comisie, de a se pune, adică, acum în lucrare măsurătoarea în faţa locului a tutulor acelor locurĭ din prejurul bălţii, spre a se dovedi dacă întinderea lor este după glăsuirea documentelor de stăpînire, sau mai mare, prin cotropire din locul bălţii;

Poruncim cele următoare:

Sfatul orăşenesc va lua numai de cît în stăpînire tot locul acela pe cît se află coprins de acea baltă, ca un loc ce dintru început a fost şi a rămas Domnesc, precum şi toate cele-l-alte locurĭ cîte se vor afla acolo slobode şi fără proprietarĭ; iar cît despre locurile ce se arată că sunt coprinse de proprietarĭ împrejurul acelei bălţĭ Cişmigiu, comisia va avea îngrijire a căuta documentele acelor proprietarĭ, şi cîţĭ dintr'înşii se vor fi întins mai mult de cît ceea ce coprind acele documente, se vor mărgini întru întinderea ce se va cunoaşte bună şi dreaptă a lor, pe temeiul pravilei asupra călcării; iar cei ce nu vor avea nicĭ de cum documente doveditoare de a lor dreaptă stăpînire, se vor supune la cele hotărîte de pravilă asupra prescripţiei. Comisia nu va perde din vedere

de a cerceta şi dacă vre-un proprietar, ale căruia documente i-ar mărgini stăpînirea numai pînă în marginea bălţii, nu va fi făcut mai în urmă lucrărĭ ca să se poată întinde și pe locul cel coprins de acea baltă.

Dumnealui Marele Vornic din 'năuntru va da această a Noastră poruncă, atît în cunoştinţa Sfatului orăşenesc, cît și a Comisiei, căria va arăta tot de o dată a Noastră mulţumire pentru desluşitoarele arătărĭ ce Ne-au făcut întru aceasta, precum și nerăbdarea cu care aşteptăm săvîrşirea lucrărilor sale despre cercetarea cu care acum se însărcinează.

Într'această vreme, Dumnealui Marele Vornic va însărcina pe D. Marsilion a se chibzui despre lucrările acelei bălţĭ și a Ne supune a sa părere spre a da poruncă de urmare.

(Urmează iscălitura M. Sale)

Secretarul Statului:
M. BĂLEANU.

Decret din 27 Fevruarie 1845

Ordin pentru lucrarea șoselelor în toată întinderea Ţării Romîneștĭ [1])

M. S. Domnul Gheorghe Dimitrie Bibescu către Sfatul administrativ extraordinar.

(*Bul. off.* No. 26, din 28 Fevruarie)

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod, prin mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Ţara Romînească,

Văzînd Domnia Noastră proectul ce Ni s'a înfăţişat pe lîngă raportul Departamentului Trebilor din Năuntru cu No. 331, alcătuit de D. Balzano, inginerul, pentru facerea drumu-

[1]) V. legea despre clacă, p. 112 din acest volum.

rilor și podurilor în Valahia, și împreună harta obștească a Țării, pe care s'au însemnat liniile drumurilor, Noi trimitem acel proect, împreună și cu harta ce-l însoțește, Sfatului, și poruncim a se cerceta și a se chibzui pentru punerea în lucrare a măsurilor celor mai înlesnitoare și mai potrivite cu ale Noastre mijloace.

Noi nu Ne putem apăra de a chema mai cu osebire luarea aminte a Sfatului Nostru asupra unor împrejurărĭ ce ni se par de căpetenie spre a ajunge la acest sfîrșit ce toțĭ Romînii de o potrivă așteptăm cu nerăbdare, fiind cel întîiu semn al începerii țivilizației unui neam, și singurul mijloc al desăvîrșirei ei.

Sfatul se va îndeletnici a hotărî mai întîi liniile cele marĭ, precum : de la *Bucureștĭ* la *Vîrciorova* prin *Craiova*, la *Focșanĭ*, la *Brăila*, la *Cîinenĭ* și *Brașov,* urmînd drumul cel mai drept, pe cît localitatea pămîntului și înlesnirea materialului vor erta; apoi într'aceste linii va trage altele, după cum trebuința va cere, spre înlesnirea comunicațiilor deosebitelor județe cu mărginile, cu chip ca să se poată împărți lucrarea în toată întinderea Valahiei, și pe toate județele, într'o depărtare de la un punct la altul nu mai mult de trei poștiĭ, ca și acele șase zile la care tot locuitorul sătean este supus, să nu fie pierdute, și lucrarea să înainteze cu sporire.

Cu prilejul acesta Noi recomandăm cu osebire și deschiderea drumului județului *Gorj spre Vîlcan,* precum și al *Dîmboviței spre Bran.*

Fiind însă că nicĭ suma brațelor, nicĭ mijloacele de priveghere nu ar putea erta să se înceapă această lucrare de o dată în toată întinderea liniilor ce se vor hotărî, care și în țările cele mai țivilizate ar cere spre a ei săvîrșire anĭ nu puținĭ, se vor hotărî pe acestea, din distanță în distanță, punturile cele mai îndemînatice, și împedicătoare comunicațiilor,

ca treptelniceşte şi din an în an să săvîrşească mai întîi acelea.

Anevoinţa cea mai mare, după a Noastră părere, şi pentru a căreia înlesnire cerem şi mai cu dinadinsul ajutorul ştiinţei şi îndelungatei ecsperienţe a Madularelor ce alcătuesc Sfatul Nostru extraordinar, este acea a regularisărei lucrului despre acele şase zile, ca toate să poată fi întrebuinţate fără nicĭ o abatere întru trebuinţa obştească, şi cu mijlocul cel mai sporitor şi mai neapăsător.

Sfatul prevede negreşit că din buna lui chibzuire într'aceasta spînzură tot rezultatul acestei marĭ întreprinderĭ care urmează a trage asupră-i recunoştinţa obştei.

Dumnealui Şeful Departamentului Trebilor din 'Năuntru va înfăţişa Sfatului această a Noastră poruncă.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului:

M. BĂLEANU

Către În. M. S. Domnul Gheorghe Dimitrie Bibescu, Departamentul trebilor din 'Năuntru

Raport No. 3241, din 25 Iunie 1845 *(Bul. off.* No. 62, din 30 Iunie)

Pentru oare-care nedomirire ce a fost întîmpinat Departamentul Dreptăţii în anul 1836, asupra osebitelor cererĭ urmate de unii alţii pentru punerea de secfestru pe trăsurĭ, cai, şi pe mobilile Boerilor şi de alte feţe priveligiate, precum şi pe vitele de muncă ale locuitorilor plugarĭ [1]), prin raportul

[1]) Ingrijirea partidului rumano-fanariot, în 1837, pentru ţăran, nu mergea pînă a-i asigura vitele de plugărit.

de la Iulie al acelui an cu No. 9346, cerînd întru aceasta de la fostul Domn deslușire și poruncă de urmare, a priimit următoarea rezoluție încunoștiințată ei cu otnoșenia Secretariatului Statului de la 7 August No. 1537.

«Că pentru aceasta ne fiind deslușitoare legĭuirĭ, urmează că, pildu-indu-se pricina după cele obicĭnuite pînă acum, și privindu-se la duhul acestei pravilĭ, să socotim că nu vor fi supuse la secfestru numai lucrurile acelea ce sunt de neapărată trebuință la subsistanța secfestratului, precum o puțină cătățime de provizie, așternutul și trebuincĭoasele haine, uneltele meșterilor neapărat trebuincĭoase pentru lucrarea meșteșugului lor, hainele și armele unui ostaș, sau, *precum aicĭ în pricina iubitorului de Dumnezeu*[1]) Episcop, Odăjdiele Bisericeștii Sale slujbe și echipajiul cuvenit postului Său, iar cele-l-alte rămîn toate supuse secfestrului».

Subt-iscălitul, văzînd că prin acea Domnească resoluție nu se apăra de îndatorirea secfestrului și vitele de muncă ale plugarului, și luînd în băgare de seamă că într'o vreme ce acele vite nu sunt de cît niște adevărate unelte care asigurează subsistanța unui om, și prin urmare de una și aceiașĭ categorie cu neăpăratele unelte ale meșterilor, apoi n'ar fi oare cu drept ca din totalul vitelor ce ar avea locuitorul plugar, doă vite de muncă și o vacă să nu fie supuse nicĭ la secfestruire, nicĭ la vînzare pentru plată de datorie către particularĭ, ci să rămîie tot-d'auna slobode de ori-ce răspundere (afară numai de vre-o datorie către stăpînire), și în dispoziția plugarului pentru uneltirea meșteșugului său și a sa hrană, precum se urmează aceasta și la învecinatul Principat? A socotit departamentul de trebuință a supune această a sa băgare de seamă la Înalta Măriei Voastre chibzuire și poruncă.

Marele Vornic, Ministru de Interne.
B. ȘTIRBEI

[1]) Unui episcop, într'adevăr, pentru datorie, i se secfestrase chiar odăjdiile biserieceștĭ.

În. M. S. Domnul Bibescu către Departamentul din 'Năuntru.

(Decret din 28 Iunie 1845)

Măsurĭ luate pentru ferirea de orĭ-ce sechestru şi de vînzare prin mezat a obiectelor de neapărată trebuinţă, precum şi a doă vite de plugar şi a unei vacĭ, privite ca unelte de neapărată trebuinţă pentru traiŭ.

(*Bul. Of.* No. 62, 30 Iunie)

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod, prin mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Ţara Romînească,

Văzînd Domnia Noastră raportul acelui Departament cu No. 3241, prin care Ne supune chibzuirea sa asupra trebuinţei şi a dreptului ce este de a nu fi supuse la secfestruire şi la vînzare pentru datorie către particularĭ, doă vite de muncă şi o vacă din totalul vitelor ce ar avea locuitorul plugar, ca nişte adevărate unelte ce asigurează subsistanţa sa şi de aceaşĭ categorie cu neapăratele unelte ale meşterilor, care sunt apărate de asemenea răspunderĭ, după osebita punere la cale urmată în anul 1836;

Găsim că chibzuirea Departamentului este foarte dreaptă şi potrivită nu numai cu iubirea de omenire, dar şi cu interesul public şi o firească consecuenţă a acelui prinţip priimit de toate legiuirile naţiilor celor mai civilizate, prin care se propreşte vînzarea sau secfestruirea a celor neapărate lucrurĭ pentru hrana şi chivernisirea vieţii.

Decĭ poruncim a se urma întocmai, pentru care Dumnealui Marele Vornic se va înţelege cu D-lui Logofătul Dreptăţii [1]).

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statuluĭ :

M. BĂLEANU.

[1]) A fost o fericire pentru ţăran să fi fost disolvată Camera care respinsese legea asupra miliţiilor; *opoziţiunea-i sistematică* n'ar fi cruţat aceste hotărîrĭ tot atît de drepte cît şi de umane, precum n'a cruţat legea despre regimul dotal, nicĭ legea privitoare la miliţie.

1846

CESTIUNEA ALEGERILOR

DECRETUL DIN 27 OCTOMVRE 1846

DISCURSUL DE DESCHIDERE AL DOMNULUI CĂTRE ADUNARE

RĂSPUNSUL ADUNĂRII CÀTRE MĂRIA SA

EXPUNERE

CESTIUNEA ALEGERILOR

EXPUNERE

«Principele îșĭ aduce aminte de sfaturile date de Kisseleff, «că ar trebui să se silească a obținea o maioritate în Adunare. «În loc însă de a întrebuința mijloacele corumpătoare [1]) îndegetate Lui de Kisseleff, el ajunge la acelaș rezultat pe calea legală, aplicînd strict dispozițiile electorale conținute în «Regulament, și care-i dădeau putința a răstrînge din reprezentarea țărei numărul boierilor marĭ, care se înșira așa «de ușor în *opoziția sistematică*. Pînă atuncĭ Adunarea se «alcătuise mai în totul din boerĭ marĭ, care de și stăteau cu «locuința în Bucureștĭ, avînd moșiile prin districte, îșĭ puneau «candidaturile acolo pe unde aveau proprietățile lor, împrotiva «articolului 46 al Regulamentului Organic care dispunea «că *cei 18 deputațĭ ai județelor precum și acel al ora-«șului Craiova vor fi aleșĭ printre boerii cei mai de samă «sau fii de boerĭ care locuesc în părțile unde trebue să se «facă alegerea.*

«Bibescu dispune prin convocarea pentru alegerĭ ca aplicarea legei de astă dată ar trebui să aibă loc, și că boerii «domiciliațĭ în Bucureștĭ nu vor mai avea dreptul a-șĭ pune «candidatura în ținuturĭ. Această măsură la care boerii nu se «așteptase și care le veni ca un trăsnet pe cap, provoacă «în sînul lor o mișcare ne mai pomenită și protestărĭ tot

[1]) Vorba e nostimă : se știe obicĭnuința guvernurilor în ce privește alegerile.

«atît de vii pe cît și de neîntemeiate la Poartă și la cabi-«netul de St. Petersbourg. Textul însă cel neîndoelnic al «legei care nu dădea lor nicĭ unei interpretărĭ, lăsă isbînda pe «partea Domnului. Prin atare măsură principele se apropie «de partidul democratic, în sensul de atuncĭ, toate elementele «altele decît boerii cei marĭ; de o cam dată cel puţin de boieri «cei micĭ, care putură și ei să intre în adunarea cea cu totul «închisă de regulament tuturor celor ce nu erau boierĭ [1].»

În. M. S. Vodă Bibescu către Sfatul Administrativ extraordinar.

(Decret din 27 Octomvre 1846, No. 330).

(*Bul. Of.* No. 79, p. 233).

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu V. V., cu mila lui Dumnezeu Domn stăpînitor a toată ţara Romînească,

Obicĭnuita Obștească Adunare se va deschide la 1-iŭ Decembrie viitor, — potrivit cu articolul 60 din Regulamentul Organic. Zioa pentru alegerea deputaţilor noului period de cincĭ anĭ, va fi la 15 ale viitorului Noembrie, atît pentru cei doă-zecĭ boerĭ, de întîia treaptă, cît și pentru cei noă-spre-zece deputaţĭ de judeţe ce urmează a alcătui Obșteasca Adunare, — potrivit cu articolul 45.

Alegerea boerilor de întîiul rang, se va face în Capitală în sala Obșteștii Adunărĭ, la 9 ceasurĭ de dimineaţă, iar a deputaţilor de judeţe în canţelariile cîrmuirilor la acelaș ceas.

Noi socotim de trebuinţă a rechema aicĭ calităţile cerute de pravilă pentru aleșĭ și alegătorĭ, și mai întîi pentru aceĭ doă-zecĭ

[1]) Imprumutăm aceste cîte-va linii în privinţa alegerilor din 1846, sumariului făcut de D. Xenopol despre domnia lui Bibescu în vol. VI, de curînd apărut, al *Istorii Romînilor*, p. 186. — Nu poate fi cine-va mai exact și mai precis.

boerĭ de întîiul rang, urmează ca,—potrivit cu § B al articolului 45,—să fie după vechiul obiceiŭ pămîntenĭ, sau pămînteniţĭ, şi să aibă vîrsta cel puţin de trei-zecĭ de anĭ; iar alegătorii lor trebue a fi,—potrivit cu § B al articolului 46,—numai boerĭ pămîntenĭ sau pămînteniţĭ cîţĭ se vor afla în rangul d'întîiŭ.

Cît pentru acei noă-spre-zece deputaţĭ de judeţe, ei se vor alege, — potrivit cu § B al articolului 45,—dintre stăpînii de moşii, tot dintr'acel judeţ, şi vor fi boerĭ feciorĭ de boerĭ, avînd vîrsta de trei-zecĭ de anĭ deplin. Iar alegătorii ai acestora nu vor putea fi în fie-care judeţ,—potrivit cu § B al articolului 46,—de cît cei mai însemnaţĭ boerĭ carĭ locuesc în locurile acelea unde trebue să se facă alegerea, şi carĭ vor avea vîrsta de cel puţin doă-zecĭ şi cincĭ de anĭ.

Orĭ-ce pildă necorespunzătoare acestor de mai sus articole ale pravilei, s'ar putea aduce, nu se va lua în nicĭ o băgare de seamă; căcĭ unde sunt pravilĭ, pildele împotrivitoare acestora nu pot avea nicĭ o tărie.

Cu acest prilej, nu Ne putem popri de a îndemna pe toţĭ alegătorii să aducă întru îndeplinirea îndreptului ce li se dă de pravilă, ***duh liniştit şi iubitor de binele obştii***, împreunîndu-şĭ glasurile asupra acelora pe care i vor cunoaşte cu mai bună ştiinţă de ale părţii locului şi cu sentimente nevătămate de patimă şi mai iubitoare de Patrie.

D-lui Marele Vornic, publicînd prin gazete această a noastră poruncă, o va face fără zăbavă cunoscută cîrmuitorilor, ca şi aceştia s'o împărtăşească pe la sub-cîrmuitorĭ spre ştiinţa celor ce vor avea drept a lua parte la alegerea deputatului judeţului lor. Tot de o dată le va da cuviincĭoasele instrucţii potrivite cu acelea ce s'au dat la anul 1831 de către vremelnica Oblăduire, spre a se pătrunde mai bine de arătatele dispoziţii ale pravilei, şi a se putea păzi neatins dreptul fie-căruia.

(Urmează iscălitura M. Sale)

Secretarul Statuluĭ: M. BĂLEANU

INSTRUCȚIĬ PENTRU ALEGEREA DEPUTAȚILOR DE JUDEȚE.

ART. 1.— Toțĭ boerii și feciorii de boerĭ de prin județe, dela vîrsta de 25 de anĭ pe deplin, vor fi datorĭ a se afla adunațĭ în orașul de căpetenie al județului pînă la 10 Noembre, spre a arăta Cîrmuitorului județului, Prezidentului adunărei, temeiurile calităților prin care ar putea a se prenumera între mădularele Comisii alegătoare de deputat al județului, ce este să se aleagă la 15 Noembre. Județul Dolj numai va alege doi deputațĭ unul pentru județ și altul pentru orașul Craiovii, precum și județul Dîmboviții asemenea doi, unul pentru acel județ și altul spre îndeplinirea celui de al 19-lea ce, cu desființarea județuluĭ Saac, este de lipsă [1]), potrivit cu cel din urmă period al § B de la articolnl 45 al Regulamentului, și cu chibzuirea Sfatului administrativ de la Septembre anul 1844, încuviințată prin ofiț No. 439. De aceea cîrmuitorii, în zioa ce vor priimi aceste instrucții, vor fi datorĭ a da de știre tutulor celor cu drept de a fi alegătorĭ,— potrivit cu § B al articolului 46 al Regulamentului,—poftindu-i ca pînă la prezisul soroc de 10 Noembre să se afle acolo spre alcătuirea listeĭ de toțĭ aceia ce se vor dovedi avînd calitățile cerute prin acel § B al prezisului articol 46; se vor vesti asemenea și acei cu căderĭ de a fi aleși, potrivit cu § B de la articolul 45 al Regulamentului, spre a se alcătui lista și despre aceștia.

ART. 2.— Deputații nu se vor putea alege de cît dintre stăpînii de moșii tot dintr'acel județ potrivit cu § B din articolul 45 al regulamentului organic, cîțĭ vor fi boerĭ cu rang, feciorĭ de boerĭ în vîrstă de 30 de anĭ deplin.

ART. 3.— După ce se vor alcătui mai sus arătatele liste, cîrmuitorii vor îngriji, — cu doă zile înaintea celei hotărîte

[1]) Acest județ fusese împreunat cu al Dîmboviții; se dete un deputat mai mult județului Dîmboviții.

pentru adunarea Comisii alegătoare,—a vesti tutulor celor ce vor fi avînd calitatea de alegătorĭ, adică acelora carii, potrivit cu § B al articolului 46, vor fi cei mai însemnaţi boerĭ, sau feciorĭ de boerĭ, şi vor fi cu locuinţa în locurile acelea unde trebue să se facă alegerea, spre a se aduna în presusvia Cîrmuirii în acea zi de 15 Noembre, de dimineaţă la 9 ceasurĭ europeneştĭ, pentru săvîrşirea alegerii.

ART. 4.— Cîţĭ din mădularii alegătorĭ, avînd drept de a fi şi aleşĭ, nu se vor afla faţă la adunarea Comisii alegătoare, spre a-şĭ da votul, aceştia vor perde dreptul de a putea fi aleşĭ, afară numai la vre-o întîmplare bine dovedită, sau vre-o altă împiedicare pravilnică, avînd a înştiinţa, la asemenea împrejurărĭ, prin înscris pe Prezidentul Comisii alegătoare, cel puţin cu o zi înaintea zilei hotărîte pentru alegere.

ART. 5.— Cîrmuitorii vor prezidui Comisiile alegătoare de prin judeţe, fără însă a avea glas la adunare, nicĭ a putea fi înşuşĭ aleşĭ; alegerile se vor săvîrşi în presusvia Cîrmuirei, îngrizind a se păzi cea mai deplină bună orînduială, şi a se săvîrşi lucrările cu cea mai întreagă linişte; spre acest sfîrşit nu se va priimi în sala alegeriĭ nimenĭ altul afară din cei cu drept a fi alegătorĭ; pe lîngă fie-care Prezident se vor orîndui cîte doi secretari, luîndu-se din numărul alegătorilor cei cu ranguri mai înalte fără a'şĭ perde dreptul de a avea glas la adunare.

ART. 6.— Cîrmuitorii judeţelor vor obşti îndată, şi cît va fi prin putinţă mai mult, aceste instrucţii, trimiţînd la fie-care sub cîrmuitor cîte un ecsemplar, spre a se lua în cunoştinţă de acei ce vor fi avînd drepturĭ între aceasta în coprinsul acelei plăşĭ.

ART. 7.— In zioa şi ceasul hotărît, după ce se vor aduna alegătorii cei după cuvincĭoasele drepturĭ, Prezidentul îi va pofti a hotărî pe secretarĭ dintre cei de ranguri mai înalte d'intrînşii, şi într'acestaş chip întocmindu-se scriitoria, Prezi-

dentul îi va chema anume pe fie-care, iar unul din secretarĭ va înscrie într'o listă numele fie-căruia mădular dintre cei ce vor fi față, în josul căria liste, Prezidentul și secretarii vor adeveri numărul mădularilor subt ale lor iscăliturĭ.

ART. 8.— Chemarea pe anume săvîrșindu-se, Prezidentul va citi în auzul tutulor întîiŭ Înaltul ofiț al Măriei Sale lui Vodă pentru alegere No. 330, al doilea, § B al articolului 45 și § B al articolului 46, — ce într'adins se publică în josul acestii instrucții sub Litera B spre a se pătrunde: fieșĭ-care despre calitățile cerute de pravilă, și pentru cei cu drept de a fi aleșĭ, precum și pentru cei cu drept de a fi alegătorĭ, și în sfîrșit cîrmuitorul va citi lista de numele celor ce vor fi avînd drept de a fi aleșĭ și va pofti pe alegătorĭ a face alegerea asupra fețelor celor mai cunoscute pentru purtarea lor cea lăudată și cu aplecarea spre obștescul folos, potrivit cu înalta cuviință a îndatoririi cu care este deputatul însărcinat.

ART. 9.— După aceasta Prezidentul, chemînd după rîndul rangurilor pe fie-care din alegătorĭ ce vor fi față, le va da cîte un sorț, poftindu-i a înscri într'însul fie-care numele și rangul obrazului ce va găsi cu cale a se numi deputat; iar la județul Dolj tot alegătorul va înscri cîte doă nume, unul pentru județ și altul pentru oraș, asemenea și la județul Dimbovița iarășĭ doi, pentru împrejurarea însemnată la articolul 1-iŭ al acestor instrucții. Atuncĭ trecînd în altă odae unde va fi într'adins așezată o masă cu o călimară, va înscri pe taină numele acelui obraz, și iarășĭ *însușĭ* întorcîndu-se îl va arunca într'un vas ce se va afla pus pe masă în sala adunăriĭ. Sorții aceștia vor avea toțĭ tot aceiașĭ formă și vor fi tot într'un fel strînșĭ.

ART. 10.— După ce toțĭ mădularii îșĭ vor însemna părerea într'acestaș chip, unul din secretarĭ, trăgînd cîte un sorț din vas, îl va citi cu glas mare și înțelegător, și-l va pune pe

masă; iar cel-l-alt secretar va scrie numele citit într'o listă, asemenea urmăndu-se pînă se vor trage de rînd toţĭ sorţiĭ, şi mădularul acela asupra căruia se va aduna mai multe glasurĭ, se va hotărî de deputat. Intîmplîndu-se însă a se aduna tot acel număr de glasurĭ pentru doi inşĭ, tragerea sorţilor de al doilea nu se va mai face de cît pentru acei doi candidaţĭ.

ART. 11.— Alegerea în sfîrşit se va adeveri înaintea a toatei adunărĭ la sfîrşitul listei în care se vor fi înscris glasurile, apoi făcîndu-se seanţă, Prezidentul va slobozi în mîna alesului de deputat cartea numiriĭ sale subt iscălitura şi a secretarilor săi, asemănat cu isvodul de sub Litera A.

ART. 12.— Indată după aceasta Prezidentul îşĭ va face raportul său către Vornicia cea mare, trimeţînd doă liste, adică una coprinzătoare de chemarea pe anume spre a se adeveri numărul mădularilor cei ce s'au aflat faţă, şi cea-l-altă în care s'au înscris glasurile, precum şi orĭ-ce altă hărtie privitoare la alegere, toate şnuruite şi pecetluite cu pecetia Cîrmuirii.

ART. 13.— Toţĭ deputaţii cei aleşĭ vor fi datorĭ a se aduna în Bucureştĭ spre a se afla faţă la deschiderea seanţei ce este a se săvîrşi la 1-iŭ Decembre. Aceştĭ Deputaţĭ vor avea la mîinĭ documentul doveditor al dreptului alegeriĭ lor, care document va fi iscălit de către Prezidentul Comisii alegătoare, şi de către acei doi secretarĭ, şi alcătuit cu chipul următor:

LITERA A.

Astăzĭ la 15 Noembre anul 1846, alegătorii judeţului....... adunîndu-se în presusvia Cîrmuiriĭ în număr de..... încredinţat prin chemare pe anume, supt întîia şedere a D-lui Cîrmuitorului judeţului, alegînd prin sorţĭ pe D....... asupra căruia s'au adunat cele mai multe glasurĭ, l'a numit deputat al acestui judeţ, şi spre încredinţare, i s'au dat aceasta.

LITERA B.

Articolul 45 al Regulamentului, Litera B: de 19 deputaţĭ de prin judeţe, cîte unul de judeţ şi unul pentru oraşul Craiovei. Aceştia se vor alege dintre stăpînii de moşiĭ tot într'acel judeţ, şi vor fi boerĭ, feciorĭ de boerĭ, avînd vîrsta de 30 anĭ deplinĭ

Articolul 46, Litera B: Cei 18 deputaţĭ de prin judeţe precum şi al oraşului Craiovei, se vor alege asemenea prin balotaţie de către toţĭ cei mai însemnaţĭ boerĭ sau feciorĭ de boerĭ cari locuesc în locurile acelea unde trebue să se facă alegerea, şi au cel puţin vîrstă de 25 anĭ deplinĭ.

CUM SE SCRIE ISTORIA

Am făcut din adins de a da drept sumar acestui decret, adică de a pune înaintea poruncilor liberale ce coprinde el, poruncĭ ce aŭ aţîţat mînia pretinşilor liberalĭ, — precum au aţîţat toate măsurile luate de Bibescu în interesul desvoltării morale, materiale şi intelectuale a ţării sale, — o părere întemeiată pe un studiu nepărtinitor: a D-lui Xenopol. Să aruncăm o ochire asupra aprecierilor anonimului Chainoi, Domnilor locotenenţĭ Domneştĭ N. Golescu, Heliade, Tell, precum şi a Domnilor Elias Regnault şi Ubicini, care, ca de obiceiŭ, eau drept temei al poveştilor d-lor calomniile celor d'întii.

ANONIMUL CHAINOI [1]:

TRADUCERE.

«De şi declara că voia să se ţie strîns de dispoziţiunile «Regulamentului, Bibescu trimise ocîrmuitorilor instrucţiunĭ

[1] *Dernière occupation,* de anonimul Chainoi (Librairie Dumaine, Paris, 1853).

«de tot opuse spiritului legii despre alegerĭ ca și la orĭ ce se «făcuse pînă atuncĭ. Din cei cu dreptul de a fi aleșĭ, șterse «9 din 10; în cît despre alegătorĭ, nu micșoră numărul lor, «dar sili pe cei mai mulțĭ dintre dînșiĭ să meargă să voteze în «capitală. Îșĭ asigura ast-fel 18 candidațĭ, făcînd jertfa unuia. «Prin acest sistem, fură, în districtul Ilfov, în Bucureștĭ, a- «proape de o mie de alegătorĭ, pe cînd cele-l-alte colegiurĭ «nu mai număra de cît de la 5 la 20.»

TRADUCERE.

D-nii N. GOLESCU, I. HELIADE, C. TELL, membriĭ ai Locotenențiĭ Domneștĭ, declară în «*Plîngerea lor către Sultan*[1]): «*că Bibescu, după ce a lăsat Țara trei anĭ fără reprezintare «națională, adună după placu-i, falșificînd legea electorală, «o cameră nouă, de rîndul asta devotată lui, al căreĭ d'întîiŭ «act fu de a vota Domnului un bill de îndemnitate pentru «toată purtarea-i din trecut* [2])».

E cea mai frumoasă laudă pe care, — fără voe, — o aduc D-nii locotenențĭ Domneștĭ acestei Camerĭ și Suveranului, de bine voește cititorul să cate la reformele cu care Bibescu îșĭ înzestră Țara în decursul acestor trei anĭ, și marele fapte ce săvîrși cu Adunarea cea noă în anii 1847 și 1848.

D. E. REGNAULT [3]).

TRADUCERE.

«Bibescu trimise ocîrmuitorilor instrucțiunĭ în opunere de- «săvîrșită cu spiritul legii electorale. Legile nu erau făcute «pentru dînsul ; Regulamentul Organic însușĭ, acest Palla-

[1]) V. la *Piesele justificative ale drepturilor Moldo-Romînilor, jalba către Sultan*, de Locotenența Domnească. — 3 (15) August 1848, p. 55 (Tipografia Cosson, rue du Four St. Germain 47). Vezĭ la apendiciul acestui volum.

[2]) Vezĭ în acest volum *Istoricul răsvrătirii din 1848*.

[3]) *Istoria Principatelor Dunărene*, p. 256.

«dium al Rusiei, lăsa prea multă libertate voinţii cetăţenilor. «Îndrituit de Daschkoff, merse în contra principalelor dispozi- «ţiunĭ ale acestui Regulament. Din deplina-i a tot putere, fără «nicĭ un prilej, precum ar face un Paşă, şterse 9 din 10 printre «cei ce puteau fie aleşĭ. In cît despre alegătorĭ nu micşoră «numărul lor, dar schimbă toate circumscripţiunile electorale, «silind pe cei mai mulţĭ dintre dînşii să meargă să voteze în «capitală.

«Prin acest sistem fură în districtul Ilfovului, la Bucureştĭ, «aproape de o mie de alegătorĭ, pe cînd în cele-l-alte colegiurĭ «nu erau de cît de la 5 la 20. Jertfea un colegiu pentru a fi «stăpîn pe toate cele-l-alte.

«De almintrelea, asemenea fapte nu se săvîrşesc de cît «într'o ţară care le îndritueşte printr'o mişelească tăcere. Doi «boerĭ numai încercară pe lîngă Daschkoff sfiicĭoase observa- «ţiunĭ, alergînd mai mult la sprijinul lui de cît apărîndu-şĭ «drepturile. Priimirea despreţuitoare cu care fură întîmpinaţĭ, «le învederă o părtăşire de care n'ar fi trebuit să se îndoiască.»

TRADUCERE

D. UBICINI nu vorbeşte de această lege, dar nu perde prilejul ce-i dă compunerea acestei Camerĭ noĭ, de a adăoga poveştelor sale unele noi amănunte datorite imaginaţiunii:

«Cînd cu visita ce Hospodarul făcu Sultanului la Rusciuc, «Reşid Paşa, atuncĭ ministru al afacerilor străine, aflînd pe «subt mînă aceste fapte prin mai multe memorii ce Romînii «trimisese Divanului, I dedese poruncă să întrunească Ob- «şteasca Adunare. La reîntoarcere, Bibescu adună colegiurile «alegătorilor în 25 Noemvrie al anului următor, ca să-şĭ dea «timpul să compue o adunare după placul său. Isbuti în «aceasta după cum voi, ast-fel că Adunarea, a cărei întru- «nire o ceruse Curtea suzerană în scopul de a pune capăt ho- «ţiilor şi abuzurilor de putere ale Domnului, nu sluji de cît

«să dea o înfățișare legală măsurilor administrative și finan-«țiare celor mai dăunătoare pentru Țară [1])».

O primă neecsactitudine: data convocării colegiurilor electorale este 15 iar nu 25 Noembre, apoi, firmanul din 22 Octombre 1844, dă o desmințire tutulor spuselor D-luĭ Ubicini. Curtea Suzerană, care *aprobă* în acest firman, *închiderea Adunării*, *recunoaște că printre boerĭ și înaltul cliros*, *unii amăgindu-se negreșit de viclenele uneltirĭ ale unor răĭ cugetătorĭ*, *au urmat mișcărĭ necuviincĭoase și cu totul împotrivitoare bunei orînduelĭ*, *silindu-se încă prin felurĭ de vorbirĭ netrebnice să aducă tulburare în duhurĭ*, *și fiind-că unii ca aceștia*, *mișcațĭ de urîcĭoasă dorință de a pune în lucrare viclenile lor cugetărĭ, au arătat în faptă la cea din urmă Obștească Adunare relele lor aplecărĭ și gîndurĭ*, *s'a făcut cunoscut la Împărăteasca noastră Poartă*, *că niște asemenea pricinĭ Te-au silit*, *după cunoscuta-țĭ înțelepcĭune și bună îngrijire*, *să declarezĭ închiderea pomenitei Adunărĭ.*

Departe de *a fi cerut întrunirea Adunăreĭ în scopul*, după cum pretinde D-l Ubicini, *de a pune capăt hoțiilor și abuzurilor de putere ale Domnului*, firmanul spune lui Bibescu: «*Către aceasta, deschiderea Obsteștii Adunărĭ se va amîna pînă cînd vei socoti că duhurile cele rătăcite s'aŭ întors iarășĭ pe calea cea dreaptă*, ȘI PÎNĂ LA VREMEA CARE TU VEI CHIBZUI-O DE CUVIINȚĂ [2]).»

«Bibescu lasă Adunarea suspendată pentru tot restul periodei legĭuitoare pînă în anul 1846, cînd sfîrșindu-se mandatul ei, țara trebuia să proceadă la noi alegerĭ [3])».

---

1) *Moldo-Valahia* de D. Ubicini p. 169.
2) Firman dat în mijlocul lunei Gemozuil-Ahir. în anul Hegirei 1260.
3) Vezĭ D. XENOPOL, *Istoria Romînilor*, T. VI, p. 186.

CUVÎNT DE DESCHIDERE

ROSTIT DE VODĂ BIBESCU CĂTRE OBȘTEACA ADUNARE ÎN 1846

Domnilor Deputațĭ ai Obicĭnuitei Obșteștei Adunărĭ,

I. — Mulțumirea ce simț de a vă vedea adunațĭ împrejurul Meu este cu atît mai vie, cu cît să adaogă și dulcea nădejde că această zi va însemna epoca unei desăvîrșite unirĭ între Stăpînire și Obșteasca Adunare. Binele obștiĭ o cere, Domnilor, și iată vin a vă întinde o mînă, care nu poate să vă fie bănuită. Mă cunoaștețĭ și mai de mult: dar de patru anĭ înceace, de cînd cereasca Provedință m'a chemat la oblăduirea acestei țărĭ, ațĭ avut prilej a vă încredința și mai bine, că subt această inimă cu totul închinată patriei, nicĭ s'a ivit, nicĭ se va ivi vr'o dorință sau vr'o mișcare, care să aibă alt sfîrșit de cît a ei înaintare și fericire; și pot zice, cu cel mai adînc sentiment de mulțumire, că ale Mele ostenelĭ nu au rămas zadarnice.

II. — Înaltele doă Curțĭ, subt a căror umbrire ne aflăm, au adăogat prin o noă facere de bine un nou drept la a noastră recunoștință, bine voind a asigura pe temeiurĭ mai deslușite și mai întinse interesele negoțului nostru.

III. — Pe lîngă dreptul de transit, Înalta Poartă ne a recunoscut și acela al reciprocitățiĭ pentru cîte mărfurĭ s'ar trimite de aicĭ în staturile Turciei, sau vor veni dintr'acestea în Principatul nostru, supuse și unele ca și altele tot la acea vamă de cincĭ la sută. Decĭ astăzĭ modestul pavilion romîn este ocrotit în mările Împărățiĭ Otomane, întocmai ca și cele-l-alte pavilioane; iar negoțul, împreună cu agricultura noastră, iau din zi în zi o noă întindere.

IV. — Asemenea și Oblăduirea Rusească, prin cel din urmă al său tractat, a bine voit a consfinți nevătămarea dreptului

vămilor noastre, recunoscînd mărfurile ruseștĭ, cîte vor veni în țara aceasta, supuse la plata de cincĭ la sută, fără osebire de locul de unde vor veni. Putem dar nădăjdui preste puțin un folos însemnat la veniturile Statului prin desvoltarea ce ne făgăduesc vămile noastre.

V. — Un proiect de învoire cu Oblăduirea Moldaviei se va da în cercetarea Dumneavoastră, atingător de o mai strînsă unire a interesurilor amîndurora Principatelor prin ridicarea vămilor dintre dînsele și împreunarea venitului lor, spre a se împărti după o dreaptă analogie.

VI. — Nu a fost, Domnilor, întru a mea putință a împreuna asemenea, precum aș fi dorit, și venitul ocnelor, spre depărtarea unei deopotrivă vătămătoare concurență. Vă pot însă da încredințare că cel de astăzĭ venit al ocnelor noastre, de nu va da prisos, nu va suferi însă nicĭ o micșorare.

VII. — Spre o mai bună organizație a exploatații acestei însemnate ramure de venit și întîmpinarea pagubei, ce ne amenință pe viitorime, am socotit de trebuință a aduce din străinătate oficerĭ de mine cu toată ceruta experiență, ca să se poată introduce despre aceasta și la noi acele înlesnirĭ și îmbunătățirĭ, ce științele și artele au adus în alte părțĭ. Planurile despre propusele măsurĭ au a se da întru a Domnieivoastre chibzuire.

VIII. — Dacă acum, Domnilor, vom întoarce privirea către starea noastră cea din lăuntru, o vom găsi-o fericită ca la nicĭ o altă epocă, pe cît mărginitele noastre mijloace o iartă a fi. Voind a mă încredința Însu-mĭ și mai bine despre această stare, M'am preumblat prin județe ; și am dobîndit cele mai plăcute impresiĭ, găsind pretutindenea îndestulare și înaintare, iar către Oblăduire dragoste și încredere.

IX. — Năprasnica boală a vitelor, de și a turburat în vara trecută această fericire, dar grabnica ei mărginire prin strașnicele măsurĭ ce i s'au împotrivit, și îmbelșugarea, cu care

cereasca provedinţă întru a sa către noi milostivire ne-a mîngîiat, au făcut că acea nenorocire să treacă mai nesimţită. Acele măsurĭ se vor urma cu străşnicie, pînă cînd vom putea lua desăvîrşită încredinţare că răul s'a stîrpit cu totul.

X. — Obşteasca linişte nu s'a bîntuit nicĭ măcar un minut în curgerea acestor patru anĭ; şi dacă cei porniţĭ la rele, amăgindu-se pe sine-şĭ, au socotit că vor amăgi privegherea Stăpînirei şi că vor putea scăpa de pedeapsa pravilelor, unii ca aceştia n'au întîrziat a se căi. Putem însă să ne fălim că ţara noastră înfăţişează astă-zĭ o siguranţă pe cît s'ar putea găsi la cele mai marĭ şi mai bine organizate staturĭ, cu toate că pedepsele au ajuns a fi la noi mai uşoare de cît în orĭcare altă parte, şi osînda morţii, ştiţĭ că în faptă este cu totul desfiinţată. Dreptatea cere a mărturisi aci, Domnilor, cu cea mai adîncă mulţumire, că lauda cea mai mare despre acest resultat se cuvine celei spre bine fireştĭ aplecărĭ a poporului romîn.

XI. — Acele derăpănătoare abuzurĭ, ce se urma odinioară fără sfială şi apăsa mai cu osebire pe locuitorul ţăran, au lipsit; iar de şi vor mai fi rămas, scăpînd de priveghetorul ochiŭ al Oblăduirei, pricina este, Domnilor, că desăvîrşita prefacere a moralului şi desfiinţarea relelor nărăvirĭ, sunt rezultatele cele mai anevoe a se dobîndi, cerînd vreme îndelungată şi statornică bună-voinţă din partea acelora ce prin a lor poziţie sunt chemaţĭ a îndeplini îndatorirĭ publice. Astă-zĭ însă unii ca aceştia nu mai pot pricinui, spre îndreptare, că ar fi dobîndit posturile sau a lor înaintare prin vătămarea stărei lor.

XII. — Cislele ce se iviseră iarăşĭ cu toate răutăţile ce le însoţesc, tocmelele satelor cu recruţii, necontenitele cheltuelĭ pentru clădirea picheturilor şi ţinerea pichetaşilor pe marginea Dunărei, care toate acestea, precum ştiţĭ, era un isvor necurmat de dărăpănare şi de abuz, s'au desfiinţat. Cutiile

satelor, apărate de orĭ-ce alte cheltuelĭ necuviincĭoase, se întrebuinţează numai spre acoperirea trebuinţelor, pentru care ele au fost dintru început întocmite. Indatorirea sătenilor despre darea recrutului se mărgineşte la legĭuita sumă de lei trei sute, odată pentru şase anĭ, măcar şi dacă în cursul acestei vremĭ, pentru vre-o pricină bine-cuvîntată, ar fi îndatoraţĭ a da nou recrut în locul celui d'întîiŭ.

Necontenitele plîngerĭ din partea clăcaşilor împotriva arendaşilor s'au împuţinat într'o proporţie foarte însemnată prin străşnicia măsurilor, ce s'au putut lua spre cea prin putinţă asigurare a dreptului fie-căruia.

Magaziile de rezervă s'au adus întru ceea ce a fost voinţa pravilei, a fi un ajutor adică săteanului pentru vreme de nerodire, fără vre-o altă greutate pentru dînsul, de cît de a întoarce cu o mînă ceea ce va lua cu alta.

XIII. — Măsurile ce s'au întrebuinţat spre a întîmpina lipsa de care se ameninţă oraşele din nerodirea anului trecut, nu numai au fost îndestule spre a acoperi toate trebuinţele celei din lăuntru îndestulărĭ, dar încă M'au ertat a păzi nevătămate şi interesurile negoţului prin sloboda exportaţie.

XIV. — Cercetînd şi finanţa noastră, vă veţĭ putea îndestula, Domnilor, că deşi este departe de a corăspunde cu trebuinţele ce din zi în zi se desvoltează mai mult, căcĭ cu un buget hotărît odată pentru tot-d'a-una, şi care, despre venit, nu lasă nădejde de adăogire, iar despre cheltuelĭ se mărgineşte la cele neapărate, ce s'au putut prevedea într'o vreme, cînd încă nu intrasem pe drumul pe care astăzĭ înaintăm, urmează fireşte a se înfăţişa adese neajunsurĭ şi a se lăsa multe trebuinţe neîndeplinite; prin silinţa însă ce am pus, mijloacele ce avem nu s'au covîrşit, şi a lor micşorime s'a îndeplinit prin cea mai straşnică economie. Casa Vistieriei este astă-zĭ uşurată de orĭ-ce datorie, care prin dobînzĭ adăoga la ale ei neajungerĭ, iar balanţa veniturilor şi a cheltuelilor

ci s'a păzit cu chip de a lăsa pe fie-care an un prisos adevărat spre a se putea acoperi mai multe cheltuelĭ extra-ordinare, precum cele cerute de noa întronare a Domnului, și altele asemenea neprevăzute ce s'au întîmplat în curgerea acestor din urmă anĭ.

XV. — Toate cele-l-alte case publice se află în cea mai bună stare, înfățișînd o rezervă însemnată, însă: casele Magistraturilor aproape de un milion: cutiile satelor, aproape de trei milioane; iar casa centrală peste patru milioane; cu toate cheltuelile la care aceștea a trebuit să contribueze pentru deosebite îmbunătățirĭ, ce privea la dînsele.

XVI. — Cît despre miliția noastră, pot zice că a fost aceea care dintru început a tras cea mai osebită din parte-Mĭ îngrijire și luare aminte, ca una ce înfățișează cea d'întîiŭ chezășuire a liniștei obșteștĭ. Nu voi vorbi aicĭ, Domnilor, despre a ei disciplină și bărbăție. Soldatul romîn va fi tot-d'a-una un model despre acestea, dar despre a ei învățătură, despre a ei bună petrecere, despre înlesnirea slujbei, despre cîte putea să ridice moralul ei, nimic n'am perdut din vedere, intrînd necontenit în cele mai micĭ amănunturĭ, și de nu ca pentru cei mai iubițĭ fii ai marei familii a căreia soartă Mi' este încredințată, dar ca pentru aceia ce au o mai mare trebuință de o mai de aproape priveghere. Numărul ei l'am înmulțit; hrana și îmbrăcămintea am îmbunătățit-o; amuniția am adăogat-o; tunurĭ i-am dobîndit; comenzĭ de învățătură am întocmit în fie-care polc subt priveghere acelora din ostașii noștri ce, din Împărăteasca bună-voință, s'au priimit după a Mea cerere, în polcurile ruseștĭ; adăpostirĭ i-am clădit orĭ-unde trebuința a cerut; o cazarmă în Bucureștĭ, alta la Craiova, doă la Ocne, una sută nouă-zecĭ și patru picheturĭ pe toată întinderea liniei Dunărei de la Vîrciorova pînă la Siret; spitalurile ei se pot socoti, despre toate, cele mai bine ținute și mai îndestulate. Voi adăoga aicĭ și întocmirea comenzii de

pompierĭ, care, organizată întru toate militărește, pe lîngă noile împrejurărĭ ce dă despre apărarea împotriva focului, este și un ajutor însemnat adăogat ostașilor noștri: și toate acestea, multe pe lîngă micșorimea mijloacelor noastre, puține pe lîngă cele ce urează sufletul Meu, s'a făcut fără nicĭ o împovărare adusă nici țărei, nicĭ vistieriei, și măcar că sumele cele hotărîte spre acoperirea cheltuelilor milițieĭ s'au cunoscut tot-d'a una a fi de neajuns.

XVII. — Aș fi fost norocit, Domnilor, de aș fi putut să vă vorbesc și despre îmbunătățirĭ aduse la partea judecătorească și la a obștei învățăturĭ. Din parte-mĭ am făcut și pentru acestea cele ce au fost prin putință, neîncetînd cu priveghereа, cu povața, cu stăruirea. Dar cea d'întîiŭ dintr'aceste doă ramurĭ cerînd măsurĭ pravilnice spre stavilirea pricinelor și o mai grabnică a lor săvîrșire; iar cea de al doilea, o mai desăvîrșită organizație și mai potrivită cu cele de azĭ trebuințe ale societăței noastre, precum și un adaos însemnat de fondurĭ, aveam trebuință de chibzuirea și de științele Dumneavoastră.

XVIII. — Lucrărĭ ce s'ar socoti grele și neîndemînatice chiar la staturile cele mai bogate, s'au întreprins pe toată întinderea acestui Prințipat, din care unele s'au săvîrșit, iar cele-l'alte se urmează cu silință și cu toată ceruta din parte-Mĭ priveghere.

XIX. — Inchisorile noastre rămaseră încă întru acea stare, întru care le lăsaseră veacurile trecute, înfățișînd o priveliște foarte mîhnitoare pentru orĭ-ce inimă iubitoare de omenire. Multe dintr'acestea s'au dărîmat, și în locu-le s'au ridicat, atît la ocnele amîndoă, cît și la multe județe, unde trebuința a cerut mai cu osebire, încăperĭ, care s'ar putea compara și despre a lor construcție, și despre ținerea vinovaților, cu cele ce să văd în țările cele mai înaintate în civilizație. Aș fi dorit, Domnilor, să pot prenumăra și această îmbunătățire

la celo ce s'au făcut în capitala noastră, precum a şi fost una din cele d'intîiŭ ce a tras a Mea luare aminte ; dar lipsind mijloacele, silit am fost a amîna cu mîhnire, fară a perde însă nădejdea că preste puţin voi putea îndestula şi această trebuinţă.

XX.— Stavila, ce despărţia Romînia cea mică de cea mare, şi aducea atîtea neîndemînărĭ la ale lor comunicaţii, se va ridica pentru tot-d'auna prin clădirea preste Olt a unui pod stătător, care nădăjduesc, că în curgerea verei viitoare va lua săvîrşire.

XXI.— Cheiul de la Brăila, ce s'a început de sunt acum trei anĭ, dă astă-zĭ negoţului acele marĭ înlesnirĭ şi folosurĭ, pe care el de atîta vreme le cerea necontenit şi cu stăruire.

XXII.— Oraşul Giurgiului s'a mîntuit de desăvîrşita derăpănare ce-l ameninţa necontenitele înecăciunĭ ale Dunărei şi nu mă îndoesc, că acum va putea lua acea desvoltare, la care îl chiamă a sa poziţie.

XXIII.— Capitala noastră a avut şi ea partea sa din îmbunătăţirĭ, precum : stîrpirea bălţii de la Cismegiu, grădina publică, care este astă-zĭ cea mai frumoasă a ei podoabă, magaziele de îndestulare, fîntînile, care săvîrşindu-se în anul viitor, vor putea îndestula o trebuinţă aşa de vie şi de obşte simţită, în cît mulţĭ, întru zadarnica de atîţia anĭ a lor dorinţă, nu pot încă crede că peste puţin se va îndeplini.

XXIV. — Un plan obştesc de şosele şi de podurĭ, spre împreunarea celor mai îndepărtate şi mai însemnate porturĭ ale acestui Principat, a şi început a se pune la multe părţĭ în lucrare, pe cît a iertat lipsa oamenilor cu cuviincĭoasele ştiinţe, şi neîndemînările ce înfăţişează tot-d'auna la început organizaţia unei aşa de întinse şi de complicate lucrărĭ. Şoseaua între Orşova şi schela Kladovii s'a săvîrşit împreună cu toate grelele construcţii, ce primejdioasa poziţie a locului a cerut. Asemenea şi aceea ce s'a început la rîul Vadului spre

Cîinenĭ, într'o poziţie cu mult mai neîndemînatecă şi mai primejdioasă, este foarte înaintată, în cît în primăvara viitoare va putea lua a ei săvîrşire spre a se urma către oraşul Rîmnicul. S'a pus în lucrare şi drumul despre Timeş către Cîmpina, unde şi acolo are a se lupta cineva-şĭ necontenit cu împiedicările ce înfăţişează natura localităţilor. Am avut prilej a visita dintr'aceste trei drumurĭ pe cele d'întîiŭ doă, şi chiar în ceasul acesta mă aflu sub impresia sentimentului de mulţămire, ce am cercat văzîndu-le. Cele-l-alte punturĭ, unde s'au început asemenea lucrărĭ sunt între Bucureştĭ, Ploeştĭ şi Buzău şi între Craiova, Slatina şi Piteştĭ.

Oblăduirea ajutorată de experienţa acestor din urmă doi anĭ, şi de ştiinţele cu care în tot chipul se sileşte a se lumina, nădăjdueşte a putea, pe de o parte, să îndrepteze, pe cît va sta putinţa, greşelile ce se vor fi întîmplat, iar pe de alta, să dea pe anii viitorĭ, aceştii marĭ întreprinderĭ o organizaţie mai sigură şi mai înlesnitoare pentru locuitorĭ, o întindere mai însemnată şi o mai sporitoare activitate.

XXV.— Vedeţĭ dar, domnilor, că rezultatele, ce s'aŭ dobîndit pînă acum prin cercările ce s'aŭ făcut, sunt toate de fire a ne încuraja să urmăm cu stăruire întru aceea ce am început, fără a ne stînjini nicĭ de neîndemînările ce vom mai întîmpina, nicĭ de îndelungarea vremii ce va trebui, nicĭ de jertfele ce se vor cere şi care am şi îngrijit din început a se mărgini prin pravilă la un număr de zile hotărîte.

XXVI.— Jertfă simţitoare negreşit, pe lîngă cele-l-alte împovărărĭ, la care este îndatorat locuitorul sătean, dar foarte mică pe lîngă acele ce i se cerea mai 'nainte subt acelaşĭ cuvînt de îmbunătăţire a drumurilor, pierdute pentru dînsul ca şi pentru obşte, iar mai vîrtos pe lîngă marele folos, ce i se făgădueşte. Civilizaţia intră cu mulţumire acolo unde găseşte calea lină şi drumul uşor. Naţiele, pe care ea a favorizat mai cu osebire, sunt acelea, Domnilor, care au ştiut ca să

lupte cu împotrivirile ce au întîmpinat. Nu trebue dar să pierdem aceasta din vedere, dacă voim a ajunge acolo, unde au ajuns popoarele, care au început ca și noi.

XXVII.— Într'atîtea străduitoare silințe, în mijlocul acestei de obște mișcări, ce m'am nevoit a da către un viitor mai bun, nu era cu putință a trece cu vederea îmbunătățirile cerute de starea mănăstirilor noastre și a uita că, pe lîngă datoria la care ne supune Sfînta destinație a acestor lăcașuri, se mai adaogă și alta nu mai puțin Sfîntă pentru noi; căci pe zidurile lor sunt scrise mare parte din analele Istoriei noastre, iar subt bolțile lor se păstrează încă suveniruri scumpe pentru noi. Această Sfîntă datorie vom avea norocirea de a o vedea preste puțin îndeplinită. Mănăstirile noastre se vor ridica din ruinele lor mai mărețe și mai falnice. Bistrița se săvîrșește; Dealul înaintează; Tismana, Cozia și Argeșul se vor începe în primăvara viitoare.

XXVIII.— Acestea au fost faptele și urmările Mele, de cînd am luat cîrma oblăduirei ; ele răspund îndestul la toate viclenele plăsmuiri, cu care niște cugetători de rău s'au muncit a împrăștia neodihna în obște. Am dat, Domnilor, Patriei, tot ceea ce puterile M'au iertat de a-i da, și dacă vr'o dată M'am întors cu gîndul către Mine a fost numai să Mă întreb de aș putea să-i dau mai mult. Duhul, supus la a omenirei slăbiciune, poate să se fi amăgit; dar cugetul a rămas curat și pricina amăgirei o veți găsi în tot-d'auna întru a rîvnei nemărginire.

XXIX. — Îmbrățișat de Dumneavoastră, luminat de a Domniei Voastre experiență și științ̦ă, voi putea înainta cu pas mai sigur spre acel sfîrșit, întru care se mărginește toată a Mea dorință și ambiție. Iar Domnia Voastră, pe lîngă a Mea iubire și recunoștință, veți dobîndi o răsplătire mai dulce în dragostea, considerația și recunoștința obștii.

RĔSPUNSUL OBSTEȘTEI ADUNĂRĬ

CĂTRE OFISUL M. S. DOMNITORULUI, DIN 12 DECEMBRE 1846.

Obșteasca Adunare aduce un omagiu adevărului recunoscînd că nicĭ într'o altă vreme starea din 'Năuntru a țării n'a avut o înfățișare mai fericită; depune la picĭoarele Măriei Sale tributul prea respectuoasei sale recunoștințĭ pentru toate faptele marĭ săvîrșite: asigurarea bunei stărĭ și siguranțiĭ obștei; ușurarea adusă locuitorilor satelor; economia introdusă în finanțe; îmbunătățirea stării miliții; năzuințele de a nimici obicĭnuințele vicĭoase, triste rămășițe ale unor vremurĭ de nenorocire; noi foloase chezășuite comerțului; restrîngerea legăturilor între cele doă Principate; reforme aduse în exploatarea ocnelor; lucrărĭ însemnate începute în toată Țara Romînească; mănăstirĭ ridicate din ruine, îngrijire neobosită a Domnului, în afară ca și înăuntru, pentru interesele obșteștĭ....

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE,

I. — Obșteasca Adunare, pătrunsă în adîncul sufletului de cuvintele ce ațĭ bine voit a rosti Înălțimea Voastră la a ei deschidere, și simțindu-se norocită de a se vedea chemată să împreune ale sale cu ale Înălțimei Voastre curate cugetărĭ, spre înființarea acelei dorite unirĭ, din care singură se pot nădăjdui marĭ și statornice folosurĭ, vine astă-zĭ să înfățișeze Înălțimei Voastre prinosul credinței sale, și grăbește a priimi cu recunoștință acea mînă părintească ce i-ațĭ întins ca o chezășuire a unui viitor fericit.

II. — Romînul, Prea Înălțate Doamne, cunoștea virtuțile Înălțimei Voastre, de atuncĭ încă, de cînd ridicîndu-Vă pe brațe, au privit suirea Înălțimei Voastre pe scaunul Domnesc

ca cea mai norocită epocă ce s'au reprodus după trecerea atîtor veacurĭ; iar de patru anĭ încoace, acele virtuțĭ desvoltîndu-se, întru toată a lor putere, au tras și mai mult dragostea și respectul obștei.

III. — Cu negrăită bucurie au aflat Obșteasca Adunare noile folosurĭ chezășuite comerțului nostru de către Înaltele doă Curțĭ, care pe lîngă buna voință ce tot-d'a-una ne-au arătat, au dovedit cu aceasta și încrederea ce au în persoana Înălțimei Voastre; niște asemenea însemnate folosurĭ n'ar fi putut, negreșit, să se dobîndească fără acea stăruitoare îngrijire ce ațĭ avut și avețĭ tot-d'a-una, pentru cîte privesc la interesele sale cele din afară, precum și cele din lăuntru.

IV. — Cu nu mai puțină mulțumire a aflat Adunarea silința Înălțimei Voastre de a se strînge și mai mult fireștele legăturĭ ce unesc aceste doă Prințipaturĭ, și va conlucra spre dobîndirea acestui sfîrșit pe cît se va atinge de dînsa, aducînd cea mai deosebită luare aminte la cercetarea proiectului de convenție ce i s'a promis. Cu asemenea adîncă plăcere se va îndeletnici și întru cercetarea proiectului atingător de îmbunătățirile ce s'au propus a se aduce la exploatația ocnelor după un metod mai nou și mai regulat. Nu poate însă a se popri de a arăta aicĭ Înălțimei Voastre a sa recunoștință pentru încredințarea ce bine voițĭ a-i da, că această însemnată ramură de venit nu va cerca nicĭ un scăzămînt, de nu va da prisos.

V. — Întorcînd privirea asupra stărei celei din lăuntru, Adunarea se socotește datoare a mărturisi, Prea Înălțate Doamne, că într'adevăr nicĭ odată nu s'a aflat mai fericită de cît acum, căcĭ pe lîngă îndestularea, siguranța și obșteasca liniște, se vede pretutindenea cea mai vie mișcare spre un viitor mai bun. Nu putea fi într'alt chip, în urma ostenelilor ce ațĭ jertfit Înălțimea Voastră, pentru ușurarea adusă la starea locuitorilor țăranĭ, pentru buna orînduială și economia

în finanța noastră, pentru însemnatele înaintări ce s'au făcut în miliție, iar mai vîrtos pentru stărpirea abuzelor pe cît greutatea prefacerei a relelor nărăvirĭ au putut să vie într'ajutorul Înălțimei Voastre, și toate acestea prin singura impulsie ce Înalta înțelepcĭune și neobosita activitate a Înălțimei Voastre a știut să le dea.

VI. — Adunarea privind și la lucrările ce ațĭ întrepins pe toată întinderea Prințipatului, s'au încredințat cu desăvîrșire că ele, fiind foarte grele chiar pentru statele cele mai bogate, urma, neapărat, să întîmpine aicĭ greutățĭ felurite, mai ales din pricina atît a marei lor desvoltărĭ, cît și a lipsei mijloacelor. Trebuia, Prea Înălțate Doamne, un geniu înalt, o dragoste înfocată pentru binele obștei, o stăruire nepregetată și o voință statornică de a supune orĭ-ce împedicare, ca să închipuiască, să întocmească, și să aducă la îndeplinire niște asemenea bine făcătoare lucrărĭ, care, pregătind un viitor fericit Patriei noastre, vor nemuri prin urmare și oblăduirea Înălțimei Voastre.

VII. — Era vremea a se ridica în sfîrșit și mănăstirile noastre din jalnica lor stare. Să vede că cereasca provedință prețuind frumoasele cugete ce Vă împodobesc, au fost păstrat pentru Înălțimea Voastră săvîrșirea acestei mărețe fapte plăcute și lui Dumnezeu și oamenilor. Priimițĭ dar pe lîngă recunoștința Adunărei, și o lacrimă de bucurie din partea prețiosului depozit ce zace sub ruinatele lor bolțĭ.

VIII. — Niște asemenea fapte și urmărĭ care sunt în priveliștea obștei nu poate de cît să arate deșarte toate născocirile ce patima a putut zgîndări spre întunecarea adevărului, și să facă ca Obșteasca Adunare să se socotească norocită de a putea să unească și ale sale bine cuvîntărĭ cu acelea ce după dreptate ațĭ cules în preumblarea ce ațĭ făcut prin județe; și recunoscînd curățenia cugetului ce a prezidat la toate mișcările Înălțimei Voastre, să conlucreze din adîn-

cul inimei spre înlesnirea povăroasei sarcinĭ ce purtaţĭ cu atîta dragoste şi rîvnă pentru singurul şi unicul sfîrşit al binelui obştesc.

IX. — Acest raport s'a priimit de Obşteasca Adunare după cele mai multe glasurĭ potrivit cu § *g* de la art. 48 din Organicescul Regulament.

Preşedintele Obşteştei Adunărĭ.

(Urmează 34 de iscăliturĭ).

ANUL 1847

LEGI ȘI DECRETE

LEGE DESPRE INSTRUCȚIUNEA PUBLICĂ

21 FÉBRUARIE 1847 (N. 169)

COMPLEMENT LA EXPUNEREA [1] CESTIUNEI

[1]) V. T. I, p. 333.

LEGEA DESPRE INSTRUCȚIUNEA PUBLICĂ

21 FEBRUARIE, 1847 (No. 169)

EXPUNERE

Reproducem legea despre instrucțiunea publică, pe care am publicat-o în primul volum cu o expunere a cestiunei, fiind-că acolo se lega cu corespondență [1] schimbată între Domn și guvernul francez.

Credem că e folositor să reamintim aci acest act însemnat, din care vrăjmașii lui Vodă Bibescu și-au făcut o armă pentru a învinui pe capul Statului: D. Elias Regnault, *de a fi gonit limba romînească din școală* [2], — D. Heliade Rădulescu, *de a fi lovit limba națională în școli, de a fi martirizat prin bătăi de joc și prigoniri pe autorii naționali* [3]; — alții *de a fi pus asupra învățămîntului public o dare care depărta de la dînsul clasele de jos.*

Ar fi destul, pentru a răspunde acestor învinuiri dictate de interes, să reamintim scopul creațiunei teatrului din Bucureștĭ, pe care Prințul îl definește ast-fel în decretul său de la 15 August, 1843: «*Clădirea unui teatru în Bucureștĭ, e un lucru care privește nu numai la folosul acestui oraș, dar*

[1]) Vezĭ în T. I expunerea cestiunii instrucțiunei publice, scrisoarea lui Vodă Bibescu către D. profesor D..... de la Louis le Grand, și corespondența Domnului cu Ex. Sa D. de Salvandy, ministru al instrucțiunei publice al Franței, p. 335—344.

[2]) *Istoria Prințipatelor Dunărene* de E. REGNAULT, p. 258.

[3]) *Protectoratul Țarului* de HELIADE RĂDULESCU, p. 28.

totului neamului Romînesc, prin influența izbăvitoare ce va avea atît asupra bunelor năravurĭ, cît și asupra desăvîrșirii limbei naționale și desvoltarea literaturei Romîneștĭ» [1]). Am putea cita încă *Buletinul oficial* No. 97 din 17 Octombre 1845, care ne spune că Prințul a făcut să se dea lui Heliade decorațiunea Nișamului, din cauza muncii sale, a jertfelor făcute pentru desvoltarea limbii și literaturei romîneștĭ și a izbînzilor sale în această ramură; sau, am putea arăta *gratificația de doă-spre-zece mii lei dată lui Simion Marcovicĭ, om de litere.* (*Bul. of.* 31 Decembre No. 119).

Dar budgetul cel restrîns al Prințipatului,—cam 37 de milioane,—nu impunea oare Domnului măsurile la care s'a oprit pentru ca să înalțe învățămîntul în școlile romîne la nivelul la care se afla în ale statelor streine? Nu se zicea oare în lege că dîndu-se limbei romîneștĭ la Academie cea noă numai un loc lăturalnic *nu se crea de cît o stare de lucru* VREMELNICĂ? Prințul nu-șĭ arătase oare lămurit cugetarea și nu declarase că limba romînească va înlocui la cursurĭ pe cea franțuzească în zioa *„cînd vom fi dobîndit, în graiu național, cărțile neapărate, și vom fi format profesorĭ în stare de a se sluji de dînsul în mod rodnic la diferitele cursurĭ de științe și de istorie* [2])?“ Nu era oare lucru înțeles că ținta acestei Academii era să înființeze o răsadniță de tinerĭ profesorĭ romînĭ menițĭ să înlocuiască pe profesorii francezĭ? Nu era oare impus de art. 5 al legii că la Academie se vor îndeletnici *cu o mai desăvêrșite deprindere și în limba națională?* Nivelul școlilor primare și secundare, în care limba romînească era în deosebit păstrată, nu căta oare să fie înălțat? Această Academie, în fapt, nu era oare o facultate în care, — fiind dată ținta urmărită,—o taxă pentru școlarĭ internĭ și externĭ era lucru

[1]) Vezĭ decretul din 15 August 1843, p. 142 din acest volum.
[2]) Scrisoarea Domnului către D-lui D.... profesor la colegiul Louis le Grand, T. I. p. 339.

neapărat? [1]) In sfîrşit orĭ ce idee mare, încredinţată, pentru a fi adusă la îndeplinire, unor lucrătorĭ sigurĭ şi iscusiţĭ, nu are nevoe oare de timp ca să dea roadele nădăjduite? Nu era oare acesta faptul pentru învăţămîntul public încredinţat în Romînia învăţaţilor profesorĭ francezĭ, a căror intrare în Academia din Bucureştĭ fusese îngăduită de guvernul M. S. Regelui Ludovic Filip, în condiţiunĭ neobicĭnuite de buna voinţă?

Dar ce valoare puteau avea aceste raţiunĭ în ochiĭ celor care duceau lupta în contra lui Bibescu? Nicĭ una, precum am văzut; — Bibescu abdicînd, părăsind ţara, opera-i nu fu urmată;— par'că le ar fi fost frică să lase în picĭoare un monument care să reamintească neamurilor viitoare patriotismul Suveranului romîn!

Eată cîte-va părţĭ din scrisoarea D-lui de Nion [2]) către D. Guizot care desăvîrşeşte expunerea cestiunii învăţămîntului public din primul nostru volum, şi care arată de ce cabinetul din Sîn-Petersburg nu îndrăsni să opue o formală poprire la creaţiunea liceului francez în Bucureştĭ.

«Obiectul ce-şĭ propune legea nu e atît de a preschimba în întregul său planul însemnat de Regulamentul Organic din 1832, cît de a-l alcătui şi de a-i înlesni aplicarea. Scoale primare în comunĭ, scoale elementare în oraşe, învăţămîntul superior sau complementar în Bucureştĭ, aceasta este şi va urma a fi cadrul acestei alcătuirĭ îndestul de apropriate stării de faţă a ţării, dacă roadele cele bune la care se putea aştepta lumea n'ar fi fost aproape de tot nimicite printr'o nedesăvîrşită îndeplinire, a cărei pricină trebue mai ales căutată în neîndestularea fondurilor lăsate de la început pentru acest scop din casa ce priimeşte, în fie care an, prisosul veniturilor

[1]) V. T. I. p. 339.

[2]) D. de Nion către D. Guizot, 10 Septembre 1847 (Arhivele afacerilor străine, Paris).

averilor mănăstireştĭ. O altă piedică tot atît de însemnată a desvoltărei acestei instituţiunĭ este greutatea de a găsi profesorĭ care să dea chezăşiile neapărate de moralitate şi de destoinicie ; căcĭ scoala superioară din Bucureştĭ, care în această privinţă trebuia să fie un fel de scoală normală, era însăşĭ prin constituirea sa prea slabă pentru această menire. Cunoscînd mai bine de cît orĭ-cine neajunsurile unei asemenea stărĭ a lucrurilor, Prinţul Bibescu era viu îngrijit de neapărată trebuinţă de a aduce un leac răului ; dar năzuinţele sale cădeau în faţa neputinţii în care se afla de a veni singur de hac opintirii clerului în faţa măririi sumelor ce erau de luat pe fondurile de rezervă. Avea nevoe, ca să-şĭ ajungă ţinta, de sprijinul unei Adunărĭ ascultătoare şi de îngăduirea cabinetului rusesc, îngăduire fără care nicĭ o abatere de la temeiurile puse de Regulamentul Organic, nu este lăsată în voca guvernului Ţării Romîneştĭ, mai ales în ce priveşte finanţele. Această îngăduire s'au oferit oare-şĭ cum de sine însăşĭ în urma unor dispoziţiunĭ foarte străine, de sigur, de un adevărat spirit de buna voinţă pentru propăşirea învăţămîntului public, dar de care Domnul a avut dreptate să se grăbească a se folosi. Excelenţa voastră ştie ce neplăcere pricinueşte Curţii ocrotitoare obiceiul ce au familiile fruntaşe ale Ţării Romîneştĭ de a-şĭ trimite copii să-şĭ facă studiile în Paris. Neîndrăznind poate de o camdată să opue o formală poprire acestei pornirĭ, s'a gîndit cel puţin că urmările ar fi mult micşorate, de s'ar înfiinţa în Bucureştĭ un stabiliment de învăţămînt public în stare de a oferi tineretului naţional, subt supraveghiarea şi controlul agenţilor ruseştĭ, învăţătura ce el merge acuma să caute, cu marĭ cheltuelĭ, la o depărtare atît de mare de căminul părintesc.»

Am spus în primul nostru volum că guvernul rusesc hotărîse să îngădue să urmeze cursurile de drept de la facultatea imperială din St.-Petersburg, tinerii născuţĭ în principat, *nu*

mai să fie fii de boerĭ, să aibă certificate de bună purtare, şi să fie în stare de a plăti spesele de studiu.

D. de Nion vede în această măsură «o arătare nedată pe faţă, dar în destul de înţeleasă, a neplăcerei cu care priveşte Rusia pornirea ce îmboldeşte pe tineretul moldo-romîn spre limba, literatura şi ideile franceze. Aceasta este, zice D-sa, o dare de ştire ameninţătoare pentru familiile care îndrăsnesc, după atîtea oficioase îmboldirĭ, să încredinţeze Universităţii noastre educaţiunea copiilor lor: e un semn şi o încercare a unei popririĭ mai pe faţă [1].....»

«Totuşĭ, în fapt, o asemenea ocrotire dată proiectului de lege nu lăsa nicĭ o îndoială că el va fi priimit. Înzestrarea anuală a învăţămîntului public a fost mai mult de cît îndoită, şi un an al acestei înzestrărĭ mărite, dat din'naite şi peste cele-l-alte, pune din acest moment pe Domn în stare de a făptui cele mai multe din îmbunătăţirile la care de mult se gîndea. Orĭ care să fie de altmintrelea gîndurile şi ideile ce, în această împrejurare, i-au venit în ajutor, e foarte îndoelnic că Prinţul Bibescu să se crează astrîns a le urma întocmai în alcătuirea practică a legei celei noĭ. Ast-fel, de pildă, studiul limbei slavone, trecut pentru cea d'întîia oară în programul învăţămîntului, nu va fi în fapt de cît pe o treaptă foarte de jos. Se zice că toate cursurile vor fi făcute în franţuzeşte de profesorĭ francezĭ, şi pe cît se va putea într'o desăvîrşită conglăsuire cu planul de studiĭ adoptat de Universitatea Franţii. Domnul ştie foarte bine într'adevăr că, chiar cu fondurile cele noĭ de care se poate sluji Academia din Bucureştĭ, ea nu va putoa mult timp încă să-i dea persoane în stare de a-l ajuta în diferitele rămurĭ ale slujbei obşteştĭ. De aceea e foarte de crezut că în cugetul Domnului această Academie nu va fi, mulţĭ anĭ încă, de cît un fel de şcoală pregătitoare

[1]) D. de Nion către D. Guizot, 25 Ianuarie 1847, (Archivele afacerilor străine, Paris).

din care eșind, cei mai mulțĭ din școlarĭ vor merge să-șĭ săvîrșească studiile în Franța.

«Nimic de altmintrelea nu va fi mai în unire cu dorința obștească a părinților și a copiilor, și aceștia vor mai avea un puternic prilej de întrecere în gîndul ce are Domnul de a trimite și de a ține în Paris, cu cheltuiala Statului, pe acei ce se vor fi arătat mai destoinicĭ în Bucureștĭ. Toate aceste vederĭ se vor făptui ele oare? Prințul Bibescu va găsi oare într'însul și împrejurul său tăria neapărată pentru a le pune în practică, chiar înfruntînd încurcăturile ce-i poate aduce făptuirea lor? Nimenĭ nu poate să afirme sau să nege lucrul de mai 'nainte: ar fi a nu recunoaște cît de vremelnică este starea în care se află Domnul și Țara ..»

Domnul de Nion, găsind că suma cerută de la tinerii priimițĭ să urmeze cursurile Academiei din Bucureștĭ, era prea mare, mai ales pentru externĭ, se folosi de o convorbire cu Domnul pentru a-i șopti ideea, — a cărei țintă a fost înțeleasă de Măria Sa, — «de a înființa o sală de azil, deschisă externilor în intervalul claselor.»

«Regulamentul Organic poruncise înființarea unei case pentru învățămîntul gratuit al fetelor fără mijloace, ai căror părințĭ ar fi adus foloase Statului. Acest proiect rămăsese pînă acum neîndeplinit, prin lipsa banilor trebuincioșĭ. Guvernul i-a găsit de curînd (v. art 9).»

OFIS

DESPRE ORGANIZAREA ȘCOALELOR

21 Februarie 1847 (No. 169).

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, VV, cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpânitor a toată Țara Romînească,

Cinstitei Obicĭnuitei Adunărĭ.

Văzînd raportul cu No. 443, ce Ni s'a înfățișat subt iscă-

litura Preşedintelui şi a Secretăriei acei Cinstite Obicĭnuite Obşteştĭ Adunărĭ, prin care se supune la a Noastră cunoştinţă că cercetîndu-se proiectul pentru organizaţia şcoalelor şi înfiinţarea pensionatului de fete, s'a priimit întocmai după coprinderea lui; Noi, potrivit art. 49 din Regulamentul Organic, întărim acel proect aşa precum s'a încuviinţat de Cinstita Adunare.

Dumnealui Şeful Departamentului Credinţei este însărcinat cu citirea acestui Ofis.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului:
M. BĂLEANU

LEGEA DESPRE INSTRUCŢIUNEA PUBLICĂ

VOTATĂ DE OBŞTEASCA ADUNARE ORDINARĂ A ŢĂRII-ROMÎNEŞTĬ ÎN ŞEDINŢA-I DE LA 2 MARTIE 1847, ŞI SANCŢIONATĂ DE DOMN.

ART. 1.— Învăţăturile publice se împart în doo, pe cît priveşte la partea bărbătească sau la partea femeiască.

ART. 2.— Pentru ccea ce priveşte învăţătura copiilor de partea bărbătească, aceştia se vor împărţi în trei secţiunĭ, adică: în şcoale de sate sau comunale, în şcoale de oraşe sau elementare şi în şcoale desăvîrşitoare sau academice.

ART. 3.— În şcoalele de prin sate învăţăturile se vor mărgini întru aceia a citirei, a scrierei, a catehismului şi a celor d'întîiŭ operaţii aritmetice.

ART.4. — În oraşele de căpetenie ale judeţelor, pe lîngă clasele de citire, scriere, de aritmetică mărginită în cele patru operaţii şi de catehism, se vor înfiinţa cîte doo clase pentru învăţătura gramaticei, a elementelor Istoriei, a Geografiei şi a Aritmeticei cu fracţii.

În capitala Bucureştĭ, se vor aşeza trei de aceste şcolĭ, iar în oraşul Craiova una, cu adăugire de învăţătura cunoştinţelor uzuale şi a desemnului linial, aplicate la arte şi meşteşugurĭ.

ART. 5.— Învăţăturile desăvîrşitoare se vor urma într'o Academie, ce se va aşeza în capitala Bucureştĭ, în care se vor învăţa limbile Latină, Elenică, Franceză, Germană şi Slavonă cu o mai desăvîrşită, tot de o dată, deprindere în limba naţională.

Pe lîngă acestea se vor învăţa Istoria universală, Retorica, Elementele Filosofiei, şi ale ştiinţelor Fisico-matematice.

Toate aceste învăţăturĭ se vor împărţi în 12 clase.

Cele de jos patru clase ale acestei Academii se vor întocmi şi în oraşul Craiova.

Se va alătura pe lîngă această Academie, o Facultate pentru învăţătura legilor acestei ţărĭ, cu îndeplinire de cunoştinţa legilor romane, şi în comparaţie cu legislaţia altor neamurĭ, împărţindu-se aceste învăţăturĭ pentru curs de doi ani.

ART. 6.— Ca o sucursală a acestei Academii se va aşeza pe lîngă departamentul ostăşesc, o şcoală de aplicaţie, pentru îndoit sfîrşit, de a se pregăti acolo atît aspiranţii la gradurĭ milităreştĭ, cît şi cei ce vor fi a se întrebuinţa la lucrarea şoselelor, a podurilor, a minelor şi alte asemenea slujbe inginereştĭ.

ART. 7.— În Academie şcolarii se vor împărţi în internĭ şi externĭ, unii şezătorĭ în pension şi alţii vor urma învăţăturile la Academie, locuind la părinţii lor.

Dintre şcolarii cei din lăuntru, 24 se vor ţinea cu cheltuiala Statului; aceştia se vor priimi din fii acelor părinţĭ, care vor fi săvîrşit însemnătoare slujbe ţării şi se vor afla a fi scăpătaţĭ, dîndu-se precădere acelor şcolarĭ carĭ vor fi dat dovezĭ de o mai mare capacitate la învăţătură.

ART. 8.— Învăţăturile în şcolile comunale pentru sate,

precum şi cele elementare pentru oraşe, se vor urma fără nicĭ o plată, iar pentru învăţăturile în Academie, precum şi ale celor de limbĭ streine, ce se vor aşeza în oraşele Craiova sau şi în alte oraşe, şcolarii vor plăti, şi banii se vor aduna şi se vor face venit al şcoalelor.

Plata în Academie va fi pentru şcolarĭ cîte 3 galbenĭ (36 l. n.) pe trimestru, iar pentru cei internĭ cîte 20 galbenĭ (240 l. n.) pe trimestru.

În oraşul Craiovei pentru clasele de limbĭ streine, fie-care şcolar va plăti doi galbenĭ (24 l. n.) ş'în cele-l alte oraşe unde vor fi asemenea clase cîte un galben (12 l. n.) pe trimestru.

ART. 9.— Pentru ceea ce priveşte la învăţătura fetelor, se va aşeza în capitala Bucureştĭ un pensionat; şi fiind că fundatorul sfîntului Spiridon Nou prin testament hotăreşte ca din prisosul venitului acestei mănăstirĭ să se înzestreze un număr de fete pe tot anul, iar o bună creştere fiind o zestre morală cu mult mai folositoare de cît puţina dare în banĭ ce se sloboade astă-zĭ, spre acest sfîrşit se legĭueşte ca să se întocmească un pensionat de fete, ale căruia încăperĭ se vor clădi sau pe locul acestei mănăstirĭ ce-l are alăturea, dacă aceasta se va găsi priincĭos spre acest căpătîiŭ, sau în altă parte, şi din venitul mănăstirei Sfîntului Spiridon, să se dee pe tot anul în trebuinţa acestui pensionat cîte leĭ 40,000 (15,000 l. n.), sumă ce din socotelile înfăţişate, se găseşte astă-zĭ a fi prisos, peste cheltuelile urmate după duhul şi dispoziţiile testamentare ale fundatorului, rămăind şi rezerva mănăstirei pentru cheltuelĭ extra-ordinare; iar sporind veniturile după vreme se va adăuga şi darea către pensionat.

În acest institut se vor ţinea cu cheltuiala din acest venit, şi 12 fete de părinţĭ carĭ vor fi făcut slujbe însemnătoare Statului, şi se vor afla a fi scăpătaţĭ.

Pe lîngă acest venit, se va adăuga o sumă de 500,000 lei (187,500 l. n.) spre a se îndeplini trebuinţele acestui pensionat,

și a veni după trebuință spre ajutorul și altor particulare institute de fete, ce se vor întocmi în Principat.

ART. 10.— Spre punerea în lucrare a acestei noi organizații se va da pe fie-care an din prisosul veniturilor casei centrale [1]), pe lîngă legiuita sumă de 350,000 lei (131,250 l. n.), un adaos de 500,000 lei (187,500 l. n.). Și o dată pentru tot d'auna din rezerva acestei case suma de alțĭ 500,000 lei pentru pregătirea încăperilor trebuincĭoase, pe cît această sumă va putea fi de ajuns [2]).

[1]) Această casă e cea care priimește prisosul veniturilor clerului regulat peste cheltuelile îndrituite de Guvern.

[2]) La urma acestei hotărîrĭ, se află un tablou al școlilor din România care 'nfățișează un total de 2513 școlĭ (din care 2309 comunale, 187 particulare, 18 normale), urmate de 56300 școlarĭ.

În afară de dînsele, avem:

1° Școala centrală din Craiova: 504 înscriși, 449 examinațĭ, 8 profesorĭ.

2° Colegiul național al S-lui Sava, clasele primare 487 înscriși, 238 examinațĭ, 3 profesorĭ.

Universitățĭ: 416 înscriși, 295 examinațĭ, 13 profesorĭ.

Clasele complimentare: 17 înscriși, 16 examinațĭ, 3 profesorĭ.

Drept: 2 înscriși, 2 examinațĭ.

Matematice: 5 înscriși, 2 examinațĭ.

Adică un total de 2518 școlĭ, 49 profesorĭ, 57351 școlarĭ.

LEGEA DIN 28 FEVRUARIE 1847.

DESPRE NATURALIZAREA MARE ȘI MICĂ.

EXPUNERE

LEGEA DIN 28 FEBRUARIE 1847

DESPRE NATURALIZAREA MARE ȘI MICĂ

EXPUNERE

Proiectul acestei legĭ fusese lucrat în 1846 (Registru 124, p. 54).

Această lege hotărăşte condiţiunile neapărate pentru a dobîndi naturalizarea mare şi mică; ea constitue un privilegiu pentru Moldovenĭ şi apropie pe Romînii din cele doă ţărĭ surorĭ.

Sub Domnia lui Vodă Bibescu, străinul nu avea drept să posede în ţară nicĭ un fel de acareturĭ şi această lege mărginitoare era pentru Romînia, în împrejurările în care se afla, o chezăşuire a naţionalităţii. Legea votată subt ministerul D-lui I. Brătianu a reînfiinţat pentru străinĭ aceaşĭ mărginire, dar cu privinţă numai la moşii, străinul rămînînd liber să posede case.

Să observăm că, pentru a dobîndi naturalizarea, Moldovenii găseau în 1847 mai multă înlesnire de cît găsesc Transilvănenii de la 1866. Constituţiunea face o deosebire între naturalizarea ordinară şi ceea ce se numeşte recunoaşterea ***calităţei de Romîn***. Aceasta din urmă este pentru orĭ-ce persoană romînă de neam, dar care prin naştere este supusă unui alt Stat; în fapt însă, una nu prea se deosibeşte de cea-l-altă de cît prin termenĭ, căcĭ amîndoă au nevoe de votul Camerei care este liberă să nu-l dea; pe cînd, prin legea de faţă, Moldoveanul dobîndea cu deplin drept naturalizarea, în urma numai a unei cererĭ immînate Domnului.

Se vede că era Capul Statului în vecĭ călăuzit de ideea de unire frăţească între cele doă Prinţipate.

LEGE

ART. 1. — Naturalizaţia cea mică va da străinului ce o va dobîndi, drept de a se face proprietar de nemişcătoare în ţară, de a fi primit în slujbă (baz dreptul de a fi ministru şi preşedinte al treptelor judecătoreştĭ), şi de a fi cinstit cu rangurile ţărei, potrivit cu ale sale merite, de a pretinde pensia după îndeplinire de vr'o slujbă publică pe anii hotărîţĭ de pravilă, de a fi ales şi alegător la staturile orăşeneştĭ precum şi la numirea sub-cîrmuitorilor.

Această naturalizaţie se va dobîndi prin urmarea orînduelilor şi regulelor întocmite prin art. 379 al Regulamentului Organic.

ART. 2. — Naturalizaţia cea mare, pe lîngă toate cele-l-alte drepturĭ ce dă naturalizaţia cea mică, va da şi aceea de a putea fi ales şi alegător la Obicĭnuita Obşteasca Adunare, precum şi de a fi ministru şi preşedinte al treptelor judecătoreştĭ, şi va înfiinţa cea întru adevăr şi întru toate împămîntenire.

Această naturalizaţie se va putea dobîndi numai de către fii acelora ai cărora părinţĭ vor fi dobîndit naturalizaţia cea mică, pe cît acei fii se vor fi născut în urma dobîndirei naturalizaţiei de către părintele lor, şi pe cît ei şi părinţii lor vor fi rămas statorniciţĭ într'această ţară; tot acest drept vor avea şi acei fii carĭ se vor fi născut mai 'nainte de a dobîndi părintele lor naturalizaţia, cînd ei vor fi născuţĭ în pămîntul acestei ţărĭ din mumă pămînteancă.

ART. 3. — Fiul celui ce a dobîndit naturalizaţia cea mică, voind a se bucura de dreptul naturalizaţiei celei marĭ, se va arăta cu jalbă la Domn în anul în care va fi împlinit vîrsta pravilnică, adăogînd dovezĭ despre toate calităţile cerute prin

articolul al 2-lea al acestei legiuirĭ, ca să i se dea diplomă de naturalizaţie, spre a se bucura acela de toate drepturile civile şi politice ale unui pămîntean.

ART. 4. — Prin escepţia întemeiată pe legăturile ce unesc Prinţipatul Moldovei cu al Romîniei, cei născuţĭ Moldovenĭ locuind şi hălăduitorĭ tot-d'a-una în coprinsul Prinţipatului Moldovei, carĭ se vor aşeza într'acest Prinţipat, vor dobîndi naturalizaţia numai prin a lor statornicire aicĭ şi prin cererea ce vor face către Domn, fără de a mai fi supuşĭ la cele-l-alte condiţii coprinse la art 379.

Iar fii Moldovenilor împămînteniţĭ, de obşte se vor bucura de naturalizaţia cea mare, asemănat cu desluşirile coprinse în articolul al 2-lea din proiect [1]).

Răspunsul Obşteştei Adunărĭ către M. S. Domnul

Adunarea înştiinţează pe Domn că a adoptat proiectul de lege despre naturalizare.

28 Februarie, 1847, (No. 460).

PREA ÎNĂLŢATE DOAMNE,

Proiectul despre naturalizaţia mică şi mare trimis Obşteştei Adunărĭ cu ofisul Înălţimei Voastre sub No. 133, desbătîndu-se cu toată luarea aminte, s'a priimit cu preschimbările coprinse în osebitul anecs. Acest proiect dar, împreună cu prezisul anecs, Secretăria plecat le supune la cunoştinţa Măriei Voastre spre a se da Înalta întărire.

Acest proiect şi raport s'a priimit de Obşteasca Adunare după cele mai multe glasurĭ potrivit cu § *g* de la art. 49 din Organicescul Regulament.

(s) Preşedintele Obşteştei Adunărĭ.

(Urmează 29 de iscăliturĭ).

[1]) Vezĭ *Istoria Romînilor* de D. XENOPOL, vol. VI, p. 189.

LEGEA DIN 1847

PENTRU INTOCMIREA DIRECŢII LUCRĂRILOR PUBLICE

ART. 1. — Direcţia lucrărilor publice se va alcătui de patru despărţirĭ:

I. — Despărţirea inginerească pe lîngă Departamentul din 'Năuntru;

II. — Despărţirea lucrărilor de podurĭ şi drumurĭ;

III. — Despărţirea de arhitectură;

IV. — Despărţirea lucrărilor idraulice.

ART. 2. — Despărţirea 1-ia se va alcătui de:

Un şef al despărţirii cu ştiinţe inginereştĭ;

Un şef al secţii, căruia se va încredinţa corespondenţa şi contabilitatea;

Un şef de masă;

Un ajutor;

Cincĭ scriitorĭ;

Un registrator;

Doi topografĭ;

Un desinator;

Doă calfe, unul de zidarĭ, altul de dulgherĭ;

Un magazier.

ART. 3. — Despărţirile 2, 3 şi 4, se vor alcătui fie-care de un şef, un ajutor de a sa specialitate, un desenator şi un tîlmaciŭ; toţĭ amploiaţii în slujba Statului pentru vr'o ramură atingătoare de specialitatea unia din aceste trei despărţirĭ, se vor socoti legaţĭ de despărţirea respectivă.

ART. 4.—Despărţirile 1, 3 şi 4, se vor plăti din casa Vistierii; iar despărţirea 2, împreună cu toate cele-l-alte cheltuelĭ cerute pentru cei-l-alţĭ amploiaţĭ ce vor trebui la lucrarea drumurilor, precum inginerĭ, conductorĭ, priveghitorĭ şi alţii asemenea, se vor plăti din paragraful drumurilor şi fiind că su-

mele paragrafului drumurilor nu sunt îndestul spre a putea acoperi toate cheltuelile trebuincĭoase, precum se prevăd printr'această legĭuire, şi pentru că legĭuirea din anul 1843 hotăraşte ca fie-care sătean să facă şase zile în lucrul drumurilor, mărginind a nu se lua ei în mai mare depărtare de cît trei poştii, şi experienţa a dovedit că este peste putinţă de a se întrebuinţa toţĭ locuitorii în lucrul drumurilor, neputîndu-se începe mai multe puncturĭ de odată în fie-care secţie; pentru aceste cuvinte dar, şi spre înlesnirea acoperirii cerutelor cheltuelĭ, se găseşte cu cale ca zilele locuitorilor celor ce se vor afla cu locuinţa într'o depărtare mai mare de trei poştii de puncturile lucrării, acele zile să se plătească după preţurile legĭuite acum, şi se vor mai legĭui în viitor prin Obşteasca Adunare, pentru clăcaşiĭ cu mîinele; lîngă asemenea [sume] se vor mai adăoga şi sumele ce se adună pe tot anul din taxa podurilor ce s'au clădit şi se vor mai clădi cu cheltuiala Statului, ţiindu-se de către Departamentul din 'Năuntru socoteala pentru toate după orînduiala contabilităţii, care supuindu-se în tot anul la control, se va trimite în urmă în cercetarea Obşteştii Adunărĭ.

ART. 5. —Toate relaţiile Departamentului din 'Năuntru cu direcţia lucrărilor publice, despre orĭ-ce lucrare obştească, despre mecanismul celor şase zile de lucru, despre înlesnirea verĭ căruia material şi ţinerea contabilităţei, se vor urma prin despărţirea inginerească, care va fi mijlocitoare între cele-l-alte despărţirĭ cu Departamentul.

ART. 6. — Pentru orĭ-ce lucrare ar dori să întreprinză Stăpînirea, Departamentul va alcătui program desluşitor, după care despărţirea respectivă a direcţii lucrărilor publice va alcătui proiect cu toate amăruntele şi devizele prescrise de a ei specialitate. Acel proiect îndeplinind condiţiile cerute prin program, se va supune Înaltei întărirĭ.

ART. 7.— La întîmplare de vre un plan mai serios, sau vr'o

nedomerire în pricinĭ tecnice, Departamentul va aduna pe toţĭ şefii osebitelor despărţirĭ, care subt numire de *comite al direcţii lucrărilor publice*, vor cerceta acel plan, şi se vor chibzui asupra nedomeririi supuse desbaterilor. La acest comitet se va putea chema după trebuinţă, spre a se întreba şi a-şĭ da părerea, şi alţii din inginerĭ şi arhitecţĭ ai Statului; iar raporturile se vor iscăli la asemenea împrejurare numai de şefii despărţirilor, cu arătare de părerea celor-l-alţĭ ce vor fi fost faţă.

ART. 8.— După întărirea proiectului, Departamentul îl va pune în lucrare, înlesnind toate materialurile, şi lucrătorii ce se vor cere prin deviz, iar temeinicia lucrării şi a ei execuţie întocmai după proiect, vor rămînea cu totul în îngrijirea şi răspunderea şefului lucrării respective.

ART. 9. — Uneltele de tot felul se vor păstra într'adins în magazie la Departament, şi se vor slobozi după trebuinţă, dîndu-se în priimirea şi răspunderea despărţirii respective.

ART. 10. — Lucrarea drumurilor se va împărţi peste tot Prinţipatul într'un număr de secţii potrivit cu acela al drumurilor ce s'ar putea întreprinde pe fie-care an; drept aceia şeful Departamentului, pe loc după încetarea lucrărilor active, ce se sfîrşesc cu sfîrşitul toamnii, se va îndeletnici pînă la viitoarea primăvară întru alcătuirea planurilor şi devizelor trebuincĭoase pentru următorul an, ca, după acelea, şi mijloacele şi trebuinţele ce va avea, să hotărască şi personalul trebuincĭos.

ART. 11. — Fie-care secţie de drumurĭ, care va cuprinde mai multe puncturĭ, se va încredinţa unui inginer cu destoinice ştiinţe de podurĭ şi drumurĭ ; iar fie-care punct în parte va avea:

Un conductor de 1-iul clas;

Un comisar;

Doi conductorĭ de al doilea clas;

Opt privighetorĭ;

Doi scriitorĭ [1]).

ART. 12. — Lucrările încetînd de la 1-iŭ Noemvrie şi pînă la 1-iŭ Aprilie, iar conductorii de 1-iul şi de al 2-lea clas fiind statornicĭ, cei d'întîi se vor îndeletnici împreună cu inginerii secţiilor respective la alcătuirea planurilor de amărunturĭ ale lucrărilor ce vor fi a se întreprinde în următorul an; iar conductorii de al 2-lea clas se vor aduna în Capitală, unde li se vor da cunoştinţe teoretice mai întinse, ca într'acel chip să se deschiză o carieră acelor tinerĭ, încredinţîndu-se după vechime, iar mai vîrtos după merit, îndatoririle de conductorĭ de întîiul clas.

ART. 13. — Amploiaţii ce vor fi a se întrebuinţa în lucrările tehnice ale acestor specialităţĭ, se vor lua dintr'aceia care, osebit de dovezile ce vor înfăţisa, prin diplome sau atestate, că au dobîndit cerutele cunoştinţe teoretice cel puţin de matemateca elementară, se vor găsi, prin examenul ce li se va face de către comitet, că au cunoştinţe şi practice în specialităţile în care vor fi a se întrebuinţa.

ART. 14. — Aceia care se vor găsi destoinicĭ în urma ziselor examene, luînd atestat de capacitate de la comitet, se vor recomanda de către Departament la Înalta întărire [2]).

[1]) Aceştia s'au calculat pe numărul de 960 salahorĭ; la întîmplare însă de a se adăoga sau a scădea numărul lucrătorilor, asemenea se va urma într'aceiaşĭ proporţie şi cu dînşii.

[2]) Instituţiunea, prevăzută de Regulament, fu înfiinţată în 1832 de Kisseleff (Decretul No. 633). Cheltuelile se suiau la 4800 de lei pe lună. Nu erau de cît un singur serviciu şi un singur inginer cap. Şi chiar fură scăzute cheltuelile, în 1834 (Decretul No. 81) la 2,300 de lei pe lună. Serviciul fu oare-şĭ cum reorganizat în 1841 şi costa atuncĭ 4,100 de lei pe lună. Numai sub Vodă Bibescu i se dete o mai mare însemnătate.

Raportul Obșteștei Adunări către În. M. S. Gheorghe D. Bibescu, VV. [1]

Adunarea cere În. M. S. deslegarea cea de pe urmă a cestiunii mănăstirilor închinate. Se regăsește în acest raport simțimîntul atît de des și atît de puternic arătat de Domn, în scrisorile și memoriurile Sale către cabinetul din Sîn-Petersburg; — se regăsesc chiar într'însul expresiunĭ din acest memoriu. E foarte sigur că acest act a fost trimis Domnului de către Adunare în învoire cu Măria Sa și că l'a trimis cabinetul din Bucureștĭ celui din Sîn-Petersburg.

28 Februarie 1847 (No. 462)

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE,

Sunt 17 anĭ de cînd noĭ instituțiunĭ prefăcînd trecutul, au asigurat acestei țărĭ folosurĭ statornice întemeiate pe principii de dreptate și potrivite cu trebuințele carĭ se simțeau. Cînd toate se organiza, cînd toate lua o formă îndestulătoare și legĭuită, nu putea negreșit o parte din cele mai de căpetenie a acestui Stat, să rămîie neatinsă și să nu urmeze obșteștei impulsii. La anul 1834 dispoziții înțelepte și binefăcătoare au prescris și regulile cu carĭ avea să se administreze mănăstirile toate, și în urmă, cu silința sînților părințĭ carĭ le cîrmuia, Mitropolia și Episcopiile au dobîndit noi prefacerĭ în administrația lor, folositoare și acestor așezăminte și obștii; dovadă sunt îmbunătățirile carĭ se aduc în toate zilele la toate acelea cîte privesc la dînsele, și înaintarea vrednică de laudă cu care subt părinteasca îngrijire și întărire a Măriei Voastre, se înalță, din dărămăturile lor, cele mai ruinate dintr'însele. În mijlocul acestui zel spre un mai bine, în mijlocul acestei pornirĭ generale spre îmbunătățire, o tristă și mîhnitoare priveliște se ridică înaintea ochilor norodului întreg; mănăstirile cele ***închinate Sînlelor Locurĭ*** zac în întu-

[1]) BOLEAC, p. 169.

nerecul părăsirei, şi la multe dintr'însele lipseşte pînă şi chiar, îndeplinirea sîntelor orînduelĭ. Şi mormintele acelor bunĭ creştinĭ carĭ le-au ridicat din nimic şi le-au îmbogăţit pentru a da obolul săracului, pentru a adăposti călătorul, pentru a întinde nenorocirei mîna, pentru a plăti sîntele datorii către patria lor, ajutînd-o cu dispoziţii testamentarii vrednice de blagoslovenia urmaşilor, sunt de multe orĭ răsturnate, sfărîmate şi asvîrlite în locurile cele mai uitate, amestecîndu-se ţărîna lor cu pulberea ce le împresoară. O asemenea jalnică stare au tras şi trage după dînsa, hula şi strigările norodului întreg al acestei ţărĭ, şi nimiceşte legĭuirile consfinţite de Regulamentul Organic, şi pe cele ce le cîrmuia mai înainte de dînsul. Nu putea dar să nu mişte şi cele mai vii simţirĭ în inimile tutulor, să nu tragă cu dinadinsul toată luarea aminte a acestei Adunărĭ, care socoteşte că nu şi'ar împlini sînta datorie cu care este însărcinată, dacă nu ar desvolta înaintea ochilor Înălţimei Voastre această privelişte întristătoare, şi dacă nu s'ar adresa la înaltele şi patrioticele sentimente ale Înălţimei Voastre, cu care tot-d'auna Vă străduiţĭ pentru binele norodului ce-l cîrmuiţĭ, ca să Vă arate adînca sa mîhnire şi neastîmpărul în care se află, pentru că, împotriva tuturor principiilor de dreptate, aceste aşezăminte carĭ s'au zidit, s'au înzestrat de către strămoşii noştri,— numai pentru cuvinte de facerĭ de bine pentru această ţară, numai cu cugete de a sluji drept mărturiă vecĭnică de dragoste către cele sînte şi către patria lor,—au ajuns afară din toate pravilele ce ne cîrmuesc, în desăvîrşită neorînduială, şi, pe d'asupra tutor acestor rele, dînd şi o pildă de escepţie vătămătoare duhului de supunere alcătuirilor acestei ţărĭ şi a bunei orînduelĭ ce domneşte. Dacă ne vom întoarce de a cerceta drepturile ce avem, le vom 'găsi întru toată întregimea în testamentele ctitoriceştĭ ce se află la toate aceste aşezăminte şi carĭ nu se poate tăinui; le vom găsi în arhivele sîntei Mi-

tropolii și ale Episcopiilor, unde și pînă astă-zĭ stau dovezĭ netăgăduite de dreptul ce a avut tot-d'auna Guvernul și Obșteștile Adunărĭ de atuncĭ de a cislui și a otărî partea contribuției cu care se îndatorau averile acelor mănăstirĭ a veni într'ajutorul țărei, atuncĭ cînd veniturile lor nu se suia nicĭ la o a zecea parte din ceea ce sunt astă-zĭ. Astă-zĭ dar, cînd prin noile legĭuirĭ de la leatul 1831, s'au înzecit veniturile, cînd ar fi putut nădăjdui verĭ-cine că, potrivit tutor cuviințelor și prăvilelor, întrunindu-se după exemplul celor-l-alte mănăstirĭ, ar aduce verĭ un ajutor atîtor trebuințe neapărate ce se ivesc din toate părțile, în toate zilele, în strîmtoarea în care ne aflăm despre mijloace, mai vîrtos ale instrucției publice, și a pornirei spre progres a clerului, singurul baz asupra căruia se întemeiază fericirea neamurilor, și cel d'întîiŭ obiect de îngrijire chiar al acestui cler, se văzu aceste marĭ veniturĭ împrăștiate de aceia ce le cîrmuesc fără folos pentru obște; încă poate zice Adunarea, și cu chip vătămător bunelor moravurĭ pentru toată societatea. Silită dar de opinia obștei într'aceasta, convinsă de vătămătoarele rezultaturĭ ale acestei nepravilnicii, Obșteasca Adunare, plină de nădejde în iubirea-Vă de dreptate și în înțelepcĭunea Înălțimii Voastre, aduce cu plecăcĭune aceste imprejurărĭ la Înaltă-Va cunoștință, prin organul chiar al președintelui ei, rugîndu-Vă plecat să binevoițĭ a porunci, ca încai prisosul veniturilor ce, precum este de obște cunoscut, au isvorît la toate proprietățile precum și la cele mănăstireștĭ din dispozițiile Regulamentului Organic cu desvoltarea comerciului și întocmirea orînduelilor proprietariceștĭ, acest prisos, Prea Înălțate Doamne, să se adune pe seama casei Centrale, ne-fiind cu drept de a se lăsa în reaua întrebuințare a acelor ce le cîrmuesc astă-zĭ, de vreme ce ele pînă acum nu au intrat în orînduelile de obște ale mănăstirilor intocmite după legĭuirile carĭ au produs acest simțitor adaos la veniturile pro-

prietăților acestor mănăstiri; avînd toată încredințarea în ale Măriei Voastre Înalte sentimente de dreptate că nu vețĭ scăpa din vedere măsurile trebuincĭoase spre a se supune pravilelor locale și testamentelor ctitoricești, și legĭuirilor, și obiceiurilor trecute și celor acum în ființă, ce le supun de o potrivă, ca și pe cele-l-alte mănăstiri, și de care legĭuiri nu se pot depărta fără a îmmulți sentimentele de ură și hulă cu carĭ astă-zĭ le acoperă opinia publică.

„*Președintele Obșteștii Adunări:* NEOFIT, Mitropolitul Ungro-Vlahiei; *Secretari:* C. G. FILIPESCU, ION MANU; *Ajutori:* CONSTANTIN ROȘIANU, S. POROINEANU.

Domnul către Obicĭnuita Obșteasca Adunare

Domnul răspunde că nu va da nimic uitării din ce poate ajuta la ajungerea țelului dorit, și-i dă povață de a avea încredere în dreptatea Înaltei Curți ocrotitoare.

Văzînd cuprinderea raportului Cinstitei Obicĭnuiteĭ Obșteștĭ Adunărĭ, cu No. 462 și 472, atingătoare de mănăstirile închinate, Noi recunoaștem și prețuim sentimentele carĭ au dictat cererea ce Ni se face printr'aceasta, precum și dreptele cuvinte pe carĭ acea cerere se întemeiază. Noi nu am încetat, de cînd am luat cîrma oblăduirei, de a face toate cîte au stătut într'a Noastră putință, ca să dobîndim regularea acelor mănăstirĭ, pe temeiurĭ potrivite cu drepturile acestei țărĭ, și ca să nu lăsăm nicĭ un prilej de mustrare cugetului Nostru, că am fi scăpat vre-o împrejurare fără a Ne folosi de dînsa, precum nu vom lipsi a urma și pe viitor spre dobîndirea acestei legĭuite dorințĭ a cării îndeplinire o AȘTEPTĂM CU TOATĂ ÎNCREDEREA CE URMEAZĂ SĂ AVEM ÎNTRU DREPTATEA UNEI ÎNALTE CHIBZUIRI. Dumnealui, secretarul Statului, este însărcinat cu citirea acestui ofis.

LEGILE DIN 28 FEBRUARIE ȘI 4 MARTIE 1847

REFORME JUDECĂTOREȘTĬ

REFORME JUDECĂTOREȘTĬ

Legile din 28 Februarie 1847

Legea de față, ca și cea care hotărăște prescripția în privința uzurpării de pămînt, are de scop să micșoreze numărul proceselor datorite maniei clasiĭ înalte de a se tot judeca, și să scurtează durata lor. In acest scop, Domnul, prin supresiunea Curții de revizuire,—reduce la trei numărul instanțelor judecătorestĭ. Face mai repede expeduirea procedurei afacerilor judecate în primă instanță, supuse la apel și trebuind să fie confirmate de Suveran. Mărește taxa de plătit, înainte de fie-care compariție, de către plîngător,—pentru dînsul și pentru protivnicul său,—cu dreptul de a priimi îndărăt, dacă cîștigă, taxa **înaintată** pentru protivnic.

(Decret 181 *Bul. of.* No. **19**).

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu V.V., cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,

Cinstitei Obicĭnuitei Obșteștĭ Adunărĭ.

Văzînd raportul cu No. 459 ce Ni s'a înfățișat subt iscălitura Președintelui și a Secretăriei acelei Cinstite Adunărĭ, prin care se supune la a Noastră cunoștință, că cercetîndu-se proiectul trimes pe lîngă ofisul Nostru cu No. 61, însă unul pentru o mai grabnică [1] săvîrșire a pricinilor judecătoreștĭ su-

[1]) «Numărul procesurilor s'a micșorat într'o foarte mare proporțiune» — scrie un an mai tîrziu D-lui Guizot D. de Nion,— «atît în urma hotărîrei unui soroc neînvins pentru contestațiile privitoare la călcărĭ de pămînt, cît și în urma ridicărei taxei care trebue să fie plătită înainte de deschiderea orĭ-cărei acțiunĭ civile.» D. de Nion către D. Guizot, Bucureștĭ, 7 Februarie 1848, (Arhivele afacerilor străine.)

puse la apelație și întărirea Domnului [1], iar cel de al doilea pentru adăogirea și reformarea priimirei taxei de înfățișare la judecată, Cinstita Adunare le-a priimit cu adăogirile însemnate în anexurile alăturate pe lîngă raportul său, Noi, potrivit cu art. 49 din Regulamentul Organic, întărim acele proiecte așa precum s'au priimit de Cinstita Adunare.

Dumnealui șeful Departamentului Dreptății este însărcinat cu citirea acestui ofis.

(Urmează iscălitura M. Sale).

LEGEA D'ÎNTÎIŬ

PENTRU O MAI GRABNICĂ SĂVÎRȘIRE A PRICINILÓR JUDECĂTOREȘTĬ SUPUSE LA APELAȚIE ȘI ÎNTĂRIREA DOMNULUI

PARTEA I-a

ART. 1. — Curtea de revizie, întocmită la anul 1840, ca o a patra treaptă judecătorească, pentru cercetarea pricinilor hotărîte de Înaltul Divan [2] și de Curtea apelativă de Comerț, se desființează pentru tot-d'a-una.

ART. 2.— Înaltul Divan, acum împărțit în doă secții, va rămînea cu o secție singură, subt numirea de Înaltă Curte, alcătuită de noo mădulare, putînd a judeca și în complect de șapte. Iar majoritatea glasurilor cerută de legĭuirĭ asupra hotărîrilor

[1] «S'ar părea lucru de temut ca această dispozițiune să nu fie un neajuns mai ales pentru clasa săracă, dar nu trebue să uităm că, precum s'a văzut mai sus, procesele de o valoare de 250 de lei (92 fr. 50 b.), sau mai mică încă, — singurele pricinĭ în care persoanele din această clasă se pot găsi încurcațĭ în Țara Romînească, — sunt scutite de orĭ-ce taxă și de orĭ-ce consemnare de acest fel.» D. de Nion către D. Guizot 18 August 1847. (Arhivele afacerilor străine, Paris.)

[2] Înaltul Divan sau Înalta Curte.

va fi tot-d'a-una în număr de cincĭ; de aceea se adaogă patru mădulare la secţia I-a a Înaltului Divan, spre îndeplinirea complectului de noo; iar secţia a 2-a a acestui Divan se desfiinţează.

ART. 3.—Divanul criminalicesc, precum şi Divanurile judecătoreştĭ civile de aicĭ din Bucureştĭ, şi acelea din Craiova, vor purta de acum înainte numele de Curţĭ apelative, ca unele ce priimesc şi judecă apelaţiile în potriva hotărîrilor judecătoriilor de întîia cercetare, însă cel d'întîiŭ: Curtea apelativă criminalicească, şi cele de al doilea: Curţĭ apelative civile.

ART. 4.—Pe lîngă doo secţii ale Curţilor apelative civile de aicĭ din Bucureştĭ, se mai adaogă o a treia secţie cu aceeaşĭ orînduială şi aceleaşĭ atribuţii, şi cu adăogire de cîte un supleant pe lîngă fie-care secţie, cu leafă de 1500 lei pe lună; avînd a judeca, secţia 1-ia: pricinile din judeţul Ilfov cu poliţia Bucureştilor, Argeş, Dîmboviţa şi Prahova; secţia a 2-a: pricinile din judeţele Slam-Rîmnic, Buzăul, Brăila şi Ialomiţa; iar secţia a 3-a: pricinile din judeţele Vlaşca, Teleorman, Oltu şi Muscelul. Judecătoria de întîia cercetare să judece cu desăvîrşire pînă la lei cincĭ sute, iar Curţile apelative civile, în asemănare cu Curtea apelativă Comercială, să judece cu desăvîrşire pînă la lei şapte mii, şi de lei şapte sute venit (păzindu-se însă tot-d'a-una dispoziţiile art. 322 de la secţia a 6-a, Cap. 7 din Regulamentul Organic), cînd însă hotărîrile lor vor fi unite cu hotărîrile judecătoriilor de întîia instanţă; iar cînd nu vor fi unite, atuncĭ Curţile apelative, atît cele civile cît şi cea Comercială, vor judeca numai pînă la lei una mie, iar de venit pînă la lei una sută, şi cu acest chip toate Curţile apelative să fie într'o asemănare; de aceea trebuinţa cere ca, după asemănarea Curţilor apelative din Bucureştĭ, să se complecteze şi Curţile apelative din Craiova, adică cu adăogire de un supleant la secţia 1-ia şi de doi cĭlenĭ la secţia a 2-a.

PARTEA A II-a

ART. 1. Hotărîrile Curţilor apelative civile, atît cele de aicĭ din Bucureştĭ, cît şi cele din Craiova, vor veni d'a dreptul la întărirea Domnului, precum şi acelea ale Curţei apelative de Comerţ [1].

ART. 2. Toate apelaţiile împotriva hotărîrilor Curţilor apelative civile şi a Curţei apelativă de Comerţ, se vor îndrepta de către Domn la Înalta Curte [2], cînd aceste hotărîrĭ nu vor fi unite cu acelea ale judecătoriilor de întîia cercetare, sau se va cunoaşte la dînsele abaterea din forme, sau din pravilă, care dînd cea desăvîrşită hotărîre după mulţimea glasurilor, se va întări de Domn; spre acest sfîrşit, pentru citirea tutulor hotărîrilor şi alcătuirea raporturilor către Domn,

[1]) «Faptele au îndrituit cu toate aceste temerile ce arătam despre întinderea dată intervenţiunei Domnului. Tocmai pe hotărîrile de acest fel luate de Hospodar, se bizuesc, cu dreptate sau nu, cele mai multe din învinuirile rostite şi exploatate cu atîta agerime în contra-I în aceste din urmă vremurĭ..... Răspunsul nestrămutat al lui Vodă Bibescu la observările ce I se fac în această privinţă, ţinteşte lipsa desăvîrşită de chezăşuirĭ în organizaţiunea actuală a magistraturei, precum şi neputinţa în care se vede El însuşĭ de a aduce leac la o stare de lucrurĭ pe care numai îmbunătăţirea moravurilor şi a educaţiuniĭ obştiĭ o vor putea preschimba cu rod. Intervenirea Domnului s'ar putea îndritui cu mult mai bine printr'un prilej pe care El nu-l rosteşte, dar care este cu toate acestea întemeiat. E că, in afară de Dînsul, mulţĭ alţĭ se amestecă în administrarea dreptăţiĭ, şi că de ar lăsa Hospodarul din mînă dreptul de control şi de revizuire pe care I-l dă legea cea noă în conglăsuire cu vechiul obiceiŭ, n'ar face alt-ceva, vorbind drept, de cît să lase această însuşire de căpetenie unei înrîurĭ străine cu mult mai puţin îndrituite de cît a Sa.» D. de Nion către D. Guizot, 7 Februarie, 1848 (Arhivele afacerilor străine, Paris).

«Nu voinţa a lipsit Domnului de a desfiinţa amestecul autorităţiĭ superioare în afacerile judecătoreştĭ; dar starea morală a tribunalelor ţării şi părerea obştiĭ care vedea în acest amestec, — mai ales subt Domnia acestui Vodă,—o puternică chezăşie, se opunea tare la această desfiinţare».—(*Cîte-va vorbe despre Ţara Romînească*, p. 442 Dentu, editor, Paris).

[2]) Dînd acestei Curţĭ de a 3-a instanţă însuşirile unei Curţĭ de Casaţiune, Domnul pregătea înfiinţarea acestei instanţe supreme.

se vor orîndui pe lîngă Ministrul Dreptăţii doi accesorĭ, oamenĭ de caracter, cu experienţa şi cu ştiinţă de pravilă, fiecare cu cîte lei una mie cincĭ sute leafă pe lună.

ART. 3. — Apelaţiile împotriva hotărîrilor Curţiĭ apelativă criminalicească, precum şi ale Curţiĭ apelativă civilă din Craiova, în pricinĭ criminale şi corecţionale, se vor îndrepta la Înalta Curte, după orînduiala cerută de legiuirĭ în pricinĭ criminaliceştĭ.

PARTEA A III-a

ART. 1.—Pricinile cîte se află astăzĭ îndreptate la Curtea de Revizie, se vor cerceta de către Înalta Curte alcătuită de mădularii ce nu vor fi judecat acele pricinĭ mai 'nainte, complectuindu-se, la neajungere, numărul de noo, cu din mădularii Curţiĭ apelative.

ART. 2.—Pricinile cîte astăzĭ sunt încă nehotărîte, spînzurînd la secţiile amîndoă ale Înaltului Divan, se vor supune de către Departamentul Dreptăţii la Înălţimea Sa, spre a se întări sau a se trimite în cercetarea Înaltei Curţĭ, potrivit cu mai sus zisul art. 2 de la partea II.

LEGEA A DOA

PENTRU ADĂOGIREA ŞI REFORMAREA PRIIMIREĬ TAXIĬ DE ÎNFĂŢIŞARE ÎN JUDECATĂ.

PREŢUL TAXEI

ART 1.—Taxa înfăţişărilor la judecătoriile Ţării în pricinĭ civile şi comerciale, se legĭueşte pe viitor după preţurile următoare :

a) Pentru întîia pornire la judecătoriile de întîia cercetare galbenĭ 2;

b) Pentru apelaţie la Curtea apelativă de Comerţ şi la Curţile apelative civile, galbenĭ 5;

c) Pentru apelaţie d'a dreptul către Domn, prin Departamentul Dreptăţii, galbenĭ 10.

ART. 2. — Se deosibesc de această răspundere pricinile care vor fi apucat a intra în cercetarea judecăţii, încheindu-se jurnalurĭ pregătitoare, şi se vor fi împlinit taxele după cea mai dinainte legiuire.

RÎNDUEALA DĂRII TAXEI ŞI A PRIIMIREI RECLAMAŢIEI.

ART. 3. — Reclamantul, sau avocatul său, vrînd să pornească jalbă cu cerere de judecată, se înfăţişează la procurorul judecătoriei, plăteşte taxa îndoită, adică, una pentru dînsul şi alta pentru prigonitorul său, pentru care, de va dobîndi dreptate, se despăgubeşte de la acela, cu adăogirea ce va face judecătoria la alegerea cheltuelilor judecăţii; ia de la numitul Procuror adeverinţa de priimire în coprindere, că: «cutare, pornind judecată în potriva cutăruia, pentru moşie «(sau orĭ-ce alt va fi), au plătit la această Procurorie taxa «legĭuită, după care este în drept a-şĭ înfăţişa jalba către «Presidenţia acestui tribunal.» O alătură pe lîngă jalbă, şi apoi dă jalba în mîna Presidentului, carele numai de cît însemnează pe dînsa zioa priimirei, şi porunceşte prin rezoluţie la registratura grefei, să o treacă în registru, să-ĭ pue numărul după orînduială, şi să dea în mîna reclamantului adeverinţă subt a sa iscălitură, cu însemnare de leat, lună şi zi, şi în coprinderea următoare: «Cutare a pornit judecată pentru «moşie (sau orĭ-ce alt va fi), la acest Tribunal al judeţului «cutare, şi plătind taxa judecăţii la Procuroria acestui Tri«bunal, i s'au proprit jalba dimpreună cu adeverinţa Procu«roriei, s'au trecut în registru la No. cutare, şi i s'au dat «această adeverinţă spre dovadă.»

ART. 4. — Această orînduială se va păzi şi pentru apelaţiile ce se vor da la Curtea apelativă Comerţială, şi la cele-l-alte Curţĭ apelative civile, precum şi pentru apelaţiile ce se dau d'a dreptul către Domn, prin mijlocirea Departamentului Dreptăţii, cu modificaţie numai că în Departamentul Dreptăţii, va îndeplini pe Procurorul, casierul, şi pe President, şeful Departamentului, sau Directorul în lipsa celui d'întîiŭ.

ART. 5. — Dovezile ce au să se dea şi de Procurorĭ şi de registratorĭ, precum şi de casierul, şi registratorul Departamentului Dreptăţii, se vor tipări într'un număr de ajuns, cu locurĭ deschise pe unde cere trebuinţa, şi se vor împărţi pe la toate Procuroriile şi grefele judecătoreştĭ, lăsîndu-se şi în Departamentul Dreptăţii numărul trebuincĭos, pentru priimirea apelaţiilor ce se vor da d'a dreptul către Domn.

ART. 6. — După întărirea acestui proiect, orĭ-ce jalbă începătoare cu pîră de judecată s'ar înfăţişa în Departament, orĭ dată către Domn şi cu rezoluţie Domnească orînduită la Logofeţie, se va înapoia reclamantului cu rezoluţie iscălită de şeful Departamentului, sau directorul, ca să se îndrepteze reclamantul cu asemenea jalbă la Presidenţia locală după ce va plăti mai întîiŭ taxa legĭuită la Procuroria de acolo.

CONTABILITATE

ART. 7. — Toţĭ procurorii de obşte sunt datorĭ, a doa zi după sfîrşitul fie-cària lunĭ, să trimiţă la Logofeţie, pe lîngă raporturĭ formale, banii adunaţĭ din taxe, cu listă anume, de ce nume şi în care zi a luat.

ART. 8. — Se îndatorează şi Presidenţii tot într'acea zi să trimeaţă şi Dumnealor pe lîngă adresurĭ şi raporturĭ formale, liste de jelbile începătoare, ce a priimit în cursul acelei lunĭ, şi arătătoare de numele reclamantului, de zioa priimirei, de firea pricinei, în puţine cuvinte şi cu însemnare în potrivă

pe osebită coloană, de lucrarea făcută pentru fie-care dintr'aceste jelbĭ.

ART. 9. — Această orînduială se va păzi și în canțelaria Departamentului Dreptății de către casierul, priimitorul taxii, și registratorul, înscriitorul apelațiilor date d'a dreptul către Domn.

ART. 10. — Șeful Departamentului, sau Directorul, va observa asemenea liste și găsindu-le unite și alcătuite după orînduială, precum și banii priimițĭ toțĭ deplin, va porunci înscrierea lor la venit în condica casierului; iar găsind vre-o lipsă va stărui pentru a ei îndreptare cu înpilarea vinovatului.

ART. 11. — La fie-care trei lunĭ se va face tablă arătătoare de toțĭ banii adunațĭ din taxă, și, pe lîngă raportul Logofeției, se va supune la cunoștința Domnului; iar banĭi se vor trimite d'a dreptul la Vistierie ca să se facă venit al Statului.

Legea din 4 Martie 1847

(Decret din 8 Martie 1847)

Această lege mărginește prescripția în materie de călcare de pămînt, — la 30 de anĭ cînd e făcută cu rea credință, la 10 anĭ pentru încălcările de al 2-lea proprietar;— hotărăște adevăratul înțeles al vorbelor de bună și de rea credință [1]).

(Proiect de lege prelucrat în 1846 [2]). Registru 124. p. 57).

PARTEA 1-a

ART. 1 - Alin. 3, — § 7, cap. a, partea 6-a din pravila țăriĭ,— pentru nemărginirea prescripției a călcării de pămînt, se desființează cu totul.

[1]. Cu toată nevoia unei reforme cerute de posesorii de bună credință, Camera din 1843—1844 respinsese acest proiect de lege.

[2]) În afară de cestiunile pe care Domnul putuse, — chiar fără Ca-

ART. 2.— Prescripţia pentru împresurare de pămînt intră în categoria obştească a prescripţiei hotărîtă prin pravila ţăriĭ pentru stăpînirea cu bună sau rea credinţă a lucrurilor nemişcătoare.

ART. 3. — Cu rea credinţă se socoteşte împresurarea aceea ce se urmează de către însuşĭ persoana ce a făcut-o, şi se supune la cel mai mare termen al prescripţii de treĭ-zecĭ de anĭ. Iar cu bună credinţă, şi supusă la termenul prescripţii de zece anĭ, se socoteşte cînd vre-o proprietate dinpreună cu împresurarea ce va fi făcînd la altă moşie învecinată cu dînsa, se va stăpîni de a treia persoană la care va fi trecut prin moştenire, cumpărătoare, dar, zestre, sau cu verĭ-ce alt titlu.

PARTEA A II-a

ART. 1. — Împresurătorul cu rea credinţă se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît şi rodurile lui în vremea cînd rău s'au luat în a sa stăpînire.

ART. 2. — Împresurătorul cu bună credinţă se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît şi rodurile lui din vremea ce-i s'au cerut prin judecată, ca unul ce n'au avut cunoştinţă că stăpîneşte rău, şi stăpînul l'au îngăduit a stăpîni.

ART. 3. — Se dă un soroc de un an de la înfiinţarea şi publicarea acestei legĭuirĭ, pentru toţĭ aceia la cîţĭ va fi trecut sorocul prescripţii după articolul al 3 de mai sus de la partea 1-ia, ca cunoscîndu-se împresuraţĭ să poată a-şĭ porni judecata într'acest soroc; iar după acest soroc toate pricinile pentru împresurare de pămînt, se vor judeca fără osebire după obşteştile temeiurĭ legĭuite printr'această pravilă.

---

meră, — să le rezolve direct printr'un decret. El pregătise încă lucrările viitoarei Adunărĭ.

Adresa Camerii către În. M. S. Domnul.

Camera priimeşte proectul de lege despre hotărîrea prescripţiunii în cestiune de călcare de pămînt.

Proectul pentru mărginirea prescripţii a împresurărei pămînturilor şi pentru adevăratul înţeles a stăpînirii cu ***bună*** sau ***rea credinţă*** la asemenea împresurărĭ, — trimis Obşteştii Adunărĭ cu ofisul Înălţimei Voastre subt No. . . desbătîndu-se cu toată scumpătatea, s'au priimit cu îndreptările făcute în osebitul anex.

Acest proect cu pomenitul anex, Secretaria le-a trimis plecat spre a li da Înalta Mării Voastre întărire.

Acest proect şi raport s'au priimit de Obştească Adunare după cele mai multe glasurĭ, potrivit cu § *g* de la articolul 48 după Organicescul Regulament [1]).

(Presidentul Obşteştii Adunărĭ).

(*Urmează 27 iscăliturĭ*)

[1]) Ca urmare a măsurilor de mai sus, suma proceselor întîrziate, care la 1-iŭ Ianuarie 1847 era de 18.000, nu mai era de cît de 4.000 la 1-iŭ Ianuarie al anului următor (Cuvîntarea la deschiderea Obşteştei Adunărĭ de la 1848).

Spre a avea cine-va o idee de grija neobosită a Domnului pentru această ramură de căpetenie a administraţiunii pe care o numim Justiţie, de poveţele, de ordinele, de dojenile reînoite ce dedea prezedinţilor, judecătorilor, procurorilor, avocaţilor, trebue să citească ***Buletinul oficial*** din 2 Aprilie 1843, No. 119 şi 30, p. 118 ;— din 7 Aprilie 1843, No. 31 ; — din 2 Mai 1843. No. 48 ; — din 9 Iunie 1843, No. 50, p. 198 ;— din 9 Iunie 1843, No. 50, p. 199 ;— din 25 Iunie 1843, No. 57.

DECRET DIN 31 MARTIE 1847

ȘTERGEREA

VĂMILOR ȘI HOTARELOR

ÎNTRE ȚARA-ROMÎNEASCĂ ȘI MOLDOVA CARE DEVIN

PRINCIPATELE-UNTIE

ÎN AFACERILE COMERCIALE

ȘTERGEREA VĂMILOR ȘI HOTARELOR

INTRE ȚARA ROMÎNEASCĂ ȘI MOLDOVA

Decret din 31 Martie 1847.

Ștergerea vămilor între Țara Romînească și Moldova șterge și hotarele între aceste Țări surorĭ. Prin această măsură care pune la o laltă interesele lor, Bibescu *a pregătit* A LOR UNIRE[1]); de atuncĭ ele nu se mai numesc de cît PRINCIPATELE UNITE.

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod, cu mila lui Dumnezeu, Domn Stăpînitor a Toată Țara Romînească,

Luînd în de aproape privire actul de convenție, încheiat la trei-zecĭ Ianuarie al anului de la mîntuirea lumei una mie opt sute patru-zecĭ și șase, subt numărul doă sute zece, între Prințipaturile Țării Romîneștĭ și al Moldoviei, prin boerĭ orînduițĭ cu deplină putere, însă, din partea Noastră, Dumnealui Marele Logofăt al Dreptății și Cavaler Alexandru Vilara,—și din partea Oblăduirei Moldoviei, Dumnealor Logofătul Dreptății și Cavaler Teodor Balș, Logofătul Trebilor din 'Năuntru și Cavaler Iordache Ghica, Luminarea sa Beizadea [2]) Dimitrie Sturza, General Inspector al miliții și Cavaler, Vel Vist. Vornic și Cavaler Lascar Cantacuzin, Secretarul Statului Hatman și Cavaler Nicolae Mavrocordat și Luminarea sa Beizadea N. Suțu, Logofăt și Cavaler ; și găsindu-l întru toate potrivit atît

[1]) *Istoria Romînilor* de XENOPOL, p. 181.
[2]) Beizade. Fii de Domn purtau acest titlu subt Fanarioțĭ. Inainte de Grecĭ, ei se numeau *Domnișori.*

cu interesurile respective ale amîndurora Prinţipatelor, ratificăm printr'această pomenită mai sus convenţie, spre a-şĭ avea urmarea întocmai cu a ei coprindere, şi pe sorocul ce să mărgineşte într'însa, împreună cu modificaţia care,—prin înţelegere între amîndoă Oblăduirile şi prin deosebit Act,—s'au adus la sfîrşitul din alinia 1-iŭ a articolului doă, atingător de flăcăii ce se vor căsători dintr'un Prinţipat în cel-l-alt. Dat subt a Noastră iscălitură şi pecete în oraşul Bucureştĭ, la anul de la Cristos una mie opt sute patru-zecĭ şi şapte, Martie în trei-zecĭ şi una, şi al cincilea al Oblăduirei Noastre.

Iscălit: Gheorghe Dimitrie BIBESCU, Voevod.

Secretarul Statului: M. BĂLEANU.

ACT

Convenţiune între Principatele vecine al Moldovei şi al Valahiei pentru al doilea period.

30 Ianuarie 1846, No. 210 (*Bul. off.* No. 49 şi supliment al N-rului 49 din 7 Iulie 1847).

Sorocul mărginit de şapte anĭ prin articolul 25 din actul convenţiei încheiat la anul 1835, între învecinatele Prinţipate al ţării Moldaviei şi al Valahiei, săvîrşindu-se la 15 Iulie al anului trecut 1842, [1] şi Înaltele Oblăduirĭ ale acestor Prinţipate, pătrunse de o reciprocă rîvnă şi dorinţă de a se statornici şi pe viitor legăturĭ temeinice şi doveditoare de o adevărată şi prietenească armonie, întru toate cele ce ar privi îndemînatecă petrecere a învecinaţilor lăcuitorĭ din aceste Prinţipate, întru cele ce înlesnesc ale lor trebuinţĭ, precum şi a obştiĭ

[1]) Aceste vorbe *al anului trecut* ar arăta data 1845, cînd cea adevărată este 1842. Ele trebue luate în înţelesul de: unul din anii trecuţĭ.

mulţumire în comerţialele relaţiĭ şi tranzacţiĭ,—în acelaşĭ an al săvîrşirei sorocului, adică la anul 1842, după întrebuinţarea tutulor formelor cerute, au orînduit la hotarul pomenitelor Prinţipate o comisie miestă de patru mădularĭ, şi anume, din partea Ţării Moldovei: D-lor Vornicu Iordache Pruncul şi Spătarul Asanace Danul, şi din partea Ţării Romîneştĭ: D-lor Logofătul credinţei şi Cavaler Ioan Manu şi Aga şi Cavaler Dimitrie Fălcoianul.

Aceştia după o îndelungată stăruire, şi potrivit cu instrucţiile date de către Sfaturile respective ale Înaltelor Oblăduirĭ, —săvîrşindu-şĭ lucrarea,—au închipuit act de convenţie pe al doilea period, mărginit pe curgere de zece anĭ de la săvîrşirea sorocului celui dintîiŭ act, şi l-au îmfăţişat către locurile competente; mijlocind însă împrejurărĭ, şi după aceste destule corespondenţii şi observaţii din partea Sfaturilor respective, s'au amînat pînă acum această folositoare lucrare, fără de a fi dobîndit rezultatul dorit, iar acum. Prea Înălţaţii Domnĭ şi Oblăduitorĭ ai acestor doă ţărĭ, îndemnaţĭ de aceeaşĭ rîvnă şi dorinţă pentru buna şi mulţumitoarea petrecere a învecinaţilor locuitorĭ, şi pentru slobodele relaţii şi tranzacţii comerţiale ale tutulor locuitorilor dintr'aceste doă Prinţipate încredinţate oblăduirei Înălţimei Lor, şi pentru ca să dea un sfîrşit temeinic şi vecĭnic tutulor păgubitoarelor împiedicărĭ, cîte cercarea anilor trecuţĭ au lămurit că ar fi suferit comerţul acestor doă Prinţipate, după o preurmată înţelegere între Înălţimele Lor, şi asemănat cu jurnalurile încheete de Sfaturile respective, au orînduit din nou întru aceasta o într'adinsă comisie, şi anume, Prea Înălţatul Domn al Ţării Moldovei pe Sfatul Administrativ Extraordinar, alcătuit de D-lor Logofătul Dreptăţii şi Cavaler Teodor Balş, Logofătul trebilor din 'Năuntru şi Cavaler Iordache Ghica; Luminarea sa Beizadea Dimitrie Sturza, General inspector al miliţiei şi Cavaler; Vel Vist. Vornic şi Cavaler Lascar Cantacuzin; secretarul

statului Hatman și Cavaler Nicolae Mavrocordat, împreună și cu Luminarea sa Beizade Nicolae Șuțul Logofăt și Cavaler, —și Prea-Inălțatul Domn al Țării Romînești; pe Dumnealui Marele Logofăt al Dreptăți și Cavaler Alexandru Vilara;

Carii, asemănat instrucțiilor ce li s'au dat, și într'o unire aflîndu-se,—astă-zi, la 30 Ghenarie 1846, au incheiat acest act de convenție în coprinderea mai jos arătată:

ART. 1.— Convenția întărită la anul 1835, să va păzi cu nestrămutare pînă la sfîrșitul anului 1847, iar de la 1 Ghenarie 1848, convenția dintre amîndoă Prințipatele, se închee în articolile următoare:

ART. 2.— Locuitorii satelor și ai orașelor dajnicĭ, ce vor doși dintr'un Prințipat în cel-alt, țiganĭ,—atît ai Statului cît și boereștĭ, și ai altor particulare fețe, precum și mănăstireștĭ ai Valahiei, ce asemenea vor fugi, nu numai să se dea înapoi, ci și acei cari îĭ vor priimi se supune a plăti spre osîndă capitație îndoită pentru fieș-care dajnic locuitor sau țigan, ce-l va sprijini, și îndată să-l și dea înapoi, fiind și Staturile respective îndatorate ca,—prin Cîrmuirea locului,—să prindă pe asemenea oamenĭ, și cu convoiul cuviincĭos să-i trimită la graniță ca să îĭ teslimatisească la Cîrmuirea marginii, sau de vor veni după dînșii gonacĭ, să li să dea lor ajutorul cuviincĭos, asemănat cu coprinderea de mai sus spre prinderea lor; iar flăcăii dajnicilor lăcuitorĭ ce vor trece dintr'un Prințipat în cel-alt ca să se căsătorească, vor fi slobozĭ a se statornici, de vor voi, la locul unde se vor căsători.

Țiganii, cîțĭ se vor afla dintr'un Prințipat în cel-alt, fugițĭ pînă la 15 Iulie al anului 1835,— subt orĭ a cui stăpînire se vor afla, — nu-i pot reclama stăpînii lor ai cărora au fost mai 'nainte, saŭ Staturile respective, ci să rămîe în desăvîrșită stăpînire a aceluia într'acăruia s'au aflat în ziua arătată.

ART. 3. — Cîțĭ locuitorĭ dintr'un Prințipat vor trece în cel-alt vremelnicește pentru niscai-va îndeletnicirĭ în lo-

losul lor, sînt datorĭ a avea pasportul Stăpînirei lor şi cu caracterul întru care îl va mărturisi acel pasport, adică, boer cu rang, nobil, neguţător, saŭ dajnic, să-l cunoască Oblăduirea învecinatului Prinţipat; unii ca aceştia nu se pot îndatora la nicĭ una din cele către Statul învecinat îndatorirĭ, dobîndind din partea Oblăduirei acelui Prinţipat toată ocrotirea pravililor, supuindu-se şi ei, pe vremea şederii lor acolo, la toate pravilile acelui Prinţipat.

Asemenea locuitorĭ, dobîndind proprietăţĭ nemişcătoare în învecinatul Prinţipat, vor dobîndi şi toate drepturile şi folosurile proprietăţii deopotrivă cu cei adevăraţĭ pămîntenĭ, răspunzînd din parte-le şi toate îndatoririle puse asupra proprietăţilor legĭuite de către Stăpînirea locului, şi asupra proprietăţii a însuşĭ pămîntenilor; nu pot însă avea dreptul votului asemenea locuitorĭ la alegerile ce se vor face la ţinutul unde vor avea proprietatea lor, adică nicĭ pot fi aleşĭ, nicĭ pot să aleagă, ca unii ce, ne-fiind statornicĭ în Prinţipatul acela, fireşte nu pot dobîndi dreptul politicesc.

ART. 4. — Făcătorii de rele, criminalii Statului, dezertorii şi datornicii, fiind-că urmează a trece dintr'un Prinţipat în cel-l-alt fără pasporturile Stăpînirei lor, să se poruncească Cîrmuirile locale din amîndoă Prinţipatele, ca, unde vor găsi asemenea oamenĭ fără de pasporturĭ, să-i trimiţă la Oblăduirea lor, şi acea Oblăduire, — dovedindu-i dosiţĭ din învecinatul Prinţipat,— cu un destoinic convoiŭ să-i trimită cu toate ale lor ce se vor găsi la dînşii, sau la alţii ascunse de ei, la Oblăduirea Prinţipatului de unde au dosit: această urmare să se facă nu numai de se va face reclamaţie pentru asemenea oamenĭ, ci şi de sineşĭ să aibă îngrijirea fieşte-care Oblăduire a-i prinde prin cîrmuirile locale, şi a-i da în apoi, precum şi dacă din întîmplare unii ca aceştia vor găsi mijloace de a se strecura şi cu pasporturĭ sau cu numele altor, sau, fiind sudiţĭ curţilor străine, cu pasporturile consulaturilor, la asemenea

împrejurărĭ, orĭ dovedindu-se prin cercetarea poliţiilor locale, sau reclamarisindu-se anume de învecinatul Prinţipat, să se prinză şi să se trimiţă la Oblăduirea de unde au dosit, fără a li se respectui pasporturile; de cît întîmplîndu-se unii dintr'înşii a avea pasporturĭ de sudiţĭ ai curţilor streine, atuncea Oblăduirea locului să se înţeleagă în lucrările sale cu consulatul într'a căruia protecţie va fi vinovatul, după pasportul ce va avea, iar la goana ce se va face spre prinderea făcătorilor de rele, poliţia ce se va afla gonindu-i, ca să nu-i piarză din vedere, sau urma lor, are voe a trece la învecinatul judeţ peste hotare spre prinderea lor, dînd îndată şi de ştire poliţii locale, adică, sau cîrmuirei locului, de va fi cu apropiere, orĭ subtcîrmuitorului plăşii, şi privighitorului de ocol şi păzitorilor graniţii, şi, saŭ împreună cu dînşii, saŭ acea poliţie ce s'au aflat gonindu-i, prinzîndu-i, este datoare a-i testimatisi cu toate ale lor la cîrmuirea Prinţipatului unde s-au prins, şi apoi să urmeze corespondenţii pentru reclamarisirea lor.

ART. 5. — Sătenii după hotar, de la un Prinţipat la altul, pentru ale lor cîmpeneştĭ îndeletnicirĭ, vor avea sloboda trecere, avînd tot-d'auna cu dînşii, la orĭ-ce trecere a lor, răvaşele juraţilor satelor hălăduirei lor, ne fiind îndatoraţĭ unii ca aceştia a lua pasporturĭ după coprinderea art. 3, şi cu asemenea biletur̆ să-i priimească fără bănuială proprietarii învecinatului Prinţipat la întocmirea muncei ce vor face cu dînşii.

Asemenea locuitorĭ, aflîndu-se cu ale lor îndeletnicirĭ pe pămîntul învecinat, nu se vor supăra, nicĭ de împlinitorii dăjdiilor, nicĭ de sătenii satelor în care s'ar sprijini vremelniceşte, cu nicĭ un fel de cerere, nicĭ pe seama venitului Statului, nicĭ pe seama cutiilor satelor; asemenea şi oltenii din ţara Romînească carĭ obicĭnuesc să umble în toată vara dintr'un Prinţipat în altul pentru a lor agonisire, precum şi orĭ-ce alţĭ locuitorĭ lucrătorĭ de pămînt din locurĭ mai depărtate a

'amîndorora Prinţipatelor, avînd asemenea asupra lor răvaşele juraţilor satelor, nu pot fi supăraţĭ cu plata birului, sau alte dărĭ pentru vremelniceasca lor locuinţă în învecinatul Prinţipat.

ART. 6. — Locuitorii tîrgurilor mărginale sînt slobozĭ pentru casnicele lor trebuinţe, a trece,— pe curgere de trei zile,— dintr'un Prinţipat în cel-alt la tîrgurile megieşite, saŭ la proprietăţile ce ar avea pe margine, precum moşii, vii şi altele, fără de a fi îndatoraţĭ la luare de pasporturĭ, sau biletului.

ART. 7. — Toată plutirea pe apa Siretului va fi slobodă pentru tot-d'auna de orĭ-ce dare, subt nicĭ un fel de cuvînt, coborînd şi suind fieşte-care Prinţipat prin plutire mărfurile şi productele sale cu mergerea în Dunăre şi întoarcere pe cursul apei Siretului.

ART. 8. — Mărginirile şi vămuirile urmate pînă acum şi care-mai au a se urma pînă la 1-ŭ Ghenarie 1848, asupra linii graniţii despărţitoare dintre amîndoă Prinţipatele, se desfiinţează, şi vor rămînea desfiinţate pentru tot-d'auna, fără însă a să zminti veniturile sfaturilor orăşeneştĭ saŭ a Eforiilor pentru cîte obiecte, fiind supuse la plată de asemenea veniturĭ, se vor consuma în 'năuntrul oraşelor;— spre acest sfîrşit se legĭuesc şi vor rămînea pentru tot-d'auna statornice şi nestrămutate regulile următoare:

A. — Mărfurile şi productele pămînteştĭ, lemnăriile, petrăria, vitele, băuturile şi orĭ-ce alt product al Prinţipatelor învecinate, fără osebire de fel, sînt slobode prin reciprocitate să intre dintr'un Prinţipat în cel-alt, fără să plătească nimic subt cuvînt de vamă, acsiză, tacsă sau altă numire, şi fără să fie supuse la vre-o revizie;— se osibeşte sarea care este oprită de a trece dintr'un Prinţipat în cel-alt pentru osibirea preţurilor în consumaţia din 'năuntru ţărilor, hotărîte prin Regulamentele organice.

B. — Dacă unile dintr'acestea trecînd de la un Prinţipat la

altul, s'ar ecsporta peste cele-l-alte granițĭ a țării în care ar fi intrat, vor plăti dreptul ecsportații la Stăpânirea țării prin a căria graniță se vor ecsporta.

C. — Toate mărfurile și alte obiecte streine cîte au slobodă intrare într'aceste doă Prinţipate, plătind odată vama inportații la a lor intrare, sînt slobode de a trece și în cea-l-altă țară, fără nicĭ o plată de vamă, iar cele ce se vor aduce printr'un Prinţipat în cel-alt, anume prin tranzit, pe de o parte, la granița pe unde vor intra, se vor supune la regulile de tranzit, iar pe de alta vor plăti a lor vamă la locul unde se vor deschide, sau se vor aduce anume spre vînzare.

D. — In vara viitoare, o comisie micstă și alcătuită de oamenĭ cu speţialitate și împuterniciţĭ prin poruncĭ și instucţiunĭ ale Înaltelor Oblăduirĭ, vor alcătui condiţiile vămilor din amîndoă Prinţipatele, precum și o asemănată tarifă pentru toate obiectele ce vor fi supuse la plată de vamă, socotită cîte trei la sută și care se va reînoi pe fieşte-care curs de șase anĭ. Se înţelege că în această tarifă nu are a se coprinde ecsportaţia vitelor și a zaherelelor, fiind pentru acestea hotărîtă osibită plată. Bazul ce vor lua acestea, asupra preţurilor obiectelor, după care vor hotărî anume suma pentru acei cuveniţi cîte trei la sută la fie-care obiect, vor fi preţurile din cei din urmă trei anĭ din amîndoă Prinţipatele unite [1], și din care vor trage preţul de mijloc.

E. — Cu acest fel de condiţii și tarifă desăvîrșite prin toate formalităţile cerute, se vor vinde prin liţitaţie vămile ţării Moldavia și Romîneștĭ, unite către unul și acelaș cumpărător, saŭ către una și aceiașĭ companie, pentru un period în ţara Moldaviei și pentru cel-alt în ţara Romînească, și prin urmare

[1] Acest nume de Principate Unite e pus aci pentru cea d'întîia oară, născocindu-l Bibescu în 1847 pentru convenţiunea vamală; era să devie *titlul oficial* al Ţării de la îndoită alegere a lui Cuza, ca prinţ al Moldovei și al Ţării Romîneștĭ, pînă la proclamarea Regalităţii.

asemenea chip pentru toate perioadele următoare: se vor păzi însă tot-d'auna formalităţile trebuincĭoase şi ştiute pentru toate cele de asemenea fire liţitaţii ale veniturilor publice, şi se îndatorează stăpînirea în a căria ţară se va săvîrşi vînzarea, ca să ia şi pentru ceea-l-altă ţară osebită siguranţă, potrivit cu coprinderea condiţiilor, pe care să o trimiţă la Visteria respectivă, spre a sta zălog pînă la sfîrşitul contractului.

F. — Preţul cel de pe urmă al adjudecaţiei, asupra căruia va încheia contract cumpărătorul cu Stăpînirea ţării întru care se va săvîrşi vînzarea, se va impărţi în trei de o potrivă părţĭ, din care una se va da în Visteria ţării Moldaviei şi doă în Visteria Valahiei.

ART. 9. — Potrivit cu coprinderea hrisovului răposatului întru fericire Domn Alecsandru V. V. Muruzi, fiind datoare Moldova pentru isvorul apei ce au luat din Ţara Romînească şi au făcut cişmele în partea Moldaviei, să dea şease măsurĭ de apă din haznaoa Focşeanilor pentru cismelele Focşanilor părţii Ţări Romîneştĭ,— care are a se trage de la zisa hazna cu cheltuiala orăşianilor părţii Valahiei,—această îndatorire se va aduce întocmai în împlinire şi se va păzi nestrămutată pe viitorime.

ART. 10. — La tranzacţiile ce vor urma între locuitorii ambelor Prinţipate, se va păzi măsura chilei cunoscute în fieş-care din aceste, şi anume productele ţării Moldavei se vor vinde cu chila de doă sute patru-zecĭ oca, şi acele ale Valahiei cu chila [1] de patru sute oca, afară numai dacă va urma osebită înţelegere între vînzătorĭ şi cumpărătorĭ.

ART. 11. — Sorocul în care va avea tărie această convenţie întru ceia ce se atinge de articolile 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 şi 10,

[1] Chila Ţării Romîneştĭ era de 508 kil. 800 gr. (ocaua romînească fiind de 1 kil. 272 gr.); cea moldovenească de 309 kil. 840 gr. (ocaua moldovenească fiind de 1 kil. 291 gr.)

va fi pe o curgere de anĭ zece, începătorĭ de la 1-ĭŭ Ghenarie 1848.

ART. 12. — Articolul al 8 al acestui proect de convenţie se va da în chibzuirea Cinstitelor Obşteştĭ Obicĭnuite Adunărĭ din amîndoă Prinţipatele, în sesile viitoare şi după săvîrşirea aceştii formalităţĭ, se va schimba a lui ratificaţie în capitala Iaşii, în curgere de cincĭ-spre-zece zile, sau mai curînd, de se va putea face.

Subt iscăliţii împuterniciţĭ prin luminatele ofiţiurĭ ale Prea Inălţaţilor Domnĭ, şi anume, ale Prea Inălţatului Domn al Moldaviei cu ofiţul subt No.... [1] şi a Prea Inălţatului Domn al Ţării Romîneştĭ cu ofiţul subt No. 2, am alcătuit şi am iscălit acest Act de convenţie, puind şi ale noastre peceţĭ. Încheiat în capitala Iasii, la anul 1846, Ghenarie 30 zile, No. 210.

Iscăliţĭ: Teodor BALŞ; Iordache GHICA, vel Logofăt; D. STURZA; Vel Vist. CANTACUZIN; Vel post. N. MAVROCORDAT; N. ŞUŢU; A. VILARA.

Departamentul Visteriei.

Ştergerea hotarelor între Ţara Romînească şi Moldova, fiind decretată, se iau măsurĭ pentru arînderea celor doă vămĭ.

8 Maiu 1847, No. 729 (*Bul. Of.* din 16 Maiŭ 1847, No. 35).

Desăvîrşindu-se operaţia ratificaţiei articolului 8, din convenţia încheiată între Prinţipatul Valahiei şi al Moldovei, atingător de unirea vămilor amîndurora Prinţipaturilor, şi vînzarea lor de la 1-iŭ Ghenare 1848, *pe curgere de şase anĭ,*

[1]) Numărul lipseşte în *Buletin.*

către unul şi acelaşĭ cumpărător, sau către una şi aceiaşĭ companie, asemănat rezoluţiei Mării Sale lui Vodă pusă pe raportul, din 6 ale curgătorului Maiŭ, al Dumnealui marelui Logofăt A. Vilara, însărcinatul cu schimbarea ratificaţiei sus zisă,—se face tutulor de obşte cunoscut despre aceasta, că mezatul venitului acestui otcup este a se săvîrşi în Capitala Iaşii, în sesia Cinstitei Obicĭnuitei Obşteştĭ Adunărĭ de acolo, în zilele următoare, adică: la 10, 15 şi 20 ale viitorului Noemvrie al anului curgător. Iar condiţiile alcătuite pentru amîndoă vămile unite, cum şi tarifa de vamă hotărîtă prin amîndoă Prinţipatele la obiectele pămînteneştĭ ce s'ar ecsporta peste graniţile lor, aflîndu-se subt tipar, se vor împărţi ca supliment pe lîngă Buletinul oficial, îndată ce vor eşi de subt tipar.

Şeful Departamentului: C. HERESCU.

«Domnitorul Munteniei Gheorghe Bibescu, scrie D. Xenopol, [1]) face un mare pas spre contopirea intereselor ambelor ţărĭ surorĭ, suprimînd în 1843 [*lapsus calami*: citiţĭ 1847] vămile dintre ele. Această măsură atît de favorabilă pentru ambele trunchiurĭ ale Romînilor din Muntenia şi Moldova, îĭ făcu să resimtă în interesele lor chiar, efectul fericit al înlăturărei unei supărătoare împiedecărĭ. In urma unei asemenea măsurĭ se putu ceti în condiţiile vînzărei vămilo- ambelor principate din 1853 următoarele cuvinte mult în semnătoare :

«Orĭ unde într'aceste punturĭ se pomeneşte de graniţă, marginĭ sau hotar, se înţelege sub această numire linia încunjurătoare amînduror Prinţipatelor [2]).»

[1]) *Istoria Romînilor* de D. XENOPOL p. 523.
[2]) *Bul. Of.* al Munteniei p. 1853, 21 Maiŭ p. 128.

«Astfel de la 1843 (citiţĭ 1847), începură Romînii a se deprinde cu încetul cu idea de hotarele unei patrii comună, idea care trecu în curînd de la daraverile comerciale la întreaga viaţă şi toate ale ei manifestărĭ. Conform cu atare împrejurărĭ, întîlnim în *Foaia pentru minte* din 1843 [1]) atribuindu-se de un anonim pricina înapoierei Romînilor în faptul că:

«nicĭ o dată Moldova şi cu Muntenia nu au alcătuit o unire între ele, ci au fost vecĭnic duşmane şi sfîşiete chiar în lăuntrul lor prin împărăcherile boerilor. Numele Milcovului, rîŭ cobitor de nenorocirĭ, în loc de a spăla o dată păcatele politice ale naţiunei moldo-romîne, astăzĭ leneş, despărţeşte nu numai trupul în privinţa geografică, ci şi politic în toate privinţele.»

«Articolul este însă împiedecat de cenzura austriacă a urma mai departe.»

Notă. — Fraza care precede bucata ce am citat, reaminteşte că în 1842, mai mulţĭ boierĭ puseră pe D. Ioan Ghica să propue Prinţului Sturdza ce domnea în Moldova, Scaunul Ţării Romîneştĭ. Aceştĭ boierĭ, susţiitorĭ ai Prinţului de curînd căzut A. Ghica, se temeau de suirea pe tron a lui Gheorghe Bibescu.

[1]) *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, 1843, p. 124.

LEGE-MARTIE 1847

(DECRET DIN 8 MARTIE No. 177)

DESPRE

BUNURILE ȘI VENITURILE BISERICEȘTI

DESPRE BUNURILE ȘI VENITURILE BISERICEȘTI

LEGE

Martie 1847.

(Decret din 8 Martie, No. 177).

EXPUNERE

Prin această lege, Domnul regulează întrebuințarea bunurilor bisericeștĭ. Organizează seminarele și îmbunătățește soarta slujitorilor bisericii.

D-l de Nion [1]), consul general al Franției la Bucureștĭ, în urma disgrații D-lui Billecoq, dă D-lui Guizot însemnărĭ folositoare despre această lege. «Această lege, zice d-sa, șterge și înlocuește o lege din 1834, ale căreĭ dispozițiunĭ

[1]) D-l de Nion către D-l Guizot, Bucureștĭ, 2 Aprilie 1847 (Archivele afacerilor streine, Paris).

Vom lăsa cuvîntul D-lui de Nion în judecarea diferitelor legĭ făcute de Domn, fiind că părerea D-sale nu este rostirea unui părtinitor al alesului din 1842, — precum înaintașul săŭ era părtinitor pentru Vodă Ghica; — într'adevăr D-l de Nion sosise la Bucureștĭ cu bănuielĭ în contra Suveranului pe care nu l'a cunoscut și nu l'a admirat de cît studiindu-l; corespondența d-sale dă proba unei marĭ neatîrnărĭ; modul decĭ de grăire al D-lui Consul francez poate fi privit ca nepărtinitor cu desăvirșire. — De ar fi nevoe de o chezășie, am putea-o găsi în ura cu care oamenii resvrătirii din 1848 și prietinii lor au urmărit, în ale lor scrierĭ, pe reprezintantul Franției la Bucureștĭ.

nelămurite şi necomplecte mai că nu slujiseră de cît ca să acopere cu o înfăţişare de legalitate dezordinile, arătate de orĭ cînd cu prea mare dreptate, ca fiinţînd în administrarea bunurilor bisericeştĭ din Ţara Romînească.

«Cîte-va pilde vor face lesne să reeasă deosebirile de căpetenie ce fiinţează între amîndoă sistemele. Subt regimul de mai 'nainte, întregimea veniturilor episcopatului era împărţită în mai multe părţĭ, avîndu-şĭ fie-care o menire deosebită; dar mărimea acestor părţĭ fiind proporţională şi prin aceasta chiar din fire schimbăcĭoasă, de aci venea o stare de nesiguranţă ce era în vecĭ spre folosinţa personală a Episcopilor şi în dauna stabilimentelor aşezate subt direcţiunea lor.

«Legea cea noă, prin art. 5 şi 6, hotăreşte pentru fie-care ramură a serviciului o anume sumă : asigură feţelor bisericeştĭ o răsplată însemnată în banĭ, fără a le lăsa însă de azĭ înainte putinţa de vre-un amestec în cele-l-alte sume, precum nicĭ prisosul veniturilor asupra cheltuelilor. Acest prisos va forma un fond de rezervă (art. 8)....

«Încheierea de contracturĭ de arendă care se făcea altă dată pe tăcute şi fără alt amestec de cît al feţelor bisericeştĭ şi al oamenilor lor, se va face de azĭ înainte prin mezat public, în faţa ministrului trebilor bisericeştĭ şi a unei comisiunĭ financiare numite de Obşteasca Adunare. Se poate aştepta lumea să vază încetarea scandalului acelor arenzĭ pe anĭ îndelungaţĭ ce posesorii averii bisericeştĭ încheiaŭ cu arendaşĭ aleşĭ dupe plac, pentru un preţ foarte mai pe jos de adevărata lor valoare, păstrîndu-şĭ printr'o învoială tăinuită o parte mare din produsul exploatării [1].

«Articolul 13 pune capăt la un abuz nu mai puţin însemnat, acel al dării pe care membrii clerului de jos erau astrînşĭ să-o plătească pe fie-care an superiorilor lor. Scuteşte apoi

[1]) V. *Domnia lui Bibescu* T. I, *Bunurile mănăstireştĭ.*

pe slujbaşii bisericii de orĭ-ce dare sau în folosul proprietarilor pe a căror moşie îşĭ îndeplinesc slujba, sau în folosul Statului.

«E adevărat că clasa ce se foloseşte de aceste scutirĭ, e vrednică de respectul şi de interesul obştii mai mult prin sînţenia menirii sale de cît prin modul în care membrii săi ştiu în de obşte să înţeleagă această menire şi să'şĭ îndeplinească datoriile. Legea cea noă s'a silit asemenea să aducă un leac acestei stărĭ de lucrurĭ (art 9, 10 şi 11), mărind numărul şi fondul seminarelor, alcătuind pentru dînsele un sistem mai bun de studii, şi mai ales cerînd neapărat sfîrşirea acestor studii celor ce vor să intre în tagma bisericească.

«O dispoziţiune care, la prima vedere, pare numai de formă, dar care e însemnată în mai multe privinţĭ, e aceea a articolului 7, după care socotelile diferitelor administraţiunĭ episcopeştĭ se vor supune în fie-care an guvernului, iar nu ca mai 'nainte Obşteştii Adunărĭ. Necesitatea unui vot îngăduitor, pentru a acoperi neajunsurile acestei contabilităţĭ, silea episcopatul să-şĭ asigure glasurile unui oare-şĭ care număr de deputaţĭ cu vază, şi aceste devotamente interesate, adunate împrejurul băncii episcopeştĭ şi a scaunului preşedintelui (care de drept este Mitropolitul) formau de obiceiŭ miezul unui partid VRĂJMAŞ SISTEMATIC A ORĬ-CĂREI IDEI DE PROPĂŞIRE, A ORĬ-CĂREI PRESCHIMBĂRĬ CERUTE DE INTERESUL ŢĂRII...

«Rămînea de biruit opunerea Mitropolitului, azĭ singurul reprezentant al Episcopatului şi singurul apărător oficial al însuşirilor lui. Luat cu binişorul, tăindu-se cu dibăcie iţele, el luptă totuşĭ din răsputerĭ în contra stăruinţelor Domnului, puternic ajutat de D. de Daşkoff. Fu chiar temere un moment ca nu cum-va, unind cu cauza clerului pe unii din foştii săi pensionarĭ care mai stăteau la îndoială între tradiţiunile timpului trecut şi cerinţele celui de faţă, să isbutească

a înșgheba în Adunare un partid de opozițiune ce, mai mult sau mai puțin, ar fi adus încurcăturĭ. Această încercare făcu pe Domn să-șĭ ea hotărîrea: proiectul de lege, adus pe neașteptate, fu priimit chiar în aceeașĭ ședință, cu toată plecarea Mitropolitului, a cărui sarcină de președinte fu îndeplinită de un suplinitor, ales de mai 'nainte în acest scop printre boerii cei marĭ. De n'a crezut Vodă Bibescu că trebuea să urmeze povața ce-i dădea D. Dașkoff «să lase pe Mitropolit să se bucure pîn'la moarte de foloasele ce-i dădea postul său», este oare-șĭ cum de crezut că, la urma urmelor, această față bisericească va găsi o desdaunare de mai mult de jumătate prin îngăduirea ce s'a pus a trece cu buretele peste neajunsurile contabilităței întîrziate, și prin făgăduința unei răsplătirĭ date în taină, din care poate că a și primit o arvună.

«Minunate darurĭ erau odinioară făcute cu prilejul numiriĭ episcopilor; văduvia a trei scaune dădea păstrărei acestui vechiŭ obiceiŭ un interes mai apropiat și mai puternic încă. Lumea prețuia cam la o jumătate de milion de francĭ valoarea ofertelor ce și făcuseră pețitorii de episcopie, oferte peste putință de împlinit în condițiunile «financiare ale regimului de față». Domnul n'a ținut seamă de obiceiŭ. Se zice chiar că s'a grăbit să se folosească de prilejul ce-I era înfățișat ca să dea dovadă de neinteresarea sa personală, și ca să pue capăt, de la început, la supărătoarele rugăminte la care era expus.»

Lupta ce Domnul avu să susție în contra Mitropolitului cînd cu această reformă, se va reînoi,—D. de Nion ne-o va povesti,—în cestiunea desrobirii țiganilor așezămintelor bisericeștĭ. Aceste destăinuirĭ aruncă o lumină noă asupra domnirii lui Bibescu, asupra greutăților ce găsi acest Domn ca să facă binele. Scrisoarea trimisă de Bibescu lui Kiseleff, de

la Breaza, în 16 August 1847 [1]), ridică într'adevăr un colţ al vălului din dărătul căruia se grămădesc piedicile care fac greoiŭ şi întîrziat mersul ţării în calea propăşirei, în care, orĭ ce ar fi, este împinsă de o voinţă ce nu şovăeşte. Domnul nu ascunde prietenului său «*pornirea de desgust şi de* «*oboseală ce simte adesea orĭ, şi în contra cărei i este greu* «*să prevadă cît timp se va putea opinti, căcĭ viaţa ce* «*duce este foarte grea. In fie-care seară*, zice El, *părăsind cabinetul meu de lucru, mă simt ca într'o stare* «*de desăvîrşită doborîre, ş'în fie-care dimineaţă, mă deştept* «*ca speriat, crezînd c'aud, ca Jidovul rătăcitor, un glas* «*ce-mĭ strigă: Mergĭ! Mergĭ! Şi trebue pîn' la noapte să-mĭ* «*iau iară-şĭ greaoa sarcină din ajun, s'aud, să văd, să* «*scriu, să fac toate prin mine însumĭ, căcĭ alt-mintrelea* «*nimic nu s'ar face sau nu s'ar face de cît pe dos, şi ceea* «*ce e şi mai greu încă, cată să dejoc mii de intrigĭ, să mă* «*apăr în contra a mii de calomnii, să 'nconjur mii de* «*pretenţiunĭ, mii de susceptibilităţĭ, mii de capriţiurĭ ce sunt* «*cu atît mai grele de mulţumit, cu cît aci mai că nu cunosc* «*nicĭ regulă nicĭ măsură. Şi în mijlocul acestei lupte necontenite, al acestei mişcărĭ de tot momentul, nicĭ un om, fie* «*chiar cel mai apropiat de tine, care să-ţĭ vie în ajutor cu* «*bună voie! Fie-cine aduce sau ţinerea de minte de rău a* «*unei nădejdĭ înşelate, sau gîndul ascuns al unei idei amăgitoare, a cărei făptuire o urmăreşte fără încetare, saŭ vr'o* «*altă patimă mică; şi toţĭ au aerul de a ne spune, privin-* «*du-ne cu braţele încrucişate: Ia să vedem cum o să-mĭ* «*eşĭ d'aci! Pricepeţĭ dar că, de are cine-va cîtuşĭ de puţin* «*cea ce numiţĭ focul sacru, cată să se simţă arzînd ca în* «*iad.*»

Dacă aceste destăinuirĭ către Kisselef ne spun multe des-

[1]) T. I, p. 310. Scrisoarea lui Bibescu către Kisseleff.

pre luptele zilnice ce Domnul este silit să susţie, corespondenţa D-lui de Nion e preţioasă prin amănuntele ce ne dă. Într'însa vedem pe Suveran luptînd cu piedicile vieţuitoare cele mai neaşteptate.

LEGE

Martie 1847.

(Decret din 8 Martie 1847, No. 177).

Legea regularisează bunurile şi veniturile clerului, organisează seminarele, îmbunătăţeşte soarta preoţilor.

(Bul. Off. No. 22).

SECSIA I. — REGULAREA AVERILOR ŞI A VENITURILOR.

ART. 1. —Veniturile Mitropoliei, ale Episcopiilor cu meţoasele lor, pe cît se atinge de a lor cîrmuire, se vor socoti ca una şi aceiaşĭ casă.

ART. 2. — Arenduirea proprietăţilor Mitropoliei şi ale Episcopiilor se va face prin licitaţie pe un termen de cincĭ anĭ, pentru ale Mitropoliei, în fiinţa Mitropolitului, iar pentru ale Episcopiilor, în fiinţa Chiriarhului [1]) fie-căria Eparhii ; aflîndu-se faţă la toate aceste arenduirĭ Logofătul credinţii şi comisia financială, adică din sînul Obşteştii Adunărĭ, cînd nu va fi Obşteasca Adunare deschisă.

Condiţiile arănduirii se vor alcătui de către Mitropolitul împreună cu Logofătul credinţii, şi după ce se vor aproba de Domn, se vor publica prin glasul Buletinului cu un an

[1]) Slujbaş al administraţiunei bisericeştĭ.

mai înainte, iar agiţia arenduirii se va face cu şase lunĭ mai 'naintea acestui termen.

Rezultatul licitaţiei se va supune la întărirea Domnului, şi apoi se va slobozi la mîna arendaşilor contracte iscălite de către Chiriarhul respectiv al fie-căria Eparhii, şi de către Logofătul credinţei.

ART. 3. — Vînzarea pădurilor Mitropoliei, ale Episcopiilor şi ale meţoaselor, rămîne şi de acum înainte poprită, precum se urmează şi cu pădurile tutulor mănăstirilor, pînă cînd se va alcătui o pravilă pentru a lor tăere treptată şi regulată spre vecinică păstrare. Iar la întîmplarea de vre-o trebuinţă publică de lemne din acele pădurĭ, aceasta se va putea întîmpina prin înţelegerea Chiriarhului Eparhiei cu Logofătul credinţii, şi prin deslegare Domnească.

ART. 4. — Banii ce se vor strînge din arenduirĭ, închirierĭ, embaticurĭ şi alte asemenea veniturĭ anuale ale proprietăţilor Mitropoliei, Episcopiilor şi meţoaselor, se vor depune într'o obştească casă, care se va păstra la Mitropolie.

Această casă va fi subt îngrijirea şi răspunderea unui casier, carele va avea ajutoarele trebuincioase, a sa canţelarie şi se va întări de Domn, după recomandaţia Mitropolitului şi a Logofeţiei credinţei.

ART. 5. — Din venitul anual ce se va aduna în mai sus zisa casă, se vor deosebi următoarele sume, adecă :

Pentru acoperirea tutulor cheltuelilor pe seama persoanei şi a casei Mitropolitului şi pentru milĭ, în dispoziţia Prea Sfinţiei sale. . . . . 200,000 lei v.
Idem, pe seama Episcopii Rîmnicului. . . . . 100,000 —
Idem, pe seama Episcopii Buzău . . . . . . 100,000 —
Idem, pe seama Episcopii Argeş . . . . . 100,000 —
Total . . . 500,000 lei v.

ART. 6. — Tot cel-l-alt venit se va împărţi în cincĭ paragrafe, care se vor întrebuinţa precum urmează :

§ *A*. Pentru ţinerea bisericilor cu toţĭ slujbaşii lor şi cu toată cheltuiala trebuincĭoasă după toată cuviinţa, precum şi pentru Consistoriu, Canţelarie, Iconomie şi orĭ-care alţĭ slujbaşĭ, afară de protopopĭ, însă :

Mitropolia.	250,000	lei v.
Episcopia Rîmnic	120,000	—
Episcopia Buzău.	100,000	—
Episcopia Argeş	80,000	—
Total . . .	530,000	lei v.

§ *B*. Pentru lefile protopopilor şi ale proestosilor în numărul şi leafa hotărîtă prin legiuirea din anul 1833, însă :

Mitropolia.	56,000	leĭ v.
Episcopia Rîmnic	49,000	—
Episcopia Buzău.	21,000	—
Episcopia Argeş	14,000	—
Total . . .	140,000	lei v.

§ *C*. Pentru ţinerea seminarelor, însă :

Mitropolia.	120,000	lei v.
Episcopia Rîmnic	80,000	—
Episcopia Buzău.	60,000	—
Episcopia Argeş	40,000	—
Total . . .	300,000	lei v.

§ *D*. Pentru clădirĭ, reparaţii şi alte cheltuelĭ ecstraordinare	300,000	lei v.
§ *E*. Rezerva, socotită pe totalul de doă milioane lei ce însumează venitul tutulor Eparhiilor.	210,000	lei v.
Total . . .	2,000,000	lei v.

ART. 7. — Pentru cheltuelile însemnate la pargrafele *A*, *B* şi *C*, se va alcătui, pe fie-care an şi pentru fie-care Epar-

hie, cîte un budget deosebit, care se va chibzui de către Chiriarhul Eparhiei din preună cu Logofătul credinţei şi se va supune la întărirea Domnului.

Aceste budgete întărite vor sluji de temeiŭ obştescului casier, spre a răspunde pe fie-care trimestru sumele hotărîte, după cererile ce se vor face de la fie-care Eparhie prin Logofătul credinţeĭ.

La sfîrşitul fie-cărui an, socotelile se vor supune la Domn, prin Logofătul Credinţiĭ, de către Chiriarhul, fie-căreia Eparhii şi se vor da de către Domn în cunoştinţa Obşteştei Adunărĭ.

ART. 8. — Prisosul, sau iconomiile ce vor rămînea din mai sus zisele paragrafe, precum şi cea cu vreme adăogire a veniturilor, se vor adăoga la paragraful rezervii, şi nicĭ o întrebuinţare a sumelor acestui paragraf precum şi a celui hotărît pentru clădirĭ, nu se va putea face de cît cu deslegarea Domnului.

Pentru reparaţii însă micĭ, întîmplătoare peste an, se va putea întrebuinţa fără zisa deslegare pînă la cincĭ mii lei pe an pentru Mitropolie, iar pentru fie-care Episcopie pînă la trei mii.

SECŢIA II. — PENTRU SEMINARE

ART. 9. — Seminarele vor fi în număr de patru, cîte unul de fie-care Eparhie, şi vor fi alcătuite, ale Episcopiilor, de cîte patru clase, iar al Mitropoliei de şapte, din care trei, pentru învăţăturĭ mai înaintate, vor ţinea loc de Seminarul-Central de care se vorbeşte la legiuirea din anul 1840.

ART. 10. — In seminarul Mitropoliei se vor ţinea cu cheltuială din fondul seminaricesc una sută şcolarĭ internĭ; într'al Rîmnicului opt-zecĭ; într'al Buzăului cincĭ-zecĭ şi într'al Argeşului patru-zecĭ. Deosebit de şcolarii internĭ, se vor priimi

și externĭ cu cheltuiala de la dînșii, cîțĭ vor voi să îmbrățișeze cinul preoțesc; și nimenĭ nu va mai putea de acum înainte să se hirotonisească, dacă nu va fi trecut învățăturile din aceste seminare.

ART. 11. — Inspectorii și profesorii seminarelor se vor orîndui după recomandația Chiriarhului Eparhiei și cu întărirea domnească.

SECȚIA III. — DEOSEBITE ORÎNDUELĬ

ART. 12. — Sineturile Mitropoliei și ale Episcopiilor se vor prescri, de către Comisia orînduită pentru ale mănăstirilor, prin condicĭ în întreite exemplare, din care unul se va depune în Arhiva Statului, altul în Arhiva fie-cărei Eparhii, și al treilea la Departamentul Trebilor Bisericeștĭ.

Darurile ce se vor aduce de către cei bine-credincioșĭ, se vor trece sub iscălitura aducătorilor într'o condică șnuruită și adeverită cu pecetea Domnească și cu iscăliturile Chiriarhului Eparhiei și a Logofătului credinței. Această condică va fi iarășĭ în întreit exemplar și se va depune cîte unul la locurile de mai sus zise.

ART. 13. — Protopopii, Preoții, Diaconii și orĭ-carĭ alțĭ slujitorĭ aĭ bisericei, vor fi scutițĭ de orĭ-ce povară către Stat, și de orĭ-ce dajdie către mai marii lor, sub numire de plocon sau alte asemenea.

Pe lîngă aceasta, Preoții de pe la sate vor avea de la proprietarii moșiilor, fără nicĭ o luare de plată sau dijmă, pămînt îndoit de ce se dă unuĭ clăcaș cu patru boi.

ART. 14. — Pentru onorariul Epitrahilului, precum pentru botez, cununie, îngropare și alte, se va alcătui osebit proiect de legĭuire prin împreună chibzuire de către Mitropolitul cu Episcopii și cu Logofătul credinței, spre a se hotărî în folosul

slujitorilor bisericei o taxă, din care să nu se poată face nicĭ o abatere.

ART. 15. — Toate dispoziţiile legĭuirilor de mai 'nainte asupra acestei pricinĭ, vor urma a-şĭ avea a lor tărie pe cît nu vor fi modificate prin legĭuirea de acum, sau împotrivitoare acesteia.

(Urmează iscăliturile Preşedintelui şi secretarilor).

OFISUL DE INCHIDERE

(11 MARTIE 1847)

OFISUL DE ÎNCHIDERE

Ofisul de închidere al Camerei pentru sesiunea din 1847.

Domnul felicită Adunarea pentru liniștea, demnitatea, înțelepciunea de care a dat probe și mulțumită cărora lucrările întreprinse au putut fi duse la bun sfîrșit.

Această sesiune, zice M. S., va rămîne însemnată în analele istoriei noastre.

11 Martie 1847, No. 212 (*Bul. of.* No. 21 din 12 Martie 1847)

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,

Cinstitei Obicĭnuitei Obșteștei Adunărĭ.

Săvîrșindu-să lucrările hotărîte pentru această Sesie, Noi, potrivit cu art. 60 din Regulamentul Organic, închidem Obșteasca Adunare.

Cu acest prilej nu ne putem popri de a arăta cinstitei Adunărĭ, și în parte Prezidentului Ei, Prea-Sfinției Sale Părintelui Mitropolitului, a Noastră osebită mulțumire și recunoștință pentru liniștea, cuviința și înțeleapta chibzuire ce au adus în toate lucrările sale. — Pe lîngă aceste ale Noastre în parte sentimente, Cinstita Adunare, de va cerceta și opinia publică, va rămînea încredințată că a dobîndit și acea răsplătire, cu mult mai dulce, a dragostii și a considerației obșteștĭ ce-i prevestisem la a Ei deschidere.

Sesia aceasta va rămînea însemnată în analele istoriei

noastre, și pe lîngă aducerile aminte pline de mîngîere ce va lăsa celor ce au fost părtașĭ la ale Ei lucrărĭ, va fi tot-de-odată pentru toțĭ o învățătură mîntuitoare, despre roadele ce putem aștepta din unirea duhurilor către unul și acelaș sfîrșit al binelui obștesc. Nu sîntem la îndoială că Cinstita Adunare va urma frumoasa carieră întru care a intrat, și pe care Ne va găsi tot-d'auna înaintea ei gata a-i întinde mîna spre a conlucra întru desvoltarea și întemeerea fericirei iubitei Noastre patrii.

Dumnia-lui Secretarul Statului este însărcinat a da citire acestui ofiț.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului,

M. BĂLEANU.

FOCUL DIN BUCUREȘTI

(1847)

FOCUL DIN BUCURESCĬ

Măsurĭ luate cînd cu focul cel mare ce a isbucnit în Bucureștĭ în noaptea de Paște, 1847.

26 Martie 1847 (*Bul. of*) No. 24.

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod, cu mila lui Dumnezeu, Domn stăpînitor a toată Ţara Romînească,

Către Departamentul din 'Năuntru.

Cumplita nenorocire ce au bîntuit Capitala noastră, cu arderea părţilor ei celor mai populate a lăsat în sufletul nostru cea mai adîncă amărăcĭune. Dacă la o asemenea restrişte am putea găsi vre-o mîngîere, aceasta ar fi atît încredinţarea ce am putut dobîndi prin însușĭ a Noastră aflare de faţă, că s'a făcut din partea tutulor orĭ-ce omenește era prin putinţă pentru întîmpinarea răului, cît și nădejdea că nu numai orășenii, pe care Providenţa i-au apărat de această nenorocire ca să poată veni spre ajutorul celor bîntuiţĭ, vor împlini cu mulţumire această sfîntă datorie, dar și toţĭ cei-l-alţĭ locuitorĭ ai Prinţipatului se vor întrece fie-care după a sa putere a aduce mîngîere fraţilor lor carĭ astă-zĭ se află fără adăpostire și fără mijloace de hrană.

Spre acest sfîrșit, în urma chibzuirii ce am făcut cu Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul și cu Sfatul nostru extra-

ordinar, poruncim a se da din casele obşteştĭ următoarele sume, însă :

Mitropolia şi Episcopiile a patra parte din venitul lor pe un an	500,000 lei v.
Casa centrală, toată suma ce rămîne disponibilă pe curgătorul an, după întîmpinarea cheltuelilor hotărîte pentru casele făcătoare de bine	200,000 —
Mănăstirile închinate, îndoită zeciuială din venitul lor pe curgătorul an (afară de Mănăstirea Sf. George nou) cu aproximaţie.	700,000 —
Casa Vistieriei din paragraful rezervei	300,000 —
Leafa pe o lună a tutulor amploiaţilor civilĭ şi militarĭ, de la 300 lei în sus, osebindu-se amploiaţii cei bîntuiţĭ de foc .	300,000 —
Din rezerva caselor magistraturilor tutulor oraşelor Prinţipatului	200,000 —
Total . . .	2,200,000 —

Aceste sume se vor strînge cît mai în grabă la casa Vistieriei, prin înţelegere între D. Marele Vistier cu D. îndeplinitorul datoriilor de mare Vornic şi cu D. Logofătul credinţii, spre a se împărţi împreună cu cele ce se vor strînge din osebite ajutoare, după chipul ce se va hotărî, în urma cercetărei ce este a se face despre cei întru adevăr întrebuinţaţĭ de ajutor.

Subscripţiile se vor priimi în Capitală, pentru partea boerească de către DD. Logofeţii Manuil Băleanul, Ioan Filipescu şi Clucerul G. Marcovicĭ. Iar pentru partea neguţătorească de Clucerul Opran, Hilel Manuah, Pitaru M. Călifaru, Cerlenti, Csanto, Ioan Ghermani [1]).

[1]) Domnul a dat pe casa sa particulară o sumă de 200,000 de lei (în afară de 30,000 de fr. daţĭ mai tîrziu) adică aproape a treia parte din lista-I civilă.

Iar numele tutulor celor ce vor veni în ajutor, se vor publica prin gazetă împreună cu sumele ce va da fie-care.

În Valahia mică, se însărcinează a îngriji despre aceasta prea iubitul nostru frate Logofătul Ioan Bibescu, prin înțelegere cu cîrmuitorii acelor județe. Iar în județele din Valahia mare, cîrmuitorii vor îngriji a îndemna pe toțĭ cei însuflațĭ de sentimentul compătimirei și al iubirei de oamenĭ a aduce în priimirea Cîrmuirei al lor prisos, pentru care vor afla și de la Dumnezeu răsplătire și de la oamenĭ mulțumire.

Banii ce se vor aduna din toate aceste subscripții, se vor trimite, cei din Capitală, d'a dreptul la Departamentul Vistieriei, și cei de pe la județe la Departamentul din 'năuntru, împreună cu lista numelor celor ce vor da ajutor, spre a se face urmarea cuviincĭoasă, precum mai sus s'au zis.

Departamentul din 'năuntru va da acest ofis în cunoștința persoanelor de care se atinge, spre a se îndeplini cît mai fără zăbavă dispozițiile ce se coprind într'însul.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului :
M. BĂLEANU

Către Departamentul din 'Năuntru

26 Martie 1874 No. 238.

Trebuința cerînd a se face catagrafie lămurită de toțĭ aceia ce s'au bîntuit de grozavul foc, și de paguba ce au cercat fie-care, cum și lista pentru acei dintre dînșii care au rămas lipsițĭ de mijloacele viețuirii, și prin urmare se află întrebuințațĭ de un grabnic ajutor, noi orînduim spre acest sfîrșit dimpreună cu D-lor șeful Poliției și Presidentul magistratului, pe persoanele aci însemnate și anume:

DD. Clucerul G. Opran; pitarul M. Călifaru; pitarul Lazăr Calinderoglu; pitarul Ivancea Gherasim; Ioan Manovicĭ; Mihail Csanto; Anghel Hagi Pandele; Dumitrache Georgiu cojocarul ; Vasile Dancovicĭ; Hilel Manoah; Ioan Pancu; Apostol Brașoveanu ; Crăcĭun Heraru ; Nicolae Stamatiadi ; Triandafil olaru ; Ghiță Muzică; Ștefan Cumbăcaru; Diamandi Anghelovicĭ,

Carĭ, adunînd științele cele mai temeinice și nepărtinitoare, Ne vor supune a D-lor lucrare cît mai în grabă se va putea, spre a lua măsurile de mîngîere ce putința va erta.

D-lui, șeful Departamentului, va da coprinderea acestui ofis în cunoștința persoanelor de care se atinge.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului :
M. BĂLEANU

Către Departamentul din 'Năuntru.

26 Martie 1874 No. 278.

Luînd Domnia Noastră știre că unii din aceia ce neguțătoresc cu materialurĭ de clădirĭ voesc a profita de prilejul focului întîmplat, și a se specula cu nenorocirea obștii, lucru ce nicĭ o pravilă nu-l iartă, nicĭ Noi nu-l putem îngădui, poruncim acelui Departament a obști îndată în toată Capitala, prin cele mai împrăștiitoare mijloace, că nimenĭ subt nicĭ un fel de cuvînt nu este slobod să adaoge prețul materialurilor de clădirĭ peste cele ce au fost înaintea aceștii catastrofe. Asemenea și meșterii sau lucrătorii sunt poprițĭ de a pretinde plată mai mare, de cît cea obicĭnuită pînă acum; iar cei ce se vor dovedi că au urmat împotrivă se vor pedepsi strașnic și vor rămînea păgubașĭ de plata ce li s'ar cuveni.

D-lui şeful Departamentului din 'năuntru, aflînd de la Sfatul Orăşenesc atît preţul materialurilor, cît şi a lucrului după cum se obicĭnuia pînă acum, va îngriji cu dinadinsul a se păzi întocmai şi întru toate dispoziţiile de mai sus.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului :

M. BALEANU

Vorbind de *Focul din Bucureştĭ*, D. de Nion scrie D-lui Guizot: [1])

«Domnului i s'ar cuveni personal o parte pe cît de mare «pe atît de neîndoioasă în laudele ce dă Însu-şĭ milei obştii cu «prilegiul focului de la 4 Aprilie. Întregimea ajutoarelor ce a «împărţit din casa sa particulară, nu se ridică la mai puţin de «100,000 de francĭ. Această sumă este tocmai egală cu aceea «întrunită a darurilor trimise de Sultanul Abdul-Medjid şi de «Împăratul Rusiei.»

Domnul dădea în fapt a treia parte a listei Sale civile pentru a veni în ajutor unei nenorocirĭ obşteştĭ [1]).

ANTON PANN, poet popular al timpului, se rosteşte astfel în cărticică întitulată *Memoriabilul Focului Mare din zioa de Pasce 1847, 23 Martie* (*st. v.*).

Această jertfă, această jale
Privind'o prinţul c'ochĭ umilițĭ,
O sumă mare din ale sale
Sloboade pentru nenorocițĭ.

[1]) Bucureştĭ 7 Februarie (Arhivele afacerilor streine, Paris).

Ş'aşea să îndeamnă întreaga lume
Cu îndurare a se porni
Şi ajutoare din ţară sume,
Şi din părţĭ alte mii a veni.

Decĭ ca un tată porneşte, 'nparte
La sărăcimea ce suspina,
Şi la streinul a făcut parte,
Ca şi pe fiul a-l îmbuna.

Şi cu această milostivire
Din mii de feţe lacrămĭ a şters,
A căror rugă de mulţumire
Ca o tămîe la cer au mers.

Trăiască prinţul Iorgu Bibescu,
Mii de familii din gurĭ rostea,
Trimiţă-i viaţă de sus Cerescu,
Pe tronul ţării mulţĭ anĭ să stea! [1])

---

[1]) Vezi la apendiciu poezia întreagă. Vezĭ în cestiunea focului din Bucureştĭ, scrisoarea lui Kisseleff T. I, p. 308 şi 309. — Să reamintim că Domnul mai dedese cînd cu focul din Iaşĭ uă sumă de 10,000 de lei (Decret din 10 August 1844, No. 374) şi că la începutul Domniei Sale, în 1843, cînd cu focul din Ploeştĭ, deschisese printr'un ofiţiu către Adunare (*Bul. Of.* No. 30, 1843) o subscripţiune în capul căreia se înscrisese pentru 6,000 de lei (*Bul. Of.* 1843, No. 79).

În. M. S. Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod, Domn Stăpînitor a toată Tara Romînească, Capul Statului Major al Măriei Voastre.

Raport privitor la un plan pentru construcția de pichete noi [1]).

13 Aprilie 1847, No. 42 (*Bul. Of.* No. 30 din 28 Aprilie 1847).

Înălțimea Voastră, dorind a ușura satele cordonașe de greaoa povară ce au avut cu facerea picheturilor liniei Dunării la locurile supuse înecăciunei,— din care pricină cele mai multe din ele se făcea de cîte doă orĭ pe an,— și ca să fie strejuirea cordonului liniei Dunării mai sigură [2]) ațĭ bine-voit a porunci ca să fac planul de înființarea noilor picheturĭ, care, fiind statornice pe marginea Dunării, să nu fie silite la vremea venirei apei a se trage înapoi precum s'au urmat tot-d'auna. După această poruncă, înfățișînd Înălțimei Voastre plan de pichet făcut pe stîlpĭ, și socoteală după care costisea unul lei 3800, Înălțimea Voastră priimind acel plan ațĭ poruncit ca pentru cost să se cerceteze, prin Cîrmuitorii de Mehedințĭ, Dolj, Teleorman, Vlașca și Ialomița, cu cît s'ar putea înființa la marginea Dunării un pichet potrivit planului; și după întrebarea ce li s'au făcut, s'au priimit răspunsurĭ că costisesc:

[1]) Am văzut că se dedea numele de pichete păzitorilor de hotar cordonașĭ dațĭ de satele așezate pe malurile Dunărei (v. p. 102). În cazul de față, această vorbă însemnează piedicele de lemn ridicate dealungul Dunării.

[2]) Dacă aceste sate erau încă supuse la această obligație, răspunderea este a Adunării din 1844 care respinsese legea miliții (v. p. 125—131 din acest volum).

De la Mehedinţĭ, bez cheresteoa şi materialurĭ cu adusul lor la marginea Dunarii, lei 2000 [1]).

De la Dolj, numai cheresteaoa, bez facerea pichetului, lei 4858 par. 28.

De la Teleorman, 7175 par. 20.

De la Vlaşca, bez stîlpii cei mai marĭ şi bez lucru lei, 2435.

De la Ialomiţa, lei 5400.

Văzînd Înălţimea Voastră acestea, aţĭ poruncit ca să se înfiinţeze un pichet de probă, care-le, făcîndu-l în Valahia-Mică, la ostrovul Galaoana, au costisit lei 2278, parale 30.

Pe acest temeiŭ dar, Înălţimea Voastră aţĭ poruncit ca să înfiinţez, la locurile supuse înecăcĭunei, 194 pichetur̆ĭ, a cărora lucrare săvîrşind-o în anul încetat, s'aŭ dat în priimirea comandirilor de punturĭ subt luare de chitanţii.

Sigura lucrare a acestor picheturĭ se dovedeşte că unele din ele, fiind înfiinţate în anii 1844 şi 1845, la venirea apei n'au avut nicĭ o sminteală; iar mai vîrtos în anul acesta; toate picheturile în de obşte la spargerea gheţii au fost lovite cu sloiurĭ, şi avînd patru zăpoare la picheturile cu numerile 176, 183, 187 şi 190, în distănţile Cocargeaoa şi Gura-Ialomiţii, precum şi apa mare în care au fost multă vreme, nu s'au primejduit nicĭ unul din ele, afară numai d'o mică sminteală la prea puţine locurĭ stîlpilor de apărare, din pricina proptelilor care nu s'au aşezat înpotriva isbirei sloiurilor.

După încercarea tutulor socotelilor au costisit aceste 194 picheturĭ lei 358,013, parale $13^{1}/_{3}$. Prin urmare dar fie-care pichet costiseşte cîte lei 1845, parale 18.

Aceasta am cinste a o supune cunoştinţei Înălţimei Voastre, înfăţişînd pe lîngă această listă de picheturile înfiinţate din noŭ, şi însemnare de banii priimiţĭ, după ofiţurile Măriei Voastre, de la Dejurstva oştirei, peste tot lei 359,560, din

[1]) Leul vechiu valora 40 de parale, adică 33 banĭ (centimes), a treia parte din leul (nou) de acum (franc).

care s'au întors neîntrebuinţaţĭ lei 1541 parale 26½ şi rămîne cheltuiţĭ de la Dejurstvă 358,018, parale 13½ precum şi prescurtată socoteală de cheltuiala banilor de lei 360,608, parale 3⅓, adică lei 358,018, parale 13½ priimiţĭ de la Dejurstva ostireĭ, şi lei 2,589 parale 30 întorşĭ din vînzarea unor materialurĭ; rugîndu-mă plecat să bine-voiţĭ a porunci cui să predau toate documentele socotelii pentru controlariceasca lor revizuire.

Nucelnicul Stabului
Polcovnic BANOV.

Departamentul trebilor din 'năuntru către ocîrmuitorii judeţelor

CIRCULARE

Ocîrmuitorilor li se reaminteşte aplicarea articolului 355 din Regulamentul Organic privitor la alegerea zapciilor (sub-prefecţĭ) care trebue să fie cei d'întîiŭ supraveghetorĭ ai menţinerei ordinei, siguranţei publice, ocrotirii datorite ţăranilor şi ai respectului dreptului de proprietate.

23 Maiu 1847, No. 2745 (*Bul. of.* 26 Maiu 1847, No. 37).

Este cunoscut la toţĭ de obşte că toată mişcarea lucrărilor administraţiei începe şi se săvîrşeşte prin sub cîrmuitorii de plăşĭ şi plaiurĭ; acestea sunt cele d'întîiŭ organe ale Oblăduirei prin care se păzeşte în toată ţara bună orînduială, liniştea obştei, îndeplinirea poruncilor, nebîntuirea ţăranilor despre orĭ-ce nedreptate şi drepturile proprietăţilor; prin urmare, cînd alegerea şi orînduirea va corăspunde într'adevăr cu atribuţiile însuşite lor, nu este îndoială că toate cele ce se cer după legĭuirile în fiinţă se vor săvîrşi în vreme, fără împedicare sau abatere; şi toate îmbunătăţirile morale şi ma-

teriale, de care avem neapărată trebuință, vor înainta cu grăbire și va simți fie-care fericirea de care legile întocmite ne dau mulțime de prilejurĭ ca să ne bucurăm de ale lor folositoare rezultate; precum iarășĭ cînd alegerea acestora va urma înpotriva principiului cerut de legĭ, toată dorința stăruitorilor întru cele de folosul obștei, va rămînea nimicită și zadarnică.

Regulamentul Organic, prin articolul 355 încredințînd alegerea acestor slujbașĭ la cugetele și cunoștința nobililor proprietarĭ, au țintit la doă sfîrșiturĭ, amîndoă însemnătoare, unul, chezășuirea către Stăpînire despre a lor bună purtare, merite și destoinicie, sprijinite pe majoritate de glasurĭ, care formează opinia publică, și altul, mulțumirea proprietarilor despre orĭ-ce ferire de năpăstuirĭ și împilărĭ sătenilor așezațĭ pe proprietățile dumnealor. Din nenorocire, la mai multe alegerĭ urmate pînă acum, pe alocurea, această de mare importanță prevedere nu s'au luat în băgare de seamă, precum firea trebuinței s'ar fi cuvenit să povățuiască cugetul fie-căruia; din nenorocire, zic, au mijlocit părtinirĭ, recomandațiĭ, și poate felurĭ de alte abaterĭ, și printr'acel mijloc s'au găsit între aleșĭ oamenĭ cu totul străinĭ de județele lor, fără nicĭ o destoinicie, fără cel mai mic merit și fără cea mai mică cunoștință de slujbă și de îndatoririle puse asupra lor, și prin urmare, rezultatele au fost cu totul neplăcute și ponosul pînă astă-zĭ nu se poate stinge de-asupra alegătorilor.

Departamentul, punînd aceste toate înaintea d-lui cîrmuitorului și a boerilor alegătorĭ, i poftește cu dinadinsul să se pătrunză de marea sarcină ce se pune asupra dumnealor, să înțeleagă marele folos ce poate rezulta dintr'o alegere povățuită de cuget, și pășind dintr'un așa prințip, să se ferească de orĭ-ce părtinire, și stăruind a se uni în calitățile aleșilor meritul, cunoștința slujbei, caracterul cinstit și dovedita destoinicie, să săvîrșească alegerea hotărîtă prin porunca Depar-

tamentului de la 19 ale curgătorului cu No. . . . ; avînd în vedere că, cu cît o așa bună alegere va aduce d-lor laudă și cinste, cu atît și cea mai mică părtinire pentru persoane în lipsă de calitățile cerute, se va însemna cu nemulțumire.

D. Cîrmuitor este poruncit ca în ziua alegerei, pe lîngă citirea instrucțiilor date de mai 'nainte și acum asupra alegerei de sub-cîrmuitorĭ, să dea citire și acesteia în presusdvia Adunărei și în auzul tutulor dumnealor alegătorilor, rostind și din partei cele de cuviință, și stăruind a prezida, în toată lucrarea, bună-voință pentru folosul Obștei și cuget neprihănit.

Marele Vornic,
A. VILARA.

DECRET DIN 13 IUNIE 1847, No. 36

Către Șeful armatei

Domnul înființează o școală militară în Bucureștĭ.

(*Bul. of.*, 24 Iunie No. 16)

Luînd în băgare de seamă temeiurile coprinse în anexurile subt litera A și B, alăturate pe lîngă raportul comisiei întocmite pentru *alcătuirea proectului școalei ostășeștĭ*, am găsit acele temeiurĭ asemănate cu dorința și cugetul Nostru. Rămîne dar ca anexul subt litera A, să-șĭ ia a lui săvîrșire, cu desvoltările ce experiența și trebuința va cere, cînd se va deschide școla ostășască, în urma clădirei încăperilor trebuincĭoase; pentru care Dumneata vei îngriji a Ne supune planul fără zăbavă; iar pînă atuncĭ vremelnicește se va întocmi școală de iuncărĭ în cazarma cavaleriei, potrivit cu temeiurile co-

prinse în anexul subt litera B, și spre acest sfîrșit poruncim :

1. Cheltuiala de lei zece mii, ce se cere pentru pregătirea odăilor trebuincĭoase spre locuință și învățătura școlarilor, se va lua din economiile oștirei.

2. Suma de lei șai-spre-zece mii, ce se vede trebuincĭoasă pe fie-care an pentru ținerea acelor școlarĭ cu îmbunătățirea îndestulării, cumpărătoare de cărțĭ și alte asemenea, se va acoperi cu plata de doi galbenĭ pe lună, care se va plăti de familia fie-căruia din acei iuncărĭ.

3. Suma de lei trei-zecĭ de mii ce se cere pentru plata profesorilor, se va slobozi din suma hotărîtă prin legiuirea anului 1847 pentru înființarea unei școlĭ ostășeștĭ. Iuncării carĭ la sfîrșitul cursului de doi anĭ se vor cunoaște mai destoinicĭ la învățăturile și științele ce li se cer prin paragraful 2 din anexa de sub litera B, spre a trece la partea practică, și în cursul acelui an vor da iarășĭ dovezĭ de bună purtare și destoinicie, vor dobîndi drept de înălțare la rang de praporcic.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Departamentul trebilor din 'Năuntru către Cîrmuitorii județelor.

ORDIN [1]

Acest ordin arată formalitățile ce trebue să îndeplinească subprefecții din nou aleșĭ și îndatoririle ce au ei în exercițiul funcțiunilor lor.

1 Iulie 1847 (*Bul. of.* No. 48).

De vreme ce toate lucrările administrației cîte privesc la

[1] Credem folositor de a pune subt ochii cititorilor acest ordin care

îndatoririle puse asupra domnilor Cîrmuitorĭ, se săvîrşesc prin subt cîrmuitorii de plăşĭ şi plaiurĭ, acum cu prilejul alegeriĭ acestor din urmă, s'au socotit de neapărată trebuinţă a se da în cunoştinţa cîrmuirii chipul cu care trebue să intre în lucrare cei din nou orînduiţĭ subt-cîrmuitorĭ, precum şi cele de căpetenie bazurĭ pe care să păşească în slujba încredinţată lor, ca, după această, lucrarea, cerută de la dînşii, urmîndu-se mai regulată şi după un metod sprijinit pe temeiurile consfinţite de legĭuirĭ, şi Oblăduirea să rămîe încredinţată despre cele ce privesc la buna orînduială, şi toţĭ lăcuitorii ţării, de orĭ-ce treaptă, să dobîndească în faptă şi la vreme mîngîerea cuvenită şi săvîrşirea dreptăţii ce va dovedi că are fie-care, întocmai şi asemănat cu părinteasca îngrijire ce are înalta Stăpînire pentru toţĭ de obşte.

Decĭ acea Cîrmuire, avînd în vedere cele mai sus arătate, va pune asupra aleşilor acum subtcîrmuitorĭ îndatoririle următoare:

1. Să săvîrşească în presusdvia Cîrmuirei jurămîntul legĭuit prin articolul 357 din Regulamentul Organic, cîte unul unul pe rînd şi după toate formele cerute, adică, citind fie-care jurămîntul prezis cu glas mare şi înţelegător, în auzul tutulor cîţĭ se vor afla de faţă în presusdvie, ţiind mîna dreaptă pe Sf. Evangelie, şi apoi iscălindu-l şi dîndu-l singur în mîna D-lui Cîrmuitorului, ca o adevărată şi în total formală chezăşuire cu care se leagă şi înaintea lui Dumnezeu şi înaintea Stăpînirei şi a publicului, pentru a sa desăvîrşită credinţă şi morală purtare în toate datoriile slujbei sale.

2. Tot într'acea zi, sau cel mult a doa-zi, să pornească numai de cît la rezidenţa sub-cîrmuirei, unde, din întrebările ce va face, şi din citirea poruncilor ce va găsi, orĭ so-

invederează grija Domnului şi a miniştrilor săi pentru legalitate şi îngrijirea ce au ei de ţăranĭ.

site atuncĭ și nepuse în lucrare, să stăruiască și să se silească pentru a lor săvîrșire.

3. Într'un soroc de 15 zile, citind toate delele subtcîrmuirei, precum și toate instrucțiile date după vremĭ, și mai cu seamă cele cu începere de la anul 1843, obștite și prin foile publice, să se pătrunză de îndatoririle ce sunt puse asupra subtcîrmuitorilor, și să urmeze în toate întocmai și fără nicĭ o abatere.

4. După trecere de o lună de la a sa orînduire, să se preumble pe rînd prin toate satele plășii sau plaiului ce i s'au încredințat, să cunoască pe toțĭ lăcuitorii de aproape, să-i povățuiască pentru toate cele ce privesc la al lor folos, să-i încredințeze despre toată îndestularea ce vor dobîndi la dreptățile ce vor avea, să-i îndatoreze la grabnica săvîrșire a poruncilor Stăpînirei și la îndeplinirea datoriilor ce au către proprietarii moșiilor pe care locuesc și se hrănesc, și în sfîrșit să-i facă pe toțĭ a înțelege că, pre cît lăcuitorii supușĭ, muncitorĭ și cu bune purtărĭ, vor fi mîngîiațĭ și apărațĭ la toate trebuințele lor, cu atîta cei neascultătorĭ și rău nărăvițĭ în hoții, tîlhării și nesupunerĭ la legĭuirile în ființă, vor cerca fără ertare toată asprimea pravililor, atît pentrn a lor înfrînare cît și pentru pilda altora.

5. Într'această preumblare, fie-care subt-cîrmuitor, ca să nu pricinuiască zmăcinare și cheltuelĭ satelor, va intrebuința cai și trăsură a lui, și va fi însoțit numai de doi, cel mult trei dorobanțĭ, iar ajungînd în fie-care sat, va cerceta în ființa proprietarului sau a procuratorului său, a preotului și a aleșilor, starea cutiei de rezervă, numărîndu-se banii cutiilor în ființa tutulor și măsurîndu-se magazia asemenea, și va lua socoteală pentru fie-care dintr'acestea subt iscălitura preziselor fețe și cu arătare de toate împrejurările, după care, așternînd obșteștĭ catastișe de toate satele, le va trimite subt a sa iscălitură la cîrmuire, ca și aceasta să le

trimită la Departament; iar socotelile adunate de la sate şi iscălite de feţele competinte, precum s'au zis, le va coase în delă şnuruită, şi prenumărată, şi o va păstra în a sa cancelarie spre a-i sluji de dovadă la orĭ-ce întrebare se va face.

6. Dacă la numărătoarea banilor cutiilor şi la măsurătoarea productelor din magaziile de rezervă, s'ar găsi vre-o lipsă neîntemeiată pe nicĭ un cuvînt pravilnic, şi acea lipsă va fi asupra celor dintr'acel sat, îĭ va îndatora numai de cît ca să o puie la loc, iar mijlocind alte împrejurărĭ, le va însemna în aşternerea catastişelor ce are să trimiţă la Cîrmuîre, înaintea fie-căreia sume pe o osebită coloană intitulată: «Băgărĭ de seamă».

7. Nicĭ un subtcîrmuitor nu este volnic să întrebuinţeze arenzĭ de moşii, arăturĭ de cîmpurĭ, sau alte speculaţii în ocolul plăşii sale, nicĭ pe numele său, nicĭ pe nume strein, nicĭ în tovărăşie cu cinevaş.

Cel în potrivă următor va fi numai de cît depărtat din slujbă.

8. Pentru orĭ-ce cerere va face sub-cîrmuitorul de la sate, orĭ după poruncile cîrmuirei, orĭ după reclamaţia cuivaşĭ, sau şi după orĭ-ce altă împrejurare, va adresa poruncă în scris şi în formele cerute către aleşii satelor, şi dorobanţul trimis cu acea poruncă va stărui asupra aleşilor ca să se aducă la îndeplinire, precum şi aleşii vor fi datorĭ ca pe de o parte să o săvîrşească, iar pe de alta acea poruncă să o păstreze la arhiva satului, ca la orĭ-ce întîmplare de cercetare să slujească de dovadă întru descoperirea adevărului cerut; în urmarea acestei hotărîrĭ, orĭ-ce volnicie încredinţată de vre-un sub-cîrmuitor în neştiinţa aleşilor satelor, este nepriimită şi neţinută în seamă, şi sub-cîrmuitorul ce va îndrăsni să urmeze în potriva acestei poruncĭ, va fi numai de cît suspandat, dat în cercetare şi prin urmare dojenit după măsura învinovăţirei sale.

9. Pentru orĭ-ce împilare ar suferi locuitorii din partea unora din proprietarĭ, îngrijitorĭ ai acestora, sau arendașĭ în potriva legĭuirilor conslînțite pentru drepturile reciproace, sub-cîrmuitorii sunt datorĭ să dea grabnică ascultare la jeluirile acestora, și numai de cît să le facă dreapta îndestulare, îndatorînd pe acei apăsătorĭ a se mărgini numai în adevăratele lor drepturĭ; însă, tot după acest cuvînt, sunt datorĭ să înlesnească și trebuințele proprietarilor, și prin poruncĭ către aleșii satelor, și prin dare de dorobanțĭ stăruitorĭ într'acele sate, cînd locuitorii clăcașĭ nu vor urma datoriilor lor și pravilnicilor învoelĭ ce vor face în vreme cu proprietarii, ferindu-se și într'aceasta de orĭ-ce mituire *prin care să cerce locuitorii vre-o năpăstuire*, precum și de vre-o neîngrijire la vreme, prin care să cerce proprietarii pagube însemnate, căcĭ, și pentru una și pentru alta, vor rămînea de o potrivă în mare răspundere.

10. După raporturile ce priimesc subt-cîrmuitorii în toate Duminicile, din cele prin graiŭ arătărĭ ale vătășeilor, și după alte științe ce urmează să aibă pentru starea și petrecerea fie-căruia sat, cunoscînd în totul starea plășii sale, să aibă în tot ceasul cea mai vie priveghere și îngrijire, ca după nicĭ o împrejurare să nu se slăbească strejuirea satelor, să nu se întîmple cea mai mică hoție, orĭ tîlhărie, sau dare de focurĭ la șire de bucate și fînurĭ, străşnicind pe toțĭ sătenii de obște să aibă paznicĭ în ființă tot-d'a-una, o neobosită îngrijire fie-care în parte într'aceasta, și încredințîndu-i că la o asemenea întîmplare, nu va scăpa tot satul de despăgubirea păgubașilor, —după legĭuirile ce sunt în ființă,—precum și vinovatul de cea mai grea pedeapsă hotărîtă de pravilă.

11. Fiind că scriitorii subt-cîrmuirei, cărora le dau numire de ajutorĭ, se aleg și se orînduesc d'adreptul de însușĭ subt-cîrmuitorul, apoi să cunoască fie-care subt-cîrmuitor că pentru orĭ-ce abatere s'ar ivi din partea acestora în datoriile slujbei,

sau pentru orĭ-ce rea însușire de banĭ publicĭ sau împlinirĭ în parte, sunt însușĭ sub-cîrmuitorii răspunzătorĭ.

De aceea se și cuvine ca, pe de o parte, la a lor priimire în slujbă, să ia toate încredințările despre a lor bune purtărĭ, iar pe de alta să-i privegheze și să-i străşnicească ca, orĭ în ființă-le, sau în a lor lipsă, să nu urmeze cea mai mică neorînduială sau abatere.

12. Fiind-că aceștĭ slujbașĭ alăturațĭ la subt-cîrmuirĭ, nu sunt din acei slujbașĭ publicĭ carĭ săvîrșesc jurămîntul cerut de Regulamentul Organic, ci dațĭ numai spre ajutor și înlesnirea slujbei subt-cîrmuitorilor, de aceea și firește nu pot să fie priimite iscăliturile lor în acte publice,—precum, vechileturĭ, învoelĭ, contracte și alte asemenea acte ce s'ar înfățișa la subt-cîrmuirĭ;—adeveririle să se facă numai cu iscăliturile subt-cîrmuitorilor.

Marele Vornic,

A. VILARA.

DESFIINȚAREA ROBII.

11 FEBRUARIE 1847.

Ofisul privitor la desfiinţarea robii.

Domnul supune Adunării un proiect de lege pentru desrobirea ţiganilor S-tei Mitropoliĭ, episcopaturilor şi mănăstirilor. Măria Sa propune asemenea ca birul ţiganilor deveniţĭ cetăţenĭ să slujească a răscumpăra robii feţelor particularĭ.

Veţĭ dobîndi, prin acest proiect, zice Domnul adresîndu-se Camerii, *unul din cele mai marĭ drepturĭ la a omeniriĭ şi a posterităţii recunoştinţă* [1]).

8 Februarie 1847 (No. 130).

Noi, Gheorghie Dimitrie Bibescu, Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Ţara Romînească,

Cinstitei Obicĭnuitei Obşteştii Adunărĭ.

Luînd în băgare de seamă că suma hotărîtă pentru răscumpărare de ţiganĭ prin legiuirea anilor 1832 şi 1843, atingătoare de orînduiala ţiganilor Statului, este foarte mică şi neasemănată cu sfîrşitul orînduirei ei, iar veniturile Sfintei Mitropolii, ale Episcopiilor şi ale tuturor de obşte Mănăstirĭ ce se află într'această ţară, covîrşind astăzĭ ale lor trebuinţe; Noi socotim că îndeplinim o datorie povăţuită şi de iubire a omenirei şi de creştinătate, îndreptînd către Cinstita Obştească Adunare, în urmarea raportului ce ni s'a înfăţişat de către Sfatul Nostru extraordinar, alăturatul proiect de pravilă despre desrobirea ţiganilor ai mai sus numitelor Sfinte Lăcaşurĭ, ca intrînd toţĭ aceştia în orînduiala celor-lalţĭ lo-

[1]) Vezĭ pag. 26—35 din acest volum, expunenerea cestiunii desrobirii Ţiganilor.

cuitorĭ slobozĭ, a lor capitaţie să se îndrepteze numai spre răscumpărare de ţiganĭ de la particularii ce vor voi să vînză.

Cunoscînd sentimentele de care se află însuflaţĭ mădularii Cinstitei Obşteştei Adunărĭ, nu sîntem la îndoială că vor vedea întru acest proiect prilejul de a dobîndi unul din cele mai marĭ drepturĭ la a omenirei şi a posterităţii recunoştinţă.

D-lui şeful departamentului credinţei va da citire acestui ofis.

(Urmează iscălitura Măriei Sale).

Şeful departamentului credinţei

M. FLORESCU.

Proiect despre regularisirea ţiganilor Sfintei Mitropolii, ai Episcopiilor şi ai tutulor Mănăstirilor.

ART. 1.— Se slobod din robie toţĭ Ţiganii Sfintei Mitropolii, ai Episcopiilor şi ai tutulor mănăstirilor şi metoaşelor de obşte, cum şi ai bisericilor şi ai orĭ-căruia alt aşezămînt public, fără deosebire, cîte se află în cuprinsul Ţării-Romîneştĭ.

Aceştia, ca şi Ţiganii Statului, supuşĭ la aceiaşĭ orînduială, vor fi slobozĭ şi volnicĭ a se însoţi cu Romînĭ, parte bărbătească şi femeiască.

ART. 2.— Capitaţia legĭuită se va împlini de la aceştĭ Ţiganĭ, se va aduna la Vistierie, şi împreunîndu-se cu suma hotărîtă pentru acelaş sfîrşit prin art. 12 al legĭuirei din anul 1832, şi art. 10 a celii din anul 1843, se va întrebuinţa numai spre desrobirea Ţiganilor cîţĭ se vor vinde de particularĭ de a lor bună voe, ţiindu-se socoteală curată de banii adúnaţĭ şi de numărul familiilor din nou răscumpărate pe fie-care an, spre a se trimite în cercetarea Obşteştii Adunărĭ împreună cu cele-l-alte socotelĭ.

ART. 3.— Capitaţia ce se va împlini de la familiile de ţiganĭ ce se vor desrobi treptat de la particularĭ, precum mai sus s'a arătat, se va adăoga iarăşĭ la acel capitol hotărît pentru desrobire, şi se va întrebuinţa în răscumpărare de ţiganĭ pe cîtă vreme se vor afla de vînzare.

Raportul Cinstitei Obşteştĭ Adunărĭ către M. S. Domnitorul.

Adunarea votează proectul de lege în unanimitate.

11 Februarie 1847 (No. 361).

PREA ÎNĂLŢATE DOAMNE,

Obşteasca Adunare, ascultînd cu toată băgarea de seamă ofisul Înălţimei Voastre de subt No. 130, şi cu proectul alăturat pentru desrobirea ţiganilor Mitropoliei, Episcopiilor, ai tutulor de obşte mănăstirilor cu metoaşele lor, bisericilor şi orĭ-căruia alt aşezămînt public, şi după pilda cea bună ce a dat Prea Sfinţia Sa Părintele Mitropolitul, prezidentul Obşteştii Adunărĭ, rostind Adunării priimirea aceştii legĭuirĭ, şi urîndu-ĭ a sluji aceasta drept o bună pildă la toţĭ de obşte, Adunarea, pătrunsă de recunoştinţă pentru aceasta a Prea Sfinţiei Sale părintească bună-voinţă, cu unanimitate au priimit zisul proiect de legĭuire, hotărînd a se supune la a Măriei Voastre Înaltă întărire.

Secretaria dar, potrivit cu a Adunării hotărîre, supune plecat zisul proect la Înalta Măriei Voastre întărire.

(*Iscălit*: Preşedintele Obşteştei Adunărĭ).

OFIS

Domnul întărește legea privitoare la desrobirea țiganilor, lege *„ce duhul veacului și înaintarea civilizației o cerea de mult.“* — *„Seanța de la 11 Februarie 1847 va face epocă,* zice Domnul, *în analele istoriei Patriei noastre.“*

13 Februarie 1847, No. 143 (*Bul. of.* din 17 Febr. No. 13).

Noi, Gheorghe Dimitrie Bibescu, VV, cu mila lui Dumnezeu Domn Stăpînitor a toată Țara Romînească,

Cinstitei Obșteștei Adunărĭ.

Văzînd raportul cu No. 361, ce Ni s'a înfățișat subt iscălitura Prezidentului și a Secretariei acelii Cinstite Adunărĭ, prin care aduce la a Noastră cunoștință că, cercetîndu-se proiectul pentru desrobirea țiganilor ai Sfintei Mitropolii, ai Episcopiilor și ai tutulor mănăstirilor și metoașelor de obște, cum și ai bisericilor și ai orĭ-căruia așezămînt public fără osebire, cîte se află în Prințipatul Țării-Romîneștĭ, Cinstita Adunare s'a unit întru toate cu cuprinderea lui; Noi, potrivit art. 49 din Regulamentul Organic, întărim acel proiect așa precum s'a priimit de Cinstita Adunare.

Tot de o dată ne socotim datorĭ, profitînd de acest prilegiu, ca să arătăm osebita Noastră mulțumire atît Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit [1] pentru iubitoarea de omenire și meritata sprijinire ce a dat unui proect de asemenea importanță, cît și Mădularelor Cinstitei Adunărĭ care au prețuit cu atîta căldură o legĭuire ce duhul veacului și înainta-

[1]) Domnul e plin de bună voință pentru În. P. S. Mitropolit; i adresează felicitărĭ și mulțumirĭ, dar D. de Nion ne spune de altă parte că a întîlnit capul Statului din partea În. P. S. S. tot atîta opunere în cestiunea desrobirii țiganilor ca și în a bunurilor bisericeștĭ. (V. p. 257 din acest volum.— V. *Gazeta Transilvaniei*).

rea civilizaţiei o cerea de mult; iar seanţa de la 11 Februarie 1847, a sesiei anului 1846, va face epocă în analele istoriei patriei Noastre.

D-lui Secretarul Statului este însărcinat cu citirea acestui ofis al Nostru.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului:

M. BĂLEANU

Guvernul răsvrătirii din 1848 va căuta a-şĭ însuşi meritul acestei opere de civilizare, decretînd ***desfiinţarea robii***, par'că legile lui Bibescu nu desrobiseră pe Ţiganii Statului, Mitropolii, aşezămintelor bisericeştĭ, par'că desrobirea treptată a Ţiganilor feţelor particulare nu era un fapt săvîrşit chiar din 1843.

Dar i va părea folositor să arunce Europii această vorbă mare de desrobirea Ţiganilor. Această măsură, luată în pripă, fără studiu pregătitor, întemeiată pe o desdaunare pe care Statul nu va fi în putinţă să o plătească proprietarilor de Ţiganĭ, va avea drept urmare să arunce o adîncă turburare între aceştia şi stăpînii lor, şi să dea naştere la un element de dezordină.

În 1850 [1], Vodă Ştirbei va da un foarte bun decret cu privinţă la această categorie de Ţiganĭ, poruncind sfatului său administrativ să oprească «să fie despărţită o familie de Ţiganĭ, prin dar, sau prin vînzare», şi să vegheze «ca nicĭ un act de vînzare sau de danie pentru Ţiganĭ să nu se adeverească de vr'o judecătorie, nicĭ să fie ţinut în seamă, dacă nu va cuprinde în sine pe părinţii cu toţĭ co-

[1]) 22 Noembre 1850 (*Bul. of.* No. 102).

piii lor». Porunceşte asemenea că «orĭ-ce vînzărĭ de Ţiganĭ se vor face de la o familie pînă la trei, se vor răscumpăra toate de Vistierie, fără a mai putea trece de la un stăpîn la altul ».

În 1856 [1]), puţin înainte de sfîrşirea mandatului său de şeapte anĭ, Vodă Ştirbei va da o lege cu acest titlu: *Lege pentru desrobirea tutulor Ţiganilor din Principat.*

Acest titlu, — care lasă să se presupue că această lege e o lege de desrobire obştească a robilor din Principat, — nu e titlu ce i s'ar potrivi. Ar fi fost mai exact, credem, ca această lege să fie ast-fel intitulată: «Lege de desdaunare pentru desrobirea Ţiganilor stăpîniţĭ de feţe particulare şi nedesrobiţĭ încă.»

Legea lui Bibescu asigura, fără cheltueală a Statului, buna stare a casei de rezervă înfiinţate în 1832 şi desrobirea tutulor Ţiganilor stăpîniţĭ de feţe particulare, într'un mod neîntrerupt şi fără ca drepturile particularilor să fie vătămate. Guvernul din 1856 va declara liberĭ pe toţĭ Ţiganii, dar va lăsa pe proprietarĭ să aştepte cel puţin doi ani preţul ce Statul e dator să le plătească, va scădea acest preţ cu doi galbenĭ de cap, hotărîndu-l a fi de zece galbenĭ, şi tot de o dată va mări birul ce au a plăti Ţiganii liberaţĭ, ducîndu-l de la trei la şease lei.

---

[1]) 8 Februarie 1856 (No. 249). (*Bul. of.* 6/18 Febr. No. 17).

LEGE

(*Ofis din 18 August 1844, No. 393* [1])

PENTRU ÎNTOCMIREA UNEI ROATE DE POMPIERI PENTRU CAPITALA ORAȘULUI BUCUREȘTI.

ART. 1. — Pentru șapte tulumbe marĭ de caĭ și șase micĭ de mîinĭ, din care doă marĭ de cai și una mică de mîinĭ la Agie, și cincĭ tulumbe marĭ de cai și cincĭ micĭ de mîĭnĭ, în cincĭ văpselĭ ale orașului, se va întocmi o roată ostășească de pompierĭ în număr de 7 Oberĭ-ofițerĭ, 23 Unterĭ-ofițerĭ, și 256 soldațĭ de rînd și de nerînd, precum cu deslușire în tabela No. 1 se arată.

ART. 2.— Numărul complect al acestei roate se împarte în șase despărțirĭ, adecă una la Tahtul Poliții, subt comanda căpitanului comandir al roții întregĭ, și cincĭ la cincĭ văpselĭ ale orașului, fie-care subt comanda unui ofițer și a comandirului întregei; toate aceste șease despărțirĭ să fie statornicite la Tahtul Agiii și a comisiii văpselilor, și vor fi în dispoziția d'a dreptul a șefului poliției, și a comisarilor, precum se atinge de slujba preîntîmpinării focului.

ART. 3.— Numărul ober-ofițerilor și a rangurilor de jos a acestei roțĭ, se vor lua din totalul numărului miliției spre a fi rangurile de jos disciplinațĭ în slujbă ostășească, și care se va împlini în oștire cu alt atît număr de 279 recruțĭ, carĭ se vor lua și de prin toate orașele Prințipatului din familiile plugarilor orășenĭ după regulile recrutației.

ART. 4.— Fiind că adaosul recruților la numărul oștirii nu poate a-l face mai înainte de a se face analoghie după noa catagrafie, care începe de la anul 1845; de aceia și formăluirea aceștii roate se va face la începutul acelui an.

ART. 5.— Șapte oberĭ-ofițerĭ, adică un căpitan, trei paru-

[1]) Vezĭ Regulamentul Organic pag. 625.

cicĭ și trei praporcicĭ, să se aleagă de către D-lui Marele Spătar din numărul ofițerilor oștirii.

ART. 6.— 279 ranguri de jos, în numărul cărora 23 unterĭ-ofițerĭ, să se aleagă de către D. Marele Spătar din numărul oștirii, din care să fie cu vechimea slujbei 56 din anul 1840, 56 din 1841, 56 din 1842, 56 din 1843 și 55 din anul 1844.

ART. 7.— Lipsa ce se va întîmpla peste an din complectul aceștii roate, de morțĭ, fugițĭ și slobozițĭ din slujbă, se va împlini din numărul oștirii cu oamenii celii din urmă recrutații, avînd deprindere la regulile disciplinei și învățătură ostășească.

ART. 8.— Oberĭ-ofițerii care intră în numărul acestei roțĭ să se socotească în oștire după vechimea lor cu arătare că se află la roata de pompierĭ, și la vacanție, avînd de la Vel Agă atestație de conduită bună, după recomandația ce se va face de către șeful miliției, să se înalțe în următoarele rangurĭ cu mutare în oștire; iar în locul lor se vor orîndui alții.

ART. 9.— Rangurile de jos se socotește în slujbă șase anĭ, socotindu-se și vremea slujbei cît au fost în oștire. De aceia la mutarea lor în roata de pompierĭ, Dejurstva va trimite și formularul fie-căruia la comandirul roții.

ART. 10.— Pentru ținerea catastișelor acestei roate, păzirea regulii contabilității la plata lefurilor, îmbrăcăminte îndestulătoare și ținerea corespondenții, se va urma ceia ce se urmează și de roatele milităreștĭ.

ART. 11. — Leafa rangurilor ostășeștĭ ai acestei roțĭ, precum și îndestularea rangurilor de jos se arată în tabla cu No. 1.

ART. 12.—Din totalul sumei lefilor să se oprească cîte una și $^{3}/_{4}$ parale la fie-care leu, și să se trimeață la Dejurstvă, ca să se facă venit la sumele spitaliceștĭ, după cum se urmează și în oștire.

ART. 13. — Bolnavii, rangurĭ de jos, se vor trimite la spi-

talul ostășesc, și pentru aceea se vor răspunde în priimirea spitalului plata îndestulărei pe cîtă vreme se vor afla bolnavĭ în spital.

ART. 14. — Forma îmbrăcămîntei ofițerilor acestei roțĭ va fi întocmai ca și a infanteriei oștirei, cu deosebire numai că mondirile vor fi scurte, și cei de la agie să aibă la mondir și pantalonĭ postav roșu, iar cei de pe la comisii, în fața văpselei comisiilor. Chiverile vor fi căscĭ de alamă cu coadă de păr negru pe creastă și cu pajăre în frunte; iar rangurile de jos în vremea slujbei focului, cu pantalonĭ de postav în doi perĭ, și spențerile de postav civit încinșĭ cu chingĭ de piele și în cap cu căscĭ de alamă fără creastă, cu numărul despărțirei în frunte, afară d'ai agiei care vor avea pajerĭ în fruntea căscii în loc de număr; iar la front vor avea uniformă, mondir scurt și pantalonĭ de postav civit și paspoal, precum s'a zis mai sus cu căscĭ de alamă, unter-ofițerii cu tesacu și teacă de baionetă, iar soldații numai cu teacă de baionetă pe portupei, patrontaș și curea de patrontaș peste umăr încrucișate pe piept și pușcile cu baionetă; vara vor purta pantalonĭ de pînză, și în toată vremea cînd nu vor fi în slujbă, mantale de postav în doi perĭ; sau vara chite de pînză; îmbrăcămintea rangurilor de jos și a toată amuniția se deslușește în tabla cu No. 3.

ART. 15. — Pe lîngă cele-lalte în ființă instrumente la comanda de foc, se vor cumpăra patru-zecĭ și opt cai noi, fie-care cîte lei patru sute. Se vor mai face încă opt hamuturĭ pe lîngă patru-zecĭ ce se află acum, precum și brîurĭ de piele, o sumă chingĭ, topoare, masalale, lopețĭ de lemn și felurimĭ de chei după cum cu deslușire se află în tabla No. 4. Caii ce sunt acum în slujba comenzii de foc se vor vinde cu mezat, și banii ce se vor prinde pe dînșii, se vor întoarce la casa vistieriei; iar pentru aceasta, pentru dregerea de obște a tutulor celor-l-alte instrumente ale comenzii de foc și cumpă-

rătoare de cai în locul celor ce se vor scoate ca netrebnicĭ, se hotărăşte pe tot anul remont lei 8,500, iar pentru hrana şi potcovitul mai sus zisului număr de cai, se va plăti pe tot anul o sumă de lei 11,520, socotindu-se cîte lei doă-zecĭ de fie-care cal pe lună, precum cu desluşire se coprinde pentru toate în tabla cu No. mai sus zis.

Aceste sume de lei 8,500 ce figurează prin acest articol pentru remonta cailor şi a instrumentelor de foc, precum şi cea de lei 11,520 pentru furajul cailor se socotesc cu aproximaţie; iar anuala cheltuială ce se va urma pentru întîmpinarea acestor trebuinţe, să fie întemeiată pe rezultatul mezaturilor ce se vor face pentru fie-care articol şi pe dezlegarea Domnului, subt îndatorire a se da obştescului control la sfîrşitul fie-căruia an socoteala cu documenturĭ, după controlariceştile forme, pentru toate cheltuelile urmate de către şefii respectivĭ, întru ceea ce priveşte la îndatoririle fie-căruia în parte.

Iar suma banilor trebuincĭoasă după socoteala ce s'a făcut pe fie-care an, în curgere de noă anĭ, pînă cînd este sorocul slujbei multora din obşte, întrebuinţarea plăţii lefilor rangurilor de sus şi de jos, îndestularea rangurilor de jos, îmbrăcămintea acestora, cumpărătoarea cailor şi a lucrurilor, remonturĭ, hrană şi potcovitul cailor, se arată cu desluşire în tabla cu No. 5.

ART. 16. — Numai adaosul de lei trei-zecĭ şi cincĭ mii una sută şapte-spre-zece (35,117), ce mai trebuesc peste hotărîta sumă a se răspunde din casa vistieriei la agie după legiuirea din anul . . , să se răspundă din casa orăşănească, iar ceil-alţĭ banĭ în sumă de lei 129,120 să se răspundă şi în viitor tot din vistierie, pentru care se va da socoteală regulată la sfîrşitul anului, care se va supune la cercetarea controlului şi a Obşteştei Adunărĭ.

ART. 17. — Pentru învăţarea acestei roate de pompierĭ,

manevra stingerii focului, se va aduce de acum din alt Stat doi bran-maisterĭ, adecă un învăţător şi un subt-învăţător, cărora li se vor plăti în curgere de trei anĭ (cît adică se cunoaşte destulă vreme a învăţa roata), după tocmeala ce prin contract se va face pentru dînşii, cît are să fie leafa lor pe an, care se începe de la sosirea în Capitala Bucureştĭ, precum şi cheltuiala drumului; iar banii aceştia se vor plăti osebit din § extra-ordinar al vistieriei.

ART. 18. — Comandirul de roată cîrmueşte toate despărţirile şi va răspunde pentru starea lor în toate părţile roţii, avînd socoteala unde se va cuveni.

ART. 19.— Toată roata este supusă fără mijlocire subt comanda agiei, care va face toate punerile la cale prin comandirul roţii. Cînd această comandă se va afla în lucrare la vre-o aprindere, nimenea altu afară de comandiru roţii, să nu aibă drept a porunci asupra mişcărilor ce vor socoti de trebuinţă pentru stingerea focului.

ART. 20. — Cu această orînduială întocmindu-se roata, se va face îngrijire a se afla la agie şi comisiile văpselilor, încăperile trebuincĭoase pentru oamenĭ, şi cai, şi instrumente, magazii de amoniţie.

DESPRE EPIZOOTIE

ORDINE

Departamentul trebunilor din 'Năuntru către Ocîrmuitorĭ.

Guvernul arată ocîrmuitorilor marea sa nemulțumire că n'aŭ fost împlinite ordinele sale pentru a lupta în contra epizootiei.

CIRCULARĂ DIN 4 AUGUST 1847, No. 1917.

(*Bul. of.* No. 57, din 11 Avgust, 1847)

Epizootia ivindu-se din nenorocire și într'acest an, după toate măsurile luate, după toate instrucțiile publicate și după toate adăogitele povățuirĭ, s'a crezut fără nicĭ o îndoială că în soroc de doă-zecĭ zile, sau cel mult de o lună, va înceta cu desăvîrșire în toată țara; dar, — după o altă nenorocire mai mare,— s'a văzut că încrederea Departamentului în activitatea Domnului Cîrmuitor, nu corăspunde cu îndeplinirea slujbei cerută din partea Dumisale; căcĭ dacă odată s'a dovedit că boala este lipicĭoasă și nu epidemică, încetarea ei, firește, trebuia să fie următoare măsurilor povățuite.

Adică, dacă despărțirea vitelor bolnave din cele sănătoase, —îndată după ivirea boalei,—s'ar fi pus în lucrare; dacă depărtarea proprietarilor lor din sat la un loc osebit dimpreună cu ale lor vite, s'ar fi făcut numai de cît, fără de a mai lăsa acelora vreme de comunicație cu alțĭ consătenĭ ai lor, și dacă locurile hotărîte pentru adăpostirea și pășunarea vitelor bolnave, îndată după încetarea întrebuințării la care se aflau supuse, s'ar fi curățit cu desăvîrșire prin spălare, prin ardere cu foc, prin săpare a pămîntului și orĭ-ce alte mijloace ar fi

povăţuit trebuinţa, se poate zice cu netăgăduire că boala nu numai că n'ar fi putut să sporească, dar negreşit trebuia să înceteze cu totul.

Departamentul treburilor din 'Năuntru către Ocîrmuitorĭ.

Măsurile în contra epizootiei nefiind observate, Ministrul dă ordine aspre ca să ajungă să dispară boala.

CIRCULARĂ DIN 14/20 Avgust, 1847, No. 2017.

(Bul. of. No. 58 din 14 Avgust, 1847).

Departamentul privind cu mîhnire slaba îngrijire ce a avut acea cîrmuire într'aceasta, şi tot de o dată văzînd că răul este aşa de mare şi pricinuitor de o pagubă foarte însemnătoare, căcĭ pe lîngă zadarnica perdere a vitelor, se prăpădesc tot într'o vreme şi agoniselele oamenilor pe cîmpurĭ, precum şi tot felul de tranzacţii din pricina închiderei şi mărginirei satelor pînă la a lor desăvîrşită curăţire, îndatorează, printr'aceasta într'adins poruncă, pe Domnul cîrmuitor ca,—îndată după priimirea ei,—prin toate acele sate smreduite, să străşnicească cu dinadinsul încetarea comunicaţiĭ celor curaţĭ cu cei smreduiţĭ, să curețe locurile prin sate pe unde se va fi ivit întîiŭ boala; asemenea să curețe şi locurile pe unde vor fi fost lazăreturĭ şi păşune de vite bolnave, şi cu un cuvînt, să întrebuinţeze toate mijloacele putincĭoase şi asemănate cu o mulţime de instrucţii ce i s'au trimes pînă acum, şi să stăruiască ca să înceteze boala în cel mai scurt soroc, puind, la ridicare-i dintr'o plasă, această îndatorire stăruitoare şi cu cea mai mare băgare de seamă asupra sub-cîrmuitorilor de plăşĭ

şi asupra aleşilor satelor, făcîndu-i să înţeleagă pe toţĭ că dacă se va mai ivi boală de vite şi pe viitor, cunoscîndu-se că altă pricină nu mai este de cît numai neîngrijirea celor de aproape slujbaşĭ, adică a subt-cîrmuitorilor de plăşĭ şi a aleşilor satelor, atuncĭ cei d'întîiŭ se vor depărta din slujbă ca nişte nevrednicĭ şi nestăruitorĭ, şi cei de al doilea se vor dojeni poliţieneşte în mijlocul satelor lor şi în vederea tutulor de obşte ; iar întîmplîndu-se şi vre-o uneltire de abuz din partea cuiva-şĭ, orĭ pentru părtinire, sau pentru vre-o întrebuinţare de mită, atuncĭ unii ca aceia vor fi daţĭ şi în judecată criminală.

Marele Vornic, A. VILARA.

Departamentul trebilor din 'Năuntru către subt-cîrmuitorĭ.

Ministrul opreşte pe subt-cîrmuitorĭ să facă parte din societăţĭ formate ca s'arendeze moşii în judeţele ocîrmuite de dînşii. El opreşte cîştigurile nelegale făcute pe spinarea nenorociţilor ţăranĭ şi a Statului.

CIRCULARĂ DIN 1-iŭ SEPTEMBRE 1847 No. 5130.

(*Bul. of.* No. 62, din 6 Septembre 1847).

Departamentul a luat adevărată ştiinţă, ca unii din subtcîrmuitorĭ, abătîndu-se din instrucţiile ce li s'au dat la a lor orînduire, s'ar fi găsit şi acum înclinaţĭ în tovărăşie de arendă de moşiĭ cu alte feţe particulare, şi chiar în ocoalele subtcîrmuirilor ce li s'au încredinţat, pricinuind cu aceasta doă rele neertate: unul, că ***năpăstuesc pe locuitorii clăcaşĭ silindu-i la răspunderĭ nepravilnice***, şi cu o aşa grăbire în cît ***nu se mai ridic dorobanţii după dânşii***, şi altul, că îngrijind mai întîiŭ de nişte asemenea nelegiuirĭ, amînează

slujba cerută de la acei locuitorĭ în lucrărĭ publice, și aduc cu aceasta întîrziere și împedicărĭ folosului obștesc.

Departamentul povățuește și acum pe unii ca aceia să-șĭ ia măsură de îndreptare și să se părăsească pe viitor de orĭ ce rea întrebuințare a slujbei ce li s'au încredințat, urmînd în tocmai și fără nicĭ o prefacere instrucțiilor ce li s'au dat. Căcĭ, după cercetările ce au a se face,—la orĭ-ce prilej de plîngere din partea cuiva-șĭ,— să cunoască cu hotărîre că se va aduce la îndeplinire osînda hotărîtă printr'acele instrucțiĭ; și nimenĭ, după orĭ-care mijlocire va întrebuința, nu se va putea apăra. Tot de odată însă, se pune îndatorire și asupra D-lui Cîrmuitorului ca să stăruiască cu dinadinsul în datoriile slujbei Dumisale, și să privigheze cu neobosire pe toțĭ cei de subt poruncile cîrmuirei, neîngăduind pe nimenĭ a se abate din calea dreptății, căcĭ la din înpotrivă se va ști însușĭ vinovat și firește răspunzător pentru dovedita neîngrijire cu care se va purta.

Marele Vornic: A. VILARA.

Raport din 29 Sept. 1847, despre noa organizație a lucrării ocnelor.

EXPUNERE

În cestiunea ocnelor guvernul urmări doă ținte: una de umanitate, cea-l-altă de economie.

Domnul, la suirea-I pe tron, cunoștea starea grozavă în care trăeau cei osîndițĭ la ocne, unde tăiau sarea, și se hotărîse să o preschimbe fără întîrziere. Reforma care începu cu mocirlele puturoase ce slujeau de închisorĭ, — în care oamenĭ numai inculpațĭ se găseau amestecațĭ cu osîndiții la pedepse infamante,— și pe care, creînd un regim nou, împru-

mutat de la popoarele civilizate, le înlocui prin închisorĭ zidite cu piatră, — se'ntinse şi la ocne [1].

Domnul, — care în 1832 însoţise pe generalul Kisseleff în vizita-i la Ocnele-Marĭ, şi care nu uitase nicĭ jalnica pornire ce simţiseră, nicĭ dorinţa arătată de *guvernatorul-general* de a vedea *cît mai repede îmbunătăţită soarta ocnaşilor*, făcu, pe loc ce fu ales, să se zidească cazarme pentru supraveghetorĭ, şi, pentru osîndiţĭ, clădirĭ, îngrădirĭ, infirmerii, ceea ce îngădui să fie în fie-care zi aduşĭ ocnaşii la aer curat şi la lumină [2].

Vodă Bibescu nu încetă de a se'ngriji de regimul închisorilor şi de îmbunătăţirea morală a osîndiţilor. Ar fi vrut ca nu toţĭ osîndiţii să fie trataţĭ în acelaşĭ mod, greşeala lor nefiind aceiaşĭ *(Bul. of.* No. 112 din 25 Sept. 1844); — luă măsurĭ pentru ca plata muncii osîndiţilor să nu le fie furată (*Bul. of.* No. 144 din 30 Noembrie 1844); — stărui asupra neapăratei trebuinţĭ de a despărţi pe tinerii închişĭ, de cei îmbătrîniţĭ în rele.

Ministrul Său, Manolache Florescu, tatăl generalului, ar fi vrut să desfiinţeze osînda la ocne (vezĭ BLARAMBERG, *Încercărĭ*, p. 345).

Cestiunea economică îşĭ avu rîndul său. Domnul, care nădăjduia, — în momentul cînd dispărea lanţul vamal ce despărţea cele doă Principate, — să 'nfiinţeze un singur contract de arendă pentru ocnele celor doă ţărĭ, dar care-şĭ văzu nădejdea înşelată, se'ngriji să preschimbe sistemul învechit al exploatării, şi'ncredinţă lucrările unor inginerĭ chiemaţĭ din străinătate, şi'n stare s'aducă 'n ţară îmbunătăţirile cu care ştiinţa înzestrase naţiunile cele marĭ.

[1]) *Cîte-va vorbe despre Ţara-Romînească*, p. 29.— Dentu, ed. Paris, 1857.
[2]) *Cîte-va vorbe despre Ţara-Romînească*, p. 30.— Dentu, ed. Paris, 1857. Vezĭ şi cuvîntarea lui Vodă la deschiderea Obşteştii Adunărĭ în 1846.

Ministrul treburilor din 'Năuntru către Domn

Schimbarea sistemului de exploatare.

(29 Septembrie 1847).

PREA ÎNĂLŢATE DOAMNE,

Cu prilejiul mergerii mele la Ocnele-marĭ, ca să văz lucrarea ocnei sistematice povăţuită de D. Foit, — adus de Înălţimea Voastră de la guvernul Austrii pentru acest sfîrşit, — m'am îndestulat despre cele următoare, care, după datorie, plecat le supui la cunoştinţa Înălţimei Voastre.

Această ocnă va avea în totul trei gurĭ, însă doă pentru exploataţia sării prin metod de crivace lucrate frumos şi foarte bine cumpănite, şi una cu trepte pentru intrare şi eşire, orĭ în chip de scară rătundă sau prin mai multe etajurĭ.

In fie-care dintr'aceste gurĭ merge adîncimea puţului prin pămînt, şi prin care se va ajunge pînă în fundul unde se va hotărî începerea deschiderii galeriilor pe sub pămînt, conrăspunzătoare din gură în gură, şi prin alte direcţii din lăuntru, pe unde se va găsi vîna de sare mai bună.

Toate aceste puţurĭ, pînă în fundul lor, sînt căptuşite cu ţambre de stejar cĭoplite pe treĭ muchiĭ, şi înţepenite între ele şi între păreţii pămîntului şi ai sării cu pămînt bine bătut, în cît nu rămîne cea mai mică răsuflătoare sau scurgere de apă despre părţile păreţilor.

Galeriile pentru exploataţia sării se deschid numai în sare, în lăţime şi pînă la 30 stînjinĭ [1], rezemate pe pereţĭ de sare şi cu bolte în prelung d'asupra pînă la un stînjin înălţime, rămîind tot-dauna faţa lor deschisă spre întrebuinţare de tăere în maĭ multe trepte după cum umblă stratul sării, şi pe care

[1]) Stînjenul valora 1,966.

pot să lucreze tot într'o vreme mai mulţĭ cĭocănaşĭ, înşirîndu-se la una şi aceiaşĭ operaţie şi tăind fie-care în parte al galerii pînă în cele-l-alte.

Crivacile sunt foarte solide, legate cu fier prin mai multe locurĭ, rezemate pe boldurĭ de fer groase şi lucrate în proporţia greutăţilor, cu greutatea ce au să scoaţă din fundul puţului, într'o cumpănire aşa de potrivită în cît cu mare înlesnire şi cu mai puţinĭ caĭ, va lucra doă otgoane într'o gură, care, ca să lipsească lovitura burduşelor şi încurcătura otgoanelor, este despărţită la mijloc cu ţambre groase cĭoplite pe patru muchĭ, şi închipuind un zid ca de o jumătate de cărămidă din fundul puţului pînă d'asupra feţii pămîntului.

Uneltile cu care se tae sarea, adică cĭocanele, sînt de o altă făptură în cît lasă sarea măruntă mult mai puţină din ceia ce obicĭnuit lăsa cĭocanele lucrătorilor noştri.

Pentru scurgerea şi deşertarea apelor din ocnă, au a se întrebuinţa de o dată doă mijloace, unul, de a se forma preduhurĭ mai multe conrăspunzătoare prin galerii suterene, şi după o potrivită nivelaţie,—în cît, începînd curgerea apei dintr'o adîncime săpată pe lîngă fundul puţului, se scurge din preduh în preduh pînă ce ese în vale pe faţa pămîntului, şi de acolo dă în rîul ce curge pe de josul dealului, în care se lucrează ocna;— şi altul, ca puţina apă ce va mai rămînea. să se scoaţă afară prin mijlocirea de crevace, în vreme de secetă numai cu un burduf pe zi, şi în vremĭ ploioase şi umede cu doă.

Aceste preduhurĭ au gurĭ mai micĭ, căptuşite cu gambre rarĭ şi cu scîndurĭ; sînt la fund podite şi conrăspund unul cu altul după a lor nivelaţie pînă la rîu prin mai sus pomenitele galerii, căptuşite şi acelea cu gambre legate şi aşezate pe unde este pămîntul sănătos mai rarĭ, şi pe unde este pămîntul mai slab mai des, în totul însă înfundate gambrele

cu scîndurĭ ţepene, ca să nu să dărîme pămîntul şi să înpiedice scurgerea apelor.

In zăduhul cel mare, pe cînd tóte ocnile au duh şi încetează lucrarea, neputînd lucrătorii să rabde greutatea aerului, iar mai vîrtos la o ocnă închipuită după acest metod cu un puţ pînă în fundul ei, — se preface aerul prin morişte micĭ fie-care cu cîte patru pene, cu mîner de fer, lesnicĭoase de a se învîrti fie-care de cîte un om, sau înaintînd lungimea galeriilor, şi prin vre un fel de maşină, în cît printr'acest mijloc nu poate să înceteze lucrarea nicĭ o dată.

Cele ce s'au lucrat pînă în ziua mergerii mele acolo sînt cele următoare:

O gură de ocnă dată pe care;

Aşezarea ţambrelor după chipul ce s'au zis pînă aproape de faţa pămîntului;

30 stînjenĭ galerie suterenă pentru scurgerea apelor;

Trei preduhurĭ căptuşite cu ţambrele şi scîndurile trebuincĭoase;

Un crivac mai mic la care acum învîrtesc oamenii şi încăperile trebuincĭoase pentru lucrul de lemn, de fer şi de aşezarea şi păstrarea uneltelor şi altor materialurĭ de celarie.

Totul însă după descrierea de mai sus se va săvîrşi în curgere de patru anĭ, iar rezultatul aceştii lucrării se prevede în însemnătoarele folosurĭ mai jos arătate:

1) Că pe o mică faţă de pămînt deschizînd numai doă gurĭ de ocnă, şi toată lucrarea exploatăţii sărei făcîndu-se pe subt pămînt prin galerii în lung după stratul sării, se formează o ocnă, care cel puţin pentru 200 anĭ, adică pînă cînd să se isprăvească sarea din acel munte, poate să dea cu prisos toată sarea trebuincĭoasă şi în consumaţie şi în exportaţie din partea locului, precum aŭ dovedit cercarea pînă acum pentru această trebuinţă.

2) Că înlesnirea şi iconomia cheltuelilor este în toate aşa

de mare pe lîngă cele ce urmează acum, în cît făgăduesc pe tot anul un adaos de venit Statului îndestul de însemnător: întiiŭ că toată lucrarea fiind solidă și în toate nemerită, este și statornică pentru o mulțime de anĭ fără de a fi trebuință de felurite reparații și cheltuelĭ pe tot anul : al doilea pentru că, fiind acea gură cu trepte, toțĭ lucrătorii și toate trebuincĭoasele lucrărĭ intră și es fără nicĭ o înpiedicare, fără nicĭ o anevoință și fără cea mai mică întrebuințare de otgoane.

3) Pentru că crivacile fiind cumpănate cu greutatea ce au să scoață din ocnă, trebuesc mult mai puținĭ cai, și prin urmare lipsește cheltuiala cumpărătoarei și a hranei lor.

4) Pentru că bolovanii de sare se aduc pînă la gurile a doă puțurĭ cu roabe pe drumurĭ de scîndurĭ potrivit, și printr'acest mijloc trebuința otgoanelor fiind numai pentru scoaterea sării de la fundul puțurilor pînă pe fața pămîntului, rezultează o mare economie la însemnata cheltuială ce se face acum pentru cumpărătoare de otgoane.

5) Pentru că mărunta ce lasă cĭocanele aceștia lucrărĭ, fiind mult mai puțină din ceia ce lasă cĭocanele lucrătorilor noștri, scoaterea ei afară din ocnă se face și cu multă înlesnire și cu mai puțină cheltuială.

Către aceasta, am socotit de a mea datorie, Prea Înălțate Doamne, se adaog, pe lîngă cele ce supui la cunoștința Înălțimei Voastre, și lauda ce se cuvine D-lui Foit, directorul lucrării ocnei sistematice ; meșterii ce are pe lîngă dînsul sînt numai cincĭ, din care patru streinĭ și nu toțĭ cu deopotrivă știință, și unul pămîntean, iar toate cîte s'au lucrat pînă acum și se lucrează sînt în cea mai mare parte din munca arestanților ce s'au dat în a D-sale dispoziție, și înaintarea ce se vede este rezultat numai al marelui zel, și nemărginitei căldurĭ cu care numitul au înbrățișat aceastā ramură de industrie, pentru că, după ce însușĭ povățuește și priveghează neîncetat orĭ-ce lucru cu cea mai mare luare aminte, apoi stăruește

și cu o neobosită silință să învețe pe arestanți la orĭ ce lucru, adică nu numai la deschidere de gurĭ și la tăiat de sare, dar și de a lucra lemnărie și orĭ ce alt îĭ trebue, mijloc prin care, după ce scutește pe guvern de o mulțime de cheltuelĭ pentru lucrul de meșteșug, apoi folosește și pe acei nenorocițĭ arestanțĭ, care, cînd se vor slobozi din ocnă, ies cu meșteșug cu care să se poată chivernisi.

Așa dar, Prea Înălțate Doamne, din rezultaturile ce Măria Voastră doreațĭ a dobîndi printr'o noă organizație în lucrarea ocnelor de sare și care sînt :

1-iŭ, Economia la cheltuelile exploatății;

Al 2-lea, întroducerea unei statornice contabilități și a bunei orînduelĭ ce să păzește în alte țărĭ întru asemenea lucrărĭ,—care să poată ierta pe Stat de a le exploata pe seamă-i cînd va voi ;

Și al 3-lea, îndeplinirea datorii ce cere iubirea de omenire despre cei osîndiți la silnica muncă,—putem zice că acest din urmă s'a și dobîndit în parte, iar cele-l-alte doă peste puțin se vor dobîndi și se vor număra între cele-l-alte multe și însemnătoare facerĭ de bine ale Înălțimei Voastre.

Marele Vornic, A. VILARA.

(*Bul. of.* No. 70, din 9 Oct. 1847).

DISPOZIȚIUNI

PRIVITOARE LA

ADMINISTRAȚIUNEA SPITALELOR

DECRETUL DIN 29 IULIE 1847

LEGEA DIN 6 MAI 1848

ADMINISTRAŢIUNEA SPITALELOR

Domnul către Departamentul controlului

(Decret din 29 Iulie, 1847, No. 425)

Domnul decretează întrunirea tutulor spitalelor sub una şi aceeaşĭ administraţie încredinţată unui Efor, în scopul de a introduce ordinea în aceste aşezăminte, de a scădea cheltuelile generale, de a înlesni controlul şi de a mări mijloacele de ajutorinţă suferinzilor şi nenorociţilor.

ÎNTRUNIREA DIFERITELOR ADMINISTRAŢIUNĬ ALE SPITALELOR SUBT O SINGURĂ DIRECŢIUNE.

(*Bul. of.* din 2 August, 1847, No. 55).

DISPOZIŢIUNĬ GENERALE

Văzînd raportul ce Ni s'au înfăţişat de către Şeful Departamentului în privinţa spitalelor, împreună cu socotelile pe anul 1846, şi cu budgetul pe anul curgător 1847, poruncim, în cît se atinge de cercetarea socotelilor, să se trimiţă acestea la control, iar budgetele le îmbunătăţim de o cam dată, pentru cîte se ating de cheltuelile ordinare, rămîind ca, pentru cele extraordinare şi pentru propusele adăogirĭ de leafă, să se dea mai în urmă a Noastră hotărîre.

Acum însă mai întîiŭ trebuinţa şi datoria cerînd a se aduce în sfîrşit cea de demult dorită orînduială şi la aceste aşezăminte, ca cu sporirea veniturilor să se înmulţească treptat şi ajutoarele, depărtîndu-se orĭ ce cheltuială n'ar privi d'a

dreptul la folosul omenirei pătimașe, într'a căria ușurare s'au întocmit acele venituri;

Noi, potrivit cu dispozițiile Regulamentului, poruncim cele următoare:

Spre împuținarea cheltuelilor va fi o singură epitropie sau direcție, și o singură casă pentru toate spitalele. Această epitropie va fi alcătuită de un epitrop, de un casier și de un secretar cu scriitorii trebuincioși.

Epitropul va îngriji pentru trebile și interesele tutulor spitalelor; iar casierul, priimind veniturile tutulor acestora, va ținea partidă deosebită de venitul și cheltuelile fie-căruia spital în parte.

Fosta Eforie se desființează; și în locul aceștia, din singura Noastră bună chibzuință, necunoscînd aicĭ cuiva vre-un drept de amestec, de cît cel firesc ce are Domnul asupra unor asemenea așezăminte, orînduim Eforĭ pe Dumnealor *logofătul Mihail Racoviță, logofătul Constantin Herăscu și logofătul Scarlat Ghica.* Pe lîngă această Eforie se orîndueşte și un doctor însărcinat cu speciala îngrijire doctoricească a acelor spitalurĭ. El va lua parte la toate lucrările Eforiei cîte se vor atinge de a sa specialitate.

Eforia va avea privighere ca, atît persoanele Epitropiei cît și cele orînduite pentru economia din 'năuntru a fie-căruia spital, să-șĭ îndeplinească cu cinste și exactitate ale lor îndatorirĭ.

Ea se va înțelege cu Logofătul bisericesc pentru orĭ-ce îndreptare sau îmbunătățire va chibzui, precum și pentru orînduirea amploiaților, și toate acestea Ni se vor supune printr'însul spre a se da a Noastră deslegare, iar cît pentru năstavnicii scriitorilor, Dumnealui Logofătul bisericesc se va înțelege mai întîiŭ cu Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul,

în cît va privi la caracterul bisericesc al acestora, şi Ni-i va recomanda d'a dreptul după orînduială.

Eforia se va afla tot-d'auna faţă la licitaţia tutulor moşiilor spitalelor dimpreună cu Logofătul bisericesc, urmîndu-se întru aceasta toate orînduelile hotărîte pentru arenduirea moşiilor mănăstireştĭ, adică a Ni se supune din vreme, înaintea licitaţiei, condiţiile arenduirei, precum şi în urmă rezultatul ei spre a lua mai întîiŭ a Noastră întărire.

La sfîrşitul fie-căruia an, Eforia Ne va supune prin Logofătul bisericesc socotelile, spre a se îndrepta în cercetarea controlului, precum şi budgetul pe anul ce va urma; care budget, întărindu-se de Noi, va fi de temeiŭ pentru cheltuelile ce vor fi a se face pe acel an. Iar la întîmplare de a fi de trebuinţă vre-o preschimbare sau adăogire de cheltuială, Eforia o va supune la vreme cu deosebit raport prin Logofătul bisericesc la a Noastră deslegare.

În sfîrşit Noi nu Ne îndoim că mădularile aceştii nouă Eforii, preţuind încrederea ce le arătăm şi dorinţa ce avem de a vedea întinse foloasele acestor aşezămînturĭ, Ne vor aduce tot ajutorul din parte-le şi tot zelul spre dobîndirea aceştii a noastre dorinţĭ.

Dumnealui Logofătul bisericesc va da acest al Nostru ofis în cunoştinţa persoanelor la care priveşte, şi va îngriji pentru cea mai grabnică punere în lucrare a dispoziţiunilor coprinse într'însul, fără a înceta pe viitor de a se conforma îndatoririlor şi atribuţiilor ce-i sunt hotărîte prin art. 364 al Regulamentului.

(Urmează iscălitura M. Sale).

Secretarul Statului

C. G. FILIPESCU

Domnul către Cinstita Obştească Adunare ordinară

(Decret din 17 Martie, 1848, No. 224).

Domnul întărește legea privitoare la administrația spitalelor.

Văzînd raportul cu No. 219, prin care se supune la a Noastră întărire proiectul pentru administrația spitalelor, cu îndreptările făcute în anexul ce pe lîngă dînsul se alătură, Noi, pe temeiul art. 49 din Regulamentul Organic, întărim acel proiect așa precum s'a priimit de Cinstita Obştească Adunare.

Domnul Şef al Departamentului Credinței este însărcinat cu citirea acestui ofis [1].

(Urmează iscălitura M. Sale).

LEGEA DESPRE ADMINISTRAȚIUNEA SPITALELOR

6 Maiu 1848, *(Bul. of.* No. 23).

ART. 1. — Spitalurile Filantropiei, al Colții, al Pantelimonului şi sucursalele acestora, precum şi orĭ-cîte alte spitalurĭ civile se vor întocmi sau în capitală sau în alte orașe ale Prinţipatului, vor fi sub una şi aceeaşĭ cîrmuire.

ART. 2. — Acea cîrmuire se va alcătui de o Eforie compusă de trei mădularĭ, de un doctor inspector şi de obştesc epitrop cu a sa cancelarie, carĭ toţĭ aceştia se vor orîndui de către Domn.

ART. 3. — Fie-care spital în parte îşĭ va avea osebitul său econom, doctor şi chirurg, împreună cu cei-l-alţĭ amploiaţĭ ce trebuința va cere, potrivit cu numărul bolnavilor. Numi-

[1]) Spitalele fundate la Piteştĭ, Tîrgovişte, Tîrgu-Jiul, Călăraşĭ, Turnu-Severin, Cîmpu-Lung, Slatina, Rîmnicu-Sărat, Caracal, Turnu-Măgurele, Rîmnicu-Vîlcea, Giurgiu, datează din 1845. (*Apărătorul Sănătății*).

rea acestor d'întîiŭ trei amploiaţĭ se va supune la întărirea Domnului.

ART. 4. — Veniturile tutulor spitalelor vor intra într'una şi aceeaşĭ casă şi se va păstra de către casierul casei centrale care va răspunde, rîndurĭ, rîndurĭ, sumele cuvenite potrivit cu budgetul, după cererile Eforiei către Departament; iar casierul Eforiei va ţinea socotelĭ după orînduială, şi cu partide osebite pentru fie-care aşezămînt în parte. Cînd însă vre-unul din aceste aşezămînturĭ va fi în neajungere, cel ce va avea prisos va veni în ajutorul acestuia.

ART. 5. — Cu rezerva ce astă-zĭ se află, şi cu prisosul ce vor mai înfăţişa în viitor veniturile acestor spitalurĭ, se va clădi mai întîiŭ un spital central în Capitală, potrivit cu trebuinţele ce din zi în zi se înmulţesc, dîndu-se acestui spital o mai mare întindere spre a putea fi îndestul de încăpător, ca cu unirea la un loc a unui număr mai mare de bolnavĭ să se poată mărgini oare-cum cheltuelile ce se pricinuesc cu împărţirea administraţiei în osebite locurĭ.

ART. 6. — După ce se vor îndeplini trebuinţele cele mai d'întîiŭ ale Capitalei, prisosul se va întrebuinţa la întocmirea de spitalurĭ sucursale prin alte oraşe din cele mai însemnătoare.

ART. 7. — Spitalul Pantelimonului, aflîndu-se în depărtare de Capitală, va rămînea şi în viitor precum a fost şi pînă acum pentru boale cronice, cu numărul de paturĭ potrivit pe a lui încăpere.

ART. 8. — Eforia va avea obşteasca priveghere pentru paza orînduelilor întocmite, buna căutare a bolnavilor, îndeplinirea îndatoririlor fie-căruia amploiat, intrarea la vreme a veniturilor şi întrebuinţarea lor după cuviinţă, precum şi pentru păstrarea şi administraţia averilor acestor aşezăminte.

Ea va chibzui mijloacele de îmbunătăţire şi de desvoltare ce ar socoti de cuviinţă a se aduce la acestea, precum şi de orĭ-ce lucrare sau cheltuială extraordinară, trebuinţa ar cere

a se face, care toate aceste chibzuirĭ Eforia le va supune la aprobarea şi întărirea Domnului, prin Logofătul bisericesc.

Spre acest sfîrşit, Eforia se va aduna regulat cel puţin o-dată pe săptămînă, precum şi orĭ-cînd trebuinţa va cere pentru lucrărĭ extraordinare; iar despre rezultatul acelor chibzuirĭ, Eforia va încheea tot-d'auna jurnalul subt iscălitura mădularelor ei, însoţindu-şĭ şi pe doctorul-inspector la orĭ-ce împrejurare atingătoare de interesul bolnavilor.

ART. 9. — La sfîrşitul fie-căruia an, Eforia va avea îngrijire a încheia socotelile anului trecut şi a le supune Domnului spre a le trimite la control, ca, după cercetarea lor, să se trimeaţă la Obşteasca Adunare spre a le cerceta şi a le supune la întărirea Domnului, asemănat cu orînduiala ce se păzeşte şi cu cele-l-alte case obşteştĭ. Asemenea va alcătui budgetul veniturilor şi cheltuelilor pe anul următor, care se va supune la aprobarea şi întărirea Domnului.

ART. 10. —Directorul-inspector va fi mai cu osebire însărcinat cu obşteasca priveghere asupra părţii sanitare, va vizita adese-orĭ spitalurile spre a se înştiinţa despre căutarea bolnavilor, şi se va înţelege cu osebiţii doctorĭ ai fie-cărui spital, despre ajungerile sau neajunsurile întru care se va afla această parte, avînd a raporta Eforiei despre toate acestea şi a chibzui împreună cu dînsa despre ceea ce trebuinţa ar cere.

ART. 11. — Obştescul epitrop sau director va fi îndeplinitor chibzuirilor Eforiei întărite de Domn.

El va fi şeful cancelariei unde se vor lucra toate hîrtiile şi socotelile privitoare la cîrmuirea spitalelor. Asupra lui va fi cea mai de aproape îngrijire a tutulor averilor spitaliceştĭ şi cea d'adreptul priveghere asupra economiei din 'Năuntru a fie-căruia spital, avînd a raporta după trebuinţă despre toate acestea către Eforie.

ART. 12. — Arenzile moşiilor spitalurilor se vor vinde prin

licitaţie înaintea Eforiei, potrivit cu regulile întocmite pentru arenduirea averilor Mitropoliei şi ale Episcopiilor.

Tot cu aceste forme se vor arenda şi moşiile schiturilor legate de aceste aşezăminte, împărţindu-se veniturile acestor schiturĭ în trei părţĭ, din care una va fi pentru ţinerea acestora, cea de al doilea va intra în casa spitalurilor, şi cea de al treilea se va depune ca o rezervă la casa centrală spre a sluji la trebuinţele extraordinare ce vor avea spitalurile şi schiturile.

(Urmează iscălitura Preşedintelui şi ale secretariei.

Legea luĭ Bibescu avînd de scop să facă să 'nceteze dezordinea în aşezămintele spitaliceştĭ, de a scădea suma cheltuelilor generale, de a înlesni controlul, de a mări mijloacele de ajutorinţă a suferinţelor şi nenorociţilor, n'a avut fericirea să mulţumească pe membrii familiei Ghica.

Aceştia au crezut nimerit să reamintească într'un memoriu adresat Senatului la 12 Ianuarie 1893 [1]— cu prilejul unei lege sanitare,—că Grigorie-Vodă Ghica *al V-ea*,—credem că e vorba de Ghica *al III-ea* (Grigore al II-lea), de vreme ce hrisoavele reamintite sunt din 1735 şi 1750, şi la aceste doă leaturĭ pe scaunul domnesc se afla Grigore al II-ea Ghica III-ea [2]) — a întemeiat şi ridicat la 12 Octombre 1735, *spitalul* şi biserica de la Panteleimon, şi că în 1750 a dat acestui aşezămînt mănăstirea Fedeleşoiŭ cu toate moşiile ei şi alte bunurĭ cu care era înzestrată această mănăstire «*din deplinu-i drept de patronagiu ce avea asupra acestei*

[1]) *Monitorul* de la 15 Ianuarie 1893, No. 20. Acest memoriu adresat Senatului e sub-semnat de Prinţul D. Ghica şi de DD. G. M. Ghica, C. Gr. Ghica, Al. Sc. Ghica, Nicolae Blaramberg şi Ion Al. Ghica.

[2]) V. Tabloul Ghiculeştilor, în *Xenopol, Epoca Fanarioţilor*, p. 61.

mănăstirĭ, ca scoborîtor al moşului său Vodă Grigore I-iŭ Ghica al II-ea, întemeiătorul acestei mănăstirĭ [1]);»

că aceste aşezăminte au fost pe rînd înzestrate de mai mulţĭ Domnĭ din familia Ghiculeştilor;

că dreptul de ctitorie şi de direcţiune «a fost exclusiv rezervat acestei familii, din neam în neam»;

că acest drept, în sfîrşit, este în afară de orĭ-ce tăgăduinţă.

On. subsemnatarĭ ai Memoriului adaogă că starea de lucrurĭ înfiinţată de strămoşii lor, s'a urmat pînă la domnia lui Bibescu, care, printr'un decret din 29 Iulie 1847, No. 424, a desfiinţat fosta Eforie.

Într'adevăr, Alesul din 1843 pune capăt,—cum probează documentele ce am publicat, în 1847 şi 1848, la o stare de lucrurĭ plină de primejdiĭ pentru o operă a carităţii publice; actul ce a săvîrşit are chiar azĭ,—cel puţin în parte,—putere de lege, şi se va număra printre cele de căpetenie ale domniei sale.

Nu ast-fel cugetă însă autorii memoriului.

După dînşii, Vodă Bibescu a încercat *să se* AMPAREZE (? *de aceste aşezăminte . . . a făcut o adevărată lovire de Stat . . . a săvîrşit un exces de putere»* [2]) şi, spre a sprijini drepturile familiei lor, aduc o scrisoare a Generalului Kisseleff către autoritatea mitropolitană, cu data de 26 Ianuarie 1833 [3]).

Departe de noi ideea de a pune 'n îndoinţa drepturile ce familia Ghica ar putea avea. A răspunde învinuirilor aduse lui Vodă Bibescu, eată singura-ne ţintă.

Vom dovedi:

1. Că spitalul şi biserica întemeiate de Vodă Grigore Ghica al III-lea, n'aŭ fost ridicate pe o moşie a familiei Ghica;

[1]) Vezĭ la apendiciu hrisovul lui Alexandru-Vodă Ghica al VI-ea din 1767.

[2]) V. *Monitorul* 19 Ian. 1893 No. 139-140. [3]) *Idem.*

2. Că măsurile luate de Vodă Bibescu în 1847 şi 1848, fusese socotite de trebuinţă chiar în 1833, — în ce priveşte Panteleimonul şi în ce priveşte pretenţiunile familiei Ghica, —de către Adunare şi de către generalul Kisseleff, ce era atuncĭ guvernator plenipotenţiar al Prinţipatelor,—şi că guvernatorul «*nu priimise să 'ngădue ca administraţiunea unor aşezăminte destinate de ctitorĭ pentru acte de folosinţă publică, să fie predate autorităţii D. D-lor Eforĭ, vornicul Ghica şi logofătul Racoviţă* [1])».

Despre această hotărîre, tace memoriul.

3. Că Vodă Bibescu nu s'a abătut în nimic, în hotărîrile ce a luat, de la hrisovul dat în 1767 de Alexandru Ghica al VI-lea, care a păzit cu sînţenie aşezămintele actului de întemeiare;—că, din contră, în ce priveşte alegerea epitropilor, s'a luat după spiritul şi cuvintele acestui act, cel mai de căpetenie, fără îndoinţă, din toate cele ce se pot aduce, şi a cărui fiinţare simţim adîncă părere de răŭ că nicĭ nu o aminteşte memoriul din 12 Ianuarie.

In adevăr:

1. Mănăstirea Panteleimon a fost întemeiată,—precum reese din actul din 1767,—de vornicul Cernica şi de dînsul înzestrată cu moşia Obileasca. Vodă Ghica al III-lea, zidind la Panteleimon o biserică şi un spital, le 'nzestră, în 1750, dăruindu-le, ca avere, o parte din pămîntul domanial al oraşului Bucureştĭ, parte ce de atuncĭ fu supusă la un embatic către mănăstire. Cum, în decursul anilor, moşia Obileasca trecuse în stăpînirea Mitropoliei, Eforia Panteleimonului, vrînd să reintre în dreptul săŭ asupra vechii moşii a vornicului Cernica, dete, între 1750 şi 1767, Mitropolii, în schimb, o

[1]) Vezĭ ofiţiul Prezedintelui Plenipotenţiar Kisseleff către consiliul de administraţiune: 30 Martie 1833, No. 424,.

parte a drepturilor ce avea mănăstirea asupra domeniului Bucureştilor.

Moşia Obileasca înfăţişează deci:

1. un dar al vornicului Cernica;

2. un drept al Statului hărăzit de Ghica III în socoteala particularilor.

Să exceptăm însă 1.5 *toises* [1]) din moşia Dobroeştĭ, cumpărătură a lui Ghica al III-ea, alipită de moşia Obileasca [2].

3. In 1833, Obşteasca Adunare, avînd a discuta un proiect privitor la instituţiunile de binefacere, vru, în ce privea Panteleimonul, «*să fie revărsate în casa spitalelor Statului veniturile acestui aşezămînt, să le pue subt direcţiunea unei Eforii obşteştĭ, şi să facă ca şi Panteleimonul să contribue la întreţinerea acestei Eforii*» [3]),—şi, dorind să fie lămurită despre valoarea titlurilor familiei Ghica în ce privea Panteleimonul, ceru să i se 'mpărtăşească documentele privitoare la această mănăstire.

D. M. Ghica i le refuză. De ce? «*Fiind* că, ne zice însu-şĭ, *nu se cunoştea pe sine a fi dator a preveni o cerere pe care n'ar fi făcut'o comisiunea, de ar fi vrut să nu păşească peste hotarele ce i-au fost arătate de sus zisul ofiţiu*» [4]). Pare din contră c'ar fi fost în interesul său să arate, cu actele în mînă, ce drepturĭ o fi recunoscut ctitorul, în mod expres, coborîtorilor săi?

Memoriul din 12 Ianuarie stărue asupra faptului că generalul Kisseleff, ca răspuns la protesturile D-lui Ghica, — din 15 Ianuarie 1833, — şi D-lui M. Racoviţă, — din 18 Ianuarie

[1]) Cum nu posedăm de cît o traducţie franceză a actului din 1767, lăsăm vorba franceză, spre a nu fi la rîndul nostru învinuiţĭ. N. tr.

[2]) V. Hrisovul lui Al. Ghica VI, la piese justificative.

[3]) V. *Monitorul* de la 15 Ianuarie 1833, p. 140.

[4]) Idem.

1833, — a dat o hotărîre pe deplin favorabilă protestatorilor. La rîndul nostru, afirmăm că Preşedintele Plenipotenţiar a dat o hotărîre, cu data de 30 Martie 1833, şi cu No. 424, care le respinge cerinţele.

Generalul a scris deci o scrisoare şi a dat o hotărîre ; a dat pe această din urmă, fără dor şi poate, în deplină cunoştinţă a lucrului.

Dar tocmai această hotărîre, *care vine după scrisoarea de la 26 Ianuarie*, nu ne-o fac cunoscută DD. sub-semnători ai Memoriului ; noi însă o reproducem cu data sigură de 30 Martie 1833, No. 424 [1].

De atunci, zice Domnul în scrisoarea-i către generalul Kisseleff, însuşirea autorităţii superioare a rămas în întregimea sa, pe cînd cea pretinsă de familia Ghica, în dauna celei Domneşti, ne-întemeindu-se nici pe dispoziţiunile vre unei legi, nici pe ale actului de fundaţiune, devenea o anomalie ce nu putea fi îndrituită.

3° Cînd Vodă Bibescu fu, la rîndu-i, adus să cerceteze de aproape cestiunea aşezămintelor de bine-facere, dezordinea

OFISUL PREZEDINTELUI PLENIPOTENŢIAR

Către Sfatul administrativ cu data de 30 Martie 1833 No. 424. [1])

P. S. S. Neofit, episcop de Rîmnic şi locţiitoral Sf. Mitropolii, a supus la aprobarea Noastră un protest iscălit de D. D. Vornicul Ghica şi Logofătul Racoviţă în contra desluşirilor ce le sunt cerute de comisiunea spitalurilor numită pe lîngă Obşteasca Adunare.

Prin acest protest, ei cer ca proectul privitor la administraţiunea spitalelor Pantelimon şi Colţa, înfăţişat chiar de D-lor, să nu să ţie în seamă, şi să se lase această administraţiune în grija d-lor.

Luînd dar în băgare de seamă că Obşteasca Adunare s'a şi închis, am crezut bun să mă adresez pîn'atunci sfatului, spre a-i da ştiinţă că nu pot încuviinţa cererea D-lor Efori M. Ghica şi M. Racoviţă în contra unui proiect ce mi'a fost înfăţişat chiar de d-lor, precum nici cererea ce tinde că administraţiunea unor aşezăminte destinate de ctitori pentru acte de folosinţă publică, să fie predate autorităţii D-lor Efori.

KISSELEFF.

[1]) Traducere din fr. N. tr.

domnea neînfrînată. M. S. decretă ordinea. Dup'o serioasă cugetare și nu din al său *bon plaisir*, după cum Memoriul traduce aceste cuvinte : *buna noastră chibzuință*, traducere care pășește în contra spiritului documentului; — în puterea măsurilor obșteștĭ de la 29 Iulie 1847, și a legii de la 6 Martie 1848, [1] «spitalele Filantropia, Colțea și Pantelimon, cu metohurile lor și cu orĭ-ce alte spitale s'ar mai întemeia în capitală sau județe, fură întrunite subt o singură administrație, avînd personalul său de cancelarie, și în capul ei 3 epitropĭ și un doctor-inspector.»

«*A scădea numărul prea mare al caselor și al epitropilor, care fuseseră dinadins îmmulțițĭ, pentru ca fie-care spital să rămîe singur, și să i se înființeze neatîrnarea-i de sub administrațiunea obștească, cea-ce făcea orĭ-ce control foarte anevoios și abuzurile tot atît de lesnicĭoase cît și de numeroase* [2]», eată neapărata nevoe ce se impunea ; «*a scădea cheltuelile generale și a mări mijloacele de a ajuta, mai mult de cît înainte, suferința și mizeria*» [3]), eată ce scop trebuea atins.

Vodă numi ca epitropĭ pe DD. Logofeții M. Racoviță, C. Herescu și Sc. Ghica ;— un doctor fu numit pe lîngă dînșii.

N'am spus mai sus că Vodă Bibescu se ținuse de Hrisovul din 1767 al lui Vodă Alexandru Ghica al VI-lea [4]) ? Eată proba. În acest hrisov citim :

«*Ținîndu-Ne strîns de măsurile luate de Vodă Grigore Ghica, numim marĭ epitropĭ ai așezămîntului Sf. Pantelimon, luîndu-i printre cei d'întîi dintre boerii cei marĭ ai*

[1]) A vedea dispozițiunile din 1847, și legea din 6 Mai 1848, p. 319 și urm. din acest volum.

[2]) Scrisoarea lui Vodă Bibescu către Kisseleff, 1847. E în dosarul nostru.

[3]) Idem.

[4]) V. la apendiciu.

sfatului nostru, pe D-lui Marele Logofăt Pîrvu Cantacozino, și pe D-lui Marele Vistier Badea Ştirbei, care vor fi înlocuiţi prin cei care le vor urma în boeriile lor.»

Şi, ca pentru a explica această Eforie a Statului (care s'a găsit preschimbată în Eforie de familie), — și aceste numirĭ de epitropĭ luaţĭ printre boerii cei marĭ ai Sfatului său, căror erau să urmeze orĭ-ce alţĭ boerĭ ce ar avea aceleașĭ boerii,— Măria Sa introduce în hrisovul său un tablou pe cît de amănunţit pe atît și de interesant al tutulor moșiilor și alte însușirĭ din care se compunea în 1767 averea așezămintelor filantropice, arătînd provenienţa lor, precum și numele dăruitorilor [1].

«*Reese din conţinutul acestui hrisov,* scrie Prinţul Bibescu «contelui Kisseleff, *că zestrea spitalului Panteleimon,— de «exceptăm doo petece micĭ de moșie,—e compusă de bunurĭ «domaniale, de bunurĭ datorite milei particularilor, și de «bunurĭ aparţinînd asemenea Statului sau particularilor și «date la început unor mănăstirĭ, bunurĭ asupra căror, de «ar fi îngăduit cui-va să ceară vr'un drept, aceasta s'ar «cuveni mai puţin familiei Ghica de cît scoborîtorilor adevă«raţilor dăruitorĭ;—că nicĭ o înrîurire, de orĭ-ce fel ar putea «fi, n'a fost rezervată coborîtorilor săĭ de către ctitor, care, de «altmintrelea, nicĭ nu o putea face. Intr'adevăr, dispunînd «de bunurĭ care nu erau ale lui, și care chiar fusese, la în«ceput, destinate de proprietarii lor la alte acte evlavioase, «de pildă bunurile a zece mănăstirĭ, care,—în contra dorin«ţei ctitorilor,—au fost abătute de la destinaţia lor, și ali«pite spitalului Panteleimon, — Grigore-Vodă Ghica II nu «se folosea de un drept personal, ci făcea fapta sa în ca«litatea-i de cap al Guvernului Ţării, precum au făcut «și urmașii săĭ, după dînsul, cînd au întărit dispoziţiunile*

[1]) A vedea Hrisovul al lui Alexandru Ghica al VI-lea din 1767.

«lui și s'aŭ privit la rîndul lor ca ctitorĭ. Înlătură decĭ, «în mod formal, pe coborîtorii săĭ, hotărînd că eforii vor «fi luațĭ printre marii sfetnicĭ ai Domnitorului, de pe vre-«murĭ, și recomandînd toate dispozițiunile sale întăririei și «supravegherei acestui-a, pînă chiar și darea biletelor pentru «priimirea bolnavilor».

«Prin aceste motive, așezămîntul Panteleimon este cel care de vecĭ a fost privit ca atărnînd mai particular de autoritatea Domnitorului.

«De ar putea acest spital să fie privit ca un așezămînt al «particularilor, n'ar mai rămînea nicĭ școlĭ, nicĭ mănăstirĭ, «nicĭ vr'un alt așezămînt public asupra căruia familiile cti-«torilor să nu se crează îndrituite să ridice pretențiunĭ cu «mult mai întemeiate [1]».

Părerea arătată de Vodă Bibescu se sprijinește, precum se poate vedea, pe un studiu amănunțit al hrisoavelor, și pe cercetarea tabloului coprins în cel din 1767. Dăm acestui tablou o altă mai specială alcătuire, mai isbitoare pentru cititor, mulțumită căreia va putea însu-șĭ, și cu înlesnire, constata că la acea dată, ceea ce personal familia Ghica adusese marelui așezămînt filantropic, era într'o proporție minimă [2].

Orĭ cum, nu-i fără interes să constatăm că Vodă Bibescu a fost cu mult maĭ puțin radical de cît Vodă Alexandru Ghica al VI-lea, căcĭ a numit epitropĭ pe D. D. logofețĭ Mihail Racoviță, Constantin Herescu și Prințul Scarlat Ghica, pe cînd *autorul hrisovului din 1767 păstrase aceste funcțiunĭ pentru boerii care aveau sau erau pe viitor să aibă funcțiunile de Mare Logofăt și de Mare Vistier.*

Așa fiind, se putea oare aștepta cine-va ca On. sub-semnatarĭ ai memoriului să-șĭ facă din această bună-voință a lui

[1] În. M. S. Vodă Bibescu către E. S. contele Kisseleff, act din dosarul nostru.

[2] V. tabloul la apendiciu.

Vodă un argument în contra-i? Intr'adevăr, nu. *Remuşcarea*, au zis D-lor, a hotărît de purtarea lui Vodă! — Acest argument, născocit de nevoile cauzei, în stare poate să facă, cel mult, o trecătoare întipărire într'o pledoarie, dar fără valoare într'un document despre care timpul îngădue a-şĭ forma lumea o judecare, devine o armă în contra acelor care s'au încercat să se slujească de dînsa

Mă explic: alegerea Domnului I-a fost dictată, cum Însu-şĭ spune în hotărîrea sa, «*de încrederea*» ce oamenii aleşĭ de Dînsul I însuflau, şi de siguranţa ce avea să găsească într'înşii *tot concursul*, *tot zelul* necesar desvoltărei acestui mare aşezămînt de bine-facere.

Această alegere dovedeşte din partea capului Statului o nepărtinire desăvîrşită, unită cu un simţimînt de înaltă bună-voinţă.

Desăvîrşind actul de guvern judecat de Dînsul ca neapărat Vodă a vrut de sigur să 'ndulcească ceea ce în această măsură putea fi amarnic pentru familia Ghica. De altmintrelea oamenii pe carĭ i-a ales, au înţeles că M. S. făptuise acest act în deplinătatea dreptului său, în numele dreptăţii şi al binelui obştesc, căcĭ ei n'au protestat: au fost mişcaţĭ de delicateţa Suveranului lor care-i alesese, *deşi* făceau parte din zisa familie, căcĭ au priimit misiunea ce le era încredinţată.

Purtarea plină de tact şi de demnitate a epitropilor aleşĭ de Domn, învedereşte că nu se rătăcise încrederea M. Sale [1]).

[1]) V. la apendiciu principalul act privitor la spitalul Sf. Panteleimon, dat în 1767 de Alexandru Ghica-Vodă VI.

Observaţie.— Fostul Domn Alexandru Ghica IX, devenind Caimacam în 1856, despărţi prin decret administraţiunea spitalului Filantropia de acea a Eforiei. Acest act însă nu ne pare îndrituit nicĭ după drept, nicĭ după puterile lăsate Caimacamului: după drept, de vreme ce Caimacamul nu putea, din propria-i însuşire, să doboare o lege, adică un act făcut de Cameră; nicĭ după puterile lăsate Caimacamului, fiind-că ele nu erau aceleaşĭ ca ale Domnitorului. (V. art. 18 din *Regulamentul Organic;* secţia a 2-a, cap. 1-iŭ).

CUVÎNT DE DESCHIDERE AL DOMNULUI

CĂTRE OBȘTEASCA ADUNARE ÎN 1848

RĂSPUNSUL OBSTEȘTEI ADUNĂRI

CUVÎNTUL DE DESCHIDERE AL LUI VODĂ BIBESCU

CĂTRE OBŞTEASCA ADUNARE ÎN 1848.

Domnilor deputaţi ai Obsteştii Adunări,

I. — Văzîndu-vă iarăşi adunaţi împrejurul meu, simţ acea mulţumire ce isvorăşte dintr'o deopotrivă încredere şi din sentimentele slujbelor săvîrşite într'o unire către patrie.

II. — Lucrurile Dumneavoastră din sesia trecută, care se va însemna cu cinste în analele noastre, au dat mare parte din rodurile ce făgăduia.

III. — Zece mii familii, al cărora jug aţi sfărîmat, binecuvintează numele Dumneavoastră, folosindu-se de bine-facerile slobozenii, şi mica lor contribuţie adaogă din zi în zi numărul celor sloboziţi. Este un mare prilej de fericire pentru noi toţi de a putea gîndi că prin acest legiuit mijloc de răscumpărare, peste puţini ani pămîntul Romînesc nu va mai hrăni de cît oameni slobozi [1]).

IV. — Învăţătură publică despre şcoalele începătoare şi

[1]) C. N. BRAILOIU, *Despre Robi şi Ţigani, Legiuirea Caragea*, p. 220—222.
«Prin legiuirea din anul 1844, Martie 22, toţi dajnicii de subt administraţia vorniciei temniţelor (ţiganii Statului) s'au trecut sub d'a-dreptul administraţie a cîrmuitorilor de judeţe, cu care această măsură s'au desrobit puindu-se în rîndul birnicilor romîni.
«Asemenea s'au desrobit şi ţiganii mănăstireşti prin legiuirea din 13 Februarie, 1847, care în articolul ei 1-iu, coprinde cele următoare:
«Se slobod din robie toţi ţiganii Sîntei Mitropolii, ai Episcopiilor şi ai tutulor mănăstirilor şi metoaşelor de obşte, cum şi ai bisericilor şi

elementare în orașe și sate a luat prefacerile și îmbunătățirile cîte trebuința a cerut. Am bună nădejde că asemenea în scurtă vreme voi putea depărta și îndemînările (?) ce încă mai înfățișează organizația învățăturei mai înalte [1]), ca fii noștri să nu mai fie siliți a se înstreina la o vîrstă întru care suvenirile pămîntului unde s'aŭ născut, fiind însă foarte slabe, se șterg, și în locu-le se întipăresc impresii care îĭ lasă în urmă multă vreme străinĭ și întru necunoștință despre ale țării lor.

V. — Legiuirea asupra îmbunătățirii soartei clerului celui mic și a regulării veniturilor Mitropolii și Episcopiilor și'a luat în parte a ei aplicație. Iar în curgerea acestui an nădăjduesc că folositoarele ei dispoziții se vor putea împlini întru toată a lor întregime.

VI. — Împreunarea vămilor Prințipatului nostru cu ale Moldaviei au rădicat vătămătoarea stavilă care oprea slobodul schimb al productelor lor, aducînd și folos la obșteștile veniturĭ. Rezultatul licitații ce s'a săvîrșit în capitala Moldavii a trecut, pentru partea ce ni se cuvine, peste prețul anilor de mai nainte, rămîind prisos și veniturile exportații vitelor ce mai 'nainte făcea parte a condițiilor acestei orînduirĭ.

VII. — Sumele ce ațĭ hotărît pentru introducerea unei sisteme mai regulate și mai economice la exploatația ocnelor

orĭ-cărui alt așezămînt public fără deosebire, cîte se află în Principatul Țării Romînești.

«Aceștia, ca și țiganii Statului, supușĭ la aceeașĭ rînduială, vor fi slobozĭ și volnicĭ a se însoți cu Romînĭ parte bărbătească și femeească».

Multe stărĭ nefiind întemeiate de cît pe stăpînirea de robĭ, Domnul nu vru să decreteze desrobirea complectă a tutulor țiganilor; făcu legea și începu printr'o aplicare largă a acestei desrobirĭ, crezînd că e mai bine, pentru a atinge scopul final, să se urmeze treptat, înțelepțește, ca să nu se creeze vistierii încurcăturĭ, — finanțelor o sarcină, — societății primejdiile la care este expusă ea, cînd o întreagă clasă de oamenĭ este de o dată aruncată în afară de condițiunea-i de mai 'nainte.

[1]) V. p. 209, 210, 211 și 212.

noastre, ne făgăduesc foloase însemnate. Lucrările ce s'au urmat la acestea în curgerea anului ce a încetat, au covirşit nădejdea noastră, şi ne dau bună încredinţare că, mai 'nainte de împlinirea termenului celui din urmă contract, vom dobîndi îndoitul sfîrşit de o sistemă de exploataţie mai bine înţeleasă şi combinată cu îmbunătăţirile ce datoria iubirei de omenire cerea de multă vreme pentru acei marĭ vinovaţĭ care se osîndesc la silnica muncă.

VIII. — Partea judecătorească a dobîndit şi ea îmbunătăţirĭ însemnate prin frîul ce aţĭ pus duhului de prigonire, hotărînd o taxă uşoară, întru adevăr îndestulă ca să stăvileze multe nedrepte pornirĭ, şi prin statornicirea ce aţĭ asigurat proprietăţii, supuind vechea stăpînire la regulele prescripţiei.

IX. — In urma acestor înţelepte dispoziţii, judecăţile s'au împuţinat într'o proporţie aşa de mare, în cît astăzĭ au rămas numai patru mii pricinĭ deschise, din 18 mii ce figurau la începutul anului trecut.

X. — Iată, Domnilor, rezultatele unei singure sesiunĭ, de mare cinste pentru Dumnea-voastră, şi doveditoare de ceea ce poate face buna încredere între Oblăduire şi Obşteasca Adunare.

XI. — In mijlocul bucuriei şi a nădejdilor ce lucrările Dumnea-voastră lăsaseră în inimile tutulor, o mare nenorocire ne-au isbit, prefăcînd în cenuşă partea cea mai populoasă şi cea mai bogată a Capitalei noastre. Oblăduirea a avut a 'ndeplini triste îndatorirĭ într'această grozavă împrejurare, şi este o mîngîere pentru Mine de a putea socoti că ea a urmat întru toate după cum datoria a povăţuit-o şi pe cît puterea a ertat-o. Nu sunt la îndoială că Oblăduirea va avea a Dumnea-voastră aprobaţie şi pentru ajutoarele ce s'au adăogat din casele publice pe lîngă cele aduse de particularĭ, a cărora milostivire s'a arătat mai presus de toată lauda.

XII.— Înaltele Curţĭ suzeranc şi protectrice ne au dat şi

cu acest prilej dovezĭ pătrunzătoare de a lor compătimire și nemărginită dărnicie, mișcînd în inimile noastre cea mai vie recunoștință. Mărirea Sa Împăratul Rusiei a poruncit încă a se deschide în Statele Împărăţii Sale o subscriere, din ale căreia mijloace s'au ușurat și se mai ușurează mulţĭ din acei nenorocițĭ.

XIII. — Trebuinţa cerea a se lua grabnice măsurĭ ca să ne putem folosi de această catastrofă pentru viitoarea înflorire a orașului. Grele neîndemînărĭ se împotrivea la a lor îndeplinire; prin buna însă voinţă a bunilor orășenĭ s'au depărtat toate, și putem nădăjdui că noa priveliște ce peste puţin va înfăţișa capitala noastră, va șterge întristarea trecutului.

XIV. — Domnilor, nu poţ să Mă gîndesc la acea cumplită întîmplare fără a fi coprins, pe lîngă jalea ce deșteaptă în sufletul Meu a ei aducere aminte, de un sentiment de falĭ națională, privind la curagiul ce au arătat cei bîntuițĭ, și la credinţa cu care toțĭ s'au silit a-șĭ ţinea ale lor legăturĭ. Buna orînduială nu s'a tulburat nicĭ măcar un minut, și creditul nostru eșind biruitor din această criză, la care peste puţin s'a adăogat și aceia pricinuită de multele falimente din străinătate, se aflĭ astă-zĭ, prin activitatea și cinstea neguţătorilor noștri, mai bine întemeiat de cît tot-d'auna.

XV. Finanța noastră, de și se dovedește nepotrivită cu trebuinţele ce din zi în zi se ivesc mai mult, după principiul însă ce din început am luat de a nu covîrși mijloacele ce avem în dispoziţie, se poate socoti în bună stare, neînfățișîndu-se nicĭ un deficit la nicĭ una din casele publice, ba încă cele mai multe avînd și cîte o rezervă, precum vă veţĭ putea încredința din socotelile care au a se aduce la a Dumneavoastră cercetare.

XVI. — Vă făgăduiam la începutul anului încetat podul pe Olt[1]), fîntînĭ pentru capitală și deschiderea peste Carpaţĭ a dru-

[1]) V. la Apendiciu această cestiune însemnată.

mului de la Cîinenĭ. Știțĭ că aceste făgăduelĭ s'au îndeplinit cu chip de a lăsa la cei care vor veni după noi adevărate monumente al rîvnei și ale talentului celor ce m'au ajutat întru a lor săvîrșire. Felurite alte lucrărĭ privitoare la înlesnirea comunicațiilor și la deschiderea de noi isvoare de fericire, s'au urmat în deosebite punturĭ ale Principatului, și se vor urma în primăvara viitoare cu acea mare înfocare ce adaogă isbutirea și esperiența.

XVII. — Dacă, pe lîngă această scurtă descriere a lucrărilor ce s'au săvîrșit în curgerea unui singur an, vom întoarce privirea asupra stăriĭ de liniște, de siguranță și de mulțumitoare petrecere întru care se află astăzĭ țara noastră, vom găsi îndestul prilegiu de a ne bucura cu toțĭ și a vedea viitorul subt cele mai mîngîietoare fețe; cu condiție însă de a nu sta în drum, căcĭ timpii stării în loc sunt timpĭ de pĭeire pentru neamurile ce încep a se renaște.

Domnilor, astăzĭ suntem pe calea cea bună; să căutăm a urma pe dînsa, dîndu-ne mîna și sprijinindu-ne unii pe alții. Împreunarea silințelor noastre este neapărată ca să putem birui anevoințele cîte drumul civilizației înfățișează. Patria vă va fi recunoscătoare, și urmașii vor bine-cuvînta numele Dumneavoastră.»

Această cuvîntare, ca aceea ce Prințul a rostit-o la deschiderea Obșteștei Adunărĭ în 1846, și răspunsurile Adunării care sunt arătarea în prescurtare a faptelor săvîrșite de Bibescu de la suirea-I pe tron, găsesc în decretele și legile întrunite în această operă [1]) o consfințire pe care numai autoritatea documentului o dă unei paginĭ de istorie. — Prin faptul că frazele nu pot înlocui documentul, și că această consfințire lipsește cuvîntărilor și scrierilor autorilor răsvră-

[1]) V. acest volum p. 185—197.

tirei din 1848 și prietenilor lor, încercările lor de îndreptare sunt osîndite fără apel, sunt de nicĭ o valoare pentru istorie.

Prostiile cele mai îndrăsnețe au fost scrise despre cestiunea financiară de subt Domnia lui Bibescu, de autorii pe care i-am citat: credem decĭ folositor de a da în această privință unele însemnărĭ.

Să reamintim întîiŭ această expunere a situațiunii financiare a Țării, făcută de Domn în cuvîntarea de deschidere a Obșteștii Adunărĭ din 1846: *Casa Vistieriei este astăzĭ ușurată de orĭ-ce datorie, care prin dobînzĭ adăoga la ale ei neajungerĭ, iar balanța veniturilor și a cheltuelilor ei s'a păzit cu chip de a lăsa pe fie-care an un prisos adevărat spre a se putea acoperi mai multe cheltuelĭ extra-ordinare, pentru cele cerute de noa întronare a Domnului, și altele asemenea neprevăzute ce s'au întîmplat în curgerea acestor din urmă anĭ.*

XVIII.—*Toate cele-l-lalte case publice se află în cea mai bună stare, înfățișînd o rezervă însemnată, însă*: CASELE MAGISTRATURILOR *aproape de* UN MILION : CUTIILE SATELOR, *aproape de* TREI MILIOANE; IAR CASA CENTRALĂ *peste* PATRU MILIOANE, *cu toate cheltuelile la care acestea a trebuit să contribueze pentru deosebite îmbunătățirĭ ce privea la dînsele.*

Eată de altă parte tabloul [1]) veniturilor și cheltuelilor Prințipatului, pe anul 1847, adresat de D. de Nion guvernului francez:

1) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 25 Octombre 1847. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

VENITURÎ

	Lei	Francĭ
1. Veniturĭ directe și indirecte cuprinse în tabloul oficial alăturat, subt No. 1	18,004,510	6,661,668
2. Valoarea dărilor în natură sau în numerar plătite de 400,000 de contribuabilĭ, socotită a 9 lei (3 fr. 33) de om și pe an	3,600,000	1,332,000
3. Plățĭ pe an a Mănăstirilor ce țin de guvern [1])	2,233,780	826,498
4. Produsul taxelor de export asupra cerealelor, plată nesocotită în budget și arendată în 1847, pentru suma de .	768.000	284,160
Totalul veniturilor . . .	24,606,290	9,104,326

CHELTUELĬ

	Lei	Francĭ
1. Slujbele publice arătate în tabloul oficial alăturat subt No. 2.	17,082,944	6,320,689
2. Lucrărĭ de folos public, podurĭ și drumurĭ, etc. (sumă egală cu valoarea dărilor trecută la veniturĭ în statul de mai sus § 2)	3,600,000	1,332,000
3. Cheltuelĭ stabilite de Guvern pentru întreținerea Mănăstirilor carĭ țin de dînsul	500,000	185,000
4. Ajutoare date ospiciilor, spitalelor și altor așezăminte de bine-facere, ca să împlinească neîndestularea zestrei lor	250,000	92,500
Transport . . .	21,432,944	7,930,189

[1]) Aceste plățĭ vin din prisosul veniturilor acestor mănăstirĭ, după plata sumelor menite a fi date pentru administrațiune sau pentru cheltuiala personală a clerului regulat.

	Lei	Francĭ
	—	—
Report . . .	21,432,944	7,930,189
5. Învățămîntul public	850,000	314,500
6. Fond pus la dispoziția Hospodarului pentru indemnitățĭ și gratificații, sumă egală cu produsul taxelor de export al bucatelor, trecută la veniturĭ în statul de mai sus, § 4	768,000	284,160
Totalul cheltuelilor . . .	23,050,944	8,528,849

RECAPITULAȚIE

Veniturĭ	24,606,290	9,104,326
Cheltuelĭ.	23,050,944	8,528,849
Prisosul veniturilor asupra cheltuelilor în 1847	1,555,346	575,477

Acest prisos care se reînoește în fie-care an, adaogă D. de Nion, e priimit de doă case deosebite: cea d'întîiŭ, numită casa centrală, priimește prisosul veniturilor mănăstireștĭ, ce rămîne după cheltuelile care sunt în sarcina acestui fond special și mai ales după cele ce ființează în statul de mai sus § 3, 4, 5.

«La începutul acestui an, CASA DE REZERVĂ propriu zisă POSEDA **2,202,422** LEI (814,896 fr.) ȘI CASA CENTRALĂ **4,529,479** LEI (1,675.907 fr.)

«*Prințipatul Țării-Romîneștĭ* N'ARE DATORIĬ. ***Împrumuturile făcute subt administrațiunea*** DE MAI 'NAINTE ***și pentru care*** A PLĂTIT PÎNĂ LA 18 LA SUTĂ ***interes anual, sunt cu desăvîrșire plătite....***»

Nu-i părerea membrilor Locotenenții Domneștĭ care, în umilitoarea lor jalbă către Sultan, se rostesc ast-fel:

«Vistieria publică fu prădată; budgetul Capitalei e în deficit,

măcar că veniturile îi crescură însemnat prin noile taxe votate prin Adunare generală de la 1843 în folosul oraşelor; el absorbi în rĕstimp de patru anĭ aproape la 100 milioane lei atît din veniturile ordinare după bugetul său, cît şi din cele extraordinare şi ÎN REZERVE LĂSATE DE ADMINISTRAŢIA TRECUTĂ [1]....»

Aceste afirmărĭ sunt tot atît de neesacte ca şi toate cele ce au izvorît de la Locotenenţă. 1⁰ Tabloul de mai jos arată că, luînd cei patru anĭ cu sume mai marĭ, veniturile Statului nu s'au putut sui de cît la suma de 79,100,000 de lei. 2⁰ *Bul. of.* (N-le 107, 108 şi 109; Decretul n-l 726 din 19 Noembre 1843), ne spune că în loc de rezerve, oraşul Bucureştilor avea, la sfîrşitul domniei lui Ghica, o datorie de 1,033,494 de lei, parale 5 [2]).

Dar afirmările D-lor Locotenenţĭ Domneştĭ se găsesc iarăşĭ desminţite de D. Xenopol, care îşĭ termină studiul cestiunii finanţelor de subt Domnia lui Bibescu prin aceste vorbe: «*În privirea finanţelor, Bibescu ajunge a echilibra veniturile cu cheltuielile, cu tot sporul acestora, motivat de numeroasele lucrărĭ de folos public întreprinse de el.* ÎN ANUL 1846 TOATE DATORIILE ERAU PLĂTITE *şi casa centrală dispunea de o rezervă de 4,000,000 de lei* [3])

În 1848 Prinţul spune Obşteştii Adunărĭ: *casele publice, ba încă cele mai multe avînd şi cîte o rezervă precum*

[1]) Vezĭ Jalba către Sultan 3/15 August 1848.

[2]) La 1-iŭ Noembre 1842 oraşul Bucureştilor datora 1,033,494 lei, parale 5.

Din această datorie, rămîne, la 1-iŭ Noembre 1843, de plătit 163,305 lei, 18 parale.

Veniturile oraşului s'au mărit cu 243,953 lei, şi s'au făcut asupra budgetului economiĭ ce se aridică la 58,466 lei, 70 parale (*Bul. of.* N-le 107, 108, 109.—Decretul No. 726 din 19 Noembre 1843).

[3]) *Istoria Romînilor* de D. XENOPOL p. 182, 183.

vă vețĭ putea încredința din socotelile care au a se aduce la a Dumnea-voastra cercetare [1]).

Cu toate acestea guvernul provizoriu nu recunoaște să fi luat în cutiile satelor de cît 777,000 lei, și de la Vistierie 349,064 lei, 3 parale [2]), dar am constatat mai sus, — și vom proba din nou în a 2-a parte a acestui volum, — că n'ar fi cu minte să priimim fără beneficiu de inventar ceea ce a plăcut D-lor membri ai acestui guvern și aliaților lor, să scrie în interesul legendei D-lor.

[1]) Budgetul lucrărilor publice după cifrele ministerului controlului pentru anii:

1843	244,000 lei
1844	300,000 »
1845	290,000 »
1846	144,000 »
1847	330,000 »
Adică	1,308,000 »
Sau, în francĭ . .	431.640

Veniturile Statului după socotelile încheiate de ministerul controlului pentru anii:

1843	18,700,000 lei
1844	18,400,000 »
1845	22,000,000 »
1846	19,000,000 »
1847	19,700,000 »
Adică	97,800,000 »
Sau în francĭ . .	32,274,000

[2]) Vezĭ articolul d-lui C. BĂLCESCU în *Romînia Viitoare* din 1850, p. 41. și mai departe în partea a 3-a a acestui volum, — și publicarea plină de învățămînt, făcută despre anul 1848, în *Convorbirĭ Literare*, No. 11 și 12, din 1-iŭ Martie și 1-iŭ Aprilie 1893, de D. N. Mandrea, consiliar la Curtea de Casațiune.

RĂSPUNSUL OBŞTEŞTII ADUNĂRĬ

DIN 7 FEBRUARIE 1848.

Adunarea se arată *pătrunsă de cea mai vie mişcare şi cea mai adîncă recunoştinţă. Într'adevăr, slobozenia robilor mănăstireştĭ, reformarea învăţăturei publice, însemnătoarea înpuţinare a numărului judecăţilor, înbunătăţirea soartei clerului celui mirean, rădicarea stavilii ce oprea sloboda comunicaţie între ambele Prinţipaturĭ înclinate atît de tare între dînsele, sînt din acele fapte ce-şĭ dau numele epocii întru care s'au săvîrşit.*

Adunarea priveşte cu asemenea adîncă mulţumire lucrările întrepinse întru regulata sistemă a exploataţiĭ ocnelor noastre, care tot de o dată vor înpreuna şi nepreţuita ispravă a iubirii de omenire, şi frumoasa privelişte ce ne înfăţişează puţina parte a oraşului care a putut eşi din ale ei ruine în urma focului din 1847. Este adevărat prilej de fală pentru noi purtarea neguţătorilor noştri, care, prin a lor activitate şi cinste, au scăpat nevătămat creditul obştesc. Cu nu mai puţină recunoştinţă Adunarea priveşte buna-stare a finanţelor, falnicul pod peste Olt, fîntînele din capitală, deschiderea prin rîpele Carpaţilor a drumului de la Cîineni, şi cele-l-alte înbunătăţirĭ şi lucrărĭ întreprinse...

I. — Cuvîntul Înălţimei Voastre, tot-d'auna puternic asupra inimilor Romînilor, au pătruns Adunarea de cea mai vie mişcare şi cea mai adîncă recunoştinţă.

II. — Ne socotim fericiţĭ, Prea Înălţate Doamne, pentru încredinţarea ce ne daţĭ că lucràrile trecutei noastre sesii au răspuns la dorinţele Măriei Voastre, încoronînd ale noastre silinţĭ.

III. — Într'adevăr, Prea Înălţate Doamne, slobozenia robilor mănăstireştĭ, reformarea învăţăturii publice, însemnătoarea înpuţinare a numărului judecăţilor, înbunătăţirea soartei clerului celui mirean, precum se arată de Înălţimea Voastră, rădicarea stavilii ce oprea sloboda comunicaţie între ambele Prinţipaturĭ înclinate atît de tare între dînsele, sînt din acele fapte ce-şĭ dau numele epocii întru care s'au săvîrşit, şi nu pot fi privite de cît ca rodul acelii înalte inspiraţiĭ ce pro-

vedința insuflă aleșilor săi, și la a cărora înfățișare ne socotim și noi foarte norociți de a fi fost părtași.

IV. — Cu asemenea adîncă mulțumire au privit Adunarea, Prea Înălțate Doamne, însemnatul rezultat ce ne făgăduiau lucrările întreprinse întru regulata sistemă a exploatații ocnelor noastre, care tot de o dată vor înpreuna și neprețuita ispravă a iubirii de omenire prin îndulcirea soartei acelora pe carĭ societatea este silită a-i secuestra din sînul său.

V. — O mare catastrofă a bîntuit capitala noastră, umplînd de jale inimile tuturor Romînilor; cu cît însă nenorocirea au fost mai grozavă, cu atît Înălțimea Voastră V'ațĭ arătat părinte milostiv și compătimitor, micșorînd răul prin mîngîerea ce în tot chipul ațĭ răvărsat în sufletele celor bîntuițĭ, dar și iubirea obștii către persoana Mării Voastre este foarte mare precum și a ei recunoștință.

Ajutoarele date la acea împrejurare din casele publice, fiind cu lăcrămĭ de mulțumire priimite de toată țara, Obsteașca Adunare nu poate de cît a fi părtașă acestui sentiment. Compătimirea ce au arătat și cu acest prilej Înaltele Curțĭ Suzerane și Protectrițe, de a contribui cu un chip atît de generos la ușurarea unor chinurĭ atît de pătrunzătoare, nu putea de cît a mișca în inimile Romînilor cea mai vie recunoștință. Frumoasa privelişte ce ne înfățișează puțina parte a orașului care a putut a eși din ale ei ruine, prevestește ceia ce are a fi peste puțin capitala noastră, săvîrșindu-să după planul întocmit prin a Mării Voastre îngrijire și înțelepciune.

VI. — Este adevărat prilej de falǎ pentru noi purtarea neguțătorilor noștri, care, prin a lor activitate și cinste, au scăpat nevătămat creditul obștesc dintr'acea îndoită și de o potrivă primejdioasă criză.

VII. — Cu nu mai puțină recunoștință au privit Adunarea

buna stare a finanţelor noastre după îndeplinirea atîtor trebuinţe.

VIII. — Falnicul pod pe Olt, fîntînele din Capitală, deschiderea prin rîpele Carpaţilor a drumului de la Cîinenĭ, şi cele-l-alte înbunătăţirĭ şi lucrărĭ întreprinse în deosebite ramurĭ şi direcţii, au a fi noă isvoare de fericire pentru ţara noastră, şi vor sta de faţă în toată vremea ca nişte puternice mărturii ale înţeleptei stăruinţe, a înfocatei rîvne şi a nepregetatei Mării Voastre activităţĭ.

IX. — Această mărturisire, care viitorul va da-o faptelor şi virtuţelor Înălţimei Voastre, Obsteaşca Adunare este fericită a o putea aduce astă-zĭ în numele ţării, înpreună cu prinosul recunoştinţei ei, şi cele din parte-i încredinţărĭ, că se va sili, pe cît putinţa şi căderea o va ierta, a strînge mîntuitoarele legăturĭ ale bunei armonii între Oblăduire şi Obşteasca Adunare, sprijinind orĭ-ce lucrare ar putea înlesni înaintarea pe frumoasa cale a civilizaţii, ce Măria Voastră Vă munciţĭ în tot chipul a ne înlesni; ar fi, Prea Înălţate Doamne, mare slavă şi o dulce răsplătire pentru noi, dacă al nostru nume ar putea să rămîe în suvenirul urmaşilor însoţit cu al Înălţimei Voastre [1]) ca al unor părtaşĭ de asemenea fapte.

Prezidentul Obsteştei Adunărĭ:

NEOFIT Mitropolit Ungrovalahiii.

Membriĭ: Teodor VĂCĂRESCU, Mihail CORNESCU, Dimitrie RALET, Grigorie GRĂDIŞTEANU, M. FLORESCU, Scarlat G. GHICA, ION GOLESCU, Ion MANU, Nicolae GOLESCU, I. SLĂTINEANU, Sc. CREŢULESCU, Ion OTETELEŞANU, Petre OBEDEANU, Grig. OBEDEANU, D. FĂLCOIANU, Ioan C. ROSETTI, Demetru BELU, Nicolae MANU, A. ZĂDĂRICEANU, G. R. LIPĂNESCU, N. PRISĂCEANU, N. Const. HIOTU, Gr. BENGESCU, Cluciar Dem. JIANU, N. SOCOLESCU, Paharnicul Const. ROŞIANU, Paharnicul C. LIPĂNESCU, Paharnicul I. DELEANU, Paharnicul Scarlat IARCA, Serdar D. LEHLIU, C. D. BUTCULESCU, Serdarul S. POROINEANU, N. OPRAN.

[1]) Acest preţios document a fost păstrat de Domn şi regăsit în hîrtiile lui împreună cu traducerea franceză.

E curios de a apropia acest document care este rostirea simţimintelor de recunoştinţă ale ţării, de învinuirile aruncate, patru lunĭ mai tîrziu, la 9 (21) Iunie 1848 [1]), aceluiaşĭ Domn de guvernul răsvrătirei în proclamaţiunea-i către poporul romînesc.

[1]) V. a 2-a parte.

Fac-simil al Răspunsului Obşteştii Adunări la cuvîntarea Tronului, 4 Februare 1848.

[illegible]

PREŞEDINTELE OBŞTEŞTII ADUNĂRÎ, MITROPOLITUL UNGRO-VLAHIEI [1]).

TEODOR VĂCĂRESCU.— MIHAI CORNESCU.— DIMITRE RALET.— GRIGORE GRĂDIŞTEANU.

M. FLORESCU.— SCARLAT GR. GHICA.— ION GOLESCU.

ION MANU.— N. GOLESCU.— I. SLĂTINEANU.

SCARLAT CREŢULESCU — ION OTETELEŞANU. — PETRE OBEDEANU. — GRIG. OBEDEANU.

D. FĂLCOIANU. — ION C. ROSETTI.

No. 77

Anul 1848. — Ianuarie 14.

DEMETRU BELU.— N. MANU.

A. ZADARICEANU.

C. R. LIPĂNESCU. — N. PRISĂCEANU.— N. CONST. HIOTU. — GR. BENGESCU.

[1]) Neofit.

SLUGER DEM. JIANU.— N. SOCOLESCU. — PAHARNIC BUJOREANU.— CONST. A. NICULESCU.

PAHARNIC CONST. ROȘIANU.— PAHARNIC CONST. LIPĂNESCU.

PAHARNIC ION DELEANU.— PAHARNIC SCARLAT IARCA.

SERDAR D. LEHLIU. SERDAR S. POROINEANU

C. D. BUTCULESCU. N. OPRAN.

PARTEA A DOUA

RĂSVRĂTIREA DIN 1848

ISTORIA ȘI LEGENDA

CATRE MĂRIA SA SULTANUL [1])

«Adevărul a fost năbușit subt minciună ; cată să iasă la lumină.»

19 Februarie 1849.

Membrii guvernului provizoriu din 1848 și delegații emigrațiunii :

ELIADE, TELL, N. GOLESCU, MAGHIERU, ȘTEFAN GOLESCU, MAIORESCU, I. VOINESCU, N. CREZULESCU, N. BĂLCESCU, GRĂDIȘTEANU, ROSSETI, D. BRĂTIANU, I. BRĂTIANU, BOLIAC, A. G. GOLESCU, PLEȘOIANU, C. BĂLCESCU, I. PHILIPPESCU, CHRISTOFI, TEOLOGU, BOLINTINEANU, TEULESCU, Archimandrit SNAGOVEANU, IPATESCU, ARISTIA.

CĂTRE NEAMUL ROMÎNESC.

Adevărul, iată-l.

Maiu 1894.

GHEORGHE BIBESCU.

[1]) Vezĭ la Apendiciu adresa membrilor guvernului provizoriu din 1848 și delegațĭ ai emigrațiunii către M. S. Sultanul (Piese îndreptătoar ale Revoluțiunii Romîneștĭ).

RESVRĂTIREA DIN 1848

ISTORIE ȘI LEGENDĂ

CAPITOLUL 1-iŭ

Intîmplărĭ ce au urmat în Țara Romînească Revoluțiunii Franceze.— Povețile lui Kisseleff către Bibescu. — Duhamel la Bucureștĭ. — Complоturĭ.

9/21 Iunie: Încercare de omor în contra lui Bibescu.

11/23 Iunie: Răsvrătire.

13/25 Iunie: Domnul numește un guvern provizoriu; abdică și trece în Transilvania. — Guvern nelegal.

Repede prescurtare a anarhiei în care se desbate Țara de la 13 25 Iunie 1848 pînă la 25 Septembrie 1848.

Urmările răsvrătirei: invaziunea; Balta-Liman.

Revoluțiunea care isbucnise în Franța la 24 Februarie 1848, să lățise repede în continent.

După abdicarea regelui Ludovic Filip, revoluțiunea se ivi, în luna Martie, la Viena, la Berlin, la Veneția, la Milan, în Holstein, în Bavaria, unde aduse abdicarea Regelui, la Parma, unde aduse retragerea Ducelui.

In Aprilie, era la Modena, în Sicilia, în Marele ducat de Bada; în Mai, în ducatul Posenului, la Roma, la Neapole, în Ungaria, apoi din nou la Viena, pe care o părăsi Împăratul, ca să meargă la Insprück. În Iunie, năpădi în Boemia [1].

Revoluțiunea ajunsese, în Iunie, la hotarele Prințipatului,

[1] *Cîte-va cuvinte despre Țara Romînească*, (Dentu, editor, Paris, 1857).

în sînul cărora cei cu capetele aprinse, ambițioșii de orĭ-ce treaptă, și ațîțătorii de turburărĭ erau să 'ncerce să o împlînte.

Chiar de la 21 Martie, Kisseleff, fost guvernator obștesc al Prinţipatelor Dunărene, care de la Sîn-Petersburg urmărea progresele mișcării revoluționare în Europa, a ațîțărilor urzite în Romînia, a faptelor și uneltirilor Romînilor așezațĭ la Paris, scria Domnului cu privință la *turburările ce se ivesc în Europa*, și a căror *lovire poate să isbească și în Prinţipate*, și arătînd nădejdea că *mintea sănătoasă și cuminţia va lumina și va călăuzi pe Romînĭ*. «*Nădăjduesc că acest troian ce trece peste Europa*», zicea generalul, «*și care mai tîrziu sau mai de vreme, îșĭ va avea reacțiunea sa, nu se va atinge de frumoasa-Vă Țară, și că supravegherea Voastră, Prinţipe, o va feri de ameţeala ce a coprins pe vecinii voștri* [1]).» La 22 Aprilie, altă scrisoare a lui Kisseleff către Bibescu; dar de atuncĭ chiar se schimbase părerea generalului; nădejdea fusese înlocuită prin temerea ca *turburărĭ să nu isbucnească în frumoasa și bună Țară Romînească*. După părerea lui, *lucrul de căpetenie, era de a înlătura dezordinele, ce pot aduce, și cată să aducă urmărĭ care de sigur vor fi crunte pentru Țară, depărtînd din centrul populațiunii pe oamenii carĭ visează schimbărĭ peste putință*; nu îngăduia el *nicĭ pace, nicĭ tranzacțiune de făcut cu iscoditorii de turburărĭ*, și dedea povața *să nu crează cine-va în făgăduințele lor. Întemnițarea și trimiterea peste graniță erau*, în ochii lui Kisseleff, *mijlocul cel mai sigur de apărare în contra proiectelor lor surpătoare, ș'apoi păstrarea cu sînțenie, în toate cele-l'alte, a regulamentului, în spiritul și textul său* [2]).

[1]) De la Adrianopol la Balta-Liman: *Domnia lui Bibescu*, t. I. Scrisoarea Ex. Sale generalul-conte Kisseleff către În. M. S. Vodă Bibescu, p. 316, 317.

[2]) De la Adrianopol la Balta-Liman: *Domnia lui Bibescu*, T. I. Contele Kisseleff către Vodă Bibescu, p. 320—323.

In sfîrşit, curierul trimis de general lui Vodă, de la Pavlotsa, în 29 Iunie, îmbărbăta pe Alteţa Sa SĂ NU PIARDĂ INIMĂ[1] *în faţa turburătorilor, să rămînă în luptă pe cît Il vor lăsa puterile. Dosirea oamenilor cinstiţi*, scria el, *ar lăsa loc nemernicilor care n'au în vedere de cît dezordinĭ, dărîmărĭ, şi totul numai în interesul lor exclusiv şi personal.* La această dată de 29 Iunie, mişcarea răsvrătitoare din Ţara Romînească era de patru zile făptuită.

Pe cînd Kisseleff dedea Domnului aceste poveţe, guvernul rusesc nu rămînea trîndav. Vrînd să-şĭ asigure mijlocul de a îndrepta spre făptuirea proiectelor sale mişcarea ce se simţea că o să fie în Prinţipate, şi să pregătească oastelor împărăteştĭ trecerea în Ungaria prin Ţara Romînească,—prevăzînd că Împăratul Austriei ar putea fi silit să aibă nevoe de sprijinul lor, pentru a înfrîna revoluţiunea ce era aproape să isbucnească printre supuşii lui maghiarĭ, — acest guvern alese pe generalul Duhamel.

Prima grijă a reprezentantului Împăratului Nicolae, la sosirea-i în Bucureştĭ, fu de a făgădui tot sprijinul Său Măriei Sale, în opera de împăcare ce urmărea Ea, şi tot de odată să O povăţuiască să cheme în ajutor, pentru această operă, cîte-va regimente de Cazacĭ, asigurînd-O că, de ar ruga pe Ţarul să-I dea aceste regimente, cererea-I ar întîmpina primirea cea mai bine-voitoare. Dar Bibescu nu se lăsă să fie convins, şi se mărgini în a mulţumi generalului Duhamel pentru o propunere în care recunoştea prea înalta îngrijire a Împăratului.

Nu se lăsă să fie învins nicĭ de stăruinţa ce aduse Ex. Sa trimisul rus în *a cere exilul lui Heliade*,—pe care îl învi-

[1] *Idem*, p. 325 şi 326. Această povaţă a lui Kisseleff către Bibescu şi data scrisorii dau o desminţire tutulor acelora carĭ, ca şi Heliade, au aruncat M. S. această învinuire de rîs şi interesată: *Domnul s'a supus poruncilor Consulului Rusiei....* (V. în *Memoriul îndreptător al Revoluţiĭ romîneştĭ*, protestarea lui Golescu, Heliade şi Tell către M. S. Abdul-Mejid, p. 57—66).

nuea el că ar conspira în contra ordinei întemeiate a lucrurilor, — cu toate că știa Domnul că poetul romîn era în capul unei conspirațiunĭ. *Domnul răspunse generalului Duhamel că, de ar avea probe în contra lui Heliade și d'ar fi prin urmare sigur de greșala lui, l'ar pune subt judecată, ca să fie pedepsit după legĭ, dar că nu-l putea exila fără a-l judeca; ar ațița și mai mult spiritele, și ar făptui o nedreptate.* Și, *cum Excelența Sa era foarte necăjită*, adaogă Grigore Grădișteanu, — în Memoriile sale nepublicate din care un fragment ne este dat de Russu Locusteanu, — Domnului îi veni ideia de a se adresa la rațiunea profesorilor celor mai însemnațĭ, P. Poenaru, Simeon Marcovicĭ, și alții, ce aveau sarcina să lumineze și să călăuzească tineretul, precum și la a lui Heliade, și să le arate primejdiile ce amenințau patria. I chemă decĭ la masă, invocă cuminția și patriotismul lor, *pentru ca liniștea,* — pe care *oare-care spirite se frămîntă a o turbura,* — să fie nevătămată, prin îngrijirea lor. Apoi, luînd la o parte pe Heliade, îl aduce să-șĭ facă mărturisirea și află de la dînsul *că în adevăr lucrează a face o mișcare, dar ca să paralizeze pe aceea ce voește să o facă Duhamel. În fine Bibescu îl îndeamnă să se retragă pentru oare-care timp din țară și, ca să nu șĭ'o ia asupră-șĭ Duhamel, să ceară a se duce în Italia pentru cercetărĭ filologice, și El făgăduia că îĭ va da mijloacele trebuincĭoase pentru acea călătorie. Heliade făcu această cerere în scris; dar în loc să se ducă în Italia, se duse peste Olt, unde se înțelese cu Maghieru și cu alțiĭ, apoi trecu în Transilvania, și de acolo, subt cuvînt de boală amenințătoare de familie, se întoarse în Bucureștĭ* [1]).

Lui Kisseleff, care asemenea povățuise pe Domn să se adreseze către Împăratul Nicolae, în scop de a-i cere cîte-va

[1]) Vezĭ: Russu Locusteanu, *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade*, p. 730, la apendiciul intitulat *Errare humanum est*, fragment al literii H.

regimente de Cazacĭ, Bibescu răspunsese fără a priimi propunerea, arătînd vechiului său prieten o siguranţă pe care n'o avea, şi întemeindu-şĭ încrederea,—de sigur pentru a o însufla lui Kisseleff, — pe acest fapt că mai toţĭ ofiţerii superiorĭ puşĭ în capul oastelor romîne erau învăţătorĭ ruşĭ.

Nu e nevoe de a stărui asupra interesului şi însemnătăţii acestui fapt istoric; şi noi n'am fi lipsit,— pentru a rămînea stăruitorĭ în regula ce am urmat în decursul operii noastre,— de a ne sprijini spusele pe corespondenţa schimbată, în această privinţă, între Kisseleff şi Domn, de n'ar fi dispărut ea, împreună cu alte piese închise în ghiozdanul ce Măria Sa uitase pe masa cabinetului Său de lucru, în momentul în care, după abdicarea-I, părăsi Bucureştii [1]. Şi trebue încă să ne

[1]) Heliade scrie că D-l Constantin Rosetti *se grăbi să smulgă portofoliul Domnului din mîinile garzilor naţionalĭ care pusese mîna pe dînsul şi să-l înapoieze lui Bibescu. De conţinea*, adaogă el, *hîrtii a căror publicare* putea fi folositoare Ţării şi să facă răŭ Rusii, nedestăinuirea lor e datorită D-lui C. Rosetti. HELIADE, *Memoriul despre istoria reînvierii*, p. 101 şi 102.

Dar dacă învinuirea adusă de Heliade este adevărată, cum se explică că corespondenţa,—de care am vorbit,— între Kisseleff şi Bibescu, care era pe atît de răŭ făcătoare Rusii, pe cît făcea cinste Alesului naţiunii, şi Naţiunii însăşĭ, n'a fost dată în vileag? Totuşĭ este un fapt că portofoliul Domnului nu i a fost nicĭ o dată înapoiat.

Eată cum Zossima, unul din membrii resvrătirii, povesteşte această întîmplare, în biografia ce a făcut a lui Gr. Grădişteanu.—Grădişteanu, membru al guvernului, *lăsă, pentru noaptea aceea răspunderea pazii Palatului D-lui P. Ciocanelli, care comanda compania de garda naţională de serviciu la Domn. (Biografii politicĭ, p. 20).... Ciocanelli spuse Grădişteanului că la plecare Bibescu îşĭ uitase portofoliul, că el îl luase la gardă, dar că veni apoi D. C. A. Rosetti, îl luă de la dînsul şi îl dete lui Bibescu. In acel portofoliu era toată corespondenţa lui Bibescu cu consulul rusesc. Faptul acesta s'a mărturisit de P. Ciocanelli în o seară la Capşa în cofetărie* (ZOSSIMA p. 63): Ciocanelli se înşeală: Domnul nu şĭ-a revăzut nicĭ o dată portofoliul; ba l'a cerut lui Grădişteanu printr'o scrisoriţă ce i-a trimis de la hotar, dar Grădişteanu căută în zadar se regăsească lucrul uitat.

D-l Ion Ghica reaminteşte, în privinţa acestei dispariţiunĭ, că Boleac ar fi scris lui Heliade: *Roset nu poate fi primit în nimic, pînă mai întîiŭ nu-şĭ va da socoteala: Cum oare ne-a scăpat din mînă portofoliul Bibescului?* (*Amintirĭ din pribegie* p. 822.)

credem fericiţi că putem înlocui lipsa acestor piese prin publicarea unei scrisori a fostului adjutant al Domnului, care-I fu şi ginere, une ori şi secretar, — şi prin urmare în stare, mai mult de cît ori-cine de a ne da desluşiri,—prietenul nostru, al căruia dor îl ducem cu 'ntreaga Romînie,— generalul Florescu, mort la Paris în 21 Mai 1893.

Eată această scrisoare:

D. General Ioan Emanoil Florescu, fost preşedinte al consiliului, fost preşedinte al Senatului, către Prinţul Gheorghe Bibescu.

TRADUCERE

Bucureştĭ, 20 Mai 1892.

SCUMPE PRINŢ ŞI PRIETENE,

Mă întrebĭ de n'aş avea cum-va, în hîrtiile mele, răspunsul Înalt Măriei Sale Vodă Bibescu la o scrisoare ce generalul conte Kisseleff I-a trimis din Carlsbad, în 1848, pentru a-L îmboldi să ceară de la Ţar cîte-va regimente de Cazacĭ, în scopul de a păstra ordina în Ţara Romînească.

Nu: ca şi D-ta, nu regăsesc copia acestui act însemnat, cunoscut de persoanele contimporane cu mine; dar fiind că adesea am avut cinstea de a servi de secretar Domnului, şi fiind că, în această împrejurare, am avut norocul să recopiez răspunsul de care e vorba, pot să-ţĭ dau conţinutul lui cu o preciziune matematică. Cum s'ar putea uita termenii unui act care face cea mai mare cinste omului care l'a săvîrşit şi ţării pe care el a guvernat-o?

Generalul Kisseleff scria din Carlsbad Domnului ca să-i ceară să îngăduc la doă, trei regimente de Cazacĭ să intre în ţară, ca să o apere, zicea, în contra orĭ-cărei mişcărĭ populare, de vreme ce spiritul revoluţionar se lăţise în cele mai marĭ capitale ale Europii.

Domnul, în patriotismul Său, nu putea priimi propunerea ce-I făcea contele Kisseleff, și în acest înțeles îi și răspunse fără a sta cîtușĭ de puțin la îndoială. Și mai adăogă că, bizuindu-se pe conștiința Sa și pe cunoștința ce avea de poporul Său, nu credea să poată o revoluțiune avea la noi cel mai mic sorț de isbîndă, și că, de altmintrelea, de era să isbucnească o mișcare revoluționară, mica noastră oștire ar fi îndestul pentru a o năbuși. De almintrelea, Domnul punea asemenea înainte, în aceiașĭ scrisoare, încrederea ce-I insufla comănduirea armatei, căcĭ toate marele unitățĭ ale armatii erau, la acea epocă, comandate de ofițerĭ rușĭ, care se presupuneau că cunoșteau toată întinderea răspunderii lor.

Știi ce a urmat: armata luă însășĭ parte la mișcare, și, lucru caracteristic, acel care era în capul ei, fu cel d'întîiŭ care încinse eșarpa tricoloră, atît se bucura D-sa de încrederea guvernului provizoriu, din care de altmintrelea făcu parte. Cunoștĭ de altmintrelea, scumpe Principe, protestarea pe care ofițerii romînĭ o depuseră în mîinile generalului Duhamel, care se păzi foarte de a-i da vre-o urmare.

Priimește, scumpe Prinț și prieten, asigurarea simțimintelor mele cele mai devotate.

Subsemnat: I. E. FLORESCU

Faptul ce am reamintit aci, cu toate că în de obște cunoscut, nu se găsește în nicĭ una din publicările lui Heliade sau ale susțiitorilor mișcării din 1848. Numai Zossima, în a sa ***Biografie a lui Grigore Grădișteanu***, spune că Bibescu, priimind pe Heliade, — după sosirea lui Duhamel la Iașĭ,— îĭ spuse ***că pentru propunerea d'a cere un corp de armată rusească, el a luat măsurĭ ca s'o respingă și n'are nevoie să alerge la mijloace extreme.*** [1]

[1]) *Biografia lui Grigore Grădișteanu* membru al guvernului în 1848, de Zosima, unul din autorii mișcării din 11/23 Iunie, p. 13.

Generalul Duhamel însă, neizbutind în încercările sale pe lîngă Bibescu, — pe care-l găsea prea neatîrnat, — lasă curs slobod întîmplărilor; Heliade, Ubicini și alții învinuesc pe general că le-ar fi grăbit în interesul Rusii.

Totuși rămîne faptul că Domnul, care nu-și putea închipui că, în nebunia lor, conspiratorii vor merge pîn'a înfrunta pe față Rusia, — a doa zi de înțeleptele povețe ce dăduse lui Heliade, și după zadarnica încercare a acestui-a ca să aducă pe Înalta Poartă a ocroti mai cu dinadinsul interesele romînești în contra Puterei Nordului *care vroia să ne impue Suveranitatea Sa* [1], — căută totuși, zice Heliade, *mijloacele de a feri Țara de năpădirea muscălească, făcînd să ființeze forțe naționale pentru apărarea Țării, în caz de vr'o mișcare dincolo de Carpați. A mări armata prin creațiunea unui corp de Panduri fu prima-i idee. Chiemă pe Maghieru, care era atuncĭ ocîrmuitor al județului Romanați, în Oltenia, și era cunoscut prin voinicia sa. I spuse* ÎN TAINĂ, *că se bănuia o mișcare în Transilvania din partea unor ațîțători de turburări, care ar avea gîndul să treacă în Țara Romînească ; și că, pentru ca guvernul să fie în stare de a se opune făr'a alerga la vr'un ajutor străin, îl va însărcina cu privigherea tutulor dorobanților* [2]. *I poruncea să meargă să ia știri de la fie-care ocîrmuitor de era lipsă din numărul dorobanților, de și aveau armele în stare bună, de erau bine alcătuiți pe căprării. Apoi îi destăinui gîndul său de a-i încredința mai apoi formarea unei trupe de Panduri* [3].

[1] *Memoriu asupra istorii reînvierii romînești* de HELIADE RĂDULESCU, p. 49.

[2] Dorobanțĭ, trupe de călărețĭ în special însărcinate cu poliția. In veacul al XVII-lea, dorobanții erau miliția națională, astăzĭ formează un corp de armată. În Austria, în veacurile din urmă, ființa miliția *Trabanilor croați*.

[3] *Protectoratul Țarului*, de HELIADE RĂDULESCU, p. 34 ș 35. Această

În acest timp, urmează Heliade, *sosiră din Paris cîţi-va tinerĭ,*—printre care fraţii Brătienii şi C. A. Rosetti, — *care fusese martură ai proclamaţiunii Republicii franceze în Februarie. Se grăbiră să alerge la Bucureştĭ pentru a vedea ce elemente aveau în Ţara Romînească şi ce sorţĭ bunĭ se găseau aci pentru a întreprinde o mişcare naţională către o cale de propăşire* [1], sau, cum din parte-i a scris Bolintineanu, — susţiitor al răsvrătirii, — *cu hotărîrea de a* IMITA *ceea ce văzuseră la Paris,* în orĭ-ce mod, *spre a se 'nţelege despre întrebuinţarea mijloacelor extreme.*

În capitală, doă comploturi: unul, întocmit de Heliade, care crezîndu-se mai iscusit în politică şi mai patriot de cît Bibescu, declara pe Măria Sa de *orbit asupra stării* [2]) *în care Rusia afundase ţara;.... cărui i plăcea să crează că limbagiul acestui om, cu toate că Domnesc şi aproape diplomatic, ascundea un oare-şĭ care simţimînt al naţionalităţii,* dar pentru care *răbdarea Domnului de a-l asculta, şi ironia-i tot de o dată, făceau purtarea Lui problematică* [3]); —cel-l-alt urzit, tot după autorul *Memoriului asupra istorii reînvierii romîneştĭ,* — în casa lui Mavros, în contra Domnului, *de Duhamel* [4]) care-şĭ luase nădejdea de a alipi pe Bibescu de politica sa, dar care cîştigase, spune Zosima, pe fraţii Goleştĭ [5]).

carte este una din operele menite să îndrituească mişcarea din 1848 D. Elias Regnault, povestind faptele după autorii răsvrătirii, găseşte încă mijlocul de a schimonosi adevărul la p. 405.

[1]) *Memoriu despre istoria reînvierii romîne,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 44.—*11 Februarie sau Istoria a trei ani,* de D. Bolintineanu, tipografia Rădulescu, p. 28 şi 29.—*Protectoratul Ţarului,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 338.

[2]) A citi cuvîntarea Domnului către Obşteasca Adunare şi răspunsul acestei Adunărĭ, 1848. Vezĭ p. 337 a acestui volum.

[3]) *Memoriu asupra istorii reînvierii Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU, p. 37 (în franţuzeşte).

[4]) *Idem* 42 şi 43.

[5]) *Biografii politicĭ a oamenilor mişcării naţionale romîne,* de ZOSSIMA. Tipografia Mihălescu, Bucureştĭ 1884 ed. a II-a. — Zosima, unul din făptuitorii răsvrătirii, este ecoul reamintirilor lui Grigore Grădişteanu, a cărui biografie o scrie.

Heliade și prietenii săi se pregăteau pe tăcute, neuitînd nimic din ce putea asigura izbînda răsvrătirii, căutînd a cîștiga la causa lor oștirea, și nădăjduind că vor sili pe Domn să se puie în capul mișcării; din parte-i trimisul Țarului sta la pîndă ca să se folosească de împrejurări, dînd, — pretinde Heliade, [1] — *instrucțiuni lui Odobescu, capul oștirii, și lui Solomon, ca să închiză ochii și să lase să fie cîștigați cei-l-alți ofițeri pentru a ascunde mai bine obîrșia complotului.* Oștirea ar fi fost deci, de credem acestor spuse, supusă la doă forțe contrarii, ce căutau amîndoă să o tîrască într'o cale care nu era nici a legalității, nici a cinstii, de vreme ce amîndoă propovăduiau ca o datorie sfîntă, uitarea credinții jurate Suveranului. Ori-cum, după mai multe întrevederi, ce sunt greu de fixat, între Heliade, Ion Ghica, frații Golești, Tell, care comanda la Giurgiu, Maghieru, ocîrmuitorul județului Romanați, — care cîștigase toată iubirea și încrederea Domnului, — Grigore Grădișteanu și alți membrii ai complotului, conjurații se întruniră în număr de 13 la frații Golești.

Acolo se numi comitetul răsvrătirii compus de:

DD. Ion Ghika;
Cei doi frați Brătieni (Ioan și Dumitru care lipsea);
Cei doi frați Bălcești (Constantin și Nicolae);
Constantin A. Rosetti;
Cei patru frați Golești (Ștefan, Niculae, Radu și Alexandru);
Ioan Heliade Rădulescu;
Alexandru Golescu (vărul)[2];

Dar numirea acestui comitet n'a avut drept urmare să facă să se nască într'unii buna credință, în cei-l-alți încrederea.

[1]) *Memoriul asupra istoriii reînvierii Româniii* de HELIADE RĂDULESCU pag. 46.
[2]) *idem* p. 54, 55.

Departe de asta, vedem pe conspiratorĭ ascunzîndu-şĭ unii altora gîndul, par'că s'ar fi temut să se dea sau să fie daţĭ pe faţă; anume persoane pe care credeau că se pot bizui, de o dată numai vor să-şĭ dea concursul, vor să-şĭ păstreze libertatea, şi arată tot felul de temerĭ; alţii, intrînd cu îndrăsneală într'o oareşĭ-care ordină de idei, fac propunerĭ *care puteau să înjosească şi să mînjească mişcarea* [1])

Nu suntem de cît în ajunul răsvrătirei şi vedem de acum cĭocnirea ideilor celor mai opuse, patimilor celor mai aprigĭ.

Heliade ne dă, fără ştiinţa-i, cea mai bună din toate raţiunile: e că această mişcare nu era avîntul unui popor întreg, că unii n'o înţelegeau, că alţii se temeau de dînsa, atît pentru liniştea şi soarta ţării, cît şi pentru Domnul lor; că cei îndrăsneţĭ vindeau de acuma viitorul, priimind cu entusiasm răsvrătirea, hotărîţĭ să o preschimbe într'o obştească răsturnare cu prilejul căreia să poată ei pune mîna pe putere; că toţĭ, în sfîrşit, Heliade ca şi cei-l-alţĭ, mergeau la întîmplare, pregătind pe nisip o «ÎNTREPRINDERE IMPROVIZATĂ [2])».

Părţile următoare împrumutate scrierii poetului romîn, care n'are nicĭ un interes să ne desvăluiască zăpăceala în mijlocul căreia se mişcă conspiratorii, — căcĭ această situaţiune, departe de a veni în favoarea *întreprinderii* lor, ne reaminteşte crunta vorbă a lui Bolintineanu, *nevoia de a imita*

[1]) *Memoriul asupra istoriei reînvierii Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU, p. 56. «*Tell fu nu mai puţin surprins de unele măsurĭ extreme propuse de C. Rosetti care nu făceau de cît să înjosească şi să mînjească mişcarea* »

Nu trecu mult, scrie Zossima, *şi se văzu cu destulă mîhnire că unii din membrii acestui comitet*, cedînd influenţei unor suflete negre şi infame, cătau a scrînti *din calea sa mişcarea, şi a-i da alta cu totul opusă. Aşa se propuse în una din şedinţe uciderea lui Bibescu, spargerea caselor cu banii Statului, răscularea ţăranilor în contra proprietarilor de moşii şi altele.* Heliade şi Goleştii se împotriviră.... ZOSSIMA, p. 15.

[2]) Vezĭ în *Istoria Reînvierii* de HELIADE RĂDULESCU, scrisoarea adresată În. M. S. Vodă Bibescu de membrii resvrătirii, p 80.

ceea ce văzuseră la Paris [1]) - sunt îndestulătoare pentru a ne lumina asupra neînţelegerilor din 'naintea resvrătirii.

TRADUCERE

«Întrunirea fu la fraţii Goleştĭ [2]); 13 membrii erau de faţă, «acei care erau să compue comitetul revoluţionar. Heliade «observă lipsa lui Voinescu. Unii din conjuraţĭ i spuseră că «Voinescu era bănuit, fiind că mergea des pe la Duhamel. «Heliade rămase pe gîndurĭ. Nu ştia ce trebuia să învinuiască «mai mult, relaţiunile lui Voinescu, sau uşurinţa conjuraţilor «care se purtau ca bunĭ prietenĭ cu un asemenea om în ase- «menea împrejurărĭ, sau care, de erau nedrepte bănuelile lor, «aruncau asupră-i o învinuire de care era nevinovat. Heliade «nu vedea prietenĭ ai lui printre oamenii de acţiune de cît «pe fraţii Goleştĭ; rămăşiţa întreagă era alcătuită de foştii e- «terişti [3]) în afacerea de la Brăila [4]). Tell [5]) era la Giurgiu, «Maghieru la Caracal, Grigore Grădişteanu la Craiova; cei din «Bucureştĭ ca arhimandritul Iosafat, Constantin Filipescu, «profesorul Negulicĭ şi alţii, nu fuseseră găsiţĭ vrednicĭ, de că- «tre *maioritatea coteriei*, să figureze în comitet.....

«Se afla asemenea printre cei poftiţĭ unul din Creţuleştĭ «(Constantin); dar pe loc ce acesta înţelese că era vorba de «o mişcare apropiată, ceru voia de a pleca, spunînd pe faţă «că nu va lua parte la dînsa.

«În afacerea lui Teologu, în depărtarea lui Voinescu, în «purtarea lui Creţulescu, în vorbirile, în formaţiunea parti- «delor, în şoptele diferiţilor membrii între dînşii, Heliade văzu «*o uşurinţă nepomenită sau un gînd ascuns de a se fo-*

[1]) *11 Februarie* de BOLINTINEANU, tipografia Rădulescu, p. 28 şi 29.

[2]) *Memoriul asupra istorii reînvierii* de HELIADE RĂDULESCU, p. 54—57.

[3]) Eterist, părtaş al propagandii greco-bulgare în Romînia.

[4]) Complotul eteriştilor de la Brăila.

[5]) «De mult era o înţelegere între Heliade şi Maghieru. Mai pe urmă acesta ceru să fie şi Tell între dînşii» ZOSSIMA, p. 14.

«*losi de mijloacele lui de acțiune*: se păzi deci foarte de a «rosti numirile lui Maghieru și ale altor capi sau ofițeri care «se înțelesese cu dînsul....

«Se vorbi de planul și de epoca isbucnirii. *Părerile erau* «*deosebite*. Unii propuneau să se hotărască, pentru începutul «revoluțiunii, sfîrșitul lui August; alții stăruiau ca mișcarea să «se facă în cele d'întîiŭ zile din Iunie. O comisiune de 3 «membri fu numită ca să organizeze planul și să facă să «intre banii. Aceștĭ 3 membrii fură Ion Ghika, Nicolae Băl«cescu și Alexandru Golescu (vărul)....

«Cei trei membrii ai comisiunii poftiră pe Heliade să vie să «ia parte la lucrările lor. Această cinste din parte-le fu pri«vită de Heliade *ca o cursă* ce i se întindea pentru a-i smulge «taina mijloacelor lui de acțiune. — La sosirea lui Tell în «Bucureștĭ, Heliade se înțelese cu dînsul, i arătă proclama«țiunea și articolele Constituțiunii. Tell fu mulțumit de dîn«sele, dar vorbind cu cei-l-alțĭ, *descoperi în unii simțiminte* «*care nu erau nicĭ de cum frățeștĭ*[1]). Planul făcut de comi«siune nu-i plăcu, nicĭ epoca ce hotărîse pentru isbucnire, «in cele d'întîiŭ zile din August. Nu fu mai puțin surprins «de unele măsurĭ extreme propuse de C. Rosetti, care nu fă«ceau de cît să înjosească și să mînjească mișcarea. *Văzu* «*că toate erau să fie date pe față prin întîrzierea adusă* «*făptuirii mișcării și prin deosebirea părerilor*, *sau că vor* «*fi îndreptate spre mai marele folos al dușmanilor țării*. Se «hotărî decĭ să nu se oprească la aceasta. Ceru cu stăruință «ca facerea programului să-i fie încredințată; făcu un contra«proiect care nu întruni de cît minoritatea. Dar caracterul «lui făcu ca părerea-i să birue. Se temeau de almintrelea de «pozițiunea lui militară.

«Maioritatea spunea că mișcarea trebuia începută în Ca-

[1]) De ce atuncĭ s'a împăcat cu dînșii? De ce nu a făcut pe loc ruperea? Această greșeală nu se putu nicĭ cînd drege.

«pitală; părerea lui Tell era din contra, ca să se înceapă în «provincie și în mai multe județe de o dată, ceea ce ar aduce «ca urmare ridicarea Capitalei [1])».

Cu toate acestea se ajunse la o înțelegere asupra punctelor următoare: grija de a pregăti proclamațiunea se va lăsa lui Heliade [2]); el împreună cu Tell, — care comanda la Giurgiu,— și cu Ștefan Golescu trebuia să plece în județul Romanațĭ, ocîrmuit de Maghieru, — *care dedea de știre lui Heliade de ordinile ce priimia de la Bibescu* [3]),—și unde căpitanul Pleșoianu, care trecuse în partea răsvrătitorilor, aștepta cu compania sa. Bălceștii, Nicolae și Constantin, fură însărcinațĭ să sprijinească mișcarea, cel d'întîiŭ în Prahova, cel-l-alt în Vîlcea. Dumitru Brătianu fu trimis ca delegat pe lîngă guvernul unguresc, și Ion Ghika se duse în Constantinopol, ca să reprezinte mișcarea pe lîngă M. S. Sultanul [4]). Cei-l-alțĭ membrii, — printre care DD. C. Rosetti și Ion Brătianu, — trebuia să aștepte în Bucureștĭ mișcarea din afară și să o facă pe loc să isbucnească în Capitală.

Ast-fel staŭ lucrurile în ziua de 4 Iunie. In acea zi Heliade,— pe care Bibescu îl cinstea cu buna voința sa din cauza talentului săŭ, și cu toate că avusese funcțiunea de ziarist oficios a lui Vodă Alexandru Ghica, Heliade pe care îl însărcinase să facă în Italia unele cercetărĭ literare în scopul de a-l feri de prigonirea generalului Duhamel, părăsi într' adevăr Bucureștĭ, — dar cu Ștefan Golescu și pentru a merge la Islaz de unde trebuia să fie dat semnalul răsvrătirii. Insă în contra programului hotărît, semnalul fu dat în Bucureștĭ.

[1]) *Memoriul despre istoria reînvierii Romînii* de HELIADE RĂDULESCU, p. 54.

[2]) Și una și alta (proclamarea și constituțiunea) erau deja preparate de Heliade și amicii săĭ, și nu fu nevoie de cît a se citi în următoarea ședință, în care fură aprobate în unanimitate. ZOSSIMA, p. 15.

[3]) *Memoriul despre istoria reînvierii Romînii de* HELIADE RĂDULESCU, p. 57.

[4]) *Idem*, p. 58.

In ziua de 9 Iunie, 6 focurĭ fuse trase foarte de aproape asupra lui Bibescu, care mergea în trăsură la plimbare, de treĭ tinerĭ [1] pe care teoriile socialiste şi aţîţările unor fruntaşĭ i fanatizase. Epoletul Domnului I scapă viaţa.

Numeroase arestărĭ fură poruncite; se întemniţară maĭ mulţĭ conspiratorĭ şi printre dînşiĭ DD. Voinescu şi C. Rosetti. D. Ion Brătianu scapă cercetărilor poliţii.

În aceaşĭ zi, 9 Iunie, Heliade, Tell, — înălţat la grad de colonel, — căpitanul Pleşoianu, numit comandant prin hotărîrea guvernului răsvrătirii, căpitanii Racotă, Serurie, Paraschivescu şi Ştefan Golescu, întrunițĭ la Islaz, păşeau la o ceremonie religioasă menită să isbească imaginaţiunea celor de faţă, *care se întrebau unii pe alţii care era scopul acestei întrunirĭ* [2]. Popa Şapca sluji liturghia şi adresă o rugă cerului ca să vie în ajutor *întreprinderii* şi *bine cuvîntă doă stindarde:* unul fu dat de Heliade poporului căruĭ ţinu o cuvîntare,—poporul era înfăţişat *prin neguslorĭ, arendaşĭ, marinarĭ care alergaseră împinşĭ de curiozitate,* — cel-l-alt fu încredinţat de Tell la cei o sută saŭ doă sute soldaţĭ de faţă ce compuneau armata reînvierii. După această împărţire de stindarde, Heliade citi proclamaţiunea redactată de dînsul, în numele poporului romîn: făgăduia *respectul proprietăţiĭ şi respectul persoanelor* [3]; apoi răsculaţii de faţă se constituiră în guvern provizoriu, *adăogînd şi pe Maghieru*, care

[1]) ZOSSIMA, p. 62, Nota 13.

Au murit tustrei; pe doi dintre ei, care, mai tîrziu, s'au aruncat pocăiţĭ la picĭoarele Domnului, Bibescu i-a ertat; — al treilea, al căruĭ nume îl tacem, fiind că este al unei familii marĭ şi onorabile, a ajuns general sub guvernul D-lor Rosetti şi Brătianu.

Este acelaşĭ care, subt Domnia lui Cuza, într'un timp de turburărĭ, priimind de la generalul Florescu porunca de a înconjura pe turburătorĭ, trase asupră-le, fără ordin.

[2]) *Memoriul despre istoria reînvierii Romînii,* de HELIADE RĂDULESCU, pag. 62.

[3]) *Idem* p. 65.

lipsea, *dar care în noaptea de 10 Iunie, pe la 10 ceasurĭ, veni în tabără spre a se înțelege cu colegii săi. Le arătă o scrisoare ce tocmai atuncĭ priimise de la ministrul trebilor din 'Năuntru, care i poruncea să pue mîna pe Stefan Golescu și pe Heliade și să-i trimită îndărăt în Bucureștĭ sub paza bună și cu tot respectul datorit*; *mai le arătă apoi circulărĭ,—purtînd pecetea roșie a Domnului*[1]), — *care tocmai atuncĭ fusese publicate,*..... și care încunoștințau pe țăranĭ să se ferească de îmboldirile ce era să li se dea.

Iată compunerea guvernului provizoriu numit de popa Șapca, Stefan Golescu, Tell, G. Maghieru, N. Pleșoianu et J. Heliade Rădulescu :

POPA ȘAPCA,
ȘTEFAN GOLESCU,
C. TELL,
G. MAGHIERU,
N. PLEȘOIANU,
J. HELIADE RĂDULESCU.

În cît despre proclamațiunea[2]) lui Heliade, scrisă într'un stil tot odată cucernic, mistic și revoluționar, are caracterul foarte însemnat al cuvîntărilor, manifestelor, scrierilor apărute atuncĭ. Iată cîte va bucățĭ care pot da o idee despre totul. Întîiŭ Epigraful.

[1]) *Memoriu asupra istoriei reînvierii Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU, pagina 65.

[2]) *Idem* p. 65, 69.

Iată în ce privește această carte a *Memoriilor* etc., judecarea dată de Romînii exilațĭ la Brussa : «A vorbi de oamenĭ în acest fel, făcînd dintr'înșiĭ personagiurĭ poetice, și din carte un romanț, e o insultă contimporanilor săi și mai ales acelor care au văzut cu ochii lor lucrurile și oamenii.

«Cînd se scrie un romanț ișĭ alege autorul pe eroi printre morțĭ, sau ișĭ închipuește personagiurĭ ce n'au trăit.» (Urmare la *Istoria Principat lor* a D-lui Regnault, [în franțuzește] de Ruso Locusteanu, p. 9).

Dumnezeu e Domn și s'a arătat noă: bine este cuvîntat cel ce vine în numele Domnului!

Apoi după ce a înfățișat ast-fel pe membrii guvernului provizoriu ca pe niște apostolĭ bine-cuvîntațĭ de Dumnezeu, proclamația începe cu această frază:

Timpul mîntuirii noastre a venit, care reamintește versul din *Marselieza*:

Le jour de gloire est arrivé;

apoi urmează [1]:

«Poporul romîn se deșteaptă la glasul trîmbiței îngerului «mîntuirii, și-șĭ cunoaște dreptul său de suveran. Pace voă, «pentru că vi se vestește libertate voă.... Tot Romînul e un «atom al întregei suveranitățĭ a poporului.... e fiu al patriei, «și, după sfînta noastră credință, e și mai mult, e fiu al lui «Dumnezeu. Toțĭ avem același nume de Romîn. Aceasta ne «înfrățește și face să înceteze toate interesele, să se stingă «toate urele. Pace dar voă! libertate voă! Scularea aceasta «e pentru binele, pentru fericirea tutulor stărilor societății, «fără paguba însușĭ a nicĭ unei persoane. Nu se cuvine a «pĭerde cei mai mulțĭ pentru cei mai puținĭ, căcĭ este ne«drept; nu se cuvine iar a pĭerde cei mai puținĭ pentru cei «mai mulțĭ, căcĭ este silnic. Poporul romîn, în cît către cele «din afară, nu supără pe nimenĭ, respectă toate Puterile și «cere a respecta și ele drepturile lor stipulate prin tractate...

«Poporul romîn leapădă un Regulament, care este în po«triva drepturilor sale legislative și în potriva tractatelor ce-i «recunosc autonomia. Această lepădare este însușĭ în folosul «Înaltei Porțĭ ce va fi arbitră dinpreună cu Franța, Ger«mania și Englitera, cărora Romînii le reclamă judecată și «ajutor la orĭ-ce asuprire ce li s'ar face....

«Poporul romîn voește o Patrie tare, unită în dragoste,

[1]) *Memoriurĭ asupra istoriei reînvieriĭ Romînii* de HELIADE RĂDULESCU p. 65—79.

«compusă de frațĭ, iar nu de vrăjmașĭ; prin urmare decretă, «după vechile sale datine, aceleașĭ dreptur̆ civile și politice «pentru tot Romînul. Cine nu voește aceasta e vrăjmaș al fe«ricirii publice, e un alt Cain ucigător de frate în sînul ma«mei noastre Patrii....

«Poporul romîn va să dea dreptate, și dreptatea e a lui «Dumnezeu....

«Poporul romîn decretă tipar liber, cuvîntare liberă, adu«nărĭ libere....

«Poporul romîn voește pace, voește tărie, voește garanția «averilor sale materiale, morale și politice; decretă dar gardă «națională în care tot Romînul se naște al ei soldat. Tot Ro«mînul e un gardian al fericirei publice, un garant al libertă«ților publice. Aceasta nu păgubește pe nimenĭ de cît pe con«spiratorii asupra drepturilor Patriei.— Poporul romîn chiamă «toate stările la fericire.

« .... Poporul romîn, în generositatea și evlavia sa, se închină «Locurilor sfinte....

«Reclamă moșiile mănăstirilor închinate, a le scoate de «subt orĭ-ce mîncătorie. Poporul romîn dă lui Dumnezeu ce «este al lui Dumnezeu, și ia de la farisei ceea ce nu este al «fariseilor, ca să dea săracului care e fratele Domnului. Aceasta «nu e paguba Romînilor, ci spre mîntuirea lor și lauda Sfin«telor locurĭ....

«Poporul romîn împarte dreptatea de o potrivă la toțĭ, și «dreptatea o dă pentru toțĭ și mai vîrtos pentru cei săracĭ...

«Puterea suverană purcede de la Dumnezeu și în toată «țara se află unde-va.

«În Țara romînă este în Poporul romîn ce are dreptul de «a numi pe capul cel mai înalt al Patriei. Prin urmare Po«porul avînd dreptul suveran poate revesti cu dînsul pe orĭ«cine va socoti de cuviință și pe cîțĭ anĭ i se va părea că-i «este mai de folos. Așa dar decretă ca Domnia să se dea

«celui ales numai pe cincĭ anĭ spre a se tăia rivalităţile şi «urele îndelungate, şi spre a pune o emulaţie între cetăţenĭ «a fi bunĭ, întregĭ şi folositorĭ Patriei ca să tragă încrederea «publică.

«Poporul romîn leapădă de la sine orĭ-ce titlu ce i s'a în«trodus prin corupţie de la străinĭ în potriva vechilor sale «datine....

«Poporul, decretînd o dată drepturile civile şi politice ce «le-a avut în tot-d'auna tot cetăţeanul, declară că tot Romî«nul e liber, tot Romînul e nobil, tot Romînul e un Domn...

«Pe scurt, Poporul romîn recapitulînd decretă [1]....

(Urmează 22 de articole).

«Aceste decretărĭ vin din glasul general al ţării....

«Înalta Poartă, atît în generositatea cît şi în interesul său, «le priimeşte [2]).

«Rolul Rusiei este de a ne asigura drepturile cînd ar fi «călcate din afară...

«Archipăstorul ţărei le va bine-cuvînta, dacă este păstor «după legea lui Hristos; va subscrie decretul acesta în capul «tutulor, de va voi să ne mai păstorească şi de va fi pătruns «de duhul Evangheliei. Domnul ţărei nu poate sta contra, «pentru că este alesul ei, şi nu poate împedica această «faptă fără a-şi atrage numele de trădător al ţărei şi rebel «către Înalta Poartă [3]).—Boerii n'au nicĭ un cuvînt a nu priimi, «pentru că nu pĭerd nimic, şi mai vîrtos că prin învoirea lor, «vor da lumii o dovadă de frumosul suflet ce caracteriză tot«d'auna pe cei mai marĭ ai ţării....

«Neguţătorii, meseriaşii, sătenii bine-cuvîntă decretele aces«tea; le reclamă, le cer.

«Fraţĭ Romînĭ, soldaţĭ carĭ sunteţĭ fii şi fraţii noştri, pri-

[1]) Vezĭ cap. IV.

[2]) În traducerea sa, ca să nu arate că acest prezinte înşela poporul, Heliade pune viitorul. - N. tr.

[3]) Consecinţă a prezentului de mai sus.—N. tr.

«veghiațĭ a ține buna orînduială, pentru că datoria voastră «aceasta este....

«Cînd vețĭ lăsa pușca din mînă, de azĭ înainte vă așteaptă «o Patrie, iar nu claca și biciul dorobanțului.

«Ofițerĭ romînĭ! camarazii voștri din Europa v'au dat exem«plu; Europa luminată e cu ochii deschișĭ asupra voastră. «Ațĭ încins săbiile spre a ținea buna orînduială și a vă lupta «asupra vrăjmașilor Patriei. Țineţĭ buna orînduială, și voi pri«cepeţĭ mai bine de cît soldații voștri și cunoașteţĭ pe ade«vărații vrăjmașĭ ai Patriei. Scoateţĭ săbiile, faceți-le să lu«cească înaintea soarelui dreptății și al libertății Patriei. Eată, «calea cea mai glorioasă în analele patriei vi se deschide «voă. Fericiți-vă că v'ațĭ aflat în capul camarazilor voștri în «această zi mare ce a venit de la Dumnezeu și care, intrînd «în eternitate, se va înfățișa iar înaintea lui Dumnezeu cu «misiunea sa împlinită și cu fruntea încoronată de numele «voastre ca de niște stele de mîntuire poporului romîn; iar «dacă capii voștri vă vor comanda asupra fraților voștri, n'a«veţĭ să ascultaţĭ de cît glasul poporului suveran; frîngeți-vă «săbiile înaintea orĭ-cării comande vărsătoare de sînge. Niște «asemenea comandanţĭ vor fi însuflaţĭ de duhul lui Satan. «Și el asemenea a fost un căpitan în cetele cereștĭ, și în«gerii păcii și ai dragostii iĭ smulseră aripile; smulgeţĭ și voi «asemenea spaletele din umerii orĭ-cărui căpitan trădător ce «va comanda să se verse cea mai mică picătură de sînge [1]).

«Cuviosĭ egumenĭ, protopopĭ [2]), preoţĭ, voi împliniţĭ locul A«postolilor, și astă-zĭ se proclamă niște legĭ pe temeiul Evan«gheliei. Este sarcina voastră, datoria voastră a eși cu crucea «în mînă și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile purtătoare

[1]) Ceea ce reese mai limpede din aceste principiurĭ, e că D-lor *au demoralizat cu totul armata.* V. scrisoarea lui N. Bălcescu către Ioan Ghica. (*Amintiri din pribegie*, p. 41; vezĭ și nota de la pagina 381).

[2]) În loc de protopopĭ, Heliade traduce *évêque*, pentru a face să se crează în străinătate că Înaltul cler putea intra în mișcare.—N. tr.

«de moarte. Hristos a înviat și s'a doborît moartea și robia...

«Cetățenĭ în general, preoțĭ, boierĭ, ostașĭ, neguțătorĭ, me-«seriașĭ, de orĭ-ce treaptă, de orĭ-ce nație, de orĭ-ce religie, «ce vă aflațĭ în Capitală și prin orașe, Grecĭ, Sîrbĭ, Bulgarĭ, «Germanĭ, Armenĭ, Israelițĭ, armați-vă spre a ține buna orîn-«duială și a ajuta la fapta cea mare. Patria este a noastră «și a voastră; voă vă place a ședea într'însa și ea vă prii-«mește [1]). Sistema cea veche nu v'a chemat și pe voi la masa «de obște. De azĭ înainte o masă avem cu toții; un ospăț de «frăția ni se întinde; aceleașĭ drepturĭ vom avea cu toții. Și «voi, o bine-cuvîntațĭ sătenĭ, frațĭ ai lui Hristos, munca «voastră, pîinea și vinul se prefac în trupul și în sîngele «Domnului; voi sunteți fii cerului, fii păcii și ai țării; voi sun-«tețĭ hrănitorii noștrii; voi ațĭ plîns și vă vețĭ bucura, voi «ațĭ setoșat de dreptate și vă vețĭ răcori; pe voi v'a fericit «Mîntuitorul lumii. Fericițĭ sunteți și în lumea aceasta și în «cea-l-altă....

«Dreptatea v'o dă toată lumea cu mîinĭ pline și cu lacră-«mile în ochĭ.

«Măria Ta, Domnule ales al țării! Plînge poporul romîn «cu durere că te pomenește în urma tutulor, și este la Măria «Ta să te pui în cap [2]). Patria te-a ales, te-a avut fiul ei cel «mai scump; ***guvernarea ți'a fost problematică***: te-ai arătat «în ochii patriei și ai lumii ca fiul risipitor din Evanghelie.— «Vino înapoi și va pune patria inel în dreapta Ta și va în-«junghia vițelul cel gras. ***Noi nu-ți cerem cuvînt***, pentru că «eștĭ fratele nostru, eștĭ Romîn. ***Cuvîntul îl vei da înaintea «conștiinței Măriei Tale***, ***înaintea lui Dumnezeu. Nu știm***

[1]) E rătăcirea obștească a acelui timp. Numai Ungurii prin îndărăt-nicia lor vor însufla lui Bălcescu *egoismul* național.—N. tr.

[2]) În volumul francez s'a reprodus traducerea luĭ Heliade însu-șĭ. Heliade a tradus rău dinadins. Ast-fel șterge vorbele *Măria Ta*, și aci pe *este* îl traduce prin *il dépendait*. Intențiunea e vădită.—Se pot face mai multe asemenea observărĭ.—N. tr.

«dacă cîte ai făcut, le-ai făcut de bună voiă orĭ silit. Acum «e timpul să arățĭ lumii că ai fost și eștĭ Romîn; acum e «timpul să facĭ SĂ SE SPELE CELE TRECUTE, *și să nu lașĭ «fiilor* UN NUME VESTEJIT. *Patria te reclamă de fiu, ea îșĭ «rupe vestmintele, îșĭ bate peptul și aleargă și într'o parte «și într'alta cerînd să nu piară nicĭ unul din fiii săi, și «să nu se verse nicĭ o picătură de sînge de Romîn. Patria «uită tot: fii dar al ei, după cum ea voește să te aibă în «cap la această mare faptă.* FĂ O PAGINĂ FRUMOASĂ ISTO-«RIEI ROMÎNE; NU-ȚĬ FACE COPIII A SE RUȘINA ÎN SÎNUL FRAN-«ȚEI DE TATĂL LOR; NU LĂSA ȚARA FĂRĂ CAP ÎN ASEMENEA «ÎMPREJURĂRĬ ÎN PRADA INTRIGEI CE AR PUTEA ADUCE ANAR-«HIA, CĂCĬ ATUNCĬ, VAI NOĂ! ȘI DE TREI ORI VAI MĂRIEI TALE!.

«Frațĭ Romînĭ! Nu vă temețĭ de nicĭ o putere nepravil-«nică de din afară, căcĭ s'au dus timpii silei și ai drep-«tului celui mai tare. Ținețĭ numai buna orînduială înă-«untru. Întrarmați-vă în garda națională spre asigurarea «drepturilor voastre și spre a forma cruciada înfrățiriĭ «claselor înăuntru, cum și a face parte în cruciada în-«frățirii națiilor în afară.

«Crucea se va pune pe hotarul nostru, și Rusul nu va «călca în țara noastră, fără să calce mai întîiu crucea la «care se închină....

«Străinul, în cele după urmă, la orĭ-ce nenorocire, va putea «cotropi numai pămîntul dacă va dormi Dumnezeu, iar nu «și oamenii. NICĬ UN ROMÎN NU VA MAI TRĂI DUPĂ MOARTEA INDEPENDINȚII PATRIEI SALE.

«Cu noi este Dumnezeu, fraților; în numele lui sculați-vă «și îngerul răsbunării dumnezeeștĭ va stinge pe tot vrăj-«mașul și va doborî și cal și călăreț; carele și armele lui vor «fi risipite ca pulberea și planurile lui împrăștiate ca fumul [1]).

Aceste cîte-va părțĭ din proclamațiune, din care am crezut că trebue să atragem băgarea de seamă a cititorului asupra

[1]) *Istoria reînvierii Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU.

unor părţĭ pe care D. Ubicini, entuziasmat, le declară *minunate* [1]; pe care Lesur le califică de *proclamaţiune băşicată* [2], sunt îndestulătoare ca să fie judecat autorul. Orĭ ce comentariu ar fi zadarnic. Să amintim numai că Heliade era poet, şi chiar mare poet, şi că să întîmplă poeţilor care vor să sue vîrfurĭ neumblate să facă ca muza lor să dee sunet asurzitor.

Tot de odată pe cînd dedeau în vileag această proclamaţiune, membrii constituiţĭ în guvern provizoriu trimiteau o scrisoare lui Vodă, şi, cum numele lui Maghieru nu era într'însa, precum nu era nicĭ în proclamaţiune, crezură fapt înţelept şi de cuminţie să-l însărcineze pe dînsul, — pe care Bibescu urma de a-l privi ca omul său de încredere, — să i-o trimeaţă, *să-l încunoştiinţeze de ce se petrecuse şi să-i ceară instrucţiunĭ despre ce trebuia se facă. Luaseră această măsură pentru a cunoaşte adevăratul gînd al Domnuluĭ, în ce privea întreprinderea* [3].

Această scrisoare, al căruĭ text îl dăm în capitolul următor, arată lui Bibescu că *locuitorii capitalei, neliniştiţĭ de sosirea comisarului rus, tot-d'auna premergător al turburărilor, s'au văzut nevoiţĭ să ia parte la o mişcare naţională de apărare şi de principii*, ÎNTREPRINDEREA A FOST IMPROVIZATĂ ŞI SPONTANEE; a fost opera lui Haliade. Cei care o iscăleau, ziceau: *Măria Ta nu mai erai în stare .. să ţii frînele guvernului.* Decĭ, *subsemnaţii... s'au văzut în nevoea neapărată de a... se constitui prin interim în guvern provizoriu.* Cu toate acestea ziceau M. Sale: «*În numele poporului romîn (subsemnaţii) vă roagă... să vă puneţĭ în capul acestei marĭ întreprinderĭ.* Ast-fel *poporul va fi asigurat.*

Subsemnaţii nu aşteaptă de cît răspunsul Măriei Tale, şi de-i pe placul d-lor, *vor conteni de a guverna şi se vor socoti fericiţĭ a primi ordinele Măriei Tale* [4]).

[1]) *Provincii Dunărene* de D. UBICINI, p. 174.
[2]) *Anuar istoric* de LESUR, anul 1848, p. 500.
[3]) *Memoriĭ despre ist. reînvierei Romînilor* de HELIADE RĂDULESCU, p. 82.
[4]) *Idem*, p. 80, 81.

Această scrisoare era datată din Islaz, 9 Iunie 1848, chiar din ziua în care la Bucureştĭ să încerca omorul lui Bibescu.

Doă zile mai tîrziu, în 11 (23) Iunie, pe cînd răsvrătiţii din tabăra de la Islaz luau drumul Capitalii (bine primiţĭ întiŭ în Craiova, fură în curînd siliţĭ să o părăsească în faţa vrăjmaşiĭ locuitorilor), răsvrătirea isbucni în Bucureştĭ. In dimineaţa acestei zile, nişte tinerĭ, avînd în capul lor pe un oareşĭ care Nitu [1] Maghieru, nepotul comandantului, străbătură mahalalele, citind cu glas tare şi împărţind proclamaţiunea lui Heliade; mai mult, ei vesteau că Domnul o întărise şi îmboldeau mulţimea să meargă la palat, să mulţumească Suveranului şi să-l aclameze. Aşa se şi făcu. La patru, mulţimea năpădi în curtea palatului cu strigătul de: Trăiască Bibescu! Trăiască Constituţiunea! şi Domnul în curînd se găsi înconjurat în apartamentele sale de capii mişcăriĭ remaşĭ în Bucureştĭ. Aceştia poftiră, rugară, GRĂBIRĂ pe Măria Sa să iscălească Constituţiunea.

Singur, în faţa acestei mulţimĭ, în pradă a durerii ce-I pricinuia, în aceste momente de grea cumpănă, vedenia foarte limpede a furtunii apropiate ce resvrătirea era să deslănţuiască asupra ţării Sale, ca şi a anarhii sîngeroase în care era să cază ea fără întărziere, de nu priimea capul Statului să se supuie pretinsei dorinţĭ a poporului, Bibescu, judecînd că primejdia de faţă era mai grăbită de cît orĭ care alta, iscăli

[1]) Ruso ne spune că acest Nitu Maghieru încercă în 1854 să răscoale Oltenia, să facă acolo printre ţăranĭ o mişcare agrară. In acest scop, răspîndi, — în numele unchiului săŭ, — în Oltenia proclamaţiunĭ incendiare. Ruso aduce această frază din proclamaţiunea No. 16. Sculaţi-«vă, unii cu arme fulgerătoare, alţii cu arme tăetoare: săbii, suliţe, secerĭ, securĭ, măciucĭ, cu moartea şi focul în mînă. Măcelăriţĭ pe toţĭ boerii, pe toţi cĭocoi; ardeţi-le, prăpădiţi-le casele; omorîţĭ pe toţĭ Ruşii.»

Aceste se petreceau în acelaş timp pe cînd D. C. Rosetti, scria lui Barbu Bălcescu: «Făceţĭ revoluţiunea mai curînd, căcĭ Saint Arnaud a poruncit să o faceţĭ!» (Vezĭ scrisoarea lui Heliade către Grădişteanu, *Scrisorĭ din exil*, 14 26 Noembre 1854 p. 313 şi următoare).—Barbu Bălcescu, fratele lui Nicolae, a murit conservator.

Constituţiunea, dar punînd înaintea iscăliturei aceste vorbe : ***supunîndu-ne silii*** [1]) şi priimi ca miniştri pe capii mişcării: pe cei doi fraţĭ Goleştĭ (Nicolae şi Ştefan) pe Maghieru, pe Nicolae Bălcescu şi pe C. Rosetti [2]).

De trebue să credem memoriile îndreptătoare ale mişcărei din 1848, scrise de Heliade, Ubicini, E. Regnault şi de prietenii D-lor, Domnul ar fi iscălit după *o mişcare de nedumerire, dar liber şi cu deplină voinţă* [3]). *După aceştĭ domnĭ, totul păru de atuncĭ sfîrşit, şi primul act al revoluţiunei ar fi fost asemenea şi cel din urmă, de ar fi avut Domnul credinţă în ţară, pe cît ţara avea credinţă în capul ei.*

Fără a stărui aci asupra deszicerilor şi copilăriilor lui Heliade, vom spune numai că dacă Domnia lui Vodă Bibescu, dacă pasurile înainte făcute de Dînsul, în atît de puţinĭ anĭ, cu toate pĭedicile ce întîlnise în cale-I, îndrituiau într'adevăr credinţa ce Ţara avea într'Însul, nu era nicĭ un prilej ca oamenii cari voiau să conducă mersul lucrurilor, să aibă un drept oare-care la încrederea Măriei Sale. N'avea nicĭ o încredere într'înşii şi nicĭ o înrîurire asupra-le. De aceea, de vreme ce nu făcuse El situaţiunea croită ţării de răsvrătire, Bibescu nu vroi să se facă, împreună cu dînşii, vinovat de nenorocirile,—prea lesne de prevăzut,—care erau să se năpă-

[1]) *Cîte-va cuvinte despre Ţara Romînească*, p. 52.

[2]) Zossima (care intră la Palat şi fu priimit de Bibescu) povesteşte aceste : «Poporul cere priimirea Constituţiunii, numirea unui minister nou,—şi el, (Zossima) propune după dorinţa poporului pe N. Golescu la interne, pe St. Golescu la Justiţiă, pe Heliade la Instrucţiune, pe Maghieru la Finanţe, pe Tell la Răsboiŭ şi N. Bălcescu la Esterne. Vodă priimi, dar în urmă, după îndemnul lui C. Herescu care venise într'acestea, scoase pe Tell şi puse numele lui Ioan Odobescu. — Cînd se dă jos Zosima, ajunse şi N. Golescu pe care trimesese să-l aducă de la Consulul Englez unde îl ascunsese de Joi dimineaţa. Zosima i dete lista de miniştri şi-i spuse cum se numise întîiŭ Tell la resbel şi apoi se puse Odobescu, şi-l îndemnă să nu proclame pe acesta în faţa poporului care nu l'ar fi priimit, fiind-că cerea pe Tell. Golescu intră la Vodă şi apoi proclamă ministerul fără a schimba pe Odobescu». (Zosima, p. 63).

[3]) *Memoriu despre ist. reînvierei Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU, p. 10.

dească asupra Romîniei. Abdică [1], lăsînd Țării Romîneștĭ guvernul ce fusese silit să primească la 11 (23) Iunie *pentru a se supune unei dorinți a poporului.*

Să însemnăm în treacăt acest fapt că toțĭ acei carĭ au scris despre întîmplările din 1848, au crezut de datorie să facă o laudă răsvrătirii că nicĭ *o picătură de sînge* n'a fost vărsată la 11 Iunie. Oare admirațiunea lor nu se înșală de adresă? Să fi refuzat într'adevăr Domnul să iscălească Constituțiunea, și am fi avut, în aceeașĭ zi, anarhia în Bucureștĭ.

Abdicațiunea este din 14 Iunie, 2 ceasurĭ de dimineață. Chiar în acea zi, Vodă trecea în Transilvania în trăsura domnului C. Rosetti, prefectul SĂU de poliție, care făcuse totul ca să-L hotărască să abdice și să părăsească țara, și avusese dibăcia să facă pe Măria Sa să priimească trăsura D-lui: se temea ca nu cum-va, de ar fi luat EA o trăsură a Curții, să fi fost recunoscută de popor, opus acestei plecărĭ, sau de membrii guvernului *care priveau abdicarea lui Bibescu ca o catastrofă* [2].

[1]) Vezĭ coprinsul acestui act și termenii în care membrii guvernului provizoriu îl fac cunoscut Țării (cap. III al acestei părțĭ a 2-a).

Grădișteanu rătăcește, cînd scrie, în broșura lui Zosima, că originalul actului de abdicare a fost dat lui Bibescu de Rosetti. Acest act a fost regăsit de D. Mandrea, consiliar la Curtea de casație, — căruі datorim multe prețioase însemnărĭ, — în hîrtiile lui Nicolae Bălcescu.

[2]) Sunt chiar termenii ce a rostit răposatul G. Grădişteanu, membru al guvernului provizoriu, vorbind cu autorul acestei opere.

Iată ce zice Zosima despre abdicarea Domnului. «Se răspîndise sgomotul că Vodă vroia să și plece din Țară. Grădișteanu de și nu era bine cu Bibescu, ceru să se ducă el cu oficiurile de numirĭ. I se refuză. Avusese nenorocirea să zică că el va asigura pe Bibescu și că promite că-L va face să nu plece. C. Ruset (C. A. Rosetti astăzĭ) *(sic)* era prefect de poliție». (Zosima p. 20). «Și la nota 17, adaogă: Bibescu nu era împins numai de amicii săi a pleca ci și de sgomotele de atentare la viața lui ce I se spuneau că circulă prin popor. Toate aceste amenințărĭ erau falșe; poporul nu vroia să plece Bibescu, și mai puțin încă a-l ucide». (Zossima nota 17). D. Ulbach, un prieten al d-lui C. Rosetti, chemat acum cîțĭ-va anĭ de acesta în Romînia, pentru a avea grijă, se zice, de operile Reginei, fiind-că guvernul pusese vîrf la bunătățile ce avu pentru dînsul, nu crezu că poate să-și arate mai bine recunoștința de

Recunoscut, Domnul era readus în triumf la palat, și planul d-lui C. Rosetti nu isbutea.

A doua zi chiar după plecarea Domnului, capii mișcăriĭ din Bucureștĭ proclamară un guvern provizoriu nelegal, în locul guvernului legal înființat de Bibescu. Iată compunerea lui :

Președinte: S. S. Mitropolitul Neofit;

Membrii: D.D. Heliade, St. Golescu, Tell, Maghieru, Scurtu;

Secretarĭ: A. G. Golescu, N. Bălcescu, C. Rosetti, I. Brătianu;

Miniștrii: N. Golescu, I. Cîmpineanu, C. Filipescu, Odobescu, I. Heliade, I. Voinescu, G. Nițescu, M. Mossoiu.

Din acest moment faptele o iau repede: comunicarea d-lui consul general al Rusiei către Prințul Bibescu înștiințînd pe Măria Sa că el îșĭ încetează funcțiunea (12 Iunie);— protestarea trimisă la 30 Iunie P. S. S. Mitropolitului, de către consulul general, în contra actelor nelegale de curînd săvîrșite; — știrea *că trupele M. S. Impăratului au trecut Prutul și se îndreptează către hotarele Țării romîneștĭ*; — vrăjmășia pe față a consulilor străinĭ (în afară de cel englezesc) în contra stării celei noi de lucrurĭ croită în Țara Romînească; — o încercare de a doborî guvernul de la 13 Iunie, făcută la 19 Iunie (1 Iulie) de Odobescu [1]), Solomon și Garbaski; — frica ce coprinde pe membrii guvernului care cred pe Rușĭ la porțile Bucureș-

cit făcînd la Paris,—la reîntoarcerea-i din Bucureștĭ,—o conferință despre întîmplările din 1848, înfățișind ascultătorilor săi pe d. Rosetti ca un erou, pe Vodă Bibescu ca un tiran, și povestind că eroul ascunsese în trăsura-i pe tiran ca să-l scape de furia Poporului, și să-l treacă peste granița.—Oare n'am avut dreptate cînd am zis că vestita legendă n'a perdut, de la 1848, nicĭ un prilej de a se vecînici?

[1]) Vezĭ, despre aceasta, la apendiciu, scrisoarea lui Heliade către Gr. Grădișteanu, 10 Iulie 1866, în *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade*, de Russo-Locusteanu, p. 540.

D.D. Ioan Brătianu și B. Iscovescu, pictorul, fură însărcinațĭ să meargă la hotar ca cercetașĭ, ca să afle dacă soseau Rușii. D. Roseti ar fi spus chiar că consulul general Colqhoun priimise o depeșă în acest ințeles. — Consulul protestă în contra acestei spuse.

tilor, și o iau la sănătoasa;—constituirea unui nou guvern la 29 Iunie (11 Iulie), subt președința aceluiași mitropolit Neofit, cu o căimăcămie compusă de Marele Ban T. Văcărescu, de Em. Băleanu, fost președinte al Sfatului și de Iancu Filipescu; — doborîrea acestei căimăcămii, reîntoarcerea guvernului fugar ce se liniștise văzînd că nu se ivesc baionetele rusești;—o proclamațiune a guvernului care amenință de a preda furii poporului pe toți acei ce vor fi dovediți că hrănesc simțiminte antirevoluționare, proclamațiune iscălită de P. S. S. Mitropolitul Neofit și de D.D. Ștefan Golescu, Maghieru, Heliade, Tell și Rosetti;— încercări de organizațiune menită să rămîe sterpe din pricina anarhiei ce domnește printre membrii guvernului și printre prietinii lor, unii *căutînd tărîmul legal* ca Heliade, N. Bălcescu și Tell, cei-l-alți propovăduind cu aprindere revoluțiunea prin sînge, ca redactorii *Pruncului Romîn* al cărui director este D-nul C. Rosetti [1]); — cuvîntări ținute în

[1]) ACUM ÎNSĂ LE-AU DARÎMAT NUMAI CASELE, CĂCĬ EI AU PRINS DE VESTE ȘI AU FUGIT DE FURIA POPORULUI; ATUNCĬ SÎNGELE LOR INFAM AR FI CURS PE ULIȚELE BUCURESTIULUI ȘI CETAȚENII NOȘTRII PE TOATE RASPÎNTIILE CU SÎNGELE LOR ÎN LITERE NEȘTERSE «RĂSBUNARE» AR FI SCRIS.

ÎN FRUNTEA CETEI ACEAIA CE MERGEA SĂ DARÎME CASELE TÎLHARILOR ȘI A ARISTOCRAȚILOR, ERAU TREI POPI CU CRUCEA 'N MÎNA ȘI UN BĂIAT CA DE 15 ANI ÎNTRE DÎNȘII CARE CÎNTA VERSURILE ACESTEA:

ASTE ZIDURĬ ȘI PALATE
UNDE ZAC MII DE PACATE
AIDEȚĬ A LE DARÎMA...

Tirada se sfîrșește astfel:

DULCE-I PENTRU LIBERTATE UN MORMÎNT A CÎȘTIGA!

Adevărul e că au cîștigat mult, căcĭ la cea d'întîiŭ spericĭune, au luat-o ...la sînătoasa.

A se vedea la documentele de la sfîrșitul volumului articolul întreg.— Vezĭ *Pruncul Romîn*, din 8 Iulie 1848, N-ul 10: Director politic D. C. A. Rosetti,—fost prefect de poliție al lui Vodă Bibescu,—de la 11 la 13 Iunie 1848.

D. C. Rosetti a fost numit după stăruința Herescului, fost ministru de răsboiŭ al lui Bibescu; această afirmare a lui Gr. Grădișteanu e scrisă cu mîna sa în exemplarul cărticelii lui Zosima, pe care a oferit-o, cu notele sale, autorului acestei opere (pag. 63).

palat și pe piețele publice; — note către guvernele străine care nu dau răspuns;— formarea cadrelor unei garde naționale subt comandamentul unui ofițer trădător al jurămîntului său și cunoscut că ar fi unul din cei ce trăseseră focurĭ în Bibescu; — sosirea la Rusciuc în 25 Iulie (6 August) a lui Omer Pașa în capul unui corp de oștire turcească; — o circulară a contelui de Nesselrode (31 Iulie) declarînd că: «revoluțiunea era *opera unei minorităţĭ turburătoare ale cărei idei de guvernămînt nu erau de cît un plagiat luat din propaganda democratică și socială a Europei*», și vestind că trupele rusești erau să vie să statornicească ordinea în Țara Romînească [1]; — o jalbă către Sultan subsemnată de Heliade și de Tell și care, cu toată smerenia-i nepomenită, rămîne pentru Sultan ca și cum n'ar fi fost [2];— îndoita trecere a Dunării la Brăila și la Giurgiu subt poruncile lui Rifat-Pașa care nu ține nicĭ o seamă de protestările guvernului din Bucureștĭ; — o scrisoare a lui Suleiman (22 Iulie, 1848) către boerii și fruntașii Capitalei [3], «*cerînd desființarea guvernului provizoriu pe care îl declară nelegal*, și numirea unei căimăcămii sau locotenențĭ domneștĭ; apoi, fiind formată această locotenență de 6 membri, *impune-*

[1]) In *Memoriile* sale, Heliade dă ca autentică următoarea scrisoare a generaluluĭ Duhamel către generalul Luders, ce se afla în Moldova :

GENERALE,

«Prilejul legal pentru intrarea oștilor M. S. în Țara Romînească s'a și dat de Turcĭ. Dezordinea e făptuită, sîngele a curs. Turcii au intrat ca niște barbarĭ; armatele noastre cată să intre ca ocrotitoare. Grăbește-te, generale, să trecĭ hotarul. Țara Romînească e a noastră. Iată momentul de a stăpîni Răsăritul și de a amenința Apusul.»

Heliade arată că s'a cunoscut această scrisoare fiind că curierul lui Duhamel care o ducea, fu oprit de ocîrmuitorul județului Buzăului, Scarlat Voinescu; acesta luă copie de pe scrisoare înainte de a o înapoia curierului, și de a-i da drumul (*Memorii asupra istorii Reînvierii romîne*, de HELIADE RĂDULESCU, p. 348)....(?)

[2]) A vedea această scrisoare la Apendiciu.

[3]) *Idem.*

rea de Suleiman *ca ia să nu fie* de cît de trei membri aleşĭ printre miniştrii lui Bibescu, potrivit cu Regulamentuĭ Organic pe care răsvrătiţii îl arsese în curtea consulatului rusesc, jucînd împrejur; — demisiunea guvernului provizoriu; — numirea unei locotenenţii domneştĭ formate din Heliade, N. Golescu, Tell şi recunoscută de Sultan; — declaraţiunea locotenenţii (alipită la Sărindar), care este *abdicaţiunea drepturilor Ţării* în mîinile Sultanului; [1]— serbările date lui Suleiman, cuvîntarea sa către boerĭ; [2] — îndatorirea luată de boerĭ; [3] — o zadarnică încercare a locotenenţii ca să facă să se voteze de o comisiune de delegaţĭ trămişĭ de ţăranĭ şi de proprietarĭ, articolul 13 al Constituţiunii din 11 (23) Iunie, privitor la proprietate; — disolvarea comisiunii întrunite în acest scop; — rechemarea lui Suleiman (14 August) şi înlocuirea-i prin Fuad-Effendi; — refuzul lui Reşid-Paşa de a priimi în mod oficial deputaţiunea de Romînĭ trimisă la Constantinopol de locotenenţa domnească; — o noă protestare a locotenenţii rămasă fără răspuns cu toate cele de mai naintea ei, de la 11 Iunie încoace; — pornirea înainte a trupelor ruseştĭ care se şi aşezaseră în Moldova şi sosirea lui Omer-Paşa în capul corpului său de armată la Cotrocenĭ, la uşile Bucureştilor, în 22 Septembre; — întrunirĭ pe Cîmpul Libertăţii; o chemare la arme, rostirea de cuvîntărĭ aprinse, nădejdea obştii de a vedea mergînd în contra Turcilor pe locotenenţii domneştĭ şi pe revoluţionarii din 11 Iunie (care «decretaseră exilul în contra acelor care vor fi vr'o dată pricină a intrării trupelor streine pe pămîntul Patrii şi care juraseră să moară pentru dînsa»), această speranţă a obştii rămasă înşelată; — trimiterea în Oltenia a trupelor ce se aflau în Bucureştĭ, în afară de corpul pompierilor; — convocarea

[1]) V. mai departe, p. 447.
[2]) Vezĭ la apendiciu.
[3]) *Idem*.

unei deputațiunĭ de fruntașĭ ai Bucureștilor la Fuad-Effendi, care le face cunoscut *voința nestrămutată* a Sultanului, «*Stăpînul meu și al vostru*» scrie el;—alegerea unui singur caimacam, făcută în persoana logofătului C. Cantacuzino (25 Septembre), subt epitropia celor cu depline puterĭ ale Curților Suzerane și Ocrotitoare;—intrarea Turcilor în Bucureștĭ, la 12/23 Septembre ; refuzul corpului de pompierĭ, rămașĭ fără ordine, de a preda cazarma Turcilor, urmat de o cĭocnire sîngeroasă [1]) ;—starea de asediu declarată de Omer-Pașa; —arestarea răsvrătitorilor; — golul format de Poartă împrejurul locotenenții domneștĭ; - fuga lui Eliad la consulul britanic; — plecarea lui Tell la Cronstadt, a lui N. Golescu la Constantinopol, a celor-l-alțĭ membri ai mișcării din 11 Iunie 1848 în alte locurĭ;—licențiarea trupelor pe care Maghieru le întrunise în munțĭ,—*trupe fără arme și de tot demoralizate*, după mărturisirea lui Nicolae Bălcescu [2]), și care, cu toată hotărîrea capului lor de a rezista sau de a peri, nu deteră nicĭ o luptă; — trecerea peste hotar a lui Maghieru [3]): iată în cîte-va vorbe prescurtarea fără lipsurĭ nicĭ comentare a INTREPRINDERII IMPROVIZATE [4]) de la 11 Iunie 1848 în Țara Romînească.

Ne-am slujit dinadins, pentru a face prescurtarea acestui period, de scrierile a căror țintă era de a îndritui mișcarea din 1848. Înprumutîndu-ne special de la autorii răsvrătirii cu

[1]) Zăgănescu și Dinca comandau regimentul.

[2]) «Dar astăzĭ trebue să știi că arme n'avem de loc. Armata noastră s'a demoralizat, și-a pĭerdut de tot disciplina». (Nicolae Bălcescu către D. Ion Ghica). Vezĭ în *Convorbirĭ Literare*, de la 1-iŭ Aprilie 1893, p. 1024 (director D. I. Negruzzi), notele preciose ale d-lui N. Mandrea, consiliar la Curtea de Casație.

[3]) Vezĭ în *Convorbirĭ Literare* de la 1-iŭ Aprilie 1893, p. 1625 (Director D. I. Negruzzi).

[4]) Scrisoarea lui Heliade și lui Tell către M. S. Vodă Bibescu, 9 Iunie 1848.

toate citaţiunile noastre, scopul nostru a fost să mărim numărul elementelor de cîntărire ale cititorului, şi să-i înlesnim judecarea ce va da de cauzele, întîmplările şi urmările acestei *întreprinderĭ* nenorocite.

Mişcarea din luna Iunie 1848 a ţinut întocmai trei lunĭ şi doă zile. Ea a lăsat ţării, în afară de dureroasa amintire a acestor noă-zecĭ şi cincĭ de zile de temerĭ, de nenorocirĭ, de umilinţĭ, de sînge răspîndit, de anarhie mărită prin trecerea ostilor streine ce călcară pămîntul romînesc, o datorie peste măsură de mare [1]), şi convenţiunea de la Balta-Liman, încheiată între Ţar şi Înalta Poartă, la 1-iŭ Maiŭ 1849 [2]), convenţiune care dădea Prinţipatele cu 23 de anĭ îndărăt.

[1]) Vezĭ mai departe: Partea a III-a, cap. 1-iŭ.
[2]) *Idem*.

CAPITOLUL AL II-lea

Diferite elemente ale răsvrătirii.—Împărţirea răspunderilor.—Legenda — Care i-e valoarea.— Cauza mişcării din 1848.— Care sunt oamenii, sprijinele, mijloacele ce are ea amînă?— În toate părţile, nimic.— E într'adevăr o *întreprindere improvizată*, cum scrie Heliad.— Prevederea Domnului: întîmplările de atuncĭ I indrituesc politica.

Departe de noi gîndul de a arunca în spinarea tutulor acelor care au luat parte la răsvrătirea din 1848, răspunderea nenorocirilor ce ea a deslănţuit asupra Romîniei.

Ar trebui pentru aceasta să nu fi fost cine-va tînăr, să nu ştie cîtă neesperienţă, cîtă bună credinţă, cît entuziasm se află în tinerime, să fie neştiutor de mîsga care umflă piepturile de doă-zecĭ de anĭ, aprinde arterele, duce întreaga fiinţă în ţara amăgirilor, o face să se sue în vîrful munţilor, în urmărirea unor himere, — pentru ca să nu-i recunoască nevoea neînvinsă ce simte ea de a se devota, şi avîntul mărinimos care o tîrăşte prea departe! Tinerii cei înflăcăraţĭ numai de suflarea libertăţii, în ceasul de grea cumpănă ce 1848 sună pentru Europa, au putut visa mai multe libertăţĭ cu Domnul care desrobise pe ţiganĭ [1], pregătise unirea celor doă Principate [2] şi emanciparea ţăranilor [3], care apărase, cu o neobicĭnuită îndîrjire, — chiar în contra Rusiei, — suveranitatea Statului, în cestiunea Sfintelor locurĭ [4], cu Domnul

[1]) Vezĭ legile despre desfiinţarea robii, p. 27-36 şi 293-298.

[2]) Vezĭ XENOPOL, *Istoria Romînilor*, t. VI. p. 181. V. p. 252 din acest volum.

[3]) Vezĭ în acest volum, legile privitoare la ţăranĭ, şi în D. Xenopol, reformele în folosul ţăranilor, p. 182.

[4]) Vezĭ *Domnia lui Bibescu*, vol. I, p. 77-145.

care, precum mărturiseşte chiar unul din cei mai porniţĭ revoluţionari, *pusese patriotismul Său mai presus de toate* [1].

Aceia cată să fi crezut că mişcarea din 11 Iunie ar asigura naţiunii reformele nu mai puţin dorite de Domn de cît de poporul său; de sigur au strigat aceia, şi fără precugetare: *Trăiască Bibescu! Trăiască Constituţia!* şi ar fi murit ei la postul lor de luptă, lîngă Suveranul lor, de le-ar fi cerut Acesta jertfa vieţii.

Dar entuziasmul tinereţii cată să nu fie amestecat cu pricinile ce au pus în mişcare şi au călăuzit pe cei-l-alţĭ făptuitorĭ ai răsvrătirii.

Subt o lumină de tot alta ni se'nfăţişează acea mînă de patrioţĭ, plinĭ, de sigur, de cugetele cele mai bune, dar vinovaţĭ de o uşurinţă ce se altoia cu ambiţiunea de a juca cu orĭ-ce preţ, rolul de ***mîntuitorĭ***, şi de a se folosi în grabă, de întîmplările ivite în Franţa, pentru a IMPROVIZA [2]) o răsvrătire în Ţara Romînească.

O altă mînă de oamenĭ iarăşĭ, socialiştii, în mijlocul elementelor ne'nperechiate care compun armata răsvrătitoare, înfăţişează anarhia. Dindărătul cuvîntului de ***libertate***, ascund gîndul de a înlănţui libertatea celor-l-alţĭ, coc în mintea lor o obştească răsturnare [3]), visează să se sue la putere. A-şĭ

[1]) Vezĭ la Apendiciŭ, *Trompeta Carpaţilor*, de BOLEAC, anul 1873.

[2]) Scrisoarea guvernului răsvrătirii către Bibescu, 9 Iunie 1848, din *Cîmpul libertăţiĭ*. Vezĭ mai departe.

[3]) Rusu Locusteanu scrie: «Goleştii, Rosetti, Brătienii ce veneau din străinătate cu credinţa cîştigată de pe acolo că mişcările sociale nu se pot face cu apă de roză, cînd văzură în capul *Curierului Romîn* redactat de Heliade moto acesta: «Urăsc tirania, mi-e frică de anarhiă», se înăspriră în contra celui ce da de ştire naţiunei, care se afla subt tiraniă, să se ferească de anarhiă, căcĭ ei prin anarhiă comptau a inaugura revoluţia. Cuvîntul de ordine: *Respect la persoane, respect la proprietate* din declaraţia de principii a mişcării, le răsturnă planul care era ca să înceapă revoluţia resculînd pe proletarĭ în contra proprietarilor şi deschizînd ocnele criminalilor. Opunerea lui Heliade la fapte teroriste era calificată de dînşii ca o slăbiciŭne». (V. RUSU LOCUSTEANU, *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade*, p. 686-687).

arunca numele mulţimii, a-i vorbi de drepturĭ, nicĭ o dată de datorii, a-o chema la prădare şi la omor [1], a se da drept apărătorii cauzei ei, a se impune minţii ei prin îndrăsneala lor, a depune în acest tărîm cu iscusinţă pregătit sămînţa proectelor lor, pentru a o face să răsădească cînd ceasul le va părea priincìos, eată politica membrilor acestei tovărăşii.

La aceste elemente să adăogăm pe al romîno-fanarioţilor, prietenĭ nemîngîiaţĭ ai regimului căzut, unii inspirîndu-se de o politică de *statu quo*, robită voinţii consulului rusesc [2], ceil-alţĭ urmărind subt masca democraţiei, — ca să momească pe democraţĭ, — un scop de ambiţiune de familie [3], şi îndeplinirea legămîntului încheiat la Filaret în 1843, chiar în anul suirii pe scaun a celui d'întîiŭ Domn ALES DE ŢARĂ, pentru a doborî pe acest Suveran. Aceia aleargă la viclenie, se codesc între micile partide, gata să se unească cu cel ce va făgădui mai mult ambiţiunii lor [4]) Au făcut lui Bibescu o opoziţiune sistematică; i vom vedea în 1858 şi 1859, unindu-se cu socialiştii cu singurul scop de a opri reîntoarcerea la putere a acestui Domn.

Aceste micĭ partide, cu toată deosebirea lor de vederĭ, cu tot rolul deosebit ce au jucat, şi orĭ-ce învinuirĭ eraŭ să-şĭ arunce mai tîrziu unele altora, au găsit însă un tărîm de înţelegere în nevoia ce au simţit să scape de blestemul de care jalnicele urmărĭ ale răsvrătirii din 1848 îĭ ameninţau să fie vecĭnic încărcaţĭ: s'au unit ca să 'nlocuească istoria prin le-

1) Vezĭ *Pruncul Romîn*, p. 380 al acestui volum, şi la Apendiciu.

2) «Consulatul Rusiei s'a făcut punctul de întrunire şi sprijinul duşmanilor personalĭ ai lui Vodă şi al celor ce vor să-i moştenească situaţiunea politică». D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 16 Ianuarie 1848. (Arhivele Ministerului afacerilor străine, Paris.)

3) A. G. Golescu către D. Ioan Ghica, scrisoare din 28 Februarie 1849. (*Amintirĭ din Pribegie*, nota 4. Vezĭ la Apendiciu).

4) Vezĭ scrisoarea lui Heliade către Grădişteanu, din 22 Decembrie 1858. RUSU LOCUSTEANU, *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade*, p. 617-618.

gendă, adevărul prin minciună. În acest scop, au revărsat în presa europeană și romînă un potop de scrierĭ menite să le îndrituească faptele. În ajutorul acestei îndrituirĭ,—fel de introducere al legendei,—luptă în străinătate un Chainoi, un Billecoq, un Ubicini, un Elias Regnault; în țară Eliad, Ion Ghica, Bolintineanu, și scrierile și piesele îndreptătoare (justificative) ale membrilor guvernului provizoriu, ale locotenenții domneștĭ și ale emigraților. Într'însele vedem pornirea nebunatică vorbind de 'nțelepciune, tăgăduirea adevărului dîndu-se fără rușine în vileag, calomnia în contra Suveranului înfruntînd documentul.

Apoi mai tîrziu întîmplările împingînd la putere pe o parte din autorii dramei, aceștia se folosesc de acest prilej ca să treacă de la desvinovățirea faptelor și persoanelor D-lor, la a lor slăvire, ca să facă să se scrie istoria periodului de la 1842 la 1849 de condee neștiutoare sau vîndute, ca să vîre astfel fantezia în învățămîntul tineretului romîn, ca să-l îmbete de fapte marĭ închipuite, în ai căror eroi se preschimbă D-lor: —aceasta e legenda. Ea nu are nicĭ un amestec cu istoria. Acei care au făurit-o, au avut dibăcia să o facă să-șĭ ducă traiul aproape o jumătate de veac, — și ei înși-șĭ au trăit pe seama ei.

Vom vedea mai departe cît plătește această legendă, și, în această judecare, nu ne vom sprijini pe documentele întrunite în aceste doă volume ale operei noastre despre domnia lui Bibescu, ci vom urma a ne sluji numai și numai de memoriurile și de piesele îndrituitoare date către poporul romîn și către puterile cele marĭ de autorii răsvrătirii și de susțiitorii lor.

Care sunt cauzele mișcării din 1848 în Țara-Romînească? În ce condițiunĭ s'a ivit ea? Care sunt oamenii care au îndrumat-o pe calea-i? Pe ce sprijin au crezut ei că se pot bizui? De ce au

ponegrit ei pe Bibescu? În ce spirit și cu ce țintă a fost scris proectul de Constituțiune *lăsat* de dînșii *viitorimii?* La ce a slujit el mai tîrziu? Ce judecare cată să dea istoria despre mișcarea din 11 Iunie? Aceste sunt cestiunele ce avem de cercetat.

La început, rațiunile puse înainte sunt amestecul Rusii in afacerile din 'lăuntru ale Țării-Romîneștĭ, ocrotirea-i excluzivă și bănuitoare [1]) și neapărata trebuință de a revizui Regulamentul Organic.

Răsvrătirea nu s'a făcut în contra lui Bibescu; ***nu vroiau să-l deu jos***, are grijă să repete Heliade [2]); ***poporul nu vroia să lase pe Bibescu să plece, și încă mai puțin să-l omoare*** [3]), scrie Zosima, membru al răsvrătirei; mișcarea a fost îndreptată în contra *ocrotirei Rusiei*. Aceasta este decĭ un fapt cîștigat istoriei. Dar aci o cestiune se pune: în condițiunile de propășire [4]) în care se găsea Țara Romînească, cu toată starea-i vremelnică, în fața mersului ei spre suiș, spre propășire, mersului ei atît de liberal în cît să displacă Austriei [5]) și să supere pe Rusia [6]), în fața ***încălcărilor de hotar urmărite cu îndărătnicie de Austria*** [7]) și a purtării consulului celui

[1]) *Încercare comparată asupra instituțiunilor și legilor Romîniei* (în franțuzește) de N. BLARAMBERG, p. 647.

[2]) *Protectoratul Țarului* (în franțuzește) de HELIADE RĂDULESCU, p. 42.

[3]) *Biografii politice*, de ZOSIMA, p. 63, nota 17.

[4]) Vezĭ cuvîntările lui Bibescu către Obșteasca Adunare, din 1846 și 1848, și răspunsurile Adunării, p. 337 și 346.

[5]) Vezĭ scrisoarea confidențială a d-lui Philippsborn, agent diplomatic al guvernului romînesc către Î. M. S. Vodă Bibescu, T. I, p. 225 din *Corespondența generală*.

[6]) Contele Kisseleff către Vodă Bibescu, t. I, p. 315 din *Corespondența generală*, și d. de Nion către d. Guizot, scrisoarea din 25 Ianuarie 1847 (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

[7]) D. de Nion către d. Guizot, scrisoarea din 22 Iulie, 1847 (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris)

Printre țăranii din munte care vedeau cu ochii aceste încălcărĭ, s'a născut zicerea de care se slujesc Romînii cînd se arată cine-va prea lacom de cîștig: *Doar nu eștĭ pajere Nemțească.*

Pietrele de hotar aveau despre partea Austriei pajera sau acvila.

nou al Rusiei, D. de Kotzebue, *care se pregătea să urzească la nevoe ast-fel lucrurile în cît să pue pe Domn în marĭ încurcăturĭ* [1]), în urma dobîndirii siguranței că Poarta era în contra orĭ-cărei manifestărĭ ce ar fi îndreptată în contra puterei de la Nord [2]), și a faptului că Bibescu, ispitit pentru a se ști de n'ar fi vremea potrivită pentru o asemenea mișcare, o osîndea, și nu vroia a-i fi părtaș, — în fața în sfîrșit, — și mai presus de toate, — a amenințătoarei circulare a Rusiei, era oare faptă de oamenĭ politicĭ, faptă de oamenĭ patrioțĭ, de a arunca Țara întîmple-se orĭ-ce, într'o stare de lucrurĭ necunoscută și plină de primejdii?

A pune întrebarea, este a-i și răspunde.

Nu voi să zic că Țara nu era îndrituită să viseze o Constituțiune mai liberală de cît Regulamentul Organic, să nădăjduească o îmbunătățire a soartei ce i se croise,—și, între alte reforme, lățirea impozitului asupra celor avuțĭ [3]) ca și asupra celor săracĭ, desființarea clăcii și mai ales a abuzurilor clăcii;—nu vroi să zic că nu simțea țara nevoea legitimă de a fi împinsă înainte pe calea civilizării și a propășirii. Dar cîtă cuminție, cîtă iscusință trebuea puse spre a se feri Romînul de a-șĭ primejdui situațiunea dobîndită, spre a lăsa el să crească pomul libertății care nu dă poame rod-

[1]) «Rusia, care pe fie-care zi ce trece perde credința că va găsi în Vodă-Bibescu o unealtă în vecĭ ascultătoare, cată cu ochiŭ bănuitor în cotro îșĭ îndreptează El simpatiile sale, și se pregătește să urzească la nevoe ast-fel lucrurile, în cît să pue pe Domn în marĭ încurcăturĭ, ațițînd pe sub mînă nemulțumirile boerilor și clerului.

«Purtarea consului cel nou lasă de acum să se vază pornirĭ de tot alt-fel de cît ale consulului de mai 'nainte. Nimic în firea și în faptele de mai 'nainte ale d-lui de Kotzebue nu îndritueşte pe Domn să aștepte de la dînsul aceleașĭ crutărĭ». D. de Nion către d. Guizot. Scrisoarea din 22 Iulie, 1848. (Arhivele ministerului afacerilor externe, Paris). — D. de Kotzebue era rudă prin încuscrire cu d. Ioan Ghica.

[2]) *Memorii despre istoria reînvierii Romîniei* de HELIADE RĂDULESCU.

[3]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 25 Octombre 1847 (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

nice de cît de e lăsat să crească încet [1]). Întîiŭ de toate căta să fie orĭ-cine tot atît de cunoscător, ca și capul Statului, de nevoile poporului, și să se fi pregătit, ca Dînsul, prin muncă și experiență, să învingă greutățile ce se rîdicau în contra trecerii neîntîrziate în faptă a acestor nădejdii.

Pentru a învinge aceste greutățĭ, avea nevoe Bibescu de încrederea națiunii, și o avea. Politica lui pîn'atuncĭ oare nu răspundea de viitor? oare nu lăsase El îndărătul Săŭ o urmă luminoasă prin patriotism? Grija-i de a scăpa cu încetul Țara-Romînească de ocrotirea excluzivă a Rusii, — făr'a supăra această putere către care Romînii erau datorĭ să aibă o adîncă recunoștință prin reamintirea faptului că numai printr'însa se mîntuiseră de nenorocirile lor,—oare această grijă a lăsat să-i scape vr'un prilej de a se arăta, sau cînd fu vorba de educațiunea fiilor săi,—pe care Domnul i trimise în Franța, cu toată părerea opusă a cabinetului rusesc, cu toate povețele contelui Kisseleff [2]),—sau cînd, în cestiunea învățămîntului public, înființă în Bucureștĭ cu ajutorul guvernului regelui Ludovic-Filip, un colegiu francez, — menit să formeze o răsadniță în care să găsească mai tîrziu Romînia un personal de profesorĭ, — și cu toate că guvernului Țarului, care îngăduise, în unele anume condițiunĭ, pe tinerii romînĭ din Principate, să urmeze cursurile de drept predate la școala imperială din Sîn-Petersburg, nu era în firea lucrurilor să-i placă înființarea unui colegiu francez [3])? În 1846, nu se ferise oare Vodă de a lua îngăduirea cabinetului din Sîn-Petersburg [4]) despre preschim-

[1]) Prințul D. Ghica către D. Rosetti. Vezĭ *Pruncul Romîn*, din 15 Iulie 1848, și scrisoarea ce aducem mai departe.

[2]) Exc. Sa contele Kisseleff către Î. M. S. Vodă Bibescu, t. 1, p. 315 din *Corespondința generală*.

[3]) «*S'a mărginit lucrul în a pune această notificare în jurnalul oficial, adăogîndu-se unele expresiunĭ de recunoștință pentru bine-facerea cea nouă a Curții ocrotitoare.*» Scrisoarea D-lui de Nion către D. Guizot din 25 Ianuarie 1847. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

[4]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 25 Octombrie 1847. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

barea *ce aduse* în modul de votare, cînd, în opunere cu spiritul Regulamentului Organic, el șterse în fapt îndoitul vot [1]) ce-șĭ însușise protipendada, și, în 1847, n'a amînat oare El o parte a îmbunătățirilor cerute de țară, ca să scape de supărătoarea îndatorire [2]) de a cere de mai 'nainte învoirea Curților suzerane și ocrotitoare, îndatorire la care era supus Vodă, de cîte orĭ trebuca să se aducă o preschimbare în budget? Dar erau alte pricinĭ de grea cumpănă, în fața cărora ar fi aruncat armele un adevărat patriotism: *o neînțelegere, care nu era o taină pentru nimenĭ, se ivise, de la început, între Domn și noul consul rusesc, D. de Kotzebue și pășea pe fie-ce zi către vrăjmășiă pe față;*.. amenințarea făcută de guvernul rusesc în luna Aprilie, *că va ocupa Principatul, de se va ivi orĭ-ce măsură a cărei ținta ar fi preschimbarea regimului politic subt care se aflau constituite Principatele,* era cunoscută de națiunea întreagă.

Eată acel document:

Circulara trimisă de Ministerul afacerilor străine agenților rușĭ în Principatele Dunărene [3]).

«Întîmplările ce s'au petrecut de curînd în Franța și în «Europa centrală, impun mai mult de cît orĭ-cînd Maiestății «Sale Împărăteștĭ datoria de a veghia la păstrarea ordinii și «la neatingerea drepturilor consfințite de tractatele din 1814 «și 1815. Rusia nu-șĭ ia asupră-șĭ de a se amesteca în ceva «întru afacerile interioare ale Franții; Rusia va lăsa Franța «să'ncerce fără piedică și cu sorții propriei ei primejdii, ex-

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 25 Noembrie 1847. (Archivele ministerului de afacerĭ străine, Paris).

[2]) D. de Nion către D. de Lamartine, ministrul afacerilor străine al Franții. (Scrisoarea de la I-iŭ Aprilie 1848. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

[3]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 11 Aprilie 1848, no. 30. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

«perienţa ce în acest moment caută să facă poporul francez. «Rusia nu va căuta să aibă în nimic înrîurire asupra desle-«gării problemei. Tot ast-fel se va purta cu cele-l-alte Puterĭ «vecine şi aliate, şi se va mărgini în a interveni, de i-o cere «dînsele, pentru a feri de orĭ-ce atingere hotarele ţărilor în-«fiinţate de tractate.

«În acest scop întruneşte pe hotaru-i apusean forţe împu-«nătoare, şi stă gata la orĭ-ce întîmplare.

«Cestiunea însă nu e tot astfel în ce priveşte ţările pe care «legăturĭ anume le unesc cu Rusia, şi mai ales Principatele «Dunărene care, aşezate subt suzeranitatea otomană, sunt «asemenea aşezate subt ocrotirea Împărăţii Ruseştĭ.

«Cugetul Împăratului ESTE DE A NU ÎNGĂDUI ÎN ELE NICĬ «O REÎNOIRE, care să tindă a slăbi legăturile CU PUTEREA «SUZERANĂ SAU CU CEA OCROTITOARE, NICĬ O MIŞCARE, NICĬ «O MĂSURĂ A CĂREI ŢINTĂ AR FI PRESCHIMBAREA REGIMULUI «POLITIC SUBT CARE SE GĂSESC CONSTITUITE PRINCIPATELE.

«ACEASTĂ VOINŢĂ E NESTRĂMUTATĂ (*sic*), ŞI LA NEVOE VA FI «SPRIJINITĂ PRIN TOATE MIJLOACELE DE CARE DISPUNE RUSIA. «Amîndoi Hospodarii cată să fie oficial încunoştiinţaţĭ de «aceasta, şi să ajute din toată puterea lor cugetele Curţii «Ocrotitoare, cugete ce, de altmintrelea, cată să fie cunoscute de «toţĭ, şi cărora agenţii cată să dee toată cuviincĭoasa obştire [1].»

Iată ameninţarea; invaziunea căta de sigur să o urmeze şi turburarea era în toate inimile într'adevăr romîneştĭ.

In faţa acestei marĭ primejdii, cine a trădat cauza naţională? Oare Bibescu care luă hotărîrea de a amîna reformele, căutînd a abate furtuna din cale-i [2], neîngăduind armiilor

[1]) D. de Nion către D. de Lamartine, scrisoarea din 11 Aprilie 1848. (Arhivele ministerului afacerilor streine, Paris.)

[2]) «*Lăsînd să se liniştească cu încetul susceptibilităţile puternicilor săi ocrotitorĭ, şi zelul bănuitor al supraveghetorilor săi*». D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 16 Ianuarie 1848. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

străine să pîngărească pămîntul romînesc? Sau răsvrătirea care, temîndu-se de anarhie [1]), și știind că oastele rusești erau gata să treacă hotarul [2]), nu s'a sfiit de a preda țara unei-a și celor-l-alte, pentru ca să sfîrșească, precum vom arăta, prin a nesocoti drepturile națiunii, și a le arunca la picioarele Sultanului [3]).

Nu credem să fie nevoe de răspuns; vom stărui însă asupra acestui fapt că, reamintire a reformelor desăvîrșite sau a propășirilor făptuite, sfaturĭ de cuminție și de înțelepcĭune șoptite de starea cea grea în care se aflau capul Statului și Țara, toate fură răpite de vîntul răsvrătirii.

Răsvrătirea avea ea oare cel puțin, în capul ei, fruntașĭ politicĭ cu greutate, deprinșĭ cu afacerile, cunoscuțĭ, însuflînd încrederea, vrednicĭ și în stare de a porunci, sigurĭ de a fi ascultațĭ ?

Bărbații care au avut mai multă înrîurire asupra întîmplărilor din anul 1848 sunt: Heliade, Nicolae Bălcescu, ofițerii Maghieru, Tell și Pleșoianu, Ioan Ghica, Ioan Voinescu, Zalic, Grigore Grădișteanu, frații Goleștĭ (Nicolae, Stefan, Alexandru, Radu), vărul lor A. G. Golescu, C. Rosetti, Ioan Brătianu, preotul Snagoveanu (Iosafat).

HELIADE, școlar al lui Lazar, — Romînul transilvănean care, cu ocrotirea boerilor, a reînființat limba romînească în școlĭ,—este făurarul cel mai de căpetenie al proclamațiunei de la 11 Iunie. Nu trebue judecat după această bucată. Heliade este un mare poet,—cu toate că i s'a denegat talentul, — fiind că e cine-va mare poet cînd a scris *Sburătorul, O*

[1]) Vezĭ proclamațiunea, vezĭ scrisoarea guvernului provizoriu al răsvrătirii către Bibescu, și toate scrierile lui Heliade.

[2]) Vezĭ mai sus circulara guvernului rusesc.

[3]) Vezĭ acest act, cunoscut subt numele de *Afișul de la Sărindar*, în partea a 2-a, la sfîrșitul cap. IV al acestui volum.

noapte pe ruinele Tîrgoviştii, Oda la Schiller şi *Amorurile lui Adam şi Evei*, în Poema creaţiunei.

Jurnalist oficios al fostului Domn Alexandru Ghica [1], era deja cu vază sub Domnia lui Bibescu.

Teorician, se simte într'însul, ca om de guvern, lipsă de înţelegerea practică a lucrurilor; ambiţios şi personal, i lipseşte, ca istoric, o însuşire de căpetenie, neatîrnarea care dă naştere nepărtinirii. Povesteşte cu patimă, nu dovedeşte. Heliade e un amestec de bine şi de rău [2]; îl vom vedea, în toate scrierile sale, calomniînd pe Bibescu spre a îndritui mişcarea din 1848, şi, într'o zi, în exil, va scri aceste vorbe atingătoare prin simplicitatea lor: «*Pe Stirbeiu şi pe Bibescul i-am maltratat în scrierile mele şi ei s'au purtat omeneşte cu străina şi svînturata mea familie. Nu era săptămînă să nu fiă cercetată. Ghica din contră, la toţi carĭ l'au trădat s'a dus de i-a văzut; numai la familia mea n'a trimis nicĭ un cîine s'o cerceteze. Cînd a plecat din ţară la 44, eu care n'am sărutat în viaţa mea mîna nimănui de cît tati şi preotului, i-am sărutat mîna de adio şi mi-a dat-o ca la un cîine. Cînd am*

[1]) *Scrisoarea lui Heliade către Domnul Al. Ghica IX*

«MĂRIA TA,

«Timp de cincĭ anĭ am suferit martirul, prigonirea, ironia şi pricina ruinii mele şi toată vina mea n'a fost alta de cit dragostea mea pentru Măria Ta.

Tot ce s'a făcut, s'a făcut fără mine.

N'am făcut nimic; de m'am amestecat în ceva a fost numai *ca să scape Ţara de o anarhie sigură* şi de urmările ei. Timpul va da pe faţă adevărul. Cutez a spune că fără mine *ar fi astă-zĭ jelitoare sutimĭ de familiĭ cunoscute.*

«*Subsemnat:* I. HELIADE RĂDULESCU»

7 19 Iunie, 1849, Paris, rue Notre-Dame des Victoires. Hôtel National.

(*Incercări*... p. 334, de N. BLARAMBERG).

[2]) Heliade a reînfiinţat în Ţara sa alfabetul latinesc: e o mare binefacere. El poate fi învinuit că prea a vrut să latinizeze şi să italianizeze limba şi ortografia romînească. N'a isbutit într'aceasta. Nu trebue să ne pară rău: limba şi ortografia sunt o parte a istoriei unui popor, mai ales a unui popor atît de necăjit de limbĭ străine ca poporul romînesc.

fost în Bucureşti, la 55, m'am dus cu cea mai mare bucurie de l'am văzut, uitînd toate cîte a scris şi d-tale şi lui Nicolache din Viena despre mine, şi m'a priimit ca şi cînd i-aşi fi fost intendent al curţii ca Dobre, unde Bibescu, cînd m'a văzut aci, m'a îmbrăţişat şi m'a sărutat cu lacrime [1].»

NICOLAE BĂLCESCU, crescut în slăvirea trecutului de falĭ al istoriei Romînilor, simţi efectul unui traiŭ îndelungat, — făptuit de studiu, — cu eroii din cele vremurĭ. Om de o fire leală, talent de istoric de atuncĭ recunoscut [2]. N. Bălcescu, format de lecţiile uni Quinet, unui Michelet, unui Mickiewicz, crede în frăţia popoarelor. Pentru dînsul, orĭ-ce Suveran e un tiran; democratismul său îl face duşman al tronului.

Orĭ-care să-i fie ideile şi rătăcirile, N. Bălcescu este convins. Silit să meargă împreună cu membrii răsvrătirii, sinceritatea sa nu va fi mult timp înşelată de palinodiile [3] unora şi de viclenia [4] altora.

După 1848, viaţa-i nu va fi de cît o scurtă tragere de moarte. Exilat, lovit de o boală fără leac, — oftica, — se va'ndîrji în a lupta din desnădejde în contra silnicii boalei, va sili pe duşman să-şĭ curme avîntul şi să-i dea răgaz de acele cîte-va ceasurĭ de care avea nevoe ca să adaoge vr'o frumoasă pagină însemnatei sale istorii a lui Mihai Viteazul. Apoi, condeiul i va cădea din mînă: la trei-zecĭ şi trei de anĭ, moartea îl va lua.

MAGHIERU era cunoscut prin bărbăţia ce arătase în luptele

[1]) *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade*, de RUSU LOCUSTEANU. Scrisoarea lui Heliade către Gr. Grădişteanu, din 8/20 Maiu 1857, p. 565.

[2]) La această epocă Bălcescu publicase cu Laurian, *Magazinul istoric pentru Dacia*.

[3]) V. p. 248, 469 şi 585, *Amintirĭ din Pribegie.*

[4]) Eată cum Bălcescu se judecă însuşĭ: «Nu eram sprijinit, nu aveam destulă popularitate, şi apoi eram prea mîndru ca să o cerşesc ca cei-l-alţĭ şi nicĭ destul de actor ca să o capăt». Bălcescu către A. G. Golescu, p. 472, *Amintirĭ din Pribegie.*

cu tîlharii şi cu Turcii. Pus ca ocîrmuitor în capul judeţului Romanaţĭ de către Bibescu, de a cărei încredere se bucura, Maghieru priimi de la Domn în taină, porunca de a organiza corpul Pandurilor, de a întregi pe al Dorobanţilor şi de a le lua subt comanda sa. Heliade şi Maghieru erau strîns legaţĭ.

TELL este asemenea ofiţer şi comandează în Giurgiu. Insuşirea-i predomnitoare este energia, de care, din nenorocire, nu se slujeşte în tot-d'auna bine. Lipsindu-i învăţătura, se lasă să fie, la începutul mişcării din 1848, rătăcit de socialiştii cu care nu întîrziază a se certa pentru a se alipi de Heliade. O zi va veni în care va mărturisi în faţa lumii rătăcirile sale: în acea zi el va exclama: «Plîng biata naţie a noastră, îmĭ afurisesc şi ceasul cînd am făcut cauză comună cu oamenĭ ca Ion Ghika [1])».

Tell va muri conservator.

Dosirea acestor doi membrii ai răsvrătirii de la datoria lor, de sigur că nu le poate da prestigiul neapărat pentru a comanda.

ION GHICA se îngrijeşte mai mult să facă să triumfe politica sa [2]) de cît să apere ideile colegilor săi. Bălcescu îl învinueşte de *neconsecinţă* [3]); Zossima reaminteşte că D-sa figura în opoziţiunea sistematică în contra lui Bibescu (1844) şi că subsemnă împreună cu alţĭ Ghiculeştĭ, cu Nicolae Go-

[1]) RUSSU LOCUSTEANU, p. 42, *Scrisorĭ din exil.*

[2]) «Guvernul revoluţionar căta decĭ să cază silit in mîinile acelor teoricianĭ fără capacitate şi exageraţĭ în tendinţele lor, şi să dea astfel arme în contra celor care-l atacau», — frază a unui memoriu a D-lui Ion Ghica către Sultanul; se găseşte (în franţuzeşte) într'o scrisoare a lui Bălcescu către Ion Ghica, p 585 din *Amintirĭ din Pribegie,* de acelaşĭ ION GHICA. Bălcescu învinuieşte pe Ghica de această frază, Vezĭ şi HELIADE, *Scrisorĭ din exil.*

[3]) Bălcescu către Ion Ghica, scrisoare din 26 Mai 1851, *Amintirĭ din Pribegie* de ION GHICA, p. 585.

lescu și A. G. Golescu *un protest*, — NUMAI către Rusia [1])— *în contra tendințelor Domnului.*

D. Ion Ghica ne spune însu-șĭ că în exil dete ideea ca emigrațiunea să nu aibă de cît un cap, și acest cap să fie, după adopțiunea principiilor revoluționare din 1848 [2]),—fostul Domn Ghica, sau, în lipsă-i, N. Golescu, prietenul intim al Domnului. Unul sau altul căta să se proclame, fără alegere, cap al emigrațiunii.

Orĭ cum, «*în proiectul lucrat de D-sa cu Ubicini, era zis că centrul acțiunii și locul direcțiunii trebuea să fie în Constantinopol*», unde el, D. Ion Ghica, fusese trimis să reprezinte guvernul provizoriu. Dar a se afla *în locul direcțiunii* putea foarte bine să ducă pe cine-va să se facă, la întîmplare, capul emigrațiunii, și poate într'o zi Domnitor! De trebue să credem unui sgomot foarte răspîndit, D. Ion Ghica ar fi rîvnit în tot-d'auna cu patimă coroana suverană. Ea n'a voit să se coboare pînă la Domnia sa. Heliade pretinde că D. Ion Ghica *a avut dibăcia de a se ține posibil, împingînd pe alții a da în gropĭ* [3]),

[1]) «*Bibescu voi să pună capăt opozițiunilor sistematice* și se încearcă să ia oare-care măsurĭ». (Mărturisirea, venind de la un actor al mișcări din 1848, e bună de cules).

«Adunarea începu să strige și în fine opozițiunea de atuncĭ află de cuviință a protesta în contra tendințelor lui și a cere de la Poartă și de la Rusia înfrînarea sa. Consulul Rusiei stărui însă ca acel protest să fie îndreptat numai către Rusia». Eată ce eși din întrunirile ce se făcură: Grădișteanu fu poftit la Beizadea C. Ghica, fiu al lui Grigore IV Ghica al VIII-lea și frate al lui Beizadea Mitică Ghica; i se ceru să iscălească protestul. Grădișteanu stărui să-l citească.

Nota 5, pagina 61, ne dă numirile celor care îl și subsemnaseră. Aceste persoane sunt: Beizadea C. Ghica, Beizadea Mitică Ghica, Nicolae Golescu, Alexandru G. Golescu, C. Cantacuzino, Ion Costescu, Ion Ghica, frații Cocorăscu și alții. Grădișteanu fu indignat văzînd că protestul era adresat NUMAI către Tzar; opunerea lui făcu să cază proiectul, nu însă fără o discuțiune în care D. Ion Ghica exclamă: «Omul cînd se îneacă se agață și de sabie». ZOSSIMA, p. 11, p. 61, nota 5. Mai vezĭ ZOSSIMA, p. 29, despre ambițiunea D-lui Ion Ghica.

[2]) *Amintiri din Pribegie* de D. Ion Ghica, p. 51 și 61.

[3]) *Scrisorĭ din Exil,* p. 538.

ION VOINESCU și GRĂDIȘTEANU (Grigore) sunt însemnațĭ prin ideile lor oareșĭ cum exaltate, și prin marea lor cinste [1]). Grădișteanu, cel mai cu înrîurire dintre amîndoi, s'a înălțat în contra lui Bibescu, din ură în contra Rusii, făr'a băga de seamă că opunerea-i venea la socoteală politicii cabinetului din Sîn-Petersburg. Director al ministerului Treburilor din 'Năuntru, respinse orĭ-ce *plată* [2]), Domnul a avut în tot-d'a-una o deosebită stimă pentru acest membru al opozițiunii.

FRAȚII GOLEȘTĬ [3]) : — în afară de Nicolae, general și ministru subt domnia lui D. Ghica, și care rămîne mai tîrziu în cele mai strînse legăturĭ cu acest Domn [4]),—Goleștii sunt democrațĭ hotărîțĭ și vrăjmașĭ ai lui Bibescu.

Părerea lui Bălcescu despre general nu e măgulitoare. N. Golescu, zice el, «poate este cel mai bun, tocmai fiind că este mai nul [5]).» Goleștii, vor plăti într'o zi cu starea lor,— ca mulțĭ alții, — amăgirile cu care s'au hrănit despre coreligionarii lor politicĭ [6]).

Preotul de la Snagov, IOSAFAT, care slujește proiectele lui Heliade, este hotărît și fanatic.

CONSTANTIN ROSETTI și frații BRĂTIENĬ (Demetru și Ioan) sunt necunoscuțĭ. Tinerĭ fără stare, sosițĭ de curînd din Franța

[1]) Răposatul Cogălniceanu îmĭ zicea o dată, în 1881, în drum de fer, fiind de față răposatul Vasile Alessandri (căruĭ veneam să aduc îndărăt manuscriptele lui Voinescu, ce am publicat in *Portofoliul romîn*) și D. Lipoeanu, această frază despre Bălcescu și Voinescu: «*Cînd vorbim de pîinea amară a exilului, e o frază de retorică. N'a fost un adevăr și un trist adevăr de cît pentru Bălcescu și Voinescu*». Cred însă că Voinescu avea o leacă de ambițiune mai mult de cît Bălcescu pe care a găsit mijloc să-l înlocuiască în minister, pe cînd Bălcescu s'a mulțumit să fie secretar.—*N. tr.*

[2]) V. ZOSSIMA, p. 19 și 33.

[3]) V. pagina de mai 'nainte.

[4]) A. G. Golescu către D. Ion Ghica, scrisoarea din 24 Februarie 1849 *Amintirĭ din Pribegie*, de D. I. GHICA, p. 205.

[5]) Bălcescu către Ion Ghica. *Amintirĭ din Pribegie*, de ION GHICA, p. 248 (V, și la p. 469).

[6]) Vezĭ la apendiciu scrisoarea lui Omer-Pașa către N. Golescu.

unde au fost față la revoluțiunea din Februarie, sunt hotărîțĭ *să imiteze ceea ce au văzut la Paris.* [1]).

In răsvrătire, se vor număra printre cei mai îndîrjițĭ, și vor face tot ce va fi neapărat (între alte fapte, ceremonia arderei Regulamentului), pentru a da dreptate acelei învinuirĭ ce li s'a adus de cei-l-alțĭ conspiratorĭ, că au făcut neapărată și au grăbit intervenirea Rusiei și năvălirea oștilor în Țară.

Cu toate însă articolele ziarului ce conducea, d. C. Rosetti trece drept o inimă foarte bună.

În cît, despre d. Ioan Brătianu, va datori, în 1845, bunătății lui Bibescu, să fie din nou priimit în slujbă, și să dobîndească un concediu ca să meargă în Franța să-șĭ sfîrșască studiile [2]).

Aprinderea acestor tinerĭ este un sistem, un mijloc de a atrage asupră-șĭ băgarea de seamă a lumii. Se vor schimba cînd vor ajunge la putere. Un om iarășĭ care, fără să aibă înrîurire asupra întîmplărilor, a fost amestecat într'însele de la începerea răsvrătirei pînă la sfîrșitul ei, jucînd rolul cel mai jalnic, este Mitropolitul Neofit.

A doua zi de abdicarea lui Vodă Bibescu, el iscălește vestita proclamație care declară că M. S. a abdicat *din cauză de boală*, — argument născocit de membrii guvernului provizoriu, pentru a-i îngădui să dea Țării un motiv cu putință al abdicării Domnului.

La 29 Iunie, guvernul retrăgîndu-se din Capitală, și o căimăcămie fiind înființată, Mitropolitul Neofit numește *rebel* guvernul pe care l-a prezidat timp de cincĭ-spre-zece zile. Se recunoaște însu-șĭ *pricinuitor de turburărĭ*, și se declară gata *să lucreze cu DD. boerĭ la readucerea liniștii obșteștĭ* [3]).

1) Vorba lui Bolintineanu.

2) Vezĭ Hronologia, anul 1845, 29 Iunie.

3) *Memorii...* de HELIADE, p. 126.—*Bul. of.*—Neputînd găsi actul acesta, luăm din cel următor espresiunea de *rebel*, și traducem cele-l-alte din Heliade.— *Vestitorul*, No. 50.— N. tr.

Dar căimăcămia nu vieţueşte de cît cîte-va ceasurĭ. Pe loc, P. S. S. se dă în partea celor învingătorĭ. ***Se leapădă*** de ceea ce a slăvit în ajun, declară desfiinţat tot ce s'a petrecut, şi depune din nou JURĂMÎNTUL DE A NU **mai** CĂLCA CONSTITUŢIUNEA [1].

In ziua de 6 Septembre, Mitropolitul Neofit[2], îmbrăcat în odăjdiile sale bisericeştĭ, aruncă afurisania asupra Regulamentului Organic, şi stă de faţă la arderea lui [3]).

Apoi vine rîndul răsvrătirii; după noă-zecĭ şi cincĭ de zile de tragere a moarte, ea îşĭ dă sfîrşitul, şi P. S. S., după ce a bine cuvîntat-o, o osîndeşte, — într'o cuvîntare rostită în biserica Sărindaru. «CUNOAŞTEŢĬ VREDNICA DE DEFĂIMARE «MIŞCARE A TRECUTEI REVOLUŢII CA O FAPTĂ UNUI TARAF DE «OAMENI IUBITORĬ DE TULBURARE ŞI DE ANARHIE, CARĬ ÎNTRU «SINGURUL CUGET AL PERSONALULUI LOR FOLOS, PRIN FĂ-«GĂDUELĬ ŞI NĂDEJDĬ AMĂGITOARE AU PUTUT SĂ MAI TRAGĂ ÎN PARTIDA LOR PRE CEI MAI SIMPLI NEPRICEPUŢĬ.»

Cu ajutorul întîmplărilor [4]), Duhul Sfînt sfîrşise prin a veni de hac patimilor politice ale P. S. Sale.

Eată oamenii care sunt în capul mişcării răsvrătitoare: în zadar am căuta alţii. Răsvrătirea, după mărturisirea D-lui C. A. Rosetti, nu putea găsi nicĭ un ministru de finanţe, nicĭ un ministru de răsboiŭ, nicĭ chiar şapte-spre-zece adminis-

[1]) Vezĭ *Vestitorul* No. 5 din 2 Iulie 1848.

[2]) *Memorii...* de HELIADE, p. 298.

[3]) Numele de familie al lui Neofit era *Lesviodax*. *(Scrisorĭ către Alesandri* de ION GHICA, p. 296).— N. tr.

[4]) V. t. I-iŭ, scrisoarea lui Kisseleff către Mitropolit, ca răspuns la invinuirile aduse lui Bibescu de această faţă bisericească. — Cuvîntarea din care luăm această parte a fost rostită către generalul Luders in biserica Sărindaru, la 5 Octombrie 1848.— *Bul. of.* No. 72.

A fost iscălită de P. S. S. Neofit, la 3 Octombrie şi alipită pe zidurile, Capitalei.

tratorĭ (ocîrmuitorĭ); [1]) ea nu isbuti nicĭ chiar să descopere pe un cap însemnat, în stare să ducă pe cei-l-alţĭ. Oamenii care compuneau guvernul, aveau capacitatea *de détruire, mais non celle de construire* [2]), şi apoi ne-a arătat Heliade că aceştĭ *soldaţĭ ai reînvierii* nu aveau nicĭ acelaşĭ gînd, nicĭ acelaşĭ avînt, nicĭ aceeaşĭ ţintă ; că nicĭ armonia nicĭ încrederea nu domneau între elementele ce conlucrau în această *întreprindere.*

S'ar putea crede că se bizuiau pe ajutorul vre-unei puterĭ străine ? pe al armatei ? pe al poporului ? pe al clerului, pe al boerilor ? — Nu: ÎNTREPRINDERE IMPROVIZATĂ, SPONTANEE, — e titlul oficial recunoscut răsvrătirii de guvernul provizoriu, —ea nu se putea aştepta la nimic bun, chiar din partea întîmplărilor neprevăzute; ea era osîndită înainte de a fi trăit; traiul ei nu era să fie de cît o scurtă şi jalnică tragere a moarte.

E adevărat că în proclamaţiunea sa, făcută în numele poporului, Heliade le pusese pe toate la cale; Dumnezeu, lumina cerească, frăţia şi dreptatea cătau să'ncovoae subt jugul lor Turcia şi Rusia, oştirea ca şi pe boerĭ, pe popor ca şi pe slujitorii A-tot-puternicului.

Turcia însă dădese de mai 'nainte povaţa să nu se facă mişcare în contra Rusiei; Franţa, care din contră vedea cu ochĭ bunĭ această răsvrătire, nu o putea ajuta de cît cu urările sale; era prea departe, şi avea prea multe grijĭ, la dînsa acasă [3]),

[1]) Această lipsă de oamenĭ şi neputinţa răsvrătirii este adeverită de D. C. Rosetti însuşĭ într'o scrisoare către D. Ion Ghica: .....«Nu trebue să ne lăudăm unii pe alţii, dar suntem foarte săracĭ de oamenĭ. Caută, gîndeşte-te zile întregĭ şi vezĭ că n'avem un ministru de finanţe, n'avem un ministru de resbel, n'avem nicĭ 17 administratorĭ.» D. C. Rosetti către D. Ion Ghica, *Amintirĭ din Pribegie*, p. 66.

[2]) D. Rosetti către D. Ion Ghica, 30 Iulie/11 August 1848, p. 47. [Aceste vorbe sunt în franţuzeşte în text].

[3]) Aflînd răsvrătirea din Iunie de la Paris, generalul Aupick zice D-lui I. Ghica: «Războiul civil e la noi, sărmanul meu Ghica; acum nimic nu va opri pe Ruşĭ să intre la voi.» *Amintirĭ din Pribegie*, de D. ION GHICA, p. 33.- Fraza lui Aupick e în franţuzeşte în text.

ca să se mai îngrijească şi de alţii. Anglia [1]), cu toate că reprezintată de D. Colqhoun, consulul său general, — hotărît, din vederĭ personale, să născocească piedicĭ lui Bibescu, din pricină că nu uita că nu fusese într'o întîmplare oare-care mulţumit de purtarea Domnului,—rămînea nepăsătoare. Germania şi Austria erau, la dînsele acasă, în luptă cu revoluţiunea; în orĭ-ce caz n'ar *fi dat mîna cu Reînviitorii*. Rămînea Rusia care, liniştită, puternică, tare prin slăbiciunea şi neliniştea celor-l-alte State, îşĭ impunea voinţa în Răsărit. Răsvrătirea în Romînia se găsea decĭ fără sprijin.

ARMATA? — De privim compania căpitanului Pleşoianu, pe ofiţerii Tell şi Maghieru ca reprezintînd oştirea din Iunie 1848. erau îndrituiţĭ să zică că oştirea era cu dînşii.

Dar Heliade nu mărturiseşte oare însuşĭ «*ca maiorul Vlădoianu, care comanda batalionul ce era în garnizonă la Craiova, nu vru să se supue poruncilor guvernului provizoriu, că amenință să pue pe soldații săi să lupte cu soldații reînvierii, şi că, pentru a se feri de a face vărsare de sînge, se retrase spre Nord cu soldaţii săi ca să se unească cu maiorul Pasnasky* [2],»? Această mărturie adusă onoarei lui Vlădoianu şi lui Pasnasky, nu este oare îndestul de elocintă?

Este oare nevoe de a mai reaminti că al 3-ea regiment nu consimţi să urmeze guvernul provizoriu cînd acesta fugi?

Cei care au interes să facă să se crează că armata se molepsise de nebunia lor, şi era părtaşă a mişcării, au încercat totuşĭ să o compromită, născocind *întîmplarea de la cazarmă. Bibescu vru să încerce spirilele soldaţilor ce erau în garnizonă la Bucureştĭ*, au scris D-lor. Merse să viziteze

[1]) Sir Strafford Canning n'a putut ajuta pe Romînĭ de cît povăţuind pe Poartă să nu intervie în Principate. Anglia refuză Turciei orĭ-ce sprijin mai însemnat şi aceasta cătă să se supue cerinţelor ruseştĭ. *Amintirĭ din Pribegie* de D. ION GHICA, p. 29 şi 50.

[2]) *Memorii despre istoria reînvierii romîne de* H. RADULESCU, p. 89.

cazarmele, vorbi ofiţerilor... *I întrebă de erau gata să dea sprijin guvernului... Ofiţerii şi soldaţii răspunseră că erau gata să moară pentru Patrie, de venea duşmanul din afară, dar dacă duşmanul era poporul, ei nu puteau fi atît de mişei în cît să tragă în fraţii lor* [1]. Această istorioară povestită de Heliade şi retipărită de prietenii lui, dă a se înţelege lămurit că oştirea trecuse în partea răsvrătitorilor.

Ofiţerii romînĭ ai singurului regiment în garnizoană la Bucureştĭ în zioa de 11/23 Iunie.—erau 27,—lovițĭ în onoarea lor, în 1848, de purtarea acelor care trădaseră, strivesc astăzĭ pe calomniatorii lor printr'o desminţire formală. Aceştĭ ofiţerĭ, rămaşĭ credincĭoşĭ jurămîntului lor, deteră generalului Duhamel,—Domnul abdicase şi părăsise Ţara-Romînească,—o protestaţie prin care cereau darea în judecată a ofiţerilor care-şĭ călcase jurămîntul. Răposatul general Florescu [2], pe atuncĭ

[1] HELIADE V. *Memorii.*

[2] Ion Florescu. cel mai mare din cei doi fii ai luĭ Manolache Florescu, — unul din cei mai deşteptĭ miniştri ai lui Vodă Bibescu, — a fost ginerele acestuĭ-a. Cînd izbucni răsvrătirea din 1848, I. Florescu era colonel; guvernul provizoriu i oferi să rămîe în oştire: el nu primi. Nu luă slujbă de cît mai tîrziu, cînd fu la putere Vodă Ştirbei. În 1859, la începutul domnii lui Vodă Cuza, după ce hotărîse conferinţa din Paris ca cele doă Principate să-şĭ aibă oştirea astfel intocmită în cît amîndoă să poată, la nevoe, fi intrunite într'una, Ion Florescu fu tot de o dată ministru de răsboiŭ în Ţara-Romînească şi în Moldova, unde începu organizarea armatei moldoveneştĭ. După unirea desăvîrşită a celor doă Prinţipate, Florescu fu numit maior general, deveni adevăratul înfiinţător al oştirii romîne. Revoluţiunea din 1866 îl dete jos împreună cu Vodă Cuza.

Membru al partidului conservator, generalul Florescu ajunse din noŭ la putere împreună cu partidul său.

În 1876, după căderea conservatorilor, oştirea ce Florescu lăsă celor ce venea după dînsul la putere, dovedi, la Plevna, însuşirile ce desvoltase sau ştiuse să întipărească într'însa,—fără ca să-i fie dat,—tristă urmare a politicii! — lui, *învăţătorul* acestui voinic tineret, să lupte în şirurile lui!

Luînd prezidenţia Senatului cînd învinse opoziţiunea liberală-conservatrită, în 1888, generalul Florescu schimbă în curînd prezidenţia Senatului pentru a Consiliului de miniştrĭ. Dar în 1893, reintrat în viaţa

colonel și ginere al Domnului, îmmînă această protestație, în numele tovarășilor săi de arme, Exc. Sale comisarului rusesc, și păstră o copie de pe ea.

Iată acest document:

Protestație adresată generalului Duhamel.

« EXCELENȚIE,

«Dacă astă-zĭ ar fi putut să calce în picĭoare cinstea ostășească și datoriile lor cele mai sfinte, cuvintele cele pline de dignitate ce Excelența Voastră le-a adresat la 28 ale trecutei lunĭ, ar fi fost îndestule ca să deștepte într'înșii acele sentimente.

«Miliția Romînească este bănuită de nedesciplină, de trădare, și ca una ce ar fi înșelat încrederea obștească la cea d'întîiŭ împrejurare în care Patria a avut trebuință de dînsa; și în sfîrșit, că ar fi fi fost pricina tutulor nenorocirilor ce a cercat această țară.

«Excelența Voastră sunteți singur ostaș și simțițĭ cît e de cumplită o asemenea poziție pentru miliția romînească. Pe cîtă vreme se va afla subt bănuială de infamie, putea-va oare să meriteze înalta încredere a amîndorora Curțĭ Împărăteștĭ carele ar mai voi să-i încredințeze paza instituțiilor țărei?

privată, și simțindu-se greu atins de boală, duse în Franța suferințele sale și nădejdea unei tămăduirĭ care nu se făptui. Într'o căldicică zi de Mai (la 10 ale lunei), în momentul cînd soarele asfințea pe cer, Ion Florescu părăsea viața, iubit, și cinstit de Țara-Romînească, care-i duce dorul din adîncul inimii, ca și de toțĭ acei streinĭ care căzuseră subt prestigiul marilor lui însușirĭ, și subt farmecul firii lui atît de binevoitoare *).

*) Familia Florescu, una din cele mai vechĭ ale Tării-Romîneștĭ, a dat, în veacul al XV-ea pe Vintilă Florescu, boer mare al lui Vlad Tepeș. Unul din urmașii săi fu ambasador al lui Mihaiŭ Viteazul (mort în 1601), la curtea lui Rudolf al II-ea. Ioan Florescu și Nicolae Basarab Brîncoveanu fură miniștrii de căpetenie ai lui Vodă Muruzi și îmbolditorii lui spre actele în tr'atît de bune pentru Romînĭ, și prin urmare opuse intereselor Grecilor, ale acestui Domn. Ioan Florescu avu din nevasta sa, soră a Domnilor Grigore Ghica al VIII-ea și Al. Ghica al IX, trei fii care fură trunchĭ ai celor trei rămurĭ ai acestei familii, care, în veacul nostru, a dat Tăriĭ miniștri, generalĭ, muzicanțĭ, pictorĭ, legiștĭ, scriitorĭ.

Alexandru Florescu, fratele generalului, fost consiliar de Stat, e un pictor însemnat: a jucat un rol de căpetenie, la Divanul *ad-hoc* în 1858 și tot astfel în 1859.

«Mai va putea ea oare să se îndrepteze înaintea ochilor compatrioţilor ei, şi să mai dobîndească a lor încredere?

«Jos însemnaţii vin să roage cu căldură pe Excelenţa Voastră ca să bine-voiţĭ a porunci întocmirea unei comisii specială ostăşească, şi aşteaptă de la bunătatea şi sentimentele de dreptate ale Excelenţei Voastre ca să facă o anchetă cu amăruntu, cu conştiinţă şi tot de o dată strasnică, ca cei ce vor fi vinovaţĭ să se descopere, să se judece şi să se pedepsească; iar netrebnicia lor să nu rămîe o pată vecĭnică pentru miliţie, care simte nevinovăţia şi adevăratele ei sentimente de jertfire.

«Avem cinste a ne subsemna cu cel mai adînc respect:

«*Polcovnicĭ:* ENGHEL, FLORESCU, BANOF, VOINESCU, LAHOVARI,
«*Major:* VLĂDOIANU.
«*Căpitanĭ:* COSTAFORU, GRECEANU, GHICA, VELCEA.
«*Parucicĭ:* CARAGEA, CORNESCU, BORĂNESCU, ŞTEFANOPOLU, RACOVIŢĂ, BURCHI.
«*Praporcieĭ:* CIOCAN, MĂLEANU, MOSCU, MAVROCORDAT, MĂINESCU, DÂMBOVICEANU, PORUMBARU, NICULESCU, CĂLINESCU, RACHTIVAN, SOCOLEANU.

Adeveresc întocmai cu originalul protestării ce, am fost însărcinat de către tovarăşii mei de arme din 1848, să îmmîn generalului Duhamel şi Caimacanului Cantacuzino.

«*Subsemnat*: I. E FLORESCU [1])

«14 Aprilie 1893.»

Ş'acuma, ofiţerĭ din 1848 a căror mărturie am reînviat-o, ale căror nume le-am reamintit, ofiţerĭ care aţĭ adus cu cea mai mare demnitate adevărul înaintea tribunalului istoriei,

[1]) Nota A.— Garnizoana din Bucureştĭ avea un regiment de pedestrime; doă altele erau înşirate de-a lungul Dunării. În afară de ofiţerii superiorĭ carĭ erau învăţătorĭ ruşĭ, lista celor 27 de ofiţerĭ coprinde pe toţĭ ofiţerii regimentului de pedestrime ce se aflau în Bucureştĭ. (Notă manuscriptă a generalului Florescu).

Nota B.— În 1848, numărul ofiţerilor se suia cam la doă sute, toţĭ Romînĭ, căcĭ, tocmai din contra a ce s'a petrecut în Bulgaria, numai ofiţerii superiorĭ, generalii şi colonelii erau Ruşĭ, şi cei mai mulţĭ subt numele de învăţătorĭ. (Nota manuscriptă a generalului Florescu).

voi care vețĭ sluji de pildă, în cariera lor, urmașilor voștri, puteți acuma să vă dormiți liniștiți somnul cel din urmă: sunteți răsbunațĭ.

BOERII?.— Boerii, afară de cîțĭ-va, fură protivnicĭ mișcării. Ne va ajunge să aducem cîte-va părțĭ din scrisorile ce șĭ'aŭ trimis DD. Rosetti, directorul *Pruncului Romîn*, și Beizadea Mitică Ghica, — pentru ca să dăm o idee despre simțimintele de care era însuflețită boeria, despre modul cum judeca ea faptele împlinite.

D. Rosetti, căutînd a da în partea răsvrătirii pe Beizadea Mitică Ghica, fiu al lui Grigore-Vodă Ghica al VIII, care domnise în Țara Romînească de la 1822 la 1828, i adresă prin ziarul său următoarea chemare:

«Tu, fiu al adevăratului Domn Romîn Dimitrie Grigorie Ghica, de ce ne ai lăsat? ai plecat pentru cîte-va zile ca să te întremezĭ de boală? — de ce acum te lașĭ să te amăgească părinții cei fricoșĭ aĭ Romîniei? —vino! —vino! Romîne,—vino în brațele frumoasei Romînii! — vino, căcĭ are drept asupra ta, căcĭ te-a crescut în leagăn de mătase, — vino, căcĭ ne sîngeră inima să te vedem unit cu ceea ce sînt romînĭ numai în zile de fericire [1].»

La această ademenitoare cuvîntare, Beizadea Mitică Ghica răspunse, dar răspunsul nefiind pe gustul directorului *Pruncului*, acesta i ceru *să nu-l publice pentru moment*. Stăruind însă Beizadeaoa, D. Rosetti se supuse [2].

«Nu privesc, scria Beizadeaoa, regulamentul organic ca un «chivot sfînt carele nimenĭ este ertat să-l atingă fără primejdie «de a comite un sacrilegiu. O știi mai bine de cît orĭ cine, că «am văzut tot d'auna că multe din dispozițiile lui nu erau în

[1] *Pruncul Romîn* de la 15 Iulie 1848, No. 14. Vezĭ BLARAMBERG, pag. 330 și 331.

[2] *Pruncul Romîn* de la 15 Iulie 1848, No, 14. Vezĭ BLARAMBERG, pag. 330 și 331.

«armonie cu adevăratul progres al secolului, şi că senţul *(sic)* «cel încurcat al unor articole îndemîna (*sic*) guvernele arbi-«trarii.

«Dacă am povăţuit pe amicii mei politicĭ să nu se abată din «regulament, am făcut'o tocmai pentru că *mă temeam* că atin-«gînd un pact dat Romîniei de puterile suzerane şi protectrice, «*să nu espunem ţara la calamităţile unei invazii streine.*

«Cu toate acestea, de ne va fi ertat, precum făgăduesc întîm-«plările, să modificăm instituţiile noastre, — după cum o cere «progresul timpului şi adevăratele trebuinţe ale ţării, *fără să* «*primejduim nimic din afară*, mă declar gata să mă agaţ «din inimă de această constituţie noă; însă o mai repet, ca «să aibă această instituţie o valoare adevărată în ochii mei, «trebue, după părerea mea, ca ele să isvorască din starea ci-«vilizaţiei a Romîniei, să fie cîntărite şi discutate cu matori-«tate de o adunare obştească a ţării, ş c. l.

. . . .

«Ca un amic prudent şi înţelept al progresului, şi inemic «acelor răsturnărĭ ce desghină societăţile din fundamentele lor, «desfiinţînd orĭ ce legătură către oamenĭ, am socotit ca şi Dum-«neavoastră că în urma nemărginitei comoţiunĭ din luna lui «Februarie, urma şi la noi să se facă reforme, să se stîrpească «abuzurile ; bine încredinţat că prin acest singur mijloc se «putea împedica turburările care ar fi tras asupra ţării noas-«tre calamităţĭ *de fire a ne împinge în retrogadare în loc* «*de progres.*

. . . .

«Tot cu acest scop ştiţĭ că am cercat a chema luarea aminte «a şefului Statului [1]) asupra stării critice a ţării şi asupra mă-«surilor trebuincĭoase de îmbunătăţire. Dar ştiţĭ iarăşĭ tot în-«tr'o vreme, că principiile ce am cercat a consfinţi între

[1]) Încredere în sine, care este a tutulor persoanelor din acest timp, care toate cred că au ceva de învăţat pe capul Statului în ce priveşte starea Ţării.

«Dumneavoastră, eraŭ respectul tractatelor și nestrămutata «observare a Regulamentului Organic; că pe tot-d'auna am «lepădat departe orĭ ce idee de a ridica gloatele poporului, orĭ «ce încercare de a întrebuința forța brutală, fiind acestea mij- «loace revoluționare, și am cerut în tot-d'auna paza celei mai «stricte legalitățĭ, *ca nu cum-va pășind peste acest cearcăn «să dăm peste năvălirĭ de armii streine, saŭ să cădem în «rasboiŭ civil cu înfricoșatul lui cortegiŭ.*

«În aceste dispoziții aflîndu-mă, v'am recomandat tutulor «înțelepciune și liniște la plecarea mea în Transilvania, unde «am venit să-mĭ caut sănătatea dărîmată de epidemia ce dom- «nea în Bucureștĭ. De abia trecură însă opt zile și aflai, una «peste alta și ca niște segetărĭ de fulger, atentatul în contra «vieții M. S. Domnului Bibescu, răscoala biruitoare, procla- «marea constituții și în fine abdicarea șefului Statului..... «*Dumneata și amicii dumitale, într'o mișcare nemărgi- «nită, cu o singură săritură ațĭ trecut peste un interval «de mai mulțĭ secolĭ, fără să luațĭ în băgare de seamă că «ațĭ prăvălit țara către o prăpastie, unde nu găsesc de cît «dezordine și mizerie.*

«În asemenea pusăciune nu puteam să fac alt de cît să mă «trag la o parte, să mă rog pentru binele patriei și să aștept «într'o dureroasă răbdare eșitul evenimentelor; mai cu seamă «că după legăturile și relațiile în care se află țara noastră, «*tot omul cu sînge rece urma să prevază că nu o să ne fie «ertat a desluși între noi puncturile de desbatere desvălite «prin articolile de constituție proclamate de revoluție.*

«Un viitor foarte apropiat și vrednic de plîns pentru toțĭ, «dar mai cu seamă pentru aceia care nu s'au temut a căra «pe capul lor o responsabilitate așa de grea, va hotărî care «din noi a arătat patriotismul, nu zic cel mai înflăcărat, dar «cel mai înțelept.

«Crede-mă, Domnul meu, că arborul libertății nu va da rod

«bun și folositor de nu va îndeplini condiția să crească cu încet «și să-șĭ întinză adînc rădăcinele în tărîmul patriei; cînd se va «presădi în grabă din tărîm străin în țara romînă, arborul «acesta, și chiar de s'ar uda cu sîngele a mai multor genera«ții, nu va produce de cît roduri amare, cîte-va ramurĭ ofilite; «și pentru că nu va avea rădăcinĭ în pămînt, îl vei vedea să «cază la cea d'intîiŭ suflare de viscol.

«Socotesc, Domnul meu, că această profesie de credință este «răspunsul, cu care am intîmpinat apelul călduros ce facĭ pa«triotismului meu.»

. . . .

Dimitrie GHICA.

Pruncul romîn, 1848, No. 27).

Nu credem că lecția aceasta [1]) mai lasă ceva de dorit. Beizadea Mitică Ghica, și, — prin condeiul său, — boerii nu puteau da un răspuns mai bun.

POPORUL? — În numele poporului, — căruia nu s'a cerut părerea, dar pe spinarea căruia se pune *ideia revoluționară* [2]) — își daŭ în vileag conspiratorii proclamațiunea, și trimit

[1]) Sfîrșitul scrisorii are în vedere *oare-și care amenități* ce *Poporul Suveran* din 21 Iulie 1848 le îndreptase Beizadelii Mitică Ghica, învinuindu-l că *poartă o mască, că joacă un rol. Poporul Suveran* era redactat de Nicolae Bălcescu. În ce privește lingușirile adresate Beizadelii Mitică Ghica de *Pruncul romîn* precum și cuvintele vrăjmășeștĭ ale *Poporului Suveran*, nu ne putem opri de a însemna că socialistul crede în M. Sa pe cînd liberalul nu are încredere într'însa. Beizadeaoa M. Ghica a dat dreptate celui d'intîiŭ; după ce mulțĭ anĭ a mers împreună cu conservatorii, Beizadea M. Ghica, a intrat în partidul Rosetti-Brătianu, în care a fost una din căpeteniile mai însemnate, în tot timpul cît influența germană a putut ține la putere acest partid, adică timp de doi-spre-zece anĭ.

[2]) Poporul primea atît de puțin această mișcare în cît trebui *a se 'ncepe* prin a pregăti poporul sătesc prin trimiterea de comisarĭ. În orașe, erau mulțĭ reacționarĭ. Vezĭ *Amintirĭ din pribegie* de IOAN GHICA, p. 42.

«Comitetul revoluționar puse în programa sa simțimîntul poporului; îi dete împrumut ideia revoluționară.» Scrisoare (în franțuzește) a luĭ Bălcescu. Vezĭ *Amintirĭ din pribegie*, de ION GHICA, p. 477.

Domnului vestita scrisoare de la 9 Iunie; în numele poporului suveran își săvîrșesc ei actele lor; în numele poporului unii, împreună cu Heliade, propovăduesc răsvrătirea, recomandînd *respectul pentru proprietate și pentru persoane*; în numele poporului, alții, împreună cu *Pruncul romîn*, pe care-l conduce D. C. Rosetti, ațîță la toate excesurile. Și trebue chiar să băgăm bine de seamă, căci, în afară de *poporul suveran*, Heliade ne vorbește de *poporul de frați care merge cu dînsul*, și de *poporul* care urmează pe Odobescu și pe Solomon, și care nu mai e poporul său.

E foarte greu cui-va de a se descurca în mijlocul unui asemenea amestec; dar un fapt totuși se 'nvederește, e că adevăratul popor, clasa muncitoare a țăranilor, — căci poporațiunea orașelor era, în parte, formată de oameni tot-d'auna gata pentru manifestări și dezordină, — era tot atît de opus mișcării din 1848 cît și boerii, cît și armata, cît și clerul. Lesur ne spune că *din toate părțile țăranii romîni se ridicau spre a protesta în contra direcțiunii date afacerilor Țării-Romînești de către capii răsvrătirii din urmă*; și acest articol scris din ciudă al *Pruncului Romîn* în contra țăranilor întărește spusele istoricului francez :

«*Partida reacționară*, scrie organul ce face apel la răsvrătire și la asasinat [1]), *cît de scurt fu viața ei — tot a isbutit prin feluri de minciuni și îngroziri, să aducă pe mai toți sătenii a nega foloasele dobîndite prin sfînta noastră Constituție și a îmbrățișa iarăși lanțurile în care gemeaŭ de atîtea veacuri. Aceasta pare de necrezut, dar, din nenorocire, este curat adevărul; însă nu numai atîta; partida reacționară îi aduse pînă acolo* SĂ PERSECUTE PE FĂCĂTORI LOR DE BINE, SĂ GONEASCĂ PE APOSTOLII LIBERTĂȚII, PE MEMBRII GUVERNULUI PROVIZORIU [2]).»

[1]) *Pruncul romîn* de Joi 8 Iulie 1848, No. 10; director politic: D. C. A. Rosetti.

[2]) Aceiași foae acelaș număr.

Această sinceritate a *Pruncului* ne uimește! Nicĭ o dată n'am fi nădăjduit să găsim în această foae declarațiunĭ atît de categorice și de atît preț.

De sigur, onorabilul director al *Pruncului* nu bănuia că într'o zi aceste mărgăritare vor fi culese și vor sluji a hotărî istoria în ce privește mișcarea de respingere ce simți țara pentru răsvrătirea din 1848. Această respingere de altmintrelea e foarte firescă, cu toate că *Pruncului* lucrul i pare *de necrezut*. Într'adevăr, dacă țăranii n'au vrut să recunoască binefacerile sfinteĭ Constituțiunĭ, e că aceste pretinse binefacerĭ le au adus, împreună cu anarhia, ocuparea țăriĭ de trupele streine, și mizeria; e că, *oamenĭ de bun simț*, ei, ca și Beizadea Mitică, n'au înțeles *c'ar fi cu putință de a se 'nțelege despre această Constituțiune*; *de au dat goană*,—cum spune *Pruncul*, — *membrilor guvernului provizoriu*, e că aceștĭ *apostolĭ ai libertății* fugiseră din capitală la știrea sosirii Rușilor,—ceea ce *Pruncul* uită să zică,—*lăsînd capitala în voia întîmplărilor*, cum observă D. I. Ghica, în loc de a aștepta într'însa pe dușmanĭ, și *să moară pentru patrie* [1]), precum luase îndatorirea prin jurămînt în toate proclamațiunile lor; de au rămas țăranii alipițĭ de regimul din ajun, e că-șĭ aminteau că nu 'ncetase Bibescu să-i ocrotească în contra arîndașilor și boerilor [2]), și că știau că cea d'întîiŭ mare reformă a Domnului era să supue pe toțĭ cetățenii la birul ce plătea numai săracul de țăran [3]).

[1]) Grădișteanu, prin condeiul lui Zosima declară că guvernul provizoriu părăsi capitala după stăruințele D-lui C. A. Rosetti, cu toată opunerea lui Grădișteanu și a lui St. Golescu, care plîngeau de rușine. Rosetti pretindea că se vor apăra mai bine în munțĭ și merse pîn'a spune că consulul englezesc priimise știrea că intrase Rușii,—afirmare în contra căreia protestă consulul englezesc. — D. Ioan Ghica nu se poate opri de a arăta că guvernanții lăsau locuitorii capitalii în voia întîmplărilor. I. GHICA *Reamintirĭ din Pribegie*, p. 28.

[2]) A vedea p. 108, 113, 127, 145, 171, 281, 309 din acest volum și Hronologia.

[3]) D. de Nion către Exc. S. D. Guizot.

Iată toată taina vrăjmăşii ţăranilor.

COMERŢUL?— «Comerţul, ne spune D. de Nion [1], se plînge «de un chesat desăvîrşit. A arătat Domnului temerile sale şi «I-a oferit concursul personal al tutulor membrilor săi, în «caz c'ar fi trebuinţă de acest concurs pentru păstrarea or-«dinei publice».

CLERUL? Ajunge să reamintim legea liberală din 2 Aprilie 1847, care, regularizînd administraţia bunurilor atît ale Mitropoliei [2] cît şi ale episcopatelor, îmbunătăţea soarta clerului de jos. Punînd un frîu dezordinelor ce fiinţau în administrarea bunurilor bisericeştĭ, şi de care subt regimul de mai 'nainte, se foloseau feţele înalte bisericeştĭ,—în dauna aşezămintelor puse sub direcţiunea lor, şi în dauna clerului de jos,—Bibescu, fireşte că prin această măsură liberală, înrăise în contra-I pe aceste feţe bisericeştĭ, dar îşĭ asigurase recunoştinţa [3]) întregului cler de jos.

Iată în cîte-va cuvinte, şi după documentele luate de la chiar capii răsvrătiriĭ, în ce condiţiunĭ s'a IMPROVIZAT faptul îndrăsneţ din 11 Iunie. N'am găsit, pentru a-l îndritui, nicĭ ***protestarea*** SOLEMNĂ ***în contra ocrotireĭ excluzive şi bănuitoare a Rusiei, nicĭ isbucnirea uneĭ mişcărĭ a obştei în contra regimului în fiinţă, nicĭ arătarea aspirării ţăreĭ către democraţie*** [4]).

In acest fapt, am găsit visul unor inimĭ calde, setoase de libertate.

[1]) D. de Nion către D. Lamartine, scrisoare din 26 Martie 1848. — Este aci locul de a reaminti că, în decursul revoluţiunei, comerţul a făcut, cerînd expulsarea d-lui I. Brătianu, un pas tot atît de nelegal cît a fost expulsarea de către acesta a unor Romînĭ născuţĭ în Ţară, subt pretext că ar fi Transilvănenĭ. *N. tr.*

[2]) Vezĭ scrisoarea D-lui de Nion către D. Guizot, din 2 Aprilie 1847.

[3]) Părintele Iosafat e o excepţiune.

[4]) *Încercare comparată despre instituţiunile, legile şi moravurile Romîniei*, de D. NICOLAE A. BLARAMBERG. (Tip. *Poporului Romîn*, Bucureştĭ 1886), pagina 647.

Dar ceea ce ne-a isbit, e seninătatea cu care guvernul provizoriŭ abdică în faţa Turciei autonomia ţărei, atuncĭ cînd Bibescu spusese limpede că *îndată ce am plătit tributul anual Porţii, nu-i mai datorim nimic* [1], fără să se îngrijească de tradiţiunile Romînilor, nicĭ de pornirile lor. Dar, «tradiţiunile «Romînilor nu le arată pe Turcĭ», scrie d. de Nion către d. Guizot, «*de cît* ca asupritorii patriei, ca deprădătorii cîmpu-«rilor, întemeetorii iobagii sub care gem chiar astă-zĭ. Por-«nirile lor resping ideea de a vedea într'înşiĭ nişte propove-«duitori ai filantropiei şi ai civilizaţiunei. Jugul otoman nu «este şi nu va fi mult timp în ochii lor, de cît duşmanul «neîmpăcat al legei lor, al stărei lor bune, al libertăţei lor. «Sub acest punct cred eu că trebue mai ales privit Vodă-«Bibescu ca întruparea cea mai înaltă şi cea mai credincĭoasă «a simţimintelor mulţimei.

«Cu toată învăţătura de care e înzestrat, cu toată îndelun-«gata-i iniţiare la ideile şi obiceiurile europeneştĭ, firea, carac-«terul Lui, întipăririle priimite în copilărie, îl apropie mai «mult de cît crede El, de tipul primordial al neamului ro-«mînesc. Discipolul şcolilor noastre, oaspele saloanelor noas-«tre, lasă lesne să se ghicească sub această împeliţare streină «pe scoborîtorul vechilor pandurĭ, ale căror mîinĭ erau bă-«tătorite de mînierea săbieĭ şi a plugului, în vecĭ gata să «se răscoale sau să lupte în contra sectatorilor lui Mohamet. «De acolo vine învederat antipatia simţită din amîndoă păr-«ţile, ce fiinţează între dînsul şi casta aristocratică, şi mai «ales acea parte a acestei caste ce este alcătuită de sfărî-«măturile sistemului fanariot» [2].

Bibescu era decĭ întruparea simţimintelor mulţimei; născut în Dolj,—această parte răsboinică a Olteniei,—El, iar nu co-

[1]) D. de Nion către D. Guizot, 14 Octombrie 1846, t. I al acestei opere, p. 292.

[2]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 8 Ianuarie 1847. (Archivele ministerului afacerilor străine, Paris).

mitetul răsvrătirei, rămăsese credincios tradiţiunilor trecutului, cultului demnităţei naţionale, şi numai El ştiuse să citească în cartea viitorului. Istoria dovedeşte aceasta.

In 1848, în contra cui era îndreptată mişcarea? In contra Rusiei care scăpase pe Romînĭ de jugul de veacurĭ al Turcilor[1].

Al cărui ajutor îl cere cu stăruinţă răsvrătirea? Al Sultanului, printr'o adresă neuitată[2]) care se tîrăşte la picĭoarele Padişahului, care umileşte pe bărbaţii ce au iscălit-o, care răneşte Patria în numele căreia vorbesc d-lor, care-ţĭ ia auzul, care te afundă în durere.

In 1878, în contra cui porneşte răsboiŭ guvernul romîn, —în capul căruia se află doi din capii răsvrătirei din 1848, D. D. Rosetti şi Brătianu?

În contra Înaltei Porţĭ.

Cu al cui sprijin?

Cu sprijinul armatelor Ţarului.

[1]) *Patrioţii*, subt conducerea D-lui Ion Brătianu, insultară Rusia, arzînd în piaţă, la 6 Septembre, Regulamentul Organic cu care Kisseleff şi Adunarea Romîniei înzestrase Ţara. «Mitropolitul eşi în piaţă ca să bine-cuvinteze acest act. D. Ioan Brătianu, atuncĭ cap al Poliţiei, rosti o cuvîntare, care, după *Pruncul*, arătă poporului însemnătatea actului ce era să se făptuiască». Vezĭ *Istoria reînvierii* de D. H. RĂDULESCU, p. 296—299. Heliade adaogă aiurea: «*Acest act nu putea de cît să intre în vederile Rusiei, care era de atuncĭ hotărîtă să ocupe Principatele.*»

Vezĭ tristul rol jucat de Mitropolitul Neofit, înaintea întîmplărilor din 1848, în timpul şi după sfîrşitul lor, în cărticica intitulată: *Mitropolitul Neofit judecat prin faptele şi scrierile sale* de *Prinţul G. Bibescu*. (Imp. Göbl Bucureştĭ, — şi Georg, Geneva).

[2]) Iată sfîrşitul protestării Locotenenţii Domneştĭ către Sultan:

« . . . . . Instreinaţĭ din ţara noastră, n'avem alt azil mai sigur de cît la picĭoarele tronului M. Tale. Fă, o Mare Impărate, a se deschide pentru noi porţile Stambulului, şi a răsufla într'însul credinţa noastră şi a ţării întregĭ, afară de a unei minorităţĭ, ce astă-zĭ prin silă se află în capul trebilor, şi vînd şi ţara şi interesele Turciei!

«Ai M. Tale imperiale

«Cei mai supuşĭ şĭ cei mai credincioşĭ vasalĭ.»

(Semnat) I. HELIADE CH. TELL

Oct. 1848.

(Vezĭ *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*. No. 44, 28 Octombre 1848).

CAPITOLUL III

CALOMNII ŞI STÎNGĂCII ALE AUTORILOR RĂSVRĂTIRII.

Cea ce uîmeşte în neadevărurile, în reaoa voinţă, în reaoa credinţă ce se găseşte cu belşug în *piesele îndreptătoare* ale răsvrătirii din 1848, e mai mult stîngăcia, nerecunoştinţa, lipsa de mîndrie naţională, de cît chiar calomnia, arma cea mai dragă a autorilor ziselor scrierî.

Înainte de orî-ce alt act, proclamaţiunea de la 11 Iunie [1]) nu oferă oare de aceasta o pildă din cele mai însemnate? Guvernul provizoriu al răsvrătirii are grija de a aduce la cunoştinţa ţării că *alesul ei, Capul statului, Fiul ei cel mai scump, cată să fie cap la această mare faptă; Îl pofteşte să facă o pagină frumoasă istoriei romîne, Îl roagă să nu lase ţara fără cap în asemenea împrejurări, în prada intrigei ce ar putea aduce anarhia*, şi tot de o dată el insultă pe acest cap, caută să-l înjosorească, să-l necinstească în ochii naţiunii, lăsînd să plutească pe faptele lui tot felul de bănuelî, ba chiar îl ameninţă! *Guvernarea ţi-a fost problematica*, i zic cei care au iscălit proclamaţiunea; *noi nu-ţi cerem cuvînt; cuvîntul îl vei da înaintea conştiinţei Măriei Tale, înaintea lui Dumnezeu. Nu ştim dacă cîte ai făcut, le-ai făcut de bună voe orî silit. Acum e timpul să facî să se*

1) *Memorii despre Istoria reînvierii romîne* de HELIADE RĂDULESCU, pag. 77.

spele cele trecute, și să nu lașĭ fiilor un nume veștejit.... Nu lăsa țara fără cap.... căcĭ atuncĭ vai noo și de trei orĭ vai Măriei Tale [1]... Cĭudat mod de a înălța în părerea obștii prestigiul capului însemnat pentru a conlucra la *fapta cea mare*, și pentru a hotărî pe acest cap să priimească misiunea ce i se oferă. Și ce limbagiŭ! Să nu se fi așteptat lumea să găsească în căpeteniile acestei reînvierĭ acel cavalerism sau numai acea curtenie, care-i înflorirea omului distins, asta se înțelege lesne; dar nițică știință de lume, cu toate astea, n'ar fi jicnit pe nimenĭ și n'ar fi fost neuimerită în elocinta lucrare a guvernului provizoriu al răsvrătirii. De altmintrelea lipsurile de logică prin care se deosibește această lucrare de orĭ-care alta, își au tălmăcirea lor. Capii răsvrătirii, pătrunșĭ de neputința lor și de greutatea stării în care scufundau țara, simțeau foarte bine că fără Bibescu nu puteau face nimic, dar nu le venea la cale să mărturisească una ca asta. Nu trebuea să poată crede Țara că ei doreau să păstreze El puterea, din pricina probelor ce dăduse, -- de la suirea-I pe tron,— de liberalismul Său luminat [2] și de respectuoasa Sa opintire față cu cabinetul din Sîn-Petersburg, căcĭ atuncĭ «de ce răsvrătirea?», s'ar fi întrebat lumea. Planul ***reînvietorilor*** era de a arunca în umbră domnia acestui Vodă, lăsînd totușĭ asupră-I bănuelĭ de fapte ce n'ar fi de spus,—și de a se da de mărinimoșĭ către dînsul, ***dîndu-i prilegiul să-șĭ spele trecutul și să nu lase fiilor un nume veștejit*** [3].

Această parte a acestei proclamațiunĭ-predică nu e fără merit; nu se apropie însă, ca *bucată aleasă,* de scrisoarea ce fu trimisă Prințului, din Lagărul Reînvierii, chiar în zioa în care apăru proclamațiunea.

[1]) *Memorii despre Istoria reînvierii romîne* de HELIADE RĂDULESCU, p. 77.
[2]) Vezĭ scrisoarea confidențială a lui Philippsborn către Vodă Bibescu. Vezĭ t. I, *Corespondența generală*, p. 255.
[3]) *Memoriĭ despre Istoria reînvierii romîne* de HELIADE RADULESCU, pag. 77.

Iată această bucată [1]:

DREPTATE!—FRĂŢIE!

In numele poporului romîn, guvernul provizoriu.

«MĂRIA TA,

«Mişcarea care a zguduit Franţa şi Germania s'a simţit «în toată Europa şi n'a întîrziat să neliniştească şi pe Ro«mînia.

«Poporul romîn, desnădăjduit de lungile lui suferinţe, lo«cuitorii capitalei neliniştiţĭ de sosirea comisarului rus, tot«d'auna premergător al turburărilor, cum şi de complotul «străin urzit în întunerec ca să turbure liniştea publică în «beţia pasiunilor, s'a văzut nevoit să ia parte la o mişcare «naţională de apărare de principii. ÎNTREPRINDEREA a fost «IMPROVIZATĂ şi SPONTANEE, căcĭ Măria Ta nu mai erai în «stare să insufli încredere, nicĭ să opui puterea şi energia «trebuincĭoasă intrigilor străine.

«Subsemnaţii, temîndu-ne ca mişcarea să nu se prefacă în «anarhie, văzînd că opiniunea publică se grămădia împre«jurul lor, s'au hotărît să se pună în capul unei mişcărĭ re«generătoare, a cărei ţintă e de a păzi liniştea şi a proclama «voinţa poporuluĭ prin alăturata proclamaţiune. Ea chiamă «pe tot Romînul să ia parte la marea operă a regenerărei, «Ea nu lasă la o parte nicĭ pe Măria Ta.

«Ţinînd seamă că mîinile Măriei Tale slăbite nu mai sunt «în stare să ţină frînele guvernului, şi că vocea Măriei Tale «nu mai are nicĭ o influenţă asupra armatei, subsemnaţii, în «scopul a-şĭ îndeplini însărcinarea, s'aŭ văzut în nevoia nea-

[1]) E redactată de Heliade. *Scrisorĭ din exiliu şi Memorii de Heliade Rădulescu*, p. 80.

«părată de a lua, prin interim, o sarcină grea și s'au con-«stituit în guvern provizoriu.

«In numele Poporului romîn, au onoare să Vă comunice «dorința națională și Constituțiunea care e întemeiată pe ve-«chile noastre legĭ și datine și Vă roagă să ascultațĭ vocea «patriei și să Vă punețĭ în capul aceșteĭ marĭ întreprinderĭ.

«*Prin consimțimîntul* Măriei Tale, prin semnătura Măriei «Tale pusă pe Constituție, *poporul va fi asigurat*, creditul «Măriei Tale întemeiat din nou și, prin urmare, puterile «Măriei Tale *vor fi reînoite* [1]).

«Subsemnații nu așteaptă de cît răspunsul Măriei Tale, «și îndată ce vor priimi o știre atîta de fericită și așa de «mult așteptată, îndată ce vor fi încredințațĭ cu dovezĭ în-«destulătoare despre sinceritatea inimei Măriei Tale, vor con-«teni de a guverna și se vor socoti fericițĭ a priimi ordinile «Măriei Tale.»

«*Membrii guvernului provizoriu*:

«Preotul ȘAPCĂ, IOAN HELIADE, CHRISTIAN TELL,
«ST. GOLESCU, NICOLAE PLEȘOIANU.

9 Iunie 1848 No. 1.—Islaz de pe cîmpul Regenerării [2]).

Așa dar, această mișcare menită să dărîme instituțiunile Țării nu-i alt ceva de cît O ÎNTREPRINDERE IMPROVIZATĂ SPONTANEE; *subsemnații se pun în capul unei mișcărĭ regenerătoare a cărei țintă e de a păzi liniștea*... pe care au să o turbure. Cu toate că *opinia publică se grămădia împrejurul lor*, cu toate că sunt ecoul *voinții Poporului*, totușĭ SE TEM ca nu cum-va *mișcarea* SĂ NU SE PREFACĂ IN ANARHIE: dar această temere nu-i oprește. Ei constată că

1) Heliade a tradus *nos forces*.—N. tr.
2) *Memorii despre istoria reînvierii romîne* de HELIADE RADULESCU p. 81.

mîinile slăbite ale Domnului *nu mai sunt în stare să ţină frînele guvernului, că vocea Lui nu mai are nicĭ o influenţă asupra armatei*, şi totuşĭ i cer, orĭ ce ar fi, *să asculte vocea patriei şi să se pue în capul acestei mişcărĭ.* Să *subsemneze* numai Constituţiunea, adică să legalizeze răsvrătirea, şi pe loc, ca prin farmec, *poporul va fi asigurat, creditul Măriei Sale întemeiat din noŭ, şi subsemnaţii se vor socoti fericiţĭ a priimi ordinele Măriei Sale* [1]).

Să ni se ierte expresiunea: e ivirea de pe atuncĭ a lui Rabagas. Căcĭ, din doă una: sau Capul Statului merita înfierarea ce membrii guvernului provizoriu I-au dat cu dărnicie, şi, aşa fiind, morala poruncea acestora să-L dea jos, sau Domnul era jertfit unei speculaţiunĭ politice, şi, în acest caz, nu pot fi nicĭ o dată îndestul de despreţuiţĭ calomniatorii Lui [2]).

Dar Bibescu abdică la 13 Iunie. Oh! atuncĭ cĭuda şi mînia guvernului provizoriu nu mai au hotare [3]), căcĭ abdicarea

[1]) *Memorii despre istoria reînvierii romîne* de HELIADE RADULESCU, pag 81.

[2]) Se povesteşte că, ajungînd, după criză, răsvrătiţii la Rusciuc, paşa din acest oraş îi întreabă ce făcuseră. Obedeanu răspunse că dedeseră libertatea ţării lor. Punînd să i se deslușească înţelesul acestor vorbe, paşa zise: «Ah! înţcleg! sunteţĭ un fel de *pehlivan-tacîm.*» (În India, *pahlawani* însemnează luptătorĭ. *Pehlivan*, om ce se dă în spectacol; de aci doă înţelesurĭ: 1° om fără greutate, de despreţuit; 2° artist, om iscusit, viclean).

De altmintrelea Turcii au unele răspunsurĭ foarte nimerite. După reîntemeiarea păcii între Franţa şi Poartă, în urma primei coaliţiunĭ, un ambasador întrebînd pe paşa ce era hotărît să ia postul de ambasador în Franţa, cum se va purta cu femeile din Paris, priimi acest răspuns, peste degete: «Cu cele mai bătrîne de cît mine ca cu mumă-mea, cu cele de vîrsta mea ca cu soră-mea, cu cele tinere ca cu fiica mea.»

[3]) Vezĭ în *Memoriul justificativ* (îndreptător),—poreclit de Heliade *incriminativ* (învinuitor),—al drepturilor Moldo-Romînilor, jalba adresată Maiestăţii Sale Sultanului şi calomniile îndreptate în contra lui Bibescu. Le-am dat de gol în decursul acestei opere.

lui Bibescu este răspunsul la proclamaţiune şi la scrisoarea din 11 Iunie, este osîndirea mişcărei răsvrătitoare. De aci o serioasă îngrijire pe guvern; prin ce termenĭ va obşti Ţării acest fapt, aşa în cît să nu-i înţeleagă ea toată însemnătatea? După o serioasă chibzuinţă, se hotărîră să obştească că Bibescu abdicase fiind-că era BOLNAV.

ABDICAREA PRINŢULUI

Bucureştĭ, 13 25 Iunie 1848.

Către Sfatul Miniştrilor,

Fiind că simţ că puterile-mĭ nu sunt potrivite cu cererile celor de astă-zĭ împrejurărĭ, şi spre a nu mă bate vre-o dată cugetul că am primejduit soarta ţării, ţiind cîrma oblăduirei mai mult de cît putinţa mă erta, o încredinţez în mîinile Dumneavoastră, şi intru iarăşĭ în viaţa privată cu acea mulţumire ce aduce o conştiinţă curată.

Gheorghe-Dimitrie BIBESCU.

Trebue însemnat cîtă bunătate, cîtă întristare reese din acest document, ca şi simţimîntul de delicateţă al muncitorului ce-şĭ simte opera pusă în primejdie de brutalitatea unor stîngacĭ, şi care, pentru a nu învinui pe nimenĭ, zice numai că ***reintră în viaţa privată, fiind că puterile-i nu sunt potrivite cu imprejurările.***.

Să apropiem de acest document proclamaţiunea ce obştea Ţării cerea abdicarea şi plecarea lui Bibescu :

PROCLAMAŢIUNE

Fostul Domn Gheorghe Bibescu, de şi a consfinţit sfintele drepturĭ ce Romînii recîştigară, simţindu-se însă acum slab de boală şi ne mai putînd ţine cîrma în mînă, astă-zĭ şĭ'a dat demisia, lepădîndu-se de toată puterea sa.

Astă-zĭ dar, Patria aflîndu-se în împrejurărĭ grele, se numiră guvern vremelnicesc mai jos însemnaţii Romînĭ, carĭ sunt oamenĭ ce s'au jertfit pentru patrie [1]) şi jură ca şi astă-zĭ *să moară pentru dînsa* [2]).

Guvernul vremelnicesc

Preşedinte: Părintele Mitropolit NEOFIT. — IOAN HELIADE, ŞTEFAN GOLESCU, TELL, MAGHIERU, SCURTU.

Secretarĭ: C. A. ROSETTI, N. BĂLCESCU, A. G. GOLESCU, I. C. BRĂTIANU.

Ministru din'Năuntru: NICOLAE GOLESCU.

Ministru dreptăţiĭ: I. CÎMPINEANU.

Ministru trebilor din afară: I. VOINESCU.

Ministru de finanţe: C. N. FILIPESCU.

Obştescul controlor: GEORGE NIŢESCU.

Ministru de răsboiŭ: IOAN ODOBESCU.

Ministru instrucţiunei publice: IOAN HELIADE.

Vremelnicesc comandant al gardei naţionale: SCARLAT CREŢULESCU.

Preşedintele sfatului orăşenesc: CONSTANTIN CREŢULESCU.

Şeful poliţiei: MĂRGĂRIT MOŞOIU.

1848, 14 Iunie, (*Bul. of.*, No. 31 din 15 Iunie, 1848).

Pentru cei ce au iscălit acest act, bunătatea Domnului, pricina care L'a făcut să-i placă mai bine să-şĭ piarză co-

[1]) Unde? Cînd? Cum?

[2]) Am văzut că acest jurămînt repetat nu lega întru nimic pe aceştĭ domnĭ.

roana de cît să se facă părtaş al unei crime, simţimîntul demnităţei sale, al cinstei, pentru a vorbi pe faţă, *e o boala.* — Lipseşte numai certificatul doctorului, dar omul nu se poate gîndi la toate.

Mai tîrziu, nu boala va fi pricinuit plecarea Domnului; locotenenţa domnească, în jalnica-i protestare către M. S. Abd-ul-Medjid, va da de această hotărîre o altă tălmăcire: va învinui pe Vodă [1]) *de a se fi vîndut streinilor, și de a fi lăsat țara ca o barcă pe tempestă, fără pilot;* de și Heliade va povesti în Memoriurile Sale că *Duhamel se făcu stăpîn pe mintea lui Bibescu și isbuti să-l sperie într'atît în cît să-l facă să abdice puterea și să-l holărască să se retragă în Transilvania, făgăduindu-i că peste cîte va zile va fi rechiemat și va lua iară-și frînele guvernuluĭ* [2]).

Cei iscăliţĭ pe proclamaţiunea de la 11 Iunie rămîn credincĭoșĭ amenințărilor de ne părăseștĭ: *De trei orĭ* VAI MĂRIEI TALE ! Ei calomniează, fără chiar a se îngriji de verisimilitatea calomniilor lor. De-ar fi ţinut Bibescu să-șĭ păstreze coroana, n'ar fi avut de cît să priimească trimiterea de trupe ruseștĭ ce Cabinetul din Sîn-Petersburg pusese să-I ofere, sau să treacă în Rusia înainte de 11 Iunie și să se întoarcă cu armatele Ţarului, a cărui favoare o ar fi recăpătat astfel.

O probă despre dispreţul luĭ Heliade pentru adevăr: la 9 Iunie, în ajunul răsvrătirii, Bibescu, vrînd să liniştească prin prezenţa sa neliniştirile ce o oareșĭ care frămîntare făcuse să se nască în oraş, eşise la plimbare, în trăsură deschisă, cu ministrul său Villara.

O altă trăsură venind din oraş ajungea în curînd lîngă tră-

1) Protestarea Locotenenţii Domneștĭ, trimisă sultanului Abd-ul-Medjid. (Vezĭ *Foaia pentru minte, inimă și literatură,* n. 44)

2) *Memoriĭ despre istoria reînvierii romîneștĭ,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 101. D. Xenopol se 'nalță în contra acestei calomnii a membrilor răsvrătirii.

sura Domnească și-i lua repede înainte. Erau într'însa trei tinerĭ înarmațĭ cu puștĭ. A-șĭ da seamă de pozițiunea ce Măria Sa avea în trăsură, a se 'ntoarce îndărăt, a-șĭ descărca asu-pră-I armele, foarte de aproape, fu, pentru autorii crimei, treabă de cîte-va secunde.

Un glonț lovi pe Domn la umăr, întîlni din fericire epoletul și rămase într'însul; un altul rupse gulerul tunicii; un al treilea trecu prin coșul trăsurii, la înălțimea coșului.

Acesta este faptul în jalnica-i simplicitate. Fu pe loc aflat în cele mai micĭ amănunte de Romînia întreagă. Să lăsăm acuma să vorbească Heliade Rădulescu: «*Toțĭ capii mișcării fură porniți să crează că această știre nu era adevărată, sau cel puțin că atentatul era plăsmuit și poruncit de însușĭ Bibescu sau de partida rusească, ca să poată invinui mișcarea. Se zicea că se trăsese șase focurĭ*; *cu toate aste* NICĬ UN GLONȚ NU ATINSESE NICĬ CHIAR TRĂSURA; *Bibescu de altmintrelea nicĭ prin aluziune nu vorbea de aceasta în scrisoarea către Maghieru. In urma răspunsului ce priimise Maghieru, ca și în urma acestei știrĭ* CU NERUȘINARE NĂSCOCITE, *membrii guvernului provizoriu se hotărîră să privească pe Bibescu ca pe un dușman, și să se poarte tot ast-fel cu dînsul. Se hotărîră decĭ să revoluționeze întreaga Oltenie !....*»

Acei care ar putea să-șĭ aducă mărturia despre mișcarea de la 9 Iunie, au murit; cu toate aceste, doi martorĭ mutĭ, dar de o elocință brutală în tăcerea lor, răspund lui Heliade: unul este epoletul ce scăpă viața Domnului, cel-l-alt, glonțul ce era să-l dee morții [1]).

Aducem în fața tribunalului istoriii pe aceștĭ doi martorĭ.

[1]) *Memoriu despre istorii reînvierii romînești* de HELIADE RĂDULESCU, p. 89.

Epolet purtat de Domn, în ziua de 9 Iunie 1848, ziua atentatului în contra vieții lui. Gaură și sfîșiitură făcute de glonț.

Glonțul, cu bucățile de stofă și filigranele de aur ce au rămas prinse de dinsul.

Cu toate aceste Heliade afirmă, în **1851**, *că nicĭ un glonț nu atinsese nicĭ chiar trăsura* [1].

Toate cele de mai sus ne scutesc de a stărui asupra acestui fapt că membrii comitetului răsvrătirii judecară nefolositor de a arăta Capului Statului indignațiunea lor, — cea ce totușĭ n'ar fi fost de cît faptă de oamenĭ cinstițĭ, — și că judecară lucru politic, și de sigur cu minte, de a nu neliniști pe vinovații care se'ncercaseră să omoare pe Domn, ci chiar de a-i răsplăti în persoana unuia dintre ei, numindu-l pe loc cap al gardei naționale [2].

Asemenea nu vom vorbi pe larg de intervenirea *unei micĭ hîrtiuțe* ce Domnul ar fi trimis lui Maghieru, ca să-i poruncească să dee morțĭ *pe cele cincĭ persoane și opt-zecĭ de indivizĭ* răsculațĭ [3], învinuire caraghioasă, bună pentru un oareșĭ care public; ea stă în contrazicere cu aceste poruncĭ isvorîte de la guvern, adică: *de a se asigura de St. Golescu*

[1]) Numai trei anĭ în urma acestei încercărĭ de omor are Heliade nevinovăția de a tipări această declarațiune.

[2]) *Pruncul, redactat de Constantin Rosetti, ocărăște pe acei dintre cetățenĭ care 'ndrăzniseră să arate că D. C...... era cunoscut prin faptele-i de mai 'nainte (încercarea de omor) și că nu era cu minte a i se încredința comanda gardei naționale.— Memoriurĭ despre istoria reînvierii romîne,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 106.

Aceeașĭ persoană fu, cîțĭ-va anĭ mai tîrziu, făcut general, subt guvernul DD. Rosetti-Brătianu. Această parte din cartea lui Heliade, ce am adus aci, dovedește că și el cunoștea pe vinovațĭ, că și el îșĭ avea partea-i de răspundere în hîrtia în alb ce le iscălise comitetul răsvrătirii. Și iată în ce situațiune s'a pus acest om care înscrisese în capul proclamațiunii de la 11 Iunie vorbele: «Respect proprietății, respect persoanelor», și căruia țin a aduce această dreptate, — chiar din pricina marilor greșelĭ în care a căzut, — că a oprit multe excese de a se făptui. Heliade se'ndritueşte zicînd că a fost înșelat. Fie; dar ce îngăduire poate aștepta el de la istorie, el care a'nșelat cu știință, care n'a scris o linie făr'a calomnia pe Vodă Bibescu, bine-făcătorul său?

[3]) *Memoriurĭ despre istoria reînvieriĭ romîne,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 88.— A vedea asemenea pe Ubicini și pe Regnault. Cel d'întîiŭ reproduce vorbele «*Pe toțĭ la moarte*», între ghilemete, par c'ar face o citațiune dintr'un act cunoscut; cel-alt îșĭ așează pagina ast-fel în cît să se crează că reproduce actul însu-șĭ.

și de Heliade, și de a-i trimite la Bucureștĭ subt pază bună, cu tot respectul datorit. Aceste poruncĭ sunt reamintite de Heliade însușĭ [1]) care nu-șĭ amintește că ni le-a adus la cunoștință; cea-l-altă nu se 'mpacă cu firea și ideile Domnului, precum va mărturisi Heliade în 1856 [2]), și fu închipuită în scopul de a da Comitetului un prilej de a-șĭ îndritui purtarea către autorii atentatului.

Anarhia saluta răsvrătirea de la primul ei popas !

[1]) *Memoriurĭ despre istoria reînvierii romîne,* de HELIADE RĂDULESCU, p. 85. — Zossima scrie: «Bibescu i răspunse (lui Maghieru) *să lege pe Heliade și pe cei cu dînsul și să-i trimită la Bucureștĭ*», p. 16.

[2]) Vodă Bibescu ertase pe osîndiții din 1848, și Heliade crede că de ar fi năbușit răsvrătirea din 1840, ar fi ertat tot ast-fel pe vinovațĭ. *Scrisorĭ din exiliu ale lui Heliade Rădulescu,* p. 494.— Constantinopol, 5 Mai 1856.

CAPITOLUL IV

STUDIU REPEDE AL PROIECTULUI DE CONSTITUŢIUNE DIN 1848.— CONCLUZIUNE.

Am vorbit pe larg de memoriurile menite să'ndrituiască mişcarea din 1848; ne-am slujit mult de dînsele, fiind că ne-a părut folositor să dovedim partea copilărească, neexactă şi urîcĭoasă a acestor scrierĭ. Copilărească, fiind că toate aceste piese, isvorîte de la cei interesaţĭ, cu greu alcătuite de dînşii spre a-şĭ indritui faptele, au devenit, din contra, cu timpul, — mulţumită destăinuirilor chiar autorilor răsvrătirii,—scrierĭ îngreuitoare a vinei lor; neexactă, căcĭ autorii acestor pamfleturĭ le au scris cu gîndul hotărît de a pune căluş adevăratei istorii; urîcĭoasă, căcĭ, ca să-şĭ ajungă ţinta, au ales drept jertfă ca să le ispăşească păcatele pe omul ce avea drept la recunoştinţa, la respectul lor, pe Alesul din 1842, pe Bibescu, cărui naţiunea era să ofere din nou Coroana în 1858-1859 [1], şi a cărui alegere, oamenii din 1848 şi aliaţii lor, Ghiculeştii, ştiură să o stavilească aruncînd groază printre deputaţĭ.

Ne rămîne, pentru a sfîrşi acest studiu prescurtat, să arătăm care a fost acel *program* din 1848, atît de propovăduit, pe care oamenii de la 11 Iunie *l'au lăsat moştenire viitorimii,* şi pe care sprijinite umbrele lor mai străbat încă, une orĭ, şirurile tinerilor generaţiunĭ pline de credinţă, ca pentru a le reaminti aceste cuvinte ale lui Heliade: *Iată faptele re-*

[1]) Vezĭ XENOPOL. Vezĭ la partea a 3-a, o piesă inedită găsită în hîrtiile Domnului.

voluțiunii; *în lipsă de ce a făcut, judecați despre cele ce a voit sa facă* [1]).

Fie; să cercetăm acest plan de reforme, *în ale cărui cerinți*, Lesur [2]) *regăsește caracterele obicĭnuite ale revoluțiunilor democratice, și recunoaște acel duh de hrăpire ce se ascunde dindărătul marelui cuvînt de frăție, acea ură geloasă în contra ierarhii, ce caută a pune orĭ-ce autoritate în neputință de a ființa.*

Articolele acestui program sau proiect de constituțiune, copiate în parte de pe Constituțiunea franceză, în parte de pe Constituțiunea belgiană, sunt în număr de 22.

«*Pe scurt*, este zis în proclamațiunea de la 11 Iunie 1848, *Poporul romîn recapitulînd decretă* [3]) *articolele următoare* [5]):

ART. 1.— INDEPENDINȚA ADMINISTRATIVĂ ȘI LEGISLATIVĂ PE TEMEIUL TRACTATELOR LUI MIRCEA ȘI VLAD V ȘI NEAMESTEC AL NICĬ UNEI PUTERĬ DIN AFARĂ ÎN CELE DIN ÎNTRU ALE ȚĂRII.

Proclamațiunea greșește cînd începe printr'o afirmațiune de tot opusă adevărului: poporul nu decretase nimic; poporul, — și D. C. Rosetti, prin *Pruncul* său de la 8 Iulie 1848, ne-a ajutat să probăm faptul, — fu vrăjmaș al răsvrătirii.

Regulamentul Organic, votat în 1831, recunoscuse țării neatîrnarea administrativă și legislativă.

Acest regulament, pregătit de comisiunĭ naționale [4]), fu, e adevărat, supus Țarului și Sultanului, dar le fu supus îna-

[1]) *Memoriu despre revoluțiunea romînă* (în franțuzește), de HELIADE RADULESCU, p. 1.

[2]) *Anuar istoric* (în franțuzește), de LESUR, anul 1848, p. 500.

[3]) Poporul romîn nu decretă nimic, pentru binecuvîntatul prilej că fu vrăjmaș al răsvrătirii.— Vezĭ *Pruncul romîn*, de la 8 Iulie 1848, No. 10.

[4]) *Domnia lui Bibescu*, t. 1-ŭ, p. 8-32.—*Istoria reînvierii romîne*, de HELIADE RADULESCU, p. 72 și 73.

[5]) Vezĭ *Domnia lui Bibescu*, t. 1, p. 8—32.

inte de votul Adunărilor extraordinare. Se făcură diferite amendamente și votul fu de tot liber [1]).

S'ar putea aduce o învinuire acestui regulament: nelăsarea în mîinile Capului Statului a unei puterĭ îndestulătóre. Această învinuire s'ar găsi îndrituită prin opunerea sistematică [2]) a Cameriĭ din 1843—1844 la proiectele de lege [3]) ale guvernului; prin starea de nesiguranță a Țării, care cerea, spre a-i călăuzi soarta, o mînă mai tare în direcțiunea afacerilor, *cinstea, integritatea neînduplecată, spiritul drept și luminat* [4]), pe care cei nepărtinitorĭ le recunosc lui Bibescu [5]); prin scrisorile lui Kisseleff, care, de și tălmăcea ce scop țintise Comisiunea regulamentară, totușĭ împărtășea acest mod de a vedea.

D. de Nion, consul general al Franții, arătîndu-ne la ce meșteșugirĭ era Domnul silit să alerge spre a căpăta, chiar de la Camerele din 1846 și 1847 un vot priincĭos proiectelor de lege cele mai grabnice, ne dă în această cestiune, cel mai bun argument [6]).

[1]) Vezĭ *Analele parlamentare*. t. 1.

[2]) Kisseleff către Bibescu, scrisoarea din 14 Aprilie 1844. V. t. I, p. 229.—Acest cuvînt de *opozițiune sistematică*, care caracterizează atitudinea nepatriotică a Camerii din 1843—1844, se regăsește sub condeiul D. D-lor Zossima, Xenopol, Ubicini, și chiar subt al D-lui Billecoq.

[3]) Proecte de lege respinse de această Cameră: Proiectul despre zestre, despre mine, despre sporirea miliții, etc.

[4]) Kisseleff către P. S. S. Mitropolitul Ungro-Vlahiei. Scrisoarea din 13 Noemvre 1844, t. I, p. 239.

[5]) *A slăbi puterea Capului Statului prin înființarea Sfatului și a Adunării, era scopul ce vru să atingă comisiunea regulamentară, ca să i se ridice putința de a se mai întoarce la deprinderile fanarioților.* Kisseleff e de părere că *scopul fu atins, și-l crede de folos în ce privește pe un Prinț rău*, dar recunoaște că, *în cazul contrariu, își are neajunsurile și greutățile sale*, și adaogă că, *deși i plac mai bine neajunsurile regulamentului, puterea absolută ar putea fi încredințată Capului Statului ales care ar însufla, prin principiile sale, îndestulă încredere*, și că această putere, *nimenea n'ar merita-o mai mult de cît Vodă-Bibescu* (Kisseleff către Bibescu, scrisoarea din 1 Mai 1844, t. I, p. 233).

[6]) *Cu toată buna înțelegere ce ființează între Adunare și Domn, Măria Sa nu poate nădăjdui să capete învoirea deputaților la reformele chiar cele mai*

Partea a doa a articolului 1-ŭ este astfel redactată: *Neamestec al nicĭ unei puterĭ din afară în cele din întru ale Țării* [1]. Ne întrebăm de ce [în traducerea franceză a lui Heliade] e scris *les affaires du pays*, și nu *les affaires intérieures du pays* [2].

Prin ștergerea vorbei *intérieures*, fraza ea un înțeles de tot altul.— Se pare că se lovește aci în protectoratul Rusii, dar oamenii din 11 Iunie nu bagă de seamă că tot de o dată înfruntă și p'al Turcii; se pare că ei au vrut să sfîșie tractatele internaționale, singura chezășie a ființării Principatelor, singura chezășie chiar a încălcărilor ce puteau veni din partea Rusii.

Să fie întîmplare, sau lucru precugetat, urmăririle acestuĭ articol, Principatele le vor suferi la Balta-Liman.

ART. 2. — EGALITATEA DREPTURILOR POLITICE [3].

Poporul fiind în 1848 foarte ignorant [4], comerțul puțin desvoltat [5] și în mîna streinilor și a Israeliților, burghezimea nefiind încă constituită, cui dar era să slujească această egalitate, și în contra cui era îndreptată?

moderate și cele mai neapărate, de cît surprinzînd, ca să zic așa, această învoire, mulțumită unei propunerĭ neașteptate și unei repezĭ deliberațiunĭ care să nu lase intereselor amenințate timpul de a-șĭ întocmi opintirea. Așa s'a făcut anul trecut pentru legile privitoare la desrobirea țiganilor. D. de Nion către d. Guizot, scrisoarea din 7 Februarie 1848 (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris.)

[1]) Heliade traduce prin *les affaires*, făr'a adăoga: *intérieures*. — N. tr.

[2]) Vezĭ la apendiciu convențiunea consulară cu Germania.

[3]) În franțuzește se adaogă «*et civils*». Heliade a simțit că *boerii* răŭ făcuse să nu se gîndească și la egalitatea înaintea legii.—N. tr.

[4]) Dacă astăzĭ, în județele cele mai folosite în această privință, școala nu vede de cît un copil din trei care ar trebui să o cerceteze,— ne putem face o idee de ce era învățătura pe atuncĭ.

[5]) Comerțul capitalii venind într'o zi să-șĭ arate cerințele lui C. A. Rosetti, se zice că acesta ar fi esclamat: *Comerțul? eu l'am inventat!* Putința numai a ființării acestei anecdote arată că comerțul nu era îndestul de puternic pentru a-șĭ impune voința. — N. tr.

Era să slujească la cei ce pe atuncĭ erau numițĭ ciocoi (fel de isprăvnicei), *fel de slugĭ înjosite, formînd o clasă ce sta între boerime și popor, obraznicĭ cu cei de mai jos, slugarnicĭ cu cei de mai sus* [1]. Aceștĭ oamenĭ, cei mai mulțĭ corupțĭ de slugărnicie, îmbogățițĭ prin hoție, se vîrîră în posturile de jos, și se încumețiră să se gîndească a înlocui, într'o zi, pe boerii cei marĭ [2], și fuseră, — pentru acei dintre oamenii

[1] Boerĭ și Ciocoi: Citim în *Încercare comparată despre instituțiunile și legile Romîniei* (în franțuzește) de D. N. BLARAMBERG, p. 382 și 383, liniile interesante ce urmează:

«Să nu punem însă la *o laltă* pe *boerĭ* și pe *ciocoi*, cum fac, pentru oare-șĭ care pricinĭ, înjositorii sistematicĭ ai vechilor nobilĭ Romînĭ. *Ciocoiul*, vorbă ce nu se poate traduce, era un fel de slugă injosită, ce forma o clasă intermediară între nobleță și popor, sau, mai bine zis, în afară de nobleță, în afară de popor, ceva ce se asemuea cu paraziții vechii Romĭ, obraznicĭ cu cei de mai jos, slugarnicĭ cu cei de mai sus, răsbunîndu-se pe unii de ocările ce înghițaŭ de la cei-l-alțĭ.

«Pe (boerĭ) zice unde-va Niculcea, vorbind de Constantin Vodă Mavrocordat foarte i cinstea; ear ciocoii n'au avut trecere în zilele Măriei Sale.» (V. t. II al Letopisețelor moldoveneștĭ, adunate de M. COGĂLNICEANU). Răposatul C. A. Rosetti, fost director și fundator al Romînului, scria în 1848, in *Pruncul Romîn*, liniile următoare:

«*Ciocoiul*, de la vîrsta de 15 anĭ pînă în cele mai adîncĭ bătrînețe, erea silit a slugări zi și noapte *boerului*, în slujbele cele mai degrădătoare, cele mai sale *(sic)* și cele mai vile; a purta zi și noapte o mască potrivită cu dispozițiile stăpînului săŭ; a se 'nclina și a se umili cu trupul și cu sufletul, a fi o mașină meprizată înaintea stăpînului său și o fiară lacomă înaintea țăranului. Fostul ciocoiŭ acum este Romîn liber și nobil, frate al tuturor, - și prin urmare gata a muri pentru apărarea Constituției. (*Pruncul romîn*. 1848, N-ul 14.)

De ne-ar mai trebui in această privință alte amănunte sau dovezĭ, adaogă D. N. Blaramberg, n'am avea de cît să ne împrumutăm de la nemuritorul Heliade cu paginile elocinte ce a consacrat acestei deosebirĭ în *Issachar* și în *Conservatorul*. (Vezĭ și prefața minunatului romanț al lui Filimon: *Ciocoii vechi și noi*, și comedia lui Alessandri: *Boerii și ciocoii*.— N. tr.)

[2] Un avocat cu vază mi-a spus că tatăl său, fiind *omul de încredere* al unui boer mare, s'a pomenit că-i dă acesta poruncă să pregătească totul pentru plecarea la Paris a fiului boerului ca să'nvețe carte. «Dar, Măria Ta, cuconașul tot boer mare o să fie, invățat, neinvățat, pe cînd eu mă gîndeam să te rog să trimițĭ pe fiul meu, că n'are altă avere de cît mila Mării Tale». Nu știu dacă boerul a trimis pe fiul său, dar a

de la 1848 care, mai dibacĭ, erau să mănînce praznicul pe socoteala tovarăşilor lor,— o clasă foarte lesnicĭoasă de mănuit, ne avînd nimic de pĭerdut, nimic de cîştigat, şi prin urmare gata la toate.

Articolul 2 era decĭ îndreptat în contra boerilor celor marĭ, element care, la acea epocă, reprezinta avuţia şi inteliginţa. Dar, dacă aceştĭ din urmă meritau de a fi isbiţĭ în unele din privilegĭurile lor, tocmai pentru opunerea lor la reformele liberale ale lui Bibescu, nu trebuea cu toate aceste să fie uitate slujbele ce părinţii şi strămoşii lor făcuseră ţării. Boerii o apăraseră, o scăpaseră, o constituiseră [1]. Orĭ cum, nu trebuea ca poporul să plătească rătăcirile legislatorilor din 1848.

Dar s'a îngrijit oare vr'unul din d-lor de primejdia ce fiinţa în recunoaşterea drepturilor politice şi civile Israeliţilor ? Din contra: Heliade i chiamă *la ospăţul frăţii, la care nu-i poftise sistemul căzut. Aceiaşĭ masă, aceleaşĭ dreptur̆*, zice el [2].

trimis pe fiul ciocoiului său. Ce e revoltător, e că întorcîndu-se acasă, ciocoiul nu numai că rîse de boer. dar spuse fiului său că el trebue să ea locul boerului. Onoare acestui tînăr care, din nobleţă de inimă, a ştiut să devie conservator.— N. tr.

[1]) D. B. Florescu, traducător al acestei opere, şi nepot al generalului Florescu, mort în anul 1893, povesteşte următoarea anecdotă, într'un articol ce a publicat în *Opinca* în 1886, subt titlul de *Cei fără patrie*, «D. Ubicini, citind într'o zi *Romînul,* fiind de faţă d. B. Florescu, bagă de seamă că d. Rosetti iar ataca pe boerĭ, şi ne'nţelegînd că aceasta era pentru directorul *Romînului* un mijloc de ataca pe proprietarĭ, exclamă, adresîndu-se d-lui Florescu: «*De ce să se atace boerii? Ei nu mai au privilegiurĭ, şi adevărul este că ei au ştiut, fără armată, să nu lase să fie prescrise drepturile ţării.*» Foarte bine zis. Greaşala însă a boerilor, după D. C. Rosetti, era de a fi prea neatîrnaţĭ, şi cînd, după răsboiŭ, se păşi la revizuirea Constituţii din 1886, D. D. Rosetti, Brătianu şi prietenii lor, isbutiră să facă să se scază censul colegiului întîiŭ, al marilor proprietarĭ, fireşte cel mai neatîrnat, — subt prilejul că nu era îndestul de neatîrnat. A uni colegiul al doilea cu cel d'întîiŭ, era a-şĭ iconomisi în alegerĭ o înrîurire mai sigură. Interesele ţării nu aveau nimic a face aci.

[2]) Vezĭ şi p. 27 din *Zossima,* o convorbire între Suleiman-paşa şi N. Bălcescu.— N. tr.

Israeliţii nu erau, e adevărat, prea numeroşĭ în Ţara-Romînească, în 1848. Dar poate oare fi îndrituită o greşală aşa de mare ca aceia de a nu fi prevăzut că de sigur de instituţiile Ţării-Romîneştĭ se va 'mpărtăşi şi Moldova, şi că aceste doă ţărĭ, de acelaş neam, — a căror unire o pregătise Bibescu [1]), - vor sfîrşi prin a nu mai face de cît o singură naţiune, şi de a nu fi văzut că, pentru Moldova, egalitatea de drepturĭ dată Israeliţilor era de pe atuncĭ o primejdie?

ART. 3. — CONTRIBUŢIE GENERALĂ.

Egalitatea înaintea impozitului.

Fără dor şi poate, această lege era cea mai bună din cele ce puteau fi înfăţişate, fiind că era cea mai dreaptă, cea mai cu stăruinţă cerută. Dar răsvrătirea din 1848 n'a făcut de cît să amîne aplicarea ei. Într'adevăr, D. de Nion ne arată că Prinţul *avea de gînd să se folosească chiar în decursul acestui an, 1848*, — *în ce privea înfiinţarea ce propunea a unui drept de înregistrare şi de timbru, precum şi în ce privea preschimbarea legii patentelor, — de acelaşĭ mod de a păşi de care se slujise*, cu un an mai înainte, ca să'nfrîne opunerea Camerii în cestiunea desrobirii ţiganilor. După proiectul M. Sale, *boerii ce se'ndeletniciau cu meseria de neguslorĭ, căta de azĭ înainte să fie astrînşĭ a suferi şi sarcinele acestei meserii.*

Impărtăşindu-mĭ vederile sale în această privinţă, Vodă Bibescu îmĭ zicea, adaogă D. de Nion, *că, de isbutea să le facă să fie adoptate de Obşteasca Adunare, ar privi acest fapt ca de o mare însemnătate, nu în interesul vistierii, care nu se poate aştepta de cît la o mică sporire a veniturilor, ci, mai ales, mai presus de toate* FIIND C'AR FI O

[1]) Vezĭ XENOPOL p. 187 din *Istoria Romînilor*, şi p. 217 şi 242 din acest volum.

ÎNDRUMARE SPRE PRINCIPIUL EGALITĂŢII ÎNAINTEA LEGII [1]).

De mult era hotărît Bibescu să facă ast-fel în cît să-şĭ ia boerii pe seamă o parte din sarcinele publice; şi, dacă, în fie care sesiune, s'a dat îndărăt în faţa primejdii de a'nfăţişa Camerii această reformă neapărată, e că proiectul Său dădea cel mai puternic mijloc de acţiune în contra autorităţii şi a persoanei Capului Statului [2]).

Cu niţică răbdare şi iscusinţă, Domnul ar fi făcut să fie priimită legea asupra impozitului, cu toată opunerea boerilor, precum smulsese Camerii legea despre reforma administraţiunii bunurilor mănăstireştĭ, şi legea despre desrobirea ţiganilor, cu toată opunerea Mitropolitului şi a Episcopilor [3]).

ART. 4.— ADUNANŢĂ GENERALĂ COMPUSĂ DE REPRESENTANŢĬ AI TUTULOR STĂRILOR SOCIETĂŢII

Ce'nsemnătate avea acest articol?

După explicaţiunile poetului Heliade, el însemna *alegerea largă, liberă, dreaptă, în care capacitatea, purtarea, virtutea, încrederea publică ar fi singurele titlurĭ pentru a fi ales.* - Oare se nădăjduia reîntoarcerea veacului de aur? Nu. Alta era dorinţa; a face să se nască un element ce s'ar înregimenta pentru alegerĭ, de care guvernul s'ar sluji de pe plac, şi care i-ar asigura în Cameră un număr însemnat de deputaţĭ, eată care era scopul.

Autorii însă ai acestui articol nu s'au gîndit că această armă le va scăpa din mîinĭ în zioa în care ar cădea de la putere, şi că ea ar deveni, pentru urmaşii lor, un instrument de care ei s'ar sluji tot ast-fel.

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 2 Aprilie 1847. (Archivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

[2]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 25 Octombre 1847. (Archivele ministerului afacerilor streine, Paris).

[3]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 7 Februarie 1848. (Archivele ministerului afacerilor streine, Paris).

Azĭ, în 1893, orĭ-care să fie guvernul subt care se fac alegerile, delegații colegiului țăranilor, — care votează nedirect [1], — merg la urne, — și faptul se adeverește mai în toate județele, — dușĭ de autoritățĭ și votează pentru candidatul guvernului.

În 1848, în starea înnapoiată a țării, articolul proiectuluĭ de Constituțiune n'avea alt scop de cît să ea vaza lumii.

ART. 5.— DOMNUL RESPONSABIL ALES PE CÎTE CINCĬ ANĬ ȘI CĂUTAT ÎN TOATE STĂRILE SOCIETĂȚII.

Cu alte cuvinte, voiau să'nlocuiască chezășia ce dădea Națiunii un domn ales pe viață, prin vechiul sistem al Domnilor pe vreme hotărîtă, al Domnilor ce puteau fi maziliți, după placul Turciei, — sau al Rusiei, — al Domnilor ce sărăceau Țara pentru a se vecĭnici în scaun, și nu conteneaŭ de a lăsa neorînduiala să biruiască țara. Un cap al Statului răspunzător n'avea de cît a se supune orbește Porții și Rusiei pentru a înființa în țară absolutismul.

În ce oare acest articol făcea un pas înainte? De nu erau cele mai de sus scopul articolului, aceste i puteau fi însă urmările.

Și apoi, a mărgini domniile la cincĭ anĭ, era ca și a se lepăda țara de DREPTU-I SUVERAN, cucerit de dînsa, — cu prețul atîtor jertfĭ — de a-șĭ alege Domnii pe viață.

Acest așa zis pas înainte era un pas îndărăt, îndărătul chiar a tractatului de la Ackerman (1826), care hotărîse șapte anĭ pentru domnia Hospodarilor; orĭ-cum nu era acest pas o dovadă de mîndrie națională.

De altmintrelea, autorii acestui proiect ne vor destăinui ei înși-șĭ ce trebue să credem despre credințele lor: în 1859 vor pune pe rug părerile ce slăveau în 1848, alegînd pe

[1]) Țăranii din fie-care județ își aleg delegațĭ, care aleg pe deputat.

viață pe Vodă-Cuza, cu condițiunea însă că va părăsi puterea în zioa cînd va putea fi înlocuit printr'un domn străin; și în 1866, se vor lepăda cu nerușinare de prințipiul lor, proclamînd ca *nerăspunzător* pe capul Statului, ca *ereditar* scaunul ce era pe viață, și mergînd să caute pe acel Suveran *care căta să fie ales printre toate straturile societății*,— în străinătate, în *Germania*.

La urma urmelor, vom vedea, în 1881, pe d-nii Rosetti și Ioan Brătianu, preschimbați în călduroșĭ dinasticĭ, căpătînd de la Austria întîiŭ, se știe cu prețul a ce jalnicĭ condițiunĭ [1], — de la Europa mai apoi, recunoașterea regalității care fusese de curînd proclamată de Camerile romîne.

ART. 6. — ÎMPUȚINAREA LISTEI CIVILE,—ARIDICAREA DE ORĬ CE MIJLOC DE CORUMPERE

Ar fi fost mai drept să se zică: orĭ ce mijloc de a face binele aridicat Domnului.

E destul, pentru a dovedi copilăria acestui articol, să reamintim darurile numeroase făcute de Bibescu cînd cu revărsările sau focurile ce des s'au întîmplat sub domnia lui. Pentru a veni în ajutor nenorocirilor pricinuite în Bucureștĭ de focul din 1847, n'a dat oare sfertul din lista civilă [2], zece mii de lei cînd cu focul de la Iașĭ, șase mii de lei pentru victimele din Ploești, etc. ?

Nu e nevoe de a stărui ; nu e însă fără interes de a reaminti că acei care vroiau să micșoreze în 1848 modesta

[1] Căpătarea coroanei de Rege a fost un tramp în care guvernul a compromis Dunărea romînă (Vezĭ la Apendiciu scrisoarea către D-na Adam, publicată în *Politică, Religiune. Duel*, (Tipografia F. Göbl fii, Bucureștĭ).

[2] D. de Nion către D. Guizot, 7 Februarie 1848, și *Bul. of.* No. 30 și 79 din 1843.

listă civilă a Domnului [1],— d-nii Rosetti și Brătianu, — fură aceeaşĭ care făcură să se voteze regelui Carol, de Camerile din 1881,—siluind Constituţiunea, — un apanagiu alcătuit de 12 moșii alese printre cele mai frumoase ale ţării [2].

E adevărat că aceştĭ domnĭ, — revoluţionarii îndîrjiţĭ din 1848, — nu bănuiau că într'o zi vor fi slujitorii foarte smeriţĭ ai unui Rege, nicĭ că Suveranii, care atuncĭ nu erau de cît niște tiranĭ, se vor preschimba, în ochii lor, într'un *obiect de slăvire* [3].

ART. 7.— RESPONSABILITATEA MINIȘTRILOR ȘI A TUTULOR FUNCȚIONARILOR IN FUNCȚIA CE OCUPĂ.

Răspunderea miniştrilor făcea nefolositoare pe a Capuluĭ Statului ; a cere şi una şi alta, era a destăinui scopul urmărit, adică slăbirea puterii centrale, inagurarea domnii intrigii și a dezordinii.

Totuşĭ, nu trebue să credem că în mintea tutulor acelor care au priimit acest articol, această egalitate căta să fie egală pentru toate partidele. D. Ion Brătianu și prietenii săi, de pildă, ţinteau mai mult la răspunderea altora, și au dovedit aceasta. În 1876, cel d'întîiŭ act al ministerului, din care d-lor fac parte, e să ceară Camerii punerea subt acuzaţiune

[1]) Lista civilă a Domnului se mișca între 700,000 și 1,200,000 de lei, cam vr'o 400,000 de francĭ.— Dărnicia Domnului era așa de mare, și starea-i familiară atît de modestă, în cît Camera din 1848 i votă un supliment de 150,000 de lei. — A vedea D. de Nion.

[2]) Legea fu violată atuncĭ : apanagiul este opera partidului domnilor Rosetti-Brătianu. Moșiile care-l constitue fusese date de cei d'întîiŭ proprietarĭ Mănăstirilor, adică menite pentru un scop de tot altul. Statul secularizînd bunurile eclesiastice, guvernul s'a crezut în drept de a dispune de aceste moșii.

Senatul a votat, sub îmboldirea poporului ofiţial, fără a mai alerga la scrutin. Un om, fostul primar al Cîmpulungului,—rudă a d-lui Ioan Brătianu,—D. Nicolau, avu bărbăţia de a se opune energic la votul legii.

[3]) D. C. Rosetti n'a scris oare în *Romînul:* «Tronul e altar» ?

a ministerului căzut, al cărui cap fusese D. Lascar Catargiu. Pe loc, fostul președinte al Consiliului de miniștrii ceru însu-șĭ trimiterea sea și a colegilor săi în fața judecătorilor. Dar în zadar! Puternicii zilii nu vrură să dea ministerului din ajun triumful sigur al unei achitărĭ. Scopul lor nu fusese altul de cît să producă scandal prin această punere subt acuzațiune.

In 1888, se schimbă scena: D. Brătianu cade subt reprobațiunea obștească, și e silit să lase locul unui minister conservator. Se cere punerea d-sale și a colegilor d-sale subt acuzațiune, și Camera hotărăște o anchetă despre actele administrațiunii lor. Dar, în contra a ce făcuseră miniștrii din 1876, prietenii d-lui Brătianu luptă din răsputerĭ ca să oprească ancheta de a se sfîrși și apoi ca să facă să fie respinsă darea în judecată.

Pentru a avea voiniceasca înfățișare a ministerului Catargi, în 1876, n'ar fi trebuit să le treacă prin cuget mărturisirele făcute de capul lor la Cameră, la 8 Aprilie 1884 [1].

În cît despre răspunderea funcționarilor, măsură foarte bună, ea era în ființă. Toate actele domnii lui Bibescu arată lupta-i în contra abuzurilor funcționarilor ; și D. Billecoq însu-șĭ, făcîndu-șĭ o armă în contra Domnului de unele dojení public făcute unui funcționar, întărește faptul [2].

Vroiau oare să vorbească de răspunderea civilă? Dar recursul către Vodă, către Cameră, era cale deschisă orĭ cui se simțea vătămat, orĭ cui avea o reclamațiune de făcut.

[1]) «Ațĭ văzut, Domnilor, că eu, cu toate neorînduelile ce s'au facut, — asăsinate, procese scandalóse, — am tăcut și am luat toată răspunderea numai cu speranța că se va face revizuirea.»— Ședința Camerii din 8 Aprilie 1884.— Vezĭ *Politică, Religiune Duel*, de Prințul G. BIBESCU (tip. F. Göbl fii).

[2]) A vedea *Domnia lui Bibescu*, t. I, p. 257, și mai jos hronologia domnii lui Bibescu, care sfîrșește acest volum.

ART. 8.— LIBERTATEA ABSOLUTĂ A TIPARULUI.

Nu cred să fie spirit luminat care să respingă această libertate, dacă prin libertatea presei se înţelege libertatea de a controla, de a discuta *cinstit* actele guvernului sau marele cestiunĭ politice şi sociale, dreptul de a face apel la Capul Statului sau la mila publică în ajutorul marelor nenorocirĭ.

Dar dacă libertatea presei cată să fie o libertate neţărmurită, nechezăşuită, de trebue să cază'n desfrîu, atuncĭ să ne erte poetul Heliade, care asigură că libertatea presei nu poate fi rău-făcătoare de cît pentru *copiii întunericului* [1]), nu credem să fie spirit cuminte care să o priimească.

Guvernul provizoriu din 1848, n'a întîrziat de altmintrelĭ să facă experienţa acestei libertăţĭ nemărginite. Citirea No. 10 din *Pruncul romîn* cată să fi fost îndestul ca să-l lumineze despre bine-facerile acestei libertăţĭ neţărmurite [2]).

În vecĭ consecinţĭ cu ei înşişĭ, în această cestiune ca şi în cele-l-alte, toţĭ membrii răsvrătirii din 1848 au făcut mai tîrziu să fie adoptată, — necinstindu-şĭ programul, — o restrîngere la această libertate, în ceea ce se atinge de Regele şi de familiile domnitoare. Nu am dezaproba această măsură; din contra, ne pare rău numai că ea nu se 'ntinde şi la particularĭ, pe care ar trebui legile să-i ocrotească mai de aproape în contra acelor foi ce trăesc din scandalurĭ.

ART. 9.— ORI CE RECOMPENSĂ SĂ VINĂ DE LA PATRIE PRIN REPREZENTANŢII SĂI, IAR NU DE LA DOMN.

Acest articol, ca şi cele-l-alte, întăreşte cugetul bine întemeiat de a slăbi puterea. Articolul 6 ridica Domnului drep-

[1]) *Istoria reînvierii romîneştĭ*, de HELIADE RĂDULESCU, p. 68.
[2]) A se vedea la Apendiciu *Pruncul romîn*, No. 10, 1848.

tul de a fi generos; acesta vrea să-i ridice dreptul de răsplătire. Reprezintanții națiunii le vor împarte!

Și așa fiind, din sfărămăturile acestui articol fără viață, partidul D-lor Rosetti-Ion Brătianu a știut să-și facă o obîrșie de belșug, născocind *recompensele naționale*, al căror abuz a dezechilibrat budgetele, dar de care partidul s'a folosit nu puțin.

Răsplata națională de altmintrelĭ nu oprea pe nimenĭ să nu se dea drept un Cincinat: se priimea răsplata, și apoi, lăsa omul cu limbă de moarte să fie dus la cimitir în driцul săracilor.

ART. 10.— DREPTUL FIE-CĂRUI JUDEȚ DE A-SĬ ALEGE DREGĂTORII SĂI, DREPT CARE PURCEDE DIN DREPTUL POPOLULUI ÎNTREG DE A-ȘI ALEGE DOMNUL.

Făr'a ne opri la descentralizarea care fu împinsă la extrem, la desorganizarea țării, la talmeșbalmeșul ce căta să fie urmarea acestui articol, vom arăta numai că el dădea județul întreg, cu țăranĭ cu tot, pe mîna proprietarilor celor marĭ, că el însemna a vîrî pe ascuns plebiscitul și în alegerea Capului Statului și în a funcționarilor. Dar, cu acest sistem, ce se făcea doctrina democratică care nu'ngădue plebiscitul?

ART. 11.— GUARDĂ (*sic*) NAȚIONALĂ.

I se dă o pușcă *pentru a apăra instituțiunile stabilite și la nevoe pentru a le dărîma* [1]), întocmai după povețile poetului Heliade [2]), și ale ziarului *Pruncul* [3]).

ART. 12.— EMANCIPAREA MĂNĂSTIRILOR ÎNCHINATE.

Ce lesne sunt de deslegat cestiunile pe hîrtie și ce frumoasă 'nfățișare are o lege serioasă decretată în trei cuvinte!

[1]) Vezĭ *Memoriile lui Joseph Prud'homme*, de HENRI MONNIER.

[2]) *Istoria reînvierii romîne*, p. 77.

[3]) *Pruncul romîn*, No. 10.

N'a trebuit mai mult legislatorului din 1848 pentru a decreta emanciparea mănăstirilor închinate. De giaba: acest decret se lovea de o cestiune de politică internațională. în care D-lor nu erau volnicĭ să se amestece. Cestiunea de altmintrelĭ nu era noă; dar le venea la socoteală reînvictorilor din 1848 să uite că Bibescu avusese nevoe de șase anĭ de zile și de o luptă învierșunată, atît în contra Sfintelor Locurĭ, cît și în contra Rusii și Turciei, — pentru a feri de a se da afund interesele Bisericii și ale țării, pentru a scăpa drepturile Statului [1]. Numai zece anĭ mai tîrziu isbuti Vodă Cuza, — mulțumită unei lovirĭ de Stat [2] — pe cînd țara se bucura de o neatîrnare aproape desăvîrșită și de simpatia celor mai multe dintre marile Puterĭ, — să deslege pentru tot-d'auna această cestiune a bunurilor mănăstireștĭ.

Legea din 1848 nu era decĭ de nicĭ un folos; era a încerca marea cu degetul, și autorii acestui articol știau aceasta foarte bine, dar scopul le era să ațîțe entusiasmul celor neștiutorĭ, în timpul lor și în viitorime.

ART. 13. — EMANCIPAREA CLĂCAȘILOR [3] CE SE FAC PROPRIETARĬ PRIN DESPĂGUBIRE.

Iată în sfîrșit o dorință de adevărată propășire: e ecoul unei nevoi adevărate, și nu putem de cît să aplaudăm. Dar ce ușurință și ce nesocotință de a decreta ast-fel această emancipare înainte de a fi studiat toate părțile acestei cestiunĭ

[1]) Vezĭ cestiunea Sfintelor Locurĭ, t. I, p. 60—137.

[2]) Vezĭ t. I, p. 83 și 84.

[3]) Claca, HELIADE, *Memoriurĭ*, p. 398, notă:

«Am vorbit adesea de clacă și de clăcașĭ; dar n'am rînduit încă pe locuitorii Țării Romîneștĭ în clase, cu privință la raporturile lor în ce privește proprietatea. În Țara Romînească locuitorii se împart în adevărațĭ proprietarĭ, în *embaticarĭ*, în *clăcași* și în chiriașĭ sau proletarĭ.

«Toțĭ înțeleg înțelesul vorbelor de proprietarĭ, de chiriașĭ sau proletarĭ; n'avem a tălmăci de cît pe cele de *embaticarĭ* și de *clăcașĭ*.

«Embaticarii sunt proprietarii unei case sau unei plantațiunĭ făcute

de căpetenie, înainte de a fi luat toate măsurile pentru aplicarea ei! De aceea s'a 'ntîmplat cu această cestiune ceea ce era lesne de prevăzut: Locotenenţa domnească a făcut o zadarnică încercare de a face să fie votat acest articol de o comisiune de delegaţî trimişî de ţăranî şi proprietarî [1].

pe moşia altuia, pe care au un drept veĭnic, cu plata unei micĭ sume care nu se sue la mai mult de a zecea parte a intereselor valorii pămîntului.

«Clăcaşii sunt ţăranii care au dreptul de a se bucura, pe moşia pe care trăesc, de noă pogoane de pămînt, pentru care n'au de plătit de cît aproape sfertul a ce plătesc cei ce nu sunt din acelaş sat.

«Prin urmare, clăcaşii sunt proprietarî a trei părţî sau a jumătate din pămîntul ce au. *Aşa zişii patrioţi de azĭ vor să-i uşureze de drepturile de clăcaşî spre a-i face de tot proletarî, vor adică să le ia cele trei sferturî de proprietate ce le recunoaşte legea*».

[1]) Doo-zecĭ de anĭ mai tîrziu, în 1876, atuncĭ cînd ţăranul se şi făcuse proprietar (prin legea din Maiu 1864), doă din persoanele însemnate în răsvrătirea din 11 Iunie. D-nii C. Rosetti şi Brătianu (Ion), credincioşĭ principiilor lor din 1848, puseseră în practică, ca miniştrii în funcţiune a Domnuluĭ Carol de Hohenzolern, aţîţarea la ura între clase, aţîţînd pe ţăranul ce-şĭ lucrează pămîntul în contra proprietarului ce pune să i se lucreze. Guvernul *liberal* al acestor domnĭ dete acestei epoce priveliştea nepomenită a unei părtinirĭ bine-voitoare, cînd cu hoţia a şapte sute hectare, făptuită cu arma 'n mînă, de nişte ţăranĭ, din pămîntul unei moşii vecine de ogorul lor.

Vezĭ scrisoarea către D. E. Costinescu, Bucureştĭ, 28 Septembrie 1885 p. 58.—Afacerea de la Breaza, în cartea: *Politică*, *Religiune*, *Duel*, de Prinţul GH. BIBESCU. (tip. F. Göbl fii).

N. Tr.: Să reamintim declaraţiunea D-lui Vernescu în Cameră. Membru al unei comisiunĭ de cercetare a cauzelor unei mişcărĭ ţărăneştĭ, ce se arunca pe spinarea lui Cogălniceanu, D. Vernescu a spus Camerei că aţîţătorul era D. Rosetti. Cum se împacă aceasta cu măsura legii liberalilor în contra căreia s'a înălţat D. Opran în Senat, despre tocmelile agricole, care oprea pe ţăranul liber să lucreze pentru proprietar mai mult de cît atîtea zile? Ca să ne dăm seama de ce D. Rosetti trata pe ţăran parc'ar fi fost încă un iobag, trebue să ne reamintim că procedura socialiştilor a fost în vecĭ despotică, că fiul D-lui Rosetti, Vintilă, actualul director al *Romînuluĭ* s'a mărturisit a fi socialist, şi că, aruncînd prin lege chiar, vrajba între avuţĭ şi săracĭ, D. C. Rosetti îşĭ alcătuia o armată pentru viitor.— N. tr.

ART. 14. — DESROBIREA ȚIGANILOR PRIN DESPĂGUBIRE

Desființarea robiei era de atuncĭ un fapt împlinit.

Chiar din 1843, un număr însemnat de țiganĭ, avere a proprietarilor, fuseseră sloboziţĭ din robie prin despăgubire, şi desrobirea celor încă subt jug, se făcea treptat. Ţiganii Statului fuseseră asemenea desrobiţĭ.

In 1847 (legea din 13 Februarie)[1] «fură sloboziţĭ din robie toţĭ ţiganii sfintei Mitropolii, ai episcopiilor şi ai tutulor mănăstirilor şi metoacelor de obşte, cum şi ai bisericilor şi ai orĭ-căruia alt aşezămînt public, fără deosebire, cîte se află în cuprinsul Țării Romîneştĭ». De luă Bibescu, în privinţa ţiganilor aparţinînd proprietarilor şi neslobozițĭ încă, măsura de a păşi treptat la a lor desrobire, fu mînat de grija de a nu se afla Vistieria în faţa a marĭ încurcăturĭ, nicĭ societatea în faţa primejdiei de care ar fi fost ameninţată, de s'ar fi găsit o clasă de oamenĭ de odată aruncată în afară de starea-i de mai 'nainte.

Nu asta fu grija membrilor răsvrătirii; nu văzură în executarea grăbită a legii lui Bibescu de cît un mijloc de a-şĭ crea ajutoare noi, şi tot de o-dată de a cuceri admiraţiunea Europei şi a concetăţenilor lor, trecînd în ochii tutulor drept desființătorii robiei.

În Romînia, generaţiunile ce au urmat cea din 1848 au fost aşa de bine amăgite de acest articol din program, în cît în 1892,—lucrul nu pare de crezut,—un organ romîn, vorbind de *Titanii*[2] din 1848, obştea că desființarea robiei era opera lor, şi chema asupra acestor semi-zei admiraţiunea contimporanilor!

Iată cum se scrie istoria!

[1] Vezĭ pagina 296 din acest volum.
[2] *Adevărul* din 12 Iunie 1892.

ART. 15. — REPRESENTANT AL ȚĂRII LA CONSTANTINOPOLE DINTRE ROMÎNĬ

Purtarea *Capuchehaelor* [1] cînd cu anexiunea Bucovinii și a Basarabii îndrituește pe deplin această dorință; dar poate că n'ar fi aceasta o pricină îndestulătoare de resvrătire.

ART. 16. — INSTRUCȚIE EGALĂ ȘI ÎNTREAGĂ PENTRU TOT ROMÎNUL DE AMÎNDOĂ SEXELE.

Vodă Bibescu tocmai își înzestrase țara cu o lege despre învățămîntul public, cu data de 2 Martie 1847 [2] lege care corăspundea de sigur cu belșug la trebuințele țării.

Această lege intrase în făptuire, și colegiul înființat în Bucureștĭ, cu concursul bine voitor al guvernului francez, își deschisese cursurile în condițiunĭ neașteptate, cu o strălucire de care căta de sigur să fie mîndru Principatul. În loc de a urma opera începută, — opera de mare patriotism, — pismașilor le plăcu mai bine să o critice, să o facă să cază, mai bine de cît cate a-i aduce o îmbunătățire oare-care. Legea nu era ea isvorită de la Bibescu, și nu era oare dată lozinca a nu se lăsa nimic în picĭoare din cele ce făptuise acest Domn? Grija cea mare nu era oare de a îndritui mișcarea din 1848?

Ca să ne întoarcem la articolul 16, el era în 1848 o utopie. Este oare mai bun azĭ? Noi credem că nu vom intra în adevăr, în ce privește învățămîntul public, de cît în zioa în care vom perde această furie de învățămînt *întreg*, țintind la toate clasele societății, chiar și la copile, în zioa în care vom fi împuținat numărul liceelor, pentru a da o parte mai mare școlilor profesionale. In aceea zi, vom avea mai puține se-

[1] Titlul oficial al reprezentanților Statelor romîne la Constantinopol.
[2] V. t. I, p. 337—347, și în acest volum, p. 209.

căturĭ care să se crează bunĭ spre a face un deputat, dar mai multe femei care să ştie să-şĭ vază de gospodărie [1]).

ART. 17. — DESFIINŢAREA RANGURILOR TITULARE CE NU AU FUNCŢII.

Această lege ne pare falşă într'o ţară în care capul Statului e Domn sau Rege [2]), nelogică şi turburătoare în Romînia unde cine se scoală dimineaţa îţĭ fură numele, fără ca să fie vr'o lege care să-l oprească; răŭ făcătoare, căcĭ ne e părerea că simţul aristocratic este un element de vîrtoşie, de tărie în lupta vieţii, că aristocraţia e o tărie pentru o Naţiune ca şi pentru un cap de Stat, fie că membrii ei aparţin istorii, fie că aparţin diplomaţii sau tiparului, ca şi acel Ion Văcărescu, ministru al Domnului Bibescu, care lăsă, ca testament, această frază:

Urmaşilor mei Văcăreştĭ,
Las voă moştenire,
Creşterea limbii romîneştĭ
Şi-a patriei cinstire.

ART. 18. — DESFIINŢAREA PEDEPSEĬ DEGRĂDĂTOARE CU BĂTAIA

Articol foarte moral, foarte uman; dar nicĭ o dată nu a fost mai des întrebuinţată bătaia de cît subt guvernul Dom-

[1]) Un director de institut, D. Velescu, a povestit într'o conferinţă că tatăl unui şcolar, întrebat de vroia ca fiul săŭ să urmeze cariera literilor saŭ a ştiinţelor, răspunse : *„Eu nu ştiu toate aste; cea ce vroi, e să-mĭ facĭ pe fiŭ meu ministru“*.

[2]) În Romînia, funcţionarul ce eşise din *boerie*, punea înaintea fostului său titlu vorba *bi* (*ex*, fost): astfel Marele Vistier (*Vel Vistiar*), se iscălea eşind din slujbă, *bi-Vel Vestiar cutare*, fostul mare Vistier cutare. Constituţiunea a desfiinţat titlurile nobiliare: fii Domnitorului erau numiţĭ altă dată *Domnişorĭ*, diminutiv din *Domn (Dominus. Princeps)*. Domnii, cînd erau numiţĭ şi nu aleşĭ, cînd erau în putinţă de a fi maziliţĭ, iar nu aleşĭ pe viaţă, nu puteau constitui prin aceasta chiar o suveranitate; de aci urma că titlul se oprea la fii, netrecînd la nepoţĭ.—Subt regimul Fanarioţilor, fii de Domn *(bei)* erau numiţĭ Beizadea.

nilor Rosetti-Ion Brătianu, foştĭ membri ai guvernului din 1848 [1]).

ART. 19. — DESFIINŢAREA ATÎT ÎN FAPTĂ CÎT ŞI ÎN VORBĂ A PEDEPSEĬ CU MOARTEA.

Pedeapsa cu moarte *era în fapt desfiinţată.* Au fost doă osîndirĭ la moarte subt domnia lui Bibescu, şi nu s'a executat nicĭ unul din vinovaţĭ [2]).

ART. 20.—ASEZĂMINTE PENITENŢIARE UNDE SĂ SE SPELE CEĬ CRIMINALĬ DE PĂCATELE LOR ŞI SĂ IEASĂ ÎMBUNĂTĂŢIŢĬ.

Aceste îmbunătăţirĭ fusese de mai 'nainte propuse de M. Florescu, ministrul lui Vodă-Bibescu; n'aveau decĭ meritul de a fi ceva noŭ [3]).

ART. 21. — EMANCIPAREA ISRAELIŢILOR ŞI DREPTURĬ POLITICE PENTRU ORĬ-CE COMPATRIOT DE ALTĂ CREDINŢĂ.

De ar fi fiinţat acest articol în vr'o altă programă de cît cea din 1848, autorii lui ar fi fost de mult desemnaţĭ urii generaţiunilor viitoare. Simţimîntul naţional într'adevăr s'a arătat în vecĭ cu tărie opus emancipării şi egalităţii cerute de autorii răsvrătirii din 1848, fiind că Israeliţii sunt în Romînia în număr de aproape de patru sute de mii pentru o populaţiune totală de mai puţin de şase milioane de suflete, şi fiind că acest neam, — chiar din cauza numărului şi însuşirilor sale comerciale netăgăduite,—este peste măsură cotro-

[1]) D. Ion Brătianu a făcut la Cameră mărturisirĭ desăvîrşite despre modul său de a guverna. Le-am reamintit la p. 439 a acestui volum.

[2]) Nestrămutaţĭ în sistemul lor de calomnie, membrii Locotenenţii domneştĭ învinuesc pe Bibescu de a fi în vecĭ îngreuiat pedepsele, în loc de a le uşura. (Jalba către Sultan, cu data de 3 15 August 1848. *Memoriurĭ îndreptătoare*, p. 56).— Vezĭ Hronologia, la sfîrşitul volumuluĭ.

[3]) Vezĭ *Incercare* etc, de D. N. BLARAMBERG.

pitor [1]),—În 1867, D. C. Rosetti, îndrăsnind să prezinte Camerii pe D. Montefiore, a ațîțat o răscoală. Poporul s'a dus la sinagogă spre a o dărîma.

ART. 22.— CONVOCAREA ÎNDATA A UNEI ADUNANȚE GENERALE EXTRAORDINARE CONSTITUANTE ALESE, SPRE A REPRESENTA TOATE INTERESELE SAU MESERIILE NAȚIEI, CARE VA FI DATOARE A FACE CONSTITUȚIA ȚĂRII PE TEMEIUL ACESTOR 21 ARTICOLE DECRETATE DE POPOLUL ROMÎN.

Adunarea n'a fost niciĭ o dată convocată. Nicolae Bălcescu ne dă rațiunile acestui fapt, pe care le confirmă lămuririle ce ne dau DD. C. Rosetti și Heliade.

«*Guvernul*, scrie Bălcescu [2]), *nu mai putea cere nimic în numele revoluțiunii*; *nu mai putea vorbi în numele dreptului revoluționar*; *se supusese; căta să aștepte tot de la buna-voința Sultanului. Locotenența știa foarte bine aceasta, căcĭ n'a vrut să convoace Constituanta înainte de a fi dobîndit* VOIA DE LA CONSTANTINOPOL......»

In alte termene, drepturile, însușirile de veacurĭ în care Romînii fuseseră reașezațĭ prin tractatul de la Andrianopol (1829), SUVERANITATEA STATULUI pe care Bibescu o ferise de atingere cu prețul a atîtor lupte, recăzuseră ÎN MÎINILE TURCILOR! Prin ce nenoroc al soartei?

Scrisorile D-lor C. Rosetti, Heliade și Bălcescu o să ne spue aceasta.

D. C. Rosetti către D. J. Ghica.

30 Iulie 12 August 1848 [3])

«După o stăruință a Turcilor de 10 zile, dacă nu va fi și «mai mult, s'a ales un guvern de 6 membrii sub numele de

[1]) Sunt în maioritate în patru județe din Romînia.
[2]) Bălcescu către A. Golescu, scrisoarea din 4 Martie 1850. (*Amintirĭ din Pribegie*, de D. J. GHICA, p. 486).
[3]) D. Rosetti către D. J. Ghica. *Amintirĭ din pribegie* de J. GHICA, p. 48.

«Locotenenţă Domnească; să lăsăm că şi aci a fost o esca-
«matorie. Acest guvern, îndată după cererea prin graiŭ al u-
«nui Tinghir-Efendi, trimisul lui Soleiman-Paşa, carele a în-
«duplecat şi pe cei-l-alţĭ, Locotenenţa a făcut o publicaţie în
«care zice:

«LES NOUVELLES INSTITUTIONS DEMANDÉES *par le peuple* «*Valaque, ne seront en vigueur* QU'APRÈS L'APPROBATION «*de S. E. Suleiman-Pacha et la* SANCTION *de S. M. le Sultan*».

«Ce să facem noi? să-i dăm jos şi subt judecată, se face «istoric mare pe cîmpul Filaretului; *dar adunînd după obi-* «*ceiul ce avem, vre-o 6—7 mii oamenĭ,* îi aduserăm din vorbă «şi protestară în potriva acelei proclamaţii. Apoi fiind că So- «leiman-Pasa a cerut ca negreşit să fie aleşĭ numai trei mem- «bri şi numai din miniştrii, se alese îndată N. Golescu, Eliad «şi Tell; şi poporul veni la palat şi le zise: «Nu aveţĭ voe să «înstrăinaţĭ nicĭ unul din drepturile noastre, căcĭ la dinpotrivă «noi vom protesta şi nu vom recunoaşte acea lucrare».

«Peste cîte-va ceasurĭ după aceasta, acest nou guvern re- «publică acea afurisită proclamaţie, însă trage numai 6 exem- «plare.

«Noi dar, ca să nu perdem tot ce avem mai scump, um- «blăm acum să facem un protest din partea poprului, iscălit, «prin care să anulăm ACEA HÎRTIE NENOROCITĂ.

«Iată, dragul meu, trista stare în care ne aflăm. Sileşte-te «tu cel puţin să scapĭ biata ţară, CĂCĬ NOI SUNTEM TICĂLOŞII «TICĂLOŞILOR.»

Scrisoarea lui Heliade către Negulicĭ.

15/27 Martie 1851.

«Viu la venirea D-lui Tînghir în capitală, la schimbarea «guvernului provizoriu în locotenenţă şi la hîrtia ce a cerut «D. Tînghir de la locotenenţă de a publica, că *nouele legiuirĭ*

«*nu vor avea deplină vigoare de cît după aprobația și în-«tărirea M. Sale Sultanului.*

«Arăt aci lucrul cum s'a făcut, «nicĭ maĭ mult nicĭ mai «puțin; și că MAJORITATEA COMITETULUI REVOLUȚIONAR CE «CU ADEVĂRAT GUVERNA, a aflat cu cale a se priimi de a «se publica acea hîrtie în treĭ exemplare, și fără a se «trece la dosar (delă). Un exemplar s'a lipit pe zidul de «la Sărindar, unde n'a stat nicĭ o oră, alt exemplar s'a «dat D-lui Tînghir a-l trimete la Suleiman-Pașa, și al treilea «l-a ținut Locotenența. Poporul a protestat, fără însă a în-«crimina Locotenența; căcĭ nu era *ea culpabilă, ci majori-«tatea comitetului revoluționar*, și mai vîrtos D-l Tell votase «contra de a priimi cererea D-lui Tînghir. D. Roset care făcea «parte din comitetul guvernator și știa pe cine cu adevărat «să încrimineze despre priimirea acestui act, încriminează în «*Pruncul* anume Locotenența unde D. Tell era cu totul «inocent.» [1]).

Scrisoarea lui N. Bălcescu către A. Golescu [2])

TRADUCERE

4 Martie 1850.

Nicolae Bălcescu ne arată asemenea ce gîndea el de a-ceastă întîmplare într'o scrisoare adresată lui A. Golescu.

«*Locotenența, ca dur de suire pe tron*, JERTFI, *printr'un «act public dat lui Suleyman*, AUTONOMIA ȚĂRIĬ, *cu toată «opunerea noastră*. Frațiĭ tăĭ îșĭ au asemenea partea în a-«ceastă faptă nenorocită. De atuncĭ, revoluțiunea politică fu «jertfită și părăsită, precum fusese mai 'nainte revoluțiunea «socială; căcĭ, precum ți'am spus-o, dreptul nostru de a face «revoluțiunea nu era alt-ceva de cît dreptul de autonomie.

[1]) *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade* de LOCUSTEANU, p. 90.
[2]) *Amintirĭ din Pribegie*, de ION GHICA, p. 486.

«Cîte-va zile maĭ tîrziu, mă aflam la Constantinopol, şi, vor-«bind cu Cor [1]), rostii cuvîntul de *revoluţiune: «Nu mai pu-«teţĭ reclama*, îmĭ zise el, *în numele revoluţiunei. Acum că «v'aţĭ supus, nu mai puteţĭ vorbĭ în numele dreptului re-«voluţionar.*

«Cată să aşteptaţĭ tot, după chiar declararea guvernului «vostru, de la buna-voinţa Sultanului. Avea dreptate. Vezĭ «bine că Suleiman-paşa şi Locotenenţa, iar nu Fuat, au de-«borît revoluţiunea. Acesta n'a făcut de cît să pue un caima-«cam în locul celor trei Locotenenţĭ. Revoluţiunea nu mai «fiinţa. Locotenenţa ştia foarte bine aceasta, căcĭ n'a vrut să «convoace Adunarea, înainte de a fi dobîndit voe de la Con-«stantinopol.»

Aşa dar, ACEL NENOROC AL SOARTEI, era răsvrătirea din 1848, şi autorii pretinsei MIŞCĂRI DE REÎNVIERE erau aceiaşĭ care trîntiseră la picĭoarele Sultanului autonomia ţăriĭ, Suveranitatea Statului.

Ce jalnic sfîrşit pentru aceştĭ oamenĭ şi ce privelişte ne înfăţişează! C. Rosetti învinueşte pe Heliade; Heliade la rîndu-i învinueşte pe Rosetti şi maioritatea comitetului revoluţionar; caută să cureţe pe Tell fără a isbuti a se desvinovăţi însuşĭ.

În sfîrşit Bălcescu învinovăţeşte pe Goleştĭ [2]).

Şi, fapt plin de învăţămînt, nicĭ unul din aceştĭ oamenĭ nu se gîndeşte să se lepede de postul său, motivîndu-şĭ demisia, nicĭ chiar D. C. Rosetti, care totuşĭ a aţîţat poporul, *după obiceiul nostru*, scrie însu-şĭ, şi l-a adus să proteste în contra acestei trădărĭ.

Nicĭ odată poate strigătul lui Tacit nu va fi fost mai adevărat: *Omnia serviliter pro dominatione.*

[1]) Intîiul dragoman al Porţii.
[2]) N. Golescu compunea cu Heliade şi Tell Locotenenţa domnească.

Şi slugărnicia a trecut aşa de bine, pentru aceştĭ nenorociţĭ, în stare de obiceiŭ, setea lor de a păstra puterea e aşa de mare în cît nu mai au conştiinţă de ce fac. Intră Suleiman-paşa în Bucureştĭ? Pun pe poporul Capitalei să strige: Trăiască Sultanul, SUVERANUL NOSTRU! strigăt la care Fuad-paşa va şti să răspunză la 13/25 Septembrie, în cvartirul general din Bucureştĭ, cînd va face cunoscut ţăriĭ voinţa Padişahului, prin accentuarea acestor vorbe: «*Sultanul stăpînul meu* ŞI AL VOSTRU» [1]. Reprezentantul Sultanului anunţă el intrarea trupelor pe teritoriul romîn? Locotenenţa, în delăsarea-i de sine, nu găseşte alte cuvinte de mîngîere de spus naţiunei, în proclamarea-i fără viaţă de la 19 Iulie, de cît acestea: ***trupele intră, nu cu cuget vrăjmăşesc***, CI MAI ***cu unic scop de a protege anticele drepturĭ şi instituţii ale ţării;....*** iar de altă parte guvernul vă roagă să nu uitaţĭ ***că Înalta Poartă are pentru voi simţiminte părinteştĭ.*** Lui Suleiman-paşa, Locotenenţa exprimă PĂREREA DE RĂU pentru violarea teritoriului. Şi iată tot. Nicĭ un cuvînt de indignare, nicĭ un simţimînt de mîndrie naţională; tot puterea cu preţul slugărniciei.

Mai tîrziu, aceste durerĭ, aceste ruşinĭ, aceste nenorocirĭ aduse asupra ţării, au însuflat oare un simţimînt de căinţă celor ce le-au pricinuit?

Nu, Heliade o spune lămurit:

«***N'avem a ne plînge de căderea mişcărei, ci de intrigile dintre noi. De ne-am hotărît să vorbim de dînsele, o facem pentru a lumina pe fraţii noştri, şi pentru a nu-i lăsa pradă aceloraş intrigĭ care, pornind din afară, se întind pînă în rărunchiĭ naţiunii, pînă în părţile ei cele mai nobile şi mai vitale, pînă în tineretul ei. Si iată cum Rusia, prin consulul său, ţine pe Mavros, pe Odobescu şi***

[1]) *Memoriu îndreptător al revoluţiei romîne*, p. 23. Vezĭ la Apendiciu.
[2]) *Memorii*, de Heliade Rădulescu, p. 218 şi 219 (în franţuzeşte).
[3]) *Memorii*, de Heliade Rădulescu, p, 218 şi 219 (în franţuzeşte).

pe ai lor; *Mavros tîrăşte după dînsul pe ginerile său Ion Ghica şi pe Cîmpineanu; Odobescu, Cîmpineanu şi Ion Ghica îmboldesc pe Creţuleşti, pe Rosetti, pe Brătianu şi pe alţii*; *aceştia unindu-se cu cei d'întîiŭ, trag o parte din tinerime, şi tinerimea fără experienţă şi plină de foc, cade în greşelĭ fără leac. Adică, tîrîţĭ unii de alţii, am sfîrşit, ca toate popoarele, prin a face, fără a şti, placul duşmanilor noştri*» [1])

Cu toate acestea, cu toată această dărăpănare a mişcărei, mai auzim pe nişte neştiutorĭ, admiratorĭ, orĭ-ce ar fi, ai *legendei*, afirmînd că mişcarea din 1848 a aruncat sămînţa viitorului Romîniei!

Răsvrătirea n'a dat. vai! alt rod de cît Balta-Liman. Acei care au înavuţit dinadins legenda lor cu acest anahronism, au găsit bun, — stăruitorĭ în principiile lor, — să facă abstracţiune de Istoric. Le vom aminti în treacăt că nimenĭ nu putea prevede, la 11/23 Iunie 1848, că prinţul Ludovic-Napoleon se va face împărat, şi că lui *i va datori* Romînia *fiinţarea sea* [2]) ca Stat liber. Mai mult încă, nimenĭ nu va vrea să creadă că acel din răsvrătiţii romînĭ din 1848 care, în 1853, a fost compromis în încercarea de omor de la Opera-Comică îndreptată în contra vieţii lui Napoleon al III-ea, putea să ghicească ceea ce Împăratul va face în 1856 pentru Romînia [3]).

[1]) *Memorii despre Istoria Reînvierii romîne sau despre faptele din 1848 săvîrşite în Ţara-Romînească*, de I. HELIADE RADULESCU, p. 396. Paris. Librăria propagandeĭ democratice şi sociale europene, 1, rue des Bons-Enfants, 1851.—Vezĭ *Scrisorĭ din Exil* p. 254, scrisoarea către d-na Heliade, şi p. 271, scrisoarea, de cea mai mare însemnătate, către Magheru.— *N. tr.*

[2]) V. şi Dervis-paşa către Heliade, în 1854. — Vezĭ *Scrisorĭ din Exiliu* p. 301.

[3]) RUSSO LOCUSTEANU, p. 29, *Scrisorĭ din Exiliu*: «Salvarea noastră o suntem datori Franţii.»

Scrisoarea lui Heliade către Grădişteanu.

Chio, 27/9 Iunie 1853.

«Mi-a părut răŭ de cîte îmĭ scrii de Brătianu, nu pentru un individ, ci pentru că acest individ e Romîn, şi n'aş fi vrut Romînii să figureze în

De sigur nu-i greșala d-lor dacă Romînia și-a datorit, în 1856, mîntuirea lui Napoleon și Franții [1]).

astfel de cause intemeiate pe scîndurĭ putrede. Nu știu ce sa zic de oamenii ăștia Cînd în țară Muscalii voiau la 48 să ne arate de demagogĭ, de socialiștĭ, de comuniștĭ, ei își punea toate puterile a figura acolo unde se forța a adeveri calomniile muscăleștĭ, și din țară pînă la 1853, un șir au faptele lor și aceiașĭ consecință.

«Cînd Muscalii, sau Țarul astăzĭ ar voi să se facă turburărĭ în Franța, spre a împedica pe Napoleon de a i se opune în Orient, oamenii ăștia tot în astfel de comploturĭ și intrige își băgă nasul. Orbĭ sunt? și dacă sunt orbĭ, nu cumva oare sunt din sistemă astfel?» *Scrisorĭ din exil ale lui* HELIADE v. RUSSO-LOCUSTEANU p. 229.

[1]) Nota 31 de RUSSO-LOCUSTEANU, *Scrisorĭ din Exil*, p. 674.

«Împăratul se prepara atuncĭ a face resbel Rusiei spre a o scoate din pămîntul nostru, pe care-l ocupase la 30 Iunie în scop de a nu mai eși; și cînd noă trebuia să ne fiă scumpă viața unui potentat, care venia să ne scape țara și naționalitatea de peire, se găsiau Romînĭ a atenta la zilele aceluia de a căruia existență depindea ființa noastră ca nație liberă și a face trebile colosului de Nord. Erau aceiașĭ oamenĭ care la 1848 serviaŭ fără știrea lor pe Rusia în țară, tramînd înlocuirea lui Heliade și Tell la guvern cu Odobescu și Solomon, uneltele Czarului; și tot ei continuau a aduce aceleeașĭ servicii, afară din țară, imperiului cotropitor de popolĭ și distrugător de naționalitățĭ, dînd Mișcării noastre candide o coloare de sînge, tot-d'auna fără să-șĭ dea seamă de consecuențe, fără să știe ce fac.»

CAPITOLUL V

CONCLUZIUNE

Mişcarea din 1848, în afară de partea ce am recunoscut a entuziasmului şi sincerităţii, are o cauză nu atît de nobilă ca acea pe care autorii ei se încumeţesc a-i da în faţa posterităţii. Un spirit pătrunzător o va descoperi, citind această operă, în patriotismul şi chiar în prea marele liberalism al celui d'intîiŭ Domn ales de naţiune.

Ne lămurim ideea:

Precum la Viena, «recunoscînd distinsele calităţĭ ale M. Sale»,— scria *confidenţial* D. Philippsborn Măriei Sale, — «şi «simţimintele-I înalte, lumea cerceta dorinţa ce Măria Sa «arătase, la suirea-I pe tron, de a păşi repede la reformă, de «a nu şovăi din această cale, orĭ-ce ar fi, şi zicea că, ţinînd la «aceasta cu o stăruinţă rară, nu a luat sfaturĭ de cît de la «nobilele-I inspiraţii...., totuşĭ lumea era înclinată să creadă «că Măria Sa s'a prea grăbit» [1]); precum pentru cabinetul din Sîn-Petersburg, «Bibescu nu era destul de ascultător, şi reformele Lui însuflau neîncredere» [2]), tot ast-fel, pentru d-nii regeneratorĭ, Alesul din 1843 ţindea prea mult a regenera... fără dînşii.

Nu se gîndiră să-l dea jos, ci să facă să slujească la pla-

[1]) Scrisoarea D-lui Philippsborn, agent al lui Vodă Bibescu pe lîngă guvernul austriac, către M. Sa. (Vezĭ *Corespondenţa generală diplomatică*, t. 1, pagina 255).

[2]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoare din 22 Iulie 1847. (Arhivele ministeruluĭ afacerilor străine, Paris).

nurile lor experienţa Lui, luminile Lui şi prestigiul [1]) de care se bucura în străinătate. Momentul le păru priincĭos pentru a se cocoţa la putere printr'o faptă îndrăsneaţă, pentru a răpi Domnului fala reformelor ce fusese desăvîrşite, — ca desfiinţarea robiei, — sau a celor ce erau gata să fie supuse Camerei, — ca impozitul peste toţĭ, — şi pentru a-şĭ asigura un viitor politic născocindu-şĭ un drept la recunoştinţa Ţărei.

Înşelaţĭ în nădăjduirile lor, exilaţĭ, ei îşĭ puseră în gînd, cu o mare cutezanţă, ideea de a face să slujească ambiţiunei lor chiar nenorocirile ce nebunia şi trădările lor aduseseră. Între proiect şi făptuire era o prăpastie: obrăznicia şi calomnia o umplură. Pentru a se ajunge la acest scop, trebuea să fie vrăjiţĭ Domnul şi Domnia Lui. Această *întreprindere* isbuti; — ca va fi trăit aproape o jumătate de veac.

De n'ar fi această manoperă în contra lui Bibescu numai urmarea unor calcule nemărturisite, d'ar fi adevărate toate învinuirile ce I-au fost aduse, istoria n'ar putea nicĭ odată fi îndestul de aspră pentru oamenii din 11 Iunie, care de o parte învinuiau pe Bibescu de crime închipuite, de alta îl rugau să nu-i părăsească şi să păstreze puterea.

Pentru onoarea chiar a membrilor răsvrătirei, e o fericire că documentele noastre, actele şi mărturisirile lor să fi probat că învinuirile lor nu erau de cît calomnii.

Este totuşĭ interesant de a vedea pe Boleac adăogînd o probă la toate cele pînă aci aduse, — pe Boleac, unul din membrii cei mai îndîrjiţĭ ai răsvrătirii, duşman pe faţă al Domnului pe care l-a calomniat în scrierile sale cu o patimă şi un spirit de partidă pe care ne-a fost cu atît mai lesne să le dăm de gol [2]), cu cît erau mai puţin cumpătate. Acelaş

[1]) «Reuşise a răsturna pe un Domn (Bibescu) încongiurat de prestigiu». HELIADE, *Scrisorĭ din exil*, p. 263.

[2]) *Domnia lui Bibescu*, p. 138—141, t. 1.

Boleac [3]) însă, încuminţit de timp, după ce învăţă prin studiu, o rupse cu coreligionarii săi politicĭ. şi merse să îngenunche, în 1873, pe mormîntul răposatului Domn, şi-şĭ mărturisi cu lealitate rătăcirile şi căinţa.

«Fie'i ţărîna uşoară şi memoria lui eternă în istoria Patriei Aceluia care a înălţat patriotismul romîn mai presus de toate, care a rechemat imaginea lui Mihai Viteazu pe tronul Romîniei, care a restabilit toate monumentele gloriei străbune, ca alt Justinian, care, ca mare orator în Camera romînă şi ca mare domnitor pe tronul Romîniei. a făcut falā Patriei Sale cu ştiinţa Sa, cu talentul Său, cu eloquinţa Sa şi cu largeţile sale.

«Mărit fie numele lui Bibescu-Vodă.

Constatăm cu bucurie că în zilele noastre, un scriitor, D. Xenopol, membru al Academiei romîne, nu s'a sfiit de a dovedi un simţimînt de mîndrie naţională care la mulţĭ alţĭ a lipsit.

Istoric prin ştiinţa sa, prin neatîrnarea condeiului său, prin cercetările-i conştiinţioase, prin vederile-i înalte, d. Xenopol a înţeles că binele ce face un Domn Ţărei Sale, rămîne averea Naţiunei, că-i îmbogăţeşte istoria, că el este o moştenire pe care nimenĭ n'are dreptul să i-o fure. Şi d-sa a judecat domnia lui Bibeşcu după acte; a crezut că trebuea să privească mai mult la reformele pînă atuncĭ făptuite, sau în ajunul de a fi făptuite, şi mai puţin la cele ce rămîneau de îndeplinit în momentul în care Domnul părăsi puterea; că era drept de a ţine seamă de starea puţin înaintată a civilizaţiunei Principatelor romîne în 1843, an ce este pentru noi ca faptul zilei în fire; seamă de piedicele puse neîncetat orĭ-cărei propăşirĭ de către deprinderea în rău, intriga, ca-

[3]) Boleac este unul din cei ce au iscălit protestarea adresată în Februarie 1849 de autorii răsvrătirii de la 11 Iunie 1848, către Înalta Poartă, Anglia, Austria, Franţa şi Prusia.

[1]) Vezĭ *Trompeta Carpaţilor*. — Mai vezĭ la Apendiciu o prescurtare a vieţei Domnului de către Boleac în *Trompeta Carpaţilor*.

lomnia; seamă de nevoea de a 'nconjura mii de pretențiunĭ, mii de susceptibilitățĭ; seamă de datoria de a nu nemulțumi pe Puterile Suzerane și ocrotitoare pînă în punctul de a le da un prilej de intervenire armată; seamă de datoria de a arăta în mărimea ei partea de muncă și de lupte de fie-ce zi, de fie-ce oră, a acestui Domn liberal, care însu-șĭ le arată lui Kisseleff într'o scrisoare în care se întipărește un simțimînt de adîncă amărăciune [1]. *E lesne de a învinui*, scrie Domnul, *cînd vrei să pui sub ochĭ, înrăindu-le, rănile unei societățĭ (și care oare n'are pe ale sale?) pentru a arunca o vină guvernului, fără a ține seamă nicĭ de îmbunătățirile ce el le va fi adus, nicĭ de ostenelile și de jertfele ce-i vor fi costat, nicĭ de mărginitele mijloace ce are amînă* [2].

În scurt: 1. Mișcarea din 1848, săvîrșită în condițiunile pe care le-am studiat pînă acuma, și care, după o tragere de moarte de noă-zecĭ și cincĭ de zile, s'a prăbușit la Balta-Liman, e o curată nebunie [3];

[1]) Bibescu către Kisseleff, Breaza, 16 August 1847, t. 1, p. 310—313.

[2]) Aceeașĭ scrisoare. «*De la acest punct trebue să plece cine-va*, scrie Domnul, de vrea să fie drept, ca să se rostească despre administrațiunea mea; și dacă, orĭ-care ar fi greutățile pozițiunei mele, am ajus să pun oare-șĭ care frîu pornirilor celor rele, așa în cît să nu mai îndrăznească lumea a se dedea lor cu nerușinarea de altă dată; dacă, în mijlocul acelei corupțiunĭ de care suntem învinuițĭ, am știut să fac să fie respectată puterea, păstrînd-o, nu voiŭ zice numai curată de orĭ-ce mînjire, ci la adăpost de orĭ și care bănuială; dacă, cu toate că silit la unele crutărĭ pe care le-am amintit mai sus, m'am ținut în tot-d'auna în hotare potrivite ast-tel in cît nimenea să nu se îndoiască că în cazul unui delict învederat ce mi-ar ajunge la cunoștință, nicĭ o considerațiune nu m'ar opri să fac ceea-ce datoria ar cere; dacă prin mijloace de nimic, care altă dată nu dădeau nicĭ un rod, am putut da naștere la isvoare noi de bună stare și ajunge la resultate la care cu greu numai s'ar da crezămînt, socot că ar fi nedrept cel care n'ar vrea să recunoască că este oare șĭ care merit în toate acestea».

[3]) A vedea toate citațiile ce am împrumutat de la DD-nii Heliade, D. Ghica, N. Bălcescu. C. Rosetti, Ion Ghica, Locusteanu, Zosima, Gr. Grădișteanu, A. G. Golescu, membrii răsvrătirei din 1848.

2. Lăsînd, cu deplinătate de ştiinţă [1]), ţara pradă anarhiei, abdicînd AUTONOMIA, SUVERANITATEA STATULUI ***în mîinile Sultanului*** [2]), deschizînd invaziunei [3]) porţile hotarelor noastre, făcîndu-se vinovată de vărsarea de sînge romînesc [4]), răsvrătirea a făptuit o crimă în contra Patriei [5]).

Vinovaţii, pentru a se îndritui, au falşificat istoria; am reîntemeiat, pe documente, adevărul istoric.

[1]) Vezĭ p. 413 a acestui volum.

[2]) Vezĭ p. 446—451, cap. IV, partea 2-a a acestui volum.

[3]) Vezĭ în acest volum a doa parte a capitolului 1-iŭ.— Vezĭ *Istoria reînvierei,* p. 296—299 şi p. 381.

[4]) Vezĭ p. 383, cap. 1-iŭ, a doa parte a acestui volum.

[5]) Protestarea aşa zisului popor romîn în Cimpul Libertăţei, 20 Iulie 1 August) 1848, este o provocare către Poartă. (Vezĭ acest act la Apendiciu). — Să reamintim aci articolul 5, care zice apriat următoarele: «Că orĭ-ce Romîn va unelti, sau va CONTRIBUI CA SĂ ADUCĂ ARMII STREINE ÎN ŢARĂ, SAU CA SĂ OPREASCĂ MAI MULTĂ VREME PE CELE ADUSE, PERDE DREPTUL DE ROMÎN, ESTE DECLARAT DE VRĂJMAŞ AL SOCIETĂŢII ŞI PRIN URMARE NU MAI ESISTĂ LEGĬ PENTRU DÎNSUL.»

Răsvrătiţii din 1848 rosteau înşi-şĭ, în acest articol, pedeapsa ce trebuea dată pentru această crimă în contra Patriei.

A TREIA PARTE

DE LA 1849 LA 1859

REZUMAT PE SCURT

CAPITOLUL I-iŭ

Urmările răsvrătirei din 1848 —Clauzele convențiunei de la Balta-Liman, 1-iŭ Maiu 1849.

Domnĭ noi numițĭ de Poartă și Rusia: B. Știrbei în Țara-Romînească, și Grigore Ghica in Moldova.

Răsboiul din Crimea. — Rușii intră din nou în Principate (3 Iulie 1853). — Știrbei și Ghica părăsesc Bucureștiul și Iași și se întorc în capitală după plecarea oastelor Țarului. — Austriacii și Turcii în Principate.

Luarea Malakofului (8 Septembrie 1855). Predarea Sebastopolului.—Congresul din Paris. — Nevoea unei reorganizărĭ a Țării-Romîneștĭ și a Moldovei.— Numirea unei comisiunĭ europene care va merge în Principate spre a se lămuri despre dorințele populățiunilor în ce privește organizarea lor definitivă.

Sfaturĭ date de Vodă-Bibescu ginerelui său colonelul Florescu. în ce privea purtarea de avut, dorințele de arătat. —La sfîrșirea puterilor Domnilor Știrbei și Gr. Ghica, Poarta numește Caimacamĭ în Țara Romînească pe Vodă-Ghica depus în 1842, și în Moldova pe M. Vogorides.— Sosirea comisarilor.— La Paris Vodă-Bibescu se slujește de înrîurirea sa pe lîngă Împăratul Napoleon și pe lîngă miniștrii săi în folosul Țărei Sale.—Drepturile Romînilor.—Răspunsul lui Ioan Florescu către Vodă-Bibescu (8/20 Ianuarie 1857).—Scrisoare despre starea Europei și a Principatelor (9 August 1857) —Scrisoarea lui Vodă-Bibescu către Contele Walewski (30 Septembrie 1857).—El pleacă la Bucureștĭ. — Cuvîntările Sale la Craiova și la Bucureștĭ. — Cuvîntarea Sa la Divanul *ad hoc* întrunit la 30 Septembre 1857: El arată dorințele de căpetenie ce sunt așternut în fața Congresului european.

Răsvrătirea [1]) din 1848 avusese drept urmărĭ o anarhie de noă-zecĭ și cincĭ de zile, o îndoită năvălire străină [2]), convențiunea din Balta-Liman [3]), care dedea Țara Romînească înapoi cu doă-zecĭ și trei de anĭ, pierderea autonomiei sale

[1]) Vezĭ cap. 1-iŭ din partea a doa a acestui volum.

[2]) *Idem.*

[3]) *Idem.*

predate Porţiĭ de guvernul răsvrătirei[1]), şi o datorie de 22,063,749 pusă pe spinarea naţiunei, fără a mai număra sumele găsite în casele publice la plecarea luĭ Vodă-Bibescu, şi pĭerderile pricinuite de ocupaţiunea străină pe anii 1850 şi 1851[2]).

Această convenţiune, iscălită la 1 Maiŭ 1849 între Împăratul Rusiei şi Înalta Poartă, răpea naţiunei romîne dreptul săŭ suveran,—recunoscut ei prin tractatul de la Adrianopol, — de a-şĭ alege Domnii pe viaţă; Curţile Împărăteştĭ se învoiră ca M. S, Sultanul *să-i numească după un mod special, stabilit pentru data aceasta între amîndoo Curţile*, şi

[1]) Vezĭ cap. al IV-lea din partea a doa a acestuĭ volum.

[2]) Datorie de 19,066,040 de lei, datorie creată ˈ istieriei de răsvrătire,
3,000.000 » » plătiţĭ Rusiei de Vodă Stirbei.
adică: 22,066,040 de lei, *(Bul. of.* din 1856, No. 17; *Bul. of.* din 1856, No. 81), cărora ar trebui adăogate iconomiile lăsate de Vodă Bibescu în casele Statului, *«care fusese golite de guvernul răsvrătirei din 1848»*. (Vezĭ *Starea administraţiunei şi a serviciurilor publice din Principatul Ţării Romîneşti, în Iunie* 1852, p. 2.—Vezĭ asemenea p. 345 din acest volum). Răsvrătirea va fi costat pe ţară cam 26—27 de milioane, de adăogăm sumelor precedente pĭerderile pricinuite de ocupaţia străină pe anii 1850 şi 1851.

D. Constantin Bălcescu recunoaşte în *Romînia Viitoare* (1850) că datoria Statului e cam de 18 milioane, dar nu aruncă asupra guvernului provizoriu de cît 1,126,675 de lei, 4 parale, adică 777,610 lei, 30 de parale, luate din cutiile comunale, şi 349,064 lei, 37 parale, luate din Vistierie. Spre a adeveri aceste calcule, se sprijineşte pe această însemnare că cele-l-alte cheltuelĭ şi mai ales cele pricinuite de ocupaţiune, cată să fie puse pe spinarea *reacţiunei*, par'că nu tocmai răsvrătirea ar fi fost pricina năvălirei streine şi a nenorocirilor care urmară.

Persoanele cele mai cinstite dintre cele ce s'au amestecat în răsvrătire nu pot totuşĭ vorbi cu autoritate de finanţe, de vreme ce în socotelile guvernului de atuncĭ a fiinţat aceeaşĭ anarhie ca şi în politică. D. Ioan Ghica ne spune că erau banĭ d'ai guvernului în mîinile consulului Angliei, D. Colqhoun, că însuşĭ d-sa avea din ei; că D. C. Bălcescu dedese 3000 de galbenĭ lui Heliade la Sibiu; D. N. Mandrea scrie că unele sume fură încredinţate luĭ A. Golescu, luĭ Voinescu, luĭ Ioan Brătianu; că se luară banii publicĭ *ca ajutorinţă pentru propagandă (Convorbirĭ*, p. 899 şi 913, anul XXVI), şi D C. Bălcescu ne e mărturie că se dedea o leafă pe lună la sutimĭ de comisarĭ trimişĭ prin Provincii ca să ridice poporul...

numai pentru şapte anĭ. Adunările ordinare şi extraordinare ale boerilor erau poprite pentru cît-va timp, fiind-că dăduseră, de mai multe orĭ, prilej de luptă întristătoare, şi fiind-că păşiseră la fapte de neascultare pe faţă. Însărcinarea lor de a delibera era vremelniceşte încredinţată unor Sfaturĭ sau Divanurĭ ad-hoc, *formate din boerii cei mai marĭ şi cei mai vrednicĭ de încredere, şi de unele înalte feţe bisericeştĭ. Atribuţiunile cele mai de căpetenie ale acestor sfaturĭ erau aşezarea impozitelor şi cercetarea budgetului anual al celor doo Provincii.* (Art. 1-iŭ).

O parte din oştile ruseştĭ şi otomaniceştĭ ocupînd ţara erau să urmeze a şedea într'însa, *pînă la întemeerea liniştei interne a acestor doo Provincii.* (Art. 4).

În tot timpul ocupaţiunei, cele doo Curţĭ vor aşeza în Principate fie-care cîte un comisar extraordinar, *însărcinat de a conduce mersul afacerilor şi de a da, în unire cu cel-alt, Hospodarilor poveţe şi sfaturĭ, de cîte orĭ vor vedea oareşĭ-care grave abuzurĭ sau vre-o măsură rău făcătoare liniştei ţăriĭ.* (Art. 5).

Durata convenţiunei era fixată la şapte anĭ, la capătul cărora amîndoo Curţile *işĭ păstrau dreptul de a lua măsurile cele mai bune pentru a asigura, pentru mult timp, buna stare şi liniştea acestor doo provincii.* (Art. 6).

Iată în scurt [1]) ce costa pe Romînia *mişcarea de reînviere* din 11 Iunie 1848.

Pe loc ce convenţiunea fu încheiată, Poarta se înţelese cu Rusia pentru a numi pe Domnii Ţării Romîneştĭ şi Moldovii. Alegerea lor căzu asupra lui Barbu Ştirbei, frate mai mare al luĭ Vodă-Bibescu, şi al lui Grigore Ghica, pe care i puseră pe şapte

[1]) Vezĭ *Convenţiunea de la Balta Liman,* t. I, p. 439, 440, 441 şi t. II p. 490.

anĭ Domnĭ în Ţara Romînească şi în Moldova.—Vodă Mihai Sturza, care domnea în Iaşĭ, fu silit de Poartă să se retragă.

Cătă ca Domnii cei noi să guverneze, în tot timpul domniei lor, cu prezenţa,—în ţara lor,—a cetelor streine, şi starea în capitală,—pînă la sfîrşitul lui 1853,—a doi comisarĭ extraordinarĭ, unul turc, cel-alt rus. Această epitropie care nu era menită să le asigure în tot-d'a-una neatîrnarea actelor, nu-i opri totuşĭ de a se folosi de liniştea vremelnică ce domnea din nou. Principatele n'avură de cît a se bucura, în toată această periodă, de înţeleapta administrare a acestor doi Capĭ de Stat.

Un mare fapt însă, răsboiul din Crimea, veni s'arunce turburarea în Provinciile romîne. Rusia, găsind prilej în refuzul Porţii de a recunoaşte în mod public ortodocşilor drepturĭ asupra locaşurilor sfinte cele mai respectate ale Palestinii, —cu depărtarea de la dînsele a Latinilor, a căror cauză o apăra Franţa,—declară răsboi Turciei (23 Mai 1853) şi ocupă din nou Ţara Romînească (3 Iulie 1853), din care oastele sale eşiseră de cîte-va lunĭ. Domnii Ştirbei şi Ghica părăsiră Bucureştĭ şi Iaşĭ, spre a se duce la Viena unde să aştepte vremurĭ mai bune.

Doo marĭ puterĭ apusene luară armele spre apărarea Turciei, Franţa şi Anglia. Oştile lor, trimise în ajutorul Sultanului, se iviră la Gallipoli la 7 Mai 1854, făcură, părăsind Varna, o nenorocită plimbare în Dobrogea, unde domnea holera, şi nu întîrziară a părăsi această ţară molepsită spre a se coborî în Crimea, în 14 Septembre din acelaş an. Ruşii părăsiseră bătaea cetăţii Silistra; mişcarea îndrăsneaţă a aliaţilor hotărîse pe Ţar să-şĭ concentreze toate puterile,—şi să recheme oastele sale din Principate. Era oare pentru Romînĭ mîntuirea definitivă? Nu; trupele austriace şi turce înlocuiră pe Ruşĭ în Moldova şi în Ţara Romînească.

Pe loc ce Ruşii părăsiră Principatele, Prinţii Ştirbei şi Ghica se reîntoarseră în statele lor, şi le reluară în posesiune

După doi anĭ de răsboi, puterea Rusiei căzu prin luarea Malakofului (8 Septembre 1855), şi predarea Sebastopolului puse capăt acestei lupte, în decursul căreĭ aliaţii şi Ruşii rivalizară prin voinicie, în multe bătălii omorîtoare, să fie ele numite Alma, Balaclava, Inkerman, Cernaia, Dealul-Verde sau Malakoff [1]).

Împăratul Nicolae nu văzuse tragerea de moarte a opintirei Sebastopolului; cîte-va lunĭ mai 'nainte de căderea acestei cetăţĭ, îl loviseră în inimă înfrîngerile suferite de armiile sale. Urmaşul lui, Alexandru al II-lea, ceru pacea, care-i fu dată, şi ale căreĭ condiţiunĭ fură, ceva mai tîrziu, hotărîte de un Congres întrunit la Paris.

Lovirea cea mai simţită dată Rusiei de tractatul din Paris, fu aceea ce oprea această putere de a av a flotă de răsboiu pe Marea Neagră, şi care o lipsi de orĭ-ce acţiune asupra gurilor Dunărei, luîndu-i Basarabia din sud, şi punînd Dunărea sub chezăşia neutralităţei şi a libertăţei hotărîte în 1815 de Congresul din Viena [2]).

[1]) A consulta *Istoria răsboiului din Crimea*, de CAMILLE ROUSSET, cel mai bun scriitor politic şi militar al Franţiei (Hachette, editor).

[2]) *Istoria unei frontiere* de Prinţul G. BIBESCU, p. 146 şi următoare (Plon, editor).

Rusia va suferi aceste condiţiunĭ timp de cincĭ-spre-zece anĭ, într'o reculegere de sine plină de demnitate, şi se va folosi, în 1870, de turburarea în care căderea puterei militare a Franţei va arunca Europa, pentru a face să se întrunească la Londra, în 30 Octombre al aceluiaş an, o conferinţă a Marilor Puterĭ, şi să hotărască că se va pune capăt *neutralizărei Mărei Negre.* Dobîndind ştergerea articolului 1-ŭ din tractatul de la 1856, Rusia nu va recăpăta dreptul de ocrotire ce avusese atîţĭ anĭ asupra Provinciilor romîne şi de care o descărcase articolul al 3-lea din zisul tractat; dar va avea dibăcia de a face să i se înapoeze Basarabia în 1878, la tractatul din Berlin, şi de a reintra in posesiunea gurii şi braţului de la Kilia, — pe care le posedase de la tractatul din Bucureştĭ (1812), -- prin tractatul de la Londra prelucrat de la 8 Februarie la 7 Martie 1881. — Vezĭ *Politică, Religiune, Duel* de Prinţul G. BIBESCU, pagina. 118 şi 119 (tip. Göbl fii).

Desfiinţînd însă protectoratul Rusiei, tractatul din Paris făcu neapărată reorganizarea Ţărei Romîneştĭ şi a Moldovei. Cum aceste Provincii se aflau puse de zisul tractat sub ocrotirea Puterilor europene ce luase parte la răsboiŭ, adică sub a Franţei, a Angliei, a Italiei, a Rusiei, a Turciei, şi, în afară de dînsele, sub a Austriei şi a Prusiei, această misiune fireşte că era dată acestor puterĭ.

Pentru ca să se ridice piedicele ce întîlnea o asemenea sarcină. Congresul hotărî că o comisiune compusă de delegaţii a celor şapte Puterĭ europene, se va trimite în Principate, spre a se lumina ***despre dorinţele populaţiunilor în privinţa organizării lor desăvîrşite***, şi că, în acest scop, se va convoca, în fie-care Principat, un divan *ad-hoc*, cu menirea de a arăta expresiunea acestor dorinţĭ. (Art. 23 şi 24 din tractatul din Paris; Prot. No. 14; — anul 1856).

Prinţul nu aşteaptă ca D-nii comisarĭ să vie în Principate, pentru a arăta prietenilor săi liniile cele marĭ ale politicii ce căta să urmeze ţara sa, şi a stărui asupra dorinţelor ce trebuea să fie arătate marilor puterĭ.

TRADUCERE

Copia unei scrisorĭ a Domnului către ginerele său, colonelul Ioan Florescu

«Fericitul sfîrşit al conferinţelor din urmă de la Paris, ne face să credem că nu vom aştepta mult sosirea comisarilor în Principate, şi că vom putea ast-fel eşi din starea nesuferită de sbucĭumărĭ şi de turburărĭ sufleteştĭ în care ne aflăm de mai bine de trei anĭ.

«Dar, cu toate aceste îmbărbătătoare înfăţişărĭ, nu trebue să ne lăsăm să fim îmbătaţĭ de 'nşelătoare amăgirĭ, căcĭ e

de temut ca, înainte de a ajunge la liman, să nu fim bătuţĭ încă de multe furtunĭ, împinşĭ în multe primejdii.

«Înalta Poartă, ale căreĭ pretenţiunĭ, neobicĭnuite şi nevenite la timp, asupra ţării noastre, aruncaseră spaima printre noi, mai bine povăţuită astăzĭ, pare să fi înţeles simţimintele de dreptate ce însufleţesc pe cele mai multe cabinete, şi duhul de împăcare ce cată să-i călăuzească pe viitor politica; din nefericire însă, mai sunt şi alte interese, opuse intereselor noastre, şi a căror înrîurire rău-făcătoare nu putem să nu o suferim pe viitor. Mîna nevăzută a intrigiĭ va găsi mijlocul, prevedem noi aceasta de mai 'nainte, să urzească mii de uneltirĭ pentru a semăna turburarea şi învrăjbirea între noi.

«Se va folosi, suntem sigurĭ, de nerăbdarea unora, ca să ne împingă la pasurĭ compromiţătoare, ca să ne facă să pĭerdem din vază în ochii Puterilor care ne vreau binele cu cuget curat; se va sluji de spiritul în loc stătător şi dătător îndărăt al altora, ca să pue piedicĭ la orĭ ce propăşire, ca să ne afunde chiar în tristul nostru trecut, de-i va fi cu putinţă. Ca să ne ferim însă de asemenea uneltirĭ ale întunericului, cată să ne înarmăm cu chibzuinţă şi cu tărie, să ne strîngem rîndurile, să ne sfătuim împreună, fără a căta nicĭ la starea socială, nicĭ la anĭ, nicĭ la părerĭ, să ne jertfim principiile exagerate, să ne desbrăcăm de orĭ-ce duh de partidă, de orĭ-ce interes personal, şi să ne dăm mîna cu cuget curat.

«O vom face oare? Vom şti oare să fim marĭ în faţa unor atît de marĭ evenimente? Cată să ştim. Cată să o facem, fiind-că suntem singurĭ şi fără tărie în faţa a unor puternicĭ şi numeroşĭ duşmanĭ.

«Orĭ-ce desbinare ne-ar slăbi mai mult şi prin urmare ne-ar pĭerde fără 'ntîrziere.

«De altmintrelĭ, ce ar putea astăzĭ pricinui o neînţelegere între noĭ? *Vom căuta oare să păşim la amănuntele legislaţiunei noastre din năuntru? Noi rugăm ferbinte pe com-*

patrioții noștri să n'o facă. Ar fi a intra într'un labirint de discuțiunĭ care n'ar face de cît să 'ncurce și să 'năsprească starea de față; ar fi a preda cele din urmă libertățĭ ale noastre unor mîinĭ străine ; ar fi a da dușmanilor noștri arme în contra-ne [1].

«Cestiunea de căpetenie, singura de care cată să ne îngrijim înainte de toate, este cestiunea drepturilor noastre politice.

«Această cestiune este simplă, și ar fi putut fi adusă a fi și mai simplă, de ar fi fost, de la 'nceput, tratată cu mai multă preciziune; ea poate fi prescurtată în trei fraze:

«Care sunt drepturile Moldo-Romînilor?

«Pe ce se bizuesc ei spre a le cere recunoașterea?

«Pînă la ce punct se pot ei folosi de aceste drepturĭ fără a vătăma integritatea Împărăției Otomaniceștĭ ?

«Aceste cîte-va cuvinte atît de limpezĭ au dat însă naștere la neînțelegerĭ și la discuțiunĭ nesfîrșite.

«Cerem ertare oamenilor de Stat și publiciștilor ce s'au ocupat de dînsele, de le vom zice că tocmai ei au dat naștere la atîta desbaterĭ nefolositoare, fără țintă, fiind-că înșișĭ au pus rău cestiunea.

«Într'adevăr, dacă, ***în loc de a întreba care sunt drepturile Romînilor și pe ce le bizuesc ei, ar fi întrebat pe guvernul otoman*** CARE SUNT DREPTURILE LUI ASUPRA PRINCIPATELOR, ȘI PE CE SE BIZUEȘTE EL CA SĂ LE SPRIJINE, orĭ-ce greutate, orĭ-ce neînțelegere ar fi dispărut.

«A pune ast-fel cestiunea, era a o deslega, și acest punct odată lămurit, toate deveneau simple și limpezĭ.

«Romînii, popor sau națiune de sine stătătoare, avîndu-șĭ religia, limba, obiceiurile și legile lor, nu pot avea nicĭ

[1] D. Ioan Brătianu va propune divanului *ad-hoc* reorganizarea interioară a țării.— Adunarea va respinge această propunere în urma cuvintelor d-lor A. E. Florescu și Ioan Marghiloman. Adunarea va adopta propunerea d-lui A. E. Florescu de a-șĭ suspenda lucrările pînă cînd se va fi rostit congresul în privința dorințelor Romînilor.

mai multe nicĭ mai puţine drepturĭ de cît orĭ-care alt popor sau naţiune ce se găsește în aceleașĭ condiţiunĭ. Scoţînd decĭ, ca să zicem așa, din întregimea drepturilor lor, singura parte ce legal revine Turcii, Moldo-Romînii caută să se bucure de toate cele-l-alte, fără a lăsa nicĭ una pe delăturĭ.

«Dar, ni se va răspunde poate, Înalta Poartă a și declarat că nu recunoaște nicĭ unul din tractatele încheiate cu Domnii Romînii, și ast-fel a răspuns din 'nainte la orĭ-ce argument nou. După dînsa, libertăţile de care se bucură azĭ Moldo-Romînii nu sunt de cît fapte isvorîte din mărinimia Sultanilor, și prin urmare pot fi după plac desfiinţate, sau concesiunĭ făcute Rusiei, în tractatele încheiate la diferite epocĭ cu această Putere, dar nimicite prin răsboiul din urmă; prin urmare, drepturile acestei din urmă Puterĭ asupra Principatelor sunt nelegiuite, și, ca dovadă, ar putea reaminti Turcia șirul îndelungat de 'ncălcărĭ ce ar fi făcut Rusia în ce privește drepturile acestor ţărĭ. Dar oare Turcia ar fi în realitate cea care ar vorbi ast-fel? Oare n'ar fi aceasta mai curînd raţionamentul unui spirit machiavelic care ar fi însuflat toate aceste cabinetului otomanicesc?

«Oamenii de Stat actualĭ ai Înaltei Porţĭ sunt prea drepţĭ și prea luminaţĭ pentru a se bizui pe faptele de uzurpaţiune și de sîlnicie întîmplate altă dată subt un regim despotic și barbar. Marele argument al celor care se tem de a vedea Principatele într'o stare înfloritoare, stă în a arăta pe Romînĭ făcîndu-se prea tarĭ și putînd într'o zi abuza de tăria lor pîn'a ameninţa integritatea Împărăţiei Otomaniceștĭ și liniștea celor l-alte puterĭ vecine. La aceasta răspundem cu încredere că nicĭ o minte serioasă nu se va lăsa să fie înspăimîntată de asemenea stafiĭ, și, de se va găsi numai în capul unui guvern turc un singur om luminat care să știe să vază deosebirea dintre o politică largă și curată la cuget, și politica migălitoare, mică la suflet, strîmtă ce s'a urmat pîn'a-

cuma, va 'nţelege el, fără cea mai mică greutate, că Principatele Dunărene, care, — din pricina stării lor neîntemeiate şi nelămurite bine, — n'au fost pîn'azĭ de cît o încurcătură pentru Înalta Poartă, şi o folosinţă pentru protivnicii ei, se vor preschimba, — o dată bine aşezate şi alcătuite, — într'o cetate ce nu se va putea bate, care va apăra Împărăţia Otomanicească, şi va feri hotarul turc pe o întindere de mai mult de opt sute kilometri. Tăria-i de căpetenie nu va fi, adevărat, la 'nceput de cît dreptu-i chiezăşuit de Europa. Dar un timp va veni cînd baionetele şi armele Romînilor, în vecĭ îndreptate în contra orĭ-căruĭ duşman din afară, vor apăra împrejmuirile acestei Împărăţii, apărîndu-se pe ei înşişĭ.

«Cum să credem într'adevăr că Romînii, care nu doresc de cît puţină linişte şi siguranţă, care nu rîvnesc de cît la fericirea de a putea vedea în pace de'mbunătăţirea materială şi morală a ţării lor, şi de a se bucura de roadele păcii, la umbra ocrotiriĭ bine-voitoare a Europii, cum să credem că ei vor fi aşa de nebunĭ în cît să aţîţe, prin demersurĭ directe sau nedirecte, dreapta îndepărtare a puternicilor lor vecinĭ, şi să atragă asupra patriei lor nenorocirile unei noi ocupaţiunĭ streine? Şi lucrul acesta nu s'ar putea înlătura, ba ar fi chiar hotărîtor în contra fiinţării lor politice.

«Pilda ce le-a dat Cracovia, de nu propria-le înţelepcĭune, ar fi de ajuns spre a-i face mai cu minte, mai băgătorĭ de seamă.

«Dar toate năzuinţele ce punem pentru a linişti aceste temerĭ copilăreştĭ, toate asigurările noastre, toate protestările noastre ar putea părea nelămurite şi neîndestulătoare; un program pe scurt, care ar arăta în cîte-va linii dorinţele Romînilor, ar zice mai mult de cît volume de fraze.

«Programul, eată-l:

1856.— *Principii generale pe care Moldo-Romînii ar dori să le vază slujind de temelie viitoarei reorganizațiunĭ a țării lor.*

«I.— Înalta Poartă va urma, ca și în trecut, să păstreze «drepturile de suzeranitate, ce și-a cîștigat legitim asupra «principatelor romîne, și care constau:

«*a*) În recunoașterea Domnilor sau Domnului ales de na-«țiune;

«*b*) În priimirea tributului ce însășĭ ișĭ hotărîse cînd cu «promulgarea Regulamentului Organic.

«II.— În afară de aceste prerogative recunoscute și asigu-«rate Țării, Romînii intră în întreaga și deplina posesiune a «dreptului politic și a dreptului gintelor, și, în puterea acestui «drept, ișĭ arată următoarele dorințĭ:

«1º Pentru pricinĭ de economie și de tărie, întrunirea a «celor doă Principate subt un singur Domn ales în libertate «de către națiune;

«2º În interesul păcii din lăuntru și a statornicii guver-«nului, ereditatea Domnului în linie dreaptă și bărbătească «a scoborîtorilor săi;

«3º Neutralitatea desăvîrșită a țării lor, subt garanția co-«lectivă a Puterilor ce au iscălit tractatul din Paris, fără a-«mestecul nicĭ uneia în afacerile din lăuntru ale țării;

«4º Putința lor nemărginită de a vedea de desvoltarea ma-«terială și morală a țării lor, după nevoile lor adevărate, și «treapta lor de civilizare;

«5º Putința de a'ntemeia raporturile lor comerciale pe in-«teresele țării;

«6º Putința de a naviga liber pe Dunăre, în aceleașĭ con-«dițiunĭ ca și cele-l-alte Puterĭ vecine de acest rîu, — precum «și în apele turceștĭ;

«7º Desăvîrșit respect din parte-le, pentru instituțiunile

«Statelor vecine, în orĭ-ce întîmplare, şi orĭ-care ar fi starea «afacerilor Europei;

«8⁰ Dreptul de a lua, pe calea legală, pentru apărarea te- «ritoriului lor şi siguranţa din lăuntru, toate măsurile de care «se va simţi nevoe;

«9⁰ Desăvîrşit respect pentru proprietate şi persoane: asta-i «piatra ce ţine bolta în toate societăţile înţelepte şi cinstite «din această lume;

«10⁰ Desăvîrşită egalitate înaintea legii civile şi criminale, «fără deosebire de clasă;

«11⁰ Priimirea tutulor Romînilor ce vor avea capacitatea «cerută, în toate slujbele ţării;

«12⁰ Contribuţiunea tutulor la sarcinele ţării în proporţiunĭ «drepte şi înţelepte;

«13⁰ Libertatea de conştiinţă pentru toate religiunile în «fiinţă;

«14⁰ Dreptul dat orĭ-căruĭ strein de religiune creştină de «a se face proprietar în ţară;

«15⁰ Priimirea în familia romînă, a tutulor streinilor care «ar fi dobîndit proprietate de acareturĭ în ţară, sau care ar «fi dat dovezĭ de o purtare fără pată în timpul unei lungĭ «şederĭ în Principate, şi s'ar fi făcut aci folositorĭ îndeletni- «cindu-se cu vr'o industrie sau vr'o meserie cinstită;

«16⁰ Supunerea tutulor streinilor la legile ţării.

«Aceste sunt, în puţine cuvinte, dorinţele Romînilor.

«Aceste sunt drepturile ce cer ei şi foloasele ce vor să «tragă din ele.

«Cerem acuma orĭ-căruĭ om nepărtinitor să ne spună de găseşte în ele o brumă de cuget ascuns care ar putea să a- meninţe liniştea unui Stat oare-care?

«Să nădăjduim decĭ că aceste cîte-va linii ce am scris în toată curăţenia cugetului nostru, vor fi îndestul pentru a dă-

rîma de vecĭ nedreapta neîncredere ce ne-a urmărit pînă azĭ, şi că ne vor atrage simpatiele tutulor Puterilor care ne-au luat apărarea.

«Să nădăjduim asemenea, şi nu e cea mai de pe urmă din dorinţele noastre, că nicĭ unul din compatrioţii noştrii nu va vedea în aceste linii cel mai mic privilegiu păstrat unei clase în dauna vr'unei alteia, şi că acest program, această profesiune de credinţă a tutulor Moldo-Romînilor, o să devie stindardul subt care să se'ntrunească toţĭ oamenii înţelepţĭ şi cu gîndurĭ bune din ţara noastră, şi că ast-fel va fi actul, priimit de toţĭ în mod solemn, cu care se vor înfăţişa Romînii înaintea comisarilor, a căror sosire este aşteptată cu cea mai vie nerăbdare.»

Cînd sosi comisiunea în Proviinţiile Dunărene, găsi aşezaţĭ în scaunele domneştĭ, cu titlul de caimacamĭ, în Moldova pe Mihaiŭ Vogorides [1]), în Ţara-Romînească pe Alexandru Ghica [2]), fostul Domn depus de Poartă în 1842.—Aceste doă numirĭ fusese făcute de Turcia, după scadenţa celor şapte anĭ de domnie ai lui Vodă Ştirbei şi lui Vodă Grigore Ghica, la 1-ŭ Iulie 1856 [3]).

Protivnică a unirii celor doă Principate subt un singur Suveran, cea ce era ţinta tutulor urărilor Romînilor, Turcia, în unire cu Austria, se opinti în contra pornirii bine voitoare a lui Napoleon al III-ea, şi puse toate în mişcare, cum vom ve-

[1]) N. Vogorides urmase lui Th. Balş, care înlocuise, cu titlul de caimacam, pe Domnitorul Grigore Vodă Ghica, şi care murise trei lunĭ mai apoi.

[2]) Firmanul de numire a Caimacamului este din 3 Iulie 1856 (*Bul. of.* No. 56, 17 Iulie).

[3]) Ofisul prin care Vodă Ştirbei işĭ delasă puterile în mîinile Sfatului administrativ este subsemnat din Piteştĭ, 25 Iunie/7 Iulie 1856.

dea dintr'o scrisoare publicată mai jos, pentru ca dorinţele Romînilor să nu fie împlinite.

În acest timp, un bărbat ce locuea în Paris cu familia sa, bine văzut de Împăratul ce găsea plăcere să vorbească cu dînsul de Ţara-Romînească, — pentru care ţară simţea Împăratul mare simpatie, — intim cu Drouyn de Lhuys şi cu Walewski, muncea cu dor aprins pentru Ţara Sa, ca să facă să fie adoptată ideea de unire, idee la a cărei realisare lucrase neîncetat, în timpul domnirii Sale, idee spre a cărei făptuire El făcuse primul pas[1]). Acest bărbat era Vodă-Bibescu.

Apostolii din 1848 şi cei rămaşĭ credincĭoşĭ în legendă au plănuit să zică că Împăratul sprijinise, — la Congresul din Paris, — ideea de unire a Principatelor subt un Domn strein *fiind că această idee fusese răspîndită în Franţa de către exilaţĭ*. Dar este oare de crezut să fi dat Napoleon III o însemnătate oare-care părerii răsvrătiţilor romînĭ din 1848 ce scăpaseră la Paris după năvălirea în Moldo-Valahia a oastelor turco-ruse? Sau să fi simţit el vr'un interes oare-şĭ care pentru ideile coreligionarilor politicĭ ai acelui care fusese compromis în atentatul de la Opera-Comică? Nu[2]); aiurea trebue căutate cauzele bunăvoinţii guvernului francez pentru Romînĭ, şi nu trebue să uităm că cei trei fii ai Domnului trecuseră prin scolile militare ale Franţii, şi că doi din ei slujeau încă subt stindardele ei.

În ce priveşte pe Vodă Bibescu, am văzut cu ce grijă urma El fazele prin care trecea ţara sa, cu toate că departe de dînsa, şi cu ce vedere limpede a viitorului însemna prietenilor şi susţiitorilor săĭ programul împrejurul căruia îi

[1]) Vezĭ în acest volum, p. 136, 216 şi 240.

[2]) «Neîncrederea napoleoniană în D. Ion Brătianu, *dor că s'a mărit*», scrie Prinţul Carol-Antoniu, în 1868, fiului său Prinţul Carol de Hohenzollern. (Note despre viaţa Regelui Carol al Romînii. Vezĭ *l'Indépendance* din 19 Februarie/3 Martie 1894). Această neîncredere nu adormise deci nicĭ odată.

poftea pe toţĭ să se întrunească spre binele şi mărirea viitoare a neamului romînesc. Iată încă o noă dovadă despre aceasta, dovadă care prin data-i vine după sosirea DD-lor Comisarĭ în Principate.

M. S. Vodă Bibescu către D. Ioan Florescu, ginerile său.

TRADUCERE.

Baden-Baden, 5 Septembre 1856.

«Ţi'am priimit scrisoarea, scumpe Iancule, şi văd cu plăcere că judecĭ minunat starea ţării.

«Este în adevăr această stare din cele mai critice. Va putea eşi mult bine din multe din întîmplările de faţă, şi tot astfel atît răŭ în cît la urma urmelor să ne putem pierde pînă şi naţionalitatea. Am văzut că popoare, mult mai bine organizate de cît al nostru, au dispărut în mijlocul furtunelor ridicate de desbinările dinăuntru. Binele ca şi răul atîrnă mult de spiritul ce va însufleţi pe cei ce vor fi chemaţĭ să arate dorinţele ţării. Cine vor fi aceştĭ oamenĭ? Nu ştiu. Nu vor fi luaţĭ însă în afară din ţară. Iată de ce e nevoe grabnică ca toţĭ oamenii cu bun simţ, ca toţĭ oamenii de bine să se înţeleagă de mai 'nainte, şi să-şĭ hotărască ideile, ca să poată să lupte cu folos în contra tutulor utopiilor, în contra tutulor patimilor care se vor cĭocni în momentul în care va fi pusă 'n cestiune soarta ţării.

Aş crede pentru aceasta neapărat să se formeze în capitală un comitet care să aibă frăţii în toate judeţele. El s'ar compune de cincĭ, şase membri cel mult, luaţĭ prin tot ce este mai inteligint şi mai cu greutate. Scopul ar fi de a întruni subt acelaşĭ stindard pe toţĭ acei care ar avea aceleaşĭ vederĭ, fără a căta la religiune, nicĭ la naţionalitate, numai să dea ei chiezăşia a unei poziţiunĭ oareşĭ cum influente, astfel că, la momentul priincĭos, toate aceste părerĭ, formînd mă-

nunchiŭ, să atîrne cu mare greutate în cîntarul în care soarta țării noastre va fi cîntărită. Rămînînd singuratece, ele ar fi nule, chiar de ar forma marea maioritate. Ar trebui să 'ncercĭ să strîngĭ împrejuru-țĭ cît se va putea mai mult tineret. În el mai ales se găsesc devotamentul și simțimintele generoase, cînd n'au fost falsificate de o rea călăuzire.

«Programul vostru ar putea conține următoarele puncte temeinice:

«UNIRE.— DE ESTE POPULARĂ 'N ȚARĂ.

«EREDITATE.— ÎN CAZ CĂ DOMNUL AR TREBUI SĂ FIE LUAT PRINTRE PĂMÎNTENI, DREPT ABSOLUT DE ALEGERE, AST-FEL CUM A MAI FOST RECUNOSCUT ȘI PUS ÎN PRACTICĂ.

«NEUTRALITATE.— SUBT GARANȚIA EFECTIVĂ A TUTULOR PUTERILOR MARI, FĂRĂ AMESTEC DIN PARTEA NICI UNEIA ÎN AFACERILE ADMINISTRAȚIUNEI DIN 'NĂUNTRU.— PUTINȚA DEPLINĂ ȘI ÎNTREAGĂ LĂSATĂ ȚĂRII DE A SE DESVOLTA MATERIAL ȘI MORAL, DUPĂ MIJLOACELE ȘI NEVOILE SALE.— PUTINȚA DE A LUA, PENTRU APĂRAREA-I ÎN LĂUNTRU, TOATE MĂSURILE CE VA CREDE BUNE.— PUTINȚA DE A-ȘI ÎNTEMEIA RELAȚIUNILE COMERCIALE PE INTERESELE SALE.— SUPUNEREA TUTULOR STREINILOR LA LEGILE ȚĂRII.— BUCURAREA DE LIBERTATE A NAVIGAȚIUNII PE DUNĂRE, ÎN ACELEAȘĬ CONDIȚIUNĬ CA ȘI CELE-L-ALTE PUTERĬ.

«Eată ceea ce ar trebui să cerețĭ Puterilor și ceea ce ar trebui să vă dea ele, de vor serios să vă dea ceva.

«În ce privește organizarea din 'năuntru, de s'ar amestecа ele prea mult într'însa, s'ar croi o haină cu culorĭ ce s'ar bate'n cap, și care cu toate acestea ar putea ascunde în cutele sale multe pricinĭ de turburărĭ și sguduelĭ.

«Cred decĭ că ar trebui să vă facețĭ ceată împrejurul Regulamentului Organic, spre a scăpa din el tot ce e bun. Nu prin lipsa de legĭ bune n'a putut să prinză nicĭ o sămînță bună în pămîntul nostru ne'ncetat scormonit! Cît de departe am fi azĭ, dacă nenorocitele întîmplărĭ din 1848, și toate urmările lor n'ar fi venit să ne oprească în cale și să ne dea 'napoi cu trei-zecĭ de anĭ! Aceasta ar trebui învederat comisarilor, — pentru A POPRI CA FORMA SĂ NU UCIDĂ FONDUL, ȘI A VĂ

FERI CA NU CUM-VA, PIERZÎNDU-VĂ ÎN AMĂNUNTE INTERIOARE, SĂ NU PIERDEŢĬ DIN VEDERE CEEA CE E DE CĂPETENIE, ADICĂ GARANŢIILE DE STATORNICIE.

«Pîn'atuncĭ, eată cîte-va principii care vor putea face parte din programul vostru:

«1° EGALITATE ÎNAINTEA LEGII CIVILE ŞI CRIMINALE, FĂRĂ DEOSEBIRE DE CLASĂ NICĬ DE CONDIŢIUNE.

«2° CONTRIBUIREA TUTULOR LA SARCINELE STATULUI, PRIN URMARE, IMPOZITUL FUNCIAR.

«3° PRIIMIREA TUTULOR ROMÎNILOR AVÎND CAPACITATEA CERUTĂ, ÎN TOATE SLUJBELE ŢĂRII.

«4° CONTOPIREA ÎN MAREA FAMILIE ROMÎNEASCĂ A TUTULOR STREINILOR CARE PRINTR'O ÎNDELUNGATĂ ŞEDERE ÎN ŢARĂ, PRINTR'O PURTARE CINSTITĂ, ŞI PRIN ÎNDELETNICIREA UNEI INDUSTRII SAU UNEI MESERII FOLOSITOARE, AR PUTEA FI PRIIMIŢĬ SĂ CEARĂ DREPTURILE DE CETĂŢENIE, SUBT CONDIŢIUNEA CĂ SE VOR LEPĂDA DE ORĬ-CE PROTECŢIE STREINĂ.— D'ACI AR EŞI BURGEZIMEA NOASTRĂ.

«5° RESPECTUL PROPRIETĂŢII ESTE CHEIA CE ŢINE BOLTA: NU O POŢĬ CLĂTINA, FĂRĂ SĂ CLATINĬ ÎNTREAGA CLĂDIRE SOCIALĂ.

«Fiţĭ bănuitorĭ în ce priveşte formele prea mult constituţionale. Ele nu sunt făcute pentru popoare încă în copilărie ca al nostru, şi care au nenorocirea de a fi molepsiţĭ de toate viţiurile unei civilizaţiunĭ înaintate, *fără a avea încă civilizaţiunea.*— Eu unul, aş vrea să văd în capul guvernului ţării mele un bărbat cu mîna de fer dar cu inima de aur. În starea de demoralizare şi de dezorganizare în care se află ea, aci i-ar fi singura scăpare.

Ţi'am vorbit de *Unire*; o doresc şi am dorit-o din toate puterile mele; dar nu cred să ni se dea, din pricina marelor interese streine ce-i stau împotrivă.

Eată scumpe Iancule, ce aveam să-ţĭ spui; cumnatul tău Grigore va adăoga ceea ce am uitat; am putut să-i arăt ideile mele pe îndelete.

Mii de prietenii pentru tine şi pentru toţĭ ai tăi.

«*Semnat:* G. BIBESCU.»

Acest document e prea elocinte în concisiunea sa, el arată prea lămurit cîtă dragoste avea Domnul pentru Ţara Sa, şi cît de bine i cunoştea nevoile, pentru ca să fie trebuinţă să i se mai facă vr'un comentar.

Părerile însă ale Domnului în ce priveşte drepturile Romînilor, a căror neatîrnare administrativă şi legislativă era, *ab antiquo,* întemeiată pe tractatele Domnilor Romînĭ Mircea şi Vlad al V-lea cu Înalta Poartă [1]), ne însuflă cugetările următoare:

Privite din punctul de vedere al dreptului public, tractatele dintre Rusia şi Poarta n'ar fi trebuit nicĭ odată să *robească* neamul romînesc, fiind-că aceste doo Puterĭ nu puteau dispune de o avere ce nu era a lor. După Capitulaţiunĭ, Poarta nu era Suzerana noastră; plăteam un impozit, e adevărat, dar, în drept public, plata unei sume nu întemeează starea de vasalitate, şi, precum scria Vodă-Bibescu în 1843 Cabinetului din St.-Petersburg, cînd cu cestiunea comercială, «Principatul se bucura în dreptul public al Europei de un «loc deosebit între cele-l-alte provinţii ale Împărăţii otoma-«niceştĭ [2])», şi, precum o afirma el limpede şi lămurit d-lui de Nion, «îndată ce am plătit tributul anual Porţii, nu-i mai «datorim nimic [3])».

O hotărîre însă europeană, a congresului din Paris, declară pentru cea dintîiŭ oară pe Romînĭ vasalĭ ai Porţii [4]).

Din acest punct de vedere, tractatul din Paris ne-a micşorat. Ştia foarte bine Turcia că *faptul* era în contrazicere cu *dreptul,* şi ea ştiuse ca la tractatul din Carlovicĭ (1699), să se slujească, în ceasurĭ de grea cumpănă, de argumentul:

[1]) Vezĭ t. I, p. 59, tractatul din 1392.— V. la Apendiciul acestui volum pe cel din 1460.

[2]) Vezĭ t. I, p. 149.

[3]) Vezĭ t. I, p. 291.

[4]) Em. Quinezu protestă singur atuncĭ. Aceasta fu, de altmintrelĭ, argumentul de drept invocat cînd cu proclamarea neatîrnărei.

«Nu pot da ce nu e al meu.» Rusia, din parte-i, care recunoştea valoarea acestui argument, şi care nu vroia să-i fie el opus în ziua în care va cere să păstreze Basarabia, se 'nvoise la cesiunea Bucovinei către Austria (1776—1777).

La sfaturile ce-i dedea Vodă-Bibescu, colonelul Florescu răspunse :

TRADUCERE

«Bucureştĭ, Marţĭ 8/20 Ianuarie 1857.

«MĂRIA TA,

«De cînd am avut cinstea să trimet M. Tale la Constantinopol cea din urmă scrisoare a mea, am putut însemna faptele următoare, care, în împrejurările de faţă, sunt vrednice de oare-şĭ care băgare de seamă: Caimacamul s'a aşezat de curînd la Curtea-Vechĭe, ca cum ar vrea să arate şi mai bine statornicia poziţiunei sale. Folosindu-se de prilejul anului nou, cu schimbările de funcţiunĭ şi numirĭle ce a făcut în ordinea judiciară, a hărăzit tot de odată, ca gratificaţie, leafa pe trei lunĭ la ofiţerii de orĭ-ce grad, ca şi la alte persoane dintre care unele nicĭ nu se numără între funcţionarii publicĭ; totalul se sue cam la cifra de 600,000 de lei [1]. Se zice că va urma Caimacamul cu acest sistem de dărnicie, şi că în curînd va hărăzi tutulor funcţionarilor civilĭ trei lunĭ din leafă, de nu trece peste cincĭ sute de lei. Aceste fapte de generozitate sau mai bine de mînă-spartă, într'un moment în care Însu-şĭ declară finanţele într'o stare de absolută nevoe [2], au această parte neliniştitoare că dovedesc învederat gîndul cu care sunt făcute. E trist să se fi dat, în contra chiar spiritului tractatului din Paris, unui guvern provizoriu asemenea mijloace de momire,

[1]) Decretul No. 1 din *Bul. of.* No. 2 din 1857, dă suma de 346,189 lei, 10 parale pentru gratificaţiile către armată.

[2]) Vezĭ mai departe nota despre finanţe, p. 492.

fără a mai vorbi de lista civilă, care este și ea o pîrghic puternică în mîna unui om care n'are altă țintă de cît a-și alcătui un partid, spre a eși învingător din lupta ce se pregătește.

«Eu unul, nu cred un singur moment în isbînda unui om care era de mai 'nainte dat pe față, și care și-a dat însu-și lovirea din urmă prin propriele-i fapte, în aceste cîte-va lunĭ ale Căimăcămiei sale. Dar tot de odată, nu 'nțelege lumea cum oamenii de Stat care au grija viitoarei noastre organizărĭ, nu simt neajunsul, nedreptatea, scandalul chiar unei asemenea stărĭ de lucrurĭ. De aceea, toate persoanele serioase de la noi cred că puterile Căimăcămiei ar trebui să 'nceteze [1], sau cel puțin să fie foarte mult mărginite, cînd vor sosi comisarii în Bucureștĭ. De nu, și de judecăm după cele ce se petrec în țările chiar cele mai luminate ale Europei, cată să ne așteptăm ca toate să fie falșificate la noi, înainte de alegerĭ.

«Toțĭ aceștĭ domnĭ, pe care n'am nevoe de a-i numi aci, mă poftesc să scriu M. Tale, ca să-i arăt această primejdie, în scopul ca să se 'ncerce Ea, prin toate mijloacele, să atragă băgarea de seamă a celor în drept asupra unei cestiunĭ de atîta însemnătate.

«Una din cele din urmă fapte ale Caimacamului, care de sigur nu-i menită să umple golurile ce în fie-ce zi se fac în șirurile partidului său, este acesta: a numit de curînd, ca censor, la secretăria de Stat, pe un oare-care *Caliarchi*, de tot strein de țară. E un tînăr din Constantinopol, care însoțea pe Kiamil-bey, cel ce aducea firmanul de instalare al Căimăcămiei. Această numire care ne readuce la timpul Fanarioților, a ațîțat în toate partidele o adevărată indignațiune.

«În ce privește pe Măria Ta, voi zice, fără temere de a mă amăgi, că opiniunea vine din ce în ce mai mult spre Dînsa. S'ar putea zice că simpatiile se măresc pentru Măria Ta, pe

[1] Vezĭ scrisoarea lui Vodă-Bibescu către Comtele Walewski.

cît găsesc unii mai multă plăcere să răspîndească pe seamă-I rele-voitoare insinuirĭ.

. . . .

«Mai mulţĭ tinerĭ, de care fugeam mai mult de cît mergeam cu dînşii,— din acei tinerĭ care se cred singurĭ patrioţĭ, şi care, de curînd chiar, au pricinuit nenorocirea ţării lor,— au venit la mine să-mĭ vorbească de M. Ta în modul cel mai bun. Cu toată neîncrederea ce-mĭ puteau însufla, m'am ferit foarte de a-i depărta, şi mulţumită unor poveţĭ ce am tras din cea din urmă scrisoare a M. Tale [1]), am putut să le reamintesc că ne găseam într'o vreme în care orĭ-ce om ce-şĭ iubeşte ţara, cată să lase la o parte cestiunea de persoane, şi tot ast-fel să se ferească de a intra în amănunte, amănuntele fiind singurele puncte în care suntem volnicĭ de a avea părerĭ deosebite; — că, pentru moment, nu trebue să ne îngrijim de cît de punctele menite să ne 'ntemeeze organizaţiunea ţărei, şi că, în această privinţă, M. Ta ai bine-voit să-mĭ însemnezĭ cîte-va principii pe care am crezut că pot să le împărtăşesc d-lor. Ei admirară spiritul patriotic şi neinteresat care a dictat aceste principii şi au declarat că acest program va fi al lor, şi tot ast-fel că este neapărat să ne înţelegem pentru a-l face să fie adoptat şi înţeles de mulţime.

«Această întîmplare m'aduse la ideea (şi d. Catargi fu de aceea-şĭ părere) de a publica zisul program, precedat de o mică precuvîntare conţinînd sfaturĭ pentru compatrioţii noştri, în ce priveşte linia de purtare ce cată să păzească fieşte-cine, în momentul în care va începe lucrarea de reorganizare. Arăt acest fapt M. Tale, pentru ca, de găseşte vreme, şi de crede că trebue să o facă, să bine-voească a mă lumina, în această privinţă, prin cîte-va sfaturĭ noĭ.

«Am onoarea, M. Ta, să fiu cu cel mai adînc respect al M. Tale, prea smerit şi prea devotat,

I. E. FLORESCU.

[1]) Vezĭ p. 470—473 din acest volum.

P. S. — «Uitam, Măria Ta, o cestiune din cele mai de căpetenie, compunerea Divanului. Se zice că ea a și fost deslegată în modul cel mai jalnic, căcĭ se svonește că clasa întîia a Boerilor, — adică aceea care, în afară de puține excepțiunĭ, e compusă de persoane dedate cu afacerile, cunoscînd bine starea țării, și ne-dînd în ideile surpătoare — care, din nenorocire, stăpîneau de cît-va timp tineretul nostru, și par din ce în ce mai mult că momesc pe micii proprietarĭ, și mai ales pe cler (cei mai neștiutorĭ fiind tot-odată, — lucrul merge de sine, — și cei mai primejdioșĭ), — această clasă dintîiŭ se zice că nu va fi direct reprezintată, ci va intra în numărul tutulor proprietarilor, care va trebui să dea cîte doi deputațĭ pe județ. Așa fiind, afirm, și aceeașĭ este părerea persoanelor celor mai cu judecată, că nicĭ un om cu greutate nu va intra în Divan, căcĭ au în contra-le nu numai antipatia micilor proprietarĭ, ci faptul însu-șĭ că aceștia formează marea maioritate. Iată de ce viu, în numele persoanelor însuflețite de cele mai bune simțiminte, să rog pe M. Ta, de n'a trecut cum-va momentul, să intervie pentru ca clasa dintîiŭ să fie reprezintată prin deputațĭ al căror număr minimum ar căta să fie de șapte-spre-zece (numărul județelor) . . . . »

Aci e locul să aruncăm o ochire pe harta Europei, să ne dăm seama de ceea ce se petrecea la Puterile cele marĭ și de ce se întîmplase în Principate, de cînd cu numirea de oficiu al caimacamilor din Țara-Romînească și din Moldova.

Nicĭ o arătare în prescurtare nu poate avea același preț ca această scrisoare plină de știință diplomatică, de spirit, și de o veselă luare în derîdere [1]), pe care o găsim în hîrtiile lui Vodă-Bibescu, și pe care o dăm tiparului:

[1]) Această scrisoare, datată de la 9 August 1857, din Bucureștĭ, este fără adresă nicĭ semnătură. O fi fost trimisă unui prieten al lui Vodă, care la rîndu-i o fi trimis-o Acestuia, rugîndu-L să i-o înapoeze după

«Bucureştĭ, 9 August 1857.

«DOMNULE,

«Îţĭ spuneam în scrisoarea-mĭ din urmă: o noutate de grea însemnătate se svoneşte, depărtarea lui Reşid-Paşa. De atuncĭ am aflat multe d'alde-astea: nota celor patru ambasadorĭ, a D-lui de Prokeş şi a lorduluĭ Redcliffe, cuvintele pline de tărie ale D-lui Thouvenel, scoborîrea pavilioanelor, putinţa sdrobirei alianţei anglo-franceze, ş. c. l. Dar, cu toate că aceste lucrurĭ marĭ s'au întîmplat toate din pricina noastră, cu toate că fiinţarea noastră se juca pe masa verde, pe care se bat pentru moment toate interesele aşa de puternic în cît ea pare c'o să se strice, îm ziceam cu poetul favorit al lordului Palmerston: «*Much ado about nothing*, mult sgomot pentru nimic»; acest cuvînt, — cată să ne înţelegem, — ne-căzînd asupra pricinei din nenorocire prea serioasă a cerţiĭ ci asupra cerţii înse-şĭ. Nu mi se părea cu putinţă, într'adevăr, ca Austria şi Anglia, după ce au împins pe miniştrii otomanĭ în această groapă, să fie dispuse a intra cu dînşii pînă la umăr într'însa, ca să-i scoaţă d'acolo.

«Austria seamănă mult cu acea bătrînică de şapte-zecĭ de anĭ pe care am văzut-o la Paris, într'o zi de sărbătoare, străbătînd Cîmpii-Elizei, pe o funie întinsă de la o moviliţă la cea-l-altă. Avea coif, peptar, sabie bună, scut înspăimîntător şi, de-ar fi fost pe pămînt, ar fi avut, cred, înfăţişarea cea mai îngrozitoare; dar era la o sută de picĭoare în aer, cu mîinile foarte încurcate de o nesfîrşită prăjină pe care-o apleca cînd la dreapta, cînd la stînga, şi păşea, biata femee, dar foarte încet, d'asupra prăpăstiei.

ce o va fi fost copiat. De altmintrelea, lipsa semnăturei nu micşorează în nimic preţul şi spiritul acestei curioase scrierĭ, nicĭ exactitudinea-i istorică, precum se poate constata consultînd *Buletinul legilor*. Toate afirmaţiunile autorului scrisorei, toate ofisurile citate se regăsesc în *Buletinul oficial*. Le-am căutat, şi trimitem pe cititor la anul şi pagina *Buletinului* în care figurează ofisul reamintit.

«Alt-ceva e cu John Bull; e spătos, tare 'n pumnĭ, şi, cel puţin la dînsu acasă, e aşezat bine pe un tărîm solid. Dar el ştie să numere; e chiar talentul de care se slujeşte mai bine; şi el şi'a încredinţat afacerile unui om care în tot-d'a-una a fost foarte bun cîrmaciŭ, şi ştie să-şĭ întoarcă la timp vălul în partea din care suflă vîntul.

«Nu m'am mirat decĭ cînd telegraful ne-a vestit că la Osborne toate se împăcaseră. Aud zicîndu-se împrejurul meu: «*Da, s'au împăcat, dar pe spinarea noastră. Franţa va fi plătit o concesiune printr-o alta.*» Nu cred aceasta. Văd pe alţii ce-şĭ închipuesc că Europa, supărîndu-se, are să se ocupe de noĭ, fără noi; că, prin urmare, nu vor mai fi Divanurĭ, nicĭ alegerĭ, că ţara nu-şĭ va mai putea rosti dorinţele.—Nicĭ aceasta n'o cred. Şi, mai întîiŭ de toate, Europa e prea cucoană mare ca să se supere. Şi apoi, s'a legat să ne dea audienţă, şi ne va ţine cuvîntul dat.

«Dar ştii, Domnule, de ce acest gînd cĭudat s'a putut ivi aci, în minţĭ de altmintrelea serioase? E că aci neîncrederea este obştească şi adîncă. Se spune poate în acest moment la Bruxelles şi la Paris, că convorbirea de la Osborne a sfîrşit totul; să n'o crezĭ. Nu s'a jucat bine; se va juca mai bine, iată totul.

În cestiunea Provinţiilor noastre, patru interese se găsesc faţă 'n faţă: interesul turcesc şi cel austriac, de o parte, al Principatelor, şi al Europiĭ, de alta.

«Europa nu vrea să fie turburată din zece 'n zece anĭ prin vre-un sgomot de răsboiŭ ce s'ar înălţa pe hotarele noastre.

«Şi noi am vrea să trăim în bună pace. Las pe cokney-i din Londra şi pe gură-cască din toate ţările să repete că noi vrem să fim Ruşĭ. Da, precum Belgii vor să fie Francezĭ şi Elveţienii Prusienĭ. De ce oare să 'ncăpăţinează lumea în a nu vrea să priimească ideea că noi dorim să rămînem noi, în loc de a fi acel lucru fără nume pe care toţĭ şi-l dispută, şi-l'îmbu-

cățesc? Viața ne-a fost, pînă acuma, plină de turburări sterpe; dorim odihna, ordinea, statornicia. Nenorocita noastră țară a fost ca hanul din Orient; popoarele, armatele au venit aci din cele patru colțurĭ ale lumii, și, fără 'ncetare au călcat-o în picĭoare. Cerem să ni se dea locul nostru la soare, partea noastră în munca cea mare a civilizațiuneĭ. Cerem să fim lăsațĭ să ne tragem brazda și să semănăm bucatele de care Europa are nevoe; cerem să ne lase ea să păzim pentru dînsa cel mai frumos din rîurile ei.

Fiind aceasta pentru noi și pentru Europa, vom fi încă pentru Turcia un meterez, și, la nevoe, un post înaintat, un post sigur de pază a Împărăției ei. Din nenorocire, ea nu vrea să înțeleagă aceasta, și, tălmăcind după placu-i declarațiunea tractatului din Paris privitoare la integritatea ei, nu se gîndește decît să ne readucă Provinciile în stare de pașalîc, nevrînd a ține seamă de vechile noastre drepturĭ, par' c'o să se găsească mult mai tare cu ura a patru mii de oameni. de cît cu devotamentul lor.

«Austria, ia, și'a dat gîndul pe față cu multă nerușinare; ia nu vrea să fie aci nimic trainic, nimic tare. Ea nu atacă, ne zice dînsa, ci se apără. Destul este un Piemont la Apus, nu mai vrea dînsa un altul la Răsărit. Și, pentru a isbuti, se acață de orĭ-ce, se slujește de orĭ-ce armă. E o politică limpede, pe care toată lumea a înțeles-o. Dar ceea ce nu toată lumea știe tot așa de lămurit, este setoasa lăcomie ce se ascunde subt această 'nfățișare atît de modestă. Azĭ, dușmanul nostru cel mai de temut nu mai e la Sîn-Petersburg, ci la Viena. Mult timp m'am luptat în contra înrîuririĭ ruseștĭ. Nu sunt decĭ de bănuit, de-țĭ spun că, în acest moment nu mă tem de dînsa, și că, pentru rațiunile ce am să-țĭ arăt, cred în sinceritatea politiciĭ celei noi a Țarului.

«Cît timp Rușii au putut să facă să intre în planurile lor învoirea Austriei la ocuparea Constantinopolului de dînsa, ei

s'au gîndit să ne ia, în treacăt, Provinciile. Ele erau o cale militară, o bază de operaţiunĭ neapărată. Iaşii, Bucureştii căutau să slujească de popasurĭ către Şumla şi Adrianopol. Dar azĭ cìnd Sebastopolul şi flota de pe Marea Neagră nu mai sunt, azĭ cînd gurile Dunărei sunt libere, iar împrejmuirile Bizanţului închise, Rusia nu mai are nevoe de noi, şi de i-am fi daţĭ ei, aş pune rămăşag că ea n'ar priimi. Doresc ca nimenea să nu o expuc la asemenea încercare. Dar ar avea cuvinte foarte întemeiate ca să nu ne vrea, căcĭ alipirea de dînsa a celor doă Provincii ale noastre, ar fi pentru dînsa o slăbire, necum de a fi o tărie.

«Aruncă-ţĭ ochii pe o hartă: priveşte la acea îndoitură a Carpaţilor ce ne înfăşoară de la Orşova cea noă pînă la Botoşanĭ. Al cui este povîrnişul dinspre miază-noapte al acestor munţĭ? Ai cui sunt Sibiul, Bistriţa, Suciava, şi Cernăuţĭ, vechile noastre capitale, Tîrnopol şi basinele de sus ale Siretului, ale Prutului şi ale Nistrului?

«În Galiţia, şi fără a eşi d'acasă, Austriacii au o armată la şapte-zecĭ de leghe [1]) de Kiev, la opt-zecĭ de Odesa şi urmărind pe un parcurs de o sută şase-zecĭ de leghe laturile Ruşilor care ar fi la Craiova şi la Bucureştĭ, ei ar putea în doă zile să se aşeze pe linia de retragere a acestora şi să le tae comunicaţiile. Strategic vorbind, ocuparea Moldo-Romîniei de către Ruşĭ este peste putinţă fără înţelegere cu Austria, şi Rusia, atît de greu de rănit la dînsa acasă, ar priimi multe rănĭ la noĭ. Răsboiul din urmă ne-a dovedit aceasta.

Ce minunat însă ar desăvîrşi Moldo-Romînia împărăţia austriacă, ducînd-o pînă la Marea Neagră, dîndu-i Dunărea, predîndu-i toată peninsula răsăriteană pe care ar îmbrăţişa-o această împărăţie şi ar strînge-o între cele doă braţe ale sale, de la golful din Cattaro pînă la trecerea de la Sulina! Nu eu spun acestea; o spune ceva care n'are pentru nimenĭ nicĭ iubire,

[1]) O leghe: patru chilometre şi ceva. *N. tr.*

nicĭ dragoste; o spue geografia care ne strigă noă şi strigă asemenea Constantinopolului: Iată cine este azĭ duşmanul!

«Şi observaţĭ că Germania, care visează mult, s'a apucat să viseze că Dunărea este şi cată să fie un rîu german. Triest le-a dat gustul mărei; Viena are o poartă deschisă pe Adriatica; vrea o alta pe Euxin. — Rusia ştie aceasta, şi iată toată taina politicei ei celei noĭ. În politică, e lucru bun de a căta întîiŭ care sunt interesele, şi apoi care sunt declaraţiunile, căcĭ, cată să zicem cu Thiers că nu e lucru silit ca un diplomat să minţă în tot-d'a-una. Interesul Rusiei în această afacere e atît de lămurit, şi un *sic vos non vobis* poate atît de puţin să-i fie pe plac, în cît e lucru foarte simplu de a o vedea neîngăduind ca un altul să culeagă ceea ce ea semănase. O cred decĭ cu cuget foarte curat în demonstraţiunile-i în folosul nostru, fiind că cred că are foarte mare interes acuma, ca să pue în Răsărit botniţă acelei ambiţiunĭ neruşinate pe care e silită Franţa să o înfrîne în Apus.

«Poarta, orbită despre interesele sale cele mai învederate, nu vede nicĭ de cum această primejdie noă, şi cele doă ambiţiunĭ, a Turciei şi a Austriei, s'au înţeles ca să ne piarză, rămînînd ca ele să-şĭ dispute mai tîrziu cadavrul nostru. Anglia, geloasă de rolul ce a jucat Franţa în Crimea, şi de rangul luat în Europa de această Putere, şi'a uitat propriele-i cuvinte de la Congresul din Paris şi a intrat în complotul austriac. Atuncĭ la Constantinopol, au crezut că nu mai au de ce să se teme, de vreme ce aveau în partea lor pe lord Stratford şi pe baronul Prokeş. S'au lăsat să fie momiţĭ de ambiţiunea cuceririlor, şi aceştĭ Turcĭ care se tem de creştinĭ, dar îĭ urăsc cel puţin tot atît cît se şi tem de dînşii, şi'au zis că ar fi o iscusinţă care ar înveseli pe Mohamed pînă în sînul lui Abraham, dacă, după ce au pus Crucea să scape Semiluna, ar pune pe doă naţiunĭ creştine să-i ajute să supue pe o a treia. Era a trage doă făinĭ dintr'un sac, şi anume dintr'un

sac în care cel care trage folosul nu prea a pus mare lucru. Şi de aceea meritul era şi mai mare, şi bătrînii Turcĭ, care n'au luat încă moda europeană, rîdeau pe înfundate cu atîta mai mult chef.

«Se pun pe lucru fără ruşine.

«Europa zisese: Vroi să cunosc dorinţele acestui popor. Poarta priimeşte, iscăleşte cu amîndoă mîinile, făgădueşte să facă tot ce i se cere, şi, la 15 din luna zilkade a anului hegirii 1242 trimite cel mai frumos firman din lume scos în luna . .

«Vrem să păstrăm şi să întărim privilegiurile hărăzite Principatelor *ab antiquo*... E de cea mai mare însemnătate ca, în decursul deliberaţiunilor ce se vor ţine, administraţiunea ţărei să păstreze o poziţiune de tot nepărtinitoare, ş. c. l. ş. c. l.....» Dar tot-odată, în sila legei constitutive a Căimăcămiilor, care dă (art. 18) aceste puterĭ vremelnice la treĭ funcţionarĭ şi nu unui-a singur, trimite în Bucureştĭ şi Iaşĭ doi dictatorĭ, a căror menire este de a nu ţine seamă nicĭ de instituţiunĭ, nicĭ de legĭ, nicĭ de cuviinţe.

«Din aceste doă persoane, pe unul îl cunoaşte Europa. Alegerile din Moldova au arătat la ce respect al legalităţii se putea aştepta lumea din partea unui funcţionar turc dinadins trimis pentru a nu respecta nimic. Şi apoi avem acest noroc de a putea citi corespondenţa familiară a lui Vogorides-bei...

«Pentru noi, la Bucureştĭ, priveliştea n'a fost aşa de înveselitoare: în loc de acest bei tînăr şi îndrăsneţ însufleţit de o cutezanţă atît de compromiţătoare, avem un bătrîn care, ajuns pînă la sorocul obicĭnuit al vieţei, n'a găsit, la această vîrstă, simţiminte liniştite şi neinteresate, un gînd bun pentru ţara sa şi pentru dînsul. In loc de a-şĭ înnobili sfîrşitul carierei, luînd sincer parte la reînvierea unui popor, nu s'a gîndit de cît să-şĭ mulţumească o ambiţiune de bătrîn. N'a privit în jurul lui, ci la Constantinopol, şi s'a purtat ca acei slujbaşĭ turcĭ care, fiind că au trăit de vecĭ sub puterea absolută a unui stă-

pîn, pierd capul acolo unde fiinţează instituţiunĭ şi drepturĭ. Această lege supărăcĭoasă nu-i pentru dînşii de cît un petec de hîrtie; a-l rupe şi a arunca bucăţile în ochii oamenilor, e metoda d-lui Vogorides; a-l îndoi şi a-l pune binişor în buzunar, e a lui Vodă Ghica. Lucrul tot acolo vine; numai deosebirea anilor face deosebirea metodei. Dar Europa, deşteptată de sgomot, n'a cătat de cît la Iaşĭ; n'a văzut că acelaşĭ lucru se petrecea şi la Bucureştĭ [1])

Ast-fel, după legile noastre, după însu-şĭ firmanul Porţii care a numit pe Caimacamĭ, administraţiunea cea noă *cată să păstreze o poziţiune de tot nepărtinitoare* [2]). Caimacamul nu este într'adevăr de cît un epitrop vremelnic, şi autoritatea lui se mărgineşte în a face acte de conservaţiune. Să vezĭ ce a conservat.

«Articolul 18 al legei din 1831, îl opreşte ca în tot cursul puterei lui vremelniceştĭ, să destitue un funcţionar, în afară de cazul unor greşelĭ dovedite.

«El, prin diferite ofisurĭ, a destituit pe capii de secţie ai de-

[1]) HELIADE *(Scrisorĭ din exiliu*, p. 617*)*, la data de 22 Dec. 1858, scrie: «A Ghica s'a pus pe capete, de nu va putea face a se alege el, să-şĭ «dea toţĭ partisanii în favoarea lui N. Golescu, şi prin urmare, face «causă comună (cum zice) cu cei de la 48. Şi aceştia erau carĭ de la «1840 strigau asupra lui şi-l sfăşiau pentru calităţile şi virtuţile ce avea «atuncĭ, acum zic că au venit la vorba noastră şi-i recunosc virtuţile «ce le are. Cum se operă această luminare în minţĭ? De unde veni «minunea aceasta? Din marea orbire. Atuncĭ, şi de atuncĭ pînă la 1856 «fură orbiţĭ de ură, şi acum sunt orbiţĭ de interese. Iată calităţile şi «virtuţile îĭ eşiră pe faţă lui Al. Ghica de cum se determină a lucra spre «a lăsa ţara pe mîinile lor. Am zis *orbirea*, însă nu m'am exprimat bine. «Şi atuncĭ şi acum ştiau foarte bine ce făcuse. Atuncĭ Ghica nu mai «era posibil, şi oamenii îşĭ cauta interesul, şi ca să fie bine cu Rusia şi «cu Austria şi cu Bibescu sfăşia pe Ghica; acum Ghica le dă osul în «gură, şi Bibescu poate să li-l ia. Ghica dar e de minune.»

[2]) Textual. Vezĭ firmanul din 3/15 Iulie 1856 (*Bul. of.* No. 56 din 17 Iulie 1856).

partamentelor, ca și pe un mare număr de slujbașĭ mai micĭ [1]).

«A destituit cu grămada, prin ofisul No. 113 [2]) pe toțĭ membrii Curții supreme și pe ai tutulor Curților de apel

«A destituit la ministerul de finanțe secțiunea de contabilitate [3]), ceea ce a adus demisiunea casierului general, a mai

[1]) Vezĭ textul acestui articol la p. 497 a acestui volum.—Prima faptă a lui Alecu-Vodă-Ghica est de a înlocui, prin decret de la 9 Iulie, pe Prințul Gheorghe Știrbei în postul de Spătar prin Ioan Odobescu. (Vezĭ *Scrisorĭ din exiliu* de HELIADE, p. 540). In aceeașĭ zi, Al. Dimitrescu era numit secretar de Stat în locul lui Al. Plagino, ginerele lui Vodă Știrbei. — Numirĭ de miniștri și de directorĭ de minister se găsesc la *Bul. of.* No. 64, din 13 August 1856. La 31 August 1856 (No. 69 din *Bul. of.*), un cap de secție e înlocuit la ministerul justiției. Vodă A. Ghica își însuși, în tot decursul Căimăcămiei sale, dreptul de a numi funcționarĭ. (Vezĭ *Bul. of.*, No. 76, 24 Septembrie 1856; No. 83, 19 Octombrie 1856).

[2]) Decretul din 13 Septembrie 1856 (*Bul. of.*, No. 73, din 14 Sept. 1856) are N-ul 119. E complectat prin decretul No. 122 din 15 Septembrie (*Bul. of.*, No. 74, din 17 Septembrie 1856). Acelaș număr conține decretul No. 123, de care se vorbește mai departe, și care numește membri ai Epitropiei orfanicești pe D-nii Pascal Tămășescu, Matache Coadă și Nicolae Nestor.

[3]) DESPRE FINANȚELE ȚĂREI ROMÎNEȘTĬ DE LA 1847 LA 1856.

Cît a costat pe Țara Romînească răsvrătirea din 1848, ocupația de la 1848 la 1851, și cea din 1853?

S'a putut constata starea înfloritoare a finanțelor la sfîrșitul domniei lui Bibescu, în momentul cînd isbucni răsvrătirea din 1848 [1]). Membrii acestei mișcărĭ au pretins însă că n'au găsit în cutiile săteștĭ, în momentul plecărei Domnului de cît 777,000 de lei; mărturisesc încă că în casa Vistieriei n'au găsit de cît 349,064 de lei, 37 de parale. Nu avem a-i urma în învinuirile de dilapidare ce aduc unii în contra altora; scopul nostru este numai să arătăm ceea ce, financiar vorbind, răsvrătirea a costat pe Țara-Romînească. Perderĭ neînsemnate, zice *legenda:* perderĭ foarte marĭ, răspund cifrele neîmblînzitului *Monitor*.

Starea financiară arătată de Vodă-Bibescu în 1847 [2]), și cea arătată în 1848 [3]), dovedeau, de o parte, lipsa orĭ-cărei datorii, de alta că ființau prisosurĭ în casa Vistieriei, în casele diferitelor așezăminte publice, și în cutiile săteștĭ. Ce s'au făcut toate aceste sume? Se răspunde la această întrebare în lucrarea foarte însemnată ce are titlul de: *Starea*

[1]) Vezĭ p. 344 și a treia parte a acestui volum.
[2]) Vezĭ p. 344 și a treia parte a acestui volum.
[3]) Vezĭ p. 344 și 347 din acest volum.

multor capĭ de secţiunĭ, şi a tutulor casierilor de judeţe, şi a pus cestiunea financiară, rămasă fără control, în aceeaşĭ neorînduială ca şi administraţiunea civilă [1]. . . . .

«A destituit sfaturile orăşeneştĭ, neţinînd seamă de articolul 2 al legii din 1831 care dă acestor sfaturĭ o viaţă de

administoaţiunei şi a serviciurilor publice în Principatul Ţărei-Romîneştĭ, în Iunie 1856, — lucrare datorită lui Vodă Ştirbei, — şi se răspunde prin vorbele următoare: «CUTIILE SATELOR FUSESERĂ, SE ŞTIE, GOLĬTE DE GUVERNUL RĂSVRATIREI DIN 1848.»

Rămîne de statornicit cifra cheltuelilor pricinuite de răsvrătirea din 1848. Actele date de Vodă Ştirbei şi de Caimacamul Alecu Vodă-Ghica ne lămuresc în această cestiune. Raportul Divanului din 1856, ce reaminteşte raportul din 1851, No. 347, constată că datoria Ţărei, URMARE A ÎNTÎMPLĂRILOR DIN 1848, DUPĂ CUM S'A CONSTATAT LA SFÎRŞITUL LUI 1849, ERA DE 19,063,749 DE LEI [1].

Această cifră reprezintă datoria lăsată de răsvrătire. Vom vedea mai departe întregimea cheltuelilor ce a pricinuit dînsa.

Dacă deschidem *Buletinul oficial* din 1856, N-le 2 şi 17, ne dăm seamă de greutăţile peste măsură de marĭ cu care avut a lupta Vodă-Ştirbei cînd luă puterea. In 1855, ca urmare a ocupaţiunei, prevederile budgetului, în ce priveşte cheltuelile, sunt întrecute cu mai mult de patru milioane. Cu toate acestea exerciţiul n'are de cît un deficit de 2,256,748 de lei, 29 parale.—Budgetul din 1856 acoperă acest deficit, şi lasă să se nădăjduiască un prisos de 2,738,580 lei.

Cu toate greutăţile de orĭ ce fel, şi cu toate că plătise Rusiei trei milioane pentru ocupaţia de la 1848 la 1851, Vodă Ştirbei vedem că a plătit, la începutul lui 1855,—din datoria pricinuită de răsvrătirea din 1848, adică din 19,063,749 de lei,—suma de 14,430,536 de lei, şi că-i rămînea de plătit numai suma de 4,633,213 de lei. Din nenorocire, ocupaţiunea din 1853 altoise pe datoria d'întîiŭ, o alta de 25,988,459 de lei.

Cum oare isbutise Ştirbei să plătească în 1855 suma de 2,256,748 de lei, şi cum nădăjduea el să iconomisească în 1856 un prisos mai mare încă? Oare printr'un împrumut? Nu; ca şi lui Mihaiŭ Sturza al Moldovii [2], i plăcu mai bine să aştepte totul de la viitor. Dintr'o parte, readuse ordinea şi economia în finanţe, işĭ mări astfel mijlócele, puse, din pricina răsboiului, un impozit de doă a zecelea de adăogat la orĭ-ce sumă percepută, în timp de patru anĭ, de la proprietarĭ şi de la ţăranĭ; de altă parte, ca să vie de hac nevoilor de faţă, făcu,—prin înţelegere cu Di-

[1]) Vezĭ *Bul. of.*, No 73, 14 Septembrie 1856.

[1]) Vezĭ «Raportul din 1851 No. 347» şi «Starea administraţiunii şi a serviciurilor publice ale Principatuĭui Ţării-Romîneştĭ în Iunie 1856».
[2]) Vezĭ t. I-ŭ al aecstei opere.

doi anĭ, şi poruncind să se facă înainte de sfîrşitul legal al vieţii lor, alegerĭ noi supuse înrîuriĭ sale [1]....

«A destituit prin ofisul No. 123 [2] pe membrii orfanicești epitropii care supraveghează şi administrează averea orfanilor.

«Tot de o dată:

«Numeşte în toate aceste posturĭ pe care le-a lăsat în vă-

vanul.—un împrumut la casele publice, a căror avere se suea la 24,239,478 de lei, și luă asemenea împrumut depozitele făcute la Vistierie de către particularĭ.

În 12 Octombre 1856 (*Bul. of.* No. 81), Caimacamul constată că Statul datoreşte:

Caselor publice	21,871,307 lei	28 parale
Şi depozitele particularilor	5,343,236 —	5 —
	27,214.543 lei	33 parale

Așa că aceste case nu mai aveau ca numerar, la sfîrșitul lui August, după plata cheltuelilor lor, de cât un milion și jumătate de lei. La 21 August 1856, scoţînd din numerariul ce se afla în Vistierie banii depozitelor, aceasta numai putea dispune de cît de 230,158 lei 30 de parale. Din prisosul prevăzut de Vodă Ştirbei pentru 1856, mai trebuea apoi scoșĭ 418,972 de lei, 20 de parale, prevăzuţĭ în mai mult la fondul ţiganilor, sumă ce nu putea intra în casa acestora, din pricina treptatei lor emancipărĭ. Cată să adăogăm că cheltuelile din 1856 întrecură cu 8,389,016 lei, parale 30, prevederile bugetare. În faţa acestei situaţiunĭ, Caimacamul Ghica-Vodă urmă înainte cu măsurile hotărîte de Vodă Ştirbei, și crezu chiar de nevoe de a întrerupe munca șoselelor. (Vezĭ la apendiciu: *Finanțele de la 1856 la 1859*).

Ocupaţia din 1853 a fost fără îndoeală una din pricinile turburării aduse în finanţe și nu trebue să aruncăm răspunderea acestei ocupaţii pe spinarea autorilor mișcării de la 11 Iunie; dar nu-i de cît dreptate să recunoaștem că ei fiind pricina ocupaţii ce a ţinut de la 1848 la 1851, dînșii sunt vinovaţĭ de deficitul de mai 'nainte de 19,063,749 de lei.

La acest deficit de 19,063,749 de lei cată să adăogăm cele 3,000,000 ce Vodă Ştirbei plăti Rusiĭ pentru ocuparea Principatului, ceea ce duce la 22,063,749 de lei deficitul pricinuit Vistieriĭ Statului, fără a mai număra cheltuelile ocupaţiunii pentru anii 1850 și 1851, nicĭ sumele lăsate de Bibescu, care puse la o laltă se pot ridica la 3 saŭ 4 milioane. Scurt răsvrătirea din 1848 nu póte să fi costat pe Ţara-Romînească mai puţin de 26 de milioane [1]).

[1]) Printre diferitele numirĭ de magistraţĭ de orașe (primarĭ), să cităm decretul No. 1 din 4 Ianuarie 1857.

[2]) Vezĭ nota 3 de la p. 489.

[1]) Starea administraţiunii în Iunie 1856, p. 2.

duvie, oamenĭ streinĭ de administrație, care duc acolo neorînduiala și negrija, dar care, datorîndu-i postul lor, i datoresc zelul și devotamentul lor . . . .

. . . .

«Batjocura se întrece une orĭ cu partea urîcĭoasă. Prin ofisul No. 122, Caimacamul numește procuror la Curtea apelativă, secțiunea civilă, pe un oare-care Ion Grecianu. La priimirea hîrtii ministeriale, kir Ioan se miră; cum însă un post și o leafă sunt în vecĭ bune de luat, se supune și aleargă la ministru care-i dă cu dărnicie sfaturĭ și povețe. A doa zi vine la tribunal, depune jurămînt, și-șĭ începe slujba. Membrii însă ai Curții găsesc cĭudate apucăturile noului lor coleg. Se cercetează ce a fost, și se constată că e dintre slugĭ. Magistratura se indignează; e scandal în oraș. Guvernul nu se sinchisește, și, ca să repare insulta făcută întregului corp judiciar, se mulțumește să dea un nou ofis, No. 188, care desființează pe cel d'întîiŭ și tălmăcește că s'a făcut greșeală, că postul era pentru un alt Ion Grecianu, ***maior***, cu locuința la Craiova. Apoi, cum locuitorul din Craiova nu se află în Bucureștĭ, în loc de Ion se scrie Nicolae pe ordinul de numire care găsește în sfîrșit unde locuește noul titular. Iar calicul de Ioan, care în toate aceste nu avea nicĭ o vină, e osîndit la închisoare ca uzurpator de titlu [1]).

«Iată cum ne sunt duse treburile, cînd nu sunt duse în modul ce-țĭ spuneam mai sus.

«Și acuma, adăogînd la această scrisoare nenumăratele

[1]) Decretul No. 122, de care autorul vorbește mai jos, conține într'adevăr numele lui Ion Grecianu, ce e numit procuror la Curtea de apel, secțiunea întîia. Decretul arătat aci sub No. 188 se află într'adevăr la *Bul. of.*, dar cu numărul 148. Prin acest decret Ion Greceanu e osîndit la închisóre pentru uzurpațiune de funcțiune, de vreme ce numirea era a maiorului Grecianu, care, la rîndu-i, e înlocuit prin Nicolae Grecianu.

abuzurĭ [1]) de care nu mai stau să-ţĭ vorbesc, nu găseştĭ oare, Domnule, că se face prea mare cinste D-lui Vogorides, cînd

[1]) Iată cite-va dovezĭ de abuz de putere.

(1856, 7 Septembre. *Vezĭ Bul. of.*)

PORUNCĂ CĂTRE OŞTIRE.

Văzînd raportul şefului oştirei cu No. 2288, că în catastişe se află însemnate ranguri de sus şi de jos ce nicĭ o dată n'au fost în fiinţă în slujba Ţării şi anume:

Căpitanĭ:

1° Prinţu Grigore Bibescu Brîncoveanu;
2° Prinţu Alexandru Ştirbeiu.

Parucicĭ:

1° Prinţu Nicolae Bibescu;
2° Prinţu Dimitrie Stirbeiu.

Praporcic:

1° Prinţu George Bibescu.

Iunkerĭ:

1° Mihail Ghica;
2° Gheorge Sachelarie;
3° Gheorge Filipescu;
4° Grigorie Aristarhi.

Poruncim scoaterea lor din catastişe.
(Urmează iscălitura M. S.)
No. 46, Anul 1856, Septembrie 1.

Observaţiune: Prinţul Nicolae Bibescu, şcolar al Şcolii politehnice, eşit din Şcoala statului-major cu No. 1, dobîndise de la guvernul francez voia de a merge să-şi desăvîrşească educaţiunea-i militară în Africa; Prinţii Gheorghe Bibescu şi Alexandru Stirbei erau încă în şcoala de la Saint-Cyr. Cum oare li s'ar fi putut cere să fi *fost în fiinţă în slujba Ţării?* Si de ce să li se tăgăduească lor folosul de care s'au bucurat, de orĭ-cînd, Romînii priimiţĭ în şcolile militare streine, adică să li se numere timpul trecut în aceste şcolĭ ca serviciu activ în armata romînă?

Această măsură ar putea foarte bine fi privită de unii ca o prigonire a familiilor Bibescu-Ştirbei, de vreme ce, din noă persoane lovite, şase sunt din familia acestor doi Domnĭ, şi trei din familii devotate lor.

Prietenii Caimacamului Vodă-Ghica i-au ridicat în slăvĭ liberalismul. Dar acest liberalism pare să fi avut multe lipsurĭ de continuitate, căcĭ ne vine greu, de pildă, să credem că suprimarea ziarului *Timpul*, pedepsit fiind că a reprodus un articol din *Stafeta* (*l'Estafette*), să fie o faptă liberală. (Vezĭ *Bul. of* No. 22, din 18 Martie 1857). — Tot ast-fel

numai la dînsul se gîndesc presa și conferințele diplomatice? Nu vezĭ oare că, deși jucînd un alt joc, totușĭ merită Caimacamul nostru ceva din atențiunea atît de mare dată tînărului său coleg? Nu crezĭ oare că Vodă Ghica a știut cu multă dibăcie, de pot asemenea lucrurĭ fi numite dibăcie, să se facă fără sgomot stăpîn pe toate puterile vitale ale țării, pe toate mijloacele ei de acțiune, spre a fi în stare, la un moment anume, să o facă să vorbească sau să se miște după cum va cere folosul lui?

Încă o liniuță spre a desăvîrși pînza. Cluburĭ, zise patriotice, se formează; Caimacamul le vede cu ochiŭ bun; le pune să-i trimită cu sgomot adrese pentru unire și pare a se da întreg acestei idei. Dar, în acelaș moment, autoritățile reînoite priimeau în taină ordine circulare ce le dedeau porunca de a năbuși, prin amenințărĭ de pedeapsă, orĭ-ce încercare s'ar face spre a se'ntruni și a se 'nțelege despre dorințele de arătat comisarilor europcenĭ; și copii după aceste poruncĭ, cu grijă ascunse publicității, erau trimise Porții și immînate agentului austriac.

Eram oare greșit cînd vorbeam adineaorĭ de complotul austriac și de dictatura așezată la noi ca să'nșele buna-credință a Europei și buna-i voință pentru noi?

În scurt, cu toate știrile ce ne-au sosit de curînd, suntem încă în situațiunea următoare:

și cu libertatea cuvîntului; Caimacamul nu dete voe să se tipărească cuvîntarea ce Vodă Bibescu rosti la Bucureștĭ, fără ca ea să fi trecut prin *censură*, și, cuvîntarea fiind litografiată în ciuda Caimacamului, acesta denunță această faptă *disprețului public*. Mijloc cam silnic și care făcu o întipărire de tot alta de cît cea la care se aștepta Caimacamul (*Bul. of.* n-ul 35, din 6 Mai 1857).

Vodă-Bibescu se arătase mai drept față cu Domnul căruĭ urmase, căcĭ, dacă la 10 Septembre 1845, dedea dreptate țăranilor lui Vodă-Ghica în contra arîndașului acestui Domn (*Bul. of.* no. 86 din 1845), destitui, în afacerea luĭ Vodă-Ghica cu sindicii falimentuluĭ Moscu, tribunalul de comerț care dedese, în contra acestui Domn, o judecare nedreaptă (*Bul of.* No. 15, 20 Februarie 1847).

Ne e frică de Turcia.

Ne e frică de Austria.

Ne e frică mai ales de Caimacamii noştri.

Dar avem încredere în Europa, care ne-a dat de curînd o dovadă noă de bună-voinţa ei pentru noi. Întîmplările din Moldova, priveliştea turburărilor noastre din'năuntru cată să-i fie un semn care să-i arate scăparea. Comisarii ei să vegheze cu grijă, şi dacă despreţuesc, cu foarte mare dreptate, sila pe faţă cum s'a arătat ea la Iaşĭ, să fie cu ochii deschişĭ asupra viclenii, ast-fel cum ea s'a pus şi se va mai pnne încă în mişcare în Bucureştĭ.

«*P.-S.* — Citind scrisoarea mea, bag de seamă, că nu ţi-am vorbit de listele electorale ce au apărut de curînd, şi, pe legea mea! după cîte ţi'am spus, nicĭ că era nevoe să vorbesc de dînsele. Persoana fiind cunoscută, aceste liste sunt ceea ce trebuia să fie; iată de ce am ţinut să te luminez bine în ce-L priveşte. Cĭuruirea s'a făcut cu atîta grijă că poate fi privit corpul nostru electoral ca un şurup mai mult în administraţiune. În Moldova, de s'a făcut aceeaşĭ manoperă, s'a făcut cel puţin pentru o cestiune politică, unirea sau separaţiunea. *Aci*, ***nu s'au îngrijit de cît de cestiunea personală, şi alegătorii au fost priimiţĭ, nu fiind-că erau*** PENTRU SAU CONTRA UNIRII, ci fiind-că erau PENTRU VODĂ GHICA ŞI ÎN CONTRA PROTIVNICILOR LUI.

«Au scoborît acest act mare pînă la o uneltire de nimic.»

Către acelaş timp, Vodă Bibescu chema băgarea de seamă a guvernului francez asupra proiectelor Caimacamului Ţării-Romîneştĭ.

Domnului Conte Walewski.

TRADUCERE

30 Septembrie 1857.

DOMNULE CONTE,

Cunoscînd grija ce avețĭ pentru soarta Țării mele, nu mă sfiesc de a abuza de complezența d-voastră, rugîndu-vă să-mĭ dațĭ azĭ încă cîte-va momente de ascultare. Indrăsnesc să mă măgulesc cu ideia că Ex. Voastră, cînd mă va fi citit pînă'n capăt, va ierta libertatea ce iau de a veni să o fur de la însemnatele ei ocupațiunĭ.

În înțelepcĭunea D-Voastră, Domnule Conte, ațĭ înțeles că rostirea cu cuget curat a dorințelor Principatelor, în timpul alegeriĭ apropiate a Domnilor lor, ar fi mult pusă la îndoeală, de s'ar păstra Caimacamilor de acum autoritatea de care se folosesc ei de trei-zecĭ de lunĭ, cu atît de puțină conștiință, în scopul de a-șĭ crea un partid interesat a vecĭnici puterea lor. Știu că, mulțămită bine-voitoarei D-Voastre inițiative, Congresul a hotărît că această autoritate va 'nceta în drept și în fapt, cînd va fi sosit momentul de a păși la alegerĭ, ca să să lase loc celor trei Caimacamĭ prevăzuțĭ de legea organică, și că, prin urmare, inalții demnitarĭ care, la sfîrșirea puterilor Domnilor Stirbei și răposatul Gr. Ghica, aveau în Țara-Romînească și în Moldova, posturile de miniștri al treburilor din 'năuntru și al dreptății, și acela de președinte al Divanului domnesc, vor fi chiemațĭ să alcătuiască Căimăcămiile acestor doă țărĭ. În mijlocul deosebirii de idei ce desbinau pe membrii Conferinții, această hotărîre, fie-mĭ îngăduit să spun că era cea mai înțeleaptă și cea mai legitimă tot de o dată; căcĭ Caimacamii de acuma, căror atribuțiunile lor nu lăsau dreptul de a schimba în nimic personalul ce găsiseră, îșĭ însușise p'acel de a răsturna toate chiar din temelie [1].

[1] A se vedea, in această a treia parte, notele de la p. 492 și următoare, despre destituirile ce Caimacamul Alecu-Vodă Ghica s'a în-

Cu toate acestea, scrisorile ce-mĭ sosesc din Bucureștĭ și Constantinopol se 'nvoesc a zice că Vodă Ghica dă din mîinĭ

cumețit să facă, și mai ales decretul din 9 Iulie 1856;— n-ul 64 al *Bul. of.* din 13 August 1856; n-ul 69 din 31 August 1856;— n-ul 73, din 14 Septembre 1856 (decret din 13 Septembre, n-ul 119); — n-ul 74, din 17 Septembre 1856 (decret din 15 Septembre, n-ul 122); — decretul n-ul 1 din 4 Ianuarie 1857.

Numirea de Caimacam a lui Alecu-Vodă Ghica de către Poartă era însă-șĭ o nesocotință a articolului 18 din Regulamentul organic din 1831.

Acest articol sună ast-fel:

SECȚIA II-a. — *Vremelnică ocirmuire.*

. . . .

ART. 18.— La orĭ-ce încetare de Domnie, sau întîmpinîndu-se vacanție, trei Caimacamĭ se vor însărcina îndată cu oblăduirea stăpînirii.

Vor fi legiuițĭ Caimacamĭ:

Prezidentul înaltului Divan, ministru trebilor din lăuntru, și marele logofăt sau ministrul dreptății, carĭ se vor afla în slujbă atuncĭ cînd se va întîmpla vacanția.

Aceștĭ trei dregătorĭ vor cîrmui împreună toate trebile Principatului, pînă la suirea în scaun a noului Domn, și vor strînge îndată obicĭnuita Obștească Adunare spre a pune în lucrare măsurile cele hotărîte prin art. 20.

CAIMACAMII, PE VREMEA OCÎRMUIRII LOR, NU VOR PUTEA SĂ DEA TITLUR DE NOBLEȚĂ, SĂ JUDECE PRICINĬ FĂRĂ SĂ AIBĂ JUDECATA LOR APELAȚIEĬ NICĬ SĂ SCOATĂ PE CEI CE SE AFLĂ ÎN DREGATORII PUBLICE, CI NUMAI PENTRU O GREȘEALĂ DOVEDITĂ, ȘI ÎNCĂ CÎND SE VA ÎNTÎMPLA CA O DREGĂTORIE SĂ NU'ȘĬ AIBĂ DREGATORUL EI, NU VOR PUTEA SA ORÎNDUEASCĂ LA DÎNSA DE CÎT NUMAI VECHIL.

ART. 19.— *Despre liste.*

. . . .

ART. 20.— *Despre protestărĭ în contra listelor.*

. . . .

ART. 21.— *Despre publicarea listelor.*

. . . .

ART. 22-25.- *Măsurĭ privitoare la alegerĭ.*

. . . .

După aceste articole, Caimacamii, din ziua așezării lor în scaun, au cincĭ zile pentru a alcătui listele, și alegerile cată să fie făcute în cele patru-zecĭ de zile ce urmează.

SECȚIA III-a.— *Chipul alegerii Domnului.*

. . . .

ART. 44.— Pînă a se întări Domnul de către Poartă, Caimacamii nu vor înceta a cîrmui Țara, rămîind îndatorițĭ că după ce se va urca Domnul cel nou în scaun, să dea cuvînt de ocîrmuirea lor și socoteală de cheltuelile veniturilor Țării, atît Domnului cît și obicĭnuitei Obșteștĭ Adunărĭ.

și din picioare pe lîngă Poartă, ca să nu se supue hotărîrii Conferinții. Nu cere nimic mai mult nimic mai puțin de cît să se refuze membrilor Căimăcămii regulamentare funcțiunile de miniștrii, pe care le au de drept, ca să fie păstrate aceste funcțiuni creaturelor sale,—și să se depărteze din această Căimăcămie membrul cel mai inteliginte și cel mai activ, Ion Manu, care ar fi înlocuit prin urmașul său în prezidenția Divanului, Constantin Ghica, nepotul Caimacamului. — Nu știu de ce prilegiurĭ s'a slujit ca să-șĭ sprijinească cea d'întîiŭ din aceste cerințĭ. De-ar fi cu putință să ne-o tălmăcim, ar fi numai prin cutezanța care este semnul tutulor actelor sale; căcĭ Regulamentul Organic e tot atît de poruncitor în această cestiune cît și textul chiar al celei din urmă convențiunĭ încheiate între cele șapte puterĭ; și dacă Regulamentul din 1831, chiemînd pe miniștrii cu portofoliul la înalta direcțiune a guvernului, în timp de văduvie a scaunului, a văzut în această combinare o condițiune temeinică de tărie și de unitate pentru o administrațiune provisorie, Ex. Sa înțelege cu cît e lucru mai grăbit de a face să fie această măsură respectată azĭ, în mijlocul elementelor de demoralizare și de turburărĭ pe care puterea în ființă a avut de principiu să le 'mbărbăteze.

In cît despre nădejdea cu care se adapă Vodă Ghica de a face pe nepotul său să intre în Căimăcămia cea noă, ea s'ar întemeia, după cele ce mi-au spus Fuad-Pașa, pe faptul că D. Ion Manu, ne-avînd rangul de Ban, care singur ar da drept prezidenții Înaltului Divan, nu cată să fie privit că a exersat efectiv această prezidenție, și nu poate fi subt prilejul acestei prezidenții în rangul celor trei Caimacamĭ. Pot însă spune că, de aveau Domnii obiceiul de a lua printre Banĭ pe prezidenții acestei Curțĭ, nicĭ un articol al regulamentului nu-i silea la aceasta, și, pentru a aduce o singură dovadă, Iorgu Filipescu, care în 1842, cînd cu destituirea lui Vodă Ghica, a împlinit funcțiunile de Caimacam, în calitatea sa de

prezident al Divanului domnesc, — în împrejurările în care Ţara Romînească fu pentru cea d'întîia oară chemată a-şĭ alege un Suveran,— nu avea rangul de Ban.

Îmĭ pare nefolositor, Domnule Conte, să stăruesc mai mult; Ex. Sa a şi simţit că uneltirile de care vorbesc n'au altă ţintă de cît să zădărnicească singura măsură care să dea o făgăduinţă de ceva libertate în alegerĭ.— De aceasta, găsesc o noă mărturie într'o scrisoare ce tocmai acum pirimesc din Bucureştĭ, cu data de 23 Septembre; îmĭ face cunoscut că Vodă Ghica a dat comenzile de căpetenie ale miliţiei oamenilor din 1848, şi a schimbat pe toţĭ aici slujbaşĭ ai săi căror nu mai recunoştea un zel în stare de a asculta orbeşte de dînsul. Încetînd chiar de a-şĭ ascunde gîndul de a păş în contra hotărîrilor Congresului, el caută a mai amăgi încă minţile făcînd să fie proclamat sus şi tare, prin agenţĭ trimişĭ prin judeţe, că viitoarea Adunare va avea datoria să nu priimească să facă alegerea de Domn, ci să protesteze în contra unei convenţiunĭ care n'a ţinut seamă de dorinţele naţionale ce cereau unirea; avînd nădejdea în sfîrşit de a umplea Camera viitoare de aderenţii săi, aţîţă cu rea credinţă pe alegătorĭ a nu-şĭ alege deputaţii de cît printre adevăraţii patrioţĭ care vor avea voinicia de a se lega de mai 'nainte, prin jurămînt, să susţie această protestaţie.

E dat Împăratului, cel mai nobil protector al nostru, să'nfrîne cît mai repede aceste escesurĭ. E dat D-Voastră, D-le Conte, vrednicul Lui reprezintant, şi generoasa obîrşie a chezăşuirilor ce ne sunt hărăzite, să veghiaţĭ la a lor întocmai făptuire, oprind să fie Căimăcămia regulamentară coruptă în esenţa sa, şi desbrăcată de însuşirile sale.—A nu vrea a-i da mijloace de acţiune energice, ar fi a-i face o situaţiune ce nu s'ar putea apăra, ar fi a face dintr'însa un element nou de anarhie; mai mult de cît orĭ-cînd i trebue date puterĭ serioase şi întinse ca să sdrobească lanţul primejdios ce leagă pe agenţii administraţiunii de acum.

De s'ar gîndi cinc-va să opune argumentul că, viitoarea Căimăcămie avînd asemenea puterĭ, s'ar înființa neajunsurile în contra cărora s'a vrut a se lupta prin întemeiarea ei, ar fi lesne de răspuns că i va lipsi vremea de a înoda lanțul tot așa de strîns cit l'a înodat administrațiunea de față, și că ea va găsi un control de acum înființat în sistemul pe care îl va înlocui, sistem, ale cărui efecte va avea dînsa atît de muncă să le paralizeze, în cît mă tem chiar să nu o văd îndestul de puternică ca să poată nimici rău-făcătoarele lui piedicĭ.

Simțimintele de interes mișcător pentru cauza Principatelor, ce adesea mi-ațĭ arătat, Domnule Conte, și greutatea unei situațiunĭ care tinde a compromite nu numai binele în prezent, dar și isbînda în viitor a *vederilor largĭ și generoase pe care guvernului francez cată să-i pară rău că nu a putut, de rîndul ăsta, să le făptuească în deplin pentru noi*, vor îndritui, îndrăsnesc să o cred, în ochii D-voastră, noul meu demers pe lîngă Excelența Voastră.— De altmintrelea, astă-zĭ, cu lipsa de interes personal ce am în fericita gestiune a afacerilor de către o Căimăcămie, compusă de miniștrii ai unei alte puterĭ de cît a mea, am fost cu atît mai mult la largul meu pentru a ridica numai glasul în numele prietenilor ordinei în țara mea.

«Mă folosesc cu grabă de acest prilej, etc.»

Cînd se apropie timpul de a se păși la alegerea membrilor ce trebuea să fie aleșĭ în Divanul *ad-hoc*, foștii Domnitorĭ Gheorghe-D. Bibescu, și Barbu Stirbei, chiemațĭ de compatrioții lor, priviră ca o datorie de a veni în mijlocul lor, în grelele împrejurărĭ prin care trecea națiunea romînă, *ca să le pue la dispoziție un devotament ce nu slăbise, și o experiență care poate se mai mărise* [1]).

[1]) Vezĭ mai departe, p. 507, cuvîntarea Domnului in Bucureștĭ. — [Această frază e tradusă după traducerea franceză a acestei cuvîntărĭ, traducere făcută atuncĭ, dar în mod liber, astfel că cuvintele aceste nu se află în textul romînesc. — *N. tr.*].

Un entuziasm nedescris prezidă la intrarea în Craiova a Alesului din 1843. Vodă Bibescu rosti în acest oraș următoarea cuvîntare:

«DOMNILOR,

Primirea cea plină de dragoste, care îmi faceţi, nu este lucru nou pentru mine. Voi m'aţi obicinuit încă de multă vreme, cu asemenea mîngăitoare manifestaţii, și, de cîte ori am venit între voi, tot cu aceste semne de bucurie și iubire aţi întâmpinat pe acela, care a fost tovarăsul copilăriei voastre și care s'a legănat într'un acelaș leagăn cu mai mulţi dintre voi [1]). Osebite împrejurări fac însă astăzi ca noile dovezi ce-mi daţi de aceste sentimente ale voastre să mi să pară mai dulci de cît nici odată. Voi știţi că patria a bine voit odinioară, cînd i s'a întors dreptul de a alege pe Domnul său, să mă cinștească cu aceasta înaltă poziţie, din care evenimentele de la 1848 m'a silit a mă retrage. Dar nu știţi, poate, că una din nenorocirele ce însoţesc o asemenea poziţie este și aceea de a preface, mai de multe ori, în vrășmași pe cei mai buni prietini, preschimbînd în ură dragostea cea mai vie. Puteţi dar judeca cît de fericit mă socotesc (căci nici eu nu am încetat de a vă iubi din adîncul sufletului), văzînd că, și după o asemenea cercare, aţi rămas cătră mine, precum v'am cunoscut altă-dată.

Iar fericirea ce simţ este cu atît mai mare, cu cît cunosc uneltirile și amerinţările întrebuinţate ca să vă poprească de a asculta această pornire a inimilor voastre [2]). Priimiţi dar, iubiţii mei, ecspresia recunoștinţei mele celei mai adînci și iertaţi pe pricinuitorii unor asemenea necuviincioase uneltiri,

[1]) Domnul s'a născut în Oltenia, a cărei capitală e Craiova.

[2]) «Toate mijloacele de'nfricoșare fusese puse 'n mișcare de guvern pentru a zădărnici manifestarea ce au făcut locuitorii. Slujbași au fost destituiţi numai pentru că s'au înfăţișat acasă la fostul Domn al ţării, care poate că le'ncepuse cariera.»

căcĭ ei nu sunt în stare să prețuiască strîmtele legăturĭ ce ne unesc.

Lăsându-mĭ vremelnicește locul de retragere, și viind să mă pun în a voastră dispoziție, nădăjduesc că am răspuns la o dorință a voastră. Vremile sunt întru adevăr așa de critice, în cît se poată socoti sfîntă datorie pentru fie-care a aduce iubitei patrii tributul slujbelor sale, cîtușĭ de mic ar putea fi.

Peste puțin este a se hotărî viitorul ei. Acea hotărîre va fi spre folos, sau spre vătămare după cum ne va fi purtarea.— Prin care mijloace însă am putea face, ca acea hotărîre să fie spre folos? Cele maĭ simple sunt tot-d'auna cele mai bune, iar, în cele de astăzĭ împrejurărĭ, sunt singure acele ce pot fi spre isbutire și mîntuire.

Ce ni să cere ca să ajungem la doritul sfîrșit? Doă lucrărĭ cu totul osebite una de alta [1]: cea dintîĭ de a ne forma în trupurĭ alegătoare, ca să numim pe înfățișătorii noștrii; cea d'a doilea de a se constitua acei înfățișetorĭ aleșĭ în adunare obștească, ca să formuleze dorințele țărei, în mărginile dreptului și a bunei cuviințe.

Să ne păzim dar de a amesteca aceste doă lucrărĭ și de a da fără vreme la cea din urmă îngrijirea care acuma cere cu dinadins cea dintîiŭ. Nefiind încă de cît simplĭ alegătorĭ, să lăsăm la cei ce vor fi aleșĭ sarcina, ce să atinge de dînșii, de a să chibzui despre temeiurile, pe care s'ar putea așeza mai bine viitorul țărei, și fără a ne preocupa deocamdată despre cum ar trebui să-șĭ îndeplinească aceștia misia lor, să căutăm a îndeplini noi pe a noastră după toată cuviința, nepĭerzînd din vedere că isbutirea spînzură mai cu osebire de înțelepcĭunea și conștiința ce vom aduce la săvîrșirea dato-

[1] «Se răspîndise atuncĭ prin județe, între alte doctrine, acea că trebuea ca adunările electorale să impue aleșilor lor un mandat imperativ.»

riilor, la care ne supunem ca alegătorĭ. Alege-vom bine și lucrurile aleșilor vor fi bune [1]. Fie dar silința noastră a trimite la acea adunare bărbațĭ cinstițĭ, înțelepțĭ și cu experiență, voi să zic, bărbațĭ de care să nu avem a ne teme, că ar putea jertfi, pentru folosurĭ în parte, interesele obștii, nicĭ că vor cădea în exagerații, și prin urmare în ecsecesurí, care, precum ațĭ avut prilej a vă încredința, sfîrșit bun nicĭ o dată nu au.

Ca să nu greșim însă în alegerea noastră, facă fie care abstracție de persoana sa, căutînd să aleagă afară de sineșĭ pe acela pe carele ar socoti mai vrednic după dînsul.

Ferițĭ-vă de cei ce ar veni să vă zică, că au monopolul patriotismului și al capacității, căcĭ adevăratul patriotism nu este lăudăros, iar capacitatea este modestă.

Ferițĭ-vă de a crede pe orĭ-cine numai pe cele ce ar cuvînta; dar judecațĭ pe fie-care după faptele sale, întrebîndu-i viața trecută și slujbele ce va fi făcut.

Nu vă amăgițĭ de făgăduelile, nicĭ vă înfricoșațĭ de amerințările, ce ar putea unii să întrebuințeze, cu nădejde de a vă face instrumente ambiții lor ; căcĭ făgăduelile lor vor fi mincinoase, și nu vor lăsa de cît o zadarnică căială, iar amerințările vor fi fără nicĭ o putere. Pe cît ne vom mărgini în ocolul ce ni s'a hotărît prin tractatul Parisului și prin firmanul Înaltei Porțĭ, aducînd în exercițiul drepturilor, ce acolo ni s'a recunoscut, acea moderație, care dă vreme judecățiĭ de a fi ascultată, vom putea să ne mișcăm slobod, fără a ne teme de nimic ; și vă pot încredința, că păzind aceste condițiĭ, vom eși isbînditorĭ din critica poziție întru care ne aflăm.

Acestea doream, iubițiĭ mei, de a vă putea zice, și iarășĭ vă arăt a mea nemărginită recunoștință, căcĭ prin semnele de mulțămire, cu care ațĭ venit toțĭ către mine, mi'ațĭ dat

[1] Sfîrșitul frazei, de la *nepierzînd*, etc., s'a trecut in traducerea franceză. S'a mai trecut și fraza din urmă. — (B. F.).

prilej și m'ațĭ încurajat a îndestula aceasta a mea dorință [1]).

Priimirea ce Bucureștenii făcură luĭ Vodă nu fu maĭ puțin mișcătoare de cît cea din Craiova.

Cuvîntarea din Bucureștĭ

«DRAGII MEI COMPATRIOȚĬ ȘI PRIETINĬ,

«Cuvintele îmĭ lipsesc, ca să vă pot arăta fericirea ce simț, văzîndu-mă iarășĭ în mijlocul vostru și priimind, precum altă dată, mîngîitoare dovezĭ a dragostei voastre, care a fost tot-dauna ținta dorințelor mele celor maĭ vii. Atîta vă pot zice, că în minutele acestea, am uitat toate cîte am suferit.

Osîndit a trăi departe de voi, după ce obșteseul viscol de la 1848 ne-a despărțit, n'am fost nicĭ o dată maĭ aproape cu gîndul și cu inima, pătimind de toate cîte ațĭ suferit, căutînd a mă folosi de orĭ-ce prilej ca să arunc o vorbă bună în fa-

[1]) Această cuvîntare, ca și cea din Bucureștĭ, în cărticica în care le-am găsit tipărite [în franțuzește], au înaintea lor, nota următoare:

TRADUCERE

«*Guvernul Țării-Romîneștĭ oprind publicarea acestor două cuvîntărĭ, suntem silițĭ să le dăm subt tipar în străinătate* [1]). *Iată-le ast-fel cum amintirile maĭ multor auditorĭ ne-au îngăduit să le reîntregim.*

«*Nu vom întreba cum miniștrii luĭ Vodă Ghica au ajuns să crează că publicitatea dată unor asemene cuvinte ar fi o primejdie obștească; nu vom face de cît o singură însemnare, e că, în momentul cînd ele au fost rostite, er o foarte mare fierbere în țară. Nu de geaba avem în vine sînge de Italianĭ. Capetele se aprindeau; doctrinele cele maĭ extreme erau răspîndite. În loc de a urma patimile momentuluĭ, Vodă Bibescu le făcu piept de la cei d'întîi pașĭ în provincia noastră. Credea cu dreptate că cel maĭ mare serviciu de făcut țării, pentru moment, era de a o rechema la liniște și la cuminție. Nimenĭ nu-i propovăduia aceste pe atuncĭ, afară dor de membrii Comisiunii europeene, care, cu puternica autoritate a pozițiunii lor, ne sfătuiau și ei să păstrăm acea cumpătare în tot-d'auna folositoare, și care singură, în acel moment, ne putea scăpa.*»

[1]) Tipărit la Henri și Charles Noblet, rue Saint-Dominique, 56.

vorul Patriei orĭ unde cuvîntul meu a putut ajunge cu oareşĭ care nădejde de vre un folos pentru dînsa, iar mai cu osebire rugînd neîncetat pe Dumnezeu să-ĭ trimită un viitor mai liniştit şi mai statornic. A face mai mult nu mă erta puterea.

Astăzĭ însă, cînd Provedinţa, se vede, a voit să îndeplinească urările mele, trăgînd asupra-ĭ ochii tuturor puterilor celor marĭ, şi cînd voi sunteţĭ chemaţĭ a vă chibzui despre temeiurile pe care s'ar putea aşeza mai bine acel viitor dorit, am socotit de a mea datorie să viu ca să mă pui la a voastră dispoziţie, dacă modestele mele slujbe ar putea fi de vre-o trebuinţă [1].

Socotesc de prisos să zic că nu viu pornit de vr'un interes particular sau de vr'un sentiment de ambiţie personală. Voi ştiţĭ că la orĭ-ce împrejurare atingătoare de folosul public, interesul meu n'a fost altul de cît interesul obştesc. Iar ambiţia mea de şi tot-d'a-una foarte moderată, dar şi mult mai mare de s'ar socoti, voi aţĭ îndestulat-o cu prisos în ziua aceea cînd, chemaţĭ fiind, pentru întîia oară după mai multe veacurĭ, ca să eczersitaţĭ dreptul de a alege pe Domnul vostru, aţĭ bine-voit să împreunaţĭ glasurile voastre asupra persoanei mele.

Vin dar îndemnat de singura dorinţă de a îndeplini o datorie sfîntă către iubita noastră patrie, aducîndu-i cel după urmă prinos al nemărginitei mele recunoştinţe. Cînd soarta ei este a se desface şi a se hotărî preste puţin, toată ambiţia mea se mărgineşte de a o putea sluji ca simplu soldat în rangul cel după urmă.

Nu am îndoială. că voi sunteţĭ toţĭ pătrunşĭ de greutatea împrejurărilor, întru care ne aflăm, precum şi de înţelepcĭunea ce ele cer de la noi, căcĭ deşi se văd a ne făgădui

[1]) Finitul acestei fraze a fost, ca stil, schimbat în traducerea franceză, care în de obşte a fost făcută cu multă libertate. — E pusă la p. 503 traducerea frazei ce vine aci în franţuzeşte (B. F.).

îmbunătăţire la soarta noastră, pot însă să ne aducă şi mare vătămare, de nu vom şti să ne folosim de dînsele.

Starea noastră de acum s'ar putea compara cu aceea a unui călător, carele, pînă a nu ajunge la sfîrşitul călătoriei sale, unde l'ar aştepta mulţumire şi bucurie, ar avea să străbată poteci înconjurate cu prăpăstii în afundul cărora este ameninţat să cază, de s'ar ameţi şi ş'ar perde cumpătul. La asemenea primejdie am fi şi noi supuşi, de nu am bine cumpăni toate pasurile noastre şi de ne-am ameţi.

Dar pentru ce oare împrejurările de astăzi ar fi mai grele şi mai primejdioase de cît toate acelea prin care a mai trecut ţara noastră? Nu cum va n'a fost chemată şi altă dată a-şi preschimba pravilele ei, şi a-şi face organizarea dinlăuntru? Da, în mai multe rînduri.— Nici o dată însă n'a avut a se chibzui despre interese şi a pipăi drepturi aşa de mult înclinate cu interese şi cu drepturi streine, alăturea cu care trebueşte să umblăm fără a le atinge, şi fără măcar a le da sfială, ca să putem asigura şi statornici pe ale noastre. Apoi adevărul cere să mărturisim, că din nenorocire starea duhurilor face ca aceste împrejurări să fie şi mai critice.

Dar cum am putea să ne ridicăm mai sus de cît neîndemnările ce ele înfăţişează; şi a înconjura primejdiile ce le însoţesc? Sunt bine încredinţat, că v'aţi făcut toţi acéstă întrebare, şi că judecata v'a răspuns, precum şi mie: dîndu-ne toţi mîna şi arătîndu-ne la acele înalte puteri, ce bine-voiesc a se interesa la soarta noastră, uniţi într'una şi aceeaşi voinţă a binelui obştesc, şi cu portul şi cu umbletul nostru cel firesc; voi să zic cu acea simplitate şi modestie, ce se cuvin unui popor mult pătimaş, carele îşi aşteaptă mîntuirea de la protecţia altora, iar nu sgîndărind unii altora rănile, ce putem avea fie-care, şi afectînd port şi umblet străin, împrumutat la popoare uriaşe, cu care nu avem nici o asemănare.

La aceste condiţii de isbutire se mai adaogă şi aceea de

a ne bine pătrunde de duhul tractatului de la Paris. ca mărginindu-ne în otarele orînduite printr'însul, să putem călca pe pămînt sănătos fără frică și sfială, căcĭ la cea mai mică întindere peste dînsele, pămîntul va fugi sub picĭoarele noastre.

Vedețĭ, iubiții mei, că, cu toată îndelungata despărțire, n'am perdut obiceiul care îndulgența voastră îmĭ dedese de a vă vorbi cu inima deschisă. Vețĭ face voi cu mine ce vețĭ voi, și mă voi socoti răsplătit cu prisos, cînd întorcîndu-mă în locul de retragere, din care am eșit vremelnicește, voi putea duce cu mine dulcea mîngîere că am contribuit și eu cătușĭ de puțin, la dobîndirea unui viitor mai fericit și mai statornic pentru patria noastră [1]).»

Ales la Divanul *ad-hoc* care fu chemat pe ziua de 30 Septembrie [2]) 1857, Domnul merse în sînul lui spre a-șĭ îndeplini mandatul, și luă cuvîntul.

Cuvîntare rostită de M. S. Vodă-Bibescu la Divanul ad-hoc *al Țării Romîneștĭ*

Vodă arată în cîte-va cuvinte dorințele ce, după Dînsul, Divanul cată să supue marilor Puterĭ. Aceste dorințe se pot rezuma în această frază: UNIREA PRINCIPATELOR, ÎNCONJURATĂ DE TOATE CHEZĂȘIILE CU PUTINȚĂ DE AUTONOMIE, CU UN PRINȚ EREDITAR, PRINȚ STRĂIN.

DOMNILOR,

«Văz că aicea domnește o neîncredere între noi, care ne va face a nu ne înțelege, pe cît ea va mai exista. Sunt dar

[1]) *«Europa va găsi, poate, că aceste vorbe sunt ciudate. Candidații în Sta«tele representative țin alegătorilor un limbagiu diferit. Dar, mai întîiu de «toate, Vodă-Bibescu nu cere nimic, și e mult mai îngrijit de soarta Țărei «de cît de a sa. Și apoi, poporul nostru mai păstrează ceva din reamintirile «epocei patriarhale. Are mare respect pentru acei care s'au purtat cu vred«nicie cînd au fost în capul lui; și cum el simte nevoea de a fi luminat, «priimește cu voioșie sfaturile acelor cărora recunoaște dreptul de a-i da sfa«turĭ. și care nu se folosesc de acest drept de cît pentru interesul obștesc.»* (Nota cărticelei tipărite). *Însemnare.* — Caimacamul numi acest discurs *pretențios.* Vezĭ *Bul. of.* No. 35 din 6 Maĭ 1857).

[2]) În Moldova, Divanul *ad-hoc* se deschise în ziua de 27 din aceeaș lună.

silit a vă cere voe să vă adresez oare-care cuvinte, mai 'nainte de a se vota articolul ce este în desbatere.

«Nu vă pot ascunde, Domnilor, dintru început, că am văzut cu părere de rău acea dispoziţie care taie adunarea în cinci părţi de deosebite clase, şi ne pune, cu acest chip, ca în cinci tabere protivnice, cînd sfîrşitul chemărei noastre este a arăta cele de căpetenie dorinţe ale ţărei, acelea, adecă, ce obşteasca mumă ar avea pentru fericirea tuturor, şi despre care ar fi cea mai mare nenorocire de s'ar ivi între noi vre-o neunire s'au vre-o neînţelegere. Dar această dispoziţie este otărîtă prin înaltul împărătesc firman [1]), şi nu putem de cît să ne supunem căutînd însă a întîmpina primejdia ce ea înfăţişază.

«Mijlocul de a întîmpina acea primejdie, mi să pare, că este de a ne pătrunde toţi de acel adevăr, că nici una din clasele ce compun această adunare, nu să află acilea pentru dînsa singură, dar una pentru toate şi toate pentru una ; că misia noastră nu este a intra în desbateri despre dispoziţii mărunte, ce ne-ar face să perdem din vedere acel adevărat sfîrşit, pentru care suntem adunaţi ; dar să ne strîngem cu toţii împrejurul unor principii generale pe care s'ar putea întemeia un viitor mai statornic şi mai fericit.

«Care sunt oare acele principii, acele temeiuri de căpetenie, pe care s'ar putea ridica edificiul nostru social cu chip de a nu amerinţa în tot minutul derăpănarea? Care sunt semnele, prin care le-am putea cunoaşte toţi, ca să nu greşim? Voind şi eu a le cunoaşte, precum fără îndoială şi toţi D-voastră, m'am întrebat, ce ne-a lipsit nouă Romînilor şi fraţilor noştri Moldoveni, de nu am putut şi noi să ne desvoltăm fericirea

[1]) Firmanul din 1-iŭ Octombrie 1856 hotărîse, în instrucţiunile sale către Caimacami, că Divanul *ad-hoc* se va alcătui din 17 membri luaţi din cler, 17 membri luaţi printre boerii cei mari; 17 membri luaţi printre proprietarii cei mari; 17 membri luaţi printre meseriaşi, 17 membri luaţi printre ţărani.

cea materială și viața cea morală, deopotrivă cu a altor popoare de al doilea și al treilea rînd, — ce astăzĭ să află atît de înaintate,—fără a fi mai bine înzestrate de cît noi, nicĭ despre număr și inteligență, nicĭ despre întindere și bogăția pămîntului? Legile? este adevărat, că ne-au lipsit și ne lipsesc încă multe bune, dar am avut și multe nu mai rele de cît ale acelor popoare, despre care vorbim, care legĭ ar fi dat, și la noi, tot acele resultate ca și la dînsele, dacă a lor isbăvitoare lucrare nu ar fi fost împiedicată de împrejurărĭ pe care ele nicĭ nu puteau întîmpina, nicĭ puteau birui. Oamenii oare ne-au lipsit? Nicĭ aceasta nu am putea-o zice; nu că nu am recunoaște că la noi nu pot fi acele înalte virtuțĭ civice, ce nasc și cresc numai pe pămînt neatîrnat. Dar, cu toatea acestea, urmînd șirul vremilor și căutînd cu nepărtinire, am putea găsi că s'au aflat și la noi bărbațĭ cu dragostea binelui obștesc și cu dorința de a lăsa după dînșii urme vrednice de laudă.

«Care dar au fost acele împiedecărĭ ce au nimicit și rîvna acelor bărbațĭ și buna influență ce ar fi putut avea unele din legiuirile noastre? Care a fost pricina ce s'a împotrivit că orĭ-ce bine s'a semănat în acest pămînt, nu a putut prinde rădăcină?

«Acea pricină o găsim în lipsa celor doă condiții, care mai cu osebire sunt de trebuință la înaintarea unui popor, în lipsa *stabilității*, care singură face ca rodul de astăzĭ să se poată adăoga la rodul zilei de eri și celei de mîine; și în lipsa *puterei*, care păzește și apără de acele necontenite resturnărĭ, la care din veacurĭ am fost supușĭ.

«Acea pricină este astăzĭ simțită și prețuită de obște, de către toțĭ, de la o margine la alta a ambelor Principate. De aceea și auzim eșind din toate gurile unul și același glas: Unirea Principatelor cu Prinț ereditar și cu Prinț strein. *Unirea* căcĭ făgăduește *puterea*; *ereditatea*, căcĭ chiezăsuește

statornicia. Dar pentru ce Prinț strein și nu pămîntean? Pentru ce Romînul și Moldoveanul, pînă erĭ atît de geloșĭ de a avea Domnĭ dintre ai lor, se arată astăzĭ atît de voioșĭ de a se lepăda de acel drept strămoșesc? Pentru ce? Fiind că este un instinct, o presimțire ascunsă care ne zice la toțĭ, că vremea s'a scurtat, și că viața ne va lăsa, dacă și în această mare împrejurare, — precum alta nu se va mai înfățișa, — nu se vor lua măsurĭ desăvîrșite pentru statornicia viitorului nostru. Fiind-că în mijlocul acei confuzii a tutulor principiilor, acei slăbirĭ de orĭ și ce frîu care să ție mădularele societății legate unele de altele, simțim că pe valea cea repede pe care ne aflăm și în josul căreia este prăpastia deschisă, singura scăpare pentru noi va fi o mînă tare și puternică, care să ne poată opri, pînă a nu da de rîpă, și să ne împingă pe o cale mai bună. Iar acea mînă o vedem numai la un Prinț strein, căcĭ el ne va aduce, pe lîngă puterea materială cea trebuincĭoasă, și acea putere morală ce-i vor da alianțele și relațiele sale cele de aproape cu capetele cele încoronate. Căcĭ el singur ne va putea scăpa de acele vrăjbĭ, de acele rivalitățĭ ce însuflă între noi ambiția postului celui mai înalt, rivalitățĭ care se vor îmulți în urma Unirei Principătelor, și care, amenințînd să se întinză pînă la clasele cele de jos, vor face din această nenorocită țară o arenă unde toate puterile, toată vitalitatea ei se vor stinge în lupte de partide și de facții.

«Acestea sunt cuvintele pentru care, pe lîngă Unirea Principatelor, sau ca să zic mai bine ca o neapărată chezășuire a înființărei acestei unirĭ, se cere astăzi de către toțĭ, Prințul strein.

«Așa dar, Domnilor, ca să resum cele zise mai sus, Unirea Principatelor cu Prinț ereditar și cu Prinț strein, înconjurate de toate chezășuirile ce poate da dreptul de autonomie, sunt acele principii generale, acele temeiurĭ de căpetenie, care

zicem că comitetele nu trebue să piarză din vedere, şi împrejurul cărora strîngîndu-se toate, vor putea să lucreze fără vătămare. Nu zic că aceste principii ar fi edificiul întreg, dar sînt stîlpii edificiului, fără care orĭ-ce am voi să ridicăm ar fi zadarnic, şi care noi nu vom putea să ni le dăm, dacă înalta generozitate a Augustelor Puterĭ, ce bine voesc a se interesa de soarta noastră, nu se va îndura a ni le da.»

Să se caute gîndul lui Vodă Bibescu în scrisorile-i intime către colonelul Ion Florescu, ginerele său, sau în sfaturile ce dete Divanului *ad-hoc*, găsim în vecĭ întipărită într'însul această grijă predomnitoare: dobîndirea pentru ţara sa *a unirii care e o chezăşie de tărie*, *a eredităţii care e o chezăşie de statornicie.*

Concluziunile Divanului *ad-hoc*, în şedinţa-i de la 21 Octombrie 1857, nu fură altele de cît ale lui Vodă-Bibescu. Iată dorinţele ce Divanul aşternu în Memorandul său către marele Puterĭ:

1. Autonomia ţărilor romîne, în conglăsuire cu capitulaţiunile încheiate cu Poarta, şi neutralitatea teritoriului lor;

2. Unirea Ţării Romîneştĭ şi a Moldovei într'un singur Stat, subt numele de Romînia;

3. Domn străin dintr'o dinastie domnitoare a Europiĭ;

4. Guvern constituţional şi reprezentativ [1].

O propunere ce tindea a face pe Divan să-şĭ însuşească reorganizarea ţărei fu respinsă.

Am tălmăcit, în studiul nostru despre 1848, de ce membrii răsvrătirei de 11/23 Iunie, văzîndu-se prin abdicarea Domnului lăsaţĭ să meargă singurĭ, şi simţindu-se în neputinţă de a opri anarhia ce înşi-şĭ deslănţuiseră, îşĭ formară planul

[1]) Aceste patru puncte, priimite de Divanul *ad-hoc* al Ţării Romîneştĭ, se găsesc reproduse toate în cele opt puncte adoptate de Divanul Moldoviĭ.

de a înşela lumea despre acest jalnic period al istoriei Ţării-Romîneşti, şi în acest scop, de a face ca Vodă-Bibescu să le ispăşească crimele lor către patrie. Era pentru dînşii mijlocul de a nu cădea sub osindirea obştească la care silit adevărul istoric, — de s'ar fi cunoscut, — i-ar fi expus. De aci legenda cărei ei au dat naştere, care a trecut din neam în neam, şi asupra cărei ei n'au încetat de a veghea ca asupra unor sfinte moaşte, urmînd a organiza împrejurul faptelor lui Bibescu cînd calomnia, cînd tăcerea.

Scrierile lor despre discuţiunile Divanului *ad-hoc*, ne dau o noă dovadă de acest adevăr. Aci vedem conspiraţiunea tăcerei. Într'adevăr, în actul sau procesul-verbal ce are drept titlu: *Declaraţiune de dorinţi a Dietei Ţării-Romîneşti, votată în unanimitate în şedinţa de la 21 Octombrie* 1857 [1])» se aduce numele tutulor acelor care au luat cuvîntul în Divan; li se prescurtează cuvîntările . . . . . , dar nu se zice nimic de a lui Vodă-Bibescu, al cărui nume nicĭ nu e rostit! Şi aşa trebuea să şi fie, de vreme ce alegerile pentru Divan fusese făcute sub guvernul Caimacamului Alecu-Vodă-Ghica, unit de mult cu membrii răsvrătirii din 1848, şi care întocmise aşa lucrurile în cît ei să joace în Adunare rolul de căpetenie [2]).

Raţiunea? E că cuvîntarea lui Vodă-Bibescu fusese rostită înainte ca lucrarea comisiunei să fie gata, şi că lămurea cele patru puncte pe care Bibescu îmboldea Divanul ca să le priimească, şi pe care acesta le şi priimi. Era însă de căpe-

[1]) Arhivele diplomatice, Principatele-unite, 1854-1866 (p. 87).

[2]) Ali-paşa deplînge *îngăduirea ce elementul conservator a avut pentru spiritul revoluţionar înainte de alegeri, în timpul lor şi după dînsele.* Scrisoare către Vodă-Bibescu, adresată de la Paris, la 23 Decembrie 1857 (Constantinopol). (Acest act e în dosarul nostru: Acte ale lui Vodă).

Observaţiune: A cui e greşala? De ce Poarta încredinţase Căimăcămia lui Alecu-Vodă Ghica?

tenie, *pentru legendă* [1]) să fie bine înțeles că tot ce se făcuse în Divanul *ad-hoc* fusese opera pretinșilor patrioți din 1848.

Este oare nevoe de a mai reaminti că tocmai D. I. Brătianu a cerut Divanului să pășească la reorganizarea din lăuntru a Țării, — greșală în care Vodă rugase pe prietenii săi să nu cază, — că D. Alexandru E. Florescu a combătut această propunere, și că Adunarea a respins-o ca nefiind în puterile sale? La ce am face-o? Să 'nsemnăm numai că documentul de care vorbim nu reamintește această moțiune: e mai mult un document de partid de cît un document istoric.

Să fim drepți către D. N. Blaramberg cărui-a,—cu toate că d-sa, prin Prințesa Ghica, muma D-sale, aparține acestei familii, —nu i-a plăcut această purtare de om mic, și a publicat cea mai mare parte din cuvîntarea lui Vodă-Bibescu în opera d-sale: «*Încercare comparată despre instituțiunile, legile și moravurile Romîniei* (p. 308).

[1]) Lumea a putut vedea, cînd cu călătoria în Romînia a D-lui Ulbach, prieten al D-lui C. Rosetti, — și cu conferința-i de la Paris, — la reîntoarcerea-i din Bucureștĭ,—grija ce pun membrii răsvrătirei din 1848 să-șĭ sprijinească legenda.

Ne-a fost dat, de atuncĭ, să constatăm rătăcirile fără marginĭ ce pe fie-care zi, în ce privește istoria, minciuna le insuflă neștiinței, citind un paragraf din *Note despre viața Regelui Carol*, publicate de *Independența romînă* de la 13/25 Octombrie trecut. — *Cei din urmă Hospodarĭ inscăunațĭ*, — se citește în aceste *Note*, — *se purtară în toate în tocmai ca ceĭ mai urîcĭoșĭ din Prinții fanarioțĭ trimișĭ din Constantinopol. Urmăreau cu aceeașĭ ură redeșteptarea spiritului național, și năbușeau prin silă toate încercările de reînviere ale unui popor călcat în picĭoare, ș. c. l.... Revoluțiunea din 1848 se 'ntîmplă..... Domnul Țării-Romîneștĭ, Vodă-Bibescu, fu depus, ș. c. l.*

Cîte vorbe, atîtea grosolane greșelĭ, publicate de altmintrelĭ cu nepăsare chiar în Bucureștĭ, fără ca vr'un singur Romîn, din mîndrie națională sau din dragoste pentru adevăr, să se gîndească să arate neștiința sau reaoa credință a redactorului din *Deutsche Revue.*

Am răspuns noi, din Geneva, într'o cărticică intitulată: *Neștiință sau rea credință*. Opera ce dăm luminii desăvîrșește scurtul nostru răspuns din 1893.

CAPITOLUL II-ea

Divanul *ad-hoc* așterne comisiĭ europeene dorințele rostite de Romînĭ, și se amînă. Poarta și Austria se pun în potriva Unirii. Împăratul Napoleon se pleacă cu părere de răŭ.

Cĭudată constituțiune dată Provințiilor-Unite. Caimacamii înlocuițĭ prin Căimăcămia regulamentară de trei Caimacamĭ: 21 Octombre 1858. —Camere noi care vor trebui să aleagă pe noi Domnĭ.

Moldova alege de Domn pe colonelul Cuza, la 5 Ianuarie 1859. În Țara-Romînească, o maioritate împuetoare se face ceată împrejurul lui Vodă-Bibescu ca să-l aducă iarășĭ în scaun.

Mică prescurtare a întîmplărilor ce au fost înaintea și în urma deschiderii Obșteștiĭ Adunărĭ.—În zioa de 24 Ianuarie, Vodă Cuza este ales Domn al Țării-Romîneștĭ. Unirea e făcută.

După ce-șĭ sfîrși lucrările, Adunarea din Țara-Romînească așternu comisii europeene dorințele arătate de Romînĭ, și, misĭunea-i o dată dusă la bun capăt, se amînă,— în ședința de la 28 Decembre 1857,—pînă la 1-ŭ Februarie 1858. Vodă plecă în străinătate unde i era familia.

Cînd cestiunea romînească fu din noŭ supusă tribunalului celor șapte puterĭ, împreună cu memorandurile Divanelor *ad-hoc*, Poarta și Austria se arătară vîrtos opuse la Unirea celor doă Principate. În zadar împăratul Napoleon înrîuri puternic pe lîngă cabinetul din Constantinopol, spre a-l sili să priimească această unire; trebui să se plece, tocmai din temerea de a încurca soarta Principatelor. Prin urmare: *doi Domnĭ*, unul la Bucureștĭ, cel-alt la Iașĭ; *doă Camere*, *o comisiune centrală*, — în care intrau în acelaș număr Romînĭ și Moldovenĭ, — așezată la Focșanĭ cu menirea de a pregăti legile de interes comun celor doă Principate, ca codicele

civil, cel penal, unitatea măsurilor și monedelor; — în sfîrșit *o singură armată*, astfel organizată în cît, — la nevoi întîmplătoare,— să poată fi întrunită într'un singur trup de oștire, și neavînd atuncĭ de cît un singur stindard,—iată constituțiunea surprinzătoare și nemulțumitoare pentru Romînĭ, — ce eși din conferințele de la Paris [1]).

Principatele fură nevoite să se supue, dar, sigure de înalta bună-voință a Împăratului Napoleon, cărui i părea răŭ că nu putuse să mulțumească toate legitimele lor dorințĭ, ele așteptară momentul de a lepăda haina de toate fețele ce li se croise, spre a îmbrăca mantia lui Mihaiŭ Viteazul. În ciuda tutulor prevederilor, acest moment nu era depărtat.

În acest timp, în Moldova, o Căimăcămie regulamentară, în care intrară DD. Anastase Panu, V. Sturza și Ștefan Catargi, urmase Căimăcămii lui Vogorides. În acest Principat, sorții pentru dobîndirea coroanei se împărțeau între fostul Domn Mihai Sturza, fiul acestui Prinț, Grigore, Lascar Catargi și Mavrogheni. Negri, care era foarte popular, declarase într'o scrisoare adresată lui Alexandri [2]) că n'ar priimi nicĭ o dată coroana, de i s'ar oferi.

În momentul alegerii însă, prin lipsă de înțelegere între susțiitorii lui Vodă Sturza și ai fiului săŭ Grigore, ca și între ai lui Lascar Catargi și ai lui Mavrogheni, numele coloneluluі Cuza eși din urnă.

Domnul Moldovii fu ales la 5 Ianuarie 1859.

În Țara-Romînească, Caimacamul Alecu-Vodă Ghica fusese înlocuit, la 21 Octombre 1858 [3]) printr'o Căimăcămie legală

[1]) Conferințele de la Paris, de la 22 Mai la 19 August 1858. Prot. 1; Prot. 17.

[2]) Alexandri, unul din cei mai însemnațĭ poețĭ ai Romănii, a fost ministru plenipotențiar al guvernului romîn în Franța. A murit în 1890 (Septembre).

[3]) Vezĭ *Bul. of.*, 1858, p. 84.

de trei membri, și anume DD. Iancu Manu, M. Băleanu și Iancu Filipescu, și, subt acest noŭ guvern, se pășise la alegerĭ. Aceste alegerĭ dedese *o împuetoare maioritate pentru alegerea lui Bibescu* [1]) *la tronul Țării-Romîneștĭ.*

Țara Romînească, în cĭuda celor mai înjosite calomniĭ îndreptate de la 1848 în contra lui Vodă-Bibescu, nu pĭerduse reamintirea reformelor civilizatoare săvîrșite de Dînsul, în decursul domnii sale [2]), a grijii neadormite ce avea de țăran, de cei smerițĭ, de cei slabĭ; în înțelepcĭunea sa, recunoștea țara, precum D. Xenopol *nu se dă 'ndărăt de a o recunoaște însu-șĭ, că Bibescu a fost unul din agenții cei mai puternicĭ ai progresului in țările romîne* [3]), și deduse acuma de aceasta o dovadă solemnă, trimițînd în Divan o maioritate împuetoare pentru a alege o a doa oară pe Acel pe care îl chiemase în 1843 să o oblăduească.

Dar membrii răsvrătirii din 1848, reprezintațĭ în Camera electivă, erau oamenĭ în stare de a alerga la orĭ-ce mijloc ca să oprească alegerea lui Vodă-Bibescu. Acesta pentru dînșii era umbra lui Banco. Se gîndeau cu groază că, de s'ar sui pe scaun, Domnul le-ar cere poate seamă de liniștea, de îmbelșugarea, de propășirea ce domneau în țară [4]) înainte de răsvrătirea din 1848, pe care ei le 'nlocuiseră prin anarhie [5]); seamă de simpatiile al căror obiect erau Principatele din partea Puterilor celor marĭ, și pe care mișcarea din 11/23 Iunie le preschimbase, — chiar din a doa zi, — în nepăsare sau dușmănie [6]); seamă de îndoita năvălire străină căreĭ d-lor

[1]) *Istoria Romînilor*, de D. XENOPOL, t. VI, p. 185.
[2]) Vezĭ prezentul volum. *Legĭ și decrete.*
[3]) *Istoria Romînilor*, de D. XENOPOL, t. VI.
[4]) Vezĭ în acest volum legile și decretele domnii. — Vezĭ adresa Camerii din 1848 către Domn, p. 346.
[5]) Vezĭ, în acest volum, partea a 2-a, capitolul privitor la răsvrătirea din 1848, p. 354—384.
[6]) Vezĭ, în acest volum, partea a 2-a, Circularea guvernului rusesc p. 392, 393, 401.

deschiseseră porţile Romînii [1]; seamă de măcelul voinicii cete a pompierilor prin gloanţele turceştĭ [2]; seamă de drepturile Statului, pe care care ca să le apere în contra Rusii, Bibescu îşĭ punea coroana în primejdie, şi pe care ei le trîntiră la picĭoarele Porţii [3]; seamă de banii cheltuiţĭ în aceste noă-zecĭ şi cincĭ de zile de anarhie, şi de datoria publică creată de dînşii ce se suea la suma de 22,063,749 de lei, făr'a pune 'n socoteală banii lăsaţĭ în case de Bibescu, şi pĭerderile pricinuite ţării de ocuparea străină în anii 1850 şi 1851 [4]; seamă de demnitatea stindardului naţional, simbol sfînt al cinstii şi al patriei, asupra cărui, în mijlocul lupteĭ, veghiază inima soldatului ca pe depozitul cel mai scump, pentru care oştĭ întregĭ şĭ'aŭ dat viaţa, şi pe care ei l'au necinstit, trîntindu-l la picĭoarele Sultanului [5]; seamă în sfîrşit de situaţiunea smerită, — opera d-lor, — în care a fost pusă naţiunea prin convenţiunea de la Balta-Liman [6]! . . . . .

Era nevoe de a opri reîntoarcerea acestor reamintirĭ istorice supărătoare, asupra cărora şi isbutise legenda, cu preţul a multor jertfe de banĭ, a multor calomniĭ, să aşterne vălul uitării; trebuea cu orĭ-ce preţ să fie înlăturată o asemenea întîmplare; trebuia ca ei, de orĭ-ce jertfe ar fi nevoe, să se opue alegerii lui Bibescu, şi să se ferească de o noă domnie care ar fi fost surparea legendei.

Cum au păşit oare duşmanii lui Bibescu ca să-şĭ atingă ţinta? Următoarea expunere, găsită în hîrtiile M. Sale, şi

[1]) Idem p. 382, 447, 448, 449.

[2]) Idem p, 382.

[3]) Vezĭ p 447, 448, 449 din acest volum.

[4]) Când Bibescu abdică, Statul romînesc nu avea datoriĭ, şi casele comunale erau bogate. — Datoria de 19,063,749 de lei înfăţişează datoria Statului, la care trebue adăogaţĭ 3,000,000 ce Vodă Ştirbei plăti Rusii. Total: 22063749 de lei. Făcînd suma prin aprosimaţie a cheltuelilor, răsvrătirea a costat ţării de la 26 la 27000000 de lei. (Vedĭ p. 462, a 3-a parte a acestui volum, şi p. 490, 491).

[5]) Vedĭ a doa parte a acestui volum, 447—450.

[6]) Vedĭ prima pagină a părţii a 3-ea, din acest volum,

scrisă în Bucureştĭ la 30 Ianuarie 11 Februarie, aproape a doa zi de întîmplare, ne tălmăceşte acest punct. — Această expunere ne-a fost declarată conformă cu adevărul de către membrii din majoritatea Divanului, constituit ca să aleagă pe Domn, — pe care, de doă-zecĭ de anĭ, am avut prilejul de a-i întreba.

REZUMARE IN PRESCURTARE A INTÎMPLĂRILOR

CE AU FOST INAINTEA ŞI IN URMA DESCHIDERII ADUNĂRII IN BUCUREŞTI.

TRADUCERE.

«Căimăcămia regulamentară înfiinţată de convenţiunea din Paris avea o foarte grea sarcină de 'mplinit: acea de a pregăti. în puţin timp, Ţara, pe care o răpea din mîinile unui guvern demoralizător, şi de a păşi la alegerea liberă a capului Naţiunii. I trebuea pentru îndeplinirea acestei sarcinĭ, nu numai zel, patriotism şi vîrtoşie, ci, înainte de toate, înţelegere între membrii săi. Această unire lipsise la început; cind fu vorba de a preschimba personalul administrativ, compus în întreg de făpturile lui Vodă Ghica, unul din Caimacamĭ îşĭ opuse la această măsură al săŭ *veto*; după mai multe zile de luptă, cei-l-alţĭ doi păşiră, subt a lor răspundere, la numirea a trei miniştrĭ şi a cîtor-va cîrmuitorĭ noi. Pórta, trasă în diferite părţĭ de propunerile ce i se făceau, crezuse că 'mpacă pe toată lumea aprobînd schimbările făcute, dar oprind de a se face altele pe viitor. Cele doă unelte de căpetenie ale unui guvern în timp de mişcare şi de turburărĭ, poliţia şi armata, se găsiră ast-fel păstrînd drept capĭ pe acei pe care i pusese Vodă Ghica.

Cu toată această neputinţă a puterii, cu toate necurmatele uneltirĭ ale partidei revoluţionare, care-şĭ dădea mîna cu partidul Ghica, partidul cel setos de linişte avusese înţelepcĭunea

de a trimite în maioritate în Adunare pe susţiitorii ordinii. Ivirea acestei maiorităţĭ, care era să nimicească intrigile revoluţionarilor, i hotărî să 'ndrăsnească orĭ-ce pentru a răpi prin silă o isbîndă la care nu se mai puteau aştepta, chiar păstrînd legalitatea numai de formă. Aceasta este esplicarea jalnicilor zile din 3, 4 şi 5 Februarie [1], a căror istorie, iată-o pe scurt.

La 3 Februarie/22 Ianuarie, zioa de deschidere a Adunărĭ, mulţimea se grămădeşte în împrejmuirile Camerei, pătrunde într'însa împreună cu deputaţii, şi urmăreşte cu uiduelile sale pe Căimăcamii care se retrag. — Ce era acea mulţime? O grămădire de ţăranĭ pe care Vodă Ghica i chemase de pe moşiile sale, şi de lucrătorĭ turburătorĭ smulşĭ de la munca lor prin momeala unei plăţĭ zilnice ce se suia pînă la şapte sfanţĭ şi se plătea din milionele răpite caselor publice subt administraţiunea lui Vodă Ghica. Golirea sălii este cerută de mai multe orĭ. Slăbiciunea preşedintelui, nemişcarea poliţii, lipsa oştirii fac această golire peste putinţă. Mitropolitul propune să se păşească la verificarea puterilor înainte de începerea orĭ-cărei discuţiunĭ: minoritatea, care-i îndîrjită în a nu vrea a se supune nicĭ unei regulĭ, ia cuvîntul, măreşte turburarea, aţîţă plebea. Ca o primă 'ngăduire, susţiitorii ordinii se 'nvoesc ca deputaţii ce nu fusese aleşĭ prin maioritatea sufragiilor date, să fie depărtaţĭ din Adunare, fără ca o comisiune să fi fost numită spre a verifica puterile. Lumea se desparte în cea mai mare turburare.

La 4 Februarie/23 Ianuarie, sala şedinţelor e şi mai năvălită de cît în ajun. Sistema de 'nfricoşare se urmează în contra unei maiorităţĭ în sînul căreia nu au putut încă vîrî desbinarea, şi care nu cere decît regulata constituire a Camerii spre a păşi la alegerea Domnului. Îmbărbătaţĭ de isbînda ce dobîndiseră în ajun, revoluţionarii cer noi şi după plac isgo-

[1] 22, 23 şi 24 Ianuarie.

niri dintre membrii maiorităţii care se opinteşte. Plebea din afară se face atuncĭ din ce în ce mai ameninţătoare ; îşĭ însuşeşte dreptul de a judeca despre validitatea puterilor, şi de cîte-orĭ îşĭ apără maioritatea vr'unul din membrii de care vor s'o văduvească, mulţimea strigă, ameninţînd cu moartea. Toate erau minunat alcătuite de aţîţătorii de turburărĭ, pentru cazul cînd oştirea şi'ar aminti de datoriile sale : plebea priimise lozinca de a se 'narma ; de era să fie luptă, s'ar recunoaşte revoluţionarii în Adunare după o cocardă roşie, şi şcolarii cătau să fie puşĭ în capul mulţimii, spre a impune trupelor.

La ivirea unei companii de pedestrime, aţîţătorii strigă că nu mai pot răspunde de nimic, de nu pleacă oştirea ; *ea să se retragă, şi ei făgăduesc că vor face pe popor să se retragă*. Dar plecarea soldaţilor îmbărbătează şi mai mult mulţimea, care nu vrea să se depărteze. Şedinţa întreruptă, redeschisă iarăşĭ, se 'nchide în sfîrşit în mijlocul celei mai mari turburărĭ, prin plecarea grăbită a unui mare număr de deputaţĭ.

Consulii priviseră această scenă, făr'a face nimic ca să o liniştească, precum nu făcuse nimic ca s'o oprească de a fi. Cu toate aceste, în acea seară, trei dintre ei se 'ncearcă să atragă asupra acelui din Caimacamĭ care făcuse opoziţiune celor doi colegĭ ai săi, glasurile revoluţionarilor şi cîte-va glasurĭ din maioritate; alegere nenimerită, şi mai puţin decît orĭ-care alta menită să aducă o înţelegere. Revoluţionarii şi Ghiculeştii trec *o parte din noapte* în a-şĭ căuta un candidat printre dînşii : nu se pot înţelege. Numai la urma urmelor, şi spre a nu pierde partida, se gîndesc la Vodă Cuza, care i scapă de un Domn romîn care n'ar fi al lor. Subt o asemenea înrîurire numai se lasă maioritatea să dea un vot într'un singur glas pentru Vodă Cuza . . . . »

Să complectăm această prescurtare. În noaptea de la 23

spre 24, membrii coalițiunii revoluționare ținură o întrunire la Concordia. D. V. Boerescu care, pe atuncĭ, era neatîrnat de orĭ-ce partidă, merge la această întrunire și propune candidatura lui Vodă Cuza. Nimenĭ nu se oprise încă la această soluțiune, de cînd Puterile îșĭ rostiseră hotărîrea în contra alegerii unui singur Domn pentru amîndoă Statele. De aceea, fu mare îndoeală despre isbînda ce alegerea lui Cuza ar putea, chiar cu sprijinul Franții, să dobîndească de la congres; cum însă această propunere, care se înfățișa ca patriotică, era un mijloc neașteptat, și singura în stare de a face să cadă alegerea lui Bibescu, coalițiunea și-o însuși cu entuziasm.

Se va 'ntreba lumea cine a șoptit D-lui Boerescu ideea de a face această propunere. Ea i veni de la diplomația franceză. De altmintrelĭ nu fu singur părtaș al acestei taine: Barbu Catargi, viitorul socru al D-lui Beclard, consul al Franții la Bucureștĭ, se lăsase, în momentul din urmă, să fie cîștigat de această combinare, convins că Împăratul Napoleon va sprijini lucrul o dată săvîrșit [1].

Și într'adevăr, a doa zi dimineața, la 24 Ianuarie, la întrunirea maiorității la Oteteleșanu [2], — unde cîte-va zile mai înainte susțiitorii Domnilor Bibescu și Știrbei se întruniseră

[1]) D. XENOPOL scrie, p. 41 a operii sale *Istoria Romînilor*, că Negri este cel care a șoptit această idee deputaților din Țara-Romînească, cînd trecu prin Bucureștĭ ca să meargă la Constantinopol, ca trimis al lui Vodă-Cuza, însărcinat de a aduce la cunoștința Sultanului alegerea Domnului Moldovii.

Iată însă și un alt svon: într'o întrunire intimă, la Bucureștĭ, la care era poftit Negri, unul din cei de față, întrebînd «ce s'ar întîmpla de s'ar alege Cuza în Țara-Romînească»: «Să nu facețĭ *una ca asta*, ar fi esclamat Negri; ațĭ face să ni se anuleze alegerea.» De a avut Negri aceste temerĭ, cată să recunoaștem că hotărîrea Congresului le îndrituea. A trebuit voința Împăratului Napoleon ca să scape această îndoită alegere.

[2]) D. A. Em. Florescu, unul din rarii membri ai acestei Camere care mai trăesc încă, era director al Ministerului din lăuntru. Încunoștiințat

spre a se hotărî pe care din doi fraţi erau să aleagă, Barbu Catargi combătu propunerea făcută de Al. E. Florescu de a nu merge la Cameră în acea zi de 24 Ianuarie. D. Al. E. Florescu arăta pentru aceasta doă pricinĭ: După convenţiune, zicea d-sa, mai erau încă patru zile înainte de sorocul hotărît pentru alegerea Suveranului; «şi», şi adăoga d-sa. «cred «c'ar trebui să aşteptăm să se liniştească spritele. Poate că «au să se obosească ţăranii chemaţĭ din afară şi lucrătorii «răpiţĭ de la munca lor, şi că se vor slei fondurile coa«liţiunii care plăteşte pe turburătorĭ.»

Maioritatea însă se'nduplecă la zisele lui Barbu Catargi şi merse la Cameră. Acolo, în şedinţă secretă, — mulţimea înarmată şi cĭocnindu-şĭ armele, striga în afară cît putea,— D. Boerescu luă cuvîntul, şi, reamintind că, în faţa Divanului *ad-hoc, Vodă-Bibescu fusese apărătorul cel mai elocinte şi cel mai călduros al unirii* [1], chiemă pe toţĭ la 'nfrăţire şi propuse alegerea lui Cuza.

Domnul Moldovei fu ales într'un glas.

Ce reese din cele de mai sus?

Reese:

1° Că în zilele de 22 şi de 23 Ianuarie nu fusese cestiune de candidatura lui Cuza în Ţara-Romînească; dovadă este că turburătorii, ce-şĭ priimeau lozinca de la revoluţionarii din Cameră, n'au rostit o singură dată, în decursul acestor zile, numele lui Cuza nicĭ cuvîntul de *unire*;

2. Că această candidatură nu s'a ivit de cît în şedinţa de la 23, în noaptea de la 23 la 24, cînd coaliţiunea revolu-

de întrunirea ce se făcuse la Concordia, ştiind că se luase o hotărîre. dar neştiind care, d-sa trimise să roage pe toţĭ membrii maiorităţii să se întrunească, în dimineaţa zili de 24, la D. Oteteleşanu. Am aflat aceste amănunte de la însu-şĭ D. Al. Em. Florescu, fratele răposatului general Ion Em. Florescu.

[1]) Vezĭ *Constituţionalul* de la 8 Februarie 1894.

ționară, ai căror capĭ erau DD. Brătianu, Rosetti și fostul Domn Alexandru Ghica, se convinse că, cu toate amenințările, alegerea lui Bibescu rămînea sigură ;

3° Că candidatura lui Cuza a fost o candidatură *in extremis*, menită să zădărnicească alegerea lui Bibescu. De-ar fi fost altmintrelea, coalițiunea ar fi proclamat candidatura lui Cuza chiar de la 22, și n'ar fi căutat în zadar, trei zile și trei nopțĭ, pe un alt candidat de cît Nicolae Golescu de opus lui Bibescu;

4° Că dacă maioritatea Camerii a fost lăsată espusă turburătorilor, e că ministrul de răsboiŭ Vlădoianu și prefectul poliției Caragia, devotațĭ fostului Domn A. Ghica, «*erau asemenea favorabilĭ unirii* [1])». E nimerita metaforă de care se slujește un profesor de istorie, romîn, propovăduitor al legendii, pentru a tălmăci dosirea de la datorie a acestor doi înalțĭ funcționarĭ.

De altmintrelea ne ajunge mărturisirea generalului ministru de răsboiŭ. În scrisoarea de la 11 Martie 1867, acest înalt funcționar al guvernului Căimăcămii recunoaște că asculta de turburătorĭ, nu de Caimacamii, capii săi: «VODĂ GHICA» scrie d-sa: «ERA CĂPITANUL NOSTRU [2]).» Și, în aceeașĭ scrisoare către D. N. Blaremberg, dă amănunte asupra rolului ce a jucat în zilele de 22, 23 și 24 Ianuarie 1859 [3]).

[1]) Vezĭ cărticica intitulată: *Unirea Principatelor romîne*, 1859 p. 52.

[2]) Vezĭ p. 112 a cărticelei: *Unirea Principatelor romîne*, 1859. (Bucureștĭ, Tipografia modernă, Gr. Luis, str. Academiei 24.) — Scrisoarea D-lui Vlădoianu, fost ministru de răsboiŭ, către D. N. Blaremberg.

[3]) «Mai în urmă, sau a doua zi, avu loc și intîlnirea mea cu D-l Brătianu, așa precum a arătat-o în sala Slătineanu, și de aceea l'am întrebat: «Ce vrețĭ de la mine? care vă este candidatul? Este Golescu?» — «Nu, îmĭ răspunse, să alegem pe Domnul Moldoviĭ.» Atuncĭ 'i dedei mîna că vom merge împreună... (Aceașĭ scrisoare a d-lui fost Ministru Vlădoianu).

«Este adevărat că cel d'întîiŭ, care-mĭ făcu propunerea Unirĭĭ, fu D-l Cesar Bolliac, cînd veni într'o dimineață la mine și-mĭ zise: «Știŭ că poțĭ să mă trimițĭ d'aicĭ drept la închisoare, dar iată propunerea

Cît-va mai în urmă, generalul povestind lui Vodă Cuza, la Bucureştĭ, în palat, în faţa colonelului Rosnovanu, atuncĭ maior, acuma deputat, cum se făcuse alegerea M. Sale la Bucureştĭ, şi ce parte luase el la dînsa, Vodă i răspunse: «General, de-aşĭ fi fost Caimacam, aş fi poruncit să te împuşte ca p'un cîine [1].»

5° Că meritul, onoarea unirii celor doă Principate surorĭ cu un singur Suveran, sunt întîiŭ de toate ale Împăratului Napoleon; apoi ale maiorităţii foarte strînse, ce se făcuse ceată împrejurul lui Bibescu, şi a cărei opintire în contra coaliţiunii revoluţionare, precum şi neputinţa acestei coaliţiunĭ de a face să fie ales candidatul său, au adus candidatura şi alegerea lui Vodă Cuza;

6° Că, de a fost abnegaţiune din partea unui partid, numai maioritatea are dreptul să se fălească cu una ca asta, căcĭ numai ea a făcut o jertfire în persoana candidatului său

Aceste zise,—şi am făcut aci partea istorii,—cum trebue să fie apreţuită alegerea din 24 Ianuarie 1859? Ca un act mare pentru Romînia, fiind-că alegerea Domnului Moldovii asigura unirea.—Unirea, era tăria, era mărirea pe viitor a neamului romînesc: pentru aceste doă pricinĭ binecuvîntate, votul din 24 Ianuarie 1859 căta să fie priimit cu aclamaţiunĭ şi bucurie de toţĭ Romînii [2].

ce am să-ţĭ fac: *Să alegem pe Domnul Moldovei* » Fusei frapat şi-i răspunsei că, avînd cine-va asemenea ideĭ marĭ, nu se poate teme de închisoare. După aceia consultai pe Vodă Ghica, *şi fuse cu totul de aceastā idee.*»

[1]) Întocmai după scrisoarea colonelului Rosnovanu, din 5 Martie 1894 către Prinţul G. Bibescu. «Cei de faţă», adaogă colonelul, «erau, pe cît îmĭ pot aminti, V. Alexandri, C. Rolla, N. Docan, generalul Milecescu, colonelul Rosetti, frate al Doamnei.» Afară de colonelul Rosnovanu, toţĭ au murit.

[2]) În alegerea lui Vodă Cuza, nu-i de învinuit de cît sistema revoluţionară de care s'au slujit atuncĭ, altmintrelea zis, faptul numai de a fi asmuţit plebea mahalalelor şi de a fi abătut de la datoriile lor pe capii armatei şi ai poliţii.

De această sistemă au început a se sluji cînd cu răsvrătirea din

În cît despre Vodă-Bibescu, era ceva care să-l mîngîe de toate amarurile ce 'nghiţise de la 1848, în triumful unirei Principatelor, ţintă către care îşĭ îndreptase toate năjuinţele, în

1848, şi născocitorii ei au ridicat-o în slavă, în persoana unuia din cei trei vinovaţĭ de încercare de omor asupra lui Vodă Bibescu, vinovat pe care-l numiră cap al gardei naţionale, şi din care mai tîrziu, subt ministerul d-lui Ion Brătianu,—subt domnia prinţului Carol,— d-lor au făcut un general!

Răsvrătiţii din 1848 au reînoit zisa sistemă în 1859,- precum am văzut,—ridicînd pe Cuza pe scaunul Ţării-Romîneştĭ, ca să zădărnicească alegerea lui Bibescu; se vor mai sluji de dînsa la 11 Februarie 1866 ca să dee jos pe însu-şĭ Vodă Cuza.

Regăsim aceiaşĭ lucrare de dezorganizare a armatei în decursul chiar al domnii lui Cuza, – înainte de zioa neuitată în care revoluţionarii (răsvrătiţii din 1848 sunt tot în capul lor) isbutiră să pue armata în picĭoare ca să impună acestui Domn abdicarea,—anume cînd cu demisiunile colective ce fură date. Dar Cuza, privind purtarea ofiţerilor demisionaţĭ ca un act de cea mai mare nedisciplină, ca o lovire mare dată legii militare, nu stătu la îndoială, şi dete în judecată pe cei vinovaţĭ. Disciplina fiind paladiul armatei, Domnul ar fi crezut că doseşte de la menirea-i de Cap al armatei, dacă, în loc de a chiema pe ofiţerĭ la respectul legii, ar fi alergat la măsurĭ de împăcăcĭune. Plăti mai tîrziu cu coroana sa fapta-i de patriotică vîrtoşie.

Aceeaşĭ privileşte de dezorganizare în 1871, cînd d. Ion Ghica, atuncĭ preşedinte al consiliului de miniştri, declară Prinţului Carol *«că nu răspundea de ordină»*, şi cînd A. S. R. vru să abdice şi se pregătea să părăsească ţara; apoi, în 1887, cînd cu faptul celor doi-spre-zece colonelĭ care fură siliţĭ să se înţeleagă ca să silească pe D. Ion Brătianu, prezedinte al consiliului, să-şĭ facă datoria şi să cureţe armata de ofiţerĭ nevrednicĭ de dînsa; în sfîrşit în 1894, cînd un oareşĭ-care număr de ofiţerĭ de cavalerie reînoi sistema demisiunilor colective încercată subt domnia lui Cuza.

Această sistemă de îmbărbătare la răscoală [1]) şi la dispreţul jurămîntului ce leagă pe ofiţer de datorie, de onoare, va fi arma turburătorilor liberalĭ,—fără liberalism,—de cîte orĭ vor crede sosit momentul priincĭos de a năvăli la putere.

[1]) Vezĭ organele liberal-naţionale: în ele se pot citi aceste îmbărbătărĭ la răscoală adresate ofiţerilor care în 1894 şi'au dat demisiunea colectiv.

decursul domnii sale [1]), și mai tîrziu, cînd cu întrunirea Congresului din Paris [2]). Putea deci să reintre în viața privată, fericit și mîndru de țara sa, care, zece ani după abdicare, i oferise din nou coroana.

[1]) Subscriere în folosul Ieșenilor ce suferise de foc, *dovadă de frățească compătimire*. Vodă subscrie pentru zece mii de lei. (Decret din 10/22 August 1844.—Vezi p. 136 din acest volum).

Unirea vămilor Țării-Romînești și Moldovii, fapt în urma căruia cele doă Principate luară pentru cea d'întîiŭ oară, în cestiuni comerciale, numele de *Principatele-Unite* (Decret din 31 Martie 1847, p. 240 din acest volum).

Naturalizarea dată Moldovenilor după numai o cerere a lor înmînată Suveranului Țării-Romînești, act menit să apropie pe Romînii de pe cele doă maluri ale Milcovului. (Decret).

Și apoi Vodă nu perdu nici un priiej de a afirma acest început de unire; de pildă, porunci să se treacă în *Bul. of.* al Țării-Romînești faptele de căpetenie trecute în al Moldovii, aceasta cu începere de la N-rul 4 din 1845.

[2]) Vezi scrisorile lui Vodă către Ion Florescu, p. 468—475, și pag. 477—479 din acest volum.

Vezi cuvîntarea lui Vodă Bibescu la Divanul *ad-hoc*. Se știe cu cîtă căldură, cu ce folos sprijini Bibescu cauza romînă pe lîngă împăratul Napoleon și guvernul lui. — *Vodă Bibescu a fost apărătorul cel mai elocinte și cel mai călduros al unirii. (Unirea Prințipatelor romîne*, 1859, p. 52, Cuvîntarea lui V. Boerescu la Adunarea alegătoare, 24 Ianuarie 1859, ședința a treia).

PARTEA A PATRA

Ce 'nvățătură poate să ne dea domnia lui Bibescu în punctul de vedere politic?

Care a fost politica urmată de Guvernul romîn de la 1878?

Care va fi situațiunea Romîniei în cazul unei cîocniri europeene?

CE 'NVĂȚĂTURĂ POATE SĂ NE DEA DOMNIA LUI BIBESCU ÎN PUNCTUL DE VEDERE POLITIC?

CARE A FOST POLITICA URMATĂ DE GUVERNUL ROMÎN DE LA 1878?

CARE AR FI SITUAȚIUNEA ROMÎNIEI ÎN CAZUL UNEI CIOCNIRĬ EUROPEENE?

Politica adoptată de cel d'întîiŭ Ales al neamului romînesc, nu ne'nvață oare care trebue să fie purtarea Romîniei față cu Puterile cele marĭ?

Catehismul politic al acestei națiunĭ, — oareșĭ-cum dictat de pozițiunea-i geografică și de întinderea teritorului săŭ, — nu se regăsește oare în faptele acestei domniĭ, și se poate oare, fără primejdie, prescurta în alte termenĭ de cît cele următoare: «Acelaș leal respect către toate Statele marĭ»? Nu credem.

Și cu toate astea, n'a fost respectată această înțeleaptă linie de purtare ce fusese urmată de Prințipat în timpurile grele ale suzeranității Porții și ale ocrotirii Rusiei,—ce fusese consfințită prin vreme și prin patriotism, — și care se impunea Romînii ajunse Regat neatîrnat.

Din zioa, în vecĭ de jelit pentru odihna lumii, în care Franța rănită se coborî de pe piedestalul clădit de veacurĭ pentru nemurire de către religiune, geniu și victorie, Romînia n'a 'ncetat de a fi un satelit al Germaniei. Dibăcie din partea prințului de Bismarck, dar greșală 'nsemnată din partea guvernanților romînĭ, care n'au știut să se ferească

de atracţiunea Puterii învingătoare, care nu s'au povăţuit de adevăratele interese ale ţării, care nu s'au gîndit să lase teafăr viitorul.

E lesne de 'nţeles ca Germania, căreia puternicul spirit politic al marelui ei Cancelar, a hărăzit Întreita alianţă, să fi vrut cu tot d.nadinsul să fie sigură de peninsula Balcanică, şi nu putem de cît să-i admirăm prevederea şi stăruinţa-i neşovăită în urmărirea propusului său de a face ca Franţa să rămîe singuratică, fără sprijin în Europa. Această lucrare ni se destăinueşte într'adevăr, chiar din 1866, prin voea dată prinţului Carol de Hohenzollern de a priimi coroana Romîniei, unde se face Prinţ domnitor şi apoi Rege; e urmărită această lucrare în 1878, cînd cu tractatul din Berlin, prin însărcinarea dată Austriei de a pătrunde în Herzegovina şi în Bosnia, înarmată de această formulă cu desăvîrşire diplomatică: ***pentru păstrarea bunei ordine, în numele Europii***, — formulă de altmintrelĭ ce-şĭ pierde, pe zi ce trece, tainica-i înfăşcare pentru a lua, zioa în namiaza mare, forma cea noă a unei curate şi limpezĭ anexiunĭ; — regăsim aceeaşĭ lucrare în cestiunea drumurilor de fier sîrbeştĭ, care deschid Austriei drumul Salonicului, 'port a cărui posesiune ar împlini cele maĭ vii dorinţĭ ale aliatei Germaniei; se'nvedereşte cu tărie această lucrare a doa zi de căderea Prinţului de Battenberg, cînd, după ce Prinţul Ferdinand se puse în posesiunea coroanei Bulgarii, Austro-Ungaria îşĭ asigură înrîurirea-i în această ţară; ajunge în sfîrşit această lucrare la biruinţă prin intrarea Italiei în alianţa formată de Germania şi Austro-Ungaria în contra Franţii. De-şĭ păstrează neatîrnarea Muntenegrul, de se opinteşte Serbia în contra muncii de a o absorbi, de nu au avut străduinţele Germanii în Grecia urmările ce dorea, de şĭ'a perdut în acolo prestigiul ei ceva din strălucirea-i de mai 'nainte, rămîne totuşĭ, — cată să recunoaştem faptul,— Întreitei alianţe devotamentul guvernului romînesc.

Din punctul de vedere al Întreitei alianțe, conglăsuirea cu dînsa a acestui guvern e de o însemnătate ce nu se poate tăgădui: în vr'o întîmplare de răsboiŭ, această înțelegere ar fi o siguranță pentru hotarul sud-est al Austro-Ungariei și un sprijin pentru Bulgaria. Privind însă lucrurile ca Romîn; în zadar căutăm ce interese îmboldesc Romînia să urmeze politica puterilor centrale, și, prin purtarea-i, să-șĭ înstreineze pe Rusia.

Oare nu e îndrituit orĭ-cine să se întrebe de nu a ajuns cum-va Germania la apogeul puterei sale, de nu 'nfățișează Austro-Ungaria simptome grele de desmădulare, de nu bat la porțile Italiei răsboiul civil și falimentul; de nu este oare Rusia, mult timp poreclită *Colosul cu picĭoare de lut*, în ajun de a fi numită *Colosul cu picĭoare de oțel?* Și dacă, după o cercetare, în conștiință făcută, a stărei în care se află aceste State marĭ, ar fi învederat că, ajunse la culmea lor, Puterile Centrale șĭ'au atins cel mai depărtat hotar al desvoltărei țarii lor, pe cînd Împărăția Țarilor e împinsă tot în sus de îngrozitoarea-i mișcare, oare ar fi faptă de o politică într'adevăr națională, a sluji cine-va interesele germane și austro-ungare, fără să-i pese de a supăra pe marea noastră vecină?

Cine ar putea însă să asigure că nu va fi acesta orizontul politic de mîine al Europei? Ar trece lucrul de ar fi vorba, pentru Romînia, de a-șĭ plăti o datorie de recunoștință. Dar ce datorește Romînia Germaniei? Fortificațiunile sale din care o parte e deja condamnată, și care i-au costat mulțĭ banĭ [1].

[1] Orĭ-cum ar sta lucrurile, cabinetul Catargi, azĭ la putere, a știut să facă Romîniei o situațiune financiară in stare de a insufla încredere tîrgurile europeene. Neîntrecutul ministru de finanțe, D. Menelas Ghermani, a făcut, în mai puțin de cincĭ anĭ, să dispară agiul care se ridicase la 20 și 22 lei la sută, subt guvernul d-lui Ion Brătianu;— a alcătuit prevederile budgetare cu atîta cuminție în cît trei exercițiurĭ succesive au dat o întregime de prisosurĭ de 25 de milioane;— și a scăzut impozitele: acel pe băuturĭ spirtoase a fost scăzut de la 8 banĭ de grad, la 5; acel pe țuică a fost înlocuit printr-o neînsemnată dare pe

Ce datorește Austriei? Dureroasa reamintire a tot ce i-a luat această putere, fără a-i da nimic, cele patru milioane de Romînĭ din Transilvania, Bucovina și Banat, din care o mare parte, cu toate drepturile ce are, suferă nedreptățile [1] apelpisitului patriotism al Ungurilor.

Ce datorim Rusiei? Lanțurile noastre zdrobite în 1829; organizarea Principatelor dunărene de către Kisseleff, unirea lor pentru care a luptat, în 1858, alăturĭ cu Franța, diplomația Țarului, în contra Austriei și Porței [2]; îi datorim de a fi putut, în 1877, alăturĭ cu soldații ei, dovedi Europei voinicia scoborîtorilor din legiunile traiane, și de a fi fost pentru

hectar, și taxa de 5 la sută înființată pe lefurile funcționarilor, de cînd cu răsboiul din 1876, a fost desființată.

Renta romînă este azĭ (27 Martie) cotată la Bursa din Paris 85 la 86 cea de 4 la sută, și 96 la 97 cea de 5 la sută.

D. Grigore Manu, secretar general al ministerului finanțelor, care tot de-odată duce și Regia monopolului Statului, pe care ministrul a încredințat-o înaltei d-sale capacitățĭ și măestrei sale inițiativĭ, a știut, — cu tot ajutorul ce dă d-lui Ghermani în greaoa-i sarcină, — să dea o mare desvoltare acestei rămurĭ a Statului (tutun, sare, chibriturĭ) și să-i mărească venitul, în șase anĭ, cu șase milioane — A mai creat încă o flotilă de comerț care face pe Romînia să fie, în mod real, părtașă a suveranității Dunărei. (Vodă Bibescu avea chiar *canoniere* pe Dunăre. — Vezĭ Hronologia).

[1]) Vezĭ însemnatul memoriu (Răspunsul) Romînilor din Transilvania.

[2]) «Contele Kisseleff, reprezintantul Rusiei, zice că Divanurile au fost chiemate spre a arăta dorințele poporului, și că și'au îndeplinit această menire, pronunțîndu-se aproape într'un glas pentru unirea Principatelor sub un Domn străin; crede că aceste dorințĭ sunt cu minte, legitime, și privește trecerea lor în fapte ca de neapărată trebuință ca să se asigure buna stare viitoare a populațiunilor moldo-romîne. Adaogă că aceasta i-a fost altă dată credința, și-i este și astăzĭ, și că guvernul său e gata să priimească unirea, de vrea conferința să'o îngădue.» — Prot. N-ul 1, ședința din 22 Mai 1858.

Nu putem găsi mai bun prilej ca să reamintim un foarte interesant articol din capitolul VIII al Regulamentului organic.

CAPITOLUL VIII. — SECȚIA V (p. 338)

Începuturĭ de o unire mai de aproape între amîndoă Principaturile.

Art. 371. — «Inceputul, Religia, obiceĭurile și cea de un fel limbă a sălășluitorilor într'aceste doă Principaturĭ, precum și cele de o potrivă trebuințe, sunt în destule elementurĭ de o mai de aproape a lor unire

dînsa, — reamintire în care se amestecă o legitimă mîndrie, — niște ajutoare folositoare, niște credincioșĭ aliațĭ.

Rusia, e adevărat, a luat îndărăt Basarabia din sud, din care o alungase tractatul din Paris; s'a învoit ca Congresul din Berlin să pue Romînii, — ca condițiune a neatîrnării ei,— priimirea Dobrogii oferită în schimbul Basarabii; să nu i se dea Silistria și pozițiunile ei, — adică cheile Dobrogii, — și să nu i se hărăzească nicĭ chiar un hotar strategic, pe cînd asigurase cu o grijă vădită hotarele Bulgarii, Rumelii, Serbii și ale Muntenegrului [1].

Am protestat atuncĭ cu vîrtoșie, prin condei, în numele Țării-Romîneștĭ, în contra hotărîrilor Congresului [2]. Dar de și 'a înstreinat Rusia simpatiile de Romînia după răsboiŭ, a cui e vina? De ce Cabinetul romîn n'a protestat, înainte de răsboiŭ, în contra voinții rostite de către împăratul Alexandru de a lua îndărăt Basarabia? Generalul Ignatief nu plecase oare în misiune, înainte de răsboiŭ, în scopul de a vedea ce gîndeau marile Puterĭ despre dorința Maiestății sale? Acest proect nu era oare dat în vileag? Putea oare D. Ion Brătianu să nu-l cunoască? Și oare nu-l cunoștea? Ba da. — Și la Congresul din Berlin, de ce oare a luat cuvîntul, cu toate sfaturile ce-i dedea prințul de Bismarck, care nu-i ascundea că din

care pînă acum s'ar fost primit și s'au zăbovit numai după împrejurărĭ întîmplătoare, și cele urmate după dînsele cu unele dobîndirĭ, și urmările folositoare ce ar odrăzli într'o apropiere a acestor doă popule, nu poate fi supuse la nicĭ o îndoială; *începuturile dar s'au așezat într'acest Regulament prin cea de un fel clădire a temeiurilor administrative în amîndoă Țările.*»

Urmează opt articole din acelaș capitol.

[1]) Vezĭ *Istoria unei frontiere* de Prințul Gheorghe BIBESCU, p. 127, 128, 129 și 130. — Plon, editor, Paris.

[2]) *Istoria unei frontiere*, p. 123 și de la p. 130 la p. 140, de autorul operii de față. Vezĭ *Politică, Religiune, Duel,* de acelaşi autor, la paginile 49 și 50, scrisorile adresate Prințului de Bismarck, D-lui Challamel-Lacour ministrul afacerilor streine al Franții, și lordului Granville.— Vezĭ la Apendiciu.

luarea înapoi a Basarabii făcea Țarul o *cestiune de onoare* pentru Rusia; că orĭ ce protestare înaintea congresului din partea guvernului Prințului Carol, ar fi supărătoare pentru Țar și răŭ-făcătoare cauzei romîne, pe cînd o înțelegere cu fosta-i Aliată ar aduce Principatului compénsări ce întreceau orĭ ce așteptare? Ce gînd a îmboldit pe bărbații de Stat ai Romînii, cînd aŭ luat, orĭ ce ar fi, o atitudină care silit compromitea interesele țării lor în prezinte și în viitor?

Avea de sigur diplomația noastră datoria de a face tot ce-i va fi în putință ca să păstreze acea scumpă fîșie a teritorului nostru, perdută în 1812, recîștigată în 1856. Din momentul însă în care cabinetul Brătianu dobîndise convingerea că Rusia nu va lăsa nimic din cerințele sale, din momentul ce nu se mai putea cîtu-șĭ de puțin amăgi despre dispozițiunile celor-l-alte Puterĭ, s'ar fi purtat mai înțelepțește de nu ar fi pășit în calea protestărilor nemăsurate, — care nu prea ascundeau grija de a nu-șĭ pune în primejdie popularitatea, — și de ar fi tratat cu marea noastră Aliată. Adoptînd această politică, ar fi făcut cel puțin să slujească la interesele Patrii, sîngele a zece mii de Romînĭ, voinicĭ căzuțĭ pe cîmpurile de bătae ale Bulgarii; ar fi dat dovadă de o mare pricepere politică, de o cuminție care nu escludea nicĭ voinicia, nicĭ patriotismul. Nu s'a sfiit Cavour să dea Franții Nisa și Savoia, leagănul casei suverane, și, cînd bătu ceasul, se coborî de la putere, mărit prin însă-șĭ jertfa ce o făcuse. Dar era Cavour!

Și de la aceste întîmplărĭ, ce au făcut pe guvernul romîn să piarză prietenia cea de mare preț a Rusii, — a acesteĭ Puterĭ care pune pe picĭor de răsboiŭ un corp de armată, în acelaș timp de care are nevoie vr'un alt mare Stat ca să creeze un regiment, — de atuncĭ a făcut el oare ce trebuea să facă spre a se apropia iarășĭ de dînsa? Nu, atitudinea lui, actele lui n'au îmbunătățit în nimic starea țării noastre, și,

de ar isbucni mîine răsboiul, ar trebui să cătăm la viitor cu cea mai neliniştitoare turburare. Şi cu toate aceste, toţĭ miniştrii care s'au urmat la putere, au trecut în aceaşĭ brasdă politică ce a tras Regele Carol cînd sosi la Bucureştĭ ca Prinţ de Hohenzollern. Strălucirea puterii Germanii le-au luat văzul, şi privirile lor s'au deprins a-şĭ lua, de normă a purtării lor, sabia ce luceşte azĭ, făr'a îndrăzni, făr'a vrea să cate mai departe. Au crezut că răsboiul bate la uşă ; au scontat necunoscutul viitor, care le-au înşelat aşteptarea.

De s'ar fi îngrijit mai puţin de vremea de faţă, le-ar fi venit în gînd acest adevăr că, învingătoare, Întreita Alianţă nu putea să 'napoeze Romînii de cît Basarabia, pe cînd Rusia învingătoare ar fi liberă să 'ntrunească într'un mănunchiŭ pe Romînii din Carpaţĭ, adică zece milioane de Romînĭ. De s'ar fi îngrijit mai mult de viitor, ar fi fost aduşĭ să prevază că Franţa, după ce a trecut printr'o eclipsă vremelnică, se va ivi din nou în apus, întărită prin reamintirea nenorocirilor sale, prin muncă, prin voinţa de a fi iarăşĭ Franţa de altă dată ; că Rusia, după veacurĭ de muncă, va sfîrşi prin a se arăta iarăşĭ, la răsărit, mai de temut de cît orĭ ce altă Putere, prin numărul disciplinat ca şi prin voinicia oastelor sale, şi că prietenia acestor doi marĭ luptătorĭ, închegată azĭ ca să asigure pacea, ar putea mîine înlănţui victoria.

Prin faptul că au dosit de la politica naţională, prin greşala de a nu fi prevăzut Cronstadt, Tulon, şi consecinţele lor cele cu putinţă, e de temut să nu-şĭ fi aruncat ţara oamenii politicĭ ai Romînii într'o situaţiune din cele mai grele.

S'ar mai putea oare îmbunătăţi această situaţiune ? E foarte tîrziu, ar trebui cel puţin ca oamenii noştri politicĭ să vrea aceasta cu cuget curat şi cu o statornică vîrtoşie. De ar fi adevărat, cum a eşit svonul, că Romînia se apropie de Franţa, ar trebui să ne bucurăm de o asemenea întîm-

plare, ce ar fi vestitoare de o descordare în relaţiunile dintre Regatul dunărean şi puternica-i vecină.

Ş'într'adevăr, ce soartă ar croi acestui Regat dunărean triumful desăvîrşit, de s'ar întîmpla un răsboiŭ european, al Rusii şi al Franţii? Regatul, cu toată voinicia oştirii noastre, ar fi oare-şĭ cum, la *cheramul* Rusii. De sigur vederea limpede a Ţarului n'ar pune simţimîntele neamului romînesc la o laltă cu politica guvernanţilor lui, şi Împăratul n'ar uita că această naţiune este Fată, precum El însu-şĭ este Fiu al religiunii ortodoxe. Totuşĭ rămîne că nădejdea noastră ar fi să-şĭ reaminteascǎ Franţa de acest popor latin din Carpaţĭ, singur dintre Latinĭ în răsărit, popor fără sprijin, către care odinioară se 'ndreptaseră toate simpatiile ei, popor care, — în ceasul amarnic al năvălirii streine, — a trimis pe mulţĭ din fii saĭ să-şĭ ia partea lor din primejdiile, din chinurile, din nenorocirile ei — şi, reamintindu-şĭ de dînsele, să nu-l părăsească

Iată nădejdea ce cîntă în fundul inimii noastre, şi care este al nostru sprijin!

Şi acuma dacă, faţă cu asemenea întunecoase ameninţărĭ, e îngăduit oamenilor de vîrsta mea să arate o dorinţă, e să trăesc îndestul ca să ajut inimile voinice ca să scape Patria.

HRONOLOGIA

VIEȚEI ȘI A FAPTELOR LUI

GHEORGHE-DIMITRIE BIBESCU

DOMNITORUL ȚĂRII ROMÎNEȘTI.

HRONOLOGIA

VIEȚEI ȘI A FAPTELOR LUI

GHEORGHE-DIMITRIE BIBESCU

DOMNITORUL ȚĂRII ROMÎNEȘTI

Ales pe viață de Națiune în ziua de 20 Decembrie 1842 (1-iu Ianuarie 1843).

1802 (*Aprilie*). — Gheorghe-Dimitrie Bibescu s'a născut la 1802 [1]). Tatăl său este marele Vornic Dimitrie Bibescu (1772-1831); muma sa, Ecaterina Văcărescu, este strănepoata Domnitorului Țărei-Romînești, Constantin Basaraba-Brîncoveanu, cărui s'a tăiat capul la Constantinopol în 1714.

1817. — Trimis la Paris, s'a întors doctor în drept. E numit de Kisseleff secretar de Stat la departamentul justiției. T. I, p. 34).

1825.— El ia de nevastă pe Zoe (Mavrocordato) de Basaraba-Brîncoveanu

1831.—E ales la Adunarea extraordinară, de orașul Craiova.

1831.— Raportul său către Kisseleff despre cestiunile privitoare la prefacerea Regulamentului. (T. II, p. 5).

1833. — Iscălește jurnalul de la 22 Iunie 1833 privitor la cestiunea locurilor Sfinte. T. I, p. 76).

Kisseleff numește pe Bibescu șef al secretariatului de Stat. (T. I, p. 34).

[1]) Și nu în 1804, cum s'a zis, din greșală, t. I, p. 33.

1834.— Subt Domnul Alexandru Ghica, Bibescu se retrage din guvern.

1842.— După căderea Domnului Alexandru Ghica IX, ţara, slujindu-se pentru întîia oară, de la 1714, de dreptul de a-şĭ alege Domn, alege pe viaţă Domnitor a toată Ţara-Romînească pe Gheorghe-Dimitrie Bibescu. (T. I, p. 41-44 ; T. II, p. 110—112).

Bibescu, şters după lista candidaţilor la tron, fusese reînscris într'însa de Adunare. (*Bul. of.*, 1842, No. 90, p. 267; No. 98, p. 298). Alegerea. (*Bul. of.* No. 105, p. 418-421).

1843

12 Ianuarie. — Ex. Sa Contele de Nesselrode, vice-cancelar al Împărăţiei ruseştĭ, pofteşte pe D. Daschkoff, consul al Rusiei la Bucureştĭ, să transmită felicitările Curţii protectoare cu prilejul alegerei lui Gheorghe Bibescu ca Domn al Ţărei-Romîneştĭ. (T. 1. p. 177).

Contele de Nesselrode însărcinează pe D. Daschkoff să mulţumească Mitropolitului Neofit pentru ordinea care a domnit în alegerea la Domnie a lui Gheorghe Bibescu. (T. 1; p. 180).

26 Ianuarie. — Contele de Nesselrode felicită pe Domn pentru *alegerea Sa strălucitoare şi aşa de bine meritată.* (T. I, p. 181).

27 Ianuarie.—Firmanul de investitură este publicat. (*Bul. of.* No. 6). Domnul cel nou ia puterea în mînă, (Decretele No. 1 şi 2) şi, ridicînd-o Caimacamilor, le aduce mulţumirile Sale. Domnul îşĭ alege adjutanţĭ pe Banov, Grammont, Bălăceanu (aceştĭ doi din urmă, adjutanţĭ ai predecesorului Său, Domnul A. Ghica), Ion Florescu şi Bibescu. (*Bul. of.* No. 9.)

28 Ianuarie.— Generalul Kisseleff felicită pe M. Sa de suirea Sa la tron, *şi Ţara-Romînească de alegerea ce a făcut.* (T. I, p. 185).

30 Ianuarie.—Secretarul de Stat Constantin Sutzu a făcut, din ordinul Domnului, o adresă către Ministerul de interne, rînduind ca petiţiile pentru afacerĭ de ordină administrativă să fie adresate către prefecţĭ, şi cele de ordină judiciară către autoritatea judiciară competintă, şi nicĭ de cum direct către Domn; ca reclamaţiile în contra administraţiei saŭ judecătorilor să fie trimise la ministrul competinte, cărui asemenea trebue lăsate reclamaţiile de competinţa ministerului său. Secretariatul de Stat are să priimească petiţiile contra Miniştrilor, apelurile şi plîngerile în contra deciziunilor Înaltului Divan. Audienţa publică a Domnului este fixată, Joi, de la doă-spre-zece pînă la trei post-meridiane. Adresa se sfîrşeşte prin ordinul poruncitor dat către prefecţĭ de a urma legile straşnic *(Bul. of.* No. 7) Decretul No. 8 hotărăşte data cîtor-va alegerĭ complementare.

Proclamaţiunea Domnului către Sfatul administrativ extraordinar. (Decret No. 9) şi către locuitorii din oraşe, tîrgurĭ şi sate (Decret No. 11, *Bul. of.* No. 8, t. II, p. 16 şi 17).

5 Februarie. — Numirĭ de judecătorĭ şi de alţĭ funcţionarĭ (Decret No. 55, *Bul. of.* No. 9).

14 Februarie. — Proclamaţia către armată. (*Bul. of.* No. 12, T. II, p. 19). Cuvîntarea Domnului cu prilejul suirei Sale pe tron. (T. I, p. 20).

15 Februarie. — Domnul hotărăşte zioa de 18 pentru deschiderea Adunării (Decrete N-le 97 şi 98, *Bul. of.* No. 13).

Domnul opreşte legalizarea actelor în care s'ar zice că preţul nu e plătit de tot; rămîne vînzătorului ne-plătit dreptul de cea d'întîia ipotecă Decret No. 64).

18 Februarie. — Cuvîntarea Domnului la deschiderea Obşteştiĭ Adunării ordinare *(Bul. of.* No. 14, T, II, p. 20).

21 Februarie. — Domnul iartă pe cei osîndiţĭ pentru complotul judecat sub domnia lui A. Ghica, anume: *Marin Serghiescu, Sotir Tzeranu, Const. Telejescu, Greg. Radoschan*

Const. Borănescu, *Const. Cămărăşescu*, *Dem. Filipescu şi Mihai Molojescu.* (*Bul. of.* No. 16, decret No. 136).

22 Februarie. — Institutorii de sate sunt rînduiţĭ ca să facă recensămîntul copiilor şi tinerilor. (Decret No. 137).

2 Martie. — Vodă Bibescu scrie lui Vodă Sturza din Moldova că n'are nimic mai mult la inimă de cît de a vedea stabilindu-se între Ţara-Romînească şi Moldova relaţiĭ de bună vecinătate şi înţelegere. (T. I, p. 187.)

8 Martie. — Vodă întăreşte o sentinţă în contra unor violatorĭ ai legei despre carantine, şi, tot odată, micşorînd pedepsele ca să nu fie execuţie capitală, face să observe judecătorii că ei au fost indulgenţĭ afară din cale pentru păzitorii de pichete, vinovaţĭ, de rîndul asta, nu de lipsă de grijă, ci de tovărăşie. (*Bul. of.* No. 27, decret No. 832.) Aceaşĭ dată (decret No. 827): — Vodă, cu toate că micşorează pedepsele într'o afacere de hoţie, îndeamnă pe Divan a nu se arăta aşa de blînd cu dorobanţii, care sunt nişte funcţionarĭ publicĭ.

Înfiinţarea funcţiunei de President al Sfatului administrativ extraordinar. (T. II, p. 101.)

11 Martie. — Vodă destitue pe prefectul Ialomiţei, Const. Filipescu, fiind că a bătut nişte slujbaşĭ, şi reaminteşte tot odată fie cărui respectul datorit autorităţei. (*Bul of.* No. 23, Decret No. 207.)

Jalba lui Trandafiloff. Vodă recomandă jalba Sfatului administratif extraordinar. (T. II, p. 45 şi 46.)

18 Martie. — Cum este acum vremea pentru lucrul la cîmp, Vodă opreşte pe ţăranĭ de a-I aduce petiţii înainte de zece Mai. (*Bul. of.* No 25, Decret No. 229.)

19 Martie. — Vodă reaminteşte judecătorilor datoria lor de nepărtinire şi-i ameninţă de a-i pedepsi dacă se abat de la dînsa. (*Bul. of.* No. 30, Decret No. 951.)

22 Martie. — Vodă porunceşte judecătorilor să nu caute

a tîlmăci hotărîrile domneştĭ care întăresc o judecată definitivă, ci să le aplice fără 'ntîrziere subt pedeapsă de a fi răspunzătorĭ de despăgubirĭ către părţile pagubaşe

Vodă aminteşte că, la 2 Martie, prin Ordinul Săŭ de zi No. 43, S'a arătat nemulţumit de cea d'întia inspecţie ce a făcut noaptea, infanterii. Spune că e mulţumit de acea ce a făcut în noaptea de la 21 la 22. (*Bul of.* No. 28, Decret No. 52.)

Legea desrobirei Ţiganilor Statului. (Decret No. 233, T. II, p. 27—34).

Desfiinţarea vremelnică a trei escadroane de cavalerie. (T. II, p. 102.)

29 Martie. — Adresa Domnului către Adunare despre focul din Ploeştĭ. Măria sa deschide o subscripţie. Se duce la faţa locului şi va numi o comisie aleasă dintre orăşenĭ, ca să împărţească ajutoarele. (*Bul. of.* No. 30, Decret No. 269.)

Vodă reaminteşte advocaţilor şi însărcinaţilor de afacerĭ îndatoririle lor, şi-i ameninţă de procesurĭ criminale dacă aduc pagubă intereselor clienţilor lor, prin negrijă sau prin rea credinţă. (*Bul. of.* No 30, Decret No. 1101).

Vodă refuză de a cerceta o pricină rămasă definitivă prin aprobarea hotărîrii Înaltului Divan de către Vodă Ghica. (*Bul. of.* No. 30, Decretul No. 1147).

31 Martie.— Nişte speculanţĭ umplînd ţara cu piese de *parale micĭ* ca să scoată aurul din ţară, se decretează că de la 1-iŭ Iunie *paraua mică* n'are să valoreze de cît o jumătate de para. (*Bul. of.* No. 30, Decret No. 673).

Contele de Nesselrode felicită de-a dreptul pe Mitropolit pentru ordinea cu care s'a făcut alegerea lui Vodă Gheorghie Bibescu. I dă de ştire că D. Daschkoff are să-i dea, din partea Împăratului, o icoană împodobită cu diamante. (T. I. p. 188.)

3 Aprilie.— Oprire judecătorilor de a libera banii depuşĭ

ca garanţie de concurenţĭ la o licitaţie, înainte ca licitaţia să fie întărită de Vodă. (*Bul. of.* No. 31. Decret No. 1201)

(No. 1185). Vodă se ridică în contra abusului de jurămînt ce fac judecătorii, care jurămînt nu trebue să fie cerut de cît atuncĭ cînd justiţia nu mai are alt mijloc de a afla adevărul. «Acela care are în inima sa frica lui Dumnezeu, cu greu şi «cu mare anevoinţă se va hotărî ca să se slujească de nu«mele său ca să jure, chiar dacă are dreptate; şi cel al cărui «suflet rătăcit a perdut frica aceasta, are să jure fără te«mere chiar pentru a cîştiga cestiunile cele mai nedrepte. «Jurămîntul este şi a fost tot-d'auna mijlocul cel mai puţin «sigur de a afla adevărul. Legea îl primeşte; e lăsat la min«tea judecătorilor de a usa de el cu tact.» (*Bul. of.* No. 31, Decret No. 1185).

5 *Aprilie.*— Vodă pretinde, înainte de toate, ca proprietarii să observe regulamentul cu nepărtinire. (T. II, p. 108).

Vodă propune Adunărei să se ridice o statue generalului Kisseleff. (*Bul. of.* No. 32, ofisul No. 299; T. II, p. 109.)

Întărirea legei despre organizarea poliţiei la Brăila. (Decret No. 314).

6 *Aprilie.*— Adunarea aprobă proiectul de lege ca să se ridice o statue lui Kisseleff. (*Bul. of.* No. 32, adresa No. 190).

14 *Aprilie.*— Destituirea unui subt-prefect pentru abuzurĭ. (*Bul. of.* No. 34, Decret No. 323).

16 *Aprilie.*— Înfiinţarea a noi isvoare de veniturĭ care vin să se adune cu veniturile magistratului. (*Bul. of.* No. 33. Decret de sancţiune No. 315, T. II, p. 111).

16 *Aprilie.*— Eforia şcoalelor aduce mulţumire lui Ioan-Alexandru Filipescu, care a dat liceului Sfîntul Sava colecţia sa de instrumente şi de cărţĭ de fisică. ***Buletinul legilor*** (p. 131) zice: «Dacă cei-l-alţĭ patrioţĭ carĭ sunt aşa bogaţĭ, ar urma fapta acestui tînăr generos, s'ar putea, în curînd, înfiinţa în ţara noastră o Universitate, — cum s'a făcut în

Grecia, — numai cu dăniile acelor care vreau răspîndirea învățăturei.»

19 Aprilie.— Publicarea unui proiect de lege care, conform cu art. 65 al Regulamentului, silește din nou pe Visterie să dea în fie-care an 310,000 de lei caselor de binefacere și de folos obștesc. (*Bul. of.* No. 35).

Ofisul lui Vodă către Adunare, tălmăcind aprobarea No 77 a fostului Vodă Ghica, despre această cestiune a caselor de bine-facere, și (ca făcînd parte din acea cestiune) despre supunerea a patru mănăstirĭ la îndatoririle din legea din 1834. (*Bul. of.* No. 39. Data din 3 Aprilie nu este exactă, Adunarea nu s'a deschis de cît la 18).

21 Aprilie.— Iertare de pedeapsă dată la niște osîndițĭ. (*Bul. of.* No. 37. Decret No. 93).

24 Aprilie.— Generalul Duhamel felicită pe Vodă de alegerea Sa. Vede într'însa un semn de stare bună și fericită pentru Țara-Romînească (T. I, p. 190).

29 Aprilie. — Destituirea unui subt-prefect pentru abuzurĭ. (*Bul. of.* No. 38, Decret No. 359).

1 iŭ Mai. — Generalul Kisseleff asigură pe Vodă că n'a crezut nicĭ odată învinuirĭ pornite de la adversarii Lui, și-L roagă ca să dispue de el cu toată încrederea. (T. I, p. 191).

5 Mai. — Destituirea întregului tribunal din Ialomița vinovat că n'a urmărit cu sîrguință pe hoții de vite. (*Bul. of.* No. 41, Decret No. 101).

6 Mai. — Dimitrie Drugănescu, președinte al secții 1-a a tribunalului de Ilfov, e destituit. (*Bul of.* No. 41, Decret No. 102).

9 Mai. — C. Petrescu, numit președinte, și E. Ogrădeanu și Tîmpeanu, membri ai obșteștei Epitropiĭ orfaniceștĭ (*Bul. of.* No. 43, Decret No 409.

13 Mai. — Legea clăcei: orĭ-care țăran are să facă șase zile de lucru pentru întreținerea drumurilor. (T. II, p. 112—114).

15 Mai.—Legea regulelor de urmat pentru instrăinărĭ de

pămînturĭ ce ar face mănăstirile închinate sau neînchinate, sau subt rezerva unui drept de embatic. (T. II, p. 114 și 115).

19 Mai. — Vodă închide sesiunea Adunărei. *(Bul. of.* No. 45, Decret No. 443).

20 Mai. — Vodă, într'o scrisoare către contele de Nesselrode, cere pentru țara Sa înalta protecție a Rusiei, în neînțelegerea ce este între guvernul romîn și Locurile Sfinte. (T. I, p. 86), și-i trimite tot odată un memorandum despre starea mănăstirilor înainte de Regulamentul organic. (T. I, p. 89).

26 Mai. — Vodă scoate din slujbă pentru abuzurĭ și dă în judecată înaintea secțieĭ I a Înaltului Divan pe prezedintele tribunalului din Dîmbovița. *(Bul. of.* No. 48. Decret No. 147).

29 Mai. — Vodă întărește legea pentru mărirea numărului slujbașilor și al veniturilor obsteștei Epitropii orfaniceștĭ. (*Bul. of.* No. 49. Decret No. 401).

7 Iunie. — Generalul Kisseleff se scuză că nu poate priimi să i se facă un monument, și ar dori ca banii votațĭ să fie întrebuințațĭ într'un lucru de folos obștesc. (T. 1, p. 192).

Cu prilejul unei judecățĭ în cestiune de epitropie, Vodă oprește pe judecătorĭ de a întinde, prin hotărîrile lor, puterile obșteștei Epitropii orfaniceștĭ ; aceste trebue să se mărginească la nevîrsnicii lăsațĭ fără epitropĭ legitimĭ desemnațĭ prin testament. (*Bul. of.* No. 50. Decret No. 2063).

Vodă atrage băgarea de seamă a judecătorilor asupra greșelei ce ar face dînd legei Caragea un efect retroactif. Vodă atrage băgarea de seamă a autorităței asupra micșorării numărului hotărîrilor, cestiune neglijată și care face a se perde vreme multă. *(Bul. of.* No 50, No. 2064).

12 Iunie—Vodă, văzînd că un om care a pus foc n'a fost osîndit de cît la o amendă, întărește hotărîrea, dar îșĭ arată indignarea Sa. (*Bul. of.* No. 55, Decret No. 180).

13 Iunie.— Vodă trimite pe Ioan Manu întru întîmpinarea

Prinţului Albert, fratele regelui Prusiei, care n'are să facă de cît trei zile de carantină. (*Bul. of.* No. 53, Decret No. 496). Vodă măreşte timpul carantinei, la Severin, pentru persoanele ce vin din Serbia, urcînd-o la şeapte zile, în loc de douăzecĭ şi patru de ceasurĭ.

14 Iunie. — Generalul Kisseleff arată, într'o scrisoare către Vodă, felul săŭ de a vedea despre pretinsa schimbare de loc a D-lui Daschkoff; vorbeşte de trimiterea Romînilor tinerĭ în şcoalele militare muscăleştĭ; de numirea lui Ştirbei în slujbă la Interne, etc. (T. I, p. 194).

17 Iunie. — Vodă atrage băgarea de seamă a judecătorilor asupra acestui fapt că, procurorul singur avînd dreptul de a urmări în criminal, nu trebue ca ei, numai după plîngerea unei părţĭ, să schimbe un proces civil într'un proces criminal (*Bul. of.* No. 57, Decret No. 2315).

29 Iunie. — Vodă dă titlu de Mare Ban Vornicului Theodor Văcărescu şi Vornicului Al. Filipescu, şi pe cel de Mare Vornic Exc. S. Logofătul dreptăţei Barbu Ştirbei (*Bul. of.* No. 58, Decret No. 516).

Vodă Bibescu, care, pînă acum ţinuse Miniştrii pe care îi găsise în slujbă, numeşte prin Decretul No. 517 (*Bul. of.* No. 58) pe Gheorghe Filipescu, preşedinte al Sfatului administratif extraordinar; pe Barbu Ştirbei, Ministru de Interne; pe Al. Vilara, Ministru de Justiţie; pe Em. Florescu, Ministru de Culte; pe Ioan Filipescu, Ministru de Finanţe; pe Ioan Manu, Prefect al poliţiei. Constantin Ghica, urmează a fi Mare Spătar (Ministru de Răsboiŭ).

Iulie.— Vodă Mihai Sturza răspunde lui Vodă G. Bibescu că e la dispoziţia Lui pentru o întrevedere la Galaţĭ sau la Focşanĭ, în zioa pe care o va hotărî El. (T. I, p. 199).

1-iŭ Iulie.— Un unter-ofiţer nobil e dat afară din oaste pentru rea purtare. (*Bul. of.* No. 61, Decret No. 117).

3 Iulie.— Marele Clucer Ioan Bibescu (fratele lui Vodă)

e înălţat la titlul de Mare Postelnic, şi Căminarul Manuel Serghiadis la titlul de Aga. (*Bul. of.* No. 60. Decret No. 541). Ioan Bibescu e numit prefect de Dolj (Decret No. 545). Numirĭ de directorĭ de ministere, între care Barbu Catargiu la justiţie. Schimbărĭ în armată, impuse prin desfiinţarea a trei escadroane de cavalerie. (*Bul. of.* No. 60, Decretele No. 111, 112).

Vodă pedepseşte cu treĭ zile de închisoare un individ care se purtase cu obrăznicie către Curtea de apel comercială (*Bul. of.* No. 61, Decret No. 118).

9 Iulie. — Instrucţiunile Ex. Sale Ministrul Stirbei către subt-prefecţĭ, despre pregătirea listelor persoanelor care poate să aleagă pe subt-prefecţĭ. (*Bul. of.* No. 63, Decret No. 4389).

15 Iulie.— Vodă opreşte de a pune sechestru pe leafa funcţionarilor, leafa asta fiind banĭ publicĭ. *Bul. of.* No. 65, Decret No. 127).

18 Iulie.— Circulara Ex. Sale Ministrul Stirbei despre datoriile dintre arendaşĭ şi ţăranĭ. Arendaşii trebue să-şĭ încheie socotelile la S-tul Gheorghe şi la S-tul Dumitru; altmintrelea nu se vor ţine în seamă cererile lor. (*Bul. of.* No. 65, Decret No. 4578).

19 Iulie.— Vodă numeşte o comisiune pentru înfiinţarea teatrului din Bucureştĭ. (*Bul. of.* No. 65, Decret No. 565; T. II, p. 137 şi 138).

Vodă face pe judecătorĭ răspunzătorĭ de urmările care ar avea nepunerea în lucrare a formalităţilor pentru licitaţiĭ. (*Bul. of.* No. 65). Aceiaşĭ dată. (*Bul. of.* No. 66): circulara Ex. Sale Ministrul Stirbei dînd voie prefecţilor de a întări contracte între ţăranĭ şi proprietarĭ, regulînd ca 1-iŭ, zilele de lucru să nu fie mai mult de doă-spre-zece într'un an, şi preţul să fie fixat pentru ţăranul cu sau fără care; al 2-lea, că dijma fînului trebue să fie, pentru trei pogoane, de a cincea parte, şi să fie plătită în natură; al 3-lea, ca dijma grîului din aceste trei pogoane să fie de

a zecea parte din recolta adevărată. Pentru cele-l-alte pogoane, contractele trebue făcute în Aprilie şi în Octombrie. Dacă proprietarul vrea să impue ţăranilor nişte condiţiunĭ pe care nu le priimesc ei, subt-prefectul trebue să dea de ştire ţăranilor, în Aprilie, ca să poată ei încerca să facă contract cu alţĭ proprietarĭ. Condiţiile puse pentru păşune nu privesc de cît vitele care prisosesc peste numărul reglementar pentru care legea dă dreptul de păşune. Dijma trebue făcută la vreme.

24 Iulie. — Numirea lui Heliade, conlucrător la Eforia Şcoalelor, în slujba de director al Arhivelor. (*Bul. of.* No. 67, Decret No. 569). Circularea Ex. Sale Ministrul Stirbei despre recensămîntul care se va face în curînd. Ministrul sileşte pe cei care ar reclama în contra unui ţăran care ar fi părăsit satul său, fără a da de veste, să arate locuinţa-i cea noă, şi să dea probă că reclamaţia a fost făcută la vreme. Această măsură, de tot liberală, punea, mai tot-d'auna, pe ţăran la adăpostul cererilor prea afară din cale, a unor proprietarĭ. (*Bul. of.* No. 67, circulara No. 1813).

Const Bobescu, fostul director al Arhivelor, e numit la orfaniceasca Epitropie. (*Bul. of.* No. 68, Decret No. 7).

1-ĭŭ August.—Numirĭ de judecătorĭ. (*Bul. of.* No. 69, Decret No. 275.

Guvernul din Sîn-Petersburg face un memoriu despre cestiunea mănăstirilor închinate (bunurile mănăstireştĭ) din Principatele romîne. (T. I; p. 93).

5 August.— Măsurĭ pentru desvoltarea portului Brăilei. (T. II, p. 116).

12 August. — Vodă dă de ştire că are să plece la Constantinopol, la 16, şi încredinţează guvernul Miniştrilor. (*Bul. of.* No. 73, Decret No. 597).

14 August. — Contele Kisseleff, nevrînd a priimi să i se facă monumentul proectat, se hotărăşte că se va 'nfiinţa, în

afară de teatru, cişmele publice. (*Bul. of.* No. 74, Decretele No. 611 şi 631; T. II, p. 162).

15 August.— Raportul comisiunei teatrului şi întărirea de către Domn. (*Bul. of.* No. 77, Raportul No. 1; T. II, p. 139-142).

17 August.—Rescript al Domnului No. 618, dat din Giurgiu, despre un întrepozit de făcut la Brăila. «Foloasele», spune Vodă, «are să fie simţite în toată ţara.» M. Sa făgăduește să se ocupe, la Constantinopol, de cestiunea vămilor, şi laudă pe comercianţii din Brăila de grija ce au de a desvolta acest oraş. (*Bul. of.* No. 76).

19 August. — Procesul-verbal al Sfatului administrativ în afacerea Trandafiloff. (T. II, p. 47 .

28 August.—Măsurile privitoare la Ţiganii rătăcitorĭ. (*Bul. of.* No. 80, Decret No. 2075; T. II, p. 34).

29 August (*10 Septembrie*). — A. S. R. Prinţul Albert din Prusia mulţumeşte lui Vodă Bibescu de priimirea ce I s'a făcut cît a stat în Ţara-Romînească, şi arată M. Sale mulţumirile Regelui Frederic-Guillaume, fratele Său. (T. I, p. 200).

30 August. — Lista de subscripţie pentru cei ce au suferit de focul din Ploeştĭ; Vodă este înscris în cap cu 6000 lei (1980 de francĭ) (*Bul. of.* No. 79).

7/19 Septembrie. — Regele Prusiei îşĭ arată recunoştinţa lui Vodă Bibescu pentru priimirea ce s'a făcut în Ţara Romînească iubitului său frate Prinţul Albert. (T. I, p. 201).

20 Septembre.— Vodă arată contelui Nesselrode observările Mitropolitului în cestiunea bunurilor mănăstireştĭ, şi declară că e de aceeaşĭ părere. (T. I, p. 98). Scrisoarea e urmată de un memoriu adresat de Vodă, din Constantinopol, cabinetului din Sîn-Petersburg. (T. I, p 101).

26 Septembre — Memoriul guvernului din Sîn-Petersburg, privitor la bunurile mănăstireştĭ sau mănăstirĭ închinate, dă naştere, în lumea diplomatică, unei mişcărĭ de care nu scapă d. consul general al Franţiĭ. (T. I, p. 103).

D. Billecoq arată d-lui Guizot dispozițiunile de căpetenie ale memoriului din Sîn-Petersburg, cu data de 1-iŭ Mai, despre mănăstirile închinate. (T. I, p. 109).

1-iŭ Octombre. — Ex. Sa Ministrul Știrbei dă proprietarilor din Giurgiu doi anĭ, ca să zidească, subt pedeapsă de a fi expropriațĭ. (*Bul. of.* No. 89, Decret No. 6589).

11/23 Octombre. — D. Guizot vede în îngrijirea extraordinară a Rusiei o muncă silitoare pentru a fi bine văzută, dîndu-le protecția, de popoarele greceștĭ din Turcia. (T. I, p. 111).

14 Octombre. - Programul pentru primirea Domnului. (*Bul. of.* No. 92).

15 Octombre. — Vodă dăruește slujbașilor carantinei Giurgiului, ca gratificație, leafa lor pe șase lunĭ. (*Bul. of.* No. 95 Decret No. 638).

19 Octombre. — Vodă Bibescu atrage privirea Domnului Moldovei asupra Eteriei bulgare. M. Sa Îl felicită despre urmarea întrevederei Sale cu d Daschkoff. (T. I, p. 205).

21 Octombre. — Ofisul Domnului către Departamentul de interne aprobînd procesul-verbal aĭ Sfatului. (Decret No. 653; T. I, p. 48).

28 Octombrie. — Vodă mulțumește Sfatului administrativ extraordinar de modul cum a slujit. (*Bul. of.* No. 79, Decret No. 666). Mulțumirĭ lui Știrbei, mai cu seamă, pentru întîmplările din Brăila, lui Iancu Manu, agă, și lui Iacobson, ocîrmuitorul Brăilei. (Decret No. 667). M. Sa felicită pe public, fiind-că a știut să se opue la îndemnările celor de rău voitorĭ.

După falimentul lui Ștefan Moscu, Vodă a obținut, în drumul Său la Constantinopol, din partea a patru creditorĭ, regularea creanțelor lor cu 42%. Dă ordin sindicatului să ia în posesie averea lui Moscu și să reguleze pe cei-l-alțĭ creditorĭ străinĭ sau romînĭ, — rezervînd drepturile Statului, — după prorata și cît mai curînd. (*Bul. of.* No. 98, Rescript No. 326).

29 Octombre. — Ordin să se publice Firmanul care recunoaşte vămilor romîneştĭ dreptul de a percepe 5% în loc de 3%, pe orĭ-ce marfă ce intră în Principat. (T. II, p. 120—122).

Decret No. 187: ordin de zi lăudînd purtarea colonelului Garbatski şi a maiorului Paznaski în întîmplările din Brăila.

1-iŭ Noembre. — Reorganizarea gendarmerii dorobanţilor şi formarea unei comisiunĭ pentru a fixa uniforma şi a veghea la îmbunătăţirea soartei lor. Soldaţii trimişĭ în căminele lor formează acest corp. (*Bul. of.* No. 98, Decret No. 685).

3 Noembre.— Cu prilejul unei judecăţĭ privitoare la încălcare de pămînt, Vodă hotărăşte că nu poate cine-va să ceară veniturile de cît numai din zioa cererei în revendicare, şi porunceşte marelui Logofăt să facă un proiect de lege despre prescripţiunea în materie de încălcare. (Lege făcută în 1847; a vedea T. II, p. 236, Decret No. 327).

5 Noembre. — Orĭ-ce document dat de Locurile Sfinte, ca să fie luat în consideraţie, cată să fi fost legalisat de agenţia din Constantinopol. (*Bul. of.* No. 103, Decret No 7558).

8 Noembre. — Ordin ministerial din care reese că N. Golescu era slujbaş la vornicie, avînd semnătură pentru Marele Vornic. (*Bul. of.* No. 100).

D. Philippsborn, agent al guvernului romîn pe lîngă guvernul austriac, scrie M. Sale Vodă Bibescu cu prilejul ordonanţei date de guvern privitoare la întrebuinţarea limbei ungureştĭ, pe care Ungurii nădăjduiseră s'o vază declarată limbă diplomatică. (T. I, p. 208).

9 21 Noembre.— D. Philippsborn scrie lui Vodă, cu prilejul demersurilor cabinetului din Berlin în urma evenimentelor întîmplate în Grecia care au compromis posiţia Regelui Othon. (T. I, p. 209).

10 Noembre— Sîrbii, fiind raiale, sunt judecaţĭ de tribunalele ţării, şi nu de judecata consulară. Cu toate că consulul Rusiei are dreptul de a proteja pe Sîrbĭ, acest ordin este

dat Divanului, care s'a recuzat într'un caz în care era competinte. (*Bul. of.* No. 103, Decret No. 7703).

11 Noembre - Gratificări d-lui Aga, poliţii, gendarmilor din Brăila, cu prilejul năbuşirii turburărilor. (*Bul. of.* No. 106, Decret No. 719).

19 Noembre— Vodă întăreşte raportul anual al Sfatului orăşenesc din Bucureştĭ. «Toate lucrările fiind isprăvite, zice Vodă, subt ochiul Nostru, şi în urma ştirei ce aveam Noi de ele.» El îşĭ arată mulţumirea de a vedea că *un milion din datorie fusese plătit.* Analisa acestui document în trăsăturile lui de căpetenie: datorie lăsată de guvernul din'nainte, al lui Vodă Al. Ghica: 1,633,305 lei, 5 parale. Din această datorie nu mai rămîne de plătit de cít 163,305 lei, 18 parale. Veniturile s'au mărit cu 243.950 lei; economii reprezintate prin suma de 58,466 lei 20 parale, au fost făcute. (*Bul. of.* No. 107, 108, 109, Decret No. 726).

Ex. Sa Rifaat-Pacha felicită pe Vodă Bibescu că a putut birui greutatea situaţiunei. El dă de ştire M. Sale că Poarta a trimis în Bulgaria şi în Albania comisarĭ însărcinaţĭ cu misiunĭ însemnate. (T. I, p. 211).

3 Decembre.— Decret pentru alegerĭ complimentare la Cameră, în locul deputaţilor numiţĭ miniştri. (*Bul. of.* No. 111, Decretele No. 740, 741, 736).

5 Decembre— Cu prilejul zilei onomastice a Împăratului Rusiei, Vodă graţiază nişte osîndiţĭ. (*Bul. of.* No. 112, Decret No. 366, 367, 368).

6 Decembre — Vodă graţiază şi restabileşte în slujbele lor pe fraţii Ipătescu, vinovaţĭ de răsculare în contra poliţiei. (Acelaş număr din *Bul. of.* Decret No. 746). Banul Gheorghie Filipescu este înălţat la titlul de *Cel d'întîiŭ boer*, cel mai mare titlu de nobilime (precum regele Ludovic al XIV-ea se numea însu-şĭ: *Cel d'întîiŭ nobil din Franţa*). (*Bul. of.* No. 113, Decret No. 755). Titlul de Mare Vornic dat fos-

tului Mare Logofăt al justiției Stefan Bălăceanu (No. 756), și cel de Mare Logofăt al cultelor fostului Aga Stefan Bibescu (Decret No. 752). Alte titluri nobiliare. (Decretele No. 748, 749 750). Făcînd unele înaintări, Vodă amintește că, în afară de rea purtare și de necapacitate, vechimea și meritul trebue să reguleze înaintările în armată. (Decret No. 211).

Nischam-Iftikar e dat la unii episcopi, boeri, ofițeri, oameni eminenți. (*Bul. of.* No 114, Decretele N-le 751, 753 și 754), Gratificații. (Decretele N-le 743, 747).

7 Decembre.— Vodă scrie generalului Kisseleff în cestiunea mănăstirilor închinate. (Scrisoarea s'a pierdut. T. I, p. 117).

8 Decembre. — Vodă iartă de pedeapsa cu moarte pe trei asasini, trimițindu-i la munca ocnelor. (*Bul. of.* No. 116, Decret No. 388).

14 Decembre—Circulara Ex. Sale Ministrul B. Stirbei ca să impue păzirea legei despre magaziile de rezervă. (*Bul. of.* No. 117, Circulara No. 8389).

D. Timony, consul general al Austriei, asigură pe Vodă de dispoziția bine-voitoare a Guvernului său. (T. I, p. 162).

15 Decembre — Circulara Ex. Sale Em. Florescu, despre azilul de copii găsiți, prin care recomandă Eforiei să supravegheze pe doici. (*Bul. of.* No. 118, Circulara No. 16).

22 Decembre — Vodă poruncește destituirea și înscrierea în *Cartea neagră* a unui agent de poliție, care, pentru bani, a lăsat să fugă un vinovat. (*Bul. of.* No. 119, Decret No. 423).

23 Decembre. — Convocarea Adunărei pentru 10 Ianuarie, (*Bul. of.* No. 118, Decretele N-le 975, 976)

24 Decembre — Gratificări de 12,000 de lei lui Simion Marcovici, scriitor, și de 2500 lui Carcalechi, jurnalist oficios. (*Bul. of.* No. 119, Decretele N-le 797, 800).

28 Decembre. – Contele de Nesselrode scrie D-lui Daschkoff despre cestiunea mănăstirilor închinate, și i declară că

dorința guvernului Împărătesc este de a-și păstra în tot caracterul său de rezervă. (T. I, p. 113).

Vodă face cunoscut Sultanului vătămarea adusă drepturilor comerțului Țării-Romînești. (T. I. p. 157).

29 Decembre. — Vodă trimite la Ocne pe un slujbaș hoț. (*Bul. of.* No 120, Decret No. 805).

Circulara Exc. Sale Ministrul Știrbei despre vînătoarea de lupĭ pentru ca s'o organizeze prin sate. (Circulară cu No. 2929).

1844

2 Ianuarie.— Vodă Bibescu recomandă lui Vodă M. Sturza, într'un mod de tot special, pe D. Piccolo, membru corespondent al Universității Moldovii. (T. I, p. 207).

4 Ianuarie — Ordin să se vînză la mezat averea lui Moscu ca să se plătească creditorii lui. (*Bul. of.* No. 1, Decret No. 40).

6/18 Ianuarie — D-l de Titoff, ambasadorul Rusiei la Constantinopol, cere D-lui Daschkoff deslușirĭ despre cererea Bulgarilor emigrațĭ în Romînia, și explicații despre proiectele de «*reimigrație*» ce se zice c'ar avea unele familii bulgare. D. de Titoff vede cu durere simptomele de opoziție care încep a se arăta în Romînia (T. I, p. 215).

9 Ianuarie. — Vodă Bibescu dă de știre Domnului Moldovii că un nou complot este țesut la Galațĭ de heteria bulgaro-sîrbă, și că propaganda greacă caută să indrepteze silințele ei în interesul vederilor ei de mărire. (T. I, p. 214).

10 Ianuarie. — Deschiderea Adunării. (*Bul. of.* No. 3).

14 Ianuarie. — Vodă scrie lui Kisseleff în cestiunea mănăstirilor închinate. (Scrisoarea s'a perdut. T. I, p. 117).

28 Ianuarie. — Vodă desaprobă pe procurorĭ că n'au făcut apel în contra sentințeĭ care condamna niște *tîlharĭ* ca simpli *hoțĭ*. (*Bul. of.* No. 10, Decret No. 366.

Februarie. — Proiect de lege pentru sporirea miliţii. (T. II, p. 125 şi 126).

6 Februarie. — Adresa Adunării către Domn. Adunarea se arată opusă întreprinderii lui Trandafiloff. (Decret No. 166, T. II, p. 51).

8 Februarie. — Regulament despre carantinĭ. (*Bul. of.* No. 12 şi 13). Decret despre acest regulament. (*Bul. of.* No. 14, Decret No. 276).

14 Februarie — Vodă dă poruncă să se publice toate actele privitoare la jalba lui Trandafiloff. (*Bul. of.* No. 16, Decret No. 151, T. II, p. 53).

16 Februarie. — Legea despre Divanul Craiovei (*Bul. of.* No. 17).

18 Februarie. — Unii răspîndind sgomotul că preţul sării era să se urce, se vesteşte contrariul de E. S. Ministrul Ştirbei (Circulara 991).

21 Februarie. — Sfatul orăşenesc: regulament pentru fabricile de spirturĭ (*Bul. of.* No. 19).

Măsurĭ în privinţa contracturilor dintre proprietarĭ şi ţăranĭ (*Bul of.* N-le 20 şi 21, Decretul No. 990).

24 Februarie. — Domnul retrage Adunării proectele de legĭ nediscutate încă. (T. II, p. 126 şi 127).

Adresa Adunării care caută a-şĭ îndritui atitudinea şi care aruncă Domnului un fel de desfidere (No. 205, T. II, p. 56).

28 Februarie/12 Martie.—Prinţul Albert al Prusii se arată adînc mişcat de un suvenir ce Vodă Bibescu a trimis A. S. (T. I, p. 203).

4 Martie.—Închiderea Adunării (*Bul. of.* No. 22, Decretul No. 300).

16 Martie. — Decret despre bîlcĭurĭ. (*Bul. of.* No. 27, Decretul No. 221).

25 Martie. — Legea despre măsurĭ şi greutăţĭ (*Bul. of.* No. 29, Decretul No. 1040).

27 Marte/8 Aprilie.—D. Philippsborn încunoştiinţează pe M. S. că «dorinţa ce M. S. arătase la suirea-I pe tron de a păşi repede la reformă, şi generoasa-i neşovăire din această cale, neliniştesc pe unele puterĭ.» I dă de ştire că unele persoane «conspiră pentru a schimba ordinea lucrurilor în Principat.» (T. I, p. 225).

Aprilie. — Memoriul luĭ Vodă despre mănăstirile închinate (T. I, p. 118).

7 Aprilie. — Adăogire la numărul împiegaţilor Direcţiunii lucrărilor publice (*Bul of.* No. 31, No. 234).

14 Aprilie.—Generalul Kisseleff asigură pe Vodă că D. de Titoff nu va lăsa să fie vătămate interesele romîne în cestiunea bunurilor mănăstireştĭ, a cărei însemnătate pentru Romînia o cunoaşte. (T. I, p. 117).

Contele Kisseleff pofteşte pe D. Cantacuzino şi pe boerĭ să dea tot sprijinul lor Domnului ales cu aproape unanimitatea glasurilor, şi ale căruĭ iubire de ţară şi desinteresare nu pot fi bănuite, — în loc de a-I pune piedicĭ în calea de reforme ce urmăreşte (T. I, p. 2:9).

26 Aprilie. — Vodă se arată mulţumit de revista de la 22 (*Bul of.* No. 38).

Osîndirea părtaşilor complotului din Brăila, Septembre 1843 (*Bul. of.* No. 45, Decretul No. 144).

1 Mai. — Generalul Kisseleff arată luĭ Vodă ce mijloace crede el mai sigure ca să ajungă să vie de hac greutăţilor ce 'ntîlneşte (T. 1, p. 132).

2 Mai.—Contele de Nesselrode aprobă pe Domn că a închis Camera, şi-i făgădueşte sprijinul Rusiei în năzuinţele ce face pentru a scăpa de piedicele pe care ***opoziţiunea sistematică*** le pune administraţiunii sale. (T. I, p. 235).

3 Mai. — Vornicul A. N. Filipescu e înălţat la treapta de Logofăt al cultelor. (*Bul. of.* No. 41).

4 Mai. — Instrucţiunĭ pentru recensămînt. (*Bul. of.* No. 42).

9 Mai. — Nişamul dat lui Mihail Filipescu. (*Bul. of.* No. 45, Decret No. 271).

21 Mai. — Ex. Sa contele Stürmer arată lui Vodă Bibescu ce pasurĭ a făcut şi dînsul pe lîngă Înalta Poartă, în cestiunea vămilor, şi în acelaş înţeles ca şi d. Timony. (T. I, p. 164).

22 Mai. — Circulara lui Vilara.—Un *sechestru* nu poate fi pus înainte de judecată de cît pentru o datorie îndrituită pe un titlu. Judecătorii n'au a întreba pe datornic dacă-şĭ recunoaşte iscălitura. (*Bul. of.* No. 34 din 1846, circulara No. 4277).

27 Mai. — Destituirea unui procuror şi a unui judecător pentru mituire. (*Bul. of.* No. 59, Decretul No. 216).

30 Mai. — Vodă Bibescu atrage din nou băgarea de seamă a lui Vodă Sturza asupra Bulgarilor din Galaţĭ, care iar s'ar mişca, şi al căror cap ar fi un oare-care Kazacu, sudit austriac. (T. I, p. 217).

5 Iunie. — Raport şi decret care rechiamă Curtea de revizuire la stricta observaţiune a atribuţiunilor sale. (*Bul. of.* No. 63, Decretul No. 254).

Raportul Sfatului orăşenesc despre cărţile de joc.

9 Iunie. — Raportul Sfatului orăşenesc despre aşternerea uliţelor cu piatră. (*Bul. of.* No. 64, Circulara 2035).

10 Iunie. — Domnul e mulţumit de revista ce a trecut în noaptea de 9 Iunie. (*Bul. of.* No. 66, Decretul No. 78).

24 Iunie. — Decret penal despre carantine. (*Bul. of.* No. 73, Decret No. 340).

Comisiunile de recensămînt cată să însemneze pe acei ce nu plătesc birul. (*Bul. of.* No. 74, Decret No. 1959).

8 Iulie. — Nişamul dat lui Const. Bălăceanu. (*Bul. of.* No. 80, Decret No. 352).

10 Iulie. — Domnul se plînge că Divanurile nu pedepsesc în destul de aspru pe cei ce pun foc. (*Bul. of.* No. 82, Circulara No. 2718).

17 Iulie. — Generalul Kisseleff, într'o scrisoare către Domn,

se felicită că a adus pe D. Cantacuzino la alte simţiminte. Nădăjdueşte că unii nemulţumiţĭ vor reintra în maioritate. (T. I, p. 237).

9 August. — Răsplată dată unter-ofiţerului Coţofeanu pentru frumoasa-i purtare cînd cu răscoala osîndiţilor din Telega. (*Bul of.* No. 94, Decret No. 96).

10 August. — Se deschide o subscripţiune în folosul celor ce au suferit de focul din Iaşĭ. Domnul dă 10,000 de lei din casa Sa. (*Bul. of.* No. 92, Decret No. 374; T. II, p. 136 şi 137).

19 August. — Omorul lui Dimitrie Vernescu. — Ţiganul Constantin sin Stoite osîndit la moarte. Vodă întăreşte. (*Bul. of.* No. 99, Decret No. 367)

22 August. — Vodă Bibescu dovedeşte lui Vodă Sturza că eterîştii din Brăila şi Galaţĭ se gîndesc să revoluţioneze Principatele. Domnul crede că va putea să Se 'ntîlnească în curînd la Focşanĭ cu Vodă Sturza. (T. I, p. 218).

30 August. — Nota Ex. S. Ştirbei către Sfatul orăşenesc, pentru aliniarea şi repararea caselor. (*Bul. of.* No. 105, Circulara No. 3282).

9 Septembrie. — Iancu Bibescu cinstit cu rangul de Mare Logofăt. (*Bul. of.* No. 107. Decret No. 418).

23 Septembrie. — Vodă chiamă băgarea de seamă a Sfatului pe acest fapt, că osîndiţii nu trebue să fie trataţĭ toţĭ în acelaş mod, şi, în de obşte, asupra regimului închisorilor. (*Bul. of.* No. 112, Decret No. 448).

6 Octombrie — Măsurĭ privitoare la cutiile satelor. (*Bul. of.* No. 118, T. II, p. 145—150).

8/20 Octombrie. - - A. S. R. Prinţul Albert al Prusiei reaminteşte priimirea ce i-a făcut M. S. Vodă Bibescu, la trecerea-i prin Bucureştĭ. (T. I, p. 202).

11 Octombrie. — Raport şi Decret privitor la persoanele ce nu sunt supuse la bir. (*Bul. of.* No. 122. Decret No. 470).

12 Octombrie. — Mulţumirĭ călduroase lui Ştirbei cu privinţă la sfîrşitul lucrărilor de recensămînt. (*Bul. of.* No. 123, Decret No. 474).

22 Octombrie.—Firmanul Sultanului. Cuvîntarea lui Vodă către Adunare pe care o prorogează pe timp nemărginit. (*Bul. of.* No. 129, T. II, p. 150—153)

30 Octombrie. — Generalul Kisseleff scrie lui Vodă în privinţa greutăţilor arătate de minister. (T. I, p. 239).

13 Noembrie.— Generalul Kisseleff, într'o scrisoare către Mitropolitul Neofit, i arată bucuria sa de a vedea în sfîrşit Ţara-Romînească guvernată de *un om cinstit.* E sigur că P. S. S. va da pilda supunerii şi va propovădui unirea, ascultarea şi devotamentul către capul puterii mirene. (T. I, p, 240).

14 Noembrie.— Domnul a numit o comisiune care a dovedit că judecătorii din Craiova declarase de nevinovaţĭ pe niştė oamenĭ în fapt vinovaţĭ. Nu pedepseşte pe aceştia, de vreme ce au fost achitaţĭ, dar dojeneşte pe judecătorĭ, şi-i supune la plata banilor furaţĭ. (*Bul. of.* No. 139, Decretul No. 492).

17 Noembrie.— Circulara lui Vilara. Judecătorii căror se cer informaţiunĭ în privinţa ipotecelor sau foilor de zestre, n'au a se adresa Ocîrmuitorului, ci să consulte documentele, şi, în lipsa lor, Ocîrmuitorul n'are a constata de cît faptul posesiunii. (No. 2952, *Bul. of.* No. 34 din 1846). Circulara Ex. Sale Vilara. În caz de ipotecă, judecătorul n'are a întreba pe femee de are pretenţiunĭ de zestre. (No. 9258).

Înfiinţarea epitropiei Doamnei Zoe. (*Bul. of.* No. 140, Decretul No. 496).

24 Noembrie.— Domnul vesteşte poporului căsătoria Domniţii Elisa, ce ia de soţ pe A. Filipescu. (*Bul. of.* No. 143, decretul No. 544).

29 Noembrie.— Decret menit să oprească de a se fura o-

sîndiţilor preţul muncii lor, şi de a se pune toţĭ osîndiţii la olaltă. (*Bul. of.* No. 144, decretul No. 549).

Poruncĭ aspre de a nu se arunca murdării în Dîmboviţa. (*Bul. of.* No. 144).

30 Noembrie. — Iertărĭ de pedepse cu prilejul căsătorii Domniţii Elisa. (*Bul. of.* No. 145, decretul No. 509.

4 Decembrie.— Circulara Ex. Sale Vilara. La mezaturĭ, scoaterea la preţ a unui obiect cată să fie obştită înainte de începerea mezatului. (*Bul. of.* No. 34 din 1846).

7 Decembrie.— Fiul lui Vilara este, prin excepţie, priimit în oştire cu rangul ce avea în Moldova. (*Bul. of.* No. 150, decretul No. 131).

10 Decembrie.— Decret Domnesc atingător de proprietatea oraşului (*Bul. of.* No. 152).

14 Decembrie.— Măsurĭ ale poliţiei privitoare la sobe şi focurĭ. (*Bul. of.* No. 154, Circulara 13196).

22 Decembrie —Judeţul Saac e desfiinţat de la 1-ŭ Ianuarie 1845. (*Bul. of.* No. 155 şi 6704).

24 Decembrie.— Memorand adresat de M. S. Vodă Bibescu cabinetului din Sîn-Petersburg în cestiunea bunurilor bisericeştĭ ale mănăstirilor închinate. (T. I, p. 123).

27 Decembrie. — Vodă obşteşte măsurile asigurătoare de luat în folosul moştenitorilor nevrîsnicĭ. (*Bul. of.* No 9 din 1845, decretul No. 552).

29 Decembrie. — Circulara lui Vilara. De cîte orĭ o cerere de sechestru va fi fost aprobată de judecătorĭ, sau de cîte orĭ un sechestru va fi fost ridicat, judecătorii cată să 'ncunoştiinţeze pe ministru. (No. 10339, *Bul. of.* No. 34 din 1846).

31 Decembrie.— Vodă regulează uniforma poliţiei. (*Bul. of.* No. 1 din 1845. Decretul No. 600).

1845

4 Ianuarie. — Ca să se pue capăt la aducerea înaintea

curţilor şi tribunalelor, a certificate de doctorĭ scrise în limbĭ străine, Vodă cere ca certificatul să fie, pe cît se va putea, în romîneşte. Impune formalitățĭ şi ameninţă de urmărirĭ pentru daune-interese pe doctorii ce ar da certificate pe îngăduială. (No. 1; *Bul. of.* No. 6).

5 Ianuarie. — Vodă desfiinţează oborurile de la Gura-Ialomiţei şi de la Bechet, şi hotărăşte că, pe rezerva fondului carantinelor, 63.000 de lei vor sluji la plata a trei CORĂBIOARE ÎNARMATE (*canoniere*), care vor sosi la primăvară, iar 107,520 de lei, vor fi pe fie-care an păstrate pentru cumpărarea şi cheltuiala a noă alte corăbioare de răsboiŭ.

7 Ianuarie. - Domnul trimite Sfatului administrativ extraordinar proiectul D-lui Marsillon pentru înfiinţarea de fîntînĭ în capitală. (No. 18; *Bul. of.* No. 45).

11/23 Ianuarie. — Domnul scrie Ex. S. D-lui de Titow, reprezentantul Rusiei pe lîngă Înalta Poartă, în privinţa vămilor romîneştĭ. (T. I, p. 166).

Vodă vesteşte că Rusia a desfiinţat carantinele de pe Prut, ceea ce este spre lauda ţărilor romîneştĭ. (No. 26; *Bul. of.* No. 8).

12 Ianuarie. — Circularea lui Vilara: cum streinii nu pot poseda acareturĭ în ţară, nu e dat tribunalelor să legalizeze trecerile de proprietate de la un pămîntean la un strein, subt prilej că merge de sine, că streinul va trebui să le vînză. (No. 226; *Bul. of.* BS. 1846).

15 Ianuarie. — Prinţii Grigore şi Nicolae începîndu-şĭ studiile militare la Paris, sunt înscrişĭ ca iuncherĭ în armată. (No. 2; *Bul. of.* No. 11).

18 Ianuarie. — Desfiinţarea aşa zisei Epitropii a Sfintelor Locurĭ. (No. 4; *Bul. of.* No. 13; T. II, p. 158).

28 Ianuarie. — Poruncă pentru instalarea de fîntînĭ în Bucureştĭ. (T. II, p. 162—164).

Decret pentru instalarea de fîntînĭ. (No. 47; *Bul. of.* No. 16).

Demetru Villiers e numit *Pitar* pentru că a introdus în țară metoda lancasteriană. (No. 43, același *Buletin).*

31 Ianuarie — Bălcanu poftește pe membrii municipalităților să nu subsemneze acte făcute după hotărîrĭ luate în case particulare, și să nu ție seamă de cît de hotărîrile luate în presusdvie.

1-iŭ Februarie. — Domnul numește o comisiune pentru a cerceta abuzurile ce au putut fi făptuite în cestiunea recrutării. (*Bul. of.* No. 18, Decret No. 53). Domnul nu îngădue ca inginerii-hotarnicĭ să fie plătițĭ mai scump de mănăstirĭ de cît de particularĭ. (*Bul. of.* No. 19, Decret No. 5).

2 Februarie. — Isgonirea a doi egumenĭ. (*Bul. of.* No. 19, Decret No. 6; T. II, p. 158 și 159).

3 Februarie. — Domnul numește o comisiune pentru a reorganiza casa de nebunĭ.

6 Februarie. — Domnul întărește decretul despre corul bisericii Curtea-Veche. (No. 11; *Bul. of.* No. 20).

8 Februarie. — Domnul îngădue pe cei avuțĭ să fie înlocuițĭ în slujba ostășească, conform cu regulamentul (titlul al III-lea, art. 16), pe cheltueala lor și subt a lor răspundere. (No. 21; *Bul. of.* No. 22).

15 Februarie. — Decret privitor la proprietarii care ar avea drepturĭ pe balta și pe tărîmurile Cișmegiului. (*Bul. of.* No. 23; Decret No. 71).

Cererea cavalerului Iancovencu este respinsă. (T. II, pagina 53).

Decret pentru secarea bălții Cișmegiului. (T. II, p. 165—167).

16 Februarie. — Domnul obștește căsătoria (ce se va face la 22) a fiicei Sale, Domnița Caterina, cu Ion Florescu, căpitan, adiutant al lui Vodă. (*Bul. of.* No. 23; Decret No. 72).

17 Februarie.— Domnul scrie contelui Nesselrode în privința raporturilor comerciale dintre Rusia și Țara-Romînească. (T. II, p. 168).

21 Februarie. — Ertări de pedepse cu prilejul căsătoriei Domniței Caterina. (*Bul. of.* No. 25, Decret No. 69).

27 Februarie. — Decret pentru facerea de podurĭ și sosele în toată întinderea Țării-Romîneștĭ. (T. II, p. 167—169; *Bul. of.* No. 26, Decret No. 79).

1-iu Martie. — Raportul Mitropolitului Neofit și al ministrului cultului, Em. Florescu, privitor la numirea unor noi egumenĭ în locul celor isgonițĭ. (No. 525; *Bul. of.* No. 32). (Fapt însemnat din punctul de vedere al revendicărei drepturilor coroanei).

2 Martie. - Pedepse date funcționarilor dovedițĭ vinovațĭ de comisiunea numită pentru cercetarea abuzurilor făptuite cînd cu recrutarea. (No. 81; *Bul. of.* No. 27 .

3 Martie. — Domnul declară că Regulamentul recunoaște pe țaran ca om liber; că, prin urmare, El nu poate aproba ca, pe moșiile rămase d'avalma, proprietarii să-șĭ împarță pe țăranĭ, și să-i așeze după plac. Cum însă numărul țăranilor unei moșii contribue la valoarea ei, Sfatul administrativ extraordinar, în unire cu președinții secțiunilor Înaltului Divan, va supune Domnului un proiect menit să oprească ca unul din proprietarĭ în devălmășie să se găsească păgubit în interesele sale de refuzul legitim al țăranului de a-șĭ schimba locașul. (No. 94; *Bul. of.* No. 29).

16 Martie. Proiect de lege despre zestre. (T. II, p. 79—97).

19. Martie. — Vodă Bibescu felicită pe Vodă M. Sturza prin D. Logofăt Al. Vilara, că a știut să înlăture în mod fericit unele greutățĭ ce păreau că erau să aducă însemnate încurcăturĭ. (T. II, p. 220).

20 Martie. — Domnul, aprobînd raportul de la 1-ĭu Martie al lui Neofit și Florescu, consimte a trece cu vederea, de rîndul ăsta, modul neregulat de prezintare al candidaților la postul de egumen, și numește pe cei ce au fost prezintațĭ (No. 21, *Bul. of.* No. 32.)

30 Martie. — Contele de Nesselrode răspunde lui Vodă că Împăratul sprijinește, la Constantinopol, năzuințele Domnului Țării-Romînești, ca să dobîndească, în folosul Principatului romîn, mărirea drepturilor de vamă, și că ea va fi consacrată prin convențiunea comercială cu Poarta. (T. II, p 168).

2 Aprilie. — Destituire de funcționari pentru abuz. (*Bul. of.* No. 36, Decretul No. 1433).

10 Aprilie. — Circulară: proprietarul pe a căruì moșie s'a deschis vr'un bîlciŭ, n'are a lua nicĭ o dare de la cei ce aduc vite spre vînzare; dacă însă, zilele de bîlciŭ o dată trecute, întîrziază vitele la tîrg, proprietarul le va da anume loc de pășune pentru care va face tocmeală cu stăpînul vitelor (*Bul. of.* No. 39).

11 Aprilie. — Circulară a lui Manu ca să oprească să se tragă puștĭ, la sărbătorĭ, de petrecere (No. 3499, *Bul. of.* No. 40). Circulară îndatorînd poliția să stărue pentru ca fie-care. în aceste sărbătorĭ ale Paștelor, să-șĭ curețe casa.

15 Aprilie. — Printre titlurile de boerie hărăzite în această zi, se înseamnă Simeon Marcovicĭ, care din Paharnic se face Clucer (Decretul No. 131); doctorul Nicolae Crețulescu, care din Pitar devine Serdar (No. 132; *Bul. of* No. 41); serdarul Ioan Al. Filipescu, ginerile lui Vodă, făcut Paharnic (No. 136); redactorul oficios al *Vestitorului*, Carcalechi, care este numit Pitar (No. 134; *Bul. of.* No. 42).

21 Aprilie. — Domnul numește pe ginerile său Filipescu procuror la Înaltul Divan (No. 136: *Bul. of.* No. 43).

23 Aprilie. — Vodă numește maior pe ginerile său căpitanul Ioan Florescu. (No. 50; *Bul. of.* No. 44). Vodă, după ce a trecut în revistă o parte a călărimii și a artilerii, arată mulțumirea Sea acestor trupe (No. 51).

Vodă numește pe fiul Său, Prințul Gheorghe, care se prepară pentru cariera militară, iuncher în regimentul al 3-ea, pe cererea acestui regiment (No. 52).

30 Aprilie. — Scarlat N. Ghica numit prezedinte al tribunalului de comerţ din Bucureştĭ (No. 154; *Bul. of.* No. 46).

18 Mai. — Depeşa contelui de Nesselrode către D. de Daşcoff; «opintirea Domnului şi'a dat roadele; memoriurile Lui au fost cu grijă cercetate. Contele nădăjdueşte că o tranzacţiune întemeiată pe dreptate, se va incheia între Locurile Sfinte şi Guvernele celor doă Principate.» (T. I-iŭ, p. 121).

20 Iunie.—Publicarea despărţenii lui Vodă (*Bul. of.* No. 63, Decretul No. 44).

22 Iunie. Clasa *Boerilor-de-Neam*, adică a scoborîtorilor vechilor familii boereştĭ, nu era supusă la bir; se adeverea scoborîrea prin hrisoave ce se reinoeau la fie-care domnie noă. De aci numeroase abuzurĭ, fiind lesne de a falsifica actele. Sfatul extraordinar cerînd ca toate actele să fie retrase, şi o diplomă să fie dată fie-cărui împricinat, după verificarea picselor,—ca un registru de aceste diplome să fie păstrat la Vistierie,—şi ca unele alte măsurĭ să fie luate spre a chezăşui drepturile copiilor, — Vodă aprobă aceste măsurĭ, ca şi fixarea plăţii pentru fie-care diplomă la 160 de lei, şi porunceşte ca 14,000 de galbenĭ, din ce va aduce această taxă, să fie păstrate pentru cheltuelĭ privitoare la fîntînĭ, 2,000 pentru cele ale grădinii de pe şoseaua Kisseleff, şi rămăşiţa pentru ale grădinii Cismegiului. (No. 229; *Bul. of.* No. 59)

25 Iunie. — Austria desfiinţează carantina de 21 de zile, de care fusese nevoe din cauza epizootii (No. 2263; *Bul. of.* No. 61)

Raport către M. S.: cestiunea sechestrului (T. II, pagina 169 –171).

28 Iunie.—Domnul întăreşte prin Decretul 236, raportul lui Ştirbei, No 3241 (t. II, p. 171), prin care se cere să fie scutite de sechestru vitele trebuincĭoase plugarului (*Bul. of.* No. 62).

Măsurĭ privitoare la sechestru (T. II, p. 171 şi 172).

29 Iunie. — Praporcicul Ioan Brătianu, care eşise din armată, obţine de la bunătatea Domnului, să fie din noŭ priimit într'însa, în artilerie, şi să se bucure de un congediu pentru ca să meargă să studieze în Franţa. Vodă i atrage băgarea de seamă că repriimirea-i în armată nu-i va fi folositoare de cît dacă dovedeşte că a 'nvăţat ceva în străinătate. (No. 92, *Bul. of.* No. 63).

11 Iulie. — Spătarul Constantin Ghica îşĭ dă demisia: colonelul Odobescu este însărcinat cu funcţiunile de spătar *ad interim*. (*Bul. of.* No 68, Decretul No. 104).

13/25 Iulie. — Vodă scrie D-lui conte de Nesselrode despre mănăstirile închinate.

16 Iulie. — Decret aprobînd lucrările comisiunii în ce priveşte pe proprietarii vecinĭ cu Cismegiul (*Bul. of.* No. 70, Decretul No. 56).

Spitale pentru boalele lumeştĭ au fost înfiinţate în fie-care oraş mai însemnat de prin judeţe. (*Bul. of.* No. 71; Decretul No. 3819). Caimacamul Alecu Ghica le va preschimba în spitale ordinare.

20 Iulie. — Prezedintele tribunalului din Slatina. Nicolae Isvoranu, e destituit fiind că a insultat pe ofiţerul însărcinat cu recrutarea (No. 4773, *Bul. of.* No. 69).

23 Iulie. — Tablou de drepturile vamale de plătit la hotarul rusesc (*Bul. of.* No. 75, No. 3517).

Vodă ia diferite măsurĭ pentru buna organizare a poliţii capitalii. (N. 236, *Bul. of.* No. 72).

26 Iulie. — Vodă numeşte o comisiune care să studieze o noă organizare a temniţelor, *mai conformă cu legile cele noi*, cu firea greşelii, şi tot de o dată cu simţimîntul de umanitate, şi stărueşte asupra necesităţii de a despărţi pe acuzaţĭ de vinovaţĭ, şi pe cei ce au fost osîndiţĭ pentru delicte, de tîlharĭ şi de omorîtorĭ (No. 269). Dispoziţiunea ministrului de interne pentru lucrarea şoselelor în conformitate cu Decretul 263 din 1845. (*Bul. of.* No. 73).

Vodă, mergînd la Breaza, nu găsește caii de poștie. Destituirĭ și pedepse (No. 270, *Bul. of.* No. 74).

4 August. — Focul din Bucureștĭ. Mulțumirĭ aduse de Vodă lui Manu, Odobescu, Garbatski, poliții și pompierilor, pentru purtarea lor cînd cu acest foc.

14 August.— Vodă anulează o sentință a Înaltului Divan, secția a II-a, prin care fusese năpăstuițĭ niște nevîrstnicĭ, și destitue pe toțĭ membrii Divanului (No. 279, *Bul. of.* No. 79), în locul cărora numește pe alții la 14 August (No. 780. (*Bul. of.* No. 80).

Pentru o petițiune obraznică, un slujbaș, Mustakoff, este, din poruncă Domnească, dat afară din slujbă, și închis opt zile la poliție (No. 780, *Bul. of.* No. 81).

22 August.— Vodă obștește viitoarea-i căsătorie cu Maria Văcărescu. (No. 294 și 295, *Bul. of.* No. 82.) Ceremonia se va face la 9 Septembre la Focșanĭ, pe teritoriul Domnului Moldovii, care va fi nun.

25 August.— Vodă numește persoanele care vor trebui să meargă la Brăila să priimească pe viitoarea Doamnă. (*Bul. of.* 84, No. 52).

28 August.— Din publicarea (No. 3785 a sfatului orășenesc din Bucureștĭ, reese că în zioa de 9 Sept., s'a dat o masă obștească și gratuită, la o mie cincĭ sute de persoane, cu prilegiul căsătoriei lui Vodă (*Bul. of.* No. 75). Grigore Grădișteanu este numit cap al secții romîneștĭ al cancelariei secretăriei de Stat, și Alexandru Florescu îl înlocuește în calitate de cap de masă. (No. 304).

1 Septembre — (No. 53) Manolache Florescu înființează catedra de limba germană la S-tu Sava, și însărcinează vremelnic, pe un an, cu acest curs, pe Carol Schreder, cu leafă de 400 lei pe lună. Vrea să se asigure de va fi acesta vrednic de postul său (*Bul. of.* No. 86).

3 Septembre.— (No. 6686). Vilara obștește decretul lui

Vodă (No. 313 din 28 August), după care luîndu-se, ia apărarea ţăranilor de pe moşia Ghiculeasa (Brăila), în contra ciocoiului fostului Domn Alecu Ghica, şi pune în principiu că datoriile făcute de un ţăran în timpul anului, cată, subt pedeapsă de a nu mai putea fi cerute, — să fie reclamate în decursul anului următor. Acelaş *Buletin* publică programul sărbătorii căsătoriei Domnului.

Cu prilejul căsătoriei Sale, Vodă dă iertări de pedepse. (*Bul of.* No. 86, decretul No. 325).

9 Septembre,— Între alte înaintări în armată, Prinţii Grigore şi Nicolae Bibescu sunt numiţi praporcici (*Bul. of.* No. 94, Decretul No. 114).

Prin diferite decrete datate din Focşanĭ, Vodă vesteşte că Sultanul a hărăzit Nişam Efticarul lui Mihai Cornescu, lui Constantin şi Ion Filipescu, arhimandritului de la Horez, şi paharnicului *Ioan Heliade, pentru ostenelele ce a jertfit cu isbutirea întru înaintarea culturei limbei şi a literaturei Romîne.*

10 Septembre. - (No. 6836). Vodă nu lasă pe fetele lui Nicolae Ghica să despreţuiască diata tatălui lor care le oprea de a vinde pe robii ţiganĭ. (*Bul. of.* No. 88).

22 Septembre.— În urma mai multor plîngerĭ aduse în contra lui Nicolae Alexandrescu, Vodă, văzînd pe a logofătului Cornescu care aruncă lui Alexandrescu că ar fi cămătar şi că i-ar trece în socoteală sume de care el n'avea ştire, numeşte o comisiune ca să studieze afacerea În faţa acestei comisiunĭ, Alexandrescu se'nvoeşte să se micşoreze datoria. Dovada odată făcută, Vodă hotărăşte, prin decret, că El n'are a se amesteca de această afacere privată; cum însă s'a dovedit că Alexandrescu e un cămătar, orĭ-ce act va 'nfăţişa pe viitor, a cărei dată va fi posterioară decretului Domnesc, va fi privit ca hîrtie nulă. (No. 2315; *Bul. of.* No. 91). Într'o plîngere ce trimite lui Kisseleff în contra lui Vodă, Mitropo-

litul Neofit, făcîndu-se apărătorul *sărmanului Alexandrescu*, invinuește pe Domn c'ar fi amenințat pe acesta cu munca silnică.

4 Octombre.— Vodă, prin decretul No. 354, încuviințează raportul Sfatului administrativ extraordinar, din 23 August, privitor la o reformă în modul de plată a sumelor de dat soldaților congediațĭ. Această reformă e în folosul soldaților și în al satelor. (*Bul. of.* No. 95).

8 Octombre.— Circulara lui Vilara. În materie comercială, orĭ-cărei cererĭ de sechestru trebue să i se dea deslegare pe loc, pentru ca creditorul să nu-șĭ piarză drepturile din pricina întîrzierilor aduse de tribunale; și, de se vor ivi aceste întîrzierĭ după ce va fi fost făcută cererea la timp, sechestrul va fi privit ca pus din zioa cererii. (No. 7051, *Bul. of.* No. 35 din 1846).

18/30 Octombre.—D-l Billecocq intervine în favorul d-lui Vaillant, care fusese expulsat din Țara-Romînească (T. I, pagina 241).

26 Octombre. — Circulară a lui Vilara. În caz de încălcare, cată a se face neîntîrziat o mergere la fața locului (*Bul. of.* No. 35 din 1846, No. 7892).

30 Octombre.—Prințul trimite muzicanțĭ militarĭ ca să învețe sunetele ruseștĭ, și hotărăște pe acei ce trebue a urma cursurile. (No. 125, *Bul. of.* No. 104).

9 Noembre. — Prințul recomandă, în ceia ce privește încălcările, de a se ține în marginile severitățeĭ legii și de a nu socoti daunele și foloasele de cît din ziua pornirii acțiunii (No. 379, *Bul. of.* No. 107).

15 Noembre. — Prințul adresează felicitărĭ fratelui său, Ioan Bibescu, care s'a mulțumit cu prefectura Doljului, unde a stîrpit tîlhăria. Îl recomandă celor cincĭ județe ale Olteniei ca mijlocitorul firesc între dînsele și tron. (No. 404, *Bul. of.* No. 106). Alt Decret prin care se dau răsplățĭ din pricina rezultatelor cîștigate în contra tîlharilor.

16 Noembre.—Prinţul declară, că dacă un judecător moare sau e mutat, hotărîrea dată rămîne valabilă, chiar dacă nu a fost înregistrată (No. 3926, acelaş *Buletin*).

20 Noembre. — Nişam Efticar e dat maiorilor Pasnansky şi Tell, căpitanului Vilara, adjutantul lui Vodă, şi parucicului Călinescu (V. 139, *Bul. of.* No. 111)

23 Noembre. — (N-le 137 şi 138). Vodă porunceşte să nu fie priimiţĭ ca iunkerĭ de cît cei ce vor putea trece un examen, după un program redactat, pînă cînd se va înfiinţa o şcoală militară. În ce priveşte pe acei ce sunt în armată, M. S. numeşte o comisiune compusă din colonelii Odobescu, Banov, Voinescu şi din maiorul Florescu, şi o însărcinează să studieze mijloacele de a face cursurĭ acestor iuncherĭ *Bul. of.* No. 109).

29 Noembre. — Generalul conte Kisseleff a înaintat memoriul Domnului. Dă M. S. asigurarea că, în orĭ-ce ocaziune, nu va găsi la Sîn-Petersburg, pentru Ţara Sa, ca şi pentru El însu-şĭ, de cît cordiale dispoziţiunĭ (T. I. p. 131).

1-ĭu Decembre —Grigore Grădişteanu demisionînd din postul de cap al I-ci secţiunĭ a secretării de Stat, Grigore Alexandrescu (poetul) e numit în locul lui (No. 417, *Bul. of.* No. 110).

5 Decembre. — Iertărĭ de pedepse, cu prilejul aniversării Ţarului (No. 423; *Bul. of.* No. 112).

15 Decembre. — Sătenii datorînd şase zile de clacă pe an pentru şosele, Vodă prin decretul No. 435, iartă zilele nelucrate în 1844; în cît despre satele care nu vor fi făcut nicĭ o zi de muncă în anul acesta, vor fi îndatorate să facă trei, peste cele ale anului viitor. Vodă hotărăşte preţurile pentru răscumpărarea clăcii; munca va fi mai ales dată pentru podul peste Olt, şi banii isvorîţĭ din răscumpărare păstraţĭ mai ales pentru cheltuelile acestei lucrărĭ (*Bul. of.* No. 115).

28 Decembre. — Comisiune de doctorĭ. Cestiunea spiţăriilor şi doctoriilor. (No. 7019, *Bul. of.* No. 1 din 1846).

31 Decembre. — Vodă declară liberă exportaţiunea grînelor. Adaogă la taxa de exportaţiune pînă la sfîrşitul lui August 1848,—un sfanţ şi jumătate pe 4,000 de chile pe toate bucatele. Această sumă va sluji la aprovizionarea capitaliĭ. (No. 445, *Bul. of.* No. 1 din 1846).

1846

30 Ianuarie. — Inaugurarea fîntînelor din Bucureştĭ. (T. II, p. 164, 165).

2 Februarie. — Cu prilejul unei judecăţĭ, Vodă opreşte pe slujbaşii tribunalelor şi curţilor de a sluji unei din părţĭ drept ingînerĭ-hotarnicĭ, şi cheamă băgarea de seamă a judecătorilor pe acest fapt că trebue să fie considerantele astfel redactate în cît să nu mai fie nevoe de a le reface cînd se redactează hotărîrea definitivă (No. 50, *Bul of.* No. 9).

22 Februarie/6 Martie. — D-l Philippsborn a priimit de la Vodă Bibescu instrucţiunĭ în privinţa chestiunii vămilor; are nădejde că va duce la bun sfîrşit, cu ajutorul A. S. Prinţului Metternich, sarcina ce i-a fost încredinţată. (T. I, p. 169).

19/31 Martie. — D-l Philippsborn înştiinţează pe Vodă Bibescu că A. S. Prinţul Metternich a fost isbit de desluşirile noi ce A. S. i-a trimis despre vamele romîneştĭ. (T. I, p. 171).

3 Aprilie.— În privinţa apelurilor în contra hotărîrilor Domneştĭ ce legea permitea să fie adresate noului Domn, văzînd că mai multe abuzurĭ au fost introduse în privinţa aceasta, Vodă decretează că orĭ-ce hotărîre a unui Domn, de care nu s'o fi făcut apel către urmaşul său, îşĭ va păstra toată tăria; că în puterea articolului 324 care opreşte orĭ-ce apel în contra unei hotărîrĭ omologate de Înaltul Divan şi de Curtea de revizuire şi întărite de Domn, toate hotărîrile

luate de Kisseleff îşĭ păstrează tăria; că orĭ-ce hotărîre Domnească, ne-executată în timp de 30 de anĭ, rămîne desfiinţată; că nu rămîn de judecat de cît hotărîrile M. S. Grigore al IV-a Ghica al VIII-a, care n'ar întări hotărîrĭ de ale Domnilor de mai 'nainte şi pentru care împricinatul a făcut apel la Vodă Alexandru Ghica; în cît despre apelurile pentru executarea unei hotărîrĭ, ele vor fi luate în consideraţiune de sînt făcute în decursul acestei executărĭ, iar nu după ce a fost ea săvîrşită (No. 113, *Bul. of.* No. 23).

13 Aprilie.—Domnul, ca semn de consideraţie pentru Mavros şi Cantacuzino, dă lui Ioan Cantacuzino rangul de Pitar (No. 90, *Bul. of.* No. 24).

17 Aprilie. — Alina, fiica lui B. Ştirbei, măritîndu-se cu aga din Moldova Alexandru Plagino, acest din urmă devine boer din Ţara-Romînească şi priimeşte titlul de Paharnic (No. 101, *Bul. of.* No. 24).

20 Aprilie. — Vodă numeşte pe comandanţii celor trei canoniere (*Bul. of.* No. 29, Decret No. 28).

23 Aprilie.—Din cauza bunelor studii ce fac, Prinţii Grigorie Brîncoveanu şi Nicolae Bibescu sunt numiţĭ Parucicĭ, şi Prinţul Gheorghe Bibescu şi Gheorghe Ştirbei sunt numiţĭ Prapucicĭ (No. 32, *Bul. of.* No. 26).

Vodă Îşĭ arată mulţumirea în privinţa progreselor făcute în studiul sunetelor milităreştĭ (No. 36, acelaş *Buletin*). Ion Ghica şi Constantin Racoviţă sunt numiţĭ adjutanţĭ ai M. S. (No. 31). Printre înaintările făcute în Boierime la aceiaşĭ dată observăm următoarele: titlul de Logofăt al dreptăţii e dat Logofătului cultelor, Manolache Florescu; cel de Paharnic lui Nicolae Creţulescu; cel de Serdar, lui Cesar Boliac; cel de Paharnic lui Grigore Alexandrescu (*Bul. of.* No. 27).

30 Aprilie. — Tribunalul de comerţ, declarînd în stare de faliment pe baronul Testa, subt cuvînt că era asociat cu oamenĭ falițĭ, fără ca să fie o asociaţiune comercială care să

facă pe Testa răspunzător față cu publicul, Vodă anulează aceastǎ hotărîre (No. 2930, *Bul. of.* No. 29).

De azĭ înainte Prințul Grigorie Bibescu se va chema Prințul Grigorie Bibescu Brîncoveanu (No. 47, *Bul. of.* No. 30).

6 Mai. — Vodă scrie D-lui Guizot în privința raportului D-lui Billecoq și purtării acestui consul general în zioa de 1-ĭŭ Mai, zioa Sîntului Filip (T. I, p. 276).

9 Mai. — In lipsa D-lui Blaremberg care este în congediu, maiorul Florescu îl înlocuește ad-interim la serviciul închisorilor (No. 131, *Bul. of* No. 32).

10 Mai. — Act care face cunoscut că Nicolae Golescu va iscăli pentru marele Vornic (*Bul. of.* No. 35).

15 Mai. — D. de Nion deslușește d-lui Guizot poziția sa din zioa plecărei repede a d-lui Billecoq (T. I, p 277).

20 Mai — Nicĭ un ordin nu poate fi dat, nicĭ o cerere nu poate sa se facă către primăriile de sate fără un act oficial; precum Ministerul nu poate să transmită ordinele lui de cît prin prefecțĭ, tot așa prefecții nu trebue să trimeață pe ale lor de cît prin subt-prefecțĭ (No. 2819; *Bul. of.* No. 38).

21 Mai. — Scrisoarea d-lui de Nion către d. Guizot, despre poziția făcută celui d'întîiŭ prin încetarea relațiunilor consulatului Franței cu guvernul Țărei-Romîneștĭ (T. I, p. 280).

30 Mai. — Vodă numește Pitar pe un negustor din Giurgiu. (*Bul. of.* No. 36, Decret No. 155).

13 Iunie. — D. de Nion cere să prezinte scrisorile sale de credință lui Vodă. (T. I, p. 288)

19 Iunie. — Jurnal al Sfatului administrativ extra-ordinar regulînd măsurile de luat în contra epizootiei. Cei din satul unde apare sunt oprițĭ de a merge 'n alte sate. Nicĭ un cap de vită nu poate să intre sau să iasă din el; și, de trebue neapărat ca vitele să treacă prin el, să aibă un păzitor care să le păzească să nu s'adape. Toate vitele bolnave sunt adunate la un loc. Orĭ ce proprietar de vite bolnave trebue imediat să declare fap

-tul aleșilor. Un alt loc de pășune trebue să fie desemnat pentru vitele sănătoase; asemenea și un alt loc pentru adăpătura lor. Dacă vitele trebue să se adape la rîuleț, vitele bolnave să bea mai la vale. Vitele moarte să fie arse și pieile lor îngropate. Pășunatul vitelor bolnave să fie fără plată. O comisiune să fie numită pentru fie-care loc molepsit; ea va lua măsurile trebuincĭoase și va veghea la îndeplinirea lor (*Bul. of.* No. 43).

Mihai Pencovicĭ e numit, de la 1-iŭ August, director al poștelor prin contract (*Bul. of.* No. 54, Decret No. 185).

21 Iunie. — Vodă dă siguranță d-lui Guizot că nimic n'are să fie uitat din partea Sa ca să facă lesnicĭoasă și plăcută sarcina d-lui de Nion (T. I, p 289).

26 Iunie. — Vodă desființează taxa de un sfanț și jumătate pe 400 de ocale exportate (No. 198; *Bul. of.* No. 44).

30 Iunie. — Demisiunea Ex. Sale Barbu Știrbei, ca ministru de interne, este priimită. El e ridicat la rangul de Mare Ban și înlocuit la minister prin Gheorghe Filipescu (No. 201). În urma morțiĭ lui Vladimir Blaramberg, maiorul Florescu devine titular al vornicii temnițelor (No. 202, *Bul. of.* No. 45).

Baronul Borotsin este numit șef al secțiunei inginerilor în locul lui Blaramberg (No. 203, *Bul. of.* No. 46).

2 Iulie. — Vodă, care ese din capitală, dă lui Emanoil Băleanu dreptul de a pune rezolutiĭ pe cererile făcute către capul Statului (No. 215, *Bul. of.* No. 46).

3 Iulie. — D. de Nion deslușește cum și'a luat sfîrșit incidentul de la 1-iŭ Mai (T. I, p. 282).

4 Iulie. Ministerul de interne, care, în înțelegere cu Sfatul orășenesc, a luat cîte-va măsurĭ pentru aliniarea ulițelor, în scopul de a lăsa drumurilor lărgimea reglementară, oprește, de rîndul asta, de a se zidi prea aproape de albia Dîmboviței (No. 4302, *Bul. of.* No. 61).

5 Iulie. — Ministrul Florescu reamintește hotărîrile din

1833 ale lui Kisseleff, şi acele ale Domnitorului (1845, No. 12), după termenii cărora o moşie mănăstirească nu poate fi arendată de cît pe trei anĭ, şi numai preţul arenzii pe un an poate fi priimit, sub pedeapsă de anulare a contractului, de destituire a egumenului şi, la nevoe, de o condamnare în banĭ în contra acestuia din urmă (No. 2596, *Bul. of.* No. 48).

9 Iulie. — Circularea lui Vilara. Fiind că samsarii, ca să scoaţă mai multe parale de la acei pe care i speculează, pretind că au de plătit la nişte funcţionarĭ, ministrul reaminteşte funcţionarilor care ar greşi, că s'ar expune să fie destituiţĭ şi încă să fie pedepsiţĭ aspru; şi vesteşte pe samsarĭ că o să le fie oprit de a-şĭ face meşteşugul, fără a număra pedepsele aspre ce ar priimi (No. 4701, *Bul. of.* No. 48).

16 Iulie. — În urma raportului Sfatului administrativ extraordinar, Vodă consimte ca, după toate îngrijirile trebuincĭoase ce au fost luate, să se poată lăsa nenorociţilor ţăranĭ pieile dobitoacelor moarte de boală. Un regulament nou pentru comisiunile de supraveghere are să se facă (*Bul. of.* No. 50, Decret No. 2:3).

31 Iulie. — Vodă negăsind, la întoarcerea-I în Bucureştĭ, cai de poştie, porunceşte destituirea vinovaţilor (*Bul. of.* No. 54, Decret No. 240).

5 August. — Gheorghe Filipescu, ca nou ministru, face o circulară către prefecţĭ (*Bul. of.* No. 55).

6 August.—Vodă Îşĭ arată colonelului Odobescu mulţumirea pentru modul cum a împlinit prin interim funcţiunile de cap al miliţiei, făcînd a i se da leafa acestei slujbe din zioa în care a fost numit (*Bul. of.* No. 58).

9 August. — Vodă aprobă condiţiunile de exportaţiune a productelor vîndute prin licitaţie pentru anul care are să înceapă de la 1-iŭ Septembrie 1846. (*Bul. of.* No. 57).

16 August. — Vodă porunceşte închiderea zahanalelor în

care regulele de curățenie și de igienă n'ar fi fost păzite (No. 4311, *Bul. of.* No. 59).

17 August. — Vodă aprobă raportul Sfatului administrativ extraordinar pentru măsurile de luat ca să introducă buna ordine în vornicia orașului; El vrea să se deosebească adevărații țăranĭ supușĭ la claca de șease zile de lucru, de industriașĭ și slugĭ care nu datoresc de cît prețul muncii; socotelile făcute la fie-care trei lunĭ, care nu se potrivesc, trebue să fie lămurite; ele învederesc puțina grijă ce au pus slujbașii ca să le facă. Toțĭ aceștia trebue destituițĭ și averea lor secfestrată pînă la regularea socotelelor. Slujbașii care au să fie însărcinațĭ cu această sarcină, au să fie plătițĭ în socoteala vinovaților (No. 253, *Bul. of.* No. 59).

28 August. — Vodă, trebuind să plece în Oltenia, pretinde de la minister să I se dea tot-d'auna cai de`poștie la dispoziție. El oprește să se facă orĭ-ce cheltuială pentru priimirea Sa (No. 274, *Bul. of.* No. 63).

Judecata sătenilor din Telega în contra mănăstirii Mărgineni. Sătenii nu sunt clăcașii mănăstiriĭ. Cît despre cererile lor ca proprietarĭ, Vodă, aprobînd procesul-verbal al Sfatului administrativ extra-ordinar, i trimite la tribunale (No. 280, *Bul. of.* No. 67).

3 Septembre.—Aristid Ghica, ginerile ministrului Filipescu, este înălțat la rangul de Pitar, fiind că a dat sprijin tinerilor care nu și'au pĭerdut timpul în străinătate (No. 296). Cît o lipsi Vodă și Exc. Sa D. Vilara, Emanoil Băleanu are să aibă interimul justiției și o să aibă dreptul de a pune rezoluțiunĭ la sfîrșitul jălbilor către Vodă (N-le 294—295, *Bul. of.* No. 66).

4 Septembre. — Vodă poruncește ca fie-care regiment sășĭ aibă serbarea bisericească și dă fie-cărui cîte o icoană (No. 77, *Bul. of.* No. 67).

16/28 Septembre. — Prințul Albert al Prusiĭ trimite lui Vodă Bibescu, ca semn de prieteșug și de amintirea de re-

cunoştinţă ce i păstrează pentru bunătatea M. Sale, cîte-va semne ale echipamentului armatei prusiene şi un memoriu tălmăcitor (T. I, p. 208).

18/30 Septembre. — Prinţul Albert al Prusiĭ răspunde printr'o amabilitate la cadoul ce i a trimis Doamna Bibescu (T. I, p. 203).

11 Octombre. — Nişte turburătorĭ au făcut încercare de răscoală la Cloşanĭ; Vodă porunceşte să se 'ntemniţeze unul din autorii ei, popa Dinu, la mănăstirea Tismana, şi pune pe tovarăşii lui subt îngrijirea poliţiei, după ce i-a trimis în alt judeţ (No. 323, *Bul. of.* No. 76).

12 Octombre.—D. de Nion face cunoscută Exc. Sale D-lui Guizot o convorbire intimă ce a avut cu Vodă Bibescu (T. I, p. 290).

15 Octombre. — Vodă aprobă procesul-verbal al Sfatului administrativ extraordinar care probează că epizootia se micşorează; măsurĭ luate pentru a nimici boala (*Bul. of.* No. 78).

17 Octombre.—Măsurĭ luate în vederea alegerilor apropriate. Conform cu regulamentul, M. S. nu recunoaşte ca alegătorĭ în judeţ de cît pe boierĭ şi fii de boierĭ care şăd într'însul (No. 330, *Bul. of.* No. 79).

24 Octombre. — Cu prilejul înaintărilor în boerime, Ion Maiorescu priimeşte titlul de Serdar (No. 329, *Bul. of.* No. 80).

25 Octombre. — Publicarea în *Buletinul Legilor* a punerei subt sechestru şi a ridicăriĭ unui sechestru costînd 20 de lei pentru una ca şi pentru cea-l-alta, ministrul Vilara porunceşte ca inscripţia pentru ridicare de sechestru să se facă fără plată (No. 7288, *Bul. of.* No. 81).

27 Octombre. - Contele Kisseleff dă de ştire lui Vodă Bibescu că El e în ajunul unei încercărĭ serioase; din toată inima doreşte ca să-I easă spre bine (T. 1, p. 296).

Contele transmite lui Vodă mulţumirile M. S. Impăratului pentru cadoul ce El a rugat pe marea ducesă să binevoiască a-l priimi (T. I, p. 297).

Decretele, în cestiunea electorală (T. II, p. 175—185).

31 Octombre.—Vodă dă de ştire că a obţinut de la Turcia dreptul pentru locuitorii din Principat de a avea corăbiele lor; El recunoaşte că această isbîndă e datorită lui Aristarchi (*Bul. of.* No. 81).

9 Decembre. — M. Sa dă de ştire la toţĭ că Tsarul dă voe la tinerii boerĭ, Romînĭ şi Moldovenĭ, să meargă la Sîn-Petersburg să studieze dreptul (No. 439, *Bul. of.* No. 93 .

12 Decembre.—Răspunsul Obsteştei Adunărĭ la mesagiul lui Vodă. (T. II, p. 192—197).

27 Decembre.—Contractul făcut cu Heliade pentru tipărirea *Buletinului* sfîrşindu-se la 4 Februarie 1847, şi Carcalechi oferind condiţiĭ mult maĭ mult folositoare, această concesiune este dată acestuia din urmă pe şase anĭ (No. 490, *Bul. of.* No. 94). Aprobarea socotelelor din 1844 (Decret No. 474, T. II, p. 35).

1847

1-ŭ Ianuarie.—Colonelul Simitch şi maiorul Mişu prezintîndu-se ca să ia în arendă venitul ocnelor, Vodă trimite (No 14) proiectul la adunare care, la 2, în adresa sa No. 250, zice că a votat acest proiect cu oare-şĭ-care schimbărĭ. Vodă dă încuviinţarea Sa (No. 27) la 3 Ianuarie (*Bul. of.* No. 2) Arendarea se face pe noă anĭ, cu 'ncepere de la 1-ŭ Ianuarie 1847; şi cu toate că acei care fac contract se obligă să nu facă export în Turcia în cei doi anĭ d'întîiŭ, şi că, prin urmare, ei nu pot să plătească pentru aceştĭ anĭ de cît numai 2,472,500 de lei pe an, preţul arenzii, pe anii viitorĭ, n'are să fie mai mic de 4,000,000 pe an. Visteria, în aceştĭ doi anĭ, are să se împrumute la casele publicĭ cu 1,000,000 pe fie-care an, pe care are să-l plătească în cei patru anĭ viitorĭ. Contractanţii au să se înţeleagă cu arendaşi ocnelor din Moldova

pentru ca și ei să nu facă export în Turcia în cei doi anĭ d'întîiŭ.

12 Ianuarie.—Nișamul Eftichar e dat lui Ion Otteteleșanu și lui Ion Slătineanu (*Bul. of.* No. 7).

26 Ianuarie. — Circulara lui Vilara. Oprire e făcută autorităților administrative de a legalisa compromisurĭ între persoane care sunt în judecată (No. 404, *Bul. of* No. 7).

2 Februarie. — Contele de Kisseleff tăgăduește că orĭ-ce prevențiunĭ în contra lui Vodă să fi putut să-i fie băgate în cap. El vorbește de situațiunea politică a Țării Româneștĭ, recunoaște greutățile pozițiunei lui Vodă și îmbărbătează pe M. Sa (T. I. p. 305).

3 Februare.— Vodă decretă că trebue să se ceară voie la ministerul de justiție pentru a fi advocat sau inginer-hotarnic. Advocatul are să obție voia aceasta dînd probă că a făcut învățăturĭ la școala națională sau în streinătate, sau că a fost, cel puțin cincĭ anĭ, șef de biurou la ministerul justiției, grefier la tribunal, ajutor de grefier pe lîngă Divan. Inginerul trebue să arate cunoștințĭ juridice și matematice și o practică de trei anĭ cel puțin petrecuțĭ subt ordinele unui inginer-hotarnic. Nicĭ un strein nu poate fi priimit advocat sau inginer-hotarnic. Ministerul de justiție are patru lunĭ ca să facă, pe aceste temeiurĭ, lista (are să fie publicată) acelor care au dreptul la aceste funcțiunĭ. Oprire se va face celor-l-altor de a le împlini. Acei care, în exercițiul acestor funcțiunĭ, ar face greșelĭ în contra datoriei lor, s'ar vedea expușĭ la daune și interese și la retragerea dreptului lor (No. 16, *Bul. of.* No. 11).

8 Februare — (No. 130) Vodă trimite Adunăriĭ proiectul de lege despre desrobirea țiganilor bisericeștĭ; Adunarea îl votează (11 Februarie No. 361) și Vodă-l întărește (11 Februarie, No. 143, T. II, p. 293-298, *Bul. of.* No. 13).

14 Februare.— Circulara lui Vilara. Cînd se vinde o a-

vere mişcătoare, tribunalele n'au să se ocupe de cererea în garanţie de zestre. (No. 994, *Bul. of.* No. 13).

15 Februare.— Fiind că tribunalul de comerţ, în afacerea dintre fostul Domn Alexandru Ghica şi sindicatul falimentului Moscu, nu s'a ţinut de lege, ne ţinînd socoteală de înţelegerea făcută între amîndoă părţile, Vodă nimiceşte hotărîrea tribunalului, destitue pe membrii care-l compun şi dă ordin ministrului justiţiei de a ţine de bună învoială, ca să dea sfîrşit unei judecăţĭ care ţine de zece anĭ, în marea daună a familiilor. (No. 33, *Bul. of.* No. 15).

17 Februare.— Decret despre epizootie (*Bul. of.* No. 14, Decret No. 157).

Circulara lui Vilara ce sileşte tribunalele să nu judece după codicele civile, ci după codicele comercial vînzările de grîne dintre speculanţĭ de o parte, proprietarĭ sau arendaşĭ de cea-l-altă (No. 1070, *Bul. of.* No. 14).

Dispoziţii în privinţa împrumuturilor făcute de armatorĭ subt pavilionul romînesc (*Bul. of.* No. 34, Decret No. 158).

21 Februare.—Ţiganii desrobiţĭ prin legea din 13 Februare vor fi statorniciţĭ pe moşiile bisericeştĭ, şi, trei anĭ n'au să plătească de cît dijma; despre ce priveşte pe cei care sunt prevăzuţĭ în contractele de arendare, acei trei anĭ încep din zioa în care se isprăveşte contractul; atuncĭ ei au să treacă în clasa ţăranilor (No. 144). Poruncă e dată ca această măsură să fie prevăzută în contractele de arendare (No. 166, *Bul. of.* No. 16).

Proiect de lege asupra cărţilor de joc:—Articolul 1-ŭ. Fixarea preţului calităţii a jocului de 52, a jocului de 32 cărţĭ şi ale calităţilor jocurilor de cărturărese. — Art. 2. Întreprinzătorul singur are dreptul de vînzare; orĭ-ce joc găsit fără marca întreprinzătorului atrage o pedeapsă de un galben, jumătate pentru întreprinzător şi jumătate pentru denunţător.— Art. 3. Măsurĭ privitoare la treccrea în transit a altor cărţĭ de joc. —

Art. 4. Întreprinzătorul trebue să aibă jocurĭ în număr îndestulător şi de o calitate anume, subt pedeapsă de un galben pentru fie-care pereche care n'ar fi de calitatea cerută. În ce priveşte jocurile de cărţĭ care-i rămîn la sfîrşitul contractului său, el n'are nimic să pretindă.— Art. 5. Legea se va pune în aplicare la şase lunĭ după înfiinţarea ei. — Art. 6. Cum oraşele pĭerd prin asta un oare-şĭ-care venit, preţul plătit de întreprinzător are să fie împărţit prin prorata între muncipalităţĭ (*Bul. of.* No. 16).

Vodă întăreşte legea instrucţiunei publice care a fost votată de Adunare (N-le 443, 169, *Bul. of.* No. 17, T. I, p. 341; T. II, p. 203-212).

28 Februare.—Preţul cel mare al porumbului în Februarie a făcut pe toată lumea să mănînce pîine; cum e teamă să fie lipsă de pîine, oraşul se'mprumută,—pînă la iarnă, — de la magaziile de rezervă ale satelor de prin prejur, cu 2000 kile de porumb, pe care-l vinde cu preţ scăzut (No. 999, *Bul. of.* No. 17).

Adunarea (No. 459) a priimit amîndoă legile pe care le-a trimis Vodă (No. 61) şi pe care M. Sa le întăreşte (No. 181), anume: una despre desfiinţarea Curţii de revizuire; cea-l-altă despre mărirea taxei de judecăţĭ (*Bul. of.* No. 19, T. II, p. 230-238).

28 Februare.— Legea despre marea şi mica naturalizare. (T. II, p. 215-217).

Raportul Adunărei către M. S. Vodă. Cestiunea mănăstirilor închinate (T. II, p. 222-225).

8 Martie.— Legea asupra clerului, priimită de Adunare, (No. 474), este întărită prin Decretul No. 197 (*Bul. of.* No. 22; T. II. p. 258-266).

Adunarea (No. 475) dă de ştire M. S. că a votat legea pentru mărirea lefurilor slujbaşilor din cancelaria ministerului de justiţie. Vodă întăreşte legea prin decretul No. 202 (*Bul. of.* No. 27).

Legea privitoare la prescripţiune şi la posesiunea de bună credinţă, pe care o priimeşte Adunarea prin adresa sa cu No. 472, este întărită de Vodă (*Bul. of.* No. 29, Decret No. 195).

11 Martie.— Vodă închide Adunarea (*Bul. of.* No. 21, Decret No. 212; T. II, p. 269 şi 270).

13 Martie.— Măsurĭ luate pentru îndeplinirea legei privitoare la sporirea taxelor (No. 1736, *Bul. of.* No. 23). Treizecĭ de zile sunt date ca să se plătească taxele de apel, din zioa publicărei lor în Gazeta sătească (*Bul. of.* No. 23).

23 Martie.— Focul din Bucureştĭ.

26 Martie.— Decret al Domnului pentru adunare de banĭ în folosul celor bîntuiţĭ. M. S. dă doă sute de mii de lei din casa Sa, cea ce face mai mult de 30000 de francĭ. (T. II, p. 273-278) — (No. 238) Înfiinţarea comisiunei. — (No. 237). Cum s'a făcut încercare de a se pune focul la mănăstirea Zlătarĭ, pedeapsa cu moarte e decretată pentru cei care pun focul; ea se va executa pe loc — (No. 234) Toţĭ acei care ar fi luat ceva, au patru zile ca să depue lucrurile la poliţie, subt pedeapsă de a fi priviţĭ ca hoţĭ (*Bul. of.* No. 24).

30 Martie.— (No. 247). Preţul pîinii are să fie în Aprilie tot acelaş ca în Martie; Statul are să despăgubească pe brutarĭ (*Bul. of.* No. 25).

31 Martie. — Mulţumirĭ lui Ion Manu, poliţiĭ, şi pompierilor pentru modul în care şi'au împlinit misia (*Bul. of.* No. 25).

Vodă întăreşte tractatul cu Moldova. Desfiinţarea vămilor şi hotarelor dintre Ţara-Romînească şi Moldova, care iau numele de *Principatele-Unite* (*Bul. of.* No. 49; T. II, p. 241-253).

1 Aprile.— Potrivit cu legea cea noă, numirĭ de judecătorĭ prin decretele No. 70 şi 71. (*Bul. of.* No. 25).

5 Aprile. — Prelungirea terminului plăţii taxelor de apel, pentru care se dau 6 săptămînĭ, potrivit cu legea cea noă No. 89, *Bul. of.* No. 27).

8 Aprilie.— (No. 88) Vodă regulează cum trebue să urmeze Înalta Curte ca să ajungă mai curînd să judece apelurile, potrivit cu legea cea noă (*Bul. of.* No. 27).

13 Aprilie. — Raportul lui Banov către M. S. privitor la un plan pentru construcţia de pichete noi pe marginea Dunării (*Bul. of.* N-le 30, 42; T, II, p. 279–281).

16 Aprilie.—Văzînd că mai mulţĭ seminariştĭ nu vor să se facă preoţĭ, Vodă decretează că, în afară de vr'un caz de împiedicare prevăzut de legea bisericească, ei nu pot să fie priimiţĭ în nicĭ o funcţiune publică şi sunt ţinuţĭ să reîntoarcă banii care s'au cheltuit pentru instrucţia lor. Bursierii particularĭ nu sunt scutiţĭ de îndatorirea de a se face preoţĭ. În seminare sunt, mai înainte de toate, priimiţĭ fii de preoţĭ, fii de dascălĭ, de paracliserĭ şi de institutorĭ (*Bul. of.* No. 28, Decret No. 5).

22 Aprilie. — După inspecţiunile făcute de El la 19 şi 21 Aprilie, Vodă felicitează armata şi recomandă şefilor ei să-I prezinte, ca să-i facă subt-oficerĭ, pe pompierĭ care au slujit mai bine (*Bul. of.* No. 30, Decret No. 21).

29 Aprilie. — M. S. aprobă (No. 288) raportul comisiunei însărcinate să studieze mijloacele menite să înfrumuseţeze oraşul, în urma focului de la 23 Martie. Stradele, afară de cîte-va care se învecinesc cu Sf. Gheorghe, vor păstra aceeaşĭ direcţiune, dar aliniarea lor va fi preschimbată; măsurĭ luate în folosul proprietarilor (*Bul. of.* No. 32).

30 Aprilie. — Vodă aprobă interpretaţiunea favorabilă publicului în privinţa mărirei taxelor (No. 2780; *Bul. of.* No. 33).

30 Aprilie şi 1-ĭ Mai.—(No. 289). Schimbare de minister. Gheorghe Filipescu, Manolache Florescu, Ioan Filipescu priimesc mulţumirile Domnului. Sunt numiţĭ: la justiţie Manole Băleanu; la interne, Al. Vilara; la culte, Constantin Cornescu; la finanţe, Constantin Herescu. Constantin Filipescu, e numit secretar de Stat. Directorul treburilor din lăuntru, Nicolae Go-

lescu, e înlocuit prin Nicolae Manu (Decretele No. 288, 289, 295, 296, 297; *Bul. of.* No. 31).

1-iŭ Mai. — Domnul aprobă raportul comisiunei de ajutorință celor bîntuițĭ. Suma împărțită de dînsa se urcă la 2,648,000 lei (No. 300; *Bul. of.* No. 31).

Mai. — Contele Kisseleff, într'o scrisoare către M. S. Vodă Bibescu, vede cu bucurie că, mulțumită intervenirii active și generoase a Domnului, cînd cu focul din Bucureștĭ, nenorociții au găsit repede ajutor. Ex. S. Îi face cunoscut că a bine-voit Împăratul să vie în ajutorul celor mai în lipsă, și că a făcut să se deschidă în Rusia o subscripție liberă. Împăratul ar dori să vază orașul Bucureștĭ reclădit după un plan mai rațional (T. I, p. 308).

8 Mai. — (No. 729) Vodă a aprobat scoaterea la mezat a vămilor *Principatelor-Unite* ale Țărei Romîneștĭ și Moldovei; acest mezat se va ține la Iașĭ în zilele de 10, 15 și 20 Noembrie (*Bul. of.* No. 34).

10 Mai. — Domnul (No. 196) oprește pe judecătorĭ de a da hotărîrĭ (în loc de simple procese-verbale) asupra măsurilor pregătitoare a judecărilor, părțile crezîndu-se în drept să facă apel, fără ca să fie judecată afacerea însă-șĭ (Circulara Ex. S. Băleanu No. 339 din 19 Mai) (*Bul. of.* No. 37).

Hotărîrea muncipalității în ceea ce privește aliniarea stradelor (*Bul. of.* No. 35, Circ. No. 1449).

11 Mai. — Băleanu și Vilara numițĭ mare Vornicĭ (*Bul. of.* No. 35, Decret No. 326).

14 Mai.—Domnul desvălue d-lui D. . . , profesor la *Colegiul Louis le Grand*, proiectul său privitor la învățămîntul public în Țara Romînească, și-l roagă să ia parte la dînsul (T. I, p. 335).

20 Mai. — Circulara lui Vilara asupra alegerii subt-prefecților, hotărîtă pentru zioa de 5 Iunie (*Bul. of.* No. 36).

23 Mai. — Circulara lui Vilara (No. 2745) către alegătorii subt-prefecţilor (*Bul. of.* No. 36).

30 Mai. — (No. 3511). Nou termen dat pentru apelurile supuse la taxele cele noi.

31 Mai. — Ocîrmuitorilor li se reaminteşte aplicarea articolului 355 din regulamentul organic. (T. II, p. 281—283).

2 Iunie (No. 1536). Circulara lui Vilara în scop de a apăra pe oamenii care transportează vitele, în contra capriciilor arendaşilor moşiilor pe care trec (*Bul. of.* No. 40).

3 Iunie. — Acei care vor ajuta un contribuabil ca să nu plătească birul vor plăti o asemenea sumă, fără scutire de plata birului de către cel dator şi amenda va fi depusă la casa mahalalii. (*Bul. of.* No. 41, Circ. No. 2534).

4 Iunie. — Domnul porunceşte ca tribunalele din Craiova să-şĭ ia vacanţele în Iulie şi nu în Octombrie. (*Bul. of.* No. 41, Decretul No. 228).

5 Iunie. — Ultim termen acordat pînă la sfîrşitul lui August pentru apelurile supuse la taxele cele noi. (*Bul. of.* No. 42, Decretul No. 229).

6/18 Iunie. — Scrisoarea regelui Ludovic-Filip, către Vodă Bibescu privitoare la intrarea în şcoala militară de la Saint-Cyr, a fiului prim-născut al Prinţului, care printr'o excepţiune de tot personală pentru Alteţa Sa, va fi priimit să treacă probele ordinare ale concursului. (T. I, p. 303).

13 Iunie. — Vodă înfiinţează o şcoală militară în Bucureştĭ. (*Bul. of.* No. 46, Decret No. 36; T. II, p. 283 şi 284).

Vodă porunceşte ca Vistieria să trimeaţă 80,000 de lei lui Ioan Bibescu, ca să fie împărţiţĭ celor bîntuiţĭ de foc din Rîmnicu-Vîlcea. (*Bul. of.* No. 43, Decret No. 2201).

20 Iunie. - Contele Kisseleff se ridică în contra răsboiului pe ascuns pornit în contra Hospodarilor. Reamînteşte mitropolitului că rolu-i este numai de pace şi de împăcare, şi recunoaşte năzuinţele făcute în acest înţeles de P. S. Sa. (T. I, p. 317 şi 318).

1-iŭ Iulie. — Ordin către Ocîrmuitorii județelor arătînd formalitățile ce trebue să îndeplinească sub-prefecții nou aleșĭ și îndatoririle ce au în îndeplinirea funcțiunilor lor. (*Bul. of.* No. 48; T. II, p. 284—289).

8 Iulie.—Scrisoarea lui Vodă Bibescu către regele Ludovic-Filip ca răspuns la scrisoarea-I din 6 Iunie. (T. I, p 304).

14 Iulie. — Vodă fixează la 28 parale (25 banĭ) ocaoa (1 kl. 272) de carne de vacă și la 26 parale ocaoa de carne de oae. (*Bul. of.* No. 54, Decret No. 2275).

23 Iulie. — Vodă însărcinează cu afacerile sale particulare pe Banov, pe Opran și pe Simion Marcovicĭ. (*Bul. of.* No. 54, Decret No. 411).

29 Iulie.—(No. 425) Decret asupra împreunării spitalelor; sunt numițĭ epitropĭ Prințul Scarlat Ghica, Mihail Racoviță și Constantin Herescu. (*Bul. of.* No. 55).

(No. 424). Orînduirea banilor care intră la ministerul Cultelor.

(No. 426) Vodă aprobă raportul comisiunii pentru incendiațĭ și'i arată mulțumirile sale. (*Bul. of.* No. 56).

(No. 423) Vodă aprobă măsurile luate pentru aliniarea stradelor. (*Bul. of.* No. 56).

4 August. —Măsurĭ în contra epizootiei. (*Bul. of.* No. 57, Circ. No. 1917; T. II, p. 307- 309).

Alexandru Filipescu, Constantin Filipescu și Manolache Baleanu sunt numițĭ la Eforia scoalelor. (*Bul. of.* No. 63).

6 August. — Contele Kisseleff răspunde unei comunicărĭ a lui Vodă Bibescu, privitoare la cel mai mare din fiii Săĭ, pe care M. S. l'a făcut să intre în scoala de la Saint-Cyr. Exc. Sa pune pe Prinț în stare de a cunoaște plîngerile ce acei care bîrfesc în contra administrațiunei M. S. îndreptează în contra-I cabinetului din Sîn-Petersburg. (T. I, p. 314—316).

14 August. — A doa circulară a lui Vilara în privința epizootii. (*Bul. of* No. 58, circulara No. 207).

16 August. — Vodă răspunde la observaţiunile Cabinetului împărătesc în privinţa «aplecării tineretului romîn de a merge să se formeze în Franţa şi a intrării fiului cel mai mare al lui Vodă în Scoala specială militară.« (T. I, p. 310).

1-ŭ Septembre. — Ordin dat subt-prefecţilor de a nu face parte din societăţile înfiinţate în scop de a arenda moşiile în plăşile puse subt autoritatea lor. (*Bul. of.* No. 62, cir. No. 5130; T. II, p. 309 şi 310).

4 Septembre. — Decret asupra împreunărei cancelăriilor spitalelor. (*Bul. of.* No. 64, Decret No. 31).

7 Septembre. — Inaugurarea podului peste Olt. Cuvîntarea lui Vodă (T. II, Apendiciu)

9 Septembre. — Din circulara No. 3103 reiese că lumea găsea plăcere să strice fîntînele. (*Bul. of.* No. 65),

22 Septembre. — Administraţia, şi nu judecătorii, trebue să judece cerţile între ţăranii vînzătorĭ de prune şi arendaşii care le cumpără recolta, din nainte cu preţurĭ reduse. (*Bul. of.* No. 67, Circ. No. 6668)

23 Septembre. — Destituirea unui egumen care a înebunit (No. 34). Egumenii nu pot să aleagă pe hotarnicii lor ci trebue să-i ceară, nu de la tribunal, ci de la ministru. (*Bul. of.* No. 68, Circ. No. 6255).

25 Septembre.—Alegerĭ complementare hotărîrite pentru zioa de 5 Octombre. (*Bul. of.* N-ul. 69, Decret No. 470).

29 Septembre. — Noă organisaţie dată lucrărilor în Ocne. (*Bul. of.* No. 70, Raport No. 5799; T. II, p. 310—316).

9 Octombre.—Vodă desvălue contelui Salvandy, ministru al instrucţiunii publice din Franţa, proiectul Săŭ de a organiza stabilimentele de instrucţiune publică din Ţara-Romînească. (T. I, p. 338).

18 Octombre. — Măsurĭ folositoare publicului în ceea ce priveşte taxele procesurilor (No. 436, *Bul. of.* No. 73). Acel care face hotărnicirea moşii lui, plăteşte taxa şi toate pricinile

ivite din această hotărnicire se vor judeca împreună. Inginerul hotarnic e ţinut să înfăţişeze iscălitura vecinilor arătînd că n'au nicĭ o pretenţiune. Cel care va adresa o reclamaţiune trebue îndată să pornească proces şi să plătească taxa. Preşedintele, trebue ca, în afară de această iscălitură, să dea inginerului hotarnic autorizaţie de a convoca pe vecinĭ ca să declare că n'aŭ nicĭ o pretenţiune. Prima convocare e fixată la doă lunĭ; e urmată de o alta la o lună, şi, după aceasta, tribunalul dă hotărîrea sa, orĭ-ce drept de apel saŭ de opoziţie fiind rezervat.

20 Octombre. — Vodă aprobă raportul vornicului I. Oteteleşanu, prezedintele Sfatului orăşănesc din Bucureştĭ, asupra activităţei Sfatului în decursul celor doi anĭ din urmă (*Bul. of.* No. 72).

14/26 Noembre. —Exc. Sa D-l de Salvandy făgădueşte Prinţului tot concursul săŭ (T. I, p 339).

20 Noembre. — Sunt opriţĭ egumenii de a arenda moşii înainte de termen şi de a lua mai mult de un an din arendă (*Bul. of.* No. 78).

26 Noembre. — Vodă aprobă socotelile comisiunii de ajutor la incendiaţĭ (No. 548, *Bul. of.* No. 80).

(No. 4661) Taxe de plătit pentru a trece pe podul peste Olt.

1-ŭ Decembre. — (No. 3575) Circulara Exc. Sale Băleanu. Cei carĭ fac apel, se înfăţişează şi apoi se fac nevăzuţĭ din sala şedinţelor, vor fi judecaţĭ în lipsă (*Bul. of.* No. 81).

8 Decembre. — Vodă porunceşte să se dea 30,000 lei bisericii Înălţării (No. 47, *Bul. of.* No. 82).

1848

5 Ianuarie.—Circulara lui Băleanu tălmăcind că, după lege, proprietarii au un an pentru a reclama în contra călcărilor de care ar putea să sufere (*Bul. of.* No. 3, Circ. No. 101).

11 Ianuarie. — Redeschiderea Adunărei e amînată, fiind

că deputaţii judeţelor n'au putut să sosească toţĭ (*Bul. of.* No. 4, Decret No. 1).

15 Ianuarie. — Vodă decretează redeschiderea Adunărei pentru ḍiua de 18 (*Bul. of.* No. 5, Decretele No. 16 şi 17).

16 Ianuarie. — Bălcanu îndatoreşte pe judecătorĭ, în sentinţele lor de hotărnicire, să stipuleze sumele pentru daune-interese (*Bul. of.* No. 6, Circ. No. 76).

18 Ianuarie — Deschiderea Adunării.

4 Februarie. — Răspunsul Obşteştei Adunărĭ către M. Sa (T. II, p. 347—349).

7/19 Februarie.— Prinţul mulţumeşte Ex. Sale ministrul instrucţiunei publice, D. Conte de Salvandy, că a bine-voit să păstreze drepturile cîştigate în Universitatea Franţei membrilor Universităţii care ar fi autorizaţĭ să priimească funcţiunĭ în învăţămîntul public din Ţara Romînească (T. I, p. 343).

13 Februarie.—Banov e numit directorul şcoalei *Iunkerilor* (*Bul. of.* No. 9, Decret No. 11).

28 Februarie.— Legea asupra pasporturilor (*Bul of.* No. 15, Decret No. 171).

3 Martie. — Fixarea cursului monedelor (*Bul. of.* No. 11 Decret No. 181).

6/18 Martie. — După Rechid-Paşa, evenimentele care s'au întîmplat în Europa cată să deştepte cea mai mare băgare de seamă din partea guvernelor (T. I, p. 319).

17 Martie. —Legea asupra administraţiunei spitalelor (*Bul. of.* No. 23, Decret No. 224; T. II, p. 319—333).

18 Martie.— Mănăstirile ***Dintr'un lemn*** şi ***Surpatele*** (fundaţia Brîncovenilor) împreunate cu mănăstirea Horez (*Bul. of.* No 143, Circ. No. 659).

21 Martie.— Contele Kisseleff, făcînd aluziune la mişcarea din 1848, nădăjdueşte că: ***acest troian ce trece peste Europa, nu va atinge nicĭ va turbura Principatele, a căror pace şi prosperitate sunt aşa de bine asigurate de pacea generală*** (T. I, p. 316).

23 Martie.—Închiderea Adunăriĭ (*Bul. of.* No. 15, decretul No. 501).

31 Martie. — Decret despre contractele dintre ţăranĭ şi proprietarĭ: în cazurile îndoelnice, ocîrmuitorul dă deslegare (*Bul. of.* No. 16, decretul No. 1452).

19 Aprilie. — Maiorul Bibescu e numit comandantul călărimii (*Bul. of.* No. 21, Decretul No. 23).

22 Aprilie.—Generalul Kisseleff priveşte cu temere la turburările ce pot isbucni în Ţara Romînească (T. I, p. 320).

23 Aprilie.— M. S., pe cererea Beizadelei Dumitru Ghica, de a dobîndi un rang civil, îl înalţă la rangul de *Pitar* (*Bul of.* No. 21, Decretul No. 341). Maiorul Ion Florescu e numit colonel (Decretul No. 40). Prinţul Grigore Bibescu numit căpitan (Decret No. 29). Ordinul Nişamului dat colonelului Voinescu (*Bul. of.* No. 27, decretul No. 50).

3 Mai.— Dispoziţiunĭ pentru aşternerea uliţelor cu piatră (*Bul. of.* No. 24, circulara No. 1302).

9/21 Mai. — Ex. Sa Reşid-Paşa răspunde unei scrisorĭ ce i-a trimis Vodă Bibescu cu prilejul înlocuirii lui în postul de Mare-Vizir (T. I. p. 323).

18/30 Mai.— Rifat-Paşa face cunoscut Domnului că Telat-Efendi, membru al Consiliului suprem al dreptăţii, vine în Principate însărcinat cu o misiune (T. I, p. 324).

29 Mai. — Holera e cauză că se'nchid tribunalele (*Bul. of.* No. 28).

9 Iunie. — Incercare de omor în contra lui Bibescu (T. II, partea a 2-a).

11 Iunie. — Răsvrătirea (T. II, partea 2-a).

12 Iunie.— D. C. de Kotzebue, consul general al Rusiei, într'o comunicare ce ese oareşĭ cum din formele obicĭnuite, protestează, în numele guvernului său, în contra preschimbărilor de curînd aduse, şi vesteşte pe Domnul Ţării Romîneştĭ că, fiind date împrejurările de faţă, Consulul general al Împăratului tutulor Rusiilor cată să-şĭ înceteze funcţiunile (T. I, p. 326).

13 Iunie.—Domnul numeşte un guvern provizoriu; abdică (*Bul. of.* No. 31) şi trece în Transilvania. Guvern nou nelegal.

DUPĂ DOMNIE

29 Iunie. — Generalul Kisseleff povăţueşte pe Vodă să nu se dea 'napoi în faţa agitatorilor, ci să se opintească cît îi va sta în putinţă. (T. I, p. 325). — (*Această scrisoare a sosit după abdicarea şi plecarea lui Vodă*).

8 Iulie. — D. D. Kotzebue scrie lui Vodă-Bibescu că Împăratul e supărat de nerecunoştinţa şi de lipsa de respect a Romînilor ce n'au vrut nicĭ cum să asculte de sfaturile Guvernului împărătesc. Face cunoscut M. S. că trupele ruseştĭ, ce aŭ intrat în Moldova ca să restabilească ordinea, aŭ să lase locul trupelor turceştĭ. M. S. lasă Porţii otomane grija de a readuce ordinea în Ţara-Romînească (T. I, p. 327).

12 Iulie. — Heliade desfiinţează taxa plătită de şcolarĭ la Academie (*Bul. of.* No. 35).

25 Septembre. — Turcia proscrie două-zecĭ şi două de persoane (*Bul. Of.* No. 42).

10 şi 13 Septembre. — Proclamaţiunile lui Fuad-Paşa (*Bul. of.* No. 43).

13 Septembre. — Proclamaţiunile lui Omer-Paşa şi ale Caimacamului Constantin Cantacuzino (*Bul. of.* No. 43).

19 Octobre. — O publicaţiune dovedeşte că Raif-Efendi, care a 'nsoţit la Constantinopol deputaţiunea Guvernului provizoriu, i-a luat împrumut o mie de galbenĭ (*Bul. of.* No. 57).

13 Noembrie. — Cu tot articolul 438 din regulament, Ioan-Emanuel Florescu e priimit din nou în armată, pe recomandarea generalului Liders (*Bul. of.* No. 61).

17 Decembre. — Contele de Nesselrode, într'o scrisoare către Prinţul Bibescu, dă a înţelege că Rusii i place mai bine ca M. S. să nu reia scaunul (Învederat că Domnul s'a arătat prea liberal) (T. I, p. 328).

APENDICIU

APENDICIU

Supliment la *Vestitorul Romînesc*, No. 1 din 26 Decembre 1842 (1-ŭ Ianuarie 1843).

POESIE FĂCUTĂ CU OCAZIUNEA ALEGEREI DOMNULUI BIBESCU
DE C. C. ARISTIA

Lumina din Aurora zîmbeşte revărsată,
Şi soarele în slavă cu stelele 'nălţat,
Ca şi cînd înzeita iubire, 'nfăţişată,
Cereştilor podoabe mişcarea 'ntii a dat!

Din pîcla suferinţei Romînul se deşteaptă;
Nădejdea, nerăbdarea la cer l'a pironit;
Din nalta hotărîre el soarta sa aşteaptă,
Să-i zică: «Eştĭ ferice sau astăzĭ ai perit!»

Mitropolia sfîntă pe falnica movilă,
Un suflet din mai multe, unime dintr'un stol,
O maică cuvioasă, o dragoste, o milă,
Un Prinţ acuma alege creştinul capitol,

Se chiamă floarea ţărei, obştească Adunare,
L'altarul pravoslavnic, lăcaşul lui Hristos,
Să jure cu credinţă grozav jurămînt mare,
Să-şĭ vază viitorul mai lin, mai seninos!

Din bolte maiestoase [1]), zidirĭ înfricoşate,
Ţării religioase şi turnĭ mai nalţĭ, vîrfoşĭ, [2])
Duioas'aramă sună, văsduhul tot răsbate!
Duioasă e plăcerea! duioşĭ toţĭ plîngeroşĭ!

[1]) In altă ediţie: *mult mărețe*.
[2]) Mănăstirile erau cetăţuĭ; dealurile Mitropoliĭ sunt făcute de mînă de om; tot ast-fel dealul mănăstirii *Radu-vodă*.

E ceasul de peire? E trîmbița de moarte
Sau glasul de viață detună 'ngrozitor?
Altarul se deschide!... Religia e foarte;
Părintele credinței, de oamenĭ iubitor,

E 'mpresurat de îngerĭ [1]), de armie creștină,
De nobilĭ, de patricii, de frațĭ religioșĭ!
Cărtirea ammuțește și orĭ ce duh de vină.
Ferice de virtute! și vai de păcătoșĭ!

E dreapta judecată la ceasul de pe urmă!
Pe sfîntul Evangeliŭ toțĭ jur și sunt legațĭ.
Trupește, sufletește subt un pastor, o turmă,
Romînii pravoslavnicĭ [2]), ca morțĭ reînviațĭ,

Aleg un Domn, p'alesul d'al cerului Domn [3]), care
Pe clipă poate face și vecii de perit,
Și'nalță, proslăvește, cu dragostea mai mare,
Pe cel mai drept, cucernic, uman, creștin smerit!... [4])

De Muze cuvioase crescut chiar din pruncie,
De maica sa Pandoara creștină legănat.
De sus trimis, el soarta Romînilor să fie.
Stăpîn-Părinte, Prințul Romîn adevărat. [5]).

Și eată-l că s'alese de toțĭ prea învățatul
De vîrstă foarte fraget, de minte mult vîrtos.
Acel Romîn Ciceron Capitolin! Bărbatul
Și cîrma noastră astăzĭ și prinț e virtuos!

Gheorghie Bibescu ferice mult trăiască,
Cu zile ne'ncetate ca Oltul curgător!
Cîntațĭ, Romînĭ, și zicețĭ: «Cu slavă să domnească
Știința 'ncoronată [6]) pe veacul viitor!»

---

[1]) În altă ediție: *De îngerĭ se'mpresoară.*
[2]) În altă ediție: *'ntr'o mirare.*
[3]) În altă ediție: *acelui stăpîn.*
[4]) În altă ediție: *mai vrednic milos, al său iubit.*
[5]) Această strofă, trecută de primul copist, n'a fost tradusă'n franțuzește.
[6]) In altă ediție: *'ncununată.* (Note de B. F.)

FOCUL DIN BUCUREȘTĬ

Fiind că la p. 277 am dat partea cea mai bună a poezii lui Anton Pann, cea privitoare la Vodă Bibescu, ne ferim de a 'nșira aci restul bucății.

Poezie asupra alegerei domnului Gheorghe D. Bibescu [1])

Doi Joi se întărîtă și fulgerul jos plumbă
E fulger ce răstoarnă Briarii centimanĭ?
Sau Olimpul de ură, de invidie răsbumbă
Cînd focul ese fără să 'nsufle pe umanĭ?

E meritat ăst fulger, alege conștiința
Și, rece dor de patimĭ, sobranul viitor
Va judeca, va spune și el va da sentința
El, judele de fapte și drept răsbunător.

Luci 'ndoitul fulger, ca fulgerul ce luce
Mînat de mîna soartei, pe răĭ și peste bunĭ,
Și stînca țărei cade, din capul ce aduce
Îngreuiat de gîndurĭ, de lupte ce răpun.

E viu, trăește Domnul, și tronul văduvește
Dar cum s'a pus pe dînsul, asemenĭ s'a dat jos;
E văduv tronul țărei ș'alt *proc* ce re'ncălzește
Și pețitorĭ aleargă pe dealul cuvios.

Sunt regii ei și'șĭ cată, augusta lor comoară;
Nu, nu, sunt amanțĭ tinerĭ ce vor a deveni,
Consorțĭ d'o suverană ce 'n vecĭ nu are moarte
Consorțĭ a fiei Romei, ce 'n Dacia veni.

O nuntă, mare, mare, acuma se prepară
De patru-zecĭ de zile 'șĭ-alege colăcerĭ
Pe datina cea veche, *bărbat* activa țară
Și 'n *strună oțelează* pe roșii cursierĭ.

1) Neputînd garanta acurateța transcrierii celor doă poeziĭ ale lui *Eliad*, și a poeziei lui Aristia ce 'ncepe prin: *Mărire ție, Doamne*, — nu le am tradus în franțuzește — Părțile de care ne'ndoim le punem în cursive. (B. F.)

Toţĭ cavalerii ţărei in cete se adună
Şi-aleg la luptă dreaptă pe demnii campionĭ
Judeţele-şĭ dau solii ce-aleg în voe bună
Comerţul, meseria, trimite grei patronĭ.

Şi toţĭ în capitală cu carte latinească
Să crează şi să ştie vin tarĭ nerăbdătorĭ,
Şi fac putere mare, putere străbunească,
Pe făt-frumos s'aleagă din mii de peţitorĭ.

Sunt noă-zecĭ şĭ-o sută trimişii în solie;
Din ei unii se lasă şi alţii se codesc;
Iar unul cel mai matur trepasă la tărie
Pe aripe de angelĭ ce-l cîntă şi-l măresc.

Acesta e ban mare, în cap cu nestimată
De credincĭos, şi ager al ţărei bun vasal;
El rugător de bine, cu inimă curată
Se duce drept în cerurĭ l'al soartei tribunal.

Să spue păsul ţărei cerescului părinte
Să-l roage să insufle pe-orĭ-ce alegător,
Şi cald să lumineze şi inimă şi minte
Spre binele cel mare, al ţărei viitor

S'apropie momentul şi peţitorii sboară;
Speranţa le dă aripĭ: invită şi promit;
Se duc şi vin şi gîndurĭ i'nalţă şi-ĭ doboară,
Sau *grei* ca nişte ginerĭ, odoare le trimit.

Ajunul nunţii vine *şi este ce-e mîine :*
Ajună 'n neastîmpăr amantul înfocat.
Ce dragoste curată şi ce trădărĭ poĭmîine!
Ce privegherĭ la lupte şi palpit necurmat!

Se varsă zorĭ de zio şi soarele răsare
Şi 'ncepe a bate vîntul olteanul apusin.....
Ce-aduce el cu sine? vre-o vijelie mare?,
Sau e ca tot-d'a-una prognostic de senin?

E deșteptat tot omul și lumea e 'n picioare,
Și sue, sue, dealul cel sfînt, miraculos;
E greu în sus, voĭnice, acuma e sudoare
Dar și mai greu resoartea cînd dă la vale 'n jos.

«S'aude sunet mare, e glasul de aramă;
Din turnul catedralei semnalul este dat!
Ca angelul ce 'nviază, pe trapasațĭ rechiamă
Ș'a templurilor turnurĭ răspund neîncetat.

P'a vîntului iuțĭ aripĭ, un mare uet sboară,
L'altarele deschise stă 'ngenunchiat cel drept ;
Credința lui ferbinte din el *inima* coboară,
Si lacrămĭ varsă ochiul suspin ese din piept.

Mitropolia sfîntă e 'nchisă și închuiată,
Si 'n hor toțĭ solii țării sunt jos îngenuchiațĭ,
Cu inima înfrîntă, cu fruntea înclinată
Ce albă d'a lor patimĭ în cuget baptezațĭ.

Ponteficele mare, de suflete părinte,
În mînă ține cartea ce 'n duh s'a arătat
Disciplului cel tînăr, profetului ferbinte,
De șapte-orĭ *tîrîtă* de mielul înjunghiat,

De heruvimĭ veghiată, de serafimĭ mărită,
În mare custodie, ce'n lume a adus
Speranța la durere, lumina întreită
Si vera libertate ce viază 'n cerurĭ sus.

Cea carte e de față : pe dinsa conștiința
Tremînd întinde mîna și pune jurămînt,
Suflat, încins cărbune ce arde și stropință
Si negritură pată respinge către vînt.

Așa e conștiința ce fuge de suspine,
Si toată în principe și'n Domnul a cătat,
E splendidă lumina cînd vîntul tare geme
S'al patimilor vifor s'o stingă s'a sculat.

Se face jurămîntul : nemuritorul scrie
Si angel de lumină și pîră lucifer ;
E scris și'n cartea morții *și în delta vie:*
E viața la popoare saŭ fulger mortifer.

Angelica lumină pe fața pastorală
Resfrîntă, restrăluce păstorul insuflat,
Cu ochiul p'a sa turmă din ușa-imperială
S'ațintă 'n cer *cu tărie*, și zice c'aŭ jurat.

Jurat! intonă angeli, jurat! demoni răstună,
Jurat! resbumbă-arama 'n aer revibrat;
Resaltă *fiea bucur,* orașele resună
'N-Țară închinare ascultă : au jurat!

Solia țării 'ntreagă e 'nchisă 'n-adunanță,
Si campionĭ spre luptă așteaptă a se numi;
Eraldul provedinței răsună 'n sfinta stîncă
Ce Romînilor abisul se casc-a ne'nghiți.

D'a dreapta-i viața, progresul cu dreptatea,
D'a stinga este moartea, ca orbu in tăcere;
Un pas nedrept restoarnă, înheară libertatea,
Ca culmea d'unde scapă credința în eres.

Sunat-au pentru țară momentele supreme!
Azĭ este cugetarea și mîine e tîrziu!
E zioa așteptării; e zioa d'a ne teme!
Romînul ce azĭ *langă* e mort mîne sau viu».

Se face semn și 'ndată s'ardică bariera,
Și intră în arenă cincĭ cavalerĭ armațĭ:
Mănușile s'aruncă, s'apasă viziera,
Resudă pețitorii și schintee 'nfocațĭ.

Săgețĭ adînc înfipte și lăncĭ pătrunzătoare
Sunt sorții ce s'aruncă 'n-al vasului destin;
Globuțele furtunii din mîna *numitoare*
Sunt plumburĭ repezite ca trăsnet din senin.

Pălit se vede unul și altul resnegrește
La a coloarei cobe ce alteia a rîs;
Răschîntee speranța la sfera ce albește
Ce altuia fatală isbîndă i-a prescris.

Din cincĭ luptașĭ, doi emulĭ la nume la putere
Rămîn în cruntă luptă, cunun'a disputa;
Deviza e cavalul cu agera vedere
Ce poartă libertatea pe vîlva coam'a sa.

E falnic și vechiŭ unul, mîntos cu sînge rece ;
Al doilea se vede și 'ntîmpină a lin,
Surîde, închide ochi, furtuna cochet trece
Si lasă bătrîneții victoria de . . . plîns.

El altă ceat'acuma; o sfige la luptare;
La cincĭ este teribil, albitul veteran:
Doboară trei d'odată: cu doi e sudă mare
Învinge din ei unul, rămîne un oștean.

Al noulea e june, bărbat plin de virtute,
Ca prinț pare 'n arenă, feroce și focos;
Se luptă viteaz vechiul, puterile scăzute
Vînos le încordează și cade glorios.

Bărbatul în virtute repoartă biruința;
Spre cruntă 'mpumnătură și arme și puterĭ
Prepară 'ndemînatec; se vede în el știința
Si 'ntîmpină cincĭ emulĭ iluștri cavalerĭ.

Doi poartă nume mare, origină de fală;
Al treilea e mare în sentiment, virtuțĭ;
Fior pe sfidetorul petrec! ș'apoi o fală
I-ațîță bărbăția a anilor trecuțĭ.

Se luptă față 'n față: d'odată doi doboară;
Cu doĭ în luptă noă s'avintă înfocat ;
Amenințat se 'nfige, se trage, se strecoară,
Învinge, se repede l'al cincilea rotat.

E temerar acesta și inima e mare:
Sudorĭ cînd recĭ cînd calde pe ambii i strebat :
Se 'mpumnă, se îmbrață, se strîng se 'mping mai tare;
Si vingător rămîne tot junele bărbat.

Să te vedem acuma cu șase ce mi'i face,
Viteazule, din doă luptărĭ învingător ?
Cu cincĭ te văz *prea fruntel* cu inima în pace,
Căcĭ și a treia oară ai fost triumfător.

Dar cine-i acel june cu d'aquilă cătare,
Cu ochiul audace, ațintător la tron ?
Te sfidă de departe stentoarea-i chemare;
Cu 'ncrederea domină eroicul său tron.

S'arată în arenă, și te retragĭ îndată,
Îțĭ place a te 'nvinge, cu el nu te măsorĭ;
Cununa i-o dai singur, drept singură răsplată
La lunga ta veghere, la multele'țĭ sudorĭ.

E proclamat eroul, fericele consoarte
Si prinț al Romîniei: aplaude, urărĭ,
S'aud în miezul nopții că mirele e foarte,
Si pasă la putere la-a patriei chemărĭ.

O musă cetățeană! ia spune-mĭ al lui nume
Ce anunță cultură în traiul romînesc!
E un cetățean, nu caută de cît numai renume
Ce pe prințĭ, ale lor fapte i cîntă și-i numesc.

Ion H. Rădulescu.

Cu ocaziunea întronărei marelui domn al romînilor
Gh. D. Bibescu, 1843.

Mărire ție Doamne, Romîna slavă crește
Și multă veselie 'n ochĭ de multe mii;
Renaște fala țării, pe tronul ei lucește:
Cîntațĭ, părințĭ și mume, bătrînĭ, bărbațĭ, copii!

E Prea-puternicia pe lumea toată 'ntinsă
Şi astăzĭ mai cu seamă cu milă peste noĭ.
E Sfînta provedinţă cu dragoste aprinsă
Ce naşte, creşte *vecii* şi-i trece i dă 'napoi.

Lumina cu lumină se vede 'ncununată:
Frumos, e Doamne! Prinţul cînd este luminat!
Frumos Te prinde sceptrul şi manta lungă, lată,
Frumoasă ţĭ'e Minerva şi fruntea de bărbat.

Un cap uns de 'mpăratul ceresc, o pară lină,
O stea văz învestită cu raze de rubin,
Zavistia [1]) scrîşneşte de sine se 'nvenină
Şi meritul surîde mai dulce, maĭ senin

Tu Feb-Apollon ager, Dafnee, argint-arcate?
Ghorghie Bibescu, Tu eştĭ acel cap uns!
Urărilor curate de obşte suspinate
Deschis se vede cerul: prin tine ne-au răspuns.

Stăpînă legiuită, ştiinţă domnitoare
Tu vei călca 'n picĭoare'ţĭ Erebul orbitor;
Şi ochiul tău de Joe, vultur' a cătare,
Prin soarele dreptăţei va fi resăgetor.

Din arcul tău, stăpîne, la ţintă repezită
Amarnica săgeată abuzul va trăsni,
Sălta-vor Panĭ, Silvane, miei, oi, cu mulţumire
Că Tu, păstorul vrednic, toţĭ lupii vei goni!

De Tine se vor teme şi vespe mîncătoare,
Şi furĭ, viclenii trîntorĭ, la mĭere a pîndi;
Şi Tu vei fi regina, Tu matca, doamna-mare,
Şi pacĭnica albină cu minte vei roi.

Model de guvernare va fi a Ta domnie;
Tu, Prinţ vei fi părinte, noĭ fiĭ, supuşii Tăĭ,
Noi holdele mănoase, Tu suflet de rodire,
Noi barca şi Tu cîrma, la drepte sfinte căĭ.

[1]) In altă ediţie: *invivia:*

Tu știi ce e mărirea, Mărire 'nchină Ție
Romînul astă-zĭ vesel, ca omul fericit,
Și cîntă o cîntare: Trăiască prințul, fie
Ca soarele în drumu-i, de slavă neoprit!

C. C. ARISTIA.

LA SERBAREA ANIVERSĂREI PREA ÎNĂLȚ. DOMN GHEORGHIE D. BIBESCU ÎN 23 APRILIE 1843, DE C. C. ARISTIA

Zărișĭ din nou lumina, pămînt cercat de soartă!
De cîte-orĭ dușmanii țĭ'au și săpat mormînt;
În cîte rîndurĭ cruzii venindu-țĭ pîn' la poartă,
Stau gata, ca și'un fulger, să te arunce 'n vînt;

Dar, totușĭ o ființă cui totul se închină,
Ce 'nalță ș'umilește, știu a te păstra!
Trecușĭ prin roata soartei, din umbră la lumină,
Și iarășĭ din lumină, la umbră 'n viața ta!

De-ar spune Oltul cui-va, de cîte-orĭ în sînge
Vărsat prin ginte crude, el unda și'a roșit!
Sau codrii cîte mame, ce știu numai a plînge,
Cum le-au scutit de chinurĭ, ce țara-a suferit!

De-ar ști vorbi Carpații, fiind tot mărturie,
Sau de-ar privi Romînii la seculĭ ce-au trecut
Ar ști mări țărîna, ca p'o icoană vie,
A Radului, a Mircii, pe tron ce au stătut!

Veniră timpurĭ grele, certărĭ pentru păcate;
Păgînii ce 'mpilară pămînt prea fericit!
În jug gemeau Romînii, ființe desarmate,
Cînd un Mihai eroul de el i-a mîntuit.

Dar, vițiul și virtutea produc schimbărĭ în lume;
De-apune un luceafăr, pe cerul cel senin,
O umbră i prinde locul; de cad bărbațĭ cu nume,
Eroi în graiŭ și 'n fapte, trec seculĭ pînă vin!

Zărişĭ din nou lumina, pămînt cercat de soartă;
Pe tronu-ţĭ ce Pronia, zic, vru a ţi-l păstra,
Azĭ alt Mihai domneşte, în mîinĭ şi spadă poartă,
Şi spirit pentru cîrmă, născut d'a împera.

Ştiea Mihai să frîngă duşmanul cît de tare,
Ştiea să-şĭ mute piatra departe de Carpaţĭ,
Va şti Bibescu-aduce şi leul la 'nfrînare;
Va şti păstra dreptate şi celor apăsaţĭ.

Gheorghie-ĭe patronul: cu suliţa călare
Omoară pe balaur, înfrînge pe păgîn:
Gheorghie, clientu-i, pe cap cunună are,
Din mîinele Minerveĭ, de florĭ din al ei sîn.

Sugrumă neştiinţa, goneşte neagra ceaţă,
Deşteaptă strănepoţii lui Romulus din somn;
În dreapta ţiind sceptrul, dă dreptului viaţa,
Şi pravila în stînga, fiind *Iurist* şi *Domn!*

Astreea ce fugise, de crime alungată,
La tronul Romîniei acum văd c'a grăbit;
Prin ea Saturn în pace domnise 'n Laţĭu o-dată,
Domni-va şi Bibescu de ea nedespărţit.

La El, Romînĭ cu toţii, la El aveţĭ speranţă!
Rugaţi-vă Proniei, să-l ţie ocrotit!
Din cer i-a fost chemarea, ales de Provedinţă,
Strigaţĭ, trăiască Domnul Bibescu fericit.

O LACRIMĂ DE PRINŢ PE MORMÎNTUL LUI MIHAI

POEZIE FĂCUTĂ CU PRILEJUL MERGERII M. S. LA MĂNĂSTIREA DEALULUI, UNDE SE AFLĂ CAPUL LUI MIHAI VITEAZUL.

Deşteaptă-te, Romîne! te 'nchină! te smereşte!
Virtutea pe mormîntul virtuţiĭ-a 'ngenunchiat,
Prin lacrime tributul acuma ea plăteşte
Atîtor generaţii ce 'n timp s'au strecurat!

Virtos e prinţul, care din tronu-i se pogoară
Şi'n lacrimĭ salutează pe prinţul mormîntat!
Virtutea cu virtutea acuma se măsoară
Virtos e prinţul nostru, că azĭ a lăcrămat!

Aşa! Romînul astăzĭ resfrînge 'n el pe tată
A ţării care naşte copiĭ îmbărbătaţĭ!
În lacrima lui vede nădejdea-i înviată:
Romînii azĭ în simţurĭ se simt reînviaţĭ!

Virtos e prinţul care din tronu-i se pogoară!
Si merge de salută pe prinţu 'nmormîntat!
Virtutea cu mărimea atuncea se măsoară!
E mare prinţul nostru că azĭ a lăcrămat!

Şopteşte el în taină pe piatra mormîntală,
A prinţului, subt care Romînul triumfă!
Cu umbra el vorbeşte, îĭ dă o socoteală,
De tot ce are 'n pieptu-i, de tot ce va lucra!

În preajma lui se 'nşiră în umbre coloroase
Vitejii care ţara cu braţ au apărat,
Mihai Viteaz e capul, şi steagurĭ triumfale
Au fluturĭ cu mărire pe capul înstelat!

O lacrimă atuncea din ochi-i se strecoară,
Salută el pe şeful şi bravii i se 'nchin,
În sufletu-i pătrunde, 'n cuget se pogoară,
Mihaiŭ întinde mîna şi umbrele s'alin!

În parte..... sunt ei singurĭ, în faţa lor e ţara,
E ţara! şi Romînul! e omul! şi pămîntul!
Pămîntul este omul, şi omul este ţara!
E vatra părinteacsă! cenuşa! şi mormîntul!

Din aste doă marginĭ, unime vor a face;
Mihaiŭ pe prinţ salută şi prinţul pe Mihaiŭ!
Trăeşte azĭ Romînul... dar oare? are pace?
Trăeşte tu, Romîne, căcĭ pace o să ai!!....

Virtos e prinţul care din tronu-i se pogoară,
Şi merge de vizită pe prinţu 'nmormîntat!
Subt cîrma lui himera se stinge, se doboară!
Virtos e prinţul nostru, căcĭ azĭ a lăcrămat!

Ai deşteptat, Părinte! şi prinţe tot d'odată!
Ai deşteptat gîndirea ce'n noi adormita!
Răsfrîngem noi în tine p'adevăratul tată!
Prin tine azĭ Romînul se 'nvaţă a cugeta!

Învaţă el să tacă, învaţă să lucreze,
Priveşte 'n cugetarea-ţĭ un mare viitor
Aşteaptă el ca dreapta-ţĭ şi mîna-ţĭ să deslege
Al coardei nod cel mare..... şi este răbdător!

O lacrimă, şi iată, o inimă de tată.....
Un tată, şi Romînul, e om adevărat!
Un prinţ cerut-a ţara şi prinţul iată-l gata:
Un tată vrea Romînul şi iată, l-a aflat!

Unime vede 'n tine de prinţ şi de părinte;
În lacrima-ţĭ cunoaşte un dor înflăcărat,
O inimă romînă, un suflet ce nu minte!!...
Romînul azĭ răsuflă cu viaţă reînviat!

Virtos e prinţul care din tronu-i se pogoară,
Si merge de salută pe prinţu 'nmormîntat!
Virtutea cu mărimea atuncea se măsoară,
E mare prinţul nostru, căcĭ azĭ a lăcrămat.

ION HELIADE RĂDULESCU.

CUVINTUL

PREA SFINŢIEI SALE PĂRINTELUI MITROPOLIT CĂTRE CINSTITA OBŞTEASCĂ ADUNARE EXTRAORDINARĂ LA 20 DECEMBRIE 1842

DOMNILOR,

Astăzĭ suntem chiemaţĭ a hotărî asupra soartei patriei noastre; hotărîrea ce vom da, va fi pentru dînsa hotărîre de viaţă sau de moarte. Dumnezeu, ca să ne încerce, a ĭertat a ni se întoarce dreptul cel mai înalt care poate avea omul în societate, de a alege pe bărbatul acela căruia este a se încredinţa oblăduirea, şi cu dînsa fericirea şi viitorimea fieşte-căruia.

Strămoşii noştrii au avut acest drept şi s'au perdut din pricina patimii lor şi a în parte interesurĭ care în sfîrşit, amăgise inimile lor; fie-ne nenorocita pildă ce ei ne-au lăsat, drept învăţătură! Să ne ferim, Domnilor, de a cădea într'acele amăgirĭ, care au fost pentru dînşii precum şi pentru noi, urmaşii lor, isvor de atîtea pătimirĭ.

Nicĭ odată n'au fost împrejurărĭ mai grele de cît acelea în care ne aflăm astăzĭ. Patria noastră se află pe marginea unei prăpăstii şi întinde mîinile sale către noi care suntem fii săĭ cei mai aleşĭ. Puţine minute ne-au mai rămas ca să-i putem veni spre ajutor; mîine va fi prea tîrziu, şi nu ne va rămînea nicĭ măcar singura mîngîere a celor ce pătimesc, de a putea să ne plîngem, căcĭ noi vom fi pricina răului, şi plîngerile noastre se vor priimi fără milă şi de către Dumnezeu şi de către oamenĭ.

Ascultaţĭ dar, Domnilor, rugăcĭunea obştei noastre maicĭ; desbrăcaţi-vă de orĭ-ce patimă şi interes în parte, şi alegeţĭ bărbat drept, cu ştiinţă, cu bărbăţie, cu frica lui Dumnezeu şi iubirea de patrie, care să poată depărta de dînsa primejdiile ce o ameninţă, şi a ne pregăti tutulor o viitorime mai fericită.

Cînd veţĭ merge a vă da votul, aduceţi-vă aminte, că afară de acest ocol, un norod întreg vă aşteaptă cu grijă şi nerăbdare ca să vă priimească cu dragoste sau cu ură, ca să chieme asupră-vă blagoslovenia sau urgia cerească.

Aduceţi-vă aminte că, dincolo, peste hotarele pămîntului nostru, naţiunile vecine au ochii aţintiţĭ asupră-ne, ca să lepede sau să îmbrăţişeze şi mai mult cea de puţină laudă părere ce pînă acum au avut pentru noi.

Iar mai vîrtos nu uitaţĭ, Domnilor, că marele Dumnezeu este d'asupra

noastră, că am jurat în numele lui de a împlini cu cuget curat înalta însărcinare ce ni s'a încredințat, și că milostivirea sau mînia lui ne așteaptă pe fieste-care după a noastră faptă.

CUVÎNTAREA

ROSTITĂ ÎN BISERICA SFINTEI MITROPOLII LA 20 DECEMBRIE, ANUL 1842, DE CĂTRE CUVIOSUL IEROTEIU IERODIDASCĂLUL

CINSTIȚILOR ȘI PREA IUBIȚILOR NOȘTRI DUHOVNICEȘTĬ FII!

Cunoașteți D-voastră că e mai mult de un veac și jumătate de cînd o Adunare Obștească și mare ca aceasta de astăzĭ nu s'a mai strîns în Țara Romînească.

Adunare mare zic, căcĭ este chiemată ca să săvîrșească o lucrare prea slăvită, să-șĭ aleagă adică însă-șĭ din sînul ei pe viitorul Domn oblăduitor al țărei. Și care lucrare, de și a fost precurmată într'un curs de anĭ așa îndelungat, din buna voință însă a amîndorora Curților Suverane și protectoare, prin tractat preînoindu-se iarășĭ acest drept, potrivit cu vechea orînduială ce a avut țara, suntem datorĭ pe de o parte a le fi recunoscătorĭ prin neîncetate rugăciunĭ către a tot Puternicul Dumnezeu pentru mulțimea facerilor de bine ce au revărsat asupră-ne, iar pe de alta, prin înțeleapta noastră purtare și adevărată patrioticească alegere, să ne silim a ne arăta vrednicĭ acestei marĭ cinstĭ ce ne-au acordat, și ne-au încredințat, și mai vîrtos acum cînd, pentru întîiașĭ dată, ni s'a înfățișat acest prilej. Căcĭ, precum toțĭ D-voastră cunoașteți, că, pe cît este de slăvit pentru o națiune a avea dreptul alegerei oblăduitorului său, tot atîta este și primejdios cînd nu va fi povățuit, cîrmuit, și ațintat către adevăratul binele obștesc, ci din nenorocire va fi smicit către folosul personal și particular.

Spre acest mare sfîrșit, dar pe temeiul Împărătescului Firman. fiind D-voastră aleșĭ și chiemațĭ din toată țara, aicĭ, în capitală, potrivit cu dispozițiile cap. 1-iŭ al Regulamentului organic, și, după art. 31. al acestui Regulament, adunîndu-vă astăzĭ, aicĭ, în biserica sfintei Mitropolii, ca, după ce mai întîiŭ vețĭ sta de față și vețĭ asculta săvîrșirea sfintei slujbe, apoi fieste-care din D-voastră să săvîrșițĭ și legĭuitul jurămînt într'acest sfînt lăcaș, înaintea sfîntului Preastol, cu mîna pe sfînta Evanghelie, îndatorîndu-vă, întru curățenie de cuget, ca la darea voturilor ce vețĭ da pentru alegerea Domnului, nu vețĭ fi mișcațĭ orĭ îndemnațĭ din vre-o povățuire de folos personal, sau din vre-o îmbulzire străină, ci numai din cugetarea binelui obștesc.

Mai 'nainte de săvîrșirea acestei înfricoșate încredințărĭ ce avețĭ să facețĭ, ne cunoaștem îndatorațĭ a vă arăta pe scurt ce este jurămîntul, și care sunt însușirile lui.

Trebue dar să științĭ, că jurămîntul este o faptă a legei, prin care cel ce îl face, pune pe Dumnezeu martor despre adevărul lucrului ce încredințează, sau a cuvîntului ce se făgăduește, și, prin urmare, se supune pe sine sub păcat, de va minți, sau nu va săvîrși ceea ce se va făgădui orĭ se va lega; este o faptă legiuită, care, după cum zice Domnul prin rostul Ieremiei Proorocul (cap. 4, stih 2), trebue să se săvîrșească «în adevăr, în judecată și în dreptate»; este, zic, o faptă a legei prin care cel ce jură cu chipul de mai sus arătat, arată că se teme de Dumnezeu și de dreapta judecată a sa, iar următorul împotrivă, se socotește ca un săvîrșitor de jurămînt strîmb.

Și de aceea fiind că de la Dumnezeeasca lege este strașnic oprit «de «a lua cine-va numele cel sfînt al lui Dumnezeu în deșert, căcĭ nu va «lăsa Domnul Dumnezeu nepedepsit pe cel ce va lua numele lui în de-«șert (Eșire, cap. 20, stih 7), asemenea este strașnic oprit și de a jura «cine-va strîmb pe Dumnezeescul nume, sau a necinsti numele cel sfînt «al lui (Leviticon, cap. 19, stih 12).»

Ca unii ce vă poftim și vă dorim tot binele, și vă urăm ca să fițĭ pururea apărațĭ de bîntuiala vrăjmașului, duhovnicește vă sfătuim, ca nu cum-va vre-unii din D-voastră, nepătrunzînd, după cum se cade, puterea și înțelesul jurămîntului, adică a încredințării și făgăduelii ce va da înaintea lui Dumnezeu, să socotească jurămîntul ca o rostire trecătoare, orĭ, ferească Dumnezeu! numai ca o simplă formalitate, și să îndrăznească, împotriva cugetului și a conștiinței sale, să se apropie de ușele Altarului ca să pue, îndoindu-se cum-va, mîna pe sfînta Evanghelie, fiind-că unul ca acela printr'o asemenea îndrăzneală, pe lîngă lipsa de respect, evlavie și cucernicie ce va arăta către numele cel sfînt al lui Dumnezeu, va avea apururea o nestinsă mustrare a cugetului său, ca un vinovat de doo păcate foarte marĭ și de moarte, unul adică al necredinței, și altul al jurămîntului strîmb, și nu va rămînea în sfîrșit nepedepsit precum mai sus s'a zis; ci să vă apropiațĭ spre săvîrșirea acestei încredințărĭ, ce avețĭ să facețĭ astăzĭ cu atîta solemnitate, și pentru un sfîrșit așa de mare și interesant pentru țara întreagă, cu toată sfințenia, cu toată curățenia duhului, a cugetului și a inimei, fără vre-o aplecare alta către vre-o parte, fără vre-o privire la vre-un scop și sfîrșit altul, de cît al adevăratului bine al patriei și al folosului obștesc.

ARTICOLUL 57 DIN REGULAMENT

Obicĭnuita Obșteasca Adunare va cerceta și va priimi iscoadele de contracturĭ pentru tot felul de Otcupurĭ, va îngriji a se păzi neclintit stăpînirea lucrurilor obșteștĭ; va stărui să se însemneze oamenii la lucrarea pămîntului și la meserii; va așeza împreună cu Domnul orĭ-ce va privi la însuflețirea și înlesnirea negoțului Țărei și celui din lăuntru și celui din afară; la potrivirea și unimea trăsurilor (greutăților) și măsurilor în toată Țara; la întocmirea și buna orînduĭală a școlilor, spitalelor și altor așezărĭ ce sunt clădite pentru facerĭ de bine; la cișmele, la drumurĭ, la carantine, la avuturile bisericeștĭ, la ținerea unui trup de jandarmerie națională, ș. c. l.

Cu un cuvînt, această Adunare va urma a fi ca și mai 'nainte și după Pravilile cele temeĭnice ale pămîntului, păzitor dreptăților și pricinuitor fericirii compatrioților sĕĭ.

TRADUCTION LITTÉRALE DU PRINCIPAL ACTE DE FONDATION DE L'HOPITAL SAINT-PANTÉLÉIMON, ÉMIS EN 1767 PAR LE PRINCE ALEXANDRE GHICA [1]).

Nous, Alexandre Ghica, Prince de Valachie,

Le très haut et tout-puissant Seigneur qui est glorifié en la sainte Trinité, l'éternel, l'incompréhensible, le merveilleux dans Ses œuvres, terrible dans Sa puissance, source intarissable de bien, profondeur inépuisable de charité, trésor de richesses infinies, dont tout bien dérive, Seigneur des Seigneurs, au nom duquel les Rois règnent sur la terre, et qui est la bonté, la sagesse et la puissanc suprêmes, dans Sa miséricorde infinie pour le salut du genre humain, mit à notre disposition de nombreux moyens de faire le bien pour le salut de notre âme, qu'il promet à tous ceux qui en désirent l'héritage. Grande fut la gloire de toute vertu auprès du Père céleste, et les auteurs de bonne œuvre obtinrent de Lui la grâce éternelle. Mais la plus sublime, la plus efficace des vertus est la charité, dont la source de bien est puissante et intarissable, ainsi que la

[1]) Ce document fait partie des papiers du Prince Bibesco; nous l'avons trouvé traduit en langue française. (Nota autorului.—Pînă cînd Eforia va scoate actul la iveală, nu putem publica decît traducerea făcută subt ochii lui Vodă Bibescu. N. tr.).

Sainte Ecriture, par les prophètes, les apôtres et les saints Pères, nous le démontre. C'est par la charité que nous pouvons nous rendres dignes de la miséricorde de Dieu, la charité qui nourrit les pauvres et soigne les malades et les infirmes.

Conduits par la Providence sur cette voie de salut, plusieurs Princes qui ont régné en Valachie, des temps les plus reculés jusqu'à nos jours, ont fait des œuvres pieuses de diverses manières; les uns édifiant des monastères et des églises pour la gloire et à la louange de Dieu, et *les dotant avec des revenus domaniaux, en terres, vignes, étangs, lacs et autres biens meubles et immeubles;* d'autres animés du désir de participer à l'œuvre pieuse des fondateurs de pareils établissements, *y ont ajouté des privilèges et immunités et leur ont augmenté les revenus sur les biens domaniaux;* d'autres encore ont orné les églises de vases sacrés et de vêtements sacerdotaux, ou bien ont donnè plus d'étendue aux édifices des monastères, et les ont décorés ainsi qu'on les voit aujourd'hui.

De même feu notre grand-père, d'heureuse mémoire, Prince Grégoire Ghica II, qui, mû par son zèle religieux, et par le sentiment d'humanité pour les soins des malades pauvres, fit bâtir pour la glorie de Dieu, et sous le patronage du grand martyr et tuteur des infirmes, Pantéléimon, une église et un hôpital sis au delà du monastère Markoutza, sur la rivière Kolentina, près de la fondation dite Baba. Son Altesse fit entourer cet établissement d'une clôture en muraille, orna l'église de belles peintures, et lui donna les vases sacrés et les vêtements sacerdotaux nécessaires. Dans l'hôpital Son Altesse fit établir douze lits de malades pour hommes et femmes de toute clase, avec tout ce qui est nécessaire à leur entretien, ayant leur pharmacie dans l'intérieur même de l'établissement.

Comme Son Altesse a voulu que ces constructions ne servissent que pour les maladies chroniques, elle en fit bâtir d'autres hors de l'enceinte dudit monastère, qu'elle destina au traitement des maladies aiguës, telles que la peste, le typhus. L'expérience que ce Prince avait acquise par son âge et par la pénétration de son esprit avait guidé sa piété dans la pratique de cette œuvre charitable. Il savait que la ville de Bucarest, pour les péchés des mortels, était bien souvent atteinte du fléau de la peste, soit pendant l'été, lorsque, par les grandes chaleurs, la contagion, devenant plus intense, faisait périr beaucoup de malheureux, soit pendant l'hiver, lorsque, le froid aggravant le mal, les souffrants mêmes qui eussent pu guérir, périssaient de

misère. D'un autre côté, la situation de la ville dans un bas-fond occasionnant des typhus très graves, les malheureux, abandonnés de tout le monde, mouraient privés de la sainte communion et même de sépulture, car, par crainte de la contagion, on évitait de les approcher.

Toutes les fois que le pays a été, depuis, atteint du fléau de la peste, ou d'autres typhus contagieux, les malades ont été recueillis dans cet hôpital séparé, et ils y ont trouvé l'abri et tous les soins nécessaires. Une église ayant été également érigée par Son Altesse en cet endroit, à la louange de Dieu, et sous le patronnage de saint Bessarion, dont la grâce est implorée par les fidèles pour les préserver de ce fléau, les souffrants trouvaient auprès des desservants de cette église la consolation religieuse, et si quelqu'un venait à succomber, il ne manquait pas au moins de sépulture.

Ainsi, ce pieux Prince ayant édifié ces établissements de charité publique, et les ayant dotés de tous les moyens nécessaires à leur entretien, lorsque la divine Providence nous eut confié le règne de ce pays, nous trouvâmes qu'il était de notre devoir le plus sacré, autant comme Prince que comme succeseur du fondateur, de *reconnaître ces actes de piété et de leur accorder toute la validité requise. En conséquence nous confirmons par le présent testament toutes les donations faites auxdits hôpitaux*, et en réglons le service ainsi qu'il suit :

Premièrement.— L'église *Pantéléimon*, où se trouve établi l'hôpital pour douze lits, sera desservie par deux curés, un diacre et deux chantres, qui y devront lire tous les jours la messe pour la salut de notre âme, de celles de nos aïeux, ainsi que de tous ceux qui ont fait des donations à l'hôpital de Saint-Pantéléimon sur leurs propres biens, et de ceux qui voudront désormais en faire.

Le personnel suivant sera attaché à l'hôpital Pantéléimon, savoir: un médecin pour les soins des malades, un pharmacien pour la préparation des médicaments, un herboriste pour cueillir dans les champs les plantes nécessaires à la pharmacie, lequel herboriste, s'il venait à mourir, sera remplacé par un autre individu (qui aurait les mêmes connaissances spéciales), au choix de *l'ispravnik* et de l'économe. Parmi les domestiques de l'hôpital, deux femmes seront employées à laver le linge des malades, balayer les salles, et entretenir le tout dans la plus grande propreté. Un boulanger et un cuisinier prépareront la nourriture pour les malades internes et externes, ainsi que pour les gens de service. Six valets seront employés pour le service du dehors

à tout ce que l'ispravnik leur ordonnera. Un sommelier soignera tout ce que l'économe confiera à sa garde. Vingt autres gens serviront à tour de rôle dans l'intérieur de l'hôpital. Nous indiquerons ci-après les traitements que chacun de ces gens de service pourra avoir sur les revenus de l'hôpital Saint-Pantéléimon.

De même, nous ordonnons qu'à l'église Saint-Bessarion il y ait deux curés qui devront lire la messe, dire des prières pour les malades, les confesser, les faire communier, et donner près de l'église la sépulture à ceux qui succomberaient. Vingt autres individus, hommes et femmes, avec un chef, seront affectés au service des malades comme gardiens. Ceux-ci seront exempts de toute redevance envers le gouvernement, afin qu'ils soient entièrement au service de l'hôpital. Ils auront à leur disposition une voiture attelée de deux chevaux, dont ils se serviront pour transporter les malades de la ville à l'hôpital.

Désirant que ces hôpitaux soient largement pourvus des moyens nécessaires à leur entretien, nous voulons non seulement que les dispositions des donateurs soient maintenues immuables, tant pour ce qui concerne la dotation que le Prince Grégoire Ghica II a constituée à ces établissements, que relativement aux donations que les boyards et autres fidèles, parmi les indigènes, y ont ajoutées sur leurs propres biens, ainsi que nous en avons fait l'énumération ci-après; mais nous ordonnons, de plus, que ces établissements *soient affranchis de toute contribution envers le trésor public,* ainsi que de toute autre redevance en argent ou en nature. Il est juste que cette institution de bienfaisance publique jouisse à tout jamais des immunités qui lui ont été accordées, et *nous espérons que les princes qui nous succéderont voudront bien les lui conserver, vu qu'avec le peu de revenus qui résultent de la dotation constituée par S. A. le Prince Grégoire Ghica, ainsi que par des grands boyards et autres indigènes, non seulement on pourvoit aux besoins des malades indigents qui sont soignés dans l'intérieur de cet établissement, mais on vient encore au secours des malades qui se trouvent dans les hôpitaux du dehors.* Cet établissement mérite d'ailleurs toute protection aussi par son beau site, qui offre aux habitants de Bucarest une des plus agréables promenades à proximité de la ville.

En énumérant ici les donations faites par S. A. le Prince Gr. Ghica et le Prince d'heureuse mémoire notre père, Charles Ghica, par le Prince Mathieu, notre oncle, et par d'autres Princes, ainsi que par de *grands boyards* et autres *personnes charitables, parmi les indigènes*,

nous les sanctionnons par cet acte et les confirmons toutes, ainsi que nous les décrivons une à une.

1. La terre nommée *Obileska,* sur laquelle a été bâti cet hôpital et celui de Saint-Bessarion.— Cette terre fut d'abord une des propriétés du *monastère fondé par le Vornik Tchernica.* Elle appartint ensuite à la Métropole qui, en dernier lieu, en fit l'abandon à l'hôpital Saint-Pantéléimon, contre l'échange d'une partie de *la terre domaniale de la ville de Bucarest.* Une autre partie de 125 toises de la terre *Dobroesti,* ayant été achetée par S. A. le Prince Gr. Ghica, fut incorporée à la terre *Obileska.*

2. Le lac dit *Gretchi,* propriété *domaniale* située dans le district de Vlachka, avec le droit de pêche et autres revenus qui y sont attachés. — Ce lac s'affermait par-devant le *conseil* comme un revenu domanial; mais S. A. le Prince Gr. Ghika en fit don aux hôpitaux par la considération que *plusieurs Princes, parmi ses prédécesseurs, ont fait des donations et ont accordé des immunités à tel monastère qu'il leur a plu, en prenant sur les domaines de l'État des terres, des vignes, des lacs* ou autres revenus domaniaux, savoir: droit de douane, impôt sur les vins, le bétail et autres, sans qu'aucune loi ou coutume mît quelque restriction à la pratique de cette œuvre charitable. Car les biens que ces Princes ont donnés, appartenant au domaine public, n'ont pas été détournés dans des vues d'intérêt particulier, mais ils ont été affectés à des établisements publics de bienfaisance.

3. *La Kapitanie Hodîvoia,* propriété *domaniale* sise dans le district de Vlachka. — Le revenu de cette terre était jadis la jouissance du capitaine de l'arrondissement; mais comme S. A. le Prince Gr. Ghika trouva que ladite charge jouissait d'autres revenus assez considérables, elle jugea équitable de donner cette terre aux hôpitaux pour le soulagement de l'humanité souffrante.

4. Une partie de la terre *domaniale* de la ville de *Bucarest,* avec les 12 quartiers d'habitants qui ont des maisons sur cette terre, et qui sont tenus de payer un droit d'emphytéose pour leurs emplacements. — S. A. le Prince Gr. Ghika fit cette donation, se basant encore *sur le droit dont les Princes, ses prédécesseurs, ont usé en donnant* à des monastères comme celui de Radu Voda et de Saint-Georges, ainsi qu'à la Métropole, des emplacements sur la terre *domaniale* de la ville, avec l'obligation, pour ceux qui ont construit des maisons sur ces terrains, de payer un bail emphytéotique.

5. La terre *Klatesti*, de toises [1]), achetée par S. A. le Prince Gr. Ghika à Constantin Kokoresko.

6. La terre *Papeni*, de 600 toises, achetée également par Son Altesse.

7. Le droit de percevoir deux aspres par védro de vin dans les vignobles du district *Slam-Rimnik*.

8. *Idem*. — La taxe dont se trouvent imposés les cabarets du district de Dimbovitza et de la ville de Craïova, laquelle taxe faisait jusqu'ici partie de revenus princiers.

9. La terre *Douchani*, du district de Vlachka, donnée aux hôpitaux par feu le grand *Bano Vakaresko*, l'an 7209.

10. La terre *Dedouleski et Stâutzesti*, du district de Prahova, donnée par feu le grand *Bano Feresko*.

11. La terre *Resmiresti*, de 500 toises, dans le district Vlachka, donnée par feu le Serdar Sando *Bouksanesko*, tuteur de cet hôpital.

12. Partie de la terre *Riosi*, 500 toises, dans le district de Vlachka, donnée par feu la *Princesse Balassa*- fille du Prince Constantin *Brankovano*, èpousé du grand Bano Emm. *Lambrino*.

13. Autre partie de la terre *Riosi*, 922 toises, achetée par l'intendant de l'hôpital Saint-Pantéléimon sur le produit de la vente de 200 toises d'une terre nommée Perietzi, qui avait été donnée aux hôpitaux par *Démètre Lekhlio*, camarasse des salines, l'an 7259.

14. Les terres *Zgrébezile* et *Alexandra*, 3359 toises, dans le district Téléorman, données par le Sloudgiar *Pana Contzesko*, qui, s'étant fait moine, passa le reste de sa vie dans le monastère Saint-Pantéléimon.

15. Deux tiers de la terre *Batatchou*, du district Téléorman, qui avait appartenu à l'aga *Constantin Balatchano*, et qui fut confisquée au profit des hôpitaux par ordre de S. A. le prince Gr. Ghica, parce que ledit Balatchano avait émigré en pays ennemi.

16. Le terre *Degesti*, 300 toises, dans le district d'Argisse, donnée par feu Sando Bouksanesko.

17. Les montagnes qui bordent la rivière Latro, données également par le susdit boyard.

18. La terre *Zadaricho*, — 155, toises, — dans le district de Vlachka, donnée par Constantin l'épicier.

19. Un emplacement de 50 toises, pour un moulin, sur le cours d'eau de Vede, donnée par le cloutchar Mathieu Ungouréo.

20. Un Égyptien (esclave), acheté par S. A. le Prince Gr. Ghica sur

[1]) Le nombre est en blanc dans la traduction que nous possédons.

sa cassette, et donné au service de l'hôpital Saint-Pantéléimon, l'an 7260.

21. La vigne de dix pogons (à peu près 20 hectares) [1]), sur le coteau Skei, district de Saka, donnée par le grand Logothète Constantin Brancovan, l'an 1754.

22. La vigne de dix pogons sur le coteau Negovani, donnée par le grand bano Étienne Vakaresko.

23. Une vigne sur le territoire de Pitesti, district de Moustzélo, qui avait été la propriété de l'aga Constantin Balatchano, et qui a été confisquée au profit des hôpitaux, par la raison indiquée ci-dessus au No. 15.

24. La vigne de sept pogons, sur le coteau Negovani, district de Saka, donnée par le sloudgiar Pana Contzesko, avec les terres énoncées au No. 14.

25. La vigne de six pogons, sur le coteau Skei, district de Saka, donnée par Sando Tohaneano.

26. Le droit de douane à la foire annuelle, que S. A. le Prince Gr. Ghica a instituée pour le monastère Saint-Pantéléimon au profit des hôpitaux.

27. La maison et les boutiques, en face de l'église Saint-Nicolas, construites aux frais du Métropolitain Néophyte, sur sa cassette privée, et données par lui aux hôpitaux.

Après tous ces legs de donations, S. A. le Prince Gr. Ghica, de concert avec feu le Métropolitain Néophyte et avec les boyards membres du Divan, prenant en considération qu'il y avait dans le pays certains prieurés dont *les uns étaient fondés et dotés par des Princes, d'autres par des boyards ;* que ces établissements religieux ne relevaient d'aucun autre grand monastère, ni dans le pays ni à l'étranger, et que la plupart étant pauvres *et ne pouvant acquitter leur quote-part lorsque le trésor public faisait, comme de coutume, appel aux monastères en général pour quelque contribution,* ils étaient tous plus ou moins grevés de dettes, affranchit ces prieurés de toute redevance envers le trésor de l'État, et les annexa à l'hôpital Saint-Pantéléimon, comme succursales, avec une légère charge pour subvenir à l'entretien des malades. Ces prieurés sont:

1° Le monastère *Fédélesoï*, édifié par feu notre aïeul, d'heureuse mémoire, le prince Grégoire Ghica Ier. Usant du droit de patronage qu'il avait sur ce monastère, comme descendant du premier fondateur.

[1]) C'est une erreur d'écriture, on a voulu dire cinq hectares.

de cet établissement, notre grand-père, le prince Grégoire Ghica II l'attacha à l'hôpital Saint-Pantéléimon avec toutes les terres et autres biens dont ce monastère était doté.

2° Le monastère *Brebo*, du district Prahova, institué par le prince Mathieu le vieux.

3° Le monastère *Poiana*, du district Prahova, institué par le grand Spathar Thomas Cantacuzène.

4° Le monastère *Gaisseni*, du district Dimbovitza, ancien établissement religieux fondé par des boyards.

5° Le monastère *Kobia*, du district Vlachka, également fondé par des boyards.

6° Le monastère *Korneto*, du district Argisse, également fondé par des boyards.

7° Le monastère *Tirgsorou*, du district Prahova, institué par le prince Antoine le Vieux.

8° Le monastère *Lespezi*, du district Prahova, fondé par le stolnik Pirvo Cantacuzène, et donné à l'hôpital Saint-Pantéléimon par les héritiers mêmes du fondateur.

9° Le prieuré *Serbânesti*, du district Romanatzi, fondé par Mathieu Morenglave, qui en fit lui-même donation à l'hôpital Saint-Pantéleimon.

10. Le prieuré *Titiritchou*, du district de Voulcha, qui fut fondé par le spatar Michel Cantacuzène, et qui, du consentement des neveux et héritiers du fondateur, fut donné à l'hôpital Saint-Pantéléimon.

11. Le monastère *Maxinéni*, du district Slam-Rimnik, institué par le prince Mathieu le vieux.

Le monastère *Fédélesoï* excepté, dont tout le revenu est affecté au profit de l'hôpital Saint-Pantéléimon, la redevance des autres monastères envers cet hôpital est réglée ainsi qu'il suit:

Le monastère Brebo, 25 piastres.—Kobia, 50.—Lespezi, 50.—Poiana, 125. - Korneto, 30. — Titiritchou, 45 — Gaiseni, 125.— Tirgsorou, 100.— Maxinéni, 100. — Serbanesti, 50 [1]).

L'hôpital Saint-Pantéléimon possédera en sus:

1. La part de la terre *Klatesti*, échangée contre les terres *Boudesti* et *Potchivaliste*, qui avaient été données à cet hôpital par les héritiers du sloudgiar C. Korbeano.

[1]) Le secours accordé par ces monastères ne se borne plus aux sommes indiquèes. La plus grande partie de leurs revenus, qui, depuis, ont augmenté hors de toute proportion, est absorbée par l'hôpital et forme son principal revenu. (Cette note est au crayon dans notre manuscrit. Il y a lieu de croire qu'elle est du Prince Bibesco).

2. Le prieuré *Grazdana*, du district Bouzéo, fondé par l'archimandrite Kosma, et consacré par lui-même à l'hôpital Saint-Pantéléimon, en l'année 1755, avec la charge de payer sur ses revenus à cet hôpital 20 piastres par an.

3. La terre des *Grandes Salines*, où l'exploitation a lieu actuellement, et dont il revient à l'hôpital la dîme.

4. Le lac *Zimnitché*, *propriété domaniale*, et l'impôt sur les vignes de la terre *Klatesti*. Cette donation fut faite à l'hôpital, en l'année 1752, par notre père le Prince Charles Ghica, *qui usa ici de son droit de maître sur tout ce qui était du revenu domanial*.

5. L'emplacement pour un moulin sur la rivière Dimbovitza, acheté sur les fonds de l'hôpital Saint-Pantéléimon, au prix de 350 piastres.

6. La terre *Varesti*, avec l'étang, la maison et neuf Bohémiens qui ont été la propriété de Joikim le moine, et dont celui-ci a fait donation à l'hôpital, par testament.

7. Le droit de douane sur les foires de *Valé-Tencouloui* et des vignobles de *Pitesti*.

8. La terre *Floresti*, adjacente à celle du monastère Saint-Pantéléimon, qui a été achetée sur les fonds de l'hôpital en deux lots, dont l'un est de 300 toises en largeur, sur 500 en longueur; l'autre de 700 toises en largeur.

9. Partie de la terre de *Kazaneska*, du district Téléorman, 900 toises, qui fut achetée sur les fonds de l'hôpital et incorporée à l'autre partie de même nom que l'hôpital possédait déjà.

10. La terre *Zilisté et Hotzeaska*, sur la rivière Kilneo, district Bouzéo, 235 toises, achetée par l'intendant sur les fonds de l'hôpital.

11. La terre *Gologano*, du district Ilfov, donnée à l'hôpital par Malcho et par son épouse Hélène, l'an 1764.

12. Des vignes dars les vignobles de *Lipia*, district Bouzéo, données par Marie, épouse du capitaine Jean.

13. La terre *Soreska*, du district Bouzéo, donnée par l'épouse de Kîrlova.

14. Une maison dans le quartier Saint-Georges, bâtie sur *terrain domanial*, et donnée à l'hôpital par le médecin Fotake, l'an 1763.

15. Une maison dans le quartier *Skaonele*, donnée par le stégar Constantin, l'an 1765.

16. Le droit de percevoir deux aspres par paire de bœufs à la foire de Hodivoïa; immunité accordée à l'hôpital Saint-Pantéléimon par le Prince *Const. Mavrocordato*.

17. La terre *Resmiresti*, donnée par Sando Bouksanesko, tuteur de l'hôpital.

Ainsi que nons avons inscrit toutes donations qui ont été faites par notre grand-père, le prince Gr. Ghica, par notre père, le Prince Charles Ghica, et par d'autres fidèles habitants de ce pays; de même tout legs et donation que d'autres personnes charitables voudront faire désormais pour le soulagement des malades malheureux, seront inscrits par devant les curateurs principaux (que nous nommerons ci-après) dans les registres de l'hôpital, ainsi que dans ceux de la Métropole qui sont confiés à la garde de S. Ém. le Métropolitain. Sur ces doubles registres sera apposé notre sceau, ou *celui du Prince qui nous succédera.* Les noms des donateurs seront, de plus, portés sur le mémento de l'église Saint-Pantéléimon.

La gestion des biens de l'hôpital, ainsi que la surveillance du service dans l'intérieur de cet établissement, devant nécessairement être confiées à un ispravnik (intendant), nous confirmons la nomination que notre père, le Prince défunt, a faite à cette place, en la personne du second logothète Démètre, que nous avons trouvé aussi zélé et intelligent pour la prospérité de l'institution.—*Nous conformant également aux dispositions du Prince Gr. Ghica*, nous nomons grands curateurs de l'établissement Saint-Pantéléimon, *en les prenant parmi les premiers grands dignitaires de notre conseil, le grand logothète Pîrvo Cantacuzène et le grand vistiare Bade Stirbei* (QUI SERAIENT REMPLACÉS PAR CEUX QUI LEUR SUCCÉDERAIENT DANS LEURS CHARGES). Nous nommons *de plus président* de cette curatelle *S. Ém. le Métropolitain Grégoire*, qui, conjointement avec lesdits boyards, aura l'inspection sur toutes les affaires de l'établissement Saint-Pantéléimon.

A la fin de chaque année, l'intendant soumettra à cette curatelle les comptes des revenus et les dépenses de l'hôpital, afin qu'ils soient revisés et sanctionnés dans les dues formes.

Le service des membres de cette curatelle étant gratuit, leurs noms seront inscrits dans le mémento de l'église Saint-Pantéléimon.

Après le décès de l'*intendant* actuel (épitrope), *S. Em. le Métropolitain,* de concert avec les autres membres de la curatelle, éliront, toujours parmi les boyards, un homme également digne de cette confiance, et ce choix sera soumis à l'approbation et confirmation du Prince régnant.

L'*économe*, de son côté, rendra compte annuellement à l'intendant de toutes les dépenses qu'il aura été chargé de faire. Cet *économe* sera également choisi par le *Métropolitain*, de concert avec les membres de

BUNURILE

STĂPÎNITE ÎN 1767 DE EFORIA SPITALULUI PANTELEIMON

I

DONAȚIUNILE FĂCUTE DE FAMILIA GHICA CĂTRE EFORIA PANTELEIMON

Stîngenĭ

1. *Dobroeștĭ* (moșie) danie făcută de Ghica al III, întrupată cu *Obileasca* 125
2. *Clăteștĭ* (moșie) danie făcută de Ghica al III. (V. col. III, No. 14; numărul stîngenilor nu e însemnat).
3. *Papenĭ* (moșie) danie făcută de Ghica al III . 500
4. *Mănăstirea Fedeleșoiu* (V. col. II, No. 3), făcută de Ghica al II, ai căreia epitropi sunt supușĭ de către Ghica III la marele epitrop de la Panteleimon, și care, fiind alăturată cu moșiile și privilegiurile sale (1750) la Panteleimon, încetează din acest fapt, de a avea egumen.

Hrisovul din 1767 nu spune care sunt moșiile mănăstiriĭ Fedeleșoiu.

Total (afară de moșia *Clăteștĭ* și de ale mănăstiriĭ *Fedeleșoiu*) 625

Dăniele de căpetenie ale altor familiĭ

Din coloanele II și III pot reeși tablourile următoare:

1) Familia Bucșănescu *a dat:*

Stîngenĭ

1. Moșia *Resmireștĭ* (V. col. III, No. 5) 500
2. Moșia *Degeștĭ* (V. col. III, No. 10) 300
3. Munțĭ (V. col. III No. 11).

Stîngenĭ știuțĭ 800

2) Familia Cantacuzino *(înaintea adăugăreĭ Colțeĭ, fundațiunea ei) dedese:*

Lei vechĭ

1. Darea mănăstirei *Lespezĭ* (V. col. III, No. 31) . 50
2. A mănăstirei *Tituriciu*. 45

Adunarea dărilor consimțite 95

3. Prin poruncă domnească, tribut impus la mănăstirea *Poiana* (V. col. II, No. 17 înființată de către Cantacuzineștĭ) 150

Adunarea veniturilor provenite de la Cantacuzineștĭ. 245

3) Averĭ care vin de la strămoșii Prințului Bibescu

I. — Moșiĭ

Stînjenĭ

1. *Rîioșĭ* (V. col. III, No. 6) 500

II. — Viĭ (Podgorii)

Pogoane

2. *Schei* (V. col. III, No. 23) 10

III.— Mănăstirile supuse unei dărĭ prin putere domnească

Lei vechĭ

3. *Brebu* (V. col. 2, No. 16) 25
4. *Tîrșor* (id. 21) 100
5. *Măxinenĭ* (id. 22) 100

Adunarea 225

IV. — Drepturĭ ale Statului date de strămoșii săĭ

6. Doi așpri de perechea de boi de la tîrgul din *Hodivoia* (V. col. II, No. 15).

4) Familia Contzescu *a dat:*

Stînjenĭ

1. Doă moșiĭ (V. col. III, No. 8 și 9) 3,559

Pogoane

2. O vie (V. col. III, No. 25) 10

NOTĂ. — *Asprul* mergea 40 pînă la 60 de parale, adică de la un leu și jumătate.

II

BUNURĬ ALE STATULUI DATE EFORIEI DE LA PANTELIMON

I. — Moșiĭ

1. *Obileasca* (moșia pe care s'au zidit spitalurile Panteleimon și Sfîntu Visarion), danie făcută de către Vornicul Cernica. Moșia aceasta, stăpînită mai tîrziu de Mitropolie, a fost cedată de către aceasta Panteleimonului în schimbul unei părțĭ din domeniul Bucureștilor.

2. Doă treimĭ din *Bătaciu* (Teleorman) confiscate de la Const. Bălăceanu, răsvrătitor, de către Ghica III și date mănăstireĭ în loc de a intra în domeniul Statului.

3. Mănăstirea *Fedeleșoiu*, zidită de Ghica II dată cu moșiile și drepturile sale de Ghica III. (E pusă aicĭ, fiind că, hărăzită Panteleimonului, această mănăstire nu mai avea amestec cu Statul).

4. Moșia *Căpitănia Hodivoia* (Vlașca) al căreĭ venit era priimit de căpitanul din Vlașca, dăruită de către Ghica III.

II. — Podgorii

5. Via *Bălăceanu*, (V. No. 2) din județul Muscel (la Piteștĭ), dăruită de Ghica III.

III. — Drepturĭ

6. Lacul *Greciĭ* (Vlașca), drept de pescuit și alte veniturĭ; danie făcută de către Ghica al III.

7. Partea domeniului din Bucureștĭ, care a plătit d'atuncĭ un drept de emfiteosă către mănăstire. În urma unui schimb (V. No. 1) în 1767 nu i mai rămînea mănăstirei de cît 12 mahalale.

8. Doi așpri pe vadra de vin din podgoriile *Rîmnicului-Sărat*.

9. Taxa cărcĭumarilor din *Craiova* și din județul *Dîmbovița*.

10. Dreptul vamal de la tîrgul anual înființat de Ghica al III-lea în folosul spitalului.

11. Dijma moșiei *Ocnele-Marĭ*.

12. Lacul *Zimnicea*, drepturĭ de pescuit și alte veniturĭ; danie făcută de Scarlat Ghica V (1752).

13. Dreptul pe podgoriile din *Clăteștĭ*; danie făcută de Scarlat Ghica. V. (1752).

14. Drepturile vamale de la tîrgul din *Valea Tenculenĭ* și de la cea de la podgoriile din *Piteștĭ*.

15. Doi așpri de perechea de boi adușĭ la tîrgul de *Hodivoia*; danie făcută de Const. Mavrocordat. (V. și col. III, No. 29).

III. — Mănăstirĭ închinate

Lei vechĭ

16. Mănăstirea *Brebu* (Prahova), zidită de Matei Basarab, supusă de Ghica III ca să dea 25
17. Mănăstirea din *Poiana* (Prahova), zidită de spătarul Toma Cantacuzino, supusă de Ghica III (fără a aduce mărturia consimțimîntului familiei) ca să dea 125
18. Mănăstirea *Găisenĭ*, înființată de niște boerĭ, supusă de Ghica III ca să dea 125
19. Mănăstirea *Cobia* (Vlașca), înființată de niște boerĭ, supusă de Ghica III ca să dea 50
20. Mănăstirea *Cornetu* (Argeș) înființată de niște boerĭ, supusă de Ghica III ca să dea 30
21. Mănăstirea *Tîrșoru* sau *Tîrgușoru*, înființată de Voivodul Anton din Popeștĭ, supusă de Ghica III ca să dea 100
22 Mănăstirea *Măxineni*, înființată de Matei Basarab, supusă de Ghica III ca să dea 100

Adunarea (dărilor mănăstirilor închinate supuse la dajdie numai prin procură domnească fără consimțimîntul familiei) 580

III

BUNURĬ DATE EFORIEI DE LA PANTELEIMON ȘI CUMPĂRĂTURI FĂCUTE DE ACEASTĂ EFORIE

I. — Moșiĭ

1. *Obileasca* (moșie), danie făcută de Vornicul Cernica, înființătorul mănăstirei (V. col. II, No. 1).
2. *Dușanĭ* (moșie), (Vlașca); danie făcută de marele Ban Văcărescu (7259).
3. *Duduleștĭ* (Prahova), și
4. *Stăuțeștĭ* (idem); danie făcută de Marele Ban Ferăscu.
5. *Răsmireștĭ* (Vlașca), danie făcută de Serdarul Sandu Bucșenescu, fost epitrop al mănăstirei . . 500
6. *Rîioșĭ* (Vlașca), danie făcută de Domnița Bălașa Lambrino (născută Brîncoveanu) nevasta marelui Banului Em. Lambrino 500
7. *Perieți*; danie (7259) făcută de Dem. Lehliu, cămărașul Ocnelor. Cu prețul vînzărei acestei moșiĭ, spitalul a cumpărat remășița din Rîioșĭ (V. 6), și anume. 922
8. *Zgreabezile* } danie făcută de Slugerul Pană
9. *Alexandria* } Conțescu, făcînd amîndoă . . 3,359
10. *Degeștĭ* (Argeșe); dania lui Sandu Bucșenescu, (V. No. 5) 300
11. Munții din rîul *Latru*; dania aceluiașĭ . . .
12. *Zădăriciŭ* (Vlașca); dania băcanului Constantin 155
13. Loc de moară pe rîul *Vedea*; danie făcută de Matei Ungureu.
14. *Budeștĭ* și *Pocilăveștĭ*, danie făcută de slugerul Constantin Corbeanu. Schimbate de spital cu o parte din *Clăteștĭ* (V. col. I, No. 2).
15. Loc de moară pe Dîmbovița, cumpărată de spital cu 350 lei vechĭ.
16. *Floreștĭ*, cumpărătură a spitalului
Doă părțĭ, una care are în lățime 300
și 500 în lungime,
iar cea-l-altă care are în lățime 700
17. Partea din *Căzăneasca*, cumpărată de spital, împreunată cu partea cea-l-altă din moșia cu acelașĭ nume. stăpînită de spital 900
18. *Vărăștĭ* (cu elesteŭ, casa și 9 țiganĭ) dania călugărului Ioachim.
19. Moșiile *Ziliștea* și
20 *Hoțeasca*, pe Cilneu (cumpărată de spital), face amîndoă 235
21. *Gologanu*, (Ilfov); danie făcută de Marcu și de nevasta sa Elena (1764).
22. *Soreasca* (Buzăŭ); danie făcută de nevasta lui Cîrlova.

Adunarea stînjenilor cunoscuțĭ . . . 7,921

II. — Podgoriĭ

Pogoane

23. *Schei* (Saca), danie făcută de marele Logofăt Constantin Brîncoveanu (1754). 10
24. *Negovanĭ* (Saca), danie făcută de marele Ban Ștefan Văcărescu. 10
25. *Negovanĭ* (Saca), danie făcută de Pană Contescu (V. No. 8 și 9) 10
26. *Schei* (Saca), danie făcută de Sandu Tohăneanu 6
27. *Lipia* (Buzău), danie făcută de Maria, nevasta căpitanului Iancu.

Adunarea pogoanelor cunoscute . . 36

III. — Case

28. Casele și prăvăliile din fața Sf. Nicolae; danie făcută de Mitropolitul Neofit.
29. Casa în mahalaua Sf. Gheorghe, zidită pe locul Statului, danie făcută (1763) de doctorul Fotake.
30. Casa din strada Scaune, danie făcută (1765) de slugerul Constantin.

IV. — Mănăstirile închinate de către unele familiĭ

Lei vechĭ

31. Mănăstirea *Lespezĭ* (Prahova), zidită de Stolnicul Pîrvu Cantacuzino și supusă la un tribut de . 50
32. Mănăstirea din *Tituriciŭ* (Vîlcea), zidită de Spătarul Mihaĭ Cantacuzino, supusă de familie la un tribut de 45
33. Mănăstirea *Șerbăneștĭ* (Romanațĭ), supusă de înființătorul ei Matei Morenglave, la un tribut de . 50
34. Mănăstirea *Grăjdana* (Buzău), supusă de înființătorul săŭ, Archimandritul Cosma, în 1755, la un tribut de 20

Adunarea acestor tribute 165

la curatelle, et tout le mobilier de cet hôpital sera confié aux soins de cet employé, sous sa signature et responsabilité.

Lorsque l'intendant examinera les comptes que l'économe lui présentera il devra en même temps confronter ceux de l'apothicaire avec les ordonnances des médecins, à l'effet de prévoir teute fraude.

Les registres des comptes que l'intendant aura rendus annullement seront déposés dans une caisse avec tous les chrysobules princiers, les bulles des patriarches et autres documents que cet établissement possède, laquelle caisse sera confiée à la garde de S. Ém. le Métropolitain, en sa qualité de président de la curatelle, pour la conserver à la sainte Métropole.

Les vêtements sacerdotaux de grand prix, ainsi que les vases sacrés en argent, seront conservés dans une caisse en la garde de l'économe. Les ustensiles en cuivre, ainsi que tout le mobilier de l'hôpital, seront également aux soins de l'économe.

Les malades qui seraient atteints de maladies chroniques et voudraient se faire traiter à l'hôpital Saint-Pantéléimon, qui est principalement destiné à des maladies de ce genre, *n'auront qu'à adresser leur pétition au Prince*, qui l'apostillera au premier médecin, afin que celui-ci examine la maladie, et adresse le souffrant au médecin et à l'économe de l'hôpital, où l'un traitera sa maladie, l'autre pourvoira à ce qui sera nécessaire à ce traitement.

Le médecin de l'établissement tiendra des registres où il inscrira les malades entrés et sortis.

L'intendant veillera à ce que tous les employés ecclésiastiques ou laïques remplissent leurs fonctions avec toute l'exactitude requise, et lorsqu'il verra que quelqu'un s'écarte de son devoir, il pourra le congédier et en nommer un autre à sa place.

Après avoir ainsi posé les fondements de cette institution, voulant consolider ses bases et les rendre immuables, nous consacrons par le présent testament princier les dispositions ici énoncées et les confirmons dans toute leur teneur.

Ceux qui nous succéderont, en observant les dispositions établies par le Prince notre grand-père, ainsi qu'elles sont contenues dans ce testament, non seulement seront considérés eux-mêmes comme fondateurs de l'établissement, mais ils se rendront aussi propice la bénédiction de saint Pantéléimon et de saint Bessarion, les patrons de ces hôpitaux. Si, au contraire, quelqu'un, par un motif quelconque, voulait détruire ce qui a été établi par le Prince notre grand-père, et que nous avons

consacré par cet acte, en renversant la destination de cette institution sacrée, qu'un tel, qui que ce soit, ait pour accusateurs, au jugement dernier, les saints patrons de l'établissement, et que la colère de Dieu pèse sur lui et sur ses descendants.

En foi de quoi le présent testament a été signé par nous Alexandre Ghika, prince régnant, et par notre bien-aimé fils, Prince Grégoire, et revêtu de notre sceau princier, l'an de grâce 1767, septembre 15, en notre capitale Bucarest, la première année de notre règne.

Nous prenons pour témoins de cet acte tous nos honorables et fidèles premiers boyards du Divan: le grand Bano I. Crysoskoléo, le grand vornik Démètre *Racovitza*, le grand vornik Nicolas Dédoulesko, le grand spathar Démètre *Ghika*, le grand logothète Pîrvo *Cantacuzène*, le grand vestiar Stirbey, le grand postelnik Ieanake, le grand cloucher Jean Vakaresko, le grand paharnik Mathieu Kretzulesko, le grand comisse Jean Morouz, le grand stolnik Georges Karagé, l'ispravnik Pîrvo *Cantacuzène*.

Signé: Alexandre GHICA, *Prince régnant* [1]).

INAUGURAREA PODOLUI PESTE OLT.

Vestitorul Romînesc, gazetă semi-oficială, Bucureștĭ [2]):

Slatina:—La 7 ale acestei lunĭ, pe la 8 ceasurĭ seara, sosiră în orașul nostru Măriile lor Prea-înălțații noștrii Domn și Doamnă, așteptațĭ cu atîta nerăbdare, pentru inaugurarea mărețului pod dupe apa Oltului. Vestea acestei solemnitățĭ hotărite pentru ziua Sfintei-Mariei, patroană a nenorociților ce se primejduesc pe valurĭ, adunase în acest pitoresc oraș, o mulțime nenumărată de vizitatorĭ, de toate treptele și de toate stările, ce alergaseră din Capitală și din Județe ca să se bucure de o prăznuire națională care va trăi multă vreme în pomenirea Romînilor. Casele orașului Slatinei nu erau îndestule pentru vizitatorii curioșĭ și entusiaștĭ, din care mulțĭ, negăsind alt mijloc de locuință, se așezaseră bucuroșĭ prin colibĭ, ca în niște corturĭ vremelnice, pe marginea orașului.

În viitoarea dimineață, o mișcare neobicĭnuită se vedea pe ulițele

[1]) Écrit par Popa Floré, maître d'école au monastère de Saint-Georges.
[2]) No. 73, anul al XI-lea, 1847.

orașului, bărbați și femei, orășanĭ și străinĭ, boierĭ și negutătorĭ, stăpiniți de aceiașĭ dorință, alergau și se întreceau care mai întîiŭ să apuce loc la sfințirea podului. M. M. L. L., după săvîrșirea slujbei bisericeștĭ, și după priimirea închinăciunilor obșteștĭ pentru ziua grațioasei noastre Doamnei Mariei, plecară pe la doă ceasurĭ la pod. Aci fură întîmpinațĭ de Ex. Lor D. D. Miniștri, de ștabul Domnesc, și de toată boĭerimea ; apoi priimițĭ de Prea-Sfinția Sa părintele Vicar, dimpreună cu tot clerul, la intrarea mărețului pavilion de frunze ce coprindea o mare parte a podului, la mijlocul căruia era pregătit altarul pentru Dumnezeieasca slujbă. Dealurile de prin prejur și văile Oltului de la oraș și pînă la pod, cum și cea mai mare parte a podului, erau pline de un norod în mișcare, de o mulțime setoasă de o rară priveliște. Fie-care cauta să se așeze mai cu apropiere, să auză mai bine. Nu rămăsese de cît un mic spațiu neocupat și acesta înaintea M. M. L. L., unde dorința trăgea mai cu putere, unde respectul și sfiala se împotrivea dorinței. În sfîrșit imnurile sfinte începură și o tăcere nemărginită se întinse peste mulțime. Pe pod nu se auzia de cît glasul pontifului și dedesubt înecatul murmur al Oltului, care deșteptat în adîncimile sale de sgomotul acel neobicĭnuit, și furios în potriva stavilei ce-i oprește urgia, apoi recunoscînd pe fii săĭ în mulțimea ce-i turbura odihna, se îmblînzește treptat, scutură cu plăcere umedoasa lui șevelură *(sic)*, zîmbește și ĭeartă în favorul puterii mîna ce-l înfrînează. După ce țeremonia luă săvîrșire, profesorul școalei nationale rosti din partea orașului un cuvînt doveditor de recunoștința orășenilor Slătinenĭ și a tuturor Romînilor, pentru nemuritoarea facere de bine de atîta vreme dorită, anevoie, și, după cum se credea, peste putință de dobîndit, dar realizată în sfîrșit prin statornica stăruire și hotărîtoarea voință a Domnului nostru. Atuncĭ M. Sa, cu ochii aprinșĭ de flacăra inimii, cu figura palidă și mișcată de o sensație adîncă, (căcĭ bucuriile cele marĭ se vădesc adesea prin aceleașĭ simptome ca și izbirile soartei), răspunse, după cît ținem minte, în felul acesta :

DOMNILOR !

«Prețuim cu cea mai vie mulțumire sentimentele carĭ Ni le înfățișațĭ; «înțelegem bucuria cu care văd că vă stringețĭ astă-zi împrejurul Nostru. «Care Romîn ar putea să nu se simță mișcat pînă în adîncul sufletului «întru asemenea împrejurare? Ziua de astă-zĭ vestește Rominilor că «am făcut un nou pas înainte, care Ne va ĭerta a păși spre alte îmbu«nătățirĭ și mai marĭ. Împĭedicările ce popria, primejduind de multe

«orĭ, sloboda comunicație intre Rominia cea mare și cea mică, s'au «rădicat, rezultat care, precum știțĭ, nu sunt încă doui anĭ, se socotia «mai presus de puterile Noastre. Un nou isvor de fericire se deschide «patriei Noastre, iar mai cu osebire locuitorilor orașului Slatina. Am «venit dar, în mijlocul D-voastră, nu ca Domn, dar ca Romîn, să fiu «părtaș obșteștii bucurii, și am ales ziua cea mare de veselie pentru «Noi, fiind aceia întru care se prăznuește numele Măriei Sale Doamnei «ca să serbăm cu toții ziua ce are a însemna începerea unei noĭ «viețĭ pentru acest oraș. Am socotit că nu puteam, atît Noi cît si M. «Sa Doamna, să vă dăm o dovadă mai mare de binele ce vă voim, și «de dragostea ce vă păstrăm.

«Datoria cere a arăta a Noastră mulțumire tutulor acelora prin con«lucrarea cărora am putut dobîndi acest fericit rezultat, și mai întîiŭ «mulțumim din inimă prea iubitului Nostru frate Banului Barbu Știr«beiu, cu a căruia osîrdiĭe s'a pregătiĭ materialul și s'a început lucrarea, «apoi asemenea mulțumire arătăm *intiiului Boier* marelui Ban Gheoghe «Filipescu și vornicului A. Vilara, care amîndoi, unul după altul, întru «îndeplinirea datoriilor Departamentului din năuntru, Ne au adus toată «rîvna și cuviinciosul ajutor pentru săvîrșirea acestei însemnate lucrărĭ. «Iar pentru aceia carĭ, cu ostenelele și sudoarea lor, aŭ lucrat și aŭ «împreunat toate aceste materialurĭ, am socotit, drept dovada osebitei «Noastre mulțumirĭ, să urmăm pildei ce Ne au lăsat bătrînii Romanĭ «care, la toate lucrările de aseminea fire, unde-șĭ tipăriau urmele lor «de uriașĭ, înscriau și numele leghioanelor ce luau parte la a lor săvîr«șire. Două coloane dar se vor ridica la amîndouă capetele podului «unde se vor înscrie numele tutulor satelor care au contribuit prin «munca lor, de la început pînă la săvîrșirea acestui măreț lucru, spre «a rămîne ca o recomandație vecĭnică urmașilor Noștrii.»

Chemînd apoi pe D Balzano, arhitectul însărcinat cu lucrarea podului, iĭ mulțumi prin cuvinte mărețe pentru ostenelele ce a depus; zmulse decorația ce M. Sa o purta la git și o dete D-lui Balzano, încîntat și pătruns de asemenea răsplătire, ĭar mai ales de maniera nobilă cu care i se făcu.

Este anevoĭe să descrie cine-va impresia lăsată de cuvîntul M. Sale. La săvîrșirea celor din urmă vorbe, o salutare de mii de glasurĭ se înalță în aĭer (*sic*); lacrămĭ de bucurie se văzură curgînd pe mai multe obraze stoice și recĭ în nenorocirĭ; însușĭ străinii care abia înțelegeau limba noastră, erau electrizațĭ și dovediau prin lacrimĭ simțirea lor, căcĭ

acea elocuenţă vorbia în adevăr inimii, căcĭ era potrivită cu frumuseţea priveliştii, cu mărirea solenităţii.

Entusiasmul mulţimii era în gradul cel mai înalt ; pe pod, pe drum şi pe uliţele oraşului nu se auzia de cît întrebarea: aţĭ auzit cuvîntul? aţĭ auzit pe M. Sa? aţĭ auzit pe Doamne plîngînd? Această bucurie, această mişcare nu mai încetă pînă la vremea prînzului, cînd Măriile lor se întoarseră ĭarăşĭ la pod, unde era gătită masa Domnească, şi osebit de aceĭa o altă întinsă masă pentru mulţimea norodului pe marginea Oltului.

Urările pentru sănătatea Măriilor lor, pentru prosperitatea oraşului şi a Romîniei, strigările de bucurie ale norodului, sunetele muzicilor ostăşeştĭ care aduceau aminte un trecut strălucit, se repetară de glasul tunurilor aşezate pe malurĭ, şi se prelungiră pe unde, pînă cînd soarele apuind fu ramplasat (*sic*) de lumina focurilor de artifiţie care acoperiau cele două ţărmurĭ. Luna ce revărsa peste valurĭ şi peste desimea privitorilor după pod şi din preajmă limpedea sa lumină, focurile de deosebite colorĭ ce se prelungiaŭ şi se încrucişiaŭ pe oglinda apelor, esclamaţiile de plăcere şi de mirare ale norodului, varietatea costumelor şi a uniformelor ce se confundau neîncetat de la o margine pînă la alta a podului, blîndeţea şi bunătatea M. Sale Doamnei, care era obiectul adoraţiilor obşteştĭ şi patroana solenităţii, toate făcură din această zi şi din acéstă seară una din solenităţile naţionale cele mai vrednice de pomenit şi anevoie de uitat.

Cuvînt din partea orăşenilor Slatinei, către Măria Sa Prea Înălţatul nostru Domn, rostit de profesorul C. Staicovicĭ.

PREA ÎNĂLŢATE DOAMNE !

Precum toată făptura, la izbirea soarelui pe orizon, ca de faţa unui prea-darnic părinte ce se arată încărcat de atîtea bunurĭ, aducînd fiilor săi, saltă de bucurie, şi noile nădejdĭ o reînviează din amorţeala frigului nopţiĭ trecute, aşa şi pacĭniciĭ Slătinenĭ şi Judeţenĭ d'amîndouă laturile măreţului pod, şi prea credincioşĭ Domnescului scaun, pe care Dumnezeu v'a aşezat pentru fala şi binele neamului, aşteptînd cu nerăbdare să vă vază la inauguraţia podului, precum vesel şi voĭos v'a văzut la punerea pĭetrei fundamentalei lucrărĭ, se găsesc astă-zĭ coprinşĭ ca de o putere magică de acelaşĭ simţ al unei covîrşitoare bucuriĭ, văzînd lungile lor dorinţe împlinite, şi văzînd că, aceia ce pînă astă-zĭ s'ar fi socotit ca un lucru problematic, adică un pod statornic

peste Olt, acea greutate ce se părea neînvinsă, s'a săvîrșit cu statornica și plina de geniu a Măriei-Voastre dorințe.

Bucuria noastră dar, Prea-Înălțate Doamne, după tot dreptul cuvînt, este covîrșitoare, căcĭ noĭ tot-d'a-una, iubindu-ne patria și pe ai săi Oblăduitorĭ și făcătorĭ de bine, am purtat și aeea slăbicĭune de dragoste pentru județul și orașul nostru, bucurîndu-ne de binele și înfrumusețarea lui mai mult și mai întîiŭ; pentru-că, dintre toate locurile și orașele pe care mîna lui Dumnezeu le-a împodobit cu frumusețe și darurĭ deosebite, iar gustul și măiestria le-au desăvîrșit și le-au făcut mai vrednice de vedere, nicĭ unul nu este ca orașul sau locul unde cine-va a cules cele d'întîiŭ florĭ și a vărsat cea d'întîiŭ lacrimă, și unde în zorile vieții, visul fantaziei i-a zugrăvit un viitor plin de amăgirĭ, după care și oftează pînă la mormînt.

Ast-fel sentimentul bucuriei și al noilor nădejdĭ, împrăștiat cu acelașĭ entusiasm în toate treptele și în toate vîrstele a chĭemat împrejurul Măriilor-Voastre grămezile de locuitorĭ ce vedețĭ, și care sunt astă-zĭ strînșĭ aicea, spre a Vă închina, prin espresiile plecatei mele cuvîntărĭ, cea mai adîncă recunoștință, care sunt strînșĭ, zic, spre a ruga pe înduratul Dumnezeu, ca să Vă învrednicească pînă în sfîrșit, a chiema asupră-Vă bine-cuvîntările augustelor umbre ale bărbaților celor marĭ, care au bine-făcut omenirei în felurĭ de chipurĭ, și spre a-i cere cu căldură, acestui prea mare Dumnezeu, zile îndelungate și fericite pentru Măria Sa Doamna, a căriĭ strălucită aniversară zi se serbează în prilejiul unei ast-fel de frumoase împrejurărĭ, ce va rămînea în memoria Romînilor ca cele mai falnice și plăcute suvenirĭ.

Nădejdea, care a zîmbit în epoca strălucitei suirĭ a Măriei Voastre pe scaunul Domnesc, s'a arătat mai falnică, mai sigură, în toate zilele și înaintează crescînd neîncetat. De prisos cuvintele: faptele vorbesc astă-zĭ și istoria le va spune strănepoților noștri.

Înlesnirea și siguranța celor întrebuințațĭ de a trece această periculoasă apă prin schela Slatinei, mai vîrtos la ale ei înecăcĭunĭ, și marea întreprindere a-l face pe Olt să se tîrască subt jugul care ĭ-ațĭ impozat (*sic*), va păstra Măriei-Voastre aceleașĭ dulcĭ suvenirĭ, ce păstrează lui Traian podul de peste Dunăre, care de și se află în triste ruine, însă dintr'un mal la altul al măreţului rîu, suspină cu undele lui „*Traian, Traian*“.

În toate laturile țăriĭ cresc cu sporire dafiniĭ cei meritațĭ pentru atitea marĭ facerĭ de bine; însușĭ Oltul, în murmurul îngrozitoarelor sale unde, se despică sub picĭoarele urieșescului pod, va rezice în vecĭ

numele Măriei-Voastre. Iar orășenii Slătineni, în amintirea cărora multe veacuri Veți trăi, ca unii ce se interesează mai mult de această facere de bine, roagă plecați buna-voință a Înălțimei-Voastre, ca să priimească din parte-le prinosul recunoștinței lor cei nemuritoare, și către Prea Puternicul Dumnezeu înalță rugăciuni ca împreună cu Măria-Sa Doamna să trăiți pînă la adînci bătrînețe, ca să puteți săvîrși toate cîte geniul Măriei-Voastre a inventat pentru binele Patriei.

Ion Ghica și mănăstirile închinate

. . . Ion Ghica deprins a servi străinului și interesurilor străine în curs de 10 ani, ca persoană politică în disponibilitate și ca beiu de Samos, fidel tradițiunilor inerente numelui de Ghica: a da pămîntul romînesc *călugărilor Greci*, consimte pe tăcute la pretențiunile acestor călugări; admite pe tăcute sistemul rusesc în această cestiune; recunoaște, fără murmură măcar, jurisdicțiunea Porței peste Țara Romînească: se închină înaintea acelui *irade (!)* invocat în memoriile călugărilor Greci și aplică ad-literam dizpozițiunile protocolului XIII.

În timpul Ministerului Domnului Ion Ghica, după un ordin al guvernului turcesc din Constantinopole, emanat fără îndoială de la Legațiunea Muscălească, după o depeșă din Constantinopole, s'a convocat îndată cu cea mai mare grăbire o comisiune mixtă: comisiunea prescrisă în protocolul XIII al conferințelor. Această comisiune mixtă compusă de călugări chiemați chiar de guvernul Romîniei, de guvernul D-lui Ion Ghica [1]) spre a legifera împreună cu Romînii în Țara-Romînească, ar fi avut consecințele cele mai grave, dacă provedința n'ar fi venit la timp să curme guvernarea beiului de Samos.

(Cesar Bolliac, Mănăstirile închinate, p. 373, 374).

Hîrtiile lui Bibescu. — Mărturisirea d-lui C. A. Rosetti.

D. C. A. Rosetti, care la p. 24, t. II, din *Scrieri din Junețe și din Esiliu*, mărturisește că, *pentru unire și solidaritate*, a făcut *sacrificiul convincțiunilor s'al onoarii sale*, care, la p. 31 *(idem)* își laudă talentul poetic, punîndu-se singur mai pre sus de Eliad, prin aceste

[1]) Care a fost supus acelui Brătianu, care prin convențiune consulară ștergea neatîrnarea țării. (N. tr.).

vorbe : *Prinţul Bibescu găsea versurile mele cele proaste mai frumoase de cît poeziile d-tale,* face, în ce priveşte hîrtiile lui Bibescu, la p. 28, următoarea mărturisire : *„Este însă foarte adevărat c'am luat portofoliul din mîna unui gardist; rămîne numai ca d-ta să-mi dovedeştĭ că eraŭ în acel portofoliu hîrtii de conspiraţiunĭ".*

(N. tr)

DELĂSAREA AUTONOMIEI

Iată traducerea actului infam al Locotenenţei care ne trîntea la picĭoarele Turciei. În text l'am pus în franţuzeşte ast-fel cum l'am găsit în Ion Ghica: *Amintirĭ din Pribegie*, p. 48:

NOILE INSTITUŢIUNĬ CERUTE DE POPORUL ŢĂRIĬ-ROMÎNEŞTĬ, NU-ŞĬ VOR CĂPĂTA TĂRIA DE CÎT DUPĂ APROBAREA E. S. SULEIMAN-PAŞA şi SANCŢIUNEA M. S. SULTANULUI.

Tot în aceiaşĭ carte p. 57 găsim actul următor, pe care nu credem de nevoe a-l traduce.

Les membres du gouvernement provisoire de 1848 et délégués de l'émigration, à Sa Hauteusse Le Sultan.

SIRE,

«Au milieu des maux qui ont pesé sur notre patrie, mais rendus plus douloureux par la main qui les infligeait, nous avons su renfermer en nous l'amertume de nos plaintes et le cri de notre désespoir [1].

«A quelque épreuve que notre fidélité ait été mise, nous n'avons point dévié de la ligne de conduite que nous nous étions tracée, nous sommes restés jusqu'au dernier moment et nos restons encore les fidèles vassaux de Votre Majesté [2])

«Votre Majesté nous rendra elle-même ce tèmoignage, qu'en ceci nous avons fait tout ce qui dépendait de nous pour déjouer les espérances de nos ennemis, et ouvrir à la Sublime Porte la voie d'une politique plus régulière, plus conforme à sa dignité et à ses intérêts [3]).

[1]) Ţara nu datoreşte *nenorocirile ce au apăsat-o* de cît membrilor răsvrătirii din 1848. Strigătul *desnădejdii* lor e legitim; plîngerea le e zadarnică.

[2]) Această fidelitate nu era de ajuns pentru fericirea Patriei.

[3]) Oare pentru interesele şi demnitatea Porţii semnatarii acestei adrese au turburat ţara? Acest punct de vedere, de şi neaşteptat, e vrednic de băgare de seamă.

«Nous espérions que, de son côté. la Sublime Porte, pour prix de notre fidélité, ne tolérerait sous aucun prétexte l'intervention armée de la Russie, intervention qui viole à la fois les droits de Principautés et les prérogatives de la Cour suzeraine, *seule arbitre dans la question* [1]).

«Aujourd'hui, bien que l'occupation des Principautés soit un fait accompli, *notre confiance dans le triomphe de nos droits* est la même, comme aussi l'espoir que nous plaçons dans l'appui de notre Auguste Suzerain. La justice a été violée; il faut que la justice recouvre ses droits.

«La vérité *a été étouffée sous le mensonge; il faut* que la vérité *se fasse jour* [2]).

«Voilà pourquoi nous déposons aux pieds du trône de Votre Majesté Impériale le mémoire ci-joint, où se trouve retracé, avec un court exposé des droits des Principautés, l'historique de la révolution roumaine du 11/33 Juin.

«Et, en même temps que nous accomplissons ce devoir sacré envers Votre Majesté Impériale, laquelle ne peut vouloir jeter le découragement dans l'âme de ses fidèles vassaux par un plus long oubli de leurs droits, nous remplissons un autre devoir non moins sacré, envers notre patrie, en protestant une dernière fois en son nom, ainsi que nous le faisons par la présente [3]):

«Contre le fait même de l'occupation;

«Contre l'emprunt imposé récemment à la Valachie pour subvenir aux frais de cette occupation, qui tend à la priver à jamais de son indépendance [4])»;

«Contre toute atteinte portée à son droit d'autonomie;

Et subsidiairement contre tout acte, de quelque nature qu'il puisse être, accompli tant pendant la durée de cette occupation que sous le poids des mesures de rigueur et de prescription qui en frappant des milliers de citoyens privent ce pays de sa représentation complète et légale.

[1]) Această intervenţiune armată fusese anunţată; ea nu putea fi înlăturată.

[2]) Asupra acestui punt ne învoim cu cei ce au iscălit acest act; iată de ce am făcut istoricul răsvrătirii; e menit să doboare o legendă care este opera calomniei.

[3]) *Datoria cea sfîntă* era să nu se atragă asupra ţării nenorocirile ce au isbit'o.

[4]) A reclama neatîrnarea Ţării Romîneştĭ, era lucru bun, dar n'ar fi trebuit să se jertfească drepturile Statului (V. p. 446—451 din acest volum).

Les membres de l'ex-gouvernement provisoire et délégués de l'émigration Valaque:

(Signés): N. GOLESCU, I. ELIAD, MAGHERU, I. VOINESCU, C. A. ROSETTI, CHR. TELL, N. CREȚULESCU, D. CREȚULESCU, D. BRĂTIANU, N. PLEȘOIANU, A. HRISTOFI, I. C. BRĂTIANU, ȘTEFAN GOLESCU, GR. GRĂDIȘTEANU, P. TEULESCU, IOAN I. FIILPESCU, I. MAIORESCU, A. G. GOLESCU [1]).

Scrisoarea lui Heliade către Gr. Grădișteanu din 10 Iulie 1856 [2])

«Odobescul zicea curat, pe față, la sfat, în seara de 18 Iuniu: «Nu concentru oștirea că displace Rușii și eu nu pot lucra în contra Rusii căruia am servit.»

«— Foarte bine, îi ziseră Tell și Eliade; eștĭ foarte sincer și leal; dar ca să fii mai leal, dă-țĭ demisia dintr'un guvern revoluționar ce îțĭ prescrie a te purta în contra plăcerilor Rusii.

«— Demisia nu mi'-o dau, și cine poate să mă scoață», zise el, puind cu sînge rece mîna pe sabie, ca și cînd ar fi zis: «nu'mĭ dau demisia, ci eu am să vă leg.»

«Nimic mai firesc și mai sincer din partea Odobescului. El Domnului său era fidel, și noo inemic de față, leal.

«A doua zi ne arestă și vru să se proclame dimpreună cu Cîmpineanu în guvern. Rusetake, Brătianu și Mavrocordat, susținuțĭ de Solomon, vin să proclame pe Odobescu! Nu știa că Odobescu era Muscal? Nu-l auziseră cu urechile?»

Heliade către Gr. Grădișteanu

8/20 Mai 1857 [3])

«Ilusii nu mi'-am făcut; mi'-am făcut datoria, și a'șĭ face cine-va datoria fără ilusii este echivalent cu a zice bine și celui ce știĭ că e dispus a-țĭ face rău. De aș fi aflat, din cei ce au domnit la noi, pe altul mai

[1]) Reproducem aci iscăliturile, fiind că au fost greșit reproduse la p. 352 (B. F.).
[2]) Vezĭ *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade Rădulescu*, p. 540.
[3]) *Scrisorĭ din exil ale lui Heliade* de *Ruso Locusteano* p. 565.

bun de cît dînsul, l'aș fi preferit pe acela, și cu *bun* nu înțeleg către mine, ci către țară, căcĭ către mine în persoană Bibescu și Știrbei au fost mult mai omenoșĭ de cît Ghica; dar nu mi s'au lipit de inimă. Pe Știrbei și pe Bibescu i-am maltractat în scrierile mele și ei s'au purtat omenește cu streina și svînturata mea familie. Nu era săptămînă să nu fie cercetată. Ghica din contra, la toțĭ carĭ l'au trădat s'a dus de i-a văzut; numai la familia mea n'a trimis nicĭ un cîine s'o cerceteze. Cînd a plecat din țară la 42, eu care n'am sărutat în viața mea mîna nimenui de cît tatii și preotului, i-am sărutat mîna de adio, și mi-a dat'o ca la un cîine. Cînd am fost în Bucureștĭ, la 55, m'am dus cu cea mai mare bucurie de l'am văzut, uitînd toate cîte a scris și d-tale și lui Nicolache din Viena despre mine, și m'a priimit ca și cînd i-așĭ fi fost intendent al Curții ca Dobre, unde Bibescu, cînd m'a văzut aci, m'a îmbrățișat si m'a sărutat cu lacrime»....

Pruncul Romîn, No. 10 din 8 Iulie 1848 :

Și ce vĕdușe tiranii pe urma noastră de începu numai decît să-șĭ eserse iar cruzimea lor? Puseră să dărîme statua de la Curtea Administrativă numai fiind-că oamenii ĭĭ zicea dreptatea.

De ce oare nu pot ei să sufere *(sic)* cel mai frumos și cel mai nevinovat *(sic)* lucru din lume?

Dreptatea este cauza tutulor revoluțiilor ; pentru dreptate cetățeanul se aruncă în potriva cetățeanului, familie în potriva familie, seminție în potriva seminției. Monarhii o gonesc dintre noi, tiranii se îngrozesc din naintea ei, aristocrații o cunosc și o ascund, popolul suferă și tace. O ! dar popolul nu mai vrea să sufere, nu mai tace, cu toată academia Bibescului și toate împiedicăriie luminei (fiind-că tirania o duce numai cu ignoranța și întunerecul), popolul Romîn s'a deșteptat, îșĭ cunoaște demnitatea sa, îșĭ stimă prieteniĭ și îșĭ pedepsește vrăjmașiĭ săi. — Astăzĭ popolul este mare și tare.

Cea din urmă revoluție a Romînilor nu făcu alt-ceva de cît să deosibească caprele de oi și să arate aristocraților că ei prin intrigile lor, de și pot înșela și vinde doi, trei oamenĭ, dar nicĭ odată nu se joacă cu un popor întreg. El îșĭ va da sîngele, și picĭor de aristocrat nu mai vrea să rămie în țară. Nu vedea cine-va în mulțimea aceia aridicată la glasul libertățiĭ de cît căcĭulĭ negre, ziletcĭ și brațe goale, toți negustorii, toată piața în picĭoare.

Această revoluție crez că n'a fost făcută de trei, patru învățați saŭ de două-zecĭ de școlarĭ, căcĭ în ziua aceia toțĭ plecase, toțĭ eșise din Bucureștĭ, din ce pricină? nu știŭ. — Întrebați pe Mitropolitul. Chiar D-nul Eliad cu toată dibăcia sa la revoluțiĭ și cu toată opinia sa publică de care se bucură ca omul popolului, dar mă prinz cu Dumnealui că nicĭodată n'ar fi făcut o revoluție mai frumoasă de cît această din urmă.

Toțĭ aristocrații care în ziua Căĭmăcămiei împănase ulițele Bucureștiului cu echipajele lor, s'aŭ ascuns în găurĭ de șarpe, și nu vor eși la lumină de cît numai actuncĭ cînd îșĭ va da mîna cu poporul.— Ca să ne mai jure încă odată credință, să nu le mai dăm pas; — vor fi ertațĭ și îmbrățișațĭ numai atuncĭ cînd vor da dovezĭ de fapte frumoase, iar nu de vorbe frumoase.

Dacă vrea Căimăcamii aceștia să pue în lucrare căzutul regulament să fi eșit în cîmpul Filaretului saŭ în piață și să pue pe popor să jure că-l va păzi cu intregime, să fi făcut sfeștanie înaintea publicului, iar nu 'naintea a doi, trei aristocrațĭ, și atuncĭ să fi văzut dacă vre-unul din cei ce blesteamă libertatea și rechiamă vechia tiranie, ar fi scăpat nesfășiat de popor! ACUM ÎNSĂ LE-AU DĂRÎMAT NUMAI CASELE, CĂCI EI AU PRINS DE VESTE ȘI AU FUGIT DE FURIA POPOLULUĬ, ATUNCĬ SÎNGELE LOR INFAM AR FI CURS PE ULIȚELE BUCUREȘTIULUI ȘI CETĂȚENIĬ NOȘTRI PE TOATE RĂSPÎNTIILE CU SÎNGELE LOR ÎN LITERE NEȘTERSE «RĂSBUNARE» AR FI SCRIS.

Nu mai e d'aci nainte: cum va boerul așa se face, ci cum poruncește poporul așa să se urmeze. Popolul e nația, popolul e legile, popolul este executarea lor sau oblăduirea.

Cine nu se coboară în popol, nu face parte în nație, nu e Romîn; — și d. Bibescu tîrziu și'-a cunoscut țara [1]) dacă mai dăunăzi a zis d'acolo din Sibiu unde se află «că Romînul nu mai e de guvernat!». Nu e de guvernat despoticește, Domnule, dar de guvernat democraticește tot-d'auna.

În fruntea cetei acelia ce mergea să dărîme casele tîlharilor și a aristocraților, eraŭ trei popi cu crucea în mînă și un băiat ca de 15 anĭ între dînșiĭ, care cînta versurile acestea:

Aidețĭ, frațĭ, într'o unire,
Țara noastră e 'n peire.
Aste ziduri și palate
Unde zac miĭ de păcate,
Aidețĭ a le dărîma.

[1]) Decretul No. 236 din 1845 (t 1-ŭ, p. 171) învederează întocmai contrarul.

N'auziţĭ în piaţă larmă,
Daţĭ năvală 'n minĭ cu armă ;
Că soldatul ne ajunge
Baioneta ne o împunge:
Daţĭ d'o vrea şi el să dea.

Destul fearele ne strînge,
Şi robia 'n vatră plînge,
Inima ni se împietreşte:
Ferea ni se amăreşte,
Morţĭ mai bine-ar fi să fim.

Cînd cea patria ne cere,
Printr'un ţipăt de durere,
De cît viaţă îndelungată
În robie ruşinată,
Cu arma 'n mînă să perim !

Fraţilor ! să n'aveţĭ milă,
Daţĭ în cei ce vĕ fac silă,
Vă ia plugul, arătură,
Boul chiar din bătătură,
Par c'ar fi un drept al lor.

Dreptul lor e şi al nostru,
Cîmpul lor e şi al vostru [1])
Şi—adunarea cea obştească,
Fiind casă romînească,
Este casa tutulor.

Hai! Romine, de vorbeşte,
Singur legĭ ţie-ţĭ croeşte,
Voi, ciocoĭ să staţĭ afară,
Tu, muscal, să eşĭ din ţară
Că poporul ast-fel vrea.

Toba 'n piaţă să răsune,
Tot Romînul să s'adune:
Orĭ pe viaţă, orĭ pe moarte!
Dulce-ĭ pentru libertate,
Un mormînt a căştiga!

Ion CATINA.

[1]) Acest principiu a fost pus în aplicaţiune de guvernul D-lor Rosetti-Brătianu (V. scrisoarea Prinţuluĭ G. Bibescu către D. E. Costinescu, în cartea *Politică, Religiune, Duel*, p. 58.—Afacerea de la Breaza).

Pruncul romîn, publicînd aceste strofe, zicea: «Cea din urmă revo-«luție a Romînilor nu făcu alt-ceva de cit să deosibească caprele de «oi și să arate aristocraților că ei, prin intrigile lor, de și pot înșela și «vinde doi, trei oamenĭ, dar nicĭ odată nu se joacă cu un popor întreg». (*Pruncul romîn* din 8 Iulie 1848). V. BLAREMBERG, *Incercare*, etc.: *Revoluțiune prin sînge*).

Din fericire că erau în guvernul provisoriu cîțĭ-va oamenĭ cinstițĭ care scăpară țara de grozăviile cu care îl amenințau unii apelpisițĭ.

El zicea într'una din proclamațiunile sale:

«En ce jour de la résurrection de nos droits (20 juin) que nous allions perdre de nouveau par les intrigues de nos ennemis, une partie du peuple, disons-nous, a envahi les maisons de quelques particuliers, y apportant l'épouvante et la terreur; ils ont brisé tout ce qu'ils ont trouvé, et ont fourni ainsi des armes aux malveillants qui assurent que les Roumains ne sont pas mûrs pour des institutions libres».— Proclamation du gouvernement provisoire, signée: NÉOPHYTE, I. HELIADE, I. CAMPINEANO, N. BALCESCO, N. MINCO [1]).

D. Rosetti n'a subsemnat această proclamațiune [2]).

SCRISOAREA LUI SULEIMAN-PAȘA

Suleiman-Pașa către boerii și fruntușii țării.

19/31 Iulie 1848.

«Este în genere recunoscut, că țara, parte întregitoare a imperiului otoman, n'a încetat de a se bucura de privilegiurĭ marĭ (?) și instituțiunĭ folositoare Romîniei. Însă în loc de a da dovadă de recunoștință pentru aceste binefacerĭ, în loc să lucreze cu zel spre păstrarea ordinei și a tranquilităţii (*sic*) țărei, și mai cu seamă în circumstările prezente, a avut o îndrăsneală a săvîrși acte ilegitime, pe care Înalta Poartă le vede cu ochiŭ neplăcut.

„*Un număr mărginit de oamenĭ, atribuindu-șĭ numele de Romînĭ, s'au arătat fără prudenție într'acest Principat, înșelînd miliția, și resturnînd guvernul, au profitat* de *această ocaziune, ca să impue principelui, sub numire de instituțiune nouă, niște condițiunĭ neac-*

[1]) Reproducem în franțuzește acest act, ne mai putîndu-l găsi în ziare, la vreme spre a nu 'ntîrzia publicarea. (N. tr.)

[2]) N'a subsemnat aceasta, dar a subsemnat o alta, — pe care Bălcescu însă n'a subsemnat'o, — în care guvernul provisoriu amenința pe opozanțĭ cu *dreptatea poporului*. (N. tr.)

ceptabile. Domnul neputînd rezista la această siluire, și văzîndu-se într'o posiție cam amenințătoare, s'a văzut dator și chiar constrins a-șĭ părăsi reședința. Atuncĭ tot acei oameni profitînd de această noă ocasie atît de favorabilă la intențiunea lor, au avut îndrăsneală să formeze o noă nelegiuită administrație, sub numire de guvern provizoriu, în locul acelui ce a fost după legĭ restaurat și încredințat sus arătatului Domn de către M. S. Sultanul. Aceste acte sunt nu numai nesuferite cu drepturile suveranității și cu principele guvernului Înaltei Porțĭ, dar sunt încă de o natură de a reporta (*sic*) tot felul de preînoirĭ contrarie la durata ordinei și a tranquilității în țară. Este dar de văzut că o așa poziție de lucrurĭ nu poate produce de cît tulburărĭ interne, ale căror rezultate va fi cu siguritate dărăpănătoriŭ țării. M. S. Sultanul, Augustul nostru Suveran, inspirat ca tot-d'a-una de simțiminte părinteștĭ pentru fericirea tuturor claselor a supușilor săi, și voind iarășĭ a da o noă dovadă Romînilor, a fost trimis mai de nainte într'acest Principat un comisar însărcinat într'adins a delibera asupra mijloacelor ce ar putea restatornici ordinea și liniștea publică. Din nenorocire însă Romînii, fără să aștepte un rezultat bun, despre măsurile ce Înalta Poartă voi a lua, după raporturile ce era să-i supue zisul comisar, s'au lăsat a se înșela nechibzuit, și făcînd fapte nelegale au tras asupră-le o mare răspundere. Însă M. S. Sultanul, milosul nostru Domn, al cărui singur scop este de a da o noă dovadă de milă și mărinimitate, și ca să nu lase masa populaciunei (*sic*) să cadă în frică din cauza turburărilor aduse de către unele spirite revoluționare, a cugetat de lipsă să vă conducă și să vă îmvie (*sic*: îmbie? invite?) mai întîiu a reintra iarășĭ în calea supunerii. Din contră, dacă aceste mijloace liniștite vor afla rezistență din parte-vă, să apuce spre a sa durere mijloace de silă.

Primul scop al însărcinării mele este de a vă arăta cu sinceritate că urmarea lucrărilor de acum realizate în contra drepturilor suveranităței și ale principului posesiunii Sultanului, fiind cu totul ne îngăduite guvernului provizoriu nelegiuit constituit în Principat, să încete îndată.

Un individ demn de încredere să se rînduiască fără întirziere în calitate de Caimacam, în conformitate cu spiritul Regulamentului Organic la postul ce a rămas vacant cu ducerea Domnului Bibescu. Că toate cîte s'au constituit și s'au publicat în țară sunt privite de chiar acum anulate și fără nicĭ o putere. Dacă printr'acest mijloc vețĭ readuce țara în starea ei primitivă, plingerile bine fundate ce vețĭ arăta, se vor lua în aproape atențiune: adică plîngeri în contra neaducerii cu scumpătate la îndeplinire a Regulamentului Organic, în contra guvernului Domnu-

lui, sau în contra orĭ căruĭ abus ce s'ar putea privi în contra binevoitoarelor dorinţe şi simţimîntul dreptăţii, de care Sultanul, Augustul meu Domn, n'a încetat de a da dovezĭ la toţĭ acei din supuşii săi cari au ştiut a le merita. Dacă o deputaciune compusă de persoane alese de domnia-voastră va veni a-mĭ arăta în numele ţăriĭ plîngerĭ de asemenea fire, şi dacă vor fi întemeiate, se vor lua îndată măsurĭ pentru a lor îndreptare. Dacă însă, în contra acestor mijloace liniştite ce vă arăt, veţi stărui a ţine ţara tot în această poziţie înşelătoare, şi a urma sistema arbitrarie, nu mă voiŭ popri de a marşa (*sic*) în lăuntrul ţării cu o putere armată pe care o am în dispoziţiunea mea, ca ultimul mijloc spre a esecuta porunca impărătească a M. S. Sultanului, şi voiŭ continua după necesitatea circumstărilor. Esplicîndu-vă dar, Domnilor, diferitele trepte ale însărcinăriĭ mele, sunt convins mai de nainte că ultimele rezoluţiunĭ ale M. S Împăratului se vor săvîrşi din parte-vă sub principiul liniştiĭ şi al supuneriĭ, şi că spiritul şi prudenţa de care sunteţĭ înzestraţĭ, vă vor conduce neapărat în dreapta cale a înţelepcĭuniĭ şi a liberaţiuniĭ, şi veţĭ urma cu o vie recunoştinţă părinteştilor poveţĭ ce sunt însărcinat de către Augustul meu Suveran a vă da.

Este dar de a mea datorie a vă invita să ne îndreptaţĭ o petiţiune suptînsemnată de dumnea-voastră, coprinzătoare a actului de supunere pe care s'o expediez îndată la Înalta Poartă; puteţĭ tot de odată a trimite pe lingă mine vre-o cîte-va persoane însemnate ca să-mĭ expue plîngerile ce veţĭ judeca drepte şi întemeiate ca să le comunic şi pe acestea la Inalta Poartă.

Scris la Giurgiu în castrele împărăteştĭ, 1848, 19/31 Iulie.

SULEIMAN-PAŞA.

DISCURSUL EXCELENŢEI SALE SULEIMAN PAŞA

Vestitorul Romînesc din 14 August 1848, No 10.—Astăzĭ 10 August, la 11 ore, au mers toată boerimea la Ex. Sa Suleiman Paşa de l'au felicitat de bună venire şi a-i arăta simtimentele lor de recunoştinţă. Excelenţa Sa a poruncit a se alege dintre dumnealor o deputaţiune alcătuită de patru persoane, după care au primit deputaţia aleasă cu bucurie şi I-au întrebat de sunt mulţumiţĭ cu Locotenenţa Domnească. Apoi, a doa zi, la 3 ore după amĭazĭ, adunîndu-se iar, după invitaţia Ex. Sale, toată boerimea ce lipsise din capitală, în capul căreia se afla

părintele Mitropolitul, cum și fruntașii neguțătorĭ, față fiind și onorabila Locotenență Domnească și d-nii miniștri actualĭ, Ex. Sa a zis următorul cuvînt; tot-o-data arătîndu-le și o listă în care să se suscrie aceea ce se mulțumesc cu Locotenența Domnească, la care în număr de noă-zecĭ persoane s'au și suscris cu bucurie; și din voința Ex. Sale îndată s'au poruncit redacției *Vestitorului Romînesc* a tipări mai multe mii de exemplare și a se împărți poporului romîn după cum urmează:

«DOMNILOR,

«Știțĭ, cu toții, că subt orĭ-ce cuvînt s'a întîmplat la 11 Iunie în țară evenimentul neplăcut, a supărat foarte mult pe Maiestatea Sa Sultanul și nu s'a putut vedea cu mulțumire de către guvernul Său.

«Maiestatea Sa, îndată ce a auzit despre aceasta, m'a însărcinat special spre a restabili mai 'nainte de toate ordina legală în țară, și spre aceasta se încredință în dispoziția mea o oștire. Ajungînd la Giurgiu, m'am grăbit a adresa către toțĭ boerii și notabilii țării o scrisoare prin care făceam cunoscut că cele întîmplate a fost desaprobate de Înalta Poartă, și că administrația de atuncĭ, subt numele de guvern provizoriu, trebuia să se desfacă, și în locu-i să se așeze o Locotenență Domnească, socotindu-se cele lucrate pînă atuncĭ de desființate. După ce aceste dispoziții vor fi împlinite după dorința Maiestății Sale, eu arătam că voi fi cu totul dispus a auzi plîngerile și cererile ce ar fi voit a face nația, și promiteam formal a le supune la picĭoarele tronului Maiestății Sale, de le voi afla juste și conforme cu drepturile țării.

«După citirea scrisorii mele, națiunea Romînă, cu un simțimînt unanim de credință și de supunere către Suzeranul Său, s'a grăbit a împlini ordinele Înaltei Porțĭ, declarînd acel guvern provizoriu de desfăcut, și tot ce se făcuse nu după legĭ, desființat. Însă, Locotenența ce o numise, compusă din șase membrii, neputînd a se priimi, am crezut de a mea datorie a protesta despre modul acesta de formare. Națiunea Romînă, ca să arate o noă probă de supunere și de devotament, n'a întîrziat a priimi ca să numească o noă Locotenență compusă din trei membri.

«Văzînd că această numire din nou nu e supărătoare tractatelor și e conformă cu datinele țării, n'am întîrziat și eu a o recunoaște în numele Maiestăței Sale, ca un guvern legitim al țării, și, conform instrucțiilor și promisiilor mele, îndată am și făcut a se trimite la picĭoarele tronului Maiestății Sale cererile ce nația adresă printr'o

deputație. Această deputație, recomandată și însoțită de unul din ofițerii mei, a și plecat de o săptămînă aproape. Aștept cu dorință hotărîrea desăvîrșită despre aceasta de la Maiestatea Sa, și vă declar, Domnilor, că este de a mea datorie cum și de a D-voastră, de a menține ordinea și liniștea restabilită în țară, pînă să am un nou ordin de la Înalta Poartă, și prin urmare vă recomand cu ardoare ca pînă atuncĭ fie-ce Romîn să fie în pace, să-șĭ caute de ale sale, fără să se facă cauză de a întrerupe această liniște ce domnește în țară.

«După venirea mea am aflat că un număr de boerĭ și alte familiĭ s'ar fi risipit prin țară și au trecut în străinătate. Văzînd că această stare a lucrurilor nu putea să fie conformă dorințelor Maiestăței Sale, care promulgînd hatișeriful de Giulhane în tot imperiul Său, a asigurat viața, onoarea și proprietatea fie-căruia individ, a fost de a mea datorie a face să se cheme fie-care la ale sale și să se asigure despre persoana și proprietatea sa. Aflu acum cu plăcere că cea mai mare parte din locuitorĭ s'au și înturnat la casele lor, rămîind un foarte puțin număr.

«Unicul meu cuget, Domnilor, de a vă aduna astăzĭ împrejurul meu, după ce v'am expus încă odată toate cele întîmplate, este a asigura formal pe cei de față și pe compatrioții Dumneavoastră că nimenĭ nu va fi violat nicĭ la viață, nicĭ la onoare, nicĭ la proprietatea sa, și a vă declara că, dacă din nenorocire vre-unul ar cuteza să supere persoana cui-va în onoarea, viața și proprietatea sa, va fi considerat de către mine, de către guvern și însușĭ de către țară ca turburător și va fi pedepsit într'un chip de față și îndestulător.

«Vă recomand dar, Domnilor, a uita cu toții cele trecute, și bogațĭ cu țăranĭ, bătrînĭ cu junĭ, să-șĭ întinză mîna ca frațĭ către frațĭ și ca părințĭ către fii; bătrînii să ĭerte junilor și junii să respecteze pe bătrînĭ. Așteptațĭ în pace răspunsul și ordinele Înaltei Porțĭ, și toate se vor împăca după dorințele și mulțumirea tutulor. Am conștiința că nu vă vețĭ îndărătnici de a recunoaște Locotenența și a vă supune ei ca unui guvern legitim.»

SULEIMAN-PAȘA.

Anul 1848, August 10.

După citirea discursului Ex. S. Suleiman-Pașa, către toțĭ boerii aflațĭ față la solemnitatea de erĭ 10 August, și care s'a tipărit în mai multe exemplare, s'a redijat următoarea încredințătoare dovadă de recunoașterea Locotenenței ca guvern legitim de către Boerii ce lipsiseră din

capitală, subînsemnată de 90 iscăliturĭ, din care, neputîndu-se descifra toate, s'au pus numai cele ce figurează mai jos:

«Subînsemnații, avînd desăvîrșită încredere în discursul de astăzĭ al Ex. S. Suleiman-Pașa, recunoaștem Căĭmăcămia (Locotenența) de acum ca un guvern legitim pînă la priimirea noilor poruncĭ ale Înaltei Porțĭ. Iar dacă vre-unul dintre noi va îndrăzni să causeze cea mai mică ne-orînduială, se va pedepsi după legĭ.

Bucureștĭ, 10 August 1848.

NEOFIT Mitropolit al Ungrovlahiei,
I. Eliade,
N. Golescu,
Chr. Tell,
Gr. Grădișteanu,
Filip Lenj,
Iancu Filipescu,
C. Gr. Ghica,
Alexandru Ghica,
Ioan Roset,
Iordache Dedulescu,
Alexandru Lenj,
D. Topliceanu,
Ioan Costescu,
N. Crețulescu,
N. Poenaru.
Gr. Caracaș,
I. I. Filipescu,
Antonie Arion,
M. Cĭoranu,
C. Scorțeanu,
C. I. Arion,
C. Ralli.
M. Darvaris,
Radu Golescu,
N. Ipătescu,
Gr. Zosima,
Hilel Manoah,
Alexandru Polizu,
C. B. Bălcescu,
G. Ioanidi,
Steriadi,
(Urmează iscăliturile celor-l-alțĭ)

Astăzĭ Mercurĭ, în 11 August, pe la 12 ore, o demonstrație din cele mai interesante în onoarea Constituției se ivi pe ulița ce duce către palatul Ex. S. Suleiman-Pașa. O deputație din partea județului Prahova, în capul căreia se afla cuviosul arhimandrit Ghenadie Poenaru, însoțit de tot clerul acestui județ și urmat de un însemnător număr de locuitorĭ cîte trei de fie-care sat, și purtînd ca la 300 stindarde, merseră la palat ca să aducă umilitele lor închinăciunĭ Ex. Sale și să-i arate simtimentele viei lor recunoștințĭ pentru reazimul și apărarea Constituției ce Ex. Sa a bine-voit a face lîngă Înaltul și mărinimosul Suzeran ca comisar al Înaltei Porțĭ. Cuvioșia Sa, părintele arhimandrit Ghenadie, a înfățișat Ex. Sale pîine și sare, semnul îmbilșugării, și a rostit un cuvînt din partea clerului și a locuitorilor, la care Ex. Sa și'a arătat mulțumirea prin D. M. Cĭoranu în limba Romînă.

PARTE DIN PROTESTAŢIA ADRESATĂ LUI SULEIMAN-PAŞA DE CĂTRE LOCOTENENŢA DOMNEASCĂ

CA RĂSPUNS LA SCRISOAREA-I DIN 18 IULIE 1848, PRIN CARE TRIMISUL SULTANULUI VESTEŞTE CĂ INTRĂ CU OASTE ÎMPĂRĂTEASCĂ PE PĂMÎNTUL ROMÎNESC

«Romînii nicĭ o dată nu se degradară purtînd masca duplicităţii; şi de aceia tot-d'auna Dumnezeu a fost cu dînşii. Nu ne sfiim dar să eşim înaintea Augustului nostru *Suveran* şi a Europei întregĭ, — căcĭ astăzĭ în Romînia se va hotărî chestia libertăţilor lumei,—şi să ne arătăm cu frunţile senine, cu inima curată şi plină de curagiu şi de credinţă, strigînd cu glasul conştiinţei noastre. [1]) Nu este nicĭ un articol în Constituţia noastră carele să atingă puterile străine [2]), nu este nicĭ un articol care nu numai să nu avem dreptul să-l cerem, dar să-l şi punem în lucrare, dacă mai este un Dumnezeu în cerurĭ şi o dreptate pe pămînt.»

1848. — PROCLAMAŢIA GUVERNULUI PROVIZORIU CĂTRE PROPRIETARĬ

«Cei din străinătate veniţĭ înapoi în sînul patriei spre a face cauză comună întru mîntuirea ei. Dacă a simţit cine-va preţul libertăţii mai mult în ţara noastră, dacă a stimat sublimitatea acestii Constituţii, dacă i-a palpitat inima la glasul poporului romîn, *a fost partea cea înţelegătoare a naţiei*, şi voi proprietarii, aţĭ avut mijloace a fi tot-d'auna mai înţelegătorĭ. FII NOŞTRI AU FĂCUT MULT PENTRU LIBERTĂŢILE PUBLICE, şi voi veţĭ şti mai bine a vă bucura de facerile de bine ale nouilor instituţii. *Guvernul ar fi ingrat către voi* cînd ar face să vi să aducă cea mai mică pagubă din partea lui. Ţara e a Romînilor, Guvernul e al lor, domnia e a lor, şi VOI SUNTEŢI DIN PARTEA CEA MAI ÎNŢELEGĂTOARE. *Parte din proprietarĭ*, negustorii toţĭ, şi cu un cuvînt toţĭ locuitorii oraşelor au priimit şi au apărat Constituţia; ve-

[1]) Heliade, în *Memorii*, p. 219, traduce *Suzeran* prin *Souverain* şi înlocueşte prin alte vorbe restul frazei. Iată fraza lui Heliade: «*Vous n'hésitons pas à nous* MONTRER, comme toujours, *devant notre auguste* SOUVERAIN avec un front pur et avec la foi dans le coeur».

[2]) In Heliade: *qui lèse*, en quoi que ce soit les droits de suzeraineté de la Sublime Porte. (Note de B. F.).

niţĭ, fraţilor proprietari, şi nu vă dosiţĭ la glasul patriei, nu abdicaţĭ la dreptul suveran ce aveţĭ, *ca să vă pierdeţĭ patria, lipsindu-o de esperienţa şi consiliurile voastre...»*

«*Semnaţĭ:* NEOFIT, ST. GOLESCU, G. MAGHERU, ION HELIADE, CHR. TELL, N. BĂLCESCU, C. A. ROSETTI, I. C. BRĂTIANU.»

IN PRIVINŢA INTRĂRII OASTEI TURCEŞTĬ PE TERITORIUL ROMÎN

DREPTATE. — FRĂŢIE

«In numele poporului romîn, Guvernul provizoriu:

«FRAŢILOR ROMÎNĬ,

«Cu toată credinţa noastră către Inalta Poartă, şi încercările ce făcurăm, oştirile împărăteştĭ sunt a intra.

«Noi ştim că tot Romînul este gata a muri pentru acest pămînt pe care şi pentru care suferirăţĭ opt-spre-zece secolĭ, şi de aceia vă facem cunoscut că Ex. Sa Suleiman-Paşa ne zice că trupele intră nu cu cuget vrăjmăşesc, *ci mai cu unicul scop* de a protege anticele drepturĭ şi instituţiunĭ ale ţării..

«Guvernul însă, după datoria-i, pe de o parte arătă Ex. S. Suleiman-Paşa, *mîhnirea ce avem* de a vedea atinse dreptele de inviolabilitatea teritoriului; iar pe de alta vă roagă să nu uitaţĭ că Înalta Poartă are pentru noi simţimente părinteştĭ.

«Romînĭ! fiţĭ *liniştiţĭ* şi pacinicĭ!

«Fiţĭ sigurĭ că pe cît veţĭ fi uniţĭ şi veţĭ cere drepturile voastre cu acea putere liniştită cu care le-aţĭ dobîndit, nimenĭ nu se va putea atinge de dînsele.»

(Membrii guvernului provizoriŭ): NEOFIT, CHR. TELL, N. BĂLCESCU, N. MINCU, C. A. ROSETTI.

No. 329 Anul 1848, Iulie 19.

PROCLAMAŢIE A LUI FUAD-EFENDI,

ÎMPĂRĂTESCUL COMISAR LA ACESTE PRINCIPATURI

Scris la cuartierul general din Bucureştĭ, 13/25 Septembre 1848.

BOERILOR ŞI VOĂ LOCUITORILOR VALAHI DE TOATĂ CLASA,

«O revoluţie izvorîtă din acel duh al comunismului împotriva căruia se luptă şi triumfează acum în Europa întreagă, s'au ivit între voi, şi a tulburat liniştea şi asiguranţa pacînicei înaintărĭ de care vă bucuraţĭ pînă acum, prin instituţiile naţionale ce Înalta Poartă v'a acordat.

«Principurile ei sunt cu totul împotriva legilor politiceştĭ ce cunosc cele-l-alte provinţii ale imperiului otoman, şi aduc vătămare atît drepturilor de suzeranitate a legitimului nostru monarh, cît şi legăturilor politice cu Rusia, a cărora credincioasă pază doreşte Mărirea Sa.

„Legĭuirile voastre nicĭ-odată nu vor dobîndi îndreptare din sînul neorînduelilor drumaşe, şi a sgomotului patimilor precum nicĭ die sînul unei răsvrătirĭ.

«Pentru aceasta mai întîiŭ trebue să se statorniceze ordinea legală, trebue să pĭară cu totul verĭ-ce urmă a revoluţii; aceasta este statornica şi neclintita hotărîre a Mării Sale Sultanului, Augustului meu STĂPÎN, CARE ESTE ŞI AL VOSTRU.

«De vă veţĭ conforma cu dînsa, veţĭ merita Înalta Sa milostivire, precum veţĭ trage asupră-vă neapăratul efect unei drepte mustrărĭ, de veţĭ stărui a nu cunoaşte datoriile voastre de supuşĭ credincioşĭ.

«Lăcuitorĭ ai Ţării-Romîneştĭ, părintescul glas AL SUVERANULUI vostru vă vorbeşte şi acum; încredeţi-vă iubirei de dragoste, şi bunei sale voinţĭ; numai aşa, iar nu prin făgăduelĭ amăgitoare, veţĭ putea afla fericirea, şi binele vostru în starea de acum a ţării.

«*Mărirea Sa* Sultanul, pentru ca să unească în Administraţie puterea cîrmuitoare, *a găsit cu cale* ca, în loc de o căimăcămie compusă de trei persoane, după cum glăsueşte Regulamentul Organic, să orînduească numai o persoană care va îndeplini foncţia acei căimăcămii. *Spre acest sfîrşit am ales,* în numele Sultanului, pe Logofătul dreptăţii, Constantin Cantacuzino, care se recomandă atît prin consideraţia de care se bucură între voi, cît şi prin cunoscuta lui aplecare către instituţiile reglementare.

«Acesta va compune într'o înţelegere cu mine şi cu orînduitul din partea Măririi Sale Împăratului Rusii, un minister vremelnic din rîndul oamenilor celor mai bunĭ ai ţării, va fi credincĭos îndeplinitor al le-

giuirilor și poruncilor SUVERANULUI VOSTRU; tot de o dată voiŭ fi și eu pe lîngă dînsul, ca să-i insuflu sentimentul dreptăţii Măririi Sale Sultanului, al căruia Sunt organ [1]. Fiind de faţă bravii armii împărăteștĭ, care au venit aici ca să sprijine și să păstreze ordina legală, este o chezășuire destul de mare pentru liniștea ţării. Excelenţa Sa Omer-Pașa, general de căpătenie al armii împărăteștĭ, va fi vremelnicește guvernator ostășesc al orașului Bucureștĭ; miliţie și poliţie vor fi subt poruncile Excelenţii Sale.

«Boerilor, întorceţi-vă la casele voastre, adunaţi-vă împrejurul meŭ, ca să restatornicim buna orînduială și liniștea ţării, singurul și întîiul lucru ce dorim toţĭ, și care este sfîrșitul misii mele

«Preoţilor! care sunteţĭ slujbașĭ ai Dumnezeului păcii, treaba voastră este să predicaţĭ unirea și supunerea: siliţi-vă dar să îndepliniţĭ datoriile voastre către Dumnezeu și către oamenĭ.

«Negustorilor și meseriașilor! legĭuirile ţării v'aŭ ocrotit pînă acum; datoria voastră, dar și interesul cere ca să daţĭ pildă de supunere către ordinul legal al ţării.

«Sătenilor! întorceţi-vă în cîmpurile voastre ca să lucraţĭ acel pămînt, care au fost pentru părinţii voștri, și este pentru voi și copii voștri, un isvor de fericire, și lăsaţĭ în părinteștile mîinĭ ale Suveranului vostru [2]) grija de a ușura suferinţele voastre.

Subtsemnat: *Referendarul divanului*
FUAD-EFFENDI
Impărătescul comisar la aceste Principaturĭ

Trompeta Carpaţilor No. 168, din 31 Mai 1873:

Alecu Vodă Ghica căzuse. Căzuse mai ales victimă, pentru năbușirea ce făcuse răscoalei bulgare la Brăila.

Postelnicul Iorgu Bibescu avea reputaţiune mare în ţară, ca oratorul cel d'întîiŭ în Obșteasca Adunare; juca primul rol prin poziţiunea sa, prin relaţiunile sale, prin talentul său cel mare oratoric și prin averea sa.

Alecache Vilara, acest Colbert și Richelieu tot-de-odată al Romîniei,

[1]) Finitul frazei de la tot-de-odată a fost sărit în traducerea lui Heliade (*Mémoires*, etc., p. 22—23), care s'a reprodus în ediţia franceză a acesteĭ opere (N. tr.).

[2]) Și Eliade traduce: *du gouvernement!* (N. tr.).

iĭ era amic prin simpatie și prin legatul lui Gheorghe Brîncoveanu, socrul postelnicului Iorgu Bibescu.

Amiciția francă și sinceră a lui Vilara nu era mic lucru: Vilara ura pe Ghica de moarte și iubia pe Bibescu frățește; reputațiunea Bibescului creștea prin meritele sale proprii și prin impulsiunea și reazimul ce-i da Vilara.

Logofătul Barbu Știrbei și postelnicul Iorgu Bibescu, secretarĭ și colaboratorĭ cu Vilara la facerea Regulamentului Organic, erau boerii ce înțelegeau mai bine Regulamentul și erau mai apțĭ la o reformă radicală. Erau agerĭ de minte, cunoșteau țara și făcuseră studii complecte la Paris.

Între trei urne de domnie: a Banului Iordache Filipescu, devotat Rusiei, dar neapt la cele ce se cereau spre o așa reformă, care a avut puține bile; urna Vornicului Stirbei, apt întru toate, reputat bun administrator și bun financiar, nefiind personalmente iubit de boerĭ, n'a putut avea atîtea bile pe cît a avut urna lui Bibescu, iubit de boerĭ.

Bibescu-Vodă este singurul Domn regulamentar care s'a ales după toate formele și regulele legĭuite.

Bibescu-Vodă ales a manifestat puțin democratism, dar mult naționalism; a luat haina lui Mihai Viteazul și făcea să se simță naționalismul în toate actele sale.

Suindu-se pe tron, cel d'întîi cuvînt ce scoase din gură-i fuse acesta: *„Pînă azĭ am vorbit eu; de azĭ încolo vor vorbi legile“.*

Și, ca să facă să triumfe legile și dreptatea, s'a văzut mergînd însușĭ la Curțĭ și Tribunale ca să preside la unele judecățĭ.

Ca fapte mai însemnate ale sale, trebue să disting crearea pompierilor, casarma Sîntul-George, repararea Monastirilor vechĭ, refacerea Kindiei de la Tîrgoviște, începerea unei fortărețe la strîmtoarea Coziei, șoseaua admirabilă a Severinului, podul cel măreț peste Olt [1]), grădina de la capul podului Mogoșoaiei, începutul grădinei Cismegiului, și al Teatrului, cișmelele și jocul apelor.

Osebit, a creat și a introdus chorul în biserică, a emancipat pe țiganiĭ monastireștĭ și a exprimat două dorințe: cea d'întîĭ, a desrobi și pe țiganiĭ particularilor [2]), și cea d'a doua, a se lua de către guvern veniturile monastireștĭ [3]), hotărînd lefĭ pentru Mitropolit, Episcopĭ și Egumenĭ.

[1]) Vezĭ interesanta cărticică a d-lui I. Lahovari, președinte al Curței de conturĭ. (Conferință făcută de d-sa la Societatea de Geografie).

[2]) Desrobise pe țiganii Statului și începuse desrobirea treptată a țiganilor ce aparțineau particularilor.

[3]) Legea din 1847.

Ca și sub Alecu Vodă Ghica, fie-care premiant din clasele humanioare și complimentare, avea drept de taler la masa Domnească în ziua de Sîntu-Petre; iar după masă priimea fie-care un ceasornic de aur în dar din mîna Domnitorului.

Solemnitatea împărțirii premielor era sub Bibescu-Vodă mare sărbătoare națională. Toți boerii în uniformele lor erau în picioare; și, printre boerĭ, se distingea Directorul Școalelor, Petrake Poenaru. — *„Monsieur Poenaru“* [1]) era festat *(sic)* în acea solemnitate ca în zioa sa onomastică.

Domnul punea cununele pe capul premianților și Mitropolitul împărțea darurile în salva musicei la anunciul numelui premiantului.

Premiantul, cu cununa pe cap și cu darurile la subțioară, trecea printre boerii carĭ îi făceau loc, zicîndu-i «Bravo!» ca un Dante încununat la Capitole [2]).

Învățau băeții de se prăpădeau.

Altă undă în biurocrații actualĭ, în literatură, în arte și în profesiunĭ libere, în ministere și pe băncile Representațiunii Naționale, mai n'a mai venit de atuncĭ.

Ca vorbe memorabile ale lui Bibescu Vodă se țin minte mai cu seamă trei. Oftarea: «Soarta acestei țări este a fi în vecĭ umilită!» a doua oftare: «De ce n'am două-zecĭ miĭ baionete!» și a treia, aceea care o știe tot poporul bucureștian, pronunțată în mijlocul incendiului celui mare, în care a stat Vodă necontenit călare unde focul era mai viu, răgușind încuragiind pompierii și poporul; acea exclamare a unei inimĭ simțibile către acei care îi cereau ajutor:

„Ce să vă fac? Daca credețĭ că cu mine se poate stinge focul: luați-mă și mă aruncațĭ în foc!“

Îl vrem poet? Nunta sa la Focșanĭ, după legea Domnilor și a Împăraților, a lăsat legendă.

Acea nuntă cu doi Domnĭ la fruntariă și suprimarea, da, și suprimarea biurourilor vamalĭ de la Focșanĭ, a fost *primul anunciŭ de Unirea Țărilor.*

Democrat nu era,—am mai spus-o; — iubea poporul însă și-l ocrotea în interesele lui.

Ca particularitate a Domnului aristocrat, îmĭ aduc aminte o împregiurare. Era un școlar premiant în toate clasele doi,trei anĭ d'a rîndul, dar sărac lipit, desculț în toată puterea vorbei: în ismene, cămășuță

[1]) Această vorbă e în franțuzește în text.
[2]) Boleac confundă aci pe *Dante* cu *Tasso.* (B. F).

și mintenaș. Lăsăm să se numească însășĭ această demnă persoană care trăște astăzĭ. Vodă, care-l observase doi anĭ premiant, îl chiamă și-l întreabă:

— *Ce vrei să te facĭ tu?*

— *Militar, răspunde inteligentul silitor.*

— *Al cui eștĭ tu?*

Se spuse un nume foarte modest, care nu compta de loc în statul aristocratic.

Un asemenea june nu putea fi soldat. Soldatul pe atuncĭ era lucru ignobil, supus la tot felul de maltratărĭ, și trebuia să moară soldat, sau cel mai mult unter-oficier.

Junele acesta, în conștiința Domnitorului, nu putea să intre de cît *iuncăr* în armată; ca să intre *iuncăr* însă trebuia să fie tată-său ceva, și tată-său nu era nimic, un simplu meseriaș.

Vodă Bibescu boerește *Concepist*[1]) pe tată, ca să poată da dreptul fiului. Îl priimește în rîndurile oștiriĭ ca *iuncăr* și peste puțin îl face ofițer, și omul n'a desmințit alegerea Domnitorului: este departe astăzĭ.

Ast-fel aristocratul Domn știa să recunoască nobilitatea meritului.

Toțĭ profesoriĭ de merit, toțĭ artiștiĭ distinșĭ, tot cel ce s'a însemnat într'o profesiune liberă, au fost boierițĭ de Bibescu Vodă.

Ast-fel Bibescu Vodă era un înainte-mergător al mariĭ reforme sociale pînă în prejudițiele cele mai intime, pînă în scrupulele cele mai tenace pe care trebuia să le sdrobească cel mai mare Domn administrator ce a avut Țara Romînească: Știrbey-Vodă, care, la rîndul său, a știut să păstreze Naționalitatea și încă să facă acte de cele mai naționale chiar subt ocupațiunea a trei invasiunĭ armate: să organiseze dorobanțiĭ, să creeze grăniceriĭ, și să facă și din mica noastră oștire, sub comanda Principelui George Știrbey, o adevărată oștire de liniă europeană.

Comerciul și meseriele erau ocrotite de Bibescu Vodă; isnafurile erau romîneștĭ și tarĭ în prerogativele lor.

Adreseze-se cine nu crede, la orĭ-care meseriaș astăzĭ în oare-care vîrstă și întrebe-l: cînd i-a mers lui mai bine în interesele lui?—Asigur d'înainte că va răspunde: «Subt Bibescu Vodă.»

Bibescu Vodă, falnic și măreț întru toate ale Lui, a fost generos, a fost leal, cavaler în toate împrejurările.

[1]) Altă dată nu era în Romînia nobleță cu simple titlurĭ. Orĭ-ce titlu era al funcțiunei. Faptul de a da cui-va titlul unei funcțiunĭ, fără ca persoana să aibă sarcina funcțiunii, fu un abuz al Grecilor.

Voi fi uitat multe din faptele lui; stid însă pe orĭ-cine să-mĭ poată da un desmințit la cîte am spus.

Dar de ce l'ațĭ răsturnat voi în 48?... îmĭ pot zice cei carĭ nu știŭ lucrurile și vorbesc despre dînsele.

Revoluțiunea din 1848 nu a fost contra Bibescului; a fost contra Regulamentului Organic și contra Protecțiunil Exclusive. Din momentul ce Vodă Bibescu a subscris Constituțiunea ce i s'a presentat, guvernul revoluționar de peste Olt a aclamat pe Vodă Bibescu Domn constituțional al țăreĭ și venea să se pună sub ordinele sale.

Prin amăgire, Vodă Bibescu, după ce a priimit Constituțiunea, după ce a lucrat trei zile cu ministerul Constituțional, a fost îndemnat [1]) să fugă. Daca nu fugea, rămînea Domn constituțional al țărei și... cine știe ce curs ar fi luat lucrurile!

Cei carĭ l'au amăgit să fugă răspundă de nu este adevărul ast-fel precum il spun eu.

Spunînd acestea, îmĭ fac datoria de cronicar, dar nu protestez contra evenimentelor ce s'au urmat, pentru că, orĭ cît de triste au fost ele, au adus bine mare Țărei. S'a dat ocasiune lui Știrbey-Vodă să-șĭ desvolte talentul său financiar, capacitatea sa administrativă și simțimintele sale patriotice; a adus înălțarea lui Cuza-Vodă, s'a format Romînia și s'a înălțat cum să fie proprie a se enumera Stat de a doua mînă în Europa.

Vodă Bibescu, în tot exilul său, a fost cu multă demnitate și a ajutat mult Țara cu Memoriurile sale, cu relațiunile sale, cu cunoștințele sale și cu atitudinea sa în cercurile europeene cele mai înalte.

Iată ce spun gazetele parisiane:

(Urmează trei extracte după *Figarb*).

---

[1]) Boleac se înșeală; Domnul a plecat din propria-i inițiativă, nevrînd a se face părtașul nenorocirilor care erau să cază asupra țărei Sale.

Supliment la Trompeta Carpaților

†

IZBIRĬ PESTE IZBIRĬ ÎN NAȚIUNEA ROMÎNĂ!

A MURIT ȘI VODĂ BIBESCU

la Paris la 20 Mai, 10³/₄ ore înainte de amiazĭ, în etate de 71 anĭ, la 17 zile după

VODĂ CUZA

Pompierĭ, anima voastră în doliu! A murit genitorele vostru. Toțĭ acei care au luptat la renașterea Rominiei trebue să moară! Se vede că este decretul Providenței implacabilă și la rugăcĭunĭ și la protestărĭ!

Repede trebue să se stingă orĭ-ce vestigiu de domnire Romînă! Ghica, Stirbey, Cuza, Bibescu nu mai sunt! Bată în palme, hihotească în sabatul lor desfrînații fără Patrie, fără Dumnezeŭ!!

Nu putem mai mult, în momentul acesta de cît: a murit și Vodă Bibescu la 17 zile după Vodă Cuza!

Fie-i țărîna ușoară și memoria lui eternă în Istoria Patriei aceluia *care a înălțat patriotismul romîn mai pre sus de toate*, care a rechemat imaginea lui Mihai Viteazu pe tronul Romîniei, care a restabilit toate monumentele gloriei străbune, ca alt Justinian, care, ca mare orator în Camera romînă, și ca mare Domnitor pe tronul Romîniei, a făcut falā Patriei Sale cu știința sa, cu talentul său, cu eloquința sa și cu largețile sale. Mărit fie numele lui Bibescu Vodă!

BIBESCU, — OMUL. — CURTEA SA. — ACTELE SALE

(de pe scritorii contimporanĭ[1]*)*

Gazeta Transilvaniei avea în Bucureștĭ un corespondinte inteliginte și nepărtinitor, din ale căruia scrisorĭ s'a împrumutat ceva în decursul cărții (p. 74). Nepărtinirea acestui corespondinte dă o mare valoare mărturii sale că:

«Domnul Gheorghie Bibescu putu fi ales în înțelesul cuvintelor sămănate din rostul prea Sfinției Sale a Mitropolitului, fără patimă și fără interes în parte, cu privință numai la caracter cu trăsurĭ de iubirea dreptății, a științei, a temerei de Dumnezeu și de bărbăție.» (*Gaz. Trans.* 1843, 4 Ianuarie, No. 1).

[1]) Nota traducătorului.

În numărul următor (No. 2, 7 Ianuarie), corespondentul recunoaște că noul Domn *a fost ales cu o maioritate atît de precumpănitoare și fără putință de amestecare streină.*

În acelaș număr citim:

«Măria sa Domnul Gheorghie Bibescu, de la alegerea sa încoace, nu încetează a da prînzurĭ marĭ; deputații de pe afară fusesă mai întîiŭ tractațĭ, după care le pofti, cu multă afabilitate cale bună. În ziua dintîiŭ ai nașteriĭ lui Hristos, corpul profesoresc întreg grăbi a-șĭ face și dînsul datornica cortenire la noul ales Domn. Priimirea îi fu cea mai mîngăioasă care se putea aștepta; M. S. Domnul se esprimă în favorul învățăturei publice și a profesorilor, carĭ au pus și pun ostenele marĭ, prin cuvinte foarte dulcĭ, și tot cu acest prilej îĭ pofti pe toțĭ în ziua următoare la masă.—Credem că pe mulțĭ din cetitoriĭ foiĭ dumneavoastră îĭ va interesa a ști și aceea, cum că Domnul nostru Gheorghie Bibescu este și doctor de drepturĭ; iar cum că M. Sa este unul din cei d'întii oratorĭ a acestei patriĭ, poate e de prisos a vă spune. *Obșteasca Adunare ordinară a pierdut în Domnul Bibescu pe un puternic ritor: cîștige patria și nația toată, și toțĭ vom fi pe deplin despăgubiți.*»

Scrisoarea aceasta e din 28 Decembre. Cea următoare, de la 30 Dec. (*Gaz. Trans.* No. 5 din 18 Ianuarie) arată și mai învederat care era simțimîntul obștesc la suirea pe Tron a lui Bibescu.

«Îmĭ cerețĭ ca să vă spui de cînd în cînd cîte-ceva nou de pe aicĭ; nicĭ o prefacere de o cam dată; toată lumea așteaptă cu nerăbdare fermanul de întărirea noului Prinț.

«Intervalul de la 14 Octombre pînă la 20 Dec. anul trecut, a fost pentru noi un interval de temerĭ, de bănuelĭ, de încremenire, ș. c. l.; o desmărginită neîncredințare, o amorțire crudă stăpînia pe tot Romînul, și cu cît această prevedere îi era mai stăpînă, cu atîta posiția lui devenea mai fatală. În sfîrșit se ivi ziua care ne vesti un Domn, pe cel mai bun, pe cel mai drept, pe cel mai generos dintre Romînĭ, acea zi augustă, a căria memorie nicĭ veacurile nu o vor șterge din inimile noastre. și 'ndată soarele dreptățiĭ ce străluci într'însa răspîndi negura acelor himere; făcu să amuțească acele murmure cumplite și trimise pace și liniște în sufletele obosite. *În adevăr mare zi! noi o așteptam; căcĭ nădăjduiam într'însa, și Provedința o făcu să treacă pînă dincolo de marginile nădejdilor noastre. Auzirăm d'odată: „Bibescu Domn!“ și o strigare unanimă, strigare de bucurie și de miĭ de orĭ repețită: „Cel mai bun! Cel mai bun!“* eșise din gura

unui norod întreg ; cea maĭ adîncă mulţumire se arătă în feţele tutulor de la mare pînă la mic. Si care este motivul bucuriei noastre? nişte nădejdĭ sfinte, ce le privim ca împlinite în fericita alegere a acestui mare bărbat. Muselc ce cu drag îl înconjor vor reafla aicĭ o altă mică Italie, şi literatura va face pasurile cele mai gigantice şi mai progresive. Censura ce d'odată cu lucirea luminei în ochiĭ noştriĭ, veni, nu mai ştiu de unde,—încet, încet îşì va căuta de drum, şi o va lăsa a păşi; legile şi reguiamentele se vor păstra cu străşinicie ; dreptatea şi adevărul vor fi în cinste, şi tot-d'a-una d'adreapta M. S. ; nedreptatea şi minciuna, care este părtenirea şi linguşirea, vor cădea în vecinica osîndă ; abusul încremenit se va ştirbi, se va estermina, şi 'n vecì esilat, îşĭ va frînge nodurile în amară scrîşnire a striviţilor săi dinţĭ ; comerciul va înflori mai slobod, şi frumoasele întreprinderĭ mai îndrăsneţe; boerul şi ţăranul îşĭ vor da în sfîrşit mîna, căcĭ o educaţie publică va egalisa oare-cum contrastul dintre dînşiĭ, acel contrast ca de la om pînă la dobitoc, şi drepturile lor vor fi, în cea mai mare parte, drepturile comune ; plugăria se va bucura în pace de brasda sa ce va şti a o 'ndoi fără sfieală, ş. c. l. ş. c. l. Într'un cuvînt, toată Romînia, toată această mare familie nu recunoaşte în noul ei Prinţ de cît un tată adevărat, de la care, cu inimele deschise, cu ochiĭ înecaţĭ în lacrimile bucuriei, aşteaptă şi este convinsă că va dobîndi un viitor plin de fericire.

«Iată, Domnul meu, tot ce este mai nou, mai interesant şi maĭ adevărat în ţara noastră ; iată care este aicĭ opinia publică actuală, şi viea nădejde ce resuflă tot Romînul.

«— Frumoasă minune ! A vedea pe Romîn uitînd atîtea rele, atîtea suferinţe de veacurĭ întregĭ, şi, ca printr'o încîntare divină, privind din acciaşĭ zi, în bunul lor tată, o perspectivă promiţătoare de mîntuire, nu este aceasta o minune cerească ?»

Vorbind de omul însuşĭ, (No. 14, 18 Febr.), scriitorul ne face un frumos portret de noul Domn ; cu o prevedere într'adevăr profetică, se teme că ţara se va nenoroci, neştiind să urmeze pe Alesul său în calea propăşiriĭ ce El ii deschide :

«Bucureştĭ.—De cînd M. S. Prea Înălţatul nostru Domn a luat cîrma guvernului, o mare activitate se vede în toate lucrările. Cercetînd Ct. Dejurstvă, cazarma şi spitalul ostăşesc, s'a arătat în toate nu numai părinte şi luminat cap al guvernului, ci şi ca un încercat căpitan şi soldat. Toate amănuntele militare iĭ erau cunoscute şi cu căldură cercetate. Un ochiŭ pătrunzător străbătea şi cele mai micĭ trebuinţe ale ostaşilor. Între-

bările Sale erau de un oștean cu experiență, pline de activitate însuflătoare de curagiul slujbei și destoiniciei, precum și de îngrijirea și temerea neîmplinirei datoriilor. Monosilabele sale sunt foarte însemnătoare și pline de un înțeles mare. Trecînd la cinstitul secretariat spre căutarea trebilor, a cerut să i se înfățișeze impiegații acestui departament, și cu lista în mînă singur îĭ chema pe nume spre a-i cunoaște și a le insufla grija slujbei și a datoriei. Neîncetat se ocupă cu felurimĭ de punerĭ la cale și îmbunătățirĭ în toate ramurile guvernului, în cît atîtea numeroase hîrtii le săvîrșește însușĭ M. S. Ferice de Statul în care stăpînitorul cunoaște acest mare adevăr: că orĭ-ce va face el singur, aceea este făcut și săvîrșit mai bine! Înaltele doo ofisurĭ sau Proclamații către impiegații Statului și către locuitorĭ, dovedesc o inimă pravilnică și un cuget mîntuitor pentru fericirea și viitorul popoarelor sale, precum și o conștiință foarte simțitoare despre înalta și povăroasa Sa sarcină. Un îndemînatic căpitan mîntuește adesea vaselul de furia vijeliei și de valurile ce-l amenință, însă numai cînd mateloții îl înțeleg și i se supun. Un general cîștigă biruința și cu un număr mai mic de soldațĭ, însă numai cînd aceștia sunt pătrunșĭ de acelașĭ foc al vitejiei și al slavei, și țin a asculta de poruncile capului lor. Un mecanist îșĭ săvîrșește cu adevărat mașina și o pune în lucrare, nu însă cu instrumente sau unelte triste și neînlesnitoare idealului său. Noi suntem mateloții acestui vasel care e patria; noi, soldații ce avem a ne nevoi pentru slava națiunei și viitorul copiilor noștrii, noi, instrumentele prin care se va pune în lucrare mașina socială, în care adesea și un fir de păr și un gunoi îndărătnic și impedicător e în stare a desorganiza mașina sau cel puțin a-i înapoia lucrarea. ***Domn avem bun, destoinic și pravilnic. Națiunea l-a ales; și dacă și noi nu ne vom pătrunde*** de datoriile noastre în cît fie-care să stea la locul său, la postul său cel prescris de duhul instituțiilor noastre ca niște agențĭ predestinați și resorturĭ ale unei mașine, de nu vom fi însuflațĭ de acelașĭ foc creator al înaltului nostru Cap, ***de nu vom corespunde*** la înaltele și mîntuitoarele Sale cugetărĭ, să nu așteptăm mîntuirea; căcĭ pe de o parte starea noastră nu se va îmbunătăți, și pe de alta cariera Prințului va fi obositoare și ingrată.

Ce am văzut, ce am auzit, Domnul meu, vorbind ca un Ciceron, zic puțin, ca un înger în Obșteasca Adunare, și negreșit acele vorbe nu erau pronunțate de cît după dictarea unei inimĭ foarte nobile.»

Temerile scriitorului nostru se 'mplinîră repede: ***opozițiunea sistematică***, monstruoasa coalițiune ce întrunea pe Fanarioțĭ și pe socialiștĭ, îșĭ începu opera prin a căta deconsiderarea Noului Ales prin a

slăbi puterea Domnească. Atuncĭ corespondintele nostru scrie aceste cuvinte, pe care chiar azĭ ar face bine să le medite Romînii:

«Însă tocmai aci nu mă pociŭ ţinea de a nu însemna următoarele cuvinte a vestitului politic prusian Bulov; acelaş zice: «*Orĭ unde poporul vrea a fi liber (slobod) în adevăr, acolo guvernul trebue să fie tare. Aceasta ar trebui să fie scrisă cu litere marĭ în toate catehismele populare.*»

Bulov are sfînta dreptate. Statul, naţia, poporul pe tăcute sau apriat ş'au dat a sa suveranitate în mîna guvernului.

Dacă aceasta, mai vîrtos in zilele de năpaste, nu va avea mijloace de putere, zice să concentreze puterile patriei către scopul mîntuinţei. Dar vă temeţĭ de abuz? Aveţĭ dreptul a cere, ca nimic să nu să facă fără ştirea naţiei.

În sfîrşit simţ că trebue să încheiu: Dumnea-voastră însă veţĭ cere şi opinia mea individuală în privinţa urmărilor guvernului. N'am trebuinţă să vă spuiŭ că sunt Romîn, gata a muri de s'ar putea, de o mie de orĭ pentru romînism, şi iată eu în capul guvernului nostru nu cunosc de cît Romînĭ curaţĭ, luminaţĭ înfocaţĭ. Se poate ca să nu fie romînism acolo, unde este şi I. Cîmpineanul? Ce ne lipseşte? Să învăţăm şahul ceva mai bine şi—unire. Destul.»

Dar actele lui Vodă Bibescu ne sunt îndestul de cunoscute. Preferim să trecem la descripţiunea curţii lui. Corespondintele *Gazetei* publică în 24 Iunie 1844 (No. 59):

«De vr'o cîţĭ-va anĭ nu călătorisem pe pămîntul Ţării romîne mai înlăuntru;—de astă dată ne oprirăm şi la Comarnic, aşezat cam subt poalele Carpaţilor şi nu departe de orăşelul Cîmpina. Comarnicul este proprietate frumoasă a Înălţimei Sale Prinţului Dimitrie Gheorghie Bibescu, Domn Stăpînitor a toată Ţara-Romînească. Înălţimea Sa petrece aci din 9 Iulie v., încongiurat de o suită mică, tocmai precum putea cineva aştepta la un loc menit pentru cură şi prea amăsurat acelei drepte opinii formate între toţĭ cei bunĭ de aicĭ, că ar fi vremea, ca să se dea şi în Ţara Romînească pildă de o viaţă mult mai simplă, mult mai apropiată de natură. Noi însă mărturisim, că pe lingă acest aer din afară al Curţii Domneştĭ, mai căutam şi alt-ceva, la care cugetam zioa şi noaptea: ***Romînismul întrupat.*** Ca unii carĭ nu eram pămîntenĭ, auziserăm şi citiserăm în punctul acesta multe; acum însă vine rîndul la noi, ca să spunem tutulor celor carĭ n'au văzut nicĭ auzit, că la Curtea Domnului Ţării Romîneştĭ nu afli de cît romînism, şi încă romînismul cel mai lămurit, carele aicĭ, în mijlocul frumoasei

nature, în depărtare de sgomotul mulțimei, se arată observatorului cu atît mai maiestos și însuflețitor.

Dorința noastră ni se împlini în cel mai înalt grad, atuncĭ cind cunoscurăm și atîta, că înăuntrul acestei Curțĭ Domnitoare domnește și cel mai viu interes pentru înaintarea și înflorirea literaturei și a limbei romîne, și că Domnul simte și recunoaște marile greutățĭ cu care au a se lupta adevărații literatorĭ ai nației noastre în toate părțile.

Înălțimea Sa Domnul Țărei Romîneștĭ va ierta naivității noastre, dacă pentru cei care-L cinstesc și-L iubesc nevăzut, vom observa și atîta, că Înălțimea Sa, pe lîngă că este de o statură mai mult mare și de o fizionomie impuitoare romană, la cea d'întîiŭ vedere se pare străinului, în cel mai nemerit chip, de Domnitor tocmai precum se cere acela să fie, apoi numai de cît, în decursul vorbirei, se face atît de afabil, atît de îndulcitor, în cît și cel mai sfios se simte încuragĭat și încălzit de o priimire așa plăcută. Regis ad exemplum: Suita Înălțimei Sale e vrednică de Prințul său, atît ni se păru de priimitoare și prietinoasă; în adevăr o raritate chĭar și la Curțile domnitoare europeene, unde abia am putea numi doo sau trei, la care oamenii Curței să caute a preveni ast-fel dorința și sfiĭala străinului.

Noi în Țara romînă călătorirăm astă dată nu numai zioa, ci cît-va și noaptea, însă în cea mai mare siguritate care se poate cere. De-alungul Prahovei, printre munțĭ, la trei locurĭ faimoase odinioară pentru oamenii răĭ, păzesc drumul plăieșii armațĭ, un fel de miliție sătenească, carĭ își împlinesc slujba lor în gradul superlativ. Drumul Prahovei cel iarăși faimos de rău pînă acuma, îl aflarăm astă dată dres și îndreptat mult mai bine, de cit era acela înainte numai cu patru, cincĭ anĭ...»

Impresiunile corespondentului *Gazetei Transilvaniei* sunt aidoma cu ale unui Francez ce călătorea în țara noastră pe atuncĭ (*Buletinul societățiĭ Geografice,* anul al XIII-ea, 1892, trim. II-ea, p. 75—82).

Și acesta constată că ființau *«o mulțime de abuzurĭ ce Prințul de acum se silește din toate puterile a le stîrpi* (p. 78)».

S'a văzut că Bibescu a clădit un teatru. Călătorul nostru constată îmbărbătările ce Bibescu dă teatrului. Zice (p. 80): «Însă în cursul anului teatrul fusese îndestul de frecantat, și Prințul îl încuragease și susținuse cu generozitate, dacă nu prin ființa-i de față, cel puțin prin ajutorul unei subvențiĭ din fondurile Statului și prin dăruirĭ particulare din casa sa.»

Mai departe (p. 81), Francezul nostru, al cărui nume a rămas ne-

cunoscut, vine la construirea teatrului și la năzuințele Domnului și miniștrilor sài pentru artele frumoase și orĭ-ce operă folositoare:

«Guvernul a prevăzut aceasta și se zice că a poruncit să vie de la Paris un june arhitect plin de talent, care, născut în Bucureștĭ, se dusese de șapte anĭ a face un studiu stăruitor și practic al artei sale, subt unul din cei d'întîi maeștriĭ ai școalei de Bele-Arte. Guvernul știind importanța specialităților și necesitatea de a se face orĭ-ce lucru de către cel ce are dreptul de a-l face, a chemat de la Paris pe un june idrograf, și de la Triest, un inginer de punțĭ și de drumurĭ. Cel puțin în cițĭ-va anĭ se va vedea aci un teatru, și drumurĭ, și apa va curge pentru toată lumea. In aceste măsurĭ, ce arată că oamenii în Țara Romînească voesc în sfîrșit a eși dintr'un mizerabil statu-quo, și a intra în drumul binelui; se recunoaște spiritul de amelioraţiĭ și patriotism al marelui Vornic D. Știrbei, ministrul îndemînatic, luminat, și în adevăr prieten al patriei sale.»

Pagina următoare (p. 82) își are data de Iunie 1844, ce reese din text; în rezerva impusă unui străin, se simte nemulțumirea-i sufletească în contra deputaților ce vor a zădărnici opera Domnului:

«In aceeașĭ seară avurăm onoarea de a întîlni și saluta pe Prințul ce eșea la preumblare călare și în uniformă, urmat de doui sau trei adjutanțĭ și de cîțĭ-va militarĭ. Are un aer viu, e june încă. S'a ales Prinț de opt-spre-zece lunĭ, și nu e dator înălțarea sa la tron de cît numai meritului său. Am adunat din toate părțile că este drept, luminat și voește din inimă binele țăriĭ pe care este chemat a o guverna. Cîte-va neînvoelĭ, ce nu e treaba noastră a le judeca, erau pe atuncĭ între el și între obșteasca Adunare; să nădăjduia însă că în sesia viitoare se va restatornici și că Prinț și deputațĭ, credincioșĭ înțelesului Regulamentului Organic, insuflațĭ de o dragoste sinceră a Patriei, își vor uni silințele împreună spre desvoltarea fericirilor ei.»

D. A. G. Golescu către D. Ion Ghica.

TRADUCERE.

24 Februarie 1849.

«Poate că Nicolae va putea pleca prin vaporul viitor ; eu unul nu o cred, căcĭ nu crede să găsească banĭ de cît la Viena, și n'a găsit încă cu ce merge pîn'acolo, și chiar la Viena nu e sigur de a găsi. Teamă

mi'e că fostul Domn Ghica să nu-l ție în loc mai multe săptămînĭ, amănîndu-l din zi în zi ca să-i dea 100 #, despre care i scrie că nu-i poate găsi lesne. (*Amintirĭ din pribegie.* p. 206).

Fostul Domn Alecu Ghica păstrase deamintrelĭ legăturĭ de prietenie cu Ion Ghica. În aceiașĭ carte, p. 51, acesta vorbește ast-fel :

«Aflînd în Constantinopol că N. Golescu a sosit la Paris, i-am scris o epistolă în care-i esprimam ideea de a avea un singur șef al emigrațiuniĭ, care, ajutat de luminele și devotamentul tinerilor emigrațĭ, să lucreze în numele țăriĭ pentru un viitor mai mult sau mai puțin depărtat, și îl sfătuiam să se ducă îndată să găsească la Viena sau la Dresda pe fostul Domn Alexandru Ghica, și să-i propue să se declare capul emigrațiuniĭ, adoptînd principiile programului revoluționar din 1848. Îi trimiteam și o epistolă către fostul Domn, prin care rememoram conversațiile ce aveam la Viena, în aniĭ 1845 și 1846, cînd ne plimbam noaptea, parcurînd *(sic)* de cîte zece și cincĭ-spre-zece orĭ distanța dintre otelul Stadt London și Stadt Frankfort,...».

Omer-Pacha către Ștefan Golescu [1]).

9 Martie 1854, Schumla.

DOMNULE,

«Am citit epistola ce mi'ai adresat la 8 Martie. Dureros îmĭ este a vedea că stăruițĭ a nu înțelege nicĭ natura evenimentelor politice, nicĭ situațiunea mea, nicĭ propriele d-voastre interese.

«Vorbeștĭ de calomniĭ în contra-țĭ, care n'au existat nicĭ odată ; de este vorba de acuzațiunĭ, sunt actele d-voastră publice și chiar epistola d-tale care vă acuză de neconsecință.

«Chiar însu-țĭ mărturiseștĭ că profesezĭ principiĭ contrariĭ acelora ce poporul Romîn a manifestat, vătămătoare patriĭ d-voastră, contrariĭ guvernului meu și propriu numai a seconda planurile neamicului comun.

«Orĭ-ce idee devine rea cînd nu este aplicată la timpul și la locul său ; devine în urmă o sorginte de calamitățĭ cînd se adoptă ca principiu, căcĭ din falșe principiĭ nu resultă de cît consecințe în infinit mai falșe și mai vătămătoare unele de cît altele.

[1]) Scrisorĭ din exil, No. 33, pag. 676.

«Iubesc ţara d-voastră, domnule, şi interesul ce-i port este care în aceste momente critice, m'a făcut să doresc armonia între oamenii carĭ trebue a o servi. Tot acest interes mă sforţă a depărta din afacerile serioase pe oamenii carĭ au comis inconsecinţe vătămatoare ţăriĭ.

«Am dorit unirea între d-voastră şi n'am văzut, din nenorocire, de cît o ură profundă şi oarbă în contra oamenilor care v'au dat în tot-d'a-una consiliurĭ bune.

«Find-că că nu pot lucra contra intereselor guvernului meu, nicĭ contra viitorului ce aşteaptă patria d-voastră, îmĭ fac o datorie sacră de a ruga pe toţĭ aceia carĭ n'au venit de cît numai ca să încurce trebile, neascultînd de cît pasiunile şi propriile lor interese, de a binevoi să respecte ocupaţiunile mele şi să se retragă unde le va place; însă afară din coprinsul taberiĭ mele.

Sunteţĭ liberĭ, d-lor, de a pleca, şi vă urez o patrie fericită.

OMER.

PROIECT DE CONVENŢIUNE CONSULARĂ CU GERMANIA.

Să ne fie 'ngăduit să facem o apropiere ce se impune, între ideea ce Alesul din 1842 îşĭ făcea de demnitatea, de neatîrnarea Ţării-Romîneştĭ, şi punctul de vedere subt care aceste bunurĭ preţioase au fost privite de D. Ion Brătianu.

Se ştie cum, în 1831, Gheorghe D. Bibescu, secretar general al Departamentului Dreptăţii, opri ca legea otomană să fie în unele cazurĭ pusă în locul legii şi judecătorilor Ţării-Romîneştĭ [1]). Îşĭ mai aduce aminte cititorul de energicul refuz prin care se opinti Vodă de a se pleca jertfind drepturile Statului, în cestiunea Locurilor Sfinte [2]).

De altă parte, s'a constatat că în 1848 acei carĭ se numiau patrioţĭ, — dintre aceştia făcea parte d. Ion Brătianu, — au adus, făptuind răsvrătirea, îndoita năvălire a ţării [3]); şi că, arzînd Regulamentul Organic în piaţă, şi jucînd împrejur, — d. Ion Brătianu, ne spun prietinii d-sale, a fost organizatorul acestei ceremonii [4]) — au grăbit intrarea oastelor turceştĭ şi ruseştĭ pe pămîntul Rominiei.

[1]) Vezĭ p. 7 din acest volum.
[2]) Scrisoarea către Nesselrode, t. I, p. 130.
[3]) Vezĭ a doa parte a acestui volum.
[4]) Vezĭ a doa parte a acestui volum.

Şi e curios de a constata că capul partidului care a luat numele de *național-liberal,* și'a sfîrșit cariera politică precum și'a și început-o, cu această deosebire doară că înainte de căderea-i definitivă, nu Rusiei sau Turciei a vrut să deschiză porțile țării, ci Germaniei.

Cel mai îndîrjit apărător al drepturilor Romînilor în contra d-lui Ioan Brătianu, cu acest prilej, — ca și cu multe altele, — fu fratele său mai mare, Dimitrie Brătianu, fost președinte al consiliului, și, ce e mai mult, un om cinstit.

Suntem în 1886; d. Ioan Brătianu, prim-ministru, vine să ceară Camerei, — în ajunul închiderei sesiunei extra-ordinare, în luna Iunie 1886, — «să voteze proectul de lege ce aproba convențiunea consulară *care fusese încheiată între Romînia și Germania.*»

De vrea cine-va să știe ce era în această convențiune, ce se ascundea în ea, care-i era ținta, — să o citească numai și va înțelege.

E un fapt că această convențiune ridică în țară o protestație mare, energică. În întrunirea liberalilor-conservatori, la sala Unirea, d. DIMITRIE BRĂTIANU făcu declarațiunea următoare [1]: «Aux termes de cette «convention, nous n'aurons plus seuls le droit de posséder la terre de «nos aïeux. Ce droit, ce seront les Allemands qui l'auront. Aux ter«mes de cette convention, la Roumanie ne sera plus la Roumanie, «mais un pays inféodé à l'Allemagne, une sorte de province prussienne. «Nous avons le courage de dire la vérité: cette convention est un acte «inique et illégal; elle viole la Constitution [2].» Şi în jurnalul său, *Națiunea* de la 1886, în care studiază această convențiune, citează, între alte articole, art. 23 ast-fel redactat: «Les droits de succession ainsi que «le partage des biens laissés par le défunt sont soumis, dans tous les «cas, aux lois de son pays», adică: «*l'héritage auquel aurait droit un «Allemand résidant en Roumanie, ou même un protégé de l'Alle«magne, sera soumis aux lois allemandes et aux tribunaux alle«mands. Et si un Roumain a quelque prétention sur un héritage, il «devra s'adresser non aux tribunaux de son pays. mais aux auto«rités compétentes d'un pays qui lui est étranger. Ainsi que le dit*

[1]) Starea bibliotecelor noastre și nepăsarea chiar a autorilor pentru operele lor, ne silesc a pune, chiar în edițiunea romînă, traducerea franceză luată din *Indépendance Roumaine.* — B. F.

[2]) Expunerea de motive a ministrului afacerilor străine înaintea Camerei. Cuvîntări rostite la întrunirea din sala Unirea. Vezi *Indépendance roumaine* de la 11/23 Iunie, și pentru textul Convențiunei. pentru discutarea ei, pentru comparațiunea cu Convențiunea dintre Germania și Italia, numerile *Independenței* de la 10/22 și 11/23 Iunie. Vezi asemenea *Romînia, Epoca* și ziarele de ori-ce culoare, afară de cele guvernamentale.

«un de nos confrères, ce sont les lois allemandes qui auront à dire «qui hérite des immeubles, de quoi hérite chacun, et à quelles con-«ditions. Ce sont les tribunaux allemands qui auront à décider si le «Roumain a droit à tel héritage. C'est au gouvernement allemand «que seront payées les taxes de mutation de propriétés, et c'est le «gouvernement allemand qui héritera des biens en déshérence. Et «tout cela est accordé, non seulement aux Allemands, mais à tous «les étrangers qui réclameront la protection allemande.

«LA CONVENTION CONSULAIRE AVEC L'ALLEMAGNE MET LE COMBLE A «TOUS LES ACTES DE SERVILITÉ ET D'ASSERVISSEMENT DU PAYS, QUI CA-«RACTÉRISENT LA POLITIQUE EXTÉRIEURE DE CE PAYS»

D. VERNESCU, fost ministru de interne și jurisconsult, luînd cuvîntul în întrunirea publică de la Unirea, vorbește ast-fel: «Nous n'avons «aucun intérêt à conclucre une convention de ce genre avec l'Allemagne, «puisque nous nous n'avons pas de nationaux en Allemagne. Cet Em-«pire, au contraire, a le plus grand intérêt à obtenir de nous une con-«vention consulaire, car très nombreux sont ses nationaux et ses «protégés en Roumanie. Oui nous sommes dupes dans ce marché, et «ceux qui parlent de réciprocité ne disent pas la vérité.

«Il faut lutter contre ces vendeurs de leur patrie, ces marchands de «notre honneur, qui veulent coloniser la Roumanie, la remplir d'Alle-«mands, et donner à l'Allemagne tout ce que nous avons: le gouver-«nement de ce pays et le pays lui-même.» Și adaogă: «La convention «consulaire avec l'Allemagne ne détruit pas seulement la Constitution; «elle s'attaque à nos lois ordinaires; elle ne nous permet plus d'hériter «selon nos lois. Non! un Allemand qui hérite d'un Roumain est mis «en possession de son héritage par le consulat allemand. Si un Rou-«main est cohéritier, si dans les six mois il n'a pas fait valoir ses «droits, l'héritage est perdu pour lui (Art. 18 et 23 de la convention). «Cette convention est une honte. Savez-vous ce que le gouvernement «admet aujourd'hui dans la convention? Il donne à l'Allemagne le «droit de police sur le Danube, notre fleuve, et, qui plus est. il se «met à la disposition de l'Allemagne, pour faire la police à sa place. «Non seulement LE GOUVERNEMENT OUVRE LE PAYS, mais il s'en fait «le geôlier pour le compte de l'Allemagne.

«TOUS, du premier jusqu'au dernier, TRAVAILLENT A L'ASSERVISSE-MENT DE CE PAYS à l'empire d'Allemagne.»

Și d. Al. Lahovari, fost ministru al afacerilor străine și jurisconsult,

declară că: «nicĭ odată asemenea convențiune n'a fost încheiată de un Stat civilizat.

«Guvernul vine să stabilească în țara aceasta ceea ce n'a existat nicĭ în timpurile vechĭ, tribunale streine, jurisdicțiunĭ streine.

«Dacă guvernul dorea, zice oratorul, să încheę și cu Germania un tractat de asemenea natură, de ce nu a copiat una din acele convențiunĭ, fie chiar pe cea mai avantagioasă streinilor din ele, pe cea Italiană? Nimenea n'ar fi zis un cuvînt căcĭ n'ar fi văzut în acest fapt de cît o dorință de a întinde și regula relațiunile noastre cu streinătatea. Dar nu! El a făcut pentru Germania ceva escepțional, care cum v'am zis, merge mai departe de cît vechile capitulațiunĭ ale Porței Otomane. A făcut din consuliĭ germanĭ pe pămîntul Rominiei, nu numai representanțĭ procuratorĭ, fie chiar notarii supușilor lor, dar i-a făcut încă judecătoriĭ acestor supușĭ, și ceva neauzit, nevăzut, în unele cazurĭ, notarĭ și chiar judecătorĭ ai Romînilor. Aceasta se chiamă un act de «înfeodare» și acest cuvînt este prea slab, se numește un act de predare și de trădare. (Aplause).

«Dar, au capitulat ca după o bătălie perdută (aplause), da! au făcut un fapt care n'are echivalent de cît închinarea drapelului romîn la picioarele unei armate streine (aplause). Doă lucrurĭ constituesc independența unei națiunĭ, domnilor: dreptul de a avea armata sa, și dreptul de a avea justiția sa, și semnele vădite ale acestei suveranitățĭ sunt drapelul armatei și pretoriul tribunalelor.

«Cînd se închină drapelul național unei armate streine, cînd se deschide pretoriul unor legĭ și unor judecătorĭ străinĭ, atuncĭ independența acestei țărĭ a trăit. Peirea ei este decretată (aplause).

«Iată darul de adio al d-lui Ioan Brătianu și al oamenilor săĭ (aplause).»

În fața indignărei obșteștĭ, primul ministru al regelui Carol crezu fapt de cuminție de a-șĭ retrage proiectul, sub prilej de a lua mai multe deslușirĭ de la Berlin. Acest d Ioan Brătianu este însă acelaș care, în 1848, veni din Paris în Romînia cu prietinii săi ca să făptuească răsvrătirea de la 11/23 Iunie, în numele *Libertății, Egalității, Fraternității!* Cuvinte fermecătoare, simțiminte sublime cînd pornesc din inimă, nu de pe buze numai, — cînd sînt lozinca intereselor tutulor, nu firma intereselor unor ambițioșĭ,— cînd însemnează libertatea, nu desfrîul, — cînd proclamă egalitatea înaintea legii, frăția în jertfirea către patrie, — cînd fac să bată ceasul reinălțărei unui popor, — nu cînd ascund robirea

lui, — nu cînd trebue silit să ajungă a arunca stindardul naţiunei la picîoarele străinului.

Pe cînd se încerca ast-fel să predea încă o-dată ţara sa străinului, ce politică ducea d Ioan Brătianu înlăuntru? Însu-şĭ a arătat în prescurtare,— într'un moment de uitare şi de mînie în contra propriei Sale Camere ce se opintea în potriva lui,— care sunt faptele administraţiunei Sale. Îi dăm cuvîntul:

«AŢĬ VĂZUT, DOMNILOR,— D. ministru se adresează deputaţilor, — «CĂ «EU, CU TOATE NEORÎNDUELILE CE S'AU FĂCUT, ASASINATE, PROCESE «SCANDALOASE, AM TĂCUT ŞI AM LUAT TOATĂ RĂSPUNDEREA, NUMAI CU «SPERANŢA CĂ SE VA FACE REVIZUIREA, FIIND CĂ ERA O CESTIUNE DE VII-«TOR PENTRU ŢARĂ.

«*Această frază se subsemnează:* IOAN BRĂTIANU,

«*preşedinte al Consiliului de miniştri al Romîniei.*»

(Şedinţa Camerei de la 26 Aprilie (8 Mai) 1884, *Monitorul oficial* de la 9 Mai 1884.)

Nu intra în planul volumului nostru de a vorbi de convenţiunea comercială propusă de d. Ioan Brătianu şi de modul de a guverna a acestui ministru Dar Romînii uită aşa de lesne, şi legenda ia cu atîta neruşinare locul istoriei, că am crezut folositor să reamintim în cîte-va vorbe cele de mai sus. Cată să se observe că cei care învinuesc pe d. Ioan Brătianu sunt: D. Ioan Brătianu însu-şĭ, liberal naţional, d. Dimitrie Brătianu, fratele lui, liberal, d. Vernescu, liberal conservator şi d. Lahovari, conservator, altmintrelea zis, capii tutulor partidelor.

Prinţul Gheorghe Bibescu către Doamna Adam

Bucureştĭ, 1 Mai 1883.

DOAMNĂ,

. . . .

Vă mulţumesc din suflet pentru apreţiările d-voastră. Văd într'însele tot-de-odată sinceritate cît şi bună-voinţă, şi aceasta le dă îndoit preţ pentru mine.

Cartea mea, *Istoria unei fruntariĭ*, avea într'adevăr, o greutate de învins, acea de a fi adevărată, fără să lovească în nimenĭ. Deslegat-am problema? D-voastră mi'afirmaţĭ că da, şi sunt fericit crezîndu-vă.

Vin azĭ să răspund la cele trei intrebărĭ ce-mĭ faceţĭ : 1° în privinţa Basarabiei ;— 2° în privinţa cestiunei Dunăriĭ: cum să tîlmăcim faptul cĭudat că Comisiunea europeană din Galaţĭ, după ce a respins anteproectul austro-ungar, la 4 Iunie 1880, — l'a primit şase lunĭ mai tîrziu, — în Ianuarie 1881, — cu o maioritate de 7 voturĭ în contra a 3? ; — 3) ce-i de crezut despre tractatul de la Londra ?

Nu vă mai amintesc, Doamnă, că a doa zi după răsboiul dintre Turcia şi Rusia, pentru care Romînia fusese un aliat folositor, ţara mea eşea din asprele încercărì prin care trecuse de curînd, mărită chiar in ochii săi, înălţată în stima naţiunilor prin botezul sîngelui, în zilele falnice de la Plevna.

— Era atuncĭ de ce să se bucure un suflet de Romin : naţiunea ştia d'aci înainte că scoborîtorii lui Traian nu perduseră nimic din nobleţa neamului lor.

Cu toate aceste, aproape de zece miĭ de oamenĭ seceraţĭ, floarea tinerimiĭ noastre, jertfe însemnate primiite voios, şi perderea Basarabiei de mează-zi, chezăşia naţionalităţiĭ noastre, eată cea ce răsboiul costase pe Romînia.

După atîtea încercărĭ, şi în faţa gloriei întristate a naţiunei, care simţea o îndoită jale, — a scumpilor ei morţĭ, şi a Basarabiei, nu era oare dator guvernul să caute să dobîndească despăgubirĭ menite, de nu a alina, cel puţin a adormi durerea ei cea mare ?

A pune cestiunea, este a o deslega.

— Să vedeţĭ însă cum şi'a înţeles guvernul romin datoria.

Toţĭ ştiu că înainte de a declara răsboiŭ Turciei, spre a cîştiga asupră-ĭ «să dee satisfacere reclamărilor creştinilor», Rusia făcu cunoscut reprezentanţilor puterilor celor marĭ în Londra, prin mijlocirea generalului Ignatieff, condiţiunile ce socotea dînsa să le impună duşmanului său, de ar fi învingătoare armatele Ţarului. Între aceste condiţiunĭ, figura retrocedarea Basarabiei, pe care tractatul de la Paris o înapoiase Romîniei.

Se ştie asemenea că *mai toate* puterile cele marĭ priimiră condiţiunile arătate de către generalul Ignatieff, condiţiunĭ care n'au rămas tăinuite, pe care le-a cunoscut de sigur d. Ion Brătianu la Livadia, şi la care s'a învoit, de şi a căutat, — cu toate că în zadar, — să-şĭ pue la adăpost răspunderea sa personală în faptele ce s'ar putea întîmpla pe viitor.

Iată însă răsboiul sfîrşit ; — congresul de la Berlin s'a deschis ; — reprezintanţii Romîniei sunt primiiţĭ într'însul. Ce vine să facă aci d.

Ion Brătianu? Să se plîngă de Rusia, și să ceară Puterilor să se împotrivească la retrocedarea Basarabiei. Și în ce condițiunĭ face el această cerere? După ce prințul de Bismarck îșĭ dase osteneala să-l facă să înțeleagă că erau o *nefolosință* și o *primejdie* protestările D-sale, și să-l povățuească să aibă o purtare care nu putea să nu aducă Romîniei largĭ desdaunărĭ.

Era însă, pentru președintele consiliuluĭ de miniștri, ceva mai puternic de cît mărirea patriei; era un interes personal, ce se poate coprinde în puține cuvinte: să nu crează lumea că el ar fi cedat Basarabia, să nu-șĭ compromiță puterea!

Mijlocul?

Să protesteze pînă la capăt, și să treacă ast-fel drept patriot.

D. Ion Brătianu protestă dar; Romînia nu păstră Basarabia, dar perdu tot ce ar fi cîștigat cu un minister într'adevăr romînesc.

Iată care fu efectul actului citit înaintea Congresului, și care nu avu altă țintă de cît să poată fi, mai tîrziu, o mărturie pentru guvern, în apărarea sa. Prevederĭ prea cumpănite, care nu pot să ne înșele, precum nu ne înșală nicĭ frazele răsunătoare și goale ale organelor guvernamentale, cînd se încearcă să apere purtarea guvernului.

De s'ar fi pătruns D. Brătianu de greutatea situațiunei, d'ar fi avut în inimă și înaintea ochilor numai imaginea patriei, nu s'ar fi îngrijit să facă să fie de mai nainte sancționat, printr'un vot al Camerilor romîne, planul ce hotărîse să-l execute la Berlin; ar fi cerut depline puterĭ, spre a se purta după împrejurărĭ, după cum ar fi cerut mai bine interesele Romîniei, și aceste puterĭ le-ar fi dobîndit.

Apoi la Berlin, odată convins că hotărîrea Rusiei era nestrămutată, odată convins de simțimintele Europei, s'ar fi dat înapoi cu demnitate, cu dibăcie, și ar fi făcut să se plătească, de către cabinetul din Petersburg, cît prețuia, provincia care ni se răsipe. A lucra ast-fel, ar fi fost a lucra ca un bărbat care nu are de ce să se'nvinuească el însu-șĭ, ar fi fost a-șĭ sluji bine țara căcĭ ar fi fost a-i asigura Silistria și Medjidie-Tabia,— Medjidie, acea cetate rămasă nevătămată, care este așezată la mai puțin de trei-zecĭ de minute de arsenalul săŭ și de cazarma sa, adică de Silistria, —care predomnește, spre miază-noapte și răsărit, asupra Silistriei, Dunărei și Dobrogii, — spre miază-zi, asupra tutulor drumurilor ce vin din interior; — Medjidie, al cărui nume nu se vede nicĭ în desbaterile congresului de la Berlin, nicĭ în tractat, cu toate că, — alții zic: *findcă* — pozițiunea și întăririle sale i dau o mare însemnătate. Tot de odată ni s'ar fi asigurat ast-fel o pozițiune strategică, o punte peste

Dunăre între Silistria și malul sting, care numai în aceste condițiunĭ e cu putință să fie făcută; o Dobrogie care să poată fi apărată, foarte probabil Vidinul; o mare despăgubire de răsboiŭ; prietenia Rusiei; în sfîrșit, siguranța, în locul unei situațiunĭ pline de primejdii, toate adică pe care era gata Rusia să ni le dea, și pe care D. Brătianu le-a jertfit calculelor sale. Și, dacă acest ministru, întorcîndu-se de la Berlin, cu fruntea sus, cu consciința împăcată, ar fi ținut țărei sale limbagiul acesta : «Durere că n'am putut să scap Basarabia, dar iată compen- «sările ce le-am dobîndit. Interesul patriei a fost singura-ne călăuză, judecați-ne ...» — țara i-ar fi aprobat purtarea, după cum Italia aprobă pe marele Cavur, după ce dădu el Franciei Nizza și Savoia, leagănul casei Suverane.

Din parte-i, Cavour, cind sună ceasul, nu stătu la îndoială se dea țărei sale mărirea și puterea. El își năbuși durerea, și cedarea făcută, se cobori de la putere; însă se cobori mărit prin jertfa făcută. Pilda era înaintea ochilor: singur numai Cavour lipsea Romîniei!

Iată, doamnă, adevărul asupra cestiunei Basarabiei.

Trec la Dunăre.

Ațĭ băgat, de sigur, de seamă că la congresul de la Berlin au fost față 'n față doă proecte despre reglementarea navigărei pe Dunăre, propunerea austro-ungară, ale cărei principii esențiale vi le reamintesc aci: 1, neutralizarea Dunării pînă la Porțile de fer; 2, permanența comisiunei europeene; 3, participarea Romîniei la lucrările acestei comisiunĭ; 4, lăsarea pe seama numai a Austro-Ungariei, a lucrărilor de făcut la Porțile de fer,— și propunerea rusească.

Cu toate că, în ședința-i de la 4 Iulie 1878, Congresul păru că privește proiectul cabinetului din Saint-Petersbug, ca *puțin deosebit de al plenipotențiarilor austro-ungarĭ,* în fapt el se deosibește de acesta în mod vădit. Aceasta e atît de adevărat, în cît în art. 1 al textului adoptat de Congres, nu se mai regăsește *declarația de neutralitate* pe care n'o priimea Rusia; în cît a dispărut art. 2, privitor la *permanența comisiunei europeene,* ce mergea în contra gîndurilor Rusiei; în cît art. 3 și 4 au fost singure păstrate; Rusia nu-șĭ înstreina de sigur libertatea de a priimi unele din aceste propunerĭ, ca schimb a unor foloase ce să gîndea să facă să i se dea, cind se vor sfîrși puterile comisiunei europeene.

Numele Chiliei nu fusese încă rostit.

Lupta diplomatică ce-șĭ fac Rusia și Austro-Ungaria, la congresul de la Berlin, în cestiunea Dunării, e plină de învățăminte. Într'însa vezĭ pe Anglia răcindu-se, în ce privește această cestiune, — pe Austro-Ungaria

făcînd să dispară definitiv, în tractatul de la Berlin, articolul 17 privitor la comisiunea puterilor mărginașe, articol de care avusese dibăcia și puterea să nu ție seamă, vreme de doă-zecĭ și doi de anĭ, — pe înalta adunare adăogînd aceste cuvinte: *Împărăția rusească*, în lista puterilor mărginașe,—și pe Romînia dobîndind să fie reprezintată în comisiunea europeană.

Nu e fără interes să observăm că propunerea Austro-Ungariei este oareșĭ-cum largă. Cabinetul din Viena s'a gîndit oare-că, în aceste condițiunĭ, un program ar face să se uite mai lesne articolul din tractatul de la Paris pe care îl ștersese cu atîta îndrăsneală? S'a crezut în destul de asigurat că-șĭ va înființa înrîurirea pe Dunăre, de făcea pe Congres să priimească acest paragraf: *un comisar delegat de comisiunea europeană va supraveghia executarea acestor regulamente*, și de dobîndea ca acest comisar să fie Austro-Ungar? Sau a avut el vr'un gînd ascuns, pe care nu l'au îngăduit să-l lase să fie ghicit proectele sale de anexiune a Bosniei și a Herțegovinei? Totușĭ rămîne că tractatul de la Berlin nu conține nimic care să facă să pară îndrituită pretențiunea ce a arătat Austro-Ungaria cu mai puțin de un an mai apoi, de a înființa o Comisiune mixtă, în condițiunile ce vom arăta.

Aci faptele ĭeau o întorsătură pe atît de cĭudată, pe cît și de neașteptată. În luna *decembre* 1879, vedem comisiunea europeană din Galațĭ, în cea d'întîiŭ a ei ședință, dînd delegaților Germaniei, Austro-Ungariei și Italiei grija de a constitui comisiunea însărcinată cu lucrarea regulamentului prescris de articolul 55 al tractatului din Berlin.

În luna *mai* 1880, această sub-comisiune prezintă un proiect conceput ast-fel:

1. Va fi o Comisiune mixtă care va avea aceleașĭ puterĭ pe Dunăre, de la Porțile-de-fer pînă la Galațĭ, ca și acelea pe carĭ le posedă Comisiunea europeană, de la Galațĭ pînă la mare.

2. Austria, *de și nu mărginașă*, va face parte din această, comisiune.

3. Austria o va prezida.

4. În caz de divergență, Austria va avea votul precumpănitor.

Cu toate acestea, maioritatea comisiunei europeene, în ședința de la 4 iunie 1880, respinge ante-proiectul Austro-Ungariei, *ca fiind în contrazicere cu tractatul din* 1878.

Pentru guvernul romîn, aceasta era o isbîndă neașteptată, o înlesnire dobîndită, și din care ușor se puteau trage foloase marĭ. Mai înainte de toate trebuia să se mențină el pe tărîmul circumscris de către pu-

terile cele marĭ, și să continue să merite înalta lor ocrotire. D. Brătianu făcu cu totul din contra.

Austro-Ungaria, bătută în ședința de la 4 iunie 1880, nu desnădăjdui că-șĭ va atinge scopul. Avea pentru aceasta cuvinte temeinice. Mai întiiŭ, această mare putere posedă o virtute rară, «a ști să voiască, și a ști să aștepte»; apoi, trebue să recunoaștem că diplomația ei numără bărbațĭ foarte capabilĭ, neîncetat îngrijițĭ de a-șĭ mări și de-a-șĭ înălța țara, și știind să tragă foloase din părțile cele slabe ale protivnicilor pe carĭ îĭ combat, sau cu carĭ ei tratează.

Cabinetului din Viena nu-i trebui mult ca să găsească partea slabă a D-lui Brătianu; începu prin a căuta să-l convingă că proiectul săŭ de Comisiune mixtă n'avea nimic amenințător pentru Romînia, că îĭ era din contra folositor; apoi, punînd în lucrare un fel de amăgire bună pentru a fura inima ministrului romîn, făcu să-i clipească înaintea ochilor strălucirea regalității pe care D. Ion Brătianu și prietenii săĭ ar putea să se laude că au dobîndit-o pentru Suveranul lor. Austria lua asupră-șĭ să o facă să fie recunoscută de către Europa, și se lega să o recunoască cea d'întiiŭ.

Undița se aruncase cu dibăcie: D, Ion Brătianu fu prins cu dînsa. Zădărnicia, folosul ce se putea trage din proclamarea regalității, recunoscută de mai înainte de către una din puterile cele mai interesate în cestiune; nădejdea de a mai înlănțui și mai mult pe Prințul Romîniei prin recunoștință, și de a se ancora la putere, orbiră pe D. Brătianu și pe prietenii săĭ, așa că îĭ făcură să uite totul. Ei uitară într'adevăr și victoria neașteptată din ajun, și înțelepciunea impusă cabinetului romîn în raporturile sale cu Austro-Ungaria, și respectul datorit hotăririlor de curînd luate de puterile cele marĭ, carĭ dedeseră Romîniei o mărturie strălucitoare de îngrijire, și.... eram să zic, respectul de sine însușĭ. Li se sui atît de mult fum la cap, în tabăra guvernamentală, în cît nu văzură,—vroi să o crez,—că compromiteau, că predau Dunărea cea bătrînă, artera vieței noastre, și nicĭ că Europa, pusă în curentul politicei cu două fețe a cabinetului din Bucureștĭ, nu se mai interesa de Romînia. Și cu toate acestea, ministrului romîn nu-i lipsiseră încunoștiințările.

Însă sorțul era aruncat: tîrgul se încheiă. În ianuarie 1881, aceeașĭ Comisiune europeană care, la 4 iunie 1880, respinsese ante-proiectul Austro-Ungariei, îl adoptă cu aproape unanimitate. Comisarul romîn, care nu fusese pus în curentul speculațiunilor D-lui Ion Brătianu, urmă să apere interesele țărei sale, pe cînd reprezentatul Austro-Un-

gariei asigura pe colegii săi că guvernul romîn era în desăvîrșit acord cu cabinetul din Viena!

În luna februarie 1881, ministrul Afacerilor Streine părăsește Bucureștĭ, ca să se ducă la Viena.

La 14 Martie 1881, regalitatea era proclamată în Romînia, și la 24 ale aceleașĭ lunĭ, Austro-Ungaria o recunoștea, ea cea mai d'întîiŭ.

Se pare că nu se mai poatea adăoga nimic la elocința unei asemenea înlănțuirĭ de date și de fapte. Iată însă doă mărturisirĭ prețioase de înregistrat: una vine de la D. Rosetti, cea-l-altă de la D. Boerescu, ministru al afacerilor străine. Trei lunĭ în urmă, D. Roseti scria în «Romînul»:

«Putem recapitula precum urmează concesiunele făcute condițional de către guvernul romîn *în urma cererilor și după stăruința tutulor cabinetelor*:

1 Formarea unei Comisinnĭ mixte pentru supraveghcrea navigațiunii și a reglementelor de poliție fluvială între Galațĭ și Porțile-de-fer;

2. Admiterea Austro-Ungariei în Comisiunea mixtă;

3. Prezidența Comisiunii Mixte să aparțină delegatului austro-ungar.»

Apoi foaia partidului adaogă:

«Aceia care stiu să facă concesiunĭ *drepte* și *la timp* pășesc adesea cu mai multă siguranță către scopul lor, de cit aceia care fac sgomot mare cu o opozițiune cutezătoare și sgomotoasă!»

Insinuarea aceasta era la adresa opozițiunii.

Iar D. Boerescu mărturisea mai tîrziu, înaintea camerelor, *„că într'adevăr guvernul romîn acordase Austro-Ungariei instituirea unei Comisiunĭ mixte, la care să participe și dînsa și a cărei prezedință să o aibă ea"*.

Nu sunt oare acestea probe de cele ce am stabilit? iar cînd D. Rosetti, vrînd să încerce să scape situațiunea cabinetului romîn, pretinde că concesiunile făcute de dînsul, au fost făcute *după cererea* și *stăruința tutulor cabinetelor*, nu suntem oare îndrituițĭ să răspundem că faptele arată neadevărul unei asemenea afirmațiunĭ, și nu este oare învederat că Europa nu a trecut, de la interesul arătat Romîniei, la nepăsare, de cît numai după ce ea a constatat cît de puțin i păsa D-lui Brătianu de hotărîrile ei?—Cît despre ministrul afacerilor streine, el a rămas mut în ce privește foloasele fără seamăn pentru al cărora preț țara vedea impunîndu-i-se niște așa jertfe. Era oare cestiunea ca Romînia să se îmbogățească cu o provincie? Nu,—ci cu o coroană care silit cata să-i pice în mînă în scurt timp, și pe care o putea aștepta.

Uneltirile guvernului avură drept urmare să facă să se nască în țară o mare agitațiune. Înaintea camerilor, ministerul a fost atacat cu sgomot de către D-nii Kogălniceanu și Lahovari; el s'a apărat ca un învinuit căruia i s'au dovedit calculele sale vinovate și nedestoinicia sa. Dar apoi, faptul de căpetenie, cu care era să se încheie această aventură politică, era să învederească pe deplin adevărul acuzațiunilor opoziției. În adevăr, puterile cele marĭ se întruneau în curînd în conferință la Londra. Romînia, ale cărei interese vitale erau să fie desbătute, ceru să fie admisă într'însa: datori însă politicei fără orizont și fără patriotism a cabinetului din Bucureștĭ, umilința să stea la ușa conferinței și să fie osîndită fără să fi fost ascultată.

În ceea ce privește tractatul de la Londra, el trebue să fie privit de noi ca confirmarea îngreuietoare a instrumentului de la 13 Iunie 1878. Nu crez să se găsească în istoria diplomației, un altul asemenea cu cel lucrat la Londra, de la 8 Februarie la 7 Martie 1883, în privința navigării pe Dunăre.

După scrisoarea oficială de convocare [1]) Conferința avea să deslege trei cestiunĭ:

Una, privitoare la prelungirea existenți Comisiunei Europeene;

Alta, întinderea puterilor acestei Comisiunĭ de la Galațĭ la Brăila;

A treia, adoptarea regulamentului de navigare formulat de către Comisia europeană în 1881.

Însă, din acest nevinovat program al cestiunilor de deslegat,—nevinovat în aparență,— s'a făcut, prin ceea ce ascundea în sine, și prin ceea ce au știut să-i adaoge, un întreg de hotărîrĭ, pe atît de grele pe cît și de neașteptate.

Ceea ce ascundea el era aprobarea Comisiunei mixte, introducîndu-se Austro-Ungaria în guvernămîntul Dunărei de jos, *de și ea nu era mărginașă*, și dîndu-i-se în toate întîietatea în acest guvernămînt.

Ceea ce au știut să adauge la programa oficială a singurelor cestiunĭ puse, a singurelor de rezolvat, a singurelor prevăzute în instrucțiunile deschise date plenipotențiarilor, este:

1) A se sustrage una din gurele și unul din brațele Dunării de subt regimul apelor internaționale, hotărît prin tractatul din Viena din 1815 și aplicat Dunării de către cel din Paris, 1856, ca și de către cel din Berlin 1878;

[1]) *Conferința și tractatul da la Londra*, de la Februarie pînă la Martie 1883. publicată de către ministerul afacerilor streine al Franței, în documentele sale diplomatice privitoare la navigarea pe Dunăre.

2) A se pune cele-lalte gurĭ și brațe ale Dunării subt un regim abătut în esență de la regimul hotărît și întins în aplicare de către cele trei tractate arătate mai sus;

Cea d'întîi din aceste doă abaterĭ era să fie stabilită în folosul exclusiv al Rusiei la gura și brațul Chiliei;

A doa, în folosul Austro-Ungariei pe toate cele-l-alte brațe și gurĭ ale Dunării. Dar și o abatere și cea-l-altă nu se putea pronunța de cît în dauna drepturilor diferitelor State mărginașe. Serbia, Bulgaria și mai ales Romînia.

Cele doă abaterĭ arătate propuneaŭ în scurt gonirea Serbiei, Bulgariei și Romîniei din drepturile lor de State mărginașe.

Decĭ, spre a face pe aceste trei State să se lase să fie gonite din posesiunea și exercițiul acestor drepturĭ, nu era de cît un singur mijloc, acela de a nu îngădui ca ele să-șĭ dea părerea asupra abaterilor și gonirilor ce erau de hotărît. Și așa se și făcu chiar de la început, după cererea directă a Austro-Ungariei.

Puterile apoi se înțeleseră între ele ca să adopte programul. — Ce urmă se știe.

Guvernul romîn a protestat; nu putea să facă alt-fel; el va mai protesta iarășĭ, va declara cît de tare, că nu se va supune nicĭ odată; și inscenările D-lui I. Brătianu și ale făptuitorilor săĭ sunt atît de bine ascunse pentru cea mai mare parte a Europei,— a Europei occidentale mai ales,—în cît aceștĭ oamenĭ, carĭ au făcut totul pentru ca să asigure isbînda proiectului austriac, naturalizat francez,—am numit proiectul Barrère,—tot vor mai găsi un public nevinovat ca să-i iea în serios.

În cît despre Austro-Ungaria, bizuindu-se pe hotărîrea dată de către puterĭ, ea se va sluji de dînsa ca de o armă în vecĭ amenințătoare, și va face să se îmlădie trecătoarele dorințĭ de opunere,—de i-ar veni pofta să le aibă,—ale D-lui Ion Brătianu.

Iată, Doamnă, cîte-va adevărurĭ care,—subt această formă cel puțin,— n'au eșit încă, pentru toată lumea, din întunericul ce le învălue.

Nu știu dacă ele vă vor mulțumi pe deplin legitima-vă curiozitate, dar vă pot afirma, că în ceea ce mă privește, simț în mine ca o ușurare că am putut să vă arăt pe larg, fără a tăcea nimic, și cu o tărie de limbagiu ce nu așĭ fi întrebuințat-o într'o narațiune destinată publicității, întristările ce datorim acestui regim.

Plîngeți-ne, și bine voițĭ, Doamnă, a mă crede în tot-d'a-una amicul d-voastră.

PROTESTAŢIA POPORULUI ROMÎN CĂTRE POARTĂ.

(Act alipit depeșei politice No. 17 a D-lui Hory către D. Bastide, cu data de 5 August 1848).

2 August 1848. (*Foaia pentru minte*, No. 31).

«Romînii, in puterea drepturilor ce le au și care sunt consfinţite prin toate tractatele, și în puterea dreptului neamurilor, se sculară la 11 Iunie într'o unanimitate și lepădară așezămintele ce esistau pînă aci și pe care o esperienţă de 17 anĭ dovedise că duceaŭ neamul rominesc la peire, și tot de odată proclamară principiile pe care să i se dea noă așezăminte. Acestea pentru înăuntru; iar cît pentru relaţiile din afară, naţia le-a respectat cu o sfinţenie, cu o modestie vrednică de laudă. Romînii se făgăduiră, se chezășuiră, că nu numai vor respecta toate drepturile ce Poarta le are asupra Ţăriĭ romîneștĭ, dar încă ii făgăduiră ceea ce Poarta nu avea drept să ceară, adică de a combate pentru Turcia, cînd ea se va afla în primejdie.

«După o ast-fel de purtare, Romînii aveau dreptul de a nădăjdui că suzeranul lor, nu numai va respecta drepturile ce au, dar încă mai mult că dragostea Înălţimei Sale către poporul romîn o să crească în proporţie cu devotamentul lor.

«Poarta ne făcu să credem că nu ne am înșelat în nădăjdile noastre. Însă la 19 Iulie, pe cînd naţia se afla în cea mai mare liniște, fiind-că în unanimitate era fericită, armiile turceștĭ trecură Dunărea și intrară pe pămîntul romîn fără nicĭ un manifest, fără nicĭ un motiv, împotriva tutulor tractatelor și împotriva dreptului neamurilor.

«De aceea cu toate că guvernul, care este *espresia popolului*, a protestat prin mijloacele diplomatice, însă Popolul socotește că nu este de prisos a protesta și el deadreptul, înaintea Europei întregĭ, în contra intrăriĭ trupelor turceștĭ în pămîntul romîn, și încă și mai mult, Romînia întreagă, de astă-dĭ pînă cînd încă mai are un glas liber, declară:

«1° Că dacă Înalta Poartă va respecta drepturile Romînilor și va priimi Constituţia ce îșĭ deteră și al căreia efect o să fie fericirea ţăriĭ; atuncĭ Romînii, recunoscătorĭ bunului lor Suzeran, nu numai că i jură credinţă, dragoste și supunere, dar încă și mai mult, că vor sluji de rampar Constantinopolului.

«2° CĂ DACĂ ÎNALTA POARTĂ NU ÎȘĬ VA TRAGE TRUPELE DUPĂ PĂMÎNTUL ROMÎN, și dacă va căuta, ca prin putere armată să se amestece

în trebile țăriĭ din năutru, ATUNCĬ TOATE TRACTATELE CE ESISTĂ SĂ SE SOCOTEASCĂ CHIAR DE POARTĂ DESFIINȚATE.

«3° CĂ ATUNCĬ NAȚIA ROMÎNĂ ESTE ELIBERATĂ DE ORĬ-CE ÎNDATORIRE AR AVEA CĂTRE ÎNALTA POARTĂ.

«4° Că orĭ-ce legĭ, orĭ-ce așezăminte se vor impune Romînilor de la străinĭ, acele legĭ, acele așezăminte vor fi socotite ca ilegale (nepravilnice), și prin urmare este de datoria orĭ-căruĭ Romîn de a nu se supune la dînsele de bună voe.

«5° CĂ ORĬ-CE ROMÎN VA UNELTI, SAU VA CONTRIBUI CA SĂ ADUCĂ ARMIĬ STRĂINE ÎN ȚARĂ, SAU CA SĂ OPREASCĂ MAI MULTĂ VREME PE ALE ADUSE, PERDE DREPTUL DE ROMÎN, ESTE DECLARAT DE VRĂJMAȘ AL SOCIETĂȚII ȘI PRIN URMARE NU MAI ESISTĂ LEGĬ PENTRU DÎNSUL.»

POPORUL ROMÎN

HATI-HUMAIUMUL LUI SULTAN MEEMET II
DIN ANUL 1460 DUPĂ CHRIST

. . . .

Acest act, pe lîngă cele coprinse în cele citate mai sus, adaoge și următoarele:

«*Otomanii să nu se amestece nicĭ de cum întru ale țării, nicĭ să aibă proprietățĭ, nicĭ să se poarte prin țară.* Numai pentru priimirea tributului să se trimiță un om împărătesc, și, prin știrea Domnului, să treacă Dunărea și să vie pînă la Tîrgoviște cu om Domnesc, de unde priimind tributul, să se întoarcă iarășĭ cu oamenii Domnului pînă la Giurgiu, unde numărînd de al doilea banii, care trebue să fie zece mii galbenĭ Sultaninĭ cu pecetia noastră, să priimească acolo *ilam* (dovadă) de la cadiŭ, și trecînd la Rusciuc să dea iarășĭ ilam, pentru ca să rămie țara nesupărată dacă s'ar întîmpla să se piarză banii pe drum [1]).

«*Dacă vre-un Turc ar avea judecată cu vre-un Romîn, procesul să se caute la Divanul Domnului, și hotărîrea judecății să se întărească după legile țărei.*

«*Neguțătorii Otomanĭ, cînd vor voi a veni cu marfă, nu vor putea fără de a da de știre Domnului* din ce loc se află; și fără zăbavă să cumpere și să vînză lucrurĭ nemișcătoare, după care îndată să iasă din țară.

[1]) Acest mod de trimitere a tributului [cu toate că s'a mărit suma arătată] s'a urmat pînă la Șerban Vodă Cantacuzino.

«Otomanii nu au voe să ia nicĭ servitor nicĭ servitoare dintre Romînĭ; *nicĭ vor avea deosebit loc pentru închinăcĭune.*

«*Igzar firman* (ordin de chemare) să nu se facă nicĭ unui dintre pămîntenĭ; și pentru nicĭ o cauză nu se va rădica nimenĭ din țară ca să fie dus la Constantinopole saŭ la alt județ al Turciei.»

Arătatele condițiunĭ s'au stipulat și în firmanele posterioare, care s'au trimis după vreme în Țara Romînească: adică:

«Firmanurile întăritoare privilegiurilor țării după vechile Hati-Humaiumurĭ;

«Firmanurile ce citează tot-d'auna legile țărei și liniștirea ei din întru;

«Firmanurile prin care se stipulează circularea negutătorilor turcĭ prin țară, cu termen hotărît și numai în orașe, îndatorindu-se a-șĭ da marfa cu dearidicata;

«Firmanurile care regulează ca Romînii in țările imperiului Otoman să nu fie supărațĭ nicĭ pentru dare nicĭ pentru costumul ce poartă;

«*Firmanurile care opresc trecerea și petrecerea în țară nu numai a Turcilor proștĭ dar și a Pașilor celor marĭ;*

«Firmanurile prin care se oprește a se rădica din țară pe un pămîntean spre a-l duce înaintea tribunalelor turceștĭ de peste Dunăre;

«*Firmanurile care înștiințează că alegerea Domnilor să se facă din partea boerilor pămîntenĭ*; pe lîngă aceasta toate firmanele pînă astăzĭ prescriŭ îndatorirea pentru boerĭ de a fi supușĭ Domnului, și pentru Domnĭ de a se purta cu dragoste către Boerĭ; *și orĭ-ce proces din țară să se caute și să termineze cu consiliul boerilor* [1]).

«Coprinderea acestor documente», adaogă în notă Fotino, «am găsit'o într'o cărticică ce mi-a dat-o fericitul întru memorie Alexandru Văcărescu, carele o poseda de la tatăl săŭ Banu Enache Văcărescu, fala boeriei pămîntene, a neamului săŭ, și mîndria țării, carele și acesta le-aŭ căpătat cu mare cheltuială de banĭ copiindu-le după condicile împărăteștĭ, pe cînd se afla la Constantinopole [2]).

---

[1]) FOTINO, *Istoria Daciei*, t. III, p. 216-218. In alt loc, Fotino arată că, spre a fi mai sigur de text, l'a comparat cu originalul grecesc.

[2]) BLARAMBERG, p. 103, 104: *Încercare*, etc. (Banul Ienache Văcărescu a fost poet, tată și moș de poețĭ).

Relație asupra socotelilor visteriei Țării-Romîneștĭ pe anii 1856, 1857 și 1858, cercetate de Ministerul de control, și înaintate în deliberarea Camerii legiuitoare cu adresele No. 539/859, 1395/1860 și 1037/1861.

ANUL 1856

a) CONTUL BUDGETAR

Veniturĭ incasate lei vechĭ.	26 114.115 39
Cheltuelĭ efectuate	28.389.434 11
Resultă la 31 Dec. 1856 UN DEFICIT BĂNESC de lei vechĭ.	2.275.318 12

b) CONTUL DE GESTIUNE

Numerarul aflat la 1 Ianuarie 1856 după socotelile încheiate de Ministerul de control, lei vechĭ	228.518 11
Încasărĭ săvîrșite în cursul anului 1856 (în care intră și operații de trezorărie, precum: depozite, împrumuturĭ) lei vechĭ	39.232,941 08
Însumează lei vechĭ	39.461.459 19
Răspunderile de lei vechĭ (în care intră și operații de trezorărie)	34 693.803 21
Numerar la 31 Decembre 1856 lei vechĭ	4.767.655.38

c) BILANȚUL

Sumele de încasat (rămășițe) au fost de lei vechĭ . .	9.547.726 39
Numerarul în natură (ales la 31 Decembre 1856) după cum să vede mai sus, lei vechĭ	4.767.655 38
Însumează un activ de lei vechĭ	14.315.382 37
Datoriile fiind de lei	16.590.701 09
Resultă la 31 Dec. 1856 UN DEFICIT de lei vechĭ . .	2 275.318 12

Aceste conturĭ desvoltate prin treĭ tabele, s'aŭ înaintat Președintelui Camerii legiuitoare, pe lîngă adresa Ministerului de control (No. 539 din 6 Iunie 1859).

ANUL 1857

a) Contul bugetar

Veniturĭ incasate lei vechĭ	25.551.893 16
Cheltuelĭ săvîrșite (în care intră și deficitul anului 1856) lei vechĭ	31.058.990 29
Deficit la 31 Decembre 1857	5.507.097 13

b) Contul de gestiune

Numerarul aflat la 1 Ianuarie 1857 după socotelile încheiate de Ministerul de control lei vechĭ	4.767.655 38
Încasări săvîrșite (în care intră și operații de trezorărie, depozite, împrumuturĭ) lei vechĭ	33.198.170 04
Însumează lei vechĭ	37.965.826 02
Plățĭ (în care intră și operații de trezorărie) lei vechĭ .	34.527.381 06
Numerar la 31 Decembre 1857 lei vechĭ	3.438.444 36

c) Bilanțul

Rămîne de incasat lei vechĭ	6.035.670 06
Numerarul în natură resultat la finele acestui an (31 Decembre) arătat la contul de gestiune, lei vechĭ. .	3.438.444 36
Însumează activul casei la lei vechĭ . .	9.474.115 02
Datorii (pasivul casei) lei vechĭ	14.981.212 15
Rezultă la finele anului 1857 (31 Decembre) UN DEFICIT egal cu suma arătată la situația contului budgetar de lei vechĭ	5.507.097 13

Conturile pe acest an, desvoltate în trei tabele, pe natura operațiilor, s'au înaintat de Ministerul de control cu adresa No. 1395 din 15 Iulie 1860, onor. Camerĭ legiuitoare.

ANUL 1858

a) Contul bugetar

Veniturĭ incasate lei vechĭ	27 938.265 23
Cheltuelĭ (în care intră și deficitul anului 1857) lei v.	32.968.708 17
Deficit la finele anului 1858 lei vechĭ .	5.030.442 34

b) CONTUL DE GESTIUNE

Numerarul aflat la 1 Ianuarie 1858, după socotelile încheiate de control pe anul 1857, leĭ vechĭ	3.438.444 06
Incasărĭ săvîrșite (în care intră și oper. de trezorărie) l. v.	30.067 377 18
Însumează lei vechĭ	33.505.822 14
Plățĭ (coprinzînd și operații de trezorărie) lei vechĭ .	31.027.019 23
Numerar la 31 Decembre 1858 lei vechĭ.	2.478.802 31

c) BILANȚUL

Rămășițe de incasat lei vechĭ.	6.356.994 26
Numerarul în natură, resultat la 31 Decembre 1858 arătat la situația contului de gestiune, lei vechĭ . .	2.478.802 31
Activul casei insumează lei vechĭ.	8.835.797 17
Pasivul casei (datoriile) fiind de lei vechĭ	13.866.240 11
Resultă la finele anului 1858 UN DEFICIT egal cu suma aleasă la situația bugetară, lei vechĭ	5.030.442 34

Operațiile de mai sus s'au înaintat Președintelui Camerii legiuitoare pe lîngă adresa desființatului Minister de control No. 1037 din 29 Iulie 1861.

Prințul Gheorghe Bibescu către A. S. Prințul de Bismarck, mare cancelar al Imperiului Gherman.

PRINCIPE,

Am luat libertatea de a face să vi se adreseze direct «*Istoria unei fruntarii*», studiu ce am publicat de curînd.

Alteța Voastră a arătat atît de bine lumii cum trebue să-șĭ iubească și să-șĭ apere cine-va țara, în cît va înțelege, sunt sigur, ca eu să fi încercat să apăr și eu pe a mea, pe cît îmĭ îngăduesc puterile.

Îmĭ urez ferbinte, Principe, ca Alteța Voastră să nu facă o primire rea acestui prunc al meu.

Priimițĭ, Principe, etc.

G. BIBESCU.

Prințul Gheorghe Bibescu către Ex. Sa ministrul afacerilor streine al Franței, D. Challemel-Lacour.

DOMNULE MINISTRU,

Vețĭ fi priimit, cred, chiar de a doa zi după publicarea ei, cartea mea «*Istoria unei Fruntarii.*»

M'aș socoti fericit dacă ministrul afacerilor străine al Franciei, ar găsi timpul să răsfoească acest volum, în care sunt tratate cestiunile supuse acum conferinței din Londra.

Citind «*Istoria unei Fruntarii*», Excelența Voastră se va convinge ușor că situația făcută Romîniei, în Orient, este astăzĭ plină de primejdii. Acest stătuleț este rămas în aer, fără apărare contra ataourilor înlesnite din toate părțile. Dar oare trebui-va să înceteze el să fie postul înaintat al continentului occidental, însărcinat să păstreze libertatea neutralitatea, siguranța, — în partea ei cea mai de căpetenie, — a acestei căi comerciale a Centrului și a Sud-Estului Europei?

Știu că politica are grozave cerințĭ; dar dacă aceasta s'ar întîmpla, Europa occidentală ar avea de bună seamă o părere de rău într'o zi, dar prea tîrziu, poate!

În situația în care ne aflăm, domnule ministru, păstrez nădejdea că Francia nu va părăsi Țara mea. Ea este vai! delăsată, singură, dar trăește, este voinică, este în stare să aducă servicii folositoare Europei.

Priimițĭ, etc.

G. BIBESCU.

Prințul Gheorghe Bibescu, către Lordul Granville

MILORD,

Am avut onoarea de a face să mi se adreseze din Paris, unde s'a publicat, cartea mea «*Istoria unei Fruntarii.*»

Bărbații de Stat englezĭ au apărat în congresul din Berlin așteptările legitime ale Romîniei cu o simpatie prea vădită, cu o prea însemnată înălțime de vederĭ, pentru ca să nu mă cred îndrituit să nădăjduesc că lucrarea mea va fi priimită cu favoare de către capul eminent al departamentului afacerilor străine al Marei Britanii.

M'așĭ simți fericit, Milord, dacă Ex. Voastră ar găsi un moment ca

să citească unele din aceste paginĭ. Ele l-ar lumina asupra scopului publicaţiunei mele.

Nu e prea tîrziu pentru ca puterile cele marĭ ale Occidentului să bine-voească să ia în consideraţie situaţia grea şi primejdioasă creată Romîniei prin tractatul din Berlin, şi să caute să ocolească primejdiile care ameninţă Orientul şi pe care le face şi mai grea starea de slăbiciune a fruntariilor Ţării mele.

Recomand «*Istoria unei Fruntarii*» înaltei bunei-voinţe a Senoriei Voastre şi o rog să priimească expresiunea prea înaltei mele consideraţii.

D. Bron, D. M., În. Măriei Sale, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Domn al Ţării-Romîneştĭ.

D. Bron denunţă Domnului pamfletul lui Billecoq care se tipăreşte la Bruxelles.

Bruxelles, 5 August 1847.

MĂRIA TA,

Am în mîinile mele, printr'o întîmplare providenţială, firile unei urzelĭ ţesute în scopul învederat de a Vă doborî din Înaltă-Va poziţiune.

Iată de ce e vorba: în acest moment, se tipăreşte pe ascuns, în Bruxelles, o cărticică îndestul de mare, al cărei autor [1]) rămîne necunoscut, chiar de tipograf, şi din care am isbutit să-mĭ procur un număr îndestul de mare de probe de corecturĭ. În acest factum se arată în modul cel mai părtinitor şi mai uricĭos, toate actele administraţiunei Voastre, de la venirea-Vă la scaunul Ţărei-Romîneştĭ pînă în momentul de faţă. Ceva mai mult: toate mîncătoriile, toate abuzurile ce au putut fi făptuite subt domnia Voastră, Vă sunt pe nedrept puse 'n spinare, şi aceasta, fără a ţine seamă de greutăţile poziţiunei Voastre şi de înrădăcinatele obiceiurĭ de corupţiune pe care stăpînirea otomană de veacurĭ le-a picurat în moravurĭ ca şi în mai toate rămurile administraţiunei acestei Ţărĭ.

[1]) Autorul necunoscut al acestui pamflet era D. Billecoq. Am dovedit, în decursul acestei opere, cît e de despreţuit această scriere.

În această declamare pornită din ură, nerușinarea lovirilor stă doar mai pe jos numai de răutatea mușcătoare a stilului. Nimic nu rămîne la adăpost, nicĭ caracterul Măriei Taľe, nicĭ amănuntele intime ale vieței Ei private.

E belșug de fapte adevărate și născocite: autorul se înjosește pînă la flencănirile cele mai neînsemnătoare, cele mai mitocăneștĭ, și tot-d'a-una îmbrăcîndu-le cu culorile cele mai negre.

Acest pamflet, Măria Ta — căcĭ el nu e alt ceva, — nu poate fi privit numai ca un gheșeft de librărie; învederat că nu e de cît un act de răsbunare sau de rivalitate, și unul și altul poate, menit să asmuță în contra-Vă, nu atît chiar opiniunea publică, cît Curțile streine, și mai ales Rusia, către care această cărticică este special adresată. Umflarea pătimașă și tonul în vecĭ mușcător al acestei scrierĭ, ar putea de sigur să nu deștepte în Măria Ta de cît disprețul și desgustul, dacă cutezanța și însemnătatea învinuirilor n'ar fi în stare să aducă grele urmărĭ. Autorul pare într'adevăr cu îndîrjire hotărît a nu se da îndărăt dinnaintea nicĭ unei considerațiunĭ, nicĭ unei jertfe. La sfîrșitul cărticelei sale, arată gîndu-i de a nu 'nceta cu lovirile pînă nu-șĭ va fi atins ținta. Într'un cuvînt, chiamă pe Măria Ta la o luptă de moarte.

Fără a fi avut onoarea de a fi fost prezintat Măriei Tale, legăturile de prietinie ce m'au unit, în timpul unei petrecerĭ nu de mult în Țara-Romînească, cu mai mulțĭ boerĭ luminațĭ, și mai ales cu colonelul Filipescu, m'au pus în stare de a prețui înaltele însușirĭ ale Măriei Tale. De altă parte, studiul ce am făcut de moravurile Țării, de drepturile boerilor, de cerințele politice din afară ce predomnesc acolo, mi'au dat cheia a multor greutățĭ de tot felul care pun pĭedicĭ mișcărei unui Domn al Țării Romîneștĭ, orĭ-care să fie el, de cîte orĭ caută să facă binele. Cîntărind aceste rațiunĭ, și subt îmboldirea unui simțimînt de indignare și de dreptate ce-mĭ răscoală sufletul, m'am hotărît din însă-mĭ a mea pornire, să dau de știre Măriei Tale de aceste urzirĭ ale întunericului și se amorțesc lovirea ce vor să-I dea, de mĭ o pot opri la timp. Dacă, luînd ast-fel asupră-mĭ, și fără îngăduirea de mai 'nainte a Măriei Tale, răspunderea unui asemenea pas, cad în învinuirea de indiscrețiune, sunt sigur că Măria Ta va ține seamă de pricinele ce mă călăuzesc, și de graba lucrului, care, după mine, nu 'ngădue nicĭ o întîrziere, nicĭ o sfială.

Ca s'ajung ținta ce-mĭ propuneam, iată planul la care m'am oprit: pui mîna pe toate probele broșurei ce pot aduna; le iau cu mine; îmi grăbesc plecarea pentru Bucureștĭ, luînd, de voi putea, vaporul ce

pleacă din Viena la 14 ale lunii; apoi, de bine-voeşte Măria Ta să-mĭ acorde o audienţă, I voi împărtăşi aceste materialurĭ, de care va face ce va vrea.

Pîn'a vă vedea, am crezut bun să-încunoştiinţez pe D. fiu al D-tale, în caz de-ar fi acuma la Paris, ca să plece pe loc la Bruxela, şi să se 'nţeleagă cu persoane destoinice, taĭnice şi vrednice de încredere, către care i deschid calea. Acolo, vor vedea împreună prin ce mijloace s'ar putea întîrzia publicarea acestei scrierĭ, ca să Vă lăsăm timpul de a pregăti răspunsul. Sunt scriitorĭ cu mult spirit şi cu mult talent, care dispun de o parte a presei franceze şi belgiane, şi care îşĭ iau sarcina de a spulbera în diferite ziare această încercare de la momentul ivirei sale, cu arma ridiculului întîiŭ (căcĭ în multe locurĭ dă prilej de a-l lua în batjocură), pînă cînd Măria Ta vei crede de cuviinţă să le dai, sau de-a dreptul, sau prin mijlocirea mea, îndestule note pentru un răspuns serios şi desăvîrşit.

În momentul de a-mĭ sfîrşi scrisoarea, aflu că s'a văzut aci, în zilele din urmă, o persoană ce locueşte în Bucureştĭ de mai mulţĭ anĭ, şi care, de nu mă 'nşel, e însărcinată să vază de această publicare. Numele acestei persoane, pe care îl voi spune din graiŭ Măriei Tale, de va vrea, dor că preschimbă în siguranţă bănuelile ce aveam mai dinainte *in petto*, şi despre autorii şi despre ţinta complotului.

Am onoare, Măria Ta, de a fi cu cel mai adinc respect al Măriei Tale, prea smerit şi ascultător servitor.

Bron, D. M.

Î. M. S. Vodă Bibescu către Ex. Sa contele Kisseleff

. . . .

Cheltuelile ce am fost silit să fac la Constantinopol sunt într'adevăr foarte marĭ şi nimenĭ nu simte aceasta mai mult de cît mine. Pot însă să asigur de asemenea că orĭ şi cine s'ar fi aflat în aceleaşĭ circumstanţe, n'ar fi scăpat mai eftin.

Cum, într'adevăr, să scapĭ de cererile nesfîrşite ce încep cu primul stăpîn spre a ajunge la cel din urmă din robĭ, atuncĭ mai ales cînd te afli la cheramul lor? E un viciu ce a trecut în obiceiurĭ, şi pare că tractatele şi stipulaţiunile nu isbutesc să-l şteargă, cît va trăi Împărăţia Otomană? A se opinti mai mult de cît am făcut eu, ar fi fost a cădea în primejdia de a mă vedea depărtat într'un mod foarte puţin

plăcut, ceea ce ar fi putut să nu-mĭ facă nicĭ cald, nicĭ rece, de n'ar fi buna-voință a Porții, un lucru care s'atingă interesele Țărei și pozițiunea Domnului. Dar acesta, pentru a se scuti de nenumăratele chițibușurĭ ce i s'ar născocĭ, e silit nu numai să caute să-șĭ atragă buna-voința Porții, pe cînd se află la Constantinopol, ci încă, prin jertfe noi, ades repetate, să întreție bunele ei aplecărĭ, ca și ale pașilor de pe țărmul Dunării. Subt această privință, și privind foloasele [1]) ce au eșit d'aci pentru țară, n'aș avea de cît să mă laud de jertfele ce am făcut, de nu mi s'ar fi încurcat foarte mult pozițiunea-mĭ individuală.

«Vodă-Ghica, cu toate că ajuns la putere în alte împrejurărĭ, s'a găsit cu toate acestea în stare mai bună, căcĭ atuncĭ nu era, la Constantinopol, de cît ó singură voință care ducea toate, și cînd isbutise cine-va să și'o cîștige, putea, fără neajunsurĭ, să dea uitări pe cei-l-alțĭ. Pe cînd azĭ, pe lîngă voința stăpînului, sunt mii de alte voințĭ cu cerințĭ tot așa de marĭ. Cu toate acestea, suma cheltuită de predecesorul meu fu tot atît de mare, și subvențiunea ce i-a fost dată s'a suit la 145,000 de galbenĭ, căcĭ nu trebue puse la olaltă zecimele ce s'a îngăduit să se adaoge la dărĭ în anul d'intîiŭ al administrațiunii acestui Domn, pentru a acoperi veniturile neîndestulătoare ale Statului, cu cele ce în 1838 i-au fost hărăzite ca subvențiune curat personală, și care au dat suma de 120,000 de galbenĭ, fără a număra suma de 25,000 de galbenĭ ce luase de mai 'nainte, pe acelaș motiv, din casa rezervei.

Să nu crezĭ, Domnule Conte, că vroi să mă bizuesc aci pe faptele lui Vodă-Ghica. De vorbesc de asta, e numai spre a arăta cîte-va fapte.»

TRADUCȚIA INALTULUI ÎMPĂRĂTESC FIRMAN, RELATIV LA CONVOCAREA DIVANULUI AD-HOC.

Prințe Alexandru Ghica, caimacam al Țării-Romîneștĭ!

Precum în toată vremea Împărătescul Nostru guvern a îngrijit să se păstreze privilegiile și scutirile concedate de glorioșii noștrii strămoșĭ fie-căreia din provinciile Țării-Romîneștĭ și Moldaviei, carele sunt *parte integrantă* a Imperiului Nostru, și încă a crește și mări buna

[1]) Tractatul de comerț.

stare a populaţiilor, aşa şi acuma am voit, spre semn de sintimentele Noastre de înaltă dreptate pentru toţĭ locuitorii Statelor Noastre în deobşte, ca, păstrîndu-se vechile privilegii şi scutirĭ ce posedează locuitorii amîndorora provinciilor, să se revizuiască şi îmbunătăţească reglementele din *lăuntrul* fie-căria din zisele provincii, spre compleetarea şi asigurarea bunei stărĭ a tutulor claselor populaţii lor. La aceste ale noastre sentimente, găsindu-se cu desăvîrşire unite şi intenţiile puterilor, Ne-am învoit, ca legile şi statutele astăzĭ lucrătoare în zisele provincii să se revizuiască; şi ca, spre a se face această revisie subt o complectă bună înţelegere, o comisie specială, compusă de delegaţĭ ai puterilor garante, după tractatul din 30 Martie, se va aduna în Bucureştĭ cu un comisar al Înaltei Porţĭ, spre a lua cunoştinţă de starea actuală a principatelor şi a pune temeiurile viitoarei lor organisaţii.

Spre acest sfîrşit, Mehmet-ul-Saïd-Savfet, musteşarul Marelui Vizir, unul din dignitarii guvernului Nostru, s'a numit comisar al Înaltei Porţĭ. Avînd tot de o dată făgăduită convocarea în fie-care din amîndoă provinciele a unui divan *ad-hoc*, compus ast-fel în cît să întocmească cea mai dreaptă representaţie a intereselor tutulor claselor societăţei, şi carele va fi însărcinat să exprime dorinţele populaţiilor pentru desăvîrşită organisaţie a Principatelor.

Împărăteasca Noastră voinţă este d'a se întocmi aceste divanurĭ pe basele următoare:

I.— Afară de Mitropolitul şi Episcopii eparhioţĭ ai Principatului, carĭ sunt după cădere mădulare ale Divanului, Egumenii sau cîrmuitorii mănăstirilor închinate, şi Egumenii mănăstirilor neînchinate, vor alege fie carii în parte doi deputaţĭ, parte bisericească şi pămîntenĭ, adică patru peste tot; şi preoţii funcţionarĭ, la reşedinţa fie-cărei Episcopii, se vor aduna, prin convocarea Episcopului lor Eparhiot, spre a alege dintr'înşii un deputat de fie-care Eparhie pentru Divan.

II.— Toţĭ boerii şi fii de boerĭ, de orĭ-care rang, avînd numai vîrstă de 30 de anĭ, fiind pămîntenĭ sau pămînteniţĭ prin îndeplinirea legĭuitelor forme, şi bucurindu-se de toate drepturile lor civile, se vor aduna la reşedinţa judeţului în care sunt domiciliaţĭ, şi posedă o proprietate de moşie lucrătoare şi cu venit de întindere a 100 fălcĭ cel puţin, sau a pogoanelor ce coprind acele fălcĭ. Acolo vor alege prin maioritate de glasurĭ doi deputaţĭ la Divan dintre cei dintre dînşii, carĭ vor dovedi că posedă moşie lucrătoare şi cu venit, liberă de ipotecă, şi în întindere de 300 fălcĭ cel puţin, sau a pogoanelor ce co-

prind aceste fălcĭ; numai boerii cei marĭ, împlinind această din urmă condiție, vor putea fi aleșĭ în județe, și fără a fi domiciliațĭ acolo.

III.— Toțĭ proprietarii, fără osebire, avînd numai vîrsta de 30 anĭ, și fiind pămîntenĭ, sau prin toate formele legĭuite pămîntenițĭ, bucurindu-se de toate drepturile civile, și carĭ vor fi posedînd o avere în moșie lucrătoare și cu venit de o întindere de 99 fălcĭ cel mult, sau de pogoanele ce intră în aceste fălcĭ, și de 10 fălcĭ cel puțin sau de pogoanele ce coprind aceste fălcĭ, se vor aduna la reședința plășei unde sunt domiciliațĭ, și vor alege dintre dînșii, după maioritatea de glasurĭ, 5 alegătorĭ în al doilea grad, carĭ se vor duce la reședința județului, și vor alege dintre dînșii cu aceiașĭ rînduială un deputat pentru Divan.

IV.— Obștimele plugăreștĭ, compuse de locuitorĭ clăcașĭ pe moșii proprietariceștĭ, de orĭ-ce clasă ar fi proprietarul, vor trimite fie-care la reședința plășei doi delegațĭ în întiiul grad, aleșĭ după formele așezate pentru alegerea deputaților săteștĭ.

Acei delegațĭ vor alege dintre dînșii doi alegătorĭ în al doilea grad cariĭ, adunîndu-se la reșidința județului, vor alege dintre dînșii un deputat pentru Divan, carele va priimi o despăgubire cuvenită pentru venirea și stăruința lui în Capitală.

V.— Orașul de reședință al guvernului, urmînd a avea patru deputațĭ la Divan, cele doă orașe de al doilea rînd, fie-care cîte doi deputațĭ, și cele-l-alte orașe de reședință a județului, fie-care cite un deputat, alegerile lor se vor face pe basele următoare:

Vor fi alegătorĭ, subt condiție de a fi în vîrstă de 30 de anĭ, pămîntenĭ, sau după formele legĭuite pămînteniţĭ, nesupușĭ la nicĭ o protecție streină, și bucurindu-se de toate drepturile lor civile.

1. Locuitorii proprietarĭ de case de preț 20.000 lei cel puțin pentru capitală și 8,000 lei cel puțin, pentru cele-l-alte orașe, afară de cei carĭ ar fi chemațĭ să-șĭ dea votul, după dispozițiile No. 2 și 3 ale acestui Firman.

2. Toțĭ cițĭ au îmbrățișat o profesie liberală, precum profesorii școalelor Statului și mădularii academiilor, sau societăților literare, științifice recunoscuțĭ de guvern, precum doctorii și legiștii, avînd diplomĭ regulat, și ingínerĭ civilĭ, exersînd și unii și alții funcțiile sau meșteșugul lor în curs de 3 anĭ în orașul unde se află așezațĭ.

3. Neguțătorii patentarĭ de cîte trele clasele, înscrișĭ in cele din urmă liste pregătite pentru alegerea mădularelor de municipalitățĭ.

4. Starostii deosebitelor corporații de meseriașĭ, lîngă carĭ se vor a-

dăoga încă cîte trei delegaţĭ de fie-care corporaţie aleşĭ după obicĭnuitele forme pentru alegerea starostilor.

Toţĭ alegătorii mai sus însemnaţĭ, se vor aduna la casa municipalităţii, şi vor alege acolo dintre dinşii prin maioritate de glasurĭ, fără a putea da un îndoit vot, numărul deputaţilor, ce fie-care oraş după rîndul lui este în drept să aibă la Divan.

De şi pentru începerea alegerii deputaţilor la Divan urmează a se adăsta sosirea acolo a comisii întocmite de delegatul Înaltei Noastre Porţĭ şi de delegaţii puterilor garante, îndată însă după publicaţia acestui Firman, se va începe întocmirea listelor de alegătorĭ. Spre acest sfîrşit, se vor îndatora cîrmuitorii de judeţe a lua trebuincĭoasele măsurĭ, ca aceste liste să se publice şi să se afişeze în toate locurile unde trebuinţa cere, 30 zile cel puţin, înaintea epocei fixate pentru alegere, spre a se da vremea trebuincĭoasă reclamaliilor de îndreptare.

Aceste reclamaţii se vor cerceta de către un comitet întocmit de cîrmuitor, de mădularele tribunalului şi ai municipalităţei oraşului de căpetenie al judeţului.

Orĭ-care intervenţie a autorităţei in operaţiile alegătoare, care n'ar avea de singur scop paza bunei rînduelĭ, ar fi abusivă şi formal contrarie cugetărilor Înaltei Porţĭ. Pentru aceasta, Miniştrii, directorii departamentelor şi cîrmuitorii judeţelor, nu vor putea fi candidaţĭ sau aleşĭ, de cit trăgîndu-se din fon̦cţiile lor.

Spre depărtarea orĭ-cării confuzii, alegerile care urmează a se face la reşedinţele judeţelor, se vor face treptat, după rîndul însemnat claselor ce sunt în drept a-şĭ trimite reprezentanţĭ la Divan.

Asemenea se va urma şi cu alegerile la reşedinţele plaselor.

Deputaţii deosebitelor clase adunaţĭ în Obştească Adunare, vor întocmi Divanul *ad-hoc* chiemat să exprime dorinţele Principatului privitoare la revizia statutelor şi reglementelor în fiinţă.

Spre a se ajunge mai nemerit la acest sfîrşit, deputaţii de fie-care categorie vor forma atîtea comitete deosebite, carele se vor îndeletnici mai cu seamă a studia închinarea ce pot avea diferitele chestii cu împarte interesele şi trebuinţele clasei lor. Divanul, avînd numai misia de a înfăţişa dorinţele, carele vor fi mai întîiu cercetate de către comisia întocmită de delegatul Înaltei Porţĭ şi de delegaţii Puterilor garante, şi discutate apoi între a Noastră Înaltă Poartă şi Curţile aliate cu dînsa, propunerile comitetelor în parte, ce se vor adresa la Obşteasca Adunare, vor fi supuse comisiei prin raporturĭ osebite, atît acestea, cît şi rezultatul deliberaţiilor acestei adunărĭ.

Preșidenția Divanului va fi însușită Mitropolitului, asistat de un vice-președinte ales prin maioritate de glasurĭ în Obșteasca Adunare dintre boerii de întîia clasă, secretarii, în număr egal cu al claselor reprezentate, se vor alege asemenea prin maioritate de glasurĭ.

Fie-care comitet va alege din sînul său un prezident după mulțimea glasurilor.

În dorința sa de a grăbi momentul în carele provincia va avea o organizație definitivă, Înalta Poartă așteaptă de la Divan, că își va săvîrși lucrările sale în soroc de șase lunĭ, și că, știind să se pătrunză de simțimîntul datoriilor sale de fidelitate, nu va lipsi de a-șĭ mărgini discuțiile sale în hotarele cuviinței, și Ne va scuti de neplăcerea de a lua măsurĭ spre apărarea de orĭ-care atingere augustelor Noastre drepturĭ de suzeranitate.

Acest Firman este dat și expediat din Împărătescul Nostru Divan, spre încunoștiințarea hotărîrei de care este vorba.

Sus-zisule Caimacam, vei pune *silință și îngrijire* pentru deplina și întreaga îndeplinire a zisei hotărîrĭ, și vei da credință și cinstire Împărătescului Nostru semn.

Întîia decadă a lui Gemazil Achîr 1273.

FAMILIA BASARAB-BRÎNCOVAN-BIBESCU

ORIGINELE EI

După tradițiune, origina familiei Brîncovan se sue la *Vuick Brancovicĭ*, fratele despotului Șerbiei *Lazăr Brancovicĭ*.

Acest nume de *Brancovicĭ* fu purtat de sfîntul martir al Ortodoxiei, Mitropolitul *Sava Brancovicĭ*, victimă a zelului protestant și al barbariei ungare. E de presupus că aparținea unei rămurĭ a familiei *Brancovicĭ* sau *Brancovan*.

Printul *Matei Basaraba* era *Brîncovan* [1]. El se numea *Matei aga den Brîncovenĭ*, cînd se răsculă contra Turcii.

Pentru a relua lucrurile de mai sus, răscoala lui *Mihai-Viteazul* avu drept urmare că, în zioa cînd el fu asasinat prin ordinile Curții austriace, Romîniĭ își putură alege de Domn pe *Radu-Șerban-Basarab*, care bătu și ucise pe capul partidei ungare din Transilvania, pe Moise *Szekely*.

[1]) Vezĭ numeroasele Hrisoave ale acestui Domn.

Dar, zece anĭ mai tîrziu. Turcii numiră 'n locu-i pe *Radu Mihnea* și în curînd, jugul lor și al Grecilor, făpturele lor, — care se slujeau de puterea Turcilor spre a se 'mbogăți și-a 'mbogoți ale lor mănăstirĭ — se făcu atît de nesuferit, în cît în 1633, *Matei Brîncovanu* trebui să facă o revoluțiune.

Matei-vodă amintește în tot d'auna, în actele sale, pe *„Unchiul Domnii mele Basarab voevod"* Tatăl său luase decĭ de nevastă pe o soră a lui *Șerban*.

Matei avea un frate, care avu de fiu pe *Preda*, mare vornic, tatăl postelnicului *Papa Brîncovan*, tată însu-șĭ al lui *Constantin-vodă Brîncovan Basarab*, tăiat de Turcĭ în 1714.

Cronica anonimă, cunoscută și subt numele de *Cronica căpitanului Constantin* (MAGAZIN ISTORIC, t. 1-ŭ), zice că *Preda Brîncovanu* a fost ucis în răscoala în contra Grecilor care amărî zilele din urmă ale lui *Matei Basaraba*. E o rătăcire; numai *Papa* a fost ucis, și subt *Constantin-Șerban Basaraba*.

Într'adevăr la mănăstirea *Brîncovenĭ*, ce era atît de bogată în podoabe și în cărțĭ de preț date de *Matei Basarab*, de *Constantin Șerban Basarab* (copil din florĭ al lui *Radu-Șerban)* și de *Constantin basarab Brîncovan*, care toțĭ au mărit-o și înfrumusețat-o, se găsesc, mormintele al lui *Barbu Brîncovan* (+ 1694), al lui *Preda* și *Papa Brîncovan*, și al nevestei acestui din urmă.

Iată inscripțiunea ce stă pe mormîntul lui *Preda* și lui *Papa Brîncovan* :

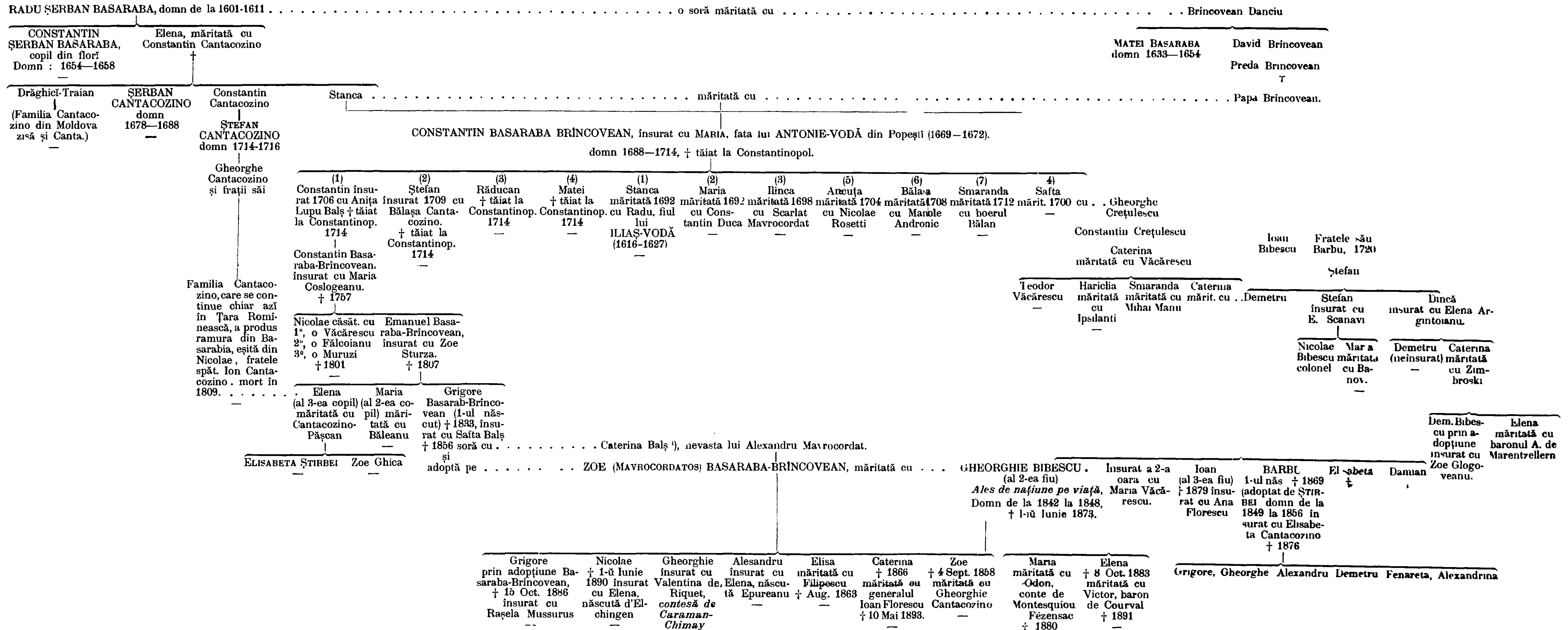
«Aicea zac oasele răposaților întru duhul sînt fericitul jupan *Preda* «vel vornic *Brîncovanu* și ale fiu-său *Papei* postelnicul, cărora li s'a «întîmplat perire întîiŭ *Papei* postelnicu în zilele lui *Constantin Șerban* «voevod, pe vremea ce s'au ridicat dorobanții călărașĭ hoțește asupra «domnului său și a neamului boeresc, atuncea au ucis pe *Papa* postel«nicul fiind leatul, 7163 (1655), iar pe tată-său *Preda* vornic l-au ucis «*Mihnea vodă cel rău* în casele Domneștĭ în Tîrgoviște, nefiind vinovat «nimic: și s'a pus această piatră de Dumneaei jupîneasa *Stanca Can*«*tacuzin*, care a fost jupîneasa *Papei* postelnicului, luna (meașița) «Iunie din leatul 7176 (1668).»

Iată acum inscripțiunea de pe mormîntul *Stanchii Cantacuzino* :

«Subt această marmură zace țărîna jupănesii *Stancheĭ Cantacuzino*, «fata lui jupan *Constantin* din vechiŭ și împărătesc rod *Cantacuzin*

TABLOUL GENEALOGIC
AL CASEI BASARABA — BRÎNCOVAN — BIBESCU
DE LA ÎNCUSCRIREA BASARABILOR CU BRÎNCOVENII

Prima dinastie a Domnilor Ţării Romîneştĭ datează de la RADU NEGRU, numit şi TUGOMIR BASARABA, cuceritor al Ţării-Romîneştĭ şi cap al familii 1290.

[1]) A se vedea mai departe nota despre spiţa familii Balş (Balche), Bals (Balzo), ce se coboară din ramura Sirbo-Albaneză a neamului Baux.

«biv vel postelnic, și a Doamnii *Ilinchi* feti bătrînuluĭ *Ion Șerban Ba-«saraba* voevod, jupăneasa lui jupan *Papa Brîncoveanul* (. . . [1]) «fecĭorul lui jupan *Preda Brîncoveanul*, biv vel vornic și mumă blago-«cestivului Domn *Ion Constantin Brîncoveanu Basaraba* voevod, carea «cu mare blîndețe și cu multe milostenii și cu nespuse alte bunătățĭ trăind «și împlinind vîrsta ei de anĭ (. . . . .) din care 44 văduvă săracă de «soțul ei (. . . . .) creștinește s'au săvîrșit la anul de la zidirea lumii «7207 și de la spăsenie 1699 fevr. 1, întru al un-spre-zecelea an al Domnii «fiului său *Ion Constantin B. B.* voevod, carele cu mare cinste și cu «toate creștineștele pomenirĭ și milĭ aicĭ la mănăstirea Brîncovenii, unde «ea însășĭ la moarte au lăsat, aducînd-o, lîngă soțul ei *Papa* postel-«nicul și socru-său *Preda* vornic o au astrucat.»

Reese din aceste diferite documente că *Brîncovenii* au, prin doo căsătorii, sînge d'al *Basarabilor*.

Bibeștii se coboară prin femei din *Brîncovenĭ*, și prin căsătoria Prințului *Gheorghie D. Bibescu*, sunt drepții moștenitorĭ ai numelui *Brîncovenilor*.

Alegerea din 1843 a consfințit ceea ce s'ar putea, în Franța, numi legitimitatea [2]).

FAMILIA BRANCOVICI-BRÎNCOVAN

La această notă asupra familii Brîncovan, cată să adăogăm ceva despre înrudirea Brîncovenilor cu Brancovicii din Serbia, fapt arătat pe scurt și greșit în prima notă. Vom arăta și discuta întîiŭ ce zice Fotino, apoi ce zice învățatul profesor de limba romînă la Paris, d. Picot, și vom fixa ce se știe și ce nu se știe despre această înrudire.

Fotino, în *Istoria Dacii*, t. II, p. 133, aduce pe cronicariĭ sîrbeștĭ și bizantinĭ, sau cel puțin se inspiră de dînșii în nota ce urmează.

«(*Cronol. sîrbă)*. Neamul Brîncovenilor era altul și acel al Basara-

[1]) Lipsurile care se văd sunt din pricină că este piatra ruptă.

[2]) Această notă și traducerea în franțuzește a acelor doo inscripțiunĭ de mai sus, sunt de D. Bonifaciu Florescu, profesor la Bucureștĭ, și licențiat în litere de la facultatea din *Rennes*, nepot al răposatului general Florescu.

D B. Florescu, care a tradus cele doo volume ale acestei opere, a adus în cercetarea documentelor de care am avut nevoe, în afară de cele ce aveam, un devotament de care țiu să-i mulțumesc chiar aci.

bilor altul. Constantin Voevod era fiul lui Brîncoveanu, dar, de oare-ce era și nepot de soră lui Matei Vodă Basarab, și'a însușit și acesta, îndată ce s'a făcut Domn, și epitetul de Basarab, un nume care se bucura de considerațiune atît la Poarta Otomană, precum și la principatele învecinate împrejur ca și în țară, fără, însă, ca să-șĭ părăsească și numele propriei sale părinteștĭ originĭ. Totușĭ aceste doo neamurĭ se uniseră de multe orĭ mai înainte prin înrudire; decĭ numele său ce-l poartă pecetiile și monedele de aur ce încă se păstrează din timpul său era: *„Constantin Vodă Basarab Brîncoveanul“*, de unde clar se dovedește, că numele de Basarab e un epitet, pe cînd cel de Brîncoveanul aparține originei sale însășĭ, ca unul ce l'a priimit de la satul *Brîncovenĭ* așa numit de către Brancovicii Sîrbĭ. Istoria este așa:

După moartea celui întîiŭ Lazăr Samodîrj (ce însemnează monarh) al Serbieĭ și Iliriei, la 1372, au rămas doi fii, dintre carĭ cel d'întîiŭ *Ștefan* a moștenit părintescu scaun al Serbiei cu toate cele-l-alte părțĭ; iar al doilea *Vulc* a murit fără copii. Pomenitul Lazăr mai avea și doo fete; pe cea d'întîiŭ a luat-o de soție Dan Vodă I Basarab și al III-ea Domn al Țării Romîneștĭ; iar pe de a doua Cneazul Vulc Brancovicĭ, Generalisim Voevod al Iliriei și a Serbiei Ungureștĭ (vedĭ biografia lui Dan Vodă I Basarab). Dar fiindcă Sultanul Mehmet I a cucerit Iliria, Ștefan a rămas stăpînitor numai Serbiei. După ce a murit și Stefan, fiul lui Lazăr, la anul 1428, a lăsat ca moștenitor al Serbieĭ pe nepotul său George Brancovicĭ, fiul surorei sale Maria și a lui Vulc Brancovicĭ, de oare-ce nu avea moștenitor direct. (*Istoria bizantină*). George Brancovicĭ a lăsat trei fiĭ, pe Stefan, Lazăr și Grigorie, pe carĭ i-a născut cu Irina, sora împăratului Paleolog, dintre carĭ Stefan și Grigorie erau orbițĭ de către Sultanul Murat al II. Decĭ după moartea lui George Brancovicĭ, a rămas succesor Lazăr (la anul 1461), care a luat de soție pe Elena, fiica lui Toma Porfirogenitul Paleolog (George Frantzes), stăpînul vechei Patras din Pelopones. Acest Lazăr (din cronica sîrbească) avînd doo fete, pe una Anghelia a dat-o lui Stefan, Domnul Bosniei, iar pe Despina, lui Neagoe Vodă Basarab, înainte ca acesta să se facă Domnul Țăreĭ Romîneștĭ. (Cronică locală). Iar după moartea lui Lazăr (Cronica din Serbia ungurească), Stefan, Voevodul Bosniei, sub pretext de rudenie, fiind și acesta Brancovicĭ din altă ramură, și sub pretext de dreptul soției sale, a cucerit Serbia ungurească. Acesta, după a sa moarte, a lăsat doi fii, pe George și Ioan; și George a îmbrăcat haina călugărească supranumindu-se Maxim, care mai în urmă a devenit Mitropolitul Sirmiului,

iar Ioan, care s'a numit și *Ioanopol*, a rămas singur domn și stăpînitor al Serbiei ungureștĭ [1]), la anul 1465, și a murit la anul 1469 (Simeon Gospod). După moartea lui Ioanopol, însă, Ungurii cucerind marea parte a Țării Sîrbeștĭ, aŭ lăsat o mică parte în stăpînirea văru-lui lui Ioanopol, Pavel Brancovicĭ, care-șĭ avea scaunul în Temișoara sau Temesvar din Banatul Serbiei ungureștĭ și se intitula «Cneaz Pavel Brancovicĭ, Ban al Timișoarei și al tutulor Sîrbilor de pe lîngă Mureș și Tisa.» (Din cronica sîrbă). Maxim Brancovicĭ, Mitropolit al Sirmiuluĭ, vărul lui Pavel Brancovicĭ, după moartea fratelui săŭ Ioanopol, neputînd să se opună fără ocrotire atacurilor entusiasmului Papistașilor, carĭ îl supăraŭ neîncetat, părăsind Mitropolia, a plecat împreună cu mamă-sa Anghelia în Țara Romînească în timpul domniei lui Radu Vodă cel Mare, care i-a dat de locuit satul *Brîncovenĭ*, probabil așa numit de el însușĭ.

După ce Turcii au cucerit, după aceia, Banatul Temișanei, nepoții Cneazului Brancovicĭ au fugit și au trecut în Transilvania, unde li s'a dat de locuință un sat, și de acolo apoi, din pricina incursiunilor Tătarilor, s'au dus în Țara Romînească, așezîndu-se și aceștia în satul Brîncovenĭ, carĭ li aparținea drept moștenire de la Maxim Brancovicĭ.

Mănăstirea Brîncovenĭ la început a fost zidită de către pomenitul Maxim ca o biserică mică, în care a și fost înmormîntat. Decĭ și acest neam al Brîncovenilor, a urmat apoi a se numi după numele satului Brîncovenĭ, pentru că Brancovicĭ în limba sîrbească însemnează fiu al lui Brancu, iar Brîncoveanu, în limba romînească însemnează cel ce se trage din satul Brîncovenĭ.»

Fotino se'nșală cînd zice că Constantin Vodă era nepot de soră al lui Matei-Vodă Basarab. Însușĭ Matei-Vodă era Brîncovan (*Matei aga den Brîncovenĭ*, zic cronicele). Avea de frate pe David Brîncovanu, și amîndoi erau fii lui Danciu Brîncoveanu. Nepotul de frate, nu de soră, al lui Matei-Vodă fu nu Constantin-Vodă, ci moșul acestuia, Preda (Vezĭ inscripțiunile funerare [2]) aduse în prima notă, după Boleac).—Fotino nu-șĭ amintește că la noi fii aveau dreptul legal de a purta numele

[1]) Aceasta îșĭ întindea hotarele pe atuncĭ de la Dunăre, munții Țării Romîneștĭ, munții Transilvaniei, partea de dincolo a rîului Tisa, pînă la rîul Drava și hotarele Țării Leșeștĭ.

[2]) In cartea eruditului meŭ amic și fost coleg P. S. S. Ghenadie al Rîmnicului, privitoare la mănăstirile Olteniei, se vede că mormîntul luĭ Preda mai există încă, iar acel al Stanchiĭ a finit prin a se sfirma, căci P. S. S. nu vorbește de dînsul.

mumei lor. În Spania, nobilii adaogă la numele tatălui lor numele mumii lor. Tot ast-fel, după legea Portugaliei, fiind date căsătoriile succesive, n'am uzurpat un nume subsemnînd unele articole *d'Alcobia*. Probă că la noi era aceiaşĭ lege e că tatăl lui Nicolae Bălcescu se numea Petrescu (D. Tocilescu nu ştia faptul cînd a scris biografia lui Nicolae Bălcescu). Cum bărbatul său Petrescu nu era de cît Medelnicer, *cucoana Zinca*, nevasta lui, ca să nu lase să se stingă numele familiei de bocrĭ Bălceştĭ din Topolog, transmise acest nume fiilor săi [1]).

Picot mărturiseşte că toate ştiinţele nu sunt încă culese despre familia *Brancovicĭ* (în articolul publicat în revista d-lui Tocilescu).

El face să se sue această familie sîrbească la *Mladen*, voevod sîrbesc în 1326, sub regele Decĭanskir. El fu tatăl lui *Branko*, sevastocrator domn al Ohrideĭ, care-şi lăsă numele familiĭ. Avu treĭ fii, *Roman* (staroste de Hilandas în 1365), *Gheorghie* saŭ *Grigore* şi *Vuk Brancovicĭ*, domn al Pristinii, despot al unei părţĭ a Serbiei (1389—1398), care muri în 6 Octombre 1398 şi avu de nevastă pe Maria Grebljanovicĭ knează a Serbiei (moartă în 12 Aprilie 1425).

Cum Vuk Brancovicĭ a devenit despot al Serbiei, ne spune Fotino (*Istoria Generală a Daciei*, tr. de Sion, t. II, p. 133, notă). Din ceea ce zice Fotino ar reeşi tabloul următor:

LAZĂR († 1372)
despotul Serbiei şi al Iliriei.

Ştefan despot al Serbiei † 1428.	Vuk (mort fără copii).	O fată, nevastă a lui Dan I-iŭ Basaraba [2]).	Maria, care ia de bărbat pe Vuk Brancovicĭ, generalisim Voevod al Serbiei şi al Iliriei ungureştĭ.

Cu toată deosebirea datelor dintre Fotino şi Picot, cu toate că Fotino zice că Vuk nu a avut copii, reese că acest Vuk este acelaş care a avut de fiu pe acel Gheorghie pe care Fotino îl face despot în 1428, îl face să moară în 1461, şi căruia dă de nevastă pe Irena Paleologul, sora împăratului, şi de fii pe Ştefan, Grigore şi Lazăr, din care cei doi d'întîiŭ fură orbiţĭ de Turcĭ. După Picot, Vuk Brancovicĭ a avut trei

[1]) Nicolae Bălcescu s'a născut în casa azĭ dărîmată ce purta numărul 55 din str. Colţii, în care Petre Grădişteanu ţinea întrunirile *Revistei Contimporane*, ce a publicat primele mele încercărĭ, şi în care M. S. Regina fundă Institutul Surorilor de Caritate pus sub direcţiunea mumei mele.

[2]) Mort în 1298 după cronicele Sîrbeştĭ (ceea ce nu se împacă cu data lui Lazăr);—în 1333, după cronicele romîneştĭ care ne spun că Dan a murit în luptă cu Sîrbii.

fii: 1° pe *Stefan-Grigore*, citat de la 1390 la 1413 (și care la rîndu-i ar fi avut 2 fii numițĭ poate Gheorghie și Ioan);

2° pe *Stefan-Gheorghie*, prinț de Sîrbia, Pomoria, Podunavia în 1398, despot în 1428, mort în 24 Decembrie 1456, și care în 1437 luase de soție pe Irina Cantacuzino, fata lui Manuel Cantacuzino, protestator de Morea († 3 Mai 1457);

3° pe *Lazăr*, citat de la 1390 la 1413.

Picot recunoaște lui Gheorghe nu trei copii, ci opt, și anume:

1) dintr'o primă căsătorie pe *Elena*, care este citată în 1408;

2) pe *Caterina*, care în 20 Aprilie 1434 luă de bărbat pe acel Ulrich de Cilli, care fu ucis de Ladislas Corvin, și fu mumă a lui Gheorghie și Herman de Cilli, și a acelei Elisabete care în 1448 fu logodită cu regele Matias Corvin;

3) pe *Mara* sau *Maria*, care devine Sultană, luînd în 1436 pe Murad II; după 1473 se retrase la Muntele Atos unde muri în 1497 sau 1501.

4) pe *Grigore*, care, orbit de Turcĭ în 1437 se retrase la Muntele Atos, unde se făcu călugăr subt numele de German și unde muri în 1459.

[El avu de fiu pe *Vuk*, poreclit *Zmaj* sau *Zmajognjenĭ*; despot în 1476, muri în 1485; nevestele lui fuseseră 1) sora lui Ioan de Pruisz episcop de Nagyvarod; 2) Barba, fata lui Sigismund, conte de Frangipani. Fii săi fuseseră: 1) Valentin Vuk Farcaș, episcop de Nagyvarod în 1490, mort în 1495; 2) Ioan Vuk Farcaș care, din Clara de Bagai avu trei copii, pe Paul, pe Jelica și pe Iacob. Fiul lui Paul, Antoniu, avu pe Augustin, născut în 1597, care, din Maria Minjaviecĭeva avu în 1604 un fiu căruì i dete numele moșului său, adică Paul.—, Jelica avu o fată, Clara.— Iacob, din nevastă-sa Maria Jugavicĭeva, avu pe Ioan Marek și pe Caterina].

După aceștĭ patru copii ai lui Gheorghie Brancovicĭ, vin alțĭ patru, în ordinea următoare: *Stefan*, *Lazăr*, *Elisabeta și Milica*.

Ne vom ocupa întîiŭ de aceste doă fete, și pe urmă de Ștefan și de Lazăr.

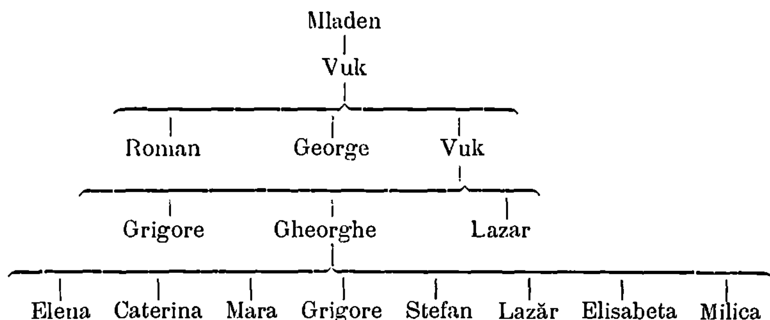
Elisabeta luă de soție pe Alexis Span, poreclit Minunatul, mare boer feodal în Drivasta, și avu 7 copii, 1) pe Marc, care luă de soție pe Nicola Briani; 2) pe Biaggio, care, din Caterina Contarini avu pe Cornelia, soția lui Giampaolo Dondi dell'Orologio; 3) pe Alexandru, care din Elisabeta Maloria din Padova, avu pe Marcu Span, soț al Caterinei de Ferrari, și tată al lui Alexis Span; 4) pe Lucia, care se căsători cu

Pier-Angelo de Drivasta; 5) pe Demetria, măritată după un Ungur; 6) pe Angelina nevasta lui Ştefan Dukagjin, domn al Pologului, şi 7) pe Adriana, nevasta lui Ioan Michielli.

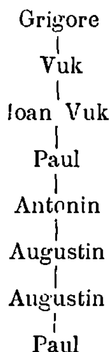
Cu *Milica*, fata cea mai mică a lui Gheorghe Brancovicĭ, intrăm în fapte atingătoare de istoria Romînilor. Milica (care muri după 1506) luă de bărbat pe Dimitrie Iaksicĭ († 1486), din care avu pe Ştefan (citat în 1506) şi pe Marc (citat de la 1506 la 1528). Acest Dimitrie Ĭaksik era fiul lui Iaksa, care mai avusese doi copii, pe Margareta, răpită de către banul Morei, şi pe Ştefan, mort în 1489 la Viena; acest Ştefan fu tată al Elenei, care luă pe Ioan Brancovicĭ (de care vom vorbi), şi a acelui Dimitrie Ĭaksicĭ, care îşĭ găsi moartea, la Braşov, în 1510 omorînd pe fostul Domn al Ţării-Romîneştĭ, Mihnea cel răŭ.

Numeroasă este de acum odrasla coborîtoare din Mladen şi Branko. Şi chiar de acum bănuim a fi lacune. Căcĭ nu e putinţă de a lega cu acest tabloŭ genealogic pe acel Radicĭ Brancovicĭ, care în 1379 fu bătut de cneazul Lazăr.

Resumăm pin'aci ştiinţele dobîndite:

Cu toată preciziunea ce pune Picot în studiul descendenţii lui Ştefan şi lui Lazăr, totuşĭ vom vedea că nu pot a nu fi lipsurĭ. De acuma însă se vede că prima noastră frază, din articolul precedinte exactă în aceasta că despotul Lazăr a avut un nepot *Vuk* (fiul lui Grigore), nu e îndestul probată în filiaţiunea din acest Vuk a Brîncovenilor din Rominia; avem într'adevăr:

Şi genealogia se opreşte aci.

Venim la cei doi fraţi Stefan şi Lazăr.

STEFAN, de şi orbit în 1437, deveni despot în 1457, şi fugi în Albania şi Italia unde muri către 1480 la 56 de anĭ. Fusese însurat cu Angelina Comnena, fata lui Gheorghie Arianiti Topija Golem Comnen, domn de Crimnica (+ 1506) şi a Mariei Musaki (a cărei soră Andronica luase de bărbat pe Gheorghie Scanderbeg).

Această căsătorie a lui Stefan fu binecuvîntată de Dumnezeu, căcĭ din aceştĭ soţĭ s'a născut un om sfînt, fala bisericii romîne. Într'adevăr fiul lor mai mare, despotul *Gheorghe*, se făcu mai tîrziu călugăr subt numele de Maxim, şi oblădui păstoriceşte Romînia de la 1513 la 18 Ianuarie 1516, cînd răposă întru fericire. Despre personalitatea lui, vezĭ *Arhiva istorică* a d-luĭ Hăsdău. Noi îl privim ca sfînt, îi zicem *Sfîntu Maxim* şi astfel neamul Brancovicilor care era să dee un martir bisericii romîne începu prin a-i da un sfînt. Nu poate fi îndoială că el este întemeietorul satuluĭ Brîncovenĭ, unde mai tîrziu găsi adăpost neamul său.

Sfîntul Maxim avu o soră şi un frate.

Sora lui, Maria, citată în 1476, luă în 1485 de soţ pe Bonifaciu al V-ea, de Monferrat. Ea fu mama lui Guillaume al IX-ea de Montferrat, care avu de soţii pe Ana d'Alençon şi pe Maria de Foix, şi de copii pe Bonifaciu al VI-a, marchiz de Montferrat, mort în 1530 neînsurat, şi pe fetele Maria şi Margarita, care fură succesiv nevestele ducelui de Mantua, Frederic de Gonzaga.

Guillaume al IX-ea avu un frate, pe Ioan-Gheorghe, care după ce fu episcop de Casal, şi abate de Leoredio, se lepădă de preoţie în 1530, şi muri în 1535 (30 Aprilie). Fusese în momentul de a lua de soţie pe Iulia, fata lui Frederic d'Aragon, regele Neapolului

Fratele mai mic al sfîntului Maxim, Ioan, despot în 1496, mort în 1502 (10 Decembre), e cel care luă de soţie pe Elena Iaksiceava. Din căsătoria lor se născu o fată, Maria, care fu nevasta banului de Croaţia, Ferdinand de Frangipani, şi-i dete doi copii, pe Stefan Frangipani, zupan al Modrusului, şi pe Caterina nevasta lui Nicolae Zrinyi, banul Croaţiei.

Am păstrat dinadins pentru mai la urmă pe despotul *Lazăr*, fiul lui Gheorghie Brancovicĭ, nu numai fiind că este eroul Serbiei, ci fiind că istoria coborîtorilor săi se leagă mai de aproape cu istoria Basarabilor.

Asociat de tatăl său, la domnie în 18 Decembrie 1446, i urmă pe tron împreună cu fratele său în 24 Decembre 1456, şi domni singur de la 1457, dar muri în 20 Ianuarie 1458 Luase de soţie pe Elena Pa-

leolog, fata lui Toma Paleolog, prinț de Morea. Elena muri la 7 Noembrie 1474.

Din această căsătorie s'au născut trei fete, Elena, Irina și Milica.

Elena fu nevasta lui Ștefan Tomașevicĭ, regele Bosniei.

A doa fată, *Irena*, luă, în 1468, pe Ioan de Croia ce deveni în 1485 duce de San-Pietro și marchiz de Soleto.—Fu mumă 1) a lui Constantin, episcop (în 1490) al Iserniei, mort în 1500, 2) a lui Gheorghe († 1540), 3) a lui Fernand, al 2-lea fiu, duce de San-Pietro, cărui nevasta sa, Adriena Acquaviva, i dete 6 fii (Achile, Frederic, Alfons, Paul, Ioan, Bernard) și o fată, *Irina*, ducesă de San-Pietro, care în 1539 luă de bărbat pe Pier Antonio San Severino, duce de Bisignano.

Am văzut că, deși nu se poate preciza ce fată din neamul Brancovicilor a fost nevasta lui Dan-Voevod, dat de fiul lui Radu-Negru, totușĭ se dă ca sigură această înrudire. Și de vreme ce cronicile noastre spun că Dan a fost *tăĭat de Sîrbĭ*, se pune întrebarea, ce ar fi cătat el în Sîrbia, de n'ar fi avut legăturĭ de familie cu familia acolo domnitoare.

A doa înrudire a neamului Basaraba cu al Brancovicilor se făcu tocmai cu *Milica*, fata mai mică a lui Lazăr, care luă de bărbat pe NEAGOE BASARABA, Domnul Țării-Romîneștĭ. E cea pe care o numim *Despina*, adică: *fiică de despot*, precum numim *Chiajna* (cnezina) pe nevasta lui Mircea, fiul lui Mihnea. Milica e acea Doamnă vestită care-șĭ dete sculele pentru ca să se poată sfîrși biserica de la Curtea de Argeș. În afară de copii morțĭ în pruncie (Petru, Ioan, Angelina) Milica și Neagoe mai avură de copii pe *Teodor*, care în 1521 urmă vremelnic pe scaun tatălui său, pe *Stana*, care în 7 Februare 1531 luă de bărbat pe Ștefan-Vodă, și pe *Ruxandra*, care luă de bărbat pe Radu, ce domni în 1522 și 1526. După Picot e Radu al IV-lea.

E Radu de la Afumațĭ, căcĭ peri în 4 Ianuarie 1527, împreună cu fiul său Vlad. Un alt fiu al lui, care fu călugăr, subt numele de Paisie, domni de la 1535 la 1549. E tatăl lui Pătrașcu cel Bun, care domni de la 1554 la 1557. Din nevasta sa Voica (călugăriță mai tîrziu subt numele de maica Teofana, moartă înainte de 1606), avu 1) pe Vintilă, pe care Ioan-Vodă cel cumplit îl puse Domn doo lunĭ, 2) pe Maria, care, din Spînău, avu pe Radu Bidiviul, 3) pe Petru Cercel, care, prin influența lui Henric de Valois, rege al Polonii și al Franții, domni de la 1582 la 1585, și muri în 15 Martie 1590, lăsînd un fiu *Marcu*, și 4) pe Mihai Viteazul eroul romîn, Domn în 1593, învingătorul Turcilor, Moldovenilor, Leșilor, Ungurilor [1]), creatorul Daciei, asasinat de Austriacĭ în 8

[1]) Cronica anonimă zice: «și ca pe niște măgarĭ îi avea.»

August 1601. El avu de nevastă pe Stanca, văduva lui Iani, boer grecesc (Stanca muri în 1605) și de țiitoare pe Tudora din Tîrșău, cîntată de Alesandri.

Mihaiŭ avu de fiu pe Nicolae Pătrașcu, care din Ana, fata lui Radu Șerban-Vodă Basaraba, avu pe Elena ce luă pe Eustațiu, al 2-lea logofăt.

Fetele lui Mihaiŭ au fost *Florica* și *Marula*. Marula se căsători cu Socol. Florica luă pe clucerul Preda, și avu de copii pe *Buica*, soția clucerului Petre, și pe Elena, nevasta lui Pană Pârdescu, din care avu pe Alexandrina și pe Matei.

Am văzut că Dancĭul Brîncoveanu, luînd pe o fată a lui Radu-Șerban Vodă, era cumnat cu fiul lui Mihaiŭ Viteazul. Rămîn de lămurit, ca să se poată zice că Brîncovenii au avut 4 legăturĭ de căsătorie cu Basarabii, 1-iŭ, care sunt scoborîtorii lui Dan-Vodă și ce legăturĭ de filiațiune sunt între Dan și Neagoe; 2-a, care sunt strămoșii lui Radu de la Afumațĭ; a 3-a, care sunt acei ai lui Radu-Șerban.

Înainte de a păși mai departe, însemnăm că Fotino e greșit, în ce privește pe copii despotului Lazăr. Cum am văzut, fata lui Lazăr, Elena, a fost regină a Bosniei. Fotino știe că muma sfîntului Maxim se numea Angelina și tatăl său Stefan, dar amestecă pe Stefan fratele luĭ Lazăr, cu Stefan Tomașevicĭ, ginerile lui Lazăr.

Fotino face din Ioan Brancovicĭ un frate al sfîntului Maxim și aci are dreptate, dar Ioan a domnit de la 1496 la 1502, nu de la 1465 la 1469.

Fotino greșește cînd face văr cu acest Ioan sau Ioanopol pe Paul Brancovicĭ care nu putea fi de cît o rudă mai depărtată. Să fie el acel Paul descendent al lui Vuk Zmaj? Atuncĭ s'ar adeveri putința ce am arătat în prima notă, a coborîrei Brîncovenilor din acest *Vuk*. Păcat, de ar descinde tocmai din Vuk, căcĭ acest Vuk nu a jucat rol tocmai frumos în istoria Serbiei [1]). În orĭ-ce caz, am văzut titulatura acestui Paul, din care de sigur că s'au tras Brancovicii din Transilvania. Dar data de 1465, a lui Fotino, e prea depărtată. Picot nu spune să fi domnit Paul Brancovicĭ. De altmintrelea e învederat că genealogia trebue continuată. Chiar în veacul nostru există Brancovicĭ slavĭ, și acest nume este azĭ purtat de unul din episcopĭ slavĭ ce luptă cu mai multă voinicie în capul naționalităților în contra jugului ungur. Este peste putință de a da filiațiunea directă dintre Paul Brancovicĭ și mitropolitul Romînilor, martir al ortodocsii în lupta cu protestanții, Sava Brancovicĭ, și al fratelui său Gheorghe, despre a cărui activitate, și călătorii în Țara-Romînească, vezĭ *Revista d-lui Densușianu* (anul 1-iŭ, No. 3, p. 97).

[1]) V. *Univers pittoresque, Provinces illyriennes, Serbie.*

Faptul că Brîncovenii de la noi aveau proprietățĭ în Transilvania, întărește presupunerea că erau rude Sava Brancovicĭ mitropolitul, și Danciul Brîncoveanu, tatăl luĭ Matei Basaraba, ceea-ce se mai întărește prin posesiunea de către Brîncovenĭ a satuluĭ Brîncovenĭ, fundat de sfîntul Maxim (Gheorghe Brancovicĭ). Să adăogăm că chiar azĭ sunt mulțĭ Brîncovenĭ și Brancovicĭ Romînĭ în Transilvania, din care unii căzuțĭ în sărăcie. Aceasta zis, fără a număra pe acei ce în Bucureștĭ uzurpă numirile cele mai slăvite. Cițĭ Cogîlnicenĭ, Brîncovenĭ, Floreștĭ, Crețuleștĭ, etc., n'au nicĭ o rudenie cu familiile de acest nume, ci sunt *băcanĭ* sau *coaforĭ* care au crezut că se fac boerĭ marĭ de uzurpă o numire mare? Ar trebui înțeles că asemenea numirĭ sunt o avere națională, că ele nu pot fi uzurpate, că numele este o proprietate; ar trebui puse stavilĭ la asemenea uzurpațiunĭ; ar trebui formată o comisiune istorică care să 'ntocmească printr'un control aspru genealogiile boerilor romînĭ,—printre care se găsește cea mai mare nobilime din Europa,—și care să redacteze *Cartea de aur a Romînii.* (B. F.)

CRUCEA DIN ZIDURILE BRÎNCOVENEȘTĬ

Afară de inscripțiunile mormîntale ce am publicat mai sus, mai posedăm altele, ca acea a lui Emanoil B. B. îngropat la Brașov. Preferim să aducem aci frumoasa inscripțiune a crucei ce este băgată în zidul curții brîncoveneștĭ din fața mitropoliĭ, avînd cuprinderea următoare:

«Această cruce ridicată în slava Domnului Hristos de Constantin Brîncoveanul Basarab, fecĭorul luminatului Domn Constantin Basarab voevod, în locul altei crucĭ ce era de lemn, care era ridicată de Preda biv vel (fost mare) vornic Brîncoveanul, în pomenire pentru fiu său Papa Postelnicul, părintele mai sus pomenitului Domn; într'acestașĭ an au perit în ḑilele lui Constantin Vodă Șerban, ce au stătut Domn în urma lui Matei-Vodă cînd s'au ridicat dorobanții și asupra Domnului și a boerilor țării la leatul 7168 (anul 1650) și stricîndu-se crucea de lemn, s'au ridicat aceasta de piatră la Iulie 20, leatul 7221 (anul 1713).

Inscripția de pe monumentul din stînga drumului mitropoliei (mergînd la vale), pe partea monumentului despre nord:

«Romînilor, unirea, credința și dragostea fiă-vă devisă și prin paza legilor și păstrarea drepturilor cîștigate, vețĭ ajunge la fericirea voastră.»

† (Aci vin apoi săpate doo mîinĭ unite de desubtul cărora se află o cruce împodobită cu ramurĭ verzĭ.) 17 (20) Ianuarie.

FAMILIA MAVROCORDAŢILOR

În ultimele lunĭ au apărut despre familia Mavrocordaţilor doă articole însemnate, de care trebue să vorbim aci.

În numărul din Martie şi Aprilie 1894, al Arhivei din Iaşĭ, D. Alecsandru Gh. Mavrocordat a însemnat unele greşelĭ [1]) comise de D. A. D. Xenopol, privitoare la familia sa.

Un fapt netăgăduit e că muma lui Vodă Nicolae Mavrocordat se coborea din Domnii Moldovei, din Musăţeştĭ, din Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare şi Petru Rareş, care, din Elena, eşită din familia despoţilor Serbieĭ, avu pe Iliaş-Vodă. Fiul acestuia, Alexandru Iliaşĭ, avu o fată, Domniţa Casandra, pe care o dete dup'un Hrisoscoleu, şi a căreĭ fată, Sultana, luă de bărbat pe Alexandru Mavrocordat, tatăl lui Vodă Nicolae Mavrocordat. Aceasta avea dar dreptate de a se lăuda că prin mumă sa se cobora din Rareş.

E de însemnat aci că Doamna Zoe, muma autorului acestei opere, se coboară de doă orĭ din familia Muşăteştilor, nu numai fiind-că e fiica lui Al. Mavrocordat, al căruĭ strămoş este Nicolae-Vodă Mavrocordat, ba încă fiind-că Eudoxia, fata lui Petre Rareş, a luat de bărbat pe marele Vornic Hristea Balş, ast-fel Al. Vodă Mavrocordat, a căruĭ mumă are de al 3-ea strămoş pe Petru Rareş, este însuşĭ al 3-ea strămoş al Doamnei Zoe.

Eroarea D-lui Xenopol a fost de a da lui Alexandru Mavrocordat, negociatorul tratatului de la Carlovicĭ, de bun pe un Panţiris Mavrocordat, pe cînd numele acestui bun era Nicolae. El luă de nevastă pe Roxandra Scarlatti, din care pretinde D. Xenopol că ar fi avut doi fiĭ pe Alexandru şi pe *Ioan*. Pe acesta nu-l vedem însă figurînd în alăturata spiţă.

Despre această Ruxandra spune D. Xenopol că ar fi fost logodită cu *Matei Basarab*, şi că, pe drum, se 'nbolnăvi de vărsat, venind în Ţara-Romînească, cea ce făcu pe Domn să o gonească.

E adevărat că Roxandra nu numai a fost logodită, ci încă măritată cu un domn romîn, a fost Doamnă a Ţării, dar nu a lui Matei, ci a lui Alexandru Cuconul (1623 — 1627), fiul lui Radu Mihnea. Fiica lui Skarlat Begliktzi sau Tzelebaşĭ, luă la Tecucĭ pe acest domn romîn, al căruĭ tată, Radu Mihnea, domnea atuncĭ în Moldova. Nunta a fost pompoasă şi ţinu doă săptămînĭ, şi au venit ambasadorĭ din Transilvania, Ungaria şi Polonia.

[1]) *Istoria Romînilor*, V. IV, p. 483—484.

Văduvă, fără copii, Roxana luă pe Niculai Mavrocordato, născut la Chio, sărac, dar nobil, dintr'un neam celebru chiar înainte de căderea Constantinopolului subt Turcĭ.

Scarlatos muri în 1630. Obîrsiea erorilor D-lui Xenopol, în ce privește pe Roxana, este însu-șĭ Cantemir, care nu putea suferi pe Nicolae Mavrocordat, căcĭ aceasta îl precedase și-i urmă pe tron. Scarlatos mai avu alte trei fete pe care le căsători cu Iuliani, cu Rosetti și cu Cremaki.

Rămîne iarășĭ constatat că bărbatul Roxanei se numea Nicolae, iar nu Panțiris sau, cum zic unii, Pantele.

Vestita scriitoare romînă, Dora d'Istria (Prințesa Elena Koltsoff-Malsasky, născută Ghica), înfruntase chiar din 1873 minciunile istorice ale lui Cantemir în această privință.

De la Scarlatos vine că Nicolae-Vodă subsemna une-orĭ Nicolaus Alexandri Mavrocordato de Skarlati El era un om învățat ca și tatăl său Alexandru, supranumit Exaporitul.

În cartea D-lui Blaremberg se poate citi despre Exaporitul că muri de durere cînd află că fiul său priimește Domnia. Se temea de 'ntoarcerea norocului.

În urma articolului D-lui Mavrocordatu, D. Profesor G. D. Teodorescu adăogă, în numărul *Arhivei* din luna Mai, un articol din care reese că și Doamna Roxandra era o elinistă erudită, și că ea, neavînd frațĭ, stipulă că fii săi să ea și numele de Scarlati. D-sa vorbește de un manuscris ce este proprietatea D-sale, și în care se găsesc la 'nceput 24 de versurĭ, în care poetul romîn, din faptul că Nicolae-Vodă domnise pe rînd în amîndoo pricipatele, trage concluziunea că *Dacia* trebue să fie mîndră de a fi *oblăduită* de un descendinte al Iagelonilor și al lui Stefan cel sfînt. Autorul, Nicolae Roset vel-logofăt, știe într'adevăr că nevasta lui Iliașĭ-Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun, era Sofia, sora regelui Vladislav Iagelone. El se ocupă anume de *vița* lui Nicolae-Vodă și de faptele Domnilor, străbunĭ ai acestui-a. A doa parte a manuscriptului e datorită lui Constantin Văcărescu, vel vistier al Țării Romîneștĭ, ce scria în 1723; apoi Smaranda-Doamna estrage din ambele genealogii și traduce în grecește ce este esențial în ambele genealogii.

Mai vezĭ, despre această familie: *Généalogie des Mavrocordato par Em. Legrand*, 1886, Paris.

Ast-fel copii lui Vodă-Bibescu și ai Doamnei Zoe se coboară prin tatăl său Vodă-Bibescu din Brîncovenĭ, din despoții Serbiei, Brancovicĭ, din Basarabĭ, dinastie națională a Țării Romîneștĭ; prin muma lor Doamna Zoe

TABLOUL GENEALOGIC

AL FAMILII DOMNITOARE A MAVROCORDAȚILOR

Din care și'a tras neamul Prințesa ZOE, adoptată de Prințul Grigore BAȘARABA-BRANCOVAN și măritată cu GHEORGHIE DUMITRU BIBESCU, care, Ales pe Viață de Națiune, domnește de la 1842 la 1848.

[1]) Vezĭ în tabloul următor obîrșia neamului Balșilor.

iarăşĭ din Brîncovenĭ şi din Brancovicĭ, din Mavrocordaţĭ, şi prin aceştia cît şi direct prin muma lor din Muşăteştĭ, dinastia naţională a Moldovei, adică din Alexandru cel Bun, Stefan cel Mare şi Petru Rareş, şi prin Musăţeştĭ din Iagelonĭ, regii Poloniei [1]). Tot prin mumă-sa se coboară din Balşĭ, care sunt urmaşii viconţilor de Baux, constataţĭ din veacul al VIII-lea, înşi-şĭ poate urmaşĭ aĭ Baltilor, familie regală a Visigoţilor [2]).

ORIGINELE NEAMULUI BALCHE (BALŞ) [*])

În studiul său genealogic despre familia franceză «Les Seigneurs Les Baux», Ex. Sa, d. Chedomie Mijatovich (fost ministru al afacerilor streine al Serbiei) scrie ce urmează:

. . . .

«Multe case franceze, vestite altă dată, sunt azĭ uitate. Printre ele, se află acea a Siniorilor Les Baux, căreia poate nicĭ una nu s'ar putea compara.

«LES BAUX ÎNTRUPEAZĂ ÎN EI TIPUL NOBILIMEI FEODALE, PORNIRĂ NE-«ÎNCETAT RĂSBOIŬ ÎN CONTRA CURŢILOR DIN PROVENŢA, ARHIEPISCO-«PILOR ŞI BURGHEZILOR DIN ARLES, REGINELOR NEAPOLULUI ŞI REGILOR ARAGONULUI.

«Franţa din sud nu fu însă de cît o parte a nesfîrşitului orizont pe care les Baux l'au ocupat în istoria politică a Europei. Coborîtorii din Baux au făurit istoria Albaniei şi a Muntenegrului de la 1310 la 1421.

«Neamul Baux, părăsind Albania, găsiră adăpost la curtea Domnilor

[1]) Documentele zic că fiul lui Alexandru cel Bun a luat de nevastă pe sora lui Vladislav, *Sofia*.
D. Xenopol scrie că chiar Alexandru cel Bun ţinea pe sora lui Vladislav şi o numeşte *Ringală* E aci o problemă istorică pe care pentru azĭ ne mulţumim a o semnala istoricilor.

[2]) În cît despre copii Prinţului Gheorghie şi Prinţesei Valentina, fată a Prinţului Iosif de Caraman, Prinţ de Chimay, mare de Spania de clasa întiiŭ, — genealogia lor, prin moşul lor de Chimay, îĭ sue cel puţin pînă la veacul al XIII-ea.
Şi se mai găsesc încă ignoranţĭ la noi căror le place să zică că nu există nobilime la Romînĭ.

B. F.

[*]) Baltii (Baltes) la Vişigoţĭ; les Baux în Provenţa (Franţa); Balsa şi del Balzo la Neapol (Italia); Balcha în Albania, în Muntenegru, în Sîrbia; Balscha sau Balche (Balş) în Ţara-Romînească şi în Moldova

Moldovii și avură în Moldova, în veacurile al XVII-ea și al XVIII-ea, subt numele de Boerii Balșa, înalte meniri în diplomație și în armată.

Ramura romînă a Signiorilor LES BAUX esistă însă, și sîngele vechilor BAUX provensalĭ, napolitanĭ, albanezĭ curge în vinele regelui Alexandru I-ŭ, căcĭ bunica (de mumă) a fostului rege Milan, și bunica (de mumă) a reginii Natalii erau amîndoo din casa Balșa, scoborîtorĭ autenticĭ din Signorii LES BAUX [1]).

«Ramura ce trăește a BALȘILOR romînĭ nu poate fi de cît aceașĭ ramură sîrbă adăpostită pe pămîntul romînesc. Într-adevăr, nu numai ramura romînească poartă acelașĭ nume de Balșa, ce purta ramura sîrbească, dar armele de acum ale familii sunt: stea de aur pe cîmp roșiu (champ de gueules), și cele mai vechĭ documente oficiale, — în limba romînească, — le dă titlul de KNEZĬ, cea ce în sîrbește însemnează *Prinț*.

«Un document oficial, datat din 1493, spune, în mod preciz, că KNEZII BALȘA au venit în Moldova din țara sîrbească, după ce au trecut apa.»

«Familia BALȘILOR romînĭ are în archivele sale doă scrisorĭ scrise în 1490 de împăratul Frederic al III-ea, care, *după cererea dogelui din Veneția*, recomandă prietenii guvernanților noștri din Moldova și din Țara Romînească pe *Prinții sîrbi Teodor și Ivan Balșa* [2]).

«În 1813 adunarea națională a Moldovii numește o anume comisiune ca să cerceteze toate documentele privitoare la familia *Balș*. Comisiunea supune Adunării, — după un timp oareșĭ care dat lucrării, — un raport adoptat de membrii săi într'un glas. Concluziunea acestui raport e că ramura romînească a BALȘILOR se coboară din familia sîrbească BALȘA, Domnĭ stăpînitorĭ în ZETA (MUNTENEGRO) și în ALBANIA.

«Marele și învățatul istoric al Împărății bizantine, DU CANGE (*Illyricum vetus et novum*), a zis că era «foarte probabil» ca aceștĭ BALȘA din Sîrbia să fie o ramură a neamului signorilor LES BAUX, care, în regatul Neapolului, purtau și poartă încă numele de BALZO și de BALSA.

«În zilele noastre, Lenormant (*Turcĭ și Muntenegrenĭ*) a susținut aceașĭ ipoteză, fără însă a aduce multe lămurirĭ în această privință.

«Propria-ne convingere că BALȘA sîrbeștĭ [3]) sînt o ramură a fami-

[1]) Bunica regelui Milan și Î. M. Sa Prințesa Zoe-Brancovanu-Bibescu erau vere în gradul al doilea (Vezĭ mai departe tabloul genealogic).

[2]) Vezĭ la Finitul acestui articol cea mai de căpetenie din aceste doă scrisorĭ.

[3]) Și Romînĭ.

lii franceze LES BAUX, se întemeiază pe consideraţiunile şi argumentele următoare :

«1° E un fapt întemeiat că nu se vorbeşte de BALŞA în cronicele sîrbeştĭ înainte de ivirea francezilor BAUX în Italia de Sud. În documentele sîrbeştĭ, descoperim numele de BALŞA în 1307, pentru cea d'intîiŭ oară. Cucerirea Neapolului de Francezĭ se'ntîmplase în 1262.

2° Acest fapt că BALSHA ne'ntîmpină întîiŭ pe ţărmul Adriatic al Albaniei din Nord, care, tocmai pe la finitul veacului al XIII-lea, avea relaţiunĭ politice şi comerciale foarte active cu coasta Apulii din regatul Neapolului, e foarte însemnător. Şi apoi, cel d'intîiŭ Balşa de care e vorba, pare să fi împlinit rolul de agent confidenţial pe lîngă regina Serbiei ELENA, care era o prinţesă COURTENAY, şi o rudă a lui CAROL de ANJOU, împreună cu care mai mulţĭ LES BAUX veniră din Franţa în Neapol. Regina ELENA şedea mai des în SKADAR (SCODRA sau SCUTARI din ALBANIA) şi avea corespondinţă foarte activă cu curtea franceză din NEAPOL, cum dovedesc aceasta numeroasele-i scrisorĭ păstrate în arhivele din Neapol;

«3° E o analogie isbitoare a numirilor. Numele de familie cel mai vechiŭ, — cu autografia gotică, — era BALTI; în latineasca din Provenţia: BAUTIO; în provensala curată: BAUZ; în franţuzeasca din timpurile de mijloc: BAULZ; în franţuzeasca modernă: BAUX; în italieneasca din Neapol: BALZA sau BALZO; în graiul din Veneţia: BALSA; în sîrbeşte:: BALSHA sau BADSHA: în romîneşte BALSHA sau BALŞ.

«4° Armele casei sîrbeştĭ [1]) BALSA au aceiaşĭ stea de aur de cîmp albastru: *Stella aurea in campo rubeo*, cum zice DU CANGE.

«5° In «oraşul-castel» des BAUX, cum îl numeşte M. SYMONDS, a rămas din strămoşĭ, pînă azĭ, că patronul castelului şi a familiei de BAUX era SF. LAURENŢIU. Monede de argint ale BALŞILOR sîrbeştĭ au chipul aceluiaş sfînt;

«6° LENORMANT, *Revista de Numismatică.*— Nobilul albanez. GIAVANNI MUSSAÉHI, despot al EPIRULUI, care era însuşĭ rudă de aproape BALŞILOR sîrbeştĭ, spune în *Memoriile* sale (scrise (în 1530), în ce priveşte originile lor, aceleaşĭ tradiţiunĭ ce vedem aduse de istoricii francezĭ pentru BAUX francezĭ şi BALSA italienĭ;

«7° Papa MARTIN, într'o *Bulă* din 1369, zice că cei trei fraţĭ BALSA din Albania nordică, pretind că se scobor din *sînge regal.* Către mijlocul veacului al XVII-lea ducele della GUARDIA, vorbind de nobilii

[1]) Şi Romînĭ.

napolitanĭ del BALZO, zice că era în obiceĭurile lor de a se lăuda cu o coborîre din regĭ și împărațĭ.

«8' Cei mai vechĭ autorĭ francezĭ și italienĭ știau de pe atuncĭ în mod cam confuz că LES BAUX se făcuseră vestițĭ nu numai în Franța și în Italia, ci încă *și în alte țărĭ.* Signor CARLO DE LELLIS (1654) spune vorbind de neamul del BALZO: *Famiglia assai chiara e illustre per esser in quello stato il Reame d'Arli col principato d'*ORANGE, *e presso d'infini altri titoli e dignita ottenuta cosi nella Francia, come nel regno nostri di Napoli et in altri ancora*;

«9° Despotul MUSSACHI, în *Memoriile* ce am reamintit, vorbește de vară-sa Maria, contesă de MURO (soră cu TEODOR și cu IVAN) ca fiind vara prințului sîrbesc COYHA (Gheorghie) BALSHA, gonit din Statele sale de Turcĭ. Ducelle della GUARDIA, vorbind de aceiașĭ contesă, zice că e nepoata lui GIACOMO DEL BALZO, Principe al TARENTULUI. Aceștĭ doi autorĭ, neatîrnațĭ unul de altul și bine informațĭ, arată într'un mod indirect relațiunile intime ce au ființat între BALSHA albanezĭ și BALZA din Italia din Sud. Ducele della GUARDIA dă alte amănunte în această privință. MARA BALSHA fu adusă din ALBANIA în NEAPOL pe cînd era încă copilă de șapte anĭ; fu priimită și crescută la curtea reginei ISABELA (nevasta regelui, FERRANTE I-iŭ), *care, fiind ea însășĭ o del* BALZO, *priimi pe mica* MARIA *ca pe o rudă a sa*;

«10. Acelaș duce della GUARDIA, reamintind tradițiunile propriului său neam, arată ca foarte însemnat acest fapt că unul din BALZA napolitanĭ fu silit să fugă din ITALIA în ALBANIA, *unde lăsă un fiu care ajunse* DESPOT *al Serbiei.*

«11. Un alt învățat istoric, Iosif Baptist L'HERMITE, numit TRISTAN, în opera sa: *Neapolul francez* (Paris 1663) zice, negru pe alb, că *unul din* BALZA *napolitanĭ a trecut în* ALBANIA [1]);

«12. Unele vechĭ cronice sîrbeștĭ, ce sunt citate în *Memoriile Despotului* MUSSACHI, fac să coincideze începutul carierei politice al neamuluĭ BALSHA din ALBANIA, cu domnirea Regelui sîrbesc MILUTIN.

«MILUTIN însă, unul din Regii cei mai destoinicĭ pe care să-i fi avut Sîrbii, era fiul prințesei franceze ELENA DE COURTENAY. Avu o corespondență ne'ntreruptă cu dinastia ANJOU din NEAPOL, și în 1308 subsemnă un tractat secret cu CAROL DE VALOIS.

«E de tot în firea lucrurilor ca unul din BALZA napolitanĭ să fi găsit adăpost la Curtea Reginei franceze din Serbia, sau să fi venit acolo numai

[1]) E FRANCISC al V-ea, care scăpă la RAGUSA și fu tată al lui BALSA I-ŭ, principe de ZETA, și căsătorit cu o NEMANYICH.

în misiune politică. A putut mai tîrziu să dea de dînsul o așa de bună întipărire în cît să-l fi luat de soț una din Prințesele sîrbeștĭ. Cronicarii sîrbĭ spun toțĭ într'un glas că strămoșul casei prințiare BALSHA luă o fată din ramura cadetă [1]) a casei regale NEMANYICH, dobîndind, împreună cu mîna nevestei sale, ca apanagiu, o parte din ZETA de sus (azĭ MUNTENEGRUL) și din ZETA de jos (ALBANIA nordică).

«E un alt punct de asemănare între francezii BAUX, italienii BALZA, și sîrbii BALSHA. În cîte trele neamurĭ se găsesc întrunite aceleașĭ inalte insușirĭ personale. BALSHA albanezĭ sunt oamenĭ tot așa de frumoșĭ, de voinicĭ, de cavalereștĭ, de strălucit înzestrațĭ în punctul de vedere politic, — nu fără a ființa într'înșii o oare-șĭ care cătățime de vicleană iscusință,— ca și BALSA Napolitanĭ, și BAUX din Provența. Aceasta se va vedea de altmintrelĭ în mod lămurit, pe cît mi'e nădejdea, după liniile cele marĭ ale istoriei lor, pe care vrem să le înfățișăm cititorilor noștri.»

HRISOVUL VOEVODULUI SCARLAT-ALEXANDRU CALIMAH (1813) DAT BOERILOR BĂLȘEȘTI [2]).

CU MILA LUI DUMNEZEU, NOI SCARLAT ALEXANDRU CALIMAH VOEVOD CU MILA DOMN AL ȚĂRII MOLDAVIEI.

Cerere cinstiților boerĭ Bălșeștĭ, ca prin Obșteasca Adunare de față, inaintea tuturor, să se cerceteze curgerea neamului Dumilor sale în tocmai după dovezile ce au adunat spre încredințare, aflîndu-se a fi nu mai puțin următoare domneștei noastre bune socotințe și dreptei hotărîrĭ ce avem, ca întru asemenea pricinĭ, nimenĭ fără de știința boerilor tutulor Domniei mele ai marĭ și ai micĭ să nu se facă, după Domneasca Noastră poruncitoare țidulă, ce după rugăminte prin jalobă ni s'au făcut, cercetîndu-se acum în Obșteasca Adunare la sfînta Mitropolie arătarea Dumilor sale s'au găsit întemeiată pe toată dreptatea și cuviința. Domnia me însă, și deosebit voind a Ne încredința și Însu-Mĭ de statornicia temeiurilor asupra cărora s'au zidit această invechită spiță de neamurĭ, am poruncit de s'au

[1]) Adică eșită din alt frate de cît întîiul născut.— N. tr.

[2]) Arborele genealogic al familii Balș, de la *Hristea* încoace, este în mîinele capului familiei; iar cei-l-alțĭ membrii au copiĭ de pe dînsul. D. deputat Mihail Balș a binevoit a ne împrumuta pe al săŭ; în colțul de sus de la dreapta se găsesc cele doă acte ce urmează; apoi în colțurile de jos, la dreapta și la stînga, cele doă notițe ce punem după zisele acte. — N. tr.

citit înaintea Noastră de iznoavă toate scrisorile cele vechĭ și toate dovezile cele mai adevărate ce s'au arătat la Divan, precum istoriile țărilor și însușĭ această anafora, și după multă și pătrunzătoare cercetare ce am făcut Însu-mĭ Domnia Me împreună și cu tot sfatul nostru, aflînd că întru adivăr arătare Dumilor sale boerilor iaste răzămată pe statornicie și neclintită încredințare, fără să ne mai rămîe cît de puțină îndoială asupra adevărului, într'o unire și noi fiind cu socotința pre-o-sfințitului Mitropolit al Țării și ai iubitorilor de Dumnezeu Episcopĭ și a tuturor Dumilor sale boerilor mai jos iscăliți, atît pentru începutul și urmare neamului cinstiților boerĭ Bălșeștĭ, cît și pentru pricinile de care sĕ arată că li s'au întîmplat ace din vechĭ puțină și atingătoare lipsă, spre nestrămutată încredințare și spre împlinire acelor din întîmplărĭ pierdute scrisorĭ și dovezĭ, mărturisită prin ispisoacele domneștĭ precum s'au arătat, Domnia Me întărim Dumilor sale mai întîiŭ vrednica ace adiverință ce o au aflat pentru începutul neamului Dumilor sale, precum și toate cele-l-ante următoare încredințărĭ cuprinsă mai gios în anafora, și dăm și întărim cinstiților și credincioșĭ boerĭ Bălșeștĭ, prin această a Noastră Domnească hotărîtură și hotărire, această nerășuită *(sic)* în vecĭ mărturie și iscălită de Noi statornică încredințare pentru învechire și cinstire spiței neamului Dumilor sale alăturată aice, ca să fie aceasta la neamul Dumilor sale, atît la aceștia acum în viață, la toțĭ acei cuprinșĭ prin anafora cum și la aceia ce s'or mai arăta după vremĭ și la toțĭ urmașii uric de întăritură și hrisov nerășuit în vecĭ pentru toată cinstea ce au avut neamul Dumilor sale în pămîntul acesta al Moldaviei, dovedit fiind că din vreme statorniciei lui aice de a pururea cu toții au fost și sînt în cele mai întîiŭ a patriei cinurĭ, slujbe și cinstirĭ, fiind aceasta și de a pururea lămurită dovadă și vecĭnică adiverință în toată vremea și în tot locul unde va fi trebuință de a se arăta spița acestui neam de boer și de a se încredința orînduiala cinstei și cinstire ce au avut in patrie sa, care cu nestrămutare și astăzĭ se păzește. De vreme că ce mai acufundată cercetare, ce prin Obșteasca Adunare și de către insușĭ Domnia Me s'au făcut aice la fața locului, unde mai bine sĕ știe de cît pretutindene greutate cu care s'au adunat aceste . . . . scrisorĭ și jalnica și nestatornica din vechĭ stare a acestui de Dumnezeu păzit pămînt, s'au dovedit prin învechite ispisoace și vrednice de toată credința toate arătările Dumilor sale și s'au ridicat cu bună adiverințe și tot prepusul din mijloc, și poruncim Dumitale Iordaki Cantacuzino vel Logofăt să se lege către aceasta al Noastră Domnească pecetie și încă pentru a Dumilor sale mai mare odihnă, deo-

sebit cu pecetie Gpod să se întărească și toate copiile dipe scrisorile ce au adunat Dumnealor spre aceasta, acele cîte s'au posleduit din cuvînt în cuvînt și s'aŭ adiverit de Dumnialor boerii Divanului, care deosebit sau cetit și înainte Domniei Mele, și dacă la urmă iĭ va încăpe vreme pe Dumnealor și vor mai afla și altele iarășĭ să le treacă în condica neamului ce s'au făcut și să le adiverească spre știința de vecĭ. Aceasta poroncim, iar spre aceasta este credința a snu-mĭ Domniei Mele, Noi Scarlat Alexandru Calimah Vodă, i credința pre iubitului Nostru fiu Alexandru Vodă, i credința pre osvintitului Mitropolit al Țĕrii, Kir Veniamin, i a iubitorilor de Dumnezeu Gherasim Episcop Romanului, Meletie Episcop Hușului, i credința a tuturor boerilor Divanului Domniei Mele, a cinstițĭ și credincioșĭ boerĭ Dumnealui Iordaki Cantacuzino, Vel-Logofăt al Țĕrii de gĭos, Dumnealui Dimitrie Sturza, Vel-Logofăt al Țĕrii de Sus, Dumnealui Costandin Balș, Vel-Vornic de Țara de gĭos, Dumnealui Vasile Costaki, Vel-Vornic al Țĕrii de gĭos, Dumnealui Manolaki Dimaki, Vel Vornic de Țara de sus, Dumnealui Dimitrie Bogdan, Vel-Vornic al Țĕrei de Sus, Dumnealui Vasilie Roset Vel-Vornic al Obștiei, Dumnealui Gheorghie Manul Hatman și Părcălab Sucevscoi, Dumnealui Costandin Negri, Vel-Postelnic, Dumnealui Grigorie Sturza, Vel-Vistier, Dumnealui epistat Vorniciei de aprozĭ, Dumnealui Niculai Roset, Vel-Spatar, Dumnealui Dimitrie Beldiman, Vel-Ban, Dumnealui Constandin Pantazioglu, epistat comisiei, și credința a tutulor boerilor noștri ai marĭ și ai micĭ. Datu-s'au la scaonul Domniei Mele in orașul Iașii în anii de la Hs. 1813, întru al doilei al Noastră Domnie la Moldavie în anul al doile.

NOI SCARLAT ALEXANDRU CALIMAH VODĂ.

Alexandru Calimah, Agă Procit epistat fiind Logofeției al doile.

RAPORTUL BOERILOR

PREA ÎNĂLȚATE DOAMNE,

Precum prin a Înălțimei Tale Domnească țidulă din curgĕtoriul an subt 2 *(sic)* ni se poroncește, am cercetat cu amăruntul arătare Dumilor sale boerilor Bălșeștĭ și după cele mai temelnice și adiverate dovezĭ ce am vĕzut, încredințindu-ne întru adivĕr de curgire neamului Dumilor sale, am pus de au așezat ace însemnare cuprinzĕtoare de toțĭ ace ce s'au aflat că împreună se trag din cel mai întîiu părinte.

Noi, Pre Înălţate Doamne, după cîte urice învechite, ispisoace de ocinĭ am văzut, atît la Dumnialor boerii Bălşeştĭ, cît şi la alţii, ce cu rudenie, schimburĭ şi vînzărĭ s'au împărtăşit din ale Dumilor sale, precum şi din însuşĭ cărţile Divanului ce sînt pe la mulţĭ, întru care se văd iscăliţĭ şi din neamul acesta, judecătorĭ împreună cu cei mai vechĭ boerĭ ai pămîntului, sîntem bine încredinţaţĭ că acest neam de boerĭ, au fost, de cînd s'au aşezat în locurile aceste, necurmat între cele mai întăi şi mai alese din ale pămîntului acestuia şi că dacă acum după atîta de îndelungată vreme rămînea chip de a se putea zice vre-o lipsă în urmare spiţei, nicĭ nu poate fi atingătoare arătărilor Dumilor sale, dar nicĭ nu poate curge din vre-o a sa pricină, de cit că şi Dumnealor, ca şi alţii mulţĭ lăcuitorĭ ai Ţĕrei noastre au pătimit cu împrăştiere scrisorile ce au avut, din care multe fiind pe la neamurĭ se află în neştiinţă nealese şi netălmăcite, iar altele pe la străinĭ cu totul făr de a se putea prepune, precum şi acum după săvîrşire spiţei am aflat încă 2 ispisoace de la Ştefan-Vodă cel bun şi de la Irimie-Vodă în scrisorile Cornilor, să lăsăm apoi ca şi din întîmplările ce au curs asupra Ţĕrei sînt multe şi cu totul perdute de la Dumnealor, precum însuşĭ ispisocul Domnului Irimie Movilă Vodă din 1602 mărturiseşte şi încredinţază că au fost la Dumnealor şi altele mai vechĭ de la Prea înălţaţii Domnĭ Ştefan-Vodă, Alexandru-Vodă, Ioan-Vodă, Petru-Vodă şi de la alţĭ Domnĭ de mai nainte stăpînitorĭ şi că s'au răzlitit în vremea răposatului Mihai Racoviţă-Vodă, cînd s'au predat Ţara de făcătorii de rele, şi este ştiut tuturor de obştie că asemine nenorocite întîmplărĭ în vechile vremĭ de pe aice mai nu contine, şi că pentru asemenea pricinĭ unii îngrozindu-se şi au depărtat scrisorile ce au avut triimiţĕndu-le prin străinătate de unde după săvîrşire lor rămîind neaduse şi în neştiinţă s'au pricinuit a multora casĕ de ce istov struncinare şi vecînică păgubire, asemine întîmplare lăsînd prilej de a naşte judecăţĭ între acei ce au avut scrisorile şi legĭuită din vechĭ stăpînire lucrului şi între acei ce s'au întîmplat să le găsească, împedică şi astăzĭ pe mulţĭ de a erta sloboda cercetare scrisorilor ce au temîndu-se de iscodirĭ nedrepte şi de cerirĭ neîntemeiate, precum şi Înălţimei Tale încă să fie toate aceste ştiute din însuşĭ judecăţile ce necurmat se arată la Divanul Înălţimei Tale; apoi, pentru cinste şi orînduială întru care s'au aflat neamul Dumilor sale în pămîntul acesta prin însuşĭ zidirile ce se află în ţară se mărturiseşte, iar între altele o scrisoare dipe piatra ci este de asupra uşei Bisericei de la Rĕşca în ţinutul Sucevei însemnează că la vreme ce s'au zidit acea monastire din poronca celui de atunce Domn stăpînitor Petru-Vodă la 1542

era purtătorĭ de grijă Ioan Balș și Teodor Balș, Velitii (*sic*) Logofĕțĭ al acelei vremĭ, aceasta și prin însușĭ ispisoacele din vreme acelui Domn, care de și nu pominesc după obiceiul de atunce, ne-am încredințat însă că numitul ctitor, pomenitul Teodor sau Toader Logofĕt nu-i altul de cît tot acela arătat prin scrisoare săpată în piatra ce se află la monastire și trecut în pomelnicul Bisericei și pomenit și pără în zioa de astă-zĭ; de atunce și pără la noi sînt trecuțĭ 272 anĭ, și precum acum nicĭ în vreme acea asemine boerie ce mai întăi a pămîntului și ace care se da pentru ce mai de pe urmă cinstire nu se încredința de cît la acei mai întăi a pămîntului neamurĭ din vechĭ aice cu statornicie, și la oamenĭ învechițĭ și ruginițĭ în slujba patriei și cunoscuțĭ Domniei și Țĕrei pentru a lor drepte și cu credințe slujbe. De prisos socotim, Pre Înălțate Doamne, să mai cercăm a dovedi din cine anume se trage Cărste Vornicul și cia-l'anțĭ mai înainte lui, căcĭ orĭ Ioan Logofĕtul sau Toader Logofĕtul sau altul de va fi fost părintele lor, dupĕ dreptate nu putem să-l prepunem, de cît în orănduiala acestor de mai sus numițĭ boerĭ, fiind-că și însușĭ fiul s'au aflat întru asemine cinste, apoi și semnul ce să adiverește din vechĭ a neamului Dumilor sale fiind o stea de aur în cîmpul roșu, mărturisită prin Împărătescul diploma din 1794 și prin pecete vechĭ ce se află la Dumnealor păzită și păr'acum și însușĭ istoriile împregiurașilor și litopisițile Țĕrei întemeiază socotința că acest neam de boerĭ de se și vede din îndelungată vremĭ cu așezare în pămîntul acesta, este însă venit aice, precum și multe altele, și nu-i altul din care Dumnealor se trag de cît tot acela din Albanie de la ginta din care se dovidesc cu scriere cu Doamnile stăpînitorilor locului acestuia, prin însușĭ istorie Împăraților Dalmației, Croației, Slavoniei, Boznei, Sĕrbiei și Bulgariei, scrisă latinește de Carul de Trezn, Domnul de Cauz, fila 131, cap. al 13-lea, și tălmăcită acum spre adiverință în limba moldovinească de Dumnealui Vornic Costaki Canta. Ispisocul Domnului Irimie Movĭlă Vodă, ce s'au găsit acum după așezare ce se făcuse a spiței, fiind din anii 1614, Iulie 27, întărind lui Iurie Trepicĭ stăpînire pe moșiile Inauții și Moldova de la Hotin, rămase de la (*sic*) părințĭ, pomenește de bătrînul Balș, din vreme Domnului Alexandru-Vodă cel Bun, și arată uricele de danie și de împărțeală ce au fost avut acel Balș de la acel Domn pentru slujbile sale ce cu privileghiu fiind din anii 1401, adică cu 29 anĭ dupĕ săvîrșire lui Sas fiul lui Dragoș-Vodă, întăi stăpînitor Moldaviei, de cînd apoi se dovidește, după litopisețele Țĕrei și istoriile imprejurașilor însoțire lui Gheorghie Strasimir din neamul Bălșesc, graf de gintă cu Despina, rămasă în

văduvie de pomenitul mai sus Domn al Moldaviei. Pe acesta ispisoc încă întărește și altele ce s'au mai găsit în scrisorile Cornilor de la Prea Înălțatul Domn Stefan-Vodă cel bun din 6997, care arată și împărțala ce au fost între neamurile lui Ioan Postelnic din care au avut și Bălșeștii parte di pi mama lor. Iată dar, Prea Înălțate Doamne, că și după beleturĭ și dupĕ întîmplările urmate, lămurit sĕ înțelege urmare acestui neam de la boerĭ și chipul cu care au putut să se așeze cu locuința în pămîntul acesta, și nicĭ putem socoti mai puțin spre această dovadă următoarele ispisoace ce se văd de la Domnul Irimie Movilă Vodă din 1598 și din 1601, care dupĕ ce deosebit pomenește și pe Tudosca că a fost fata lui Conte și ridică prepusul ce ar pute să nască că cuvîntul acel de Conte sau Graf ar fi numire pe nume bun al său, adiverind aceasta că l'a chemat Matei, încredințază că supt aceste nume de cinste au fost și cunoscut aice, și noi, Doamne, găsim că de vreme ce prin domneștele urice se adiverește fără îndoială începutul neamului acestuia, și că Mateieș Conte unul fiind din fecĭoră Vornicului Criste Balș, au păzit acest titlu de cinste, cu toțĭ dumnealor au dreptate de a se socoti într'o asemine orănduială fiind nimine nu poate depărta pe acei ce se trag de la un loc de a se folosi în tocmai ca niște dreptĭ părtașĭ din ale părinților și nicĭ putem crede că acest titlu s'au fost dat spre deosebire numai lui Mateieș Conte pentru a sale slujbe, că întîiŭ, știm bine că Domnii din Moldova nicĭ pe ace vreme nu pute da alte străine cinstirĭ de cît cinurĭ de ale Țĕrii carei și acum urmează, și nicĭ putem cu cuvêntul prepune că pomenitul prin ispisoace Matieș Conte, frate cu ceia-l-anțĭ, ar fi fost cu așezare aiure, unde singur să fi dobîndit acea cinste fiind că dupĕ dovezile ce sunt sĕ încredințază că la un loc cu toții și tot într'o vreme au fost părtașĭ la moșiile de moștenire ce au avut în părțile aceste, și socotim, Pre Înălțate Doamne, ca precum dupĕ vechiul obicei ce sĕ mărturisește prin domnescul ispisoc din 1527 că au fost aice în țară, au contenit dupĕ vreme a se mai numi boerii Moldovei *Pane*, asemine și frații lui Matieș Conte, dupĕ ce au luat cinurĭ de ale pămîntului, fiind în slujba domnească mai mult n'au putut să se deosibească de cei-l-anțĭ lăcuitorĭ ai țĕrei cu străine numirĭ, iar că Matieș Conte și frații lui au fost strănepoțĭ lui Căpoticĭ, ai lui Mustață prst . . . . . . iară se adiverește chipul cu care a putut fi prin însușĭ danie lui Ionașcu Balș, Vornic din 1661, care le arată că au dăruit lui Roman, Părcălabul de Stefăneștĭ, parte lui de moșie ce i s'a venit dipe Căpoticĭ dupĕ încuscrire ce au urmat în neamul . . . . au luat și ei parte de

moșie dupĕ rodurile ce au avut dipe finei, și precum la mulțĭ se întîmplă să fie nepoțĭ și strănepoțĭ a rudelor dipe mamă, așa și la aceștia sĕ adiverește că s'au întîmplat după însușĭ ispisoacele domneștĭ ce încredințază pe Cîrste Vornic și rădică toată cugetarea dinpotrivă. Viind acum și la aceștia din vreme noastră, însășĭ Înălțimei Tale este cunoscut că în tocmai ca și cele mai vechĭ neamurĭ ale Moldovei și dumnealor Bălșeștĭ s'au cinstit cu cele mai întăi a pămîntului cinurĭ, încuscrirĭ au avut și au cu cele mai întăi famelii de Domnĭ stăpînitorĭ a Țĕrilor acestora, și cu cele mai marĭ case boereștĭ ale pămîntuluĭ acestuia, și aceștia de acum urmașĭ a dumiilor sale se află slujind ocîrmuirei cu cinste fiind după vîrsta dumiilor sale din cei mai aleșĭ a Patriei tinerĭ și boerĭ. De va fi bunavoința Înălțimei Tale ca spre mai temeinică dovadă și bună încredințare să li se întărească aceasta și de către Înălțimea Ta, fiind că s'au adiverit că fără îndoială alt neam cu asemine numire nu este și de și se află pe la alte locurĭ cu împrăștiere dupĕ întîmplare, precum în Bucovina, în Rosie sau și pe aiure, sunt însă, rudenii între dînșii și se trag cu toții de la un loc. Nouĕ, Doamne, nu ne mai rămîne cît de puțin îndoială asupra acestei pătrunzătoare cercetărĭ ce am făcut spre descoperire adevĕrului, și pentru ca să lipsească și acel prepus de părtinire, am orînduit dupĕ poroncă de au scos copii dipe toate scrisorile ce am văzut, le-am adiverit spre știință și nu lipsim de a face cunoscut Înălțimei Tale. Iar spre mai mare și nestrămutată încredințare, am însemnat aice și numile tuturor acelor ce s'au arătat prin spița alăturată, carĭ s'au așezat de Sulger Costantin Leodari Logofăt de taină al Divanuluĭ, după dovezile ce însușĭ noĭ am văzut de față și după carĭ începînd de la cel maĭ vechiŭ ce se adeverește prin istorie lui de Trezn, fila 131, cap. al 13-lea; Balș, Domn și stăpînitor gintei, au avut trei feciorĭ, anume: Strasemir prințipul, Gheorghie prințipul Balș graf de gintă și prințipul de Durachie. Strasemir au făcut pe Gheorghie Strasimir ce s'au însoțit cu văduva lui Sas, Domnul Moldaviei, iar Gheorghie Strasimir pe Goncu Graf, pe Ioan Graf, pe Balș Graf și o fată a căreia nume iaste necunoscut. De o dată apoĭ și tot în vremea aceia se vede aicĭ în țară Balș cel bătrîn, mărturisit prin ispisocul Domnului Movilă din 1 . . 1 . . . , apoi Balș și frate-săŭ Iuga, adeverit prin ispisocul de la Stefan Vodă din 1489, și iarășĭ Ioan Balș și Teodor Balș, Logofeții Marĭ, adeverițĭ prin piatra de la Recica și prin ispisocul din 1527; și iarășĭ fără de a putea zice că n'au mai fost. Apoi și altul Cărste Balș, după ispisocul din 1598 se încredințază că au avut 6 fiĭ și fete, însă pe Matieș Conte, pe Lupul Sulger, pe

Grigorie Pah., pe Fedora, pe Gheorghie biv-Logofĕt, pe Antimia. Matieș Conte au făcut pe Tudosca, iar Lupul Sulger pe Bejan, pe Constandin, pe Măriuța, pe Irina și pe Anușca, după împărțiala din 1642 și după zapisul 1668, Grigorie Pah., o fată al căreia nume iaste necunoscut; iar Gheorghie Logofăt pe Vasilie. Lăsînd apoi de o parte pe acei ce au murit sterpĭ, Bejan au făcut cincĭ copii, precum mărturisește împărțiala din 1719, căcĭ și de acei ce se trag din fete nu vom pomen' nimic; iar Vasilie pe Ionașcu, Marele Vornic, precum se arată; iar Ioan, Marele Vornic, aŭ făcut nouĕ copii, precum prin împărțiala din 1743 pe larg și anume se arată. Și mai în scurt, precum prin însemnare spiței acesteia se arată sunt curgĕtorĭ toțĭ Dumnelor Bălșești de atuncĭ și pără astăzĭ fără nicĭ o îndoială, după vrednice de credință dovezĭ ce s'au văzut și s'au cercetat de către noi, și precum am aflat în cuget curat și adivĕrat înștiințăm.

1813 Decembre 30.

A ÎNĂLȚIMEI TALE ZMERIȚĬ CĂTRE DUMNEZEU RUGĂTORĬ, PREA PLECATE SLUGĬ.

În adivărata spiță ci este la Dumnealui Costandin Iancu Balș sînt iscăliţĭ toțĭ Mitropolii, Episcopii, Arhimandriții, Egumenii și toțĭ Dumnealor velițiĭ boerĭ de aicĭ din Moldavie, precum la întăritura Domnească toțĭ anume se arată.

Aice în tăblița aceasta iaste întărit de Consul Rusesc de aicĭ din Iașĭ cu iscălitura sa și pecete împărătească, cum pre larg sĕ arată la spița Dumisale Comisului Iancu Balș.

Care acea spiță a Dumisale Comisului s'a scris de mine iscălitul, cum și copie aceasta iarășĭ de mine.

Teodor Cașparovicĭ,
diacu de Divan.

Aice în tăblița aceasta este încredințat de Consul Nemțesc cu iscălitura sa și pecete împărătească.

De mine s'a posleduit copie aceasta din cuvînt în cuvînt și iaste în tocmai di pe adevărata spiță a familiei Dumiilor sale Boerilor Bălșeștĭ, încredințată dipe anafora Divanului, intărită cu iscălitură și pecete gospod legată și adevirită de K. K. Aghenție și de Cinstit gheneral Consulat al Împărăț eĭ Rosaiei.

1815 Septembre 23.

Costandin Leondar
Sulger și Logofăt de taină.

SCRISOARE ORIGINALĂ

ADRESATĂ DE ÎMPĂRATUL FREDERIC AL III-EA (1477) DOMNILOR VLAD AL ȚĂRII ROMÎNEȘTĬ ȘI ȘTEFAN AL MOLDOVIEĬ, CA SĂ LE RECOMANDE PE PRINȚII TEODOR ȘI IOAN BALSA, CARE ERAU SUBT PROTECTORATUL REPUBLICII VENEȚIEI.

Nos Fridericus III, Dei gratia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, Archidux Austriæ, Dux Burgudiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carnioliæ, Marco Moraviæ, Comes Habspurgi, Dux Luxemburgæ, ac superioris et inferioris Silesiæ, Wurtembergæ et Thenæ, Princeps Suaviæ, Comes Tirolis, Ferretis, Koburgi et Gontiæ, Langravus Alsatiæ, Marchio Sacri romani imperii, Supra Anasum Burgoviæ ac superioris et inferioris Lusatiæ, dominus marchiæ Slavonicæ, Portus Naonis et Salinarum, etc., memoriæ commendamus, tenere presentum signitificantes, quibus expedit universis.

Illustrissime Domine Vlad Bassarab, dominus Vlahiæ ac illustrissime Domine Stephanus, dominus Moldaviæ.

Pugnas bellaque ab Albanis ac Serbis sicut etiam Regibus eorumque principibus gesta fuisse contra Turcos ad terras et religionem christianam defendendas jam constat; in memorabili vero pugna juxta Casanova in merularum campo facta tantæ sunt clades acceptæ ut complures principes ac dignitates suas terras relinquere coati essent. Illustris Dux, noster amicus, illustrissimæ Venetorum Reipublicæ, magis omnibus frenos adhibens Muhamedonorum adversus christianam religionem viribus, apud Nostram Majestatem se interposuit ac Nos rogare sibi placuit pro his miseris principibus civibusque, qui tam forte animo depugnaverunt adversus Turcos, terras bonaque in possessione sua appetentes ita ut cum liberis ac mulieribus in exilium ire coacti essent. Itaque Nos quoque Dei gratia Imperator Sacri Imperii Romani et defensor Christianorum scribimus hortamusque Vos, Illustrissime ac Clementissime Domine, ut tuamini atque in sinu vestro *hos Serborum principes Knazibus Serbiæ Theodorum ac Joanem Balsa* accipiatissimulque apud vos considere sinatis, si apud vos asylum invenire potuerint. Famæ ac fidelitati vestræ concredimus, Christianis et Sacro Imperio Romano habitæ, pro quibus etiam cum hoste christianæ regionis dimicatis.

Quod nostrum diploma imperiale *his duobus principibus Knazibus Serbiæ Theodoro ac Joani Balsa* instante nobis Illustri principe

Illustrissimæ Reipublicæ, ad vos dedimus, Illustrissime ac Clementissime Domine Vlahiæ et Moldaviæ.

Datum in nostra urbe Vindebona anno Regni millesimo quadrigentesimo septuagesimo septimo.

(*S. :)* FRIDERIC III.

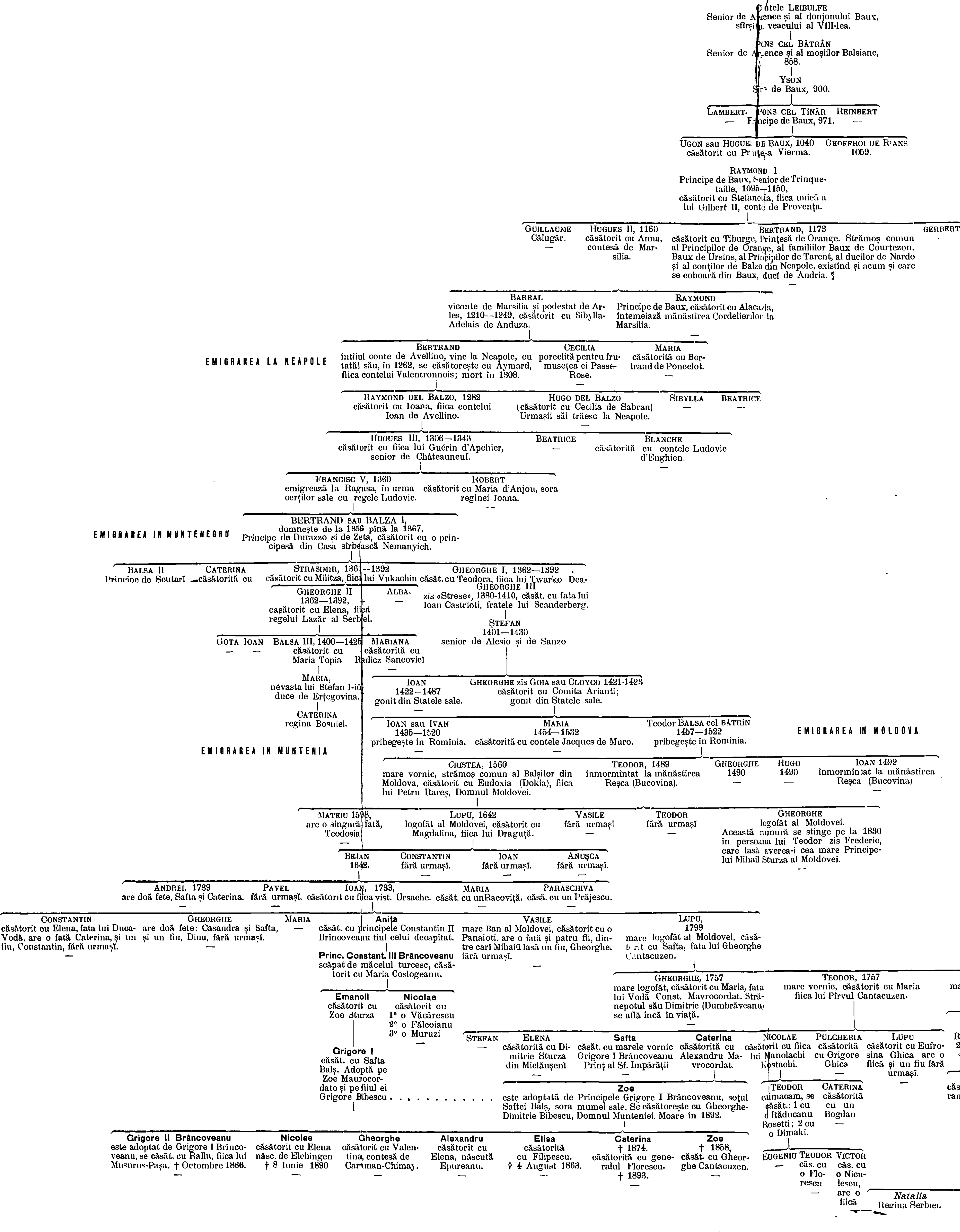
(L. S.)

M. comes Wolfburg

Ad mandatum Sacræ Cæsaræ Regiæque majestati proprium.

And. STRATMAN.

Diplomatorum Viennensis archivæ rubri IV diploma Imperiale Sacri Imperii Romani No. 19. Duplicatum deliberavit Domino Joani Balsa ex ordine Imperiali.

AUTORITĂȚĬ ISTORICE

Pentru cele d'intîiŭ persoane din această genealogie, pînă la Raymond I-iŭ, Domn de Trinquetaille: *Inventaire chronologique et analytique des Chartes de la Maison de Baux*, de Dr. L. Barthélemy (1882, Marsilia).— Viguier, *Chronica Burgundică*, din 880.

Pentru persoanele ce vin după Raymond I-iŭ pînă la Bertrand sau Balsa I-iu, Principe al Zetei, acelașĭ Barthélemy et R Papon, *Histoire générale de Provence, II*, 227; Nostradamus, *Chroniques de Provence*, 125; Bouche, *Histoire de Provence, I*, 911, 233; Aubert de la Chenaye des Bois, *Recueil des généalogies*, p. 544; Jehan de Notre-Dame-Lyon, *Les vies des plus anciens poètes provençaux*, 1575, p. 16; Tristan, zis l'Ermite, *Naples français*, Paris, 1663; Abbé d'Espilly, *Dictionnaire historique, politique et géographique des Gaules et de France*, Paris, 1762, t. II, p. 484; Fabre, *Histoire de Provence*, t. II, p. 29.

În special, pentru Prinții d'Orange, din neamul Baux, afară de operele de mai sus: *Sisteron, Histoire nouvelle de la principauté d'Orange*, Avignon, 1741; Joseph Lapice, *Histoire de la ville et principauté d'Orange*, la Haye, 1640, p. 64; Duchêne, *Histoire de la Maison de Luxembourg*, 1617, și Mijatowitch, *Ancestors of the House of Orange*, dans la *Eastern et Western Review*, 1893, vol. III. N-rile 2, 3, 4.

Pentru Balzo din Neapol, a vedea în special: Jean-Baptiste Tristan, zis l'Ermite, *Naples français ou les seigneurs français qui ont accompagné Charles d'Anjou*, 1663, p. 47; *Napoli sacro*, de Cesar Dangenic; *Abrégé chronologique de l'histoire d'Arles*, de nobilul Labuzière, p. 196; Cais de Pierlas, *Le onzième siècle dans les Alpes*, Torino, 1889; Marni de Barraurais, *Histoire de l'abbaye de Montmajour*, p. 148; Amiratto, *Delle famiglie nobili napolitane*, 1580; Giuseppe del Giudice, *Codice diplomatico di Regno di Carlo I e II d'Angio*; Vincent Makushev, *Italianskiye Arkivi*; Don Ferrante della Marra, duca della Guardia, *Discorsi delle famiglie estinte imparentade colla casa della Marra*, 1641, Napoli; Scipio Bella Bona, *Ravagli della Cita d'Avellino*, 1656; Trani Campanile, *Dell' armi overe Insegne del' Nobili*, 1618, Napoli; *Muratorii Scriptores*, XXI, *io;* cf. Mijatowitch, *op. cit.*

Pentru neamul Balșa din Zeta și Albania, a vedea în special: Charles Hopf, *Chroniques gréco-romanes*, p. 270-340; Musachio, *Historia e Genealogia della Casa Musachia*; Lenormant, *Turcs et Monténégrins*, p. 4, acelașĭ, *Revue de numismatique*, serie noă, II; Marc Orbini: *Il Regno degli Slavi hoggi corrottamente detti Schiavonni* Pesaro, 1601, p. 269—363. Du Cange, *Illyricum vetus et novum*, 1746; Paganelli, *Histoire de Scanderbeg*, 1875, Paris; Lubovitch, *Diverses monnaies des Balsa* Miklosich, *Spectantia Historia Serbica*; Delavardin, *Histoire de Georges Castrioti*, p. 382; cf. Mijatowitch, *op. cit.*

Pentru Balșii din Romînia, de la Teodor cel Bătrîn și Ivan Balsa (1435), a vedea: Lioubitch, *Monumenta spectantia historiam Salvorum meridionalium*, Agram, 1874, vol. IV, p. 48; Cantemir, *Descriptio Moldaviæ*; Hammer, *Histoire de l'Empire Ottoman*, t. II, p. 344, 505; *Manuscrit de la chronique serbe Ivanovsca* ce se află la Academia romînă; *Hrisoavele din 1432, 1435, 1457, 1478, 1490, 1491 și 1492*, ce se află la Academia romînă, și la Archivele Romîniei, No. 1490, mai ales *o scrisoare a lui Vlad, zis Țepeș* (originalul la biblioteca din Belgrad), a lui *Ștefan cel Mare*, (originalul în arhivele Episcopatului din Roman); Melchisedek, *Istoria Episcopatului din Roman*, Bucureștĭ, p. 133 și următoare; *o scrisoare a Împăratului Frederic al III-lea, trimisă Domnilor Țării-Romîneștĭ și Moldovii, Vlad și Ștefan* (*Diplomatorium Viennesis archivae rubri IV diploma imperialis sacri Imper. Rom. No. 19* din care o copie a fost dată lui Ion Balș; *Hrisovul lui Vlad, Domnul Țării-Romîneștĭ, din 1478*, pentru cumpărărĭ de moșii (originalul e la biblioteca din Belgrad), *Actul Obșteștii Adunărĭ a Moldovii, din 1813 întărit de M. S. Scarlat-Alexandru Calimachi*, al căruĭ original se află în familia Balș, (Doă inscripțiunĭ mormîntale în mănăstirea Reșca [Bucovina]).

«BAUX (LES), oraș din Franța (*Bouches-duRhône*), la 7 chilometre de la Saint Remy; 3500 locuitorĭ. Si'a dat numele neamului *de Baux* una din cele maĭ vechĭ titlurile de regĭ ai Arlei, de contĭ ai Provenței, și și'au susținut pretențiile cu arma 'n mînă. Cel mai vechiŭ baron de Baux de care vorbește istoria este *Guillaume Hugues*, care trăea în mijlocul veacului al XI-lea (N. tr.: *Bouillet* se'nșeala; istoria se sue mai sus). In 1393, Maria de Baux duce în neamul *de Châlon* principatul de Orange, care trece apoi în neamul *de Nassau* (din care *Guillaume al III-lea*, rege al Angliei în 1688.— N. tr.) De la sfîrșitul veacului al XIV-lea, pînă'n 1641, baronia de Baux fu întrunită cu contatul Provenței. Pe la această epocă, Ludovic al XIV-lea o dărui prințului de Monaco, Honore de Grimaldi, care scuturase jugul spaniol și se pusese subt protecțiunea Franții.» N. BOUILLET, *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie*).

«*Baltes*, familie ilustră a Visigoților, era rivală cu Amalii. Dupa unii, Baltii s'au continuat în Septimania, sau Languedoc, subt numele corupt de *Baux*. Seniorii de Baux, care s'au așezat mai tîrziu în regatul Neapolului, aveau moșii întinse lîngă Arles, și erau neatîrnațĭ de conții Provenței». (*N. Bouillet*, idem).

Pentru Basarabi Brîncovenii-Bibești, *Arborele genealogic al neamului Balșilor* făcut în 1813, și de atuncĭ ținut în curent, ce se afla în arhivele familii; *Notice sur les Princes Basaraba de Brancovan*, de contele Amedeu de Foras, Paris, 1889; arborele genealogic al familii Maurocordato, în opera Prințului Gheorghie Bibescu, *Domnia luĭ Bibescu, corespondință și documente*, Paris, 1893, tomul I-iu.

Autenticitatea documentului genealogic dat lui Ioan Balș a fost recunoscută de cancelariile rusești și austriace, la 23 Septembre 1815.

Chiar pe original a fost făcuta aceasta declarațiune, întarita prin iscalitura și pecetea reprezintanților rușĭ și austriacĭ. Originalul se află in arhivele familii Dumbraveni în josul documentului se citește nota următoare:

«Aicĭ în tăblița aceasta este încredințat de consulul nemțesc cu iscalitura sa și pecetie împărătească.

«De mine s'au posleduit copia aceasta din cuvînt in cuvînt și este în tocmai dupa adevărata spiță a familiei domniilor sale boerilor Bălșeștĭ încredințată după anaforaua Divanului întărită cu iscălitura și pecetea Gospod. legată și adeverită de K. K. Agenție și de cinstitul general Consulat al Împărăției Rusiei.»

«*Semnat:* Constantin LEONDAR, Sluger și logofăt de taina, cancelar al Divanului și consilier intim.»

NOTĂ.— Numele casei Balș au fost imprimate în MAIUSCULE MICI, acelea ale casei Basarab-Brâncoveanu-Bibescu în caractere **grase**, și acelea ale casei Serbiei în litere *italice*

CORRIGENDUM

Pag. 399, nota 1, în loc de *Lipoeanu* a se citi *Liteanu* (*Vîrnav*).

INDEX

C

D

H

I

S

T

TABLA DE MATERII

PARTEA ÎNTÎIA

1843—1848.

Legĭ și proiecte de legĭ de la 8 Martie 1843 pînă la 29 Februarie 1844.

PARTEA A DOA

RĂSVRĂTIREA DIN 1848.

CAPITOLUL I-iŭ.

Pagina

APENDICIU